STRATEGIA INTEGRATĂ PENTRU DEZVOLTARE URBANĂ A MUNICIPIULUI DEVA

2014 – 2023

DEVA 2023: CU ÎNCREDERE SPRE VIITOR

CUPRINS

1. Prezentare generală a municipiului Deva 2
1.1. Date geografice – profil de judeţ 2
1.2. Repere urbanistice zonale 6
1.2.1. Evoluţie urbană 7
1.2.2. Chorema Regiunii Vest 13
1.3. Clima 14
1.4. Resursele naturale 19
1.4.1. Resurse naturale neregenerabile 19
1.4.2. Resursele naturale regenerabile 20
1.5. Biodiversitatea 21
1.6. Analiza SWOT – Localizarea geografică, cadrul natural 25
2. Mediul şi infrastructura de mediu 27
2.1. Calitatea aerului 27
2.1.1. Sistemul de monitorizare a calităţii aerului 28
2.1.2. Factorii care afectează calitatea aerului 32
2.1.3. Principalii indicatori de calitate ai aerului 34
2.1.4. Tendinţe 35
2.1.5. Structuri responsabile 37
2.2. Calitatea solurilor 38
2.2.1. Factori care afectează calitatea solurilor 39
2.3. Calitatea apelor 42
2.3.1. Bazinul hidrografic Mureş 44
2.3.2. Apele subterane 48
2.3.3. Apa potabilă 49
2.3.4. Apele uzate şi reţelele de canalizare 51
2.4. Gestiunea deşeurilor 53
2.4.1. Sistemul de management integrat al deşeurilor 53
2.4.2. Deşeuri municipale 56
2.4.3. Situri contaminate 58

2.4.4. Vehicule scoase din uz (VSU) 59
2.5. Spaţiile verzi din mediul urban 59
2.5.1. Spații verzi 62
2.5.2. Arbori izolați și arbori ocrotiți 68
2.5.3. Terenuri degradate 70
2.6. Riscurile de mediu 70
2.6.1. Riscuri naturale 71
2.6.2. Opinia cetăţenilor 74
2.7. Analiza SWOT – Factori de mediu, Gestionare deşeuri 76
3. Infrastructura de transport 78
3.1. Repere naționale și regionale 78
3.1.1. Repere naţionale 78
3.1.2. Repere regionale 80
3.2. Conceptul de mobilitate urbană durabilă. Corelarea cu Planul de Mobilitate Urbană Durabilă 85
3.3. Infrastructura de transport a Municipiului Deva 87
3.3.1. Aspecte generale 87
3.3.2. Infrastructura de transport rutier urban 91
3.3.3. Managementul traficului 95
3.3.4. Transportul de marfă 98
3.3.5. Parcări 99
3.3.6. Transportul public 101
3.3.7. Opinia cetăţenilor 112
3.4. Analiza SWOT – Infrastructura de transport 114
4. Dezvoltarea urbană 117
4.1. Locuinţe 117
4.1.1. Context Regional 117
4.1.2. Infrastructura de locuit şi spaţiul urban 120
4.2. Utilități publice 130
4.2.1. Asigurarea cu apă 130
4.2.2. Reţeaua de canalizare 144

4.3. Rețele energetice 150
4.3.1. Eficiența energetică 150
4.3.2. Infrastructura de producţie şi transport energie electrică 153
4.3.3. Energia termică 156
4.3.4. Reţele de transport gaze naturale 163
4.3.5. Planul de Acțiune pentru Energie Durabilă al Municipiului Deva 166
4.4. Iluminatul public 172
4.5. Tehnologia Informaţiei şi Comunicaţii 188
4.5.1. Infrastructura ITC existentă 188
4.5.2. Aplicaţiile informatice gestionate 189
4.6. Infrastructura de telecomunicaţii 191
4.7. Supraveghere video urbană 196
4.7.1. Necesitatea sistemului de supraveghere video 196
4.7.2. Sistemul de supraveghere video 198
4.8. Opinia cetăţenilor 203
4.9. Analiza SWOT – Dezvoltare urbană, locuinţe 207
5. Economia municipiului 212
5.1. Situaţia economică 212
5.1.1. Analiza statistică la nivel regional și județean 212
5.1.2. Structuri suport de afaceri 217
5.1.3. Analiză date statistice municipiul Deva 219
5.2. Situaţia demografică 230
5.2.1. Date demografice Judeţul Hunedoara 230
5.2.2. Date demografice Municipiul Deva 236
5.3. Resursele umane 243
5.3.1. Context Regional – ocuparea forţei de muncă 243
5.3.2. Gradul de ocupare pe sectoare de activitate 245
5.3.3. Analiză date statistice Municipiul Deva 248
5.4. ANALIZA SWOT - Competitivitate, suport afaceri, demografie, resurse umane ... 255
6. Potenţialul turistic şi cultural 260

6.1. Recomandări Banca Mondială 260
6.1.1. Caracteristicile turismului în Regiunea Vest 260
6.1.2. Patrimoniul turistic al Regiunii Vest 264
6.2. Potenţialul turistic al cadrului natural 265
6.2.1. Potenţialul turistic morfologic 266
6.2.2. Potenţialul turistic hidrografic 269
6.2.3. Potenţialul climato-turistic 271
6.2.4. Potenţialul turistic biogeografic 271
6.3. Potenţialul turistic antropic 279
6.3.1. Patrimoniul cultural construit 280
6.3.2. Vestigiile arheologice 294
6.3.3. Obiective turistice religioase 296
6.3.4. Obiective culturale cu funcţii turistice 299
6.3.5. Ansambluri arhitectonice urbane cu potenţial turistic antropic 303
6.4. Tipuri şi forme de turism practicate 307
6.4.1. Turismul cultural 307
6.4.2. Turismul curativ 310
6.4.3. Turismul recreativ montan 311
6.4.4. Turismul gastronomic (culinar) 312
6.4.5. Alte forme de turism 314
6.5. Structuri turistice 317
6.5.1. Numărul de unităţi de primire turistică 317
6.5.2. Capacitatea de cazare turistică 319
6.5.3. Circulaţia turistică 322
6.6. Propunere de Politică publică 325
6.6.1. Iniţierea proiectului 325
6.6.2. Date sociologice privind fluxurile de turişti 326
6.6.3. Concluzii şi obiectivele propuse 330
6.6.4. Variante de soluţionare 330
6.7. Cultură şi sport 335
6.7.1. Context European şi Regional 335

6.7.2. Cultură - Unităţi de cultură 338
6.7.3. Indicatori statistici - instituţii şi activităţi culturale 342
6.7.4. Mişcarea sportivă 344
6.7.5. Evenimentele localităţii 347
6.7.6. Opinia cetăţenilor 349
6.8. Analiza SWOT – Turism, patrimoniu şi cultură 350
7. Infrastructura socială 356
7.1. Educaţie 356
7.1.1. Context European 356
7.1.2. Politici orizontale cu impact asupra Regiunii Vest 359
7.1.3. Obiectivele tematice şi priorităţile de investiţii 361
7.1.4. Învăţământul în municipiul Deva 364
7.1.5. Proiecte de investiţii 403
7.2. Sănătate 404
7.2.1. Context European 404
7.2.2. Context Naţional 406
7.2.3. Sănătatea în municipiul Deva 409
7.2.4. Direcţii strategice de sănătate publică 414
7.3. Asistenţa socială 417
7.3.1. Sistemul de asistenţă socială 417
7.3.2. Asistenţa socială locală 420
7.3.3. Indicatori privind asistenţa socială locală 432
7.4. Zone marginalizate 440
7.5. Siguranţa populaţiei 446
7.5.1. Sistemul judiciar în Regiunea Vest 446
7.5.2. Starea de infracţionalitate în municipiul Deva 447
7.5.3. Opinia cetăţenilor 455
7.6. Analiza SWOT – Educaţie, sănătate, asistenţă socială 457
8. Context strategic 462
8.1. Context European 462

8.2. Context Naţional 472
8.3. Context Regional 478
8.4. Analiza Băncii Mondiale - Regiunea Vest 483
8.5. Context metropolitan 487
8.6. Provocări şi perspective 493
8.7. Opinia cetăţenilor 496
9. Coordonate de planificare 503
9.1. Criterii şi cerinţe de planificare 503
9.2. Oportunităţi de finanţare pentru Deva 507
9.2.1. Fondurile structurale 2014 – 2020 509
9.2.2. Programe de cooperare teritorială și transfrontalieră 514
9.2.3. Alte finanțări 519
10. Definirea planului strategic 523
10.1. Viziunea şi misiunea strategică 523
10.2. Obiectivele strategice 525
10.3. Principii de dezvoltare durabilă 528
10.4. Domenii de intervenţie prioritare 533
11. Portofoliul de proiecte 540
12. PROIECTE PRIORITARE. Surse de finanțare 575
13. Managementul riscurilor 636
14. Planul de acțiune pentru implementarea Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană 645
15. Contextul instituțional 647
15.1. Autoritatea Urbană 647
15.2. Structura de management si implementare a SIDU 648
15.3. Structuri conexe 650
16. Mecanismul de monitorizare și evaluare 652
16.1. Strategia de monitorizare și evaluare a SIDU 652
16.2. Structura de monitorizare și evaluare a implementării 654
16.3. Indicatori de rezultat 655

17. Cadrul partenerial pentru elaborarea și implementarea SIDU 664
17.1. Cadrul partenerial 664
17.2. Etapele procesului de planificare. Consultarea publică 666
ANEXA 1. Date instituţii culturale – Municipiul DEVA 675
ANEXA 2. Date învăţământ – Municipiul DEVA 676
ANEXA 3. Date sănătate – Municipiul DEVA 681
ANEXA 4. Date asistenţa socială – Municipiul DEVA 686
Bibliografie 691

LISTA FIGURILOR

Fig. 1.1. Harta Județului Hunedoara 2
Fig. 1.2. Lacuri glaciare din Munții Retezat 3
Fig. 1.3. Barajul Gura Apelor 4
Fig. 1.4. Altitudinea medie a principalelor localităţi din judeţul Hunedoara (m) 4
Fig. 1.5. Poziţia geografică a Municipiului Deva şi a localităţilor aparţinătoare 5
Fig. 1.6. Zona administrativă a municipiului Deva 6
Fig. 1.7. Deva în reţeaua de oraşe a Regiunii Vest 7
Fig. 1.8. Evoluția populației urbane la recensăminte 8
Fig. 1.9. Ponderea pe medii de reședință, regiuni de dezvoltare la 1 iulie 2011 9
Fig. 1.10. Poli de creştere şi poli de dezvoltare urbană în Regiunea Vest 10
Fig. 1.11. Categorii de poli metropolitani în Regiunea Vest 12
Fig. 1.12. Chorema Regiunii Vest 13
Fig. 1.13. Evoluția temperaturilor medii anuale 2008 – 2013 16
Fig. 1.14. Evoluția valorilor medii ale precipitațiilor, în perioada 2008-2013 17
Fig. 1.15. Localizarea rezervațiilor naturale față de Municipiul Deva 22
Fig. 1.16. Localizarea ariilor naturale protejate față de Municipiul Deva 22
Fig. 2.1. Amplasarea staţiilor de monitorizare a aerului din judeţul Hunedoara 27
Fig. 2.2. Evoluția concentrației de NO2 în Municipiul Deva – perioada 2008-2012 37
Fig. 2.3. Evoluția concentrației de SO2 în Municipiul Deva – perioada 2008-2012 37
Fig. 2.4. Evolutia concentratiei de PM10 in municipiul Deva, 2009-2012 37
Fig. 2.5. Evolutia concentratiei de CO in municipiul Deva - perioada 2008-2012 37
Fig. 2.6. Evolutia concentratiei de ozon in municipiul Deva - perioada 2008-2012 37
Fig. 2.7. Evolutia concentratiei de benzen in municipiul Deva - perioada 2008-2012 37
Fig. 2.8. Evolutia consumului de ingrasaminte chimice in judetul Hunedoara - perioada 2008-2012 41
Fig. 2.9. Repartiţia teritorială a Administraţiilor Bazinale de Apă 44
Fig. 2.10. Starea ecologica a bazinului hidrografic Mureş 45

Fig. 2.11. Starea chimica a bazinului hidrografic Mureş 46
Fig. 2.12. Raportul suprafață spațiu verde/număr locuitori, Regiunea Vest 61
Fig. 2.13. Amplasament teren spațiu verde – Dealul Cetății 64
Fig. 2.14. Amplasament teren spațiu verde – Parc Aleea Patriei 64
Fig. 2.15. Amplasament teren spațiu verde – Parc Cetate 65
Fig. 2.16. Amplasament teren spațiu verde – Parc Operă 65
Fig. 2.17. Amplasament teren spațiu verde – Parc Piața Ardealul 66
Fig. 2.18. Amplasament teren spațiu verde – Parc Piața Arras 66
Fig. 2.19. Amplasament teren spațiu verde – Parc Strada Magnoliei 67
Fig. 2.20. Amplasament teren spațiu verde – Parc Strada Neptun 67
Fig. 2.21. Amplasament teren spațiu verde – Piața Victoriei 68
Fig. 2.22. Harta zonelor afectate de inundaţiile istorice semnificative din Bazinul Hidrografic Mureş 72
Fig. 2.23. Comparatia temperaturilor medii lunare si a precipitatiilor in perioada 1990 - 2012 fata de 1960 - 1990 la nivelul municipiului Deva 74
Fig. 3.1. Legăturile cu rețeaua TEN-T rutier de bază din Regiunea Vest 83
Fig. 3.2. Legăturile cu rețeaua TEN-T rutier extinsă din Regiunea Vest 84
Fig. 3.3. Legăturile cu rețeaua TEN-T feroviar de bază din Regiunea Vest 84
Fig. 3.4. Legăturile cu rețeaua TEN-T feroviar extinsă din Regiunea Vest 85
Fig. 3.5. Harta căilor rutiere aferente municipiului Deva 88
Fig. 3.6. Distributia tipurilor de drumuri din responsabilitatea municipiului Deva 90
Fig. 3.7. Clasificarea străzilor pe categorii, Municipiul Deva 91
Fig. 3.8. Evolutia modernizarii strazilor orasenesti din municipiul Deva 93
Fig. 3.9. Încadrarea străzilor în clase de trafic, Municipiul Deva 94
Fig. 3.10. Fluxuri de trafic, autovehicule – ora de vârf, 2016 95
Fig. 3.11. Localizarea intersecțiilor și trecerilor de pietoni semaforizare, 2016 97
Fig. 3.12. Fluxuri de trafic, trafic greu – ora de vârf, 2016 98
Fig. 3.13. Localizarea parcărilor, Municipiul Deva 100

Fig. 3.14. Evoluția numărului de utilizatori ai telecabinei, 2010-2015, Municipiul Deva 102
Fig. 3.15. Harta traseelor de transport public, 2016 103
Fig. 3.16. Gradul de acoperire al transportului public, 2016 104
Fig. 3.17. Distribuția vehiculelor de transport public, funcție de anul de fabricație.....105
Fig. 3.18. Distribuția vehiculelor de transport public, funcție de dotarea pentru accesul persoanelor cu handicap 106
Fig. 3.19. Harta pistelor de biciclete, 2016 108
Fig. 3.20. Trotuare reabilitate, 2016 110
Fig. 4.1. Ponderea locuintelor proprietate stat/privat in Regiunea Vest, anul 2011 118
Fig. 4.2. Evoluția locuințlor existente – Municipiul Deva 121
Fig. 4.3. Evoluția suprafeței locuibile (mp) – Municipiul Deva 121
Fig. 4.4. Evolutia numarului locuintelor in proprietate majoritar privata 122
Fig. 4.5. Evolutia suprafetei locuibile in proprietate majoritar privata 123
Fig. 4.6. Dinamica realizarii locuintelor in perioada 2000-2012 123
Fig. 4.7. Evolutia autorizatiilor eliberate pentru cladiri rezidentiale 124
Fig. 4.8. Evolutia suprafeței autorizate a clădirilor rezidentiale (autorizații) 125
Fig. 4.9. Structura retelei de distributie a apei in zona administrativa municipala Deva 134
Fig. 4.10. Evolutia consumului de apa in municipiul Deva 140
Fig. 4.11. Evolutia consumului de apa pe categorii de consumatori 141
Fig. 4.12. Evolutia numarului total de consumatori contorizati, municipiul Deva 141
Fig. 4.13. Evolutia numarului de consumatori contorizati, pe categorii de consumatori 142
Fig. 4.14. Evolutia tarifului la apa potabila, municipiul Deva 143
Fig. 4.15. Evolutia sistemului de canalizare in perioada 1997-2013, municipiul Deva ..149
Fig. 4.16. Evolutia consumului anual de energie electrica 154
Fig. 4.17. Evolutia distributiei de energie termica in municipiul Deva 160
Fig. 4.18. Evolutia lungimii totale a conductelor de distributie a gazelor 165
Fig. 4.19. Evolutia cantitatii de gaze naturale distribuite 166

Fig. 4.20. Consumul de energie, pe categorii principale 167

Fig. 4.21. Emisii CO_2, pe categorii principale 167

Fig. 4.22. Emisii CO_2, pe categorii principale 168

Fig. 4.23. Evolutia punctelor luminoase din sistemul de iluminat public al municipiul ui Deva 175

Fig. 4.24. Ponderea volumului de lucrari de modernizare si extindere executate anual 175

Fig. 4.25. Topologia de implementare în teren a camerelor sistemului de supraveghere 203

Fig. 5.1. Creşterea reală a PIB-ului regional 2001-2011 212

Fig. 5.2. Repartitia numarului de firme pe domenii de activitate 214

Fig. 5.3. Repartitia firmelor cu CA>0 pe domenii de activitate 215

Fig. 5.4. Repartitia cifrei de afaceri pe domenii de activitate.....215

Fig. 5.5. Repartitia numarului de firme pe domenii de activitate 216

Fig. 5.6. Repartitia profitului curent pe domenii de activitate 216

Fig. 5.7. Harta parcurilor industriale, tehnologice şi ştiinţifice - Regiunea Vest (2010).217

Fig. 5.8. Parcul industrial Hunedoara.....218

Fig. 5.9. Distribuţia firmelor din bilanţul 2012 – Municipiul Deva.....227

Fig. 5.10. Distribuţia firmelor cu CA>0 în 2012 - Municipiul Deva.....227

Fig. 5.11. Distribuţia firmelor după cifra de afaceri – Municipiul Deva, 2012.....228

Fig. 5.12. Distribuţia firmelor după numărul de angajaţi – Deva 2012 229

Fig. 5.13. Evoluţia populaţiei din judeţul Hunedoara în perioada 2001-2011 231

Fig. 5.14. Distribuţia populaţiei din judeţul Hunedoara pe grupe de vârstă.....232

Fig. 5.15. Evoluţia populaţiei în perioada 2005-2025.....233

Fig. 5.16. Evoluţia populaţiei tinere în perioada 2005-2025 234

Fig. 5.17. Evoluţia populaţiei tinere şi vârstnice în perioada 2005-2025 234

Fig. 5.18. Evoluţia populaţiei de vârstă preşcolară şi şcolară în judeţul Hunedoara (mii persoane) 236

Fig. 5.19. Evoluţia populaţiei municipiului Deva în perioada 2002-2015.....236

Fig. 5.20. Repartiţia pe grupe de vârstă a populaţiei municipiului Deva, anul 2015 237

Fig. 5.21. Ponderea populatiei municipiului Deva pe grupe de varsta, anul 2011.....238
Fig. 5.22. Evoluția populației pe categorii de vârstă, Municipiul Deva, 2002-2015.....239
Fig. 5.23. Evolutia numarului de nascuti vii in municipiul Deva, perioada 2002-2015 ..239
Fig. 5.24. Distribuția populației pe sexe, Municipiul Deva, 2015 240
Fig. 5.25. Evoluția distribuției populației pe sexe, Municipiul Deva, 2002-2015 241
Fig. 5.26. Structura populatiei dupa etnie - municipiul Deva, 2011 241
Fig. 5.27. Evolutia structurii etnice a populatiei, municipiul Deva 1992, 2002, 2011 242
Fig. 5.28. Structura populatiei stabile dupa religie, municipiul Deva - 2011.....243
Fig. 5.29. Evoluţia ratelor de ocupare pe sexe în Regiunea Vest 244
Fig. 5.30. Ponderea populaţiei ocupate pe sectoare în 2010.....246
Fig. 5.31. Evolutia numarului de salariati.....248
Fig. 5.32. Evoluția procentuală a numărului de salariați, Municipiul Deva, 2002-2015 249
Fig. 5.33. Evolutia numarului de salariati total, industrie total si industria prelucratoare 249
Fig. 5.34. Distributia salariatilor pe domenii de activitate, anul 2000 251
Fig. 5.35. Distributia salariatilor pe domenii de activitate, anul 2011 251
Fig. 5.36. Distributia salariatilor din industrie pe ramuri industriale, anul 2000 252
Fig. 5.37. Distributia salariatilor din industrie pe ramuri industriale, anul 2011 253
Fig. 5.38. Evoluția numărului de șomeri, Municipiul Deva, 2010-2015.....254
Fig. 6.1. Tipuri de turism în Regiunea Vest 261
Fig. 6.2. Caracteristici ale turismului urban 262
Fig. 6.3. Poziţia geografică a Culoarului depresionar Strei-Cerna-Orăstie 278
Fig. 6.4. Evolutia numarului total de unitati de cazare turistice.....318
Fig. 6.5. Evoluția unitatilor de cazare pe tipuri de unități, in perioada 2001-2016.....319
Fig. 6.6. Evolutia capacitatii totale de cazare turistica, 2001-2016.....320
Fig. 6.7. Evolutia capacitatii de cazare pe tipuri de unități de cazare turistica, 2001-2016 321
Fig. 6.8. Distributia capacitatii de cazare turistica pe tipuri de facilitati, anul 2016 321
Fig. 6.9. Evolutia numărului de sosiri, 2001-2016 322

Fig. 6.10. Evolutia numărului de înnoptări, 2001-2016 323

Fig. 6.11. Evoluția duratei medii a sejurului, 2001-2016 324

Fig. 6.12. Repartitia principalelor categorii de vizitatori ai municipiului Deva 327

Fig. 6.13. Destinatii preferate in Romania (%) 327

Fig. 6.14. Tipuri de turism preferate (%) 328

Fig. 6.15. Ponderea surselor de informare privind oportunitatile turistice din municipiul Deva 328

Fig. 6.16. Repartitia tipurilor de turism vizate pentru alegerea destinatiei in municipiul Deva 329

Fig. 6.17. Calificativele medii rezultate pentru obiectivele turistice 329

Fig. 6.18. Evolutia numarului de biblioteci in perioada 2005-2012.....342

Fig. 6.19. Evolutia numarului de spectatori in perioada 2005-2012 343

Fig. 6.20. Evolutia numarului de vizitatori ai muzeelor in perioada 2005-2012 343

Fig. 7.1. Structura unitatilor din invatamantul preuniversitar, anul 2014-2015 366

Fig. 7.2. Ponderea elevilor din invatamantul preuniversitar, anul 2014-2015.....366

Fig. 7.3. Structura cadrelor didactice pe tipuri de invatamant preuniversitar, anul 2014-2015 367

Fig. 7.4. Evolutia numarului total de unitati de invatamant preuniversitar, 2011-2012 367

Fig. 7.5. Evolutia unitatilor din invatamantul preuniversitar, pe categorii 368

Fig. 7.6. Evolutia numarului de elevi la un profesor, invatamantul preuniversitar.....368

Fig. 7.7. Evolutia numarului de profesori la 1000 de elevi, invatamantul preuniversitar 369

Fig. 7.8. Evolutia dotarilor din invatamantul preuniversitar 370

Fig. 7.9. Evolutia numarului de elevi din invatamantul de arte si meserii 371

Fig. 7.10. Evolutia numarului de profesori din invatamantul de arte si meserii 371

Fig. 7.11. Evolutia numarului elevilor din invatamantul de maistri.....372

Fig. 7.12. Evolutia numarului de elevi din invatamantul de maistri 372

Fig. 7.13. Evolutia numarului de studenti din invatamantul superior public/privat 373

Fig. 7.14. Prognoza evoluţiei nivelului de calificare solicitat pe piaţa muncii 375

Fig. 7.15. 376

Fig. 7.16. Dinamica firmelor - jud. Hunedoara - unităţi locale active din industrie, construcţii, comerţ şi alte servicii - 379

Fig. 7.17. Evoluţia numărului total al populaţiei judeţului Hunedoara 383

Fig. 7.18. Evolutia numarului medicilor din sistemul public de sanatate 410

Fig. 7.19. Evolutia numarului de medici de familie din sistemul public/privat 410

Fig. 7.20. Evolutia numarului de medici stomatologi, sector public/sector privat 411

Fig. 7.21. Evolutia numarului de farmacisti , sector public/sector privat 411

Fig. 7.22. Evolutia numarului de paturi in spitale 412

Fig. 7.23. Evolutia numarului cabinetelor medicale de specialitate, sector public/sector privat 412

Fig. 7.24. Evolutia numarului de cabinete medicale de familie, sector public/sector privat 413

Fig. 7.25. Evolutia numarului de cabinete stomatologice, sistem public/sistem privat 413

Fig. 7.26. Evolutia numarului de farmacii, sector public/sector privat 414

Fig. 7.27. Evolutia numarului de persoane beneficiare de ajutor social 434

Fig. 7.28. Evolutia numarului de persoane beneficiare de ajutoare de urgenta.....435

Fig. 7.29. Evolutia numarului de persoane beneficiare de ajutor social pentru incalzirea cu lemne.....435

Fig. 7.30. Evolutia numarului de persoane beneficiare de alocatie pentru nounascuti436

Fig. 7.31. Evolutia numarului de persoane cu handicap grav beneficiare de indemnizatii lunare 436

Fig. 7.32. Evolutia numarului de asistenti personali pentru persoanele cu handicap grav 437

Fig. 7.33. Evolutia numarului de persoane beneficiare de ajutoare pentru energie termica 438

Fig. 7.34. Evolutia numarului de persoane beneficiare de ajutoare pentru gaze naturale 438

Fig. 7.35. Evolutia numarului de persoane care au beneficiat de ajutoare pentru lemne 439

Fig. 7.36. Zona marginalizată Str. Mărului, Casa Soarelui, Municipiul Deva 441

Fig. 7.37. Zona marginalizată Cartier Gojdu, Municipiul Deva 442

Fig. 7.38. Zonele marginalizate 1 Mai, Cămin Rempeș și Zona Liceelor, Municipiul Deva 442

Fig. 7.39. Zona marginalizată Cartier Dacia, Municipiul Deva 443

Fig. 7.40. Zona marginalizată Micro 15 (Cămin Drumuri și Poduri),Aleea Streiului, Municipiul Deva 443

Fig. 7.41. Zona marginalizată Grigorescu (Gară), Municipiul Deva 444

Fig. 7.42. Zona marginalizată Primăverii (Vile Noi), Municipiul Deva.....444

Fig. 7.43. Zona marginalizată Zăvoi, Municipiul Deva 445

Fig. 7.44. Dinamica infractiunilor sesizate 449

Fig. 7.45. Structura infractiunilor sesizate in anul 2012 449

Fig. 7.46. Evolutia infractiunilor sesizate din categoria "Furt" 451

Fig. 7.47. Ponderea infractiunilor de tip "Furt" 451

Fig. 7.48. Evolutia evenimentelor rutiere si a consecintelor acestora 452

Fig. 10.1. Conexiuni strategice în abordarea dezvoltării durabile 532

Fig. 11.1. Localizarea proiectelor prioritare OS2 553

Fig. 11.2. Localizarea proiectelor prioritare OS3 561

Fig. 11.3. Localizare proiecte prioritare OS4 – intermodalitate și mijloace de transport alternative 568

Fig. 11.4. Localizare proiecte prioritare OS4 – transport public.....569

Fig. 17.1. Vechimea în localitate a respondenţilor la sondajul de opinie.....671

LISTA TABELELOR

Tabel 1.1. Temperaturile înregistrate în anul 2012 la stațiile meteorologice din Jud. Hunedoara 15

Tabel 1.2. Numărul de zile cu fenomene meteorologice la staţia meteo Deva, anul 2012 18

Tabel 1.3. Viteza medie a vântului pe direcţii (m/s) la staţia meteorologică Deva, anul 2012 18

Tabel 2.1. Limitele pentru protecţia sănătăţii umane prevăzute în Legea nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător 29

Tabel 2.2. Puncte de prelevare cu tip de determinare manual privind calitatea aerului din Mun. Deva 30

Tabel 2.3.Calitatea aerului – date lunare pentru indicatorii de calitate, august 2013-măsurători manuale.....35

Tabel 2.4. Evoluţia valorilor medii anuale de gaze toxice – NO_2, SO_2, PM10 - în municipiul Deva obţinute prin reţeaua automată de monitorizare a calităţii aerului.....36

Tabel 2.5. Evoluţia valorilor medii anuale de gaze toxice – CO, ozon, benzen - în municipiul Deva obţinute prin reţeaua automată de monitorizare a calităţii aerului.....36

Tabel 2.6. Consumul de îngrăşăminte chimice în judeţul Hunedoara în anul 2012.....40

Tabel 2.7. Evoluţia consumului de îngrăşăminte chimice în judeţul Hunedoara în perioada 2008-2012 (teren arabil).....40

Tabel 2.8. Încadrarea corpurilor de apă naturale după starea ecologică din bazinul hidrografic Mureş.....45

Tabel 2.9. Încadrarea corpurilor de apă naturale după starea chimică din bazinul hidrografic Mureş.....46

Tabel 2.10. Starea chimica a bazinului hidrografic Mureş.....46

Tabel 2.11. Încadrarea corpurilor de apă puternic modificate după starea chimică din bazinul hidrografic Mureş 47

Tabel 2.12. Volume captate pe destinaţii la nivelul bazinului hidrografic Mureş 47

Tabel 2.13. Rezultatele monitorizării apelor subterane din bazinul hidrografic Mureş, secţiunea de prelevare Deva 49

Tabel 2.14. Situaţia probelor examinate chimic şi bacteriologic în Zona Operativă Deva, anul 2012.....49

Tabel 2.15. Reţeaua de alimentare cu apă potabilă aferentă municipiului Deva. Staţia de tratare Sântămăria Orlea, anul 2012 50

Tabel 2.16. Evoluţia populaţiei municipiului Deva care a avut acces la reţeaua de alimentare cu apă potabilă 51

Tabel 2.17. Situaţia colectării deşeurilor municipale şi asimilabile în Mun. Deva, în perioada 2010 -2012.....57

Tabel 2.18. Activitatea de gospodărire a deşeurilor urbane în municipiul Deva, luna august 2013.....58

Tabel 2.19. Evoluţia spaţiilor verzi în municipii şi oraşe în perioada 2006-2015 (ha).....60

Tabel 2.20. Terenuri definite ca spații verzi.....62

Tabel 2.21. Terenuri pentru sport și agrement 63

Tabel 2.22. Arbori ocrotiți, Municipiul Deva, 2016.....68

Tabel 2.23. Arbori izolați ce necesită întreținere specializată, Municipiul Deva, 2016 ...69

Tabel 2.24. Terenuri degradate, proprietate publica 70

Tabel 3.1. Distanţele faţă de principalele centre naţionale pe reţeaua rutieră.....87

Tabel 3.2. Reţeaua rutieră din responsabilitatea municipiului Deva 89

Tabel 3.3. Modernizarea anuală a reţelei stradale a municipiului Deva în perioada 2000-2013 92

Tabel 3.4. Amplasamentul intersecțiilor din sistemul integrat de management al traficului 96

Tabel 3.5. Tabel centralizator al locurilor de parcare, conform Hotărârii Consiliului Local al Municipiului Deva nr. 222/2014 (Anexa) 99

Tabel 3.6. Numărul și tipurile de utilizatori ai telecabinei pe luni calendaristice, 2016 102

Tabel 4.1. Principalii indicatori pentru fondul de locuinţe în anul 2010 117

Tabel 4.2. Formele de proprietate ale fondului de locuinţe în anul 2011.....118

Tabel 4.3. Locuinţe terminate în anul 2011 după tipul sursei de finanţare 119

Tabel 4.4. Evoluţia locuinţelor finanţate din fonduri private 119

Tabel 4.5. Starea locurilor de joacă din Municipiul Deva 127

Tabel 4.6. Reţeaua de alimentare cu apă potabilă aferentă municipiului Deva. Staţia de tratare Sântămăria Orlea, anul 2012 131

Tabel 4.7. Fronturi de captare pentru alimentarea cu apă 132

Tabel 4.8. Sistemele de alimentare cu apă în zona municipală Deva pe unităţi administrativ teritoriale (2013) 133

Tabel 4.9. Lucrări de extindere a conductelor de distribuţie în Municipiul Deva 136

Tabel 4.10. Necesarul de intervenţii la infrastructura de apă potabilă (2013) 137

Tabel 4.11. Planificarea lucrărilor de înlocuire a reţelelor uzate de apă potabilă 138

Tabel 4.12. Evolutia sistemului de alimentarecu apă potabilă din municipiul Deva, în perioada 2007-2013.....139

Tabel 4.13. Gradul de contorizare a distribuţiei cu apă (2013) 142

Tabel 4.14. Evoluţia tarifului de fumizare al apei în municipiul Deva (%) 143

Tabel 4.15. Caracteristicile sistemului public de canalizare din municipiul Deva, anul 2013 145

Tabel 4.16. Serviciul public de apă şi de canalizare în municipiul Deva, anul 2013 145

Tabel 4.17. Lista lucrărilor de reabilitare a conductelor de canalizare în Municipiul Deva 147

Tabel 4.18. Lista lucrărilor de extindere a reţelei de canalizare în Municipiul Deva 147

Tabel 4.19. Repere în evoluţia sistemului de canalizare din municipiul Deva 149

Tabel 4.20. Evoluţia energiei electrice şi termice în perioada 1995 - 2008 153

Tabel 4.21. Evoluţia producţiei de energie electrică şi termică 156

Tabel 4.22. Indicele mediu specific al consumului energetic 157

Tabel 4.23. Situaţia energiei termice produsă (GCal).....158

Tabel 4.24. Evoluţia distribuţiei de energie termică din municipiul Deva, în perioada 2000-2011 159

Tabel 4.25. Situaţia serviciilor publice de alimentare cu energie termică în Mun. Deva, 2013 160

Tabel 4.26. Evoluţia distribuţiei de gaze naturalîn perioada 2000-2011 164

Tabel 4.27. Evoluţia sistemului de iluminat public al municipiului Deva 174

Tabel 4.28. Starea tehnică a sistemului de iluminat public din Mun. Deva pe zone şi tipuri de obiective.....176

Tabel 4.29. Caracteristicile sistemului de iluminat public, Municipiul Deva, martie 2014 179

Tabel 4.31. Caracteristicile sistemului de iluminat public, Municipiul Deva, martie 2014 182

Tabel 4.31. Caracteristicile sistemului de iluminat public, Municipiul Deva, martie 2014 184

Tabel 4.32. Aplicații informatice gestionate de Compartimentul Informatică 189

Tabel 4.33. Puncte de prezenţă în intersecţii rutiere 192

Tabel 4.34. Puncte de prezenţă aferente sistemului de supraveghere video.....193

Tabel 4.35. Alte puncte de prezență.....195

Tabel 4.36. Amplasamentul camerelor Sistemului de supraveghere video.....199

Tabel 5.1. Firme reprezentative, Municipiul Deva 220

Tabel 5.2. Repartiţia firmelor din municipiul Deva după domeniul de activitate (anul 2012) 221

Tabel 5.3. Ponderile principalilor indicatori statistici ai firmelor din municipiul Deva după domeniul de activitate (anul 2012).....223

Tabel 5.4. Repartiţia firmelor din municipiul Deva după grupa de activitate (anul 2012) 225

Tabel 5.5. Ponderea principalilor indicatori ai firmelor din municipiul Deva după grupa de activitate (anul 2012) 226

Tabel 5.6. Evoluţia populaţiei masculine în perioada 2005-2025 235

Tabel 5.7. Evoluţia populaţiei feminine în perioada 2005-2025 235

Tabel 5.8. Distribuţia populaţiei municipiului Deva pe categorii de vârstă, anul 2015 .237

Tabel 5.9. Structura etnică a populaţiei municipiului Deva.....242

Tabel 5.10. Evoluţia ratei şomajului de lungă durată în Regiunea Vest (%).....245

Tabel 5.11. Evoluţia distribuţiei salariaţilor pe domenii de activitate.....250

Tabel 5.12. Evoluţia distribuţiei salariaţilor din industrie.....252

Tabel 6.1. Lista monumentelor istorice din municipiul Deva, 2010 280

Tabel 6.2. Situaţia monumentelor istorice din municipiul Deva după tipul lor, anul 2010 282

Tabel 6.3. Lista monumentelor şi ansamblurilor de arhitectură din judeţul Hunedoara, anul 2010.....284

Tabel 6.4. Repartizarea descoperirilor arheologice pe localităţi şi perioade istorice - Zona administrativă a municipiului Deva - 295

Tabel 6.5. Vestigii arheologice descoperite pe teritoriul municipiului Deva 295

Tabel 6.6. Numărul total de unități de cazare, 2001-2016, Municipiul Deva 317

Tabel 6.7. Distribuția pe tipuri de unități de cazare turistică, 2006-2016, Municipiul Deva 318

Tabel 6.8. Numărul total de locuri în unitățile de cazare, 2001-2016, Municipiul Deva319

Tabel 6.9. Numărul de locuri pe tipuri de unități de cazare, 2001-2016, Municipiul Deva 320

Tabel 6.10. Numărul de sosiri, 2001-2016, Municipiul Deva.....322

Tabel 6.11. Numărul de înnoptări, 2001-2016, Municipiul Deva 323

Tabel 6.12. Durata medie a sejurului, 2001-2016, Municipiul Deva 324

Tabel 6.13. Cele mai importante 5 sectoare de bază specializate în judeţul Hunedoara (2010) 336

Tabel 6.14. Activităţi culturale în cadrul Municipiului Deva (2005-2012).....342

Tabel 7.1. Infrastructura de învăţământ universitar în Regiunea Vest (2010) 358

Tabel 7.2. Numărul firmelor şi ponderea acestora la nivel regional şi naţional -2010 ..378

Tabel 7.3. Cifra de afaceri şi ponderea la nivel regional şi naţional – 2009 - milioane lei preţuri curente – 380

Tabel 7.4. SITUAŢIA ŞCOLARIZĂRII ÎN ÎNVĂŢĂMÂNTUL PROFESIONAL ŞI TEHNIC DE STAT-ÎNVĂŢĂMÂNT DE ZI. ANUL ŞCOLAR 2015/2016. SITUAŢIA PE UNITĂŢI DE ÎNVĂŢĂMÂNT DE STAT.....394

Tabel 7.5. RETEAUA ŞCOLARĂ ŞI EFECTIVELE DE ELEVI PE ANUL ŞCOLAR 2013-2014...399

Tabel 7.6. Furnizori publici de servicii sociale - Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Hunedoara.....422

Tabel 7.7. Furnizori publici de servicii sociale - Serviciul Public Local de Asistenţă Socială - Deva 428

Tabel 7.8. Situația ajutoarelor sociale pentru zonele marginalizate din municipiul Deva 445

Tabel 7.9. Evoluţia infracţiunilor sesizate din municipiul Deva 448

Tabel 7.10. Evoluţia infracţiunilor de natură juridică din municipiul Deva 450

Tabel 7.11. Evoluţia infracţiionalităţii stradale din municipiul Deva 450

Tabel 7.12. Evoluţia evenimentelor rutiere din municipiul Deva 452

Tabel 7.13. Evoluţia sancţiunilor contravenţionale din municipiul Deva 453

Tabel 8.1. Criteriile principale ale Strategiei Europa 2020 463

Tabel 8.2. Obiectivele România 2020 în corelaţie cu Europa 2020 465

Tabel 8.3. Priorităţile iniţiativelor emblematice ale Strategiei Europa 2020 466

Tabel 10.1. Corespondenţa obiectivelor strategice ale Strategiei integrate pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023 cu axele prioritare din Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020 526

Tabel 10.2. Elementele şi nivelul de dotare al localităţilor urbane de rangul II cu evidenţierea elementelor deficitare (Municipiul Deva) 534

Tabel 10.3. Domeniile de intervenţie prioritare ale obiectivelor strategice 536

Tabel 10.4. Congruenţa conceptelor vizate cu obiectivele strategice 538

Tabel 13.1. Matricea de evaluare a riscurilor de implementare a SIDU 638

Tabel 13.2. Planul de răspuns la riscuri și strategiile aplicate 640

Tabel 16.1. Echipa de monitorizare a SIDU.....649

Tabel 16.1. Echipa de monitorizare a SIDU.....654

Tabel 17.1. Structura eșantionului pentru sondajul de opinie 671

PARTEA I

CONTEXTUL URBAN ȘI IDENTIFICAREA PRINCIPALELOR PROBLEME ȘI PROVOCĂRI LA NIVEL LOCAL

1. PREZENTARE GENERALA A MUNICIPIULUI DEVA

1.1. Date geografice – profil de judeţ

Teritoriul judeţului Hunedoara, situat în partea central-vestică a României, constituie o entitate geografică diversă şi armonioasă; el este străbătut transversal de râul Mureş şi afluenţii săi din zona mediană - Strei şi Cerna, având la sud bazinul superior al râului Jiu, iar la nord bazinul superior al Crişului Alb (Figura 1.1).

Fig. 1.1. Harta Judeţului Hunedoara

Situat între 46”16’ latitudine N (la Bulzeşti) şi 45”19’ longitudine E (în Munţii Parâng), judeţul Hunedoara face legătura între judeţele bănăţene - din vest (Caraş-Severin, Timiş, Arad) şi cele transilvănene - din centrul ţării (Alba, Sibiu), precum şi cu judeţele sudice Gorj şi Vâlcea. Limitele administrative ale judeţului urmăresc, în general, cumpăna apelor.

Teritoriul judeţului are o alcătuire geologică complexă, formată din mai multe unităţi structurale majore, majoritatea formaţiunilor geologice aparţinând Carpaţilor Meridionali: autohtonul Danubian, cu formaţiuni cristaline epimetamorfice şi granitoide, conglomerate, gresii şi marne; pânza Getică - alcătuită din roci metamorfice (în Munţii Şureanu şi Godeanu, precum şi în partea sudică a masivului Poiana Ruscă) şi sedimentare (gresii, conglomerate violacee, argile, calcare, marne - în Munţii Şureanu şi bazinul Petroşani).

Partea de nord a judeţului este configurată de terminaţiile sudice ale Munţilor Apuseni (Munţii Metaliferi şi Munţii Trascău), care au în fundament roci bazice peste care se dispun calcarele neojurasice şi, discordant, pachete de gresii calcaroase albicioase. În zona Geoagiu - Bozeş se află un complex detritic flişoid („stratele de Bozeş"); în partea sudică a Munţilor Metaliferi sunt prezente erupţiile ofiolitice mezozoice, care ţin de magmatismul iniţial, fiind reprezentate prin bazalte şi sill-uri de dolerite şi gabrouri.

Habitatele naturale şi seminaturale au reuşit să-şi păstreze aspectul nealterat doar pe terenurile care nu au prezentat interes economic, în zone greu accesibile (etajul montan alpin şi subalpin), în cele mai multe cazuri sunt incluse ariilor naturale protejate (care ocupă cca. 40,49% din suprafaţa judeţului). Astfel, în judeţul Hunedoara se regăsesc diferite tipuri de habitate naturale pe toate cele 3 trepte de relief: habitate de ape dulci, habitate de pajişti şi tufărişuri, habitate de mlaştini, habitate de stâncării şi peşteri, habitate de pădure.

Relieful dominant este cel montan (vârfurile Munţilor Retezat şi Parâng depăşind înălţimea de 2500 m). Masivele muntoase înalte şi mijlocii din sud şi sud-est aparţin Carpaţilor Meridionali, iar munţii mijlocii şi mici din vest şi nord aparţin Carpaţilor Occidentali.

Din grupa Carpaţilor Meridionali, între limitele judeţului Hunedoara sunt cuprinşi: Munţii Godeanu (vf. Gugu - 2290 m), Munţii Ţarcu (vf. Petrii - 2190 m), Munţii Vâlcan (vf. Straja - 1870 m), Munţii Retezat (vf.Peleaga - 2509 m), Munţii Parâng (vf.Parângul Mare - 2519 m), Munţii Şureanu (Vf.lui Pătru - 2130 m). Carpaţii Occidentali sunt reprezentaţi prin Munţii Poiana Ruscă, Munţii Zarand şi Munţii Metaliferi.

Între aceste masive muntoase se află depresiunile Petroşani, Brad, Ţara Haţegului, culoarele depresionare Strei - Cerna (Orăştie) şi Mureşului (Deva - Zam). În judeţul Hunedoara sunt numeroase lacuri naturale în Munţii Retezat (80), în Parâng (8), în Şureanu (2), dar şi antropice (Gura Apelor, Cinciş, Ostrov, Păclişa, Haţeg,Subcetate) (Figura 1.2; Figura 1.3).

Fig. 1.2. Lacuri glaciare din Munții Retezat

În judeţul Hunedoara, pentru frumuseţea peisajului, valoarea ştiinţifică şi de patrimoniu natural, au fost declarate 46 arii naturale protejate de interes naţional şi 35 de situri propuse de România pentru reţeaua ecologică europeană Natura 2000, cuprinzând teritorii în care sunt

ocrotite formaţiuni vegetale, fenomene geologice şi monumente ale naturii. Suprafaţa totală a acestora este de 203.470,04 ha.

Fig. 1.3. Barajul Gura Apelor

Dintre acestea se remarcă, după criteriul întindere, următoarele:

- Parcul Naţional Retezat, cu o suprafaţă de 38.138 ha;
- Parcul Naţional Defileul Jiului, cu o suprafaţă de 11.127 ha (din care doar 4,8% se află pe teritoriul judeţului Hunedoara);
- Parcul Natural Grădiştea Muncelului - Cioclovina, cu o suprafaţă de 38.184 ha;
- Geoparcul Dinozaurilor Ţara Haţegului, cu o suprafaţă de 102.392 ha;
- Situl de importanţă comunitară Parâng, cu o suprafaţă de 29.907 ha (din care 36% se află pe teritoriul judeţului Hunedoara);
- Aria specială de protecţie avifaunistică Defileul Mureşului Inferior -Dealurile Lipovei, cu o suprafaţă de 55.660,3 ha (din care 11,2% se află pe teritoriul judeţului Hunedoara);
- Situl de importanţă comunitară ROSCI0064 Defileul Mureşului Inferior, cu o suprafaţă de 34.149 ha (din care 35% se află pe teritoriul judeţului Hunedoara).

Altitudinea medie a principalelor localităţi urbane din judeţ este prezentată în figura următoare (Figura 1.4).

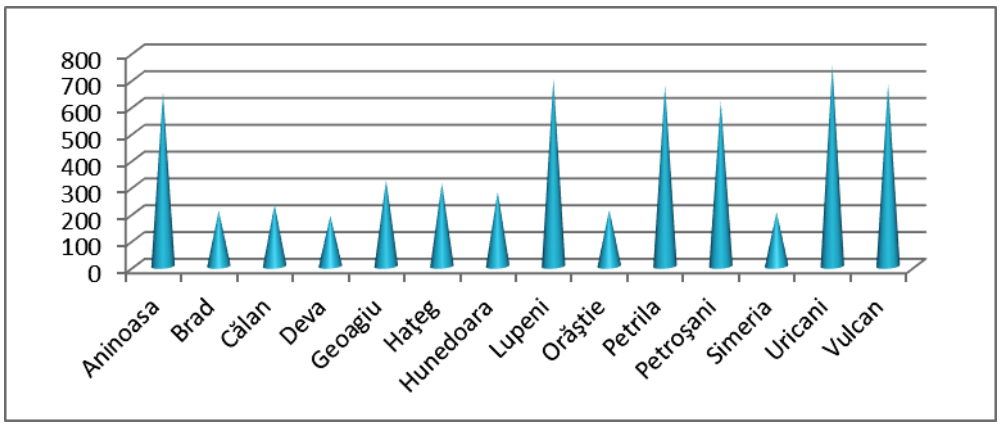

Fig. 1.4. Altitudinea medie a principalelor localităţi din judeţul Hunedoara (m)

Date geografice Municipiul Deva

Municipiul Deva este situat în partea centrală a judeţului Hunedoara, între Munţii Apuseni şi Munţii Poiana Ruscă, de partea stângă a râului Mureş, la 45°53' latitudine nordică şi 22°54' longitudine estică. Reşedinţa judeţului, municipiul Deva este delimitat la est de oraşul Simeria şi comuna Hărău, la nord de comunele Şoimuş şi Veţel, la vest de comunele Cârjiţi şi Peştişul Mic, iar la sud de municipiul Hunedoara.

Figura 1.5 oferă o imagine de ansamblu privind poziţia geografică a municipiului Deva.

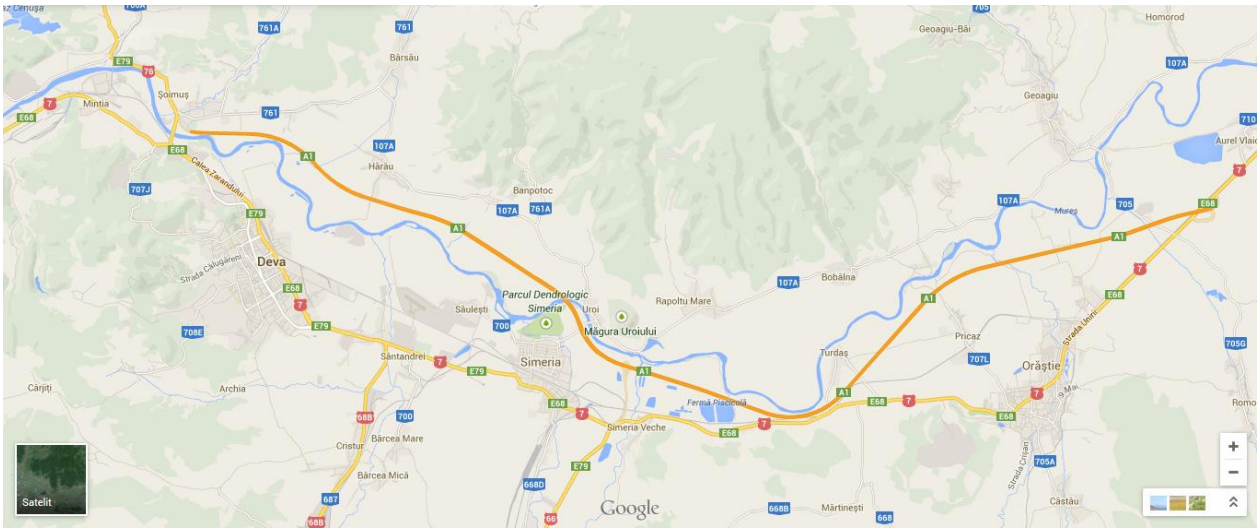

Fig. 1.5. Poziţia geografică a Municipiului Deva şi a localităţilor aparţinătoare

Oraşul Deva s-a dezvoltat într-o regiune de contact geomorfologic, formată de Culoarul Mureşului, între Munţii Poiana Ruscă şi Munţii Metaliferi. În relieful municipiului Deva, mai pregnant apar Dealurile Nucet şi Cetăţii.

Dealul Nucet (690 m) domină dinspre vest Culoarul Mureşului. Dealul Cetăţii (371 m) apare sub forma unei măguri cu secţiunea aproape circulară, nekul vulcanic dominând cu 187 m regiunile înconjurătoare. Declivitatea sa variază în general între 300 – 400 m, pante mai mari prezentând versantul sud-estic dinspre parcul oraşului pe care apar sectoare cu abrupturi în rocă de 800– 900 m. Munţii Poiana Ruscă se termină înspre Mureş printr-o prispă deluroasă formată din conurile de dejecţie ale pâraielor Ciurgăului, Bejan, Baia şi Sintirig.

Cele mai importante dealuri (de la est la vest sunt: Paiul Urzicilor (276 m), Paiului (330 m), Archiei (351 m), Bejan (376 m), Măgura (504 m), Nucet (690 m), Decebal (Poliatca – 688 m), Motor (Scocul Mic – 479 m), Piatra Coziei (687 m), Colţu (Serhediu 563 m), Cetăţii (371 m), Finicuri (359 m) şi Viilor (395 m).

Prispa piemontană se continuă mai jos cu Lunca Mureşului, a cărei lăţime variază între 5 km la Deva şi 1 km la Şoimuş. Partea Centrală este situată pe terasa joasă la 190-220 m altitudine. Spre vest şi sud altitudinile cresc până la 300-350 m, aici oraşul dezvoltându-se într-o zonă

deluroasă terasată. La nord de râul Mureş se înalţă Munţii Metaliferi, a căror panoramă poate fi larg contemplată din zona oraşului.

Dintre unităţile de relief care se dezvoltă în perimetrul oraşului Deva, cea mai reprezentativă este Dealul Cetăţii, care a devenit simbolul oraşului.

1.2. Repere urbanistice zonale

Zona de referință a Strategiei Integrate pentru Dezvoltare Urbană a Municipiului Deva cuprinde atât orașul Deva, cât și localitățile și satele sale aparținătoare, așa cum sunt acestea evidențiate în continuare.

Astfel, Municipiul Deva cuprinde, în afara oraşului Deva, localitatea componentă Sântuhalm şi satele aparţinătoare Cristur, Bârcea-Mica şi Archia. Localitatea componentă Sântuhalm face parte din trupul principal al oraşului Deva şi este situată în partea estică a municipiului, pe DN 7, la 2 km distanţă de acesta.

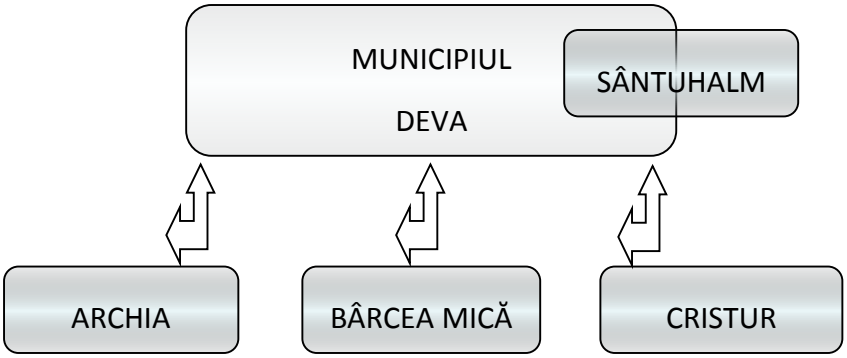

Fig. 1.6. Zona administrativă a municipiului Deva

Satul aparţinător Cristur are o suprafaţă totală de 199,98 ha şi este situat în partea sud-estică a municipiului Deva, pe DN 68 N, la o distanţă de 1,5 km faţă de DN 7.

Satul aparţinător Bârcea Mica are o suprafaţă totală de 31,57 ha, este situat în partea sud-estică a municipiului Deva şi la est de localitatea Cristur, pe Dc 123, care se ramifică din DN68B. Satul este situat la 4,1 km faţă de Deva (pe traseul DN 68B, Dc 123), respectiv la 800 m faţă de satul Cristur, pe Dc 123.

Satul aparţinător Archia are o suprafaţă totală de 24,44 ha, este situat în partea sudică a municipiului Deva, pe Dc 124, la o distanţă de 2,4 km faţă de DN 7.

În conformitate cu criteriile definite prin Legea nr. 351/2001, privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului naţional – Sectiunea a IV-a “Reţeaua de localităţi”, municipiul Deva aparţine categoriei **localităţilor de rangul II**.

Înscrierea în această categorie s-a realizat ca urmare a satisfacerii unor cerinţe diverse, referitoare la: populaţie; rază de servire; accesul la căile de comunicaţie; funcţiuni economice;

nivel de dotare-echipare; instituţii de decizie politică, administrativă, juridică; educaţie, cercetare ştiinţifică; sănătate, asistenţă socială; cultură; comerţ; turism; finanţe, bănci, asigurări; sport, agrement; protecţia mediului; culte; transport/comunicaţii; ordine, securitate.

1.2.1. Evoluţie urbană

Istoric vorbind, Regiunea Vest cuprinde trei provincii istorice, şi anume provincia Banatului (judeţul Timiş şi Caraş-Severin), provincia Crişanei (la nord de Mureş în judeţul Arad şi partea de nord a judeţului Hunedoara) şi provincia Transilvaniei (cuprindea judeţul Hunedoara, fără partea de nord a acestuia, care intra în provincia Crişanei).

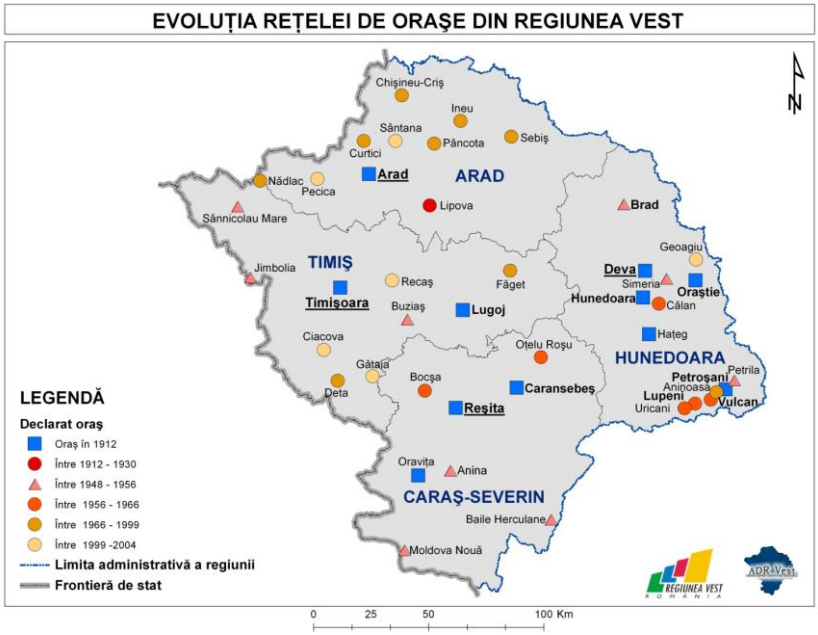

Fig. 1.7. Deva în reţeaua de oraşe a Regiunii Vest

Sursa: Prelucrare după Atlasul României 2006

Încă din cele mai străvechi timpuri (paleolitic, neolitic, eneolitic, epoca bronzului, epoca fierului) spaţiul actual al Regiunii Vest a fost locuit, reprezentând un leagăn al civilizaţiei dacice, strămoşii poporului român. În acest sens, pe teritoriul actual al Regiunii Vest s-a dezvoltat o reţea de oraşe, târguri, sate, necropole şi drumuri bine puse la punct de către stăpânirea romană. Multe aşezări din cadrul Regiunii Vest au fost datate încă din perioada daco-romană: în judeţul Arad – Chişineu-Criş, Felnac, Zărăreni, Sântana ş.a.,, în judeţul Caraş-Severin: Băile Herculane, Moldova Nouă, Caransebeş ş.a., în judeţul Hunedoara: Deva, Hunedoara, Călan ş.a., şi în judeţul Timiş: Timişoara, Sânnicolau Mare şi Hodoni (Figura 1.7).

Mai mult, pe teritoriul actual al judeţului Hunedoara s-a dezvoltat Sarmisegetuza–capitala Daciei romane (Ulpia Traiana Sarmisegetuza), cu importante clădiri, precum Palatul Augustalilor, forul, amfiteatrul, temple, etc. Dezvoltarea acestor aşezări este demonstrată de numeroasele dovezi istorice identificate (edificii, monumente, diverse obiecte: vase, monezi, etc.).

Pe lângă dovezile istorice, un concept care arată evoluţia aşezărilor este acela al atestării documentare, acest termen făcând referire la prima menţionare scrisă a unei aşezări, astfel că

printre cele mai vechi atestări ale unei aşezări de pe teritoriul Regiunii Vest este acela al Băilor Herculane – anul 153.

În cadrul Regiunii Vest pot fi identificate două tipuri de modele distincte, care grupează judeţele Arad şi Timiş, respectiv judeţele Caraş-Severin şi Hunedoara. Acestea din urmă sunt formate din sisteme urbane cu localităţi ridicate la rangul de oraş până în anul 1966, marcate de ample procese de industrializare şi urbanizare, judeţul Hunedoara fiind unul dintre cele mai urbanizate judeţe din România, respective 76,6% - locul 2 din ţară după Bucureşti.

Un impact puternic asupra sistemului de aşezări de pe teritoriul Regiunii Vest a avut politica de sistematizare derulată până în anul 1989 de către fosta conducere a ţării. Procesul de industrializare, axat pe punerea în valoare a resurselor subsolului, pe crearea de noi ramuri industriale, împreună cu dezvoltarea unora mai vechi, a dinamizat procesul de urbanizare, un exemplu clar fiind judeţul Hunedoara, unde prezenţa resurselor (predominant cărbune) a impus anumite activităţi economice, aducerea de forţă de muncă din alte zone alte ţării, modernizarea aşezărilor (construirea de blocuri), etc.

O altă clasificare a evoluţiei oraşelor din Regiunea Vest este cea a geografului român I.Şandru, pe baza analizei localităţilor urbane şi a tipologiei utilizate, fiind identificate şase categorii de oraşe. În acest context, Deva aparţine categoriei oraşelor apărute în interiorul sau sub protecţia fortificaţiilor, alături de Haţeg, Hunedoara şi Orăştie.

Sub aspect numeric, populaţia urbană a Regiunii Vest creşte constant în perioada comunistă, datele de la recensăminte începând cu anul 1948 relevând această creştere a populaţiei urbane în detrimentul populaţiei rurale (Figura1.8).

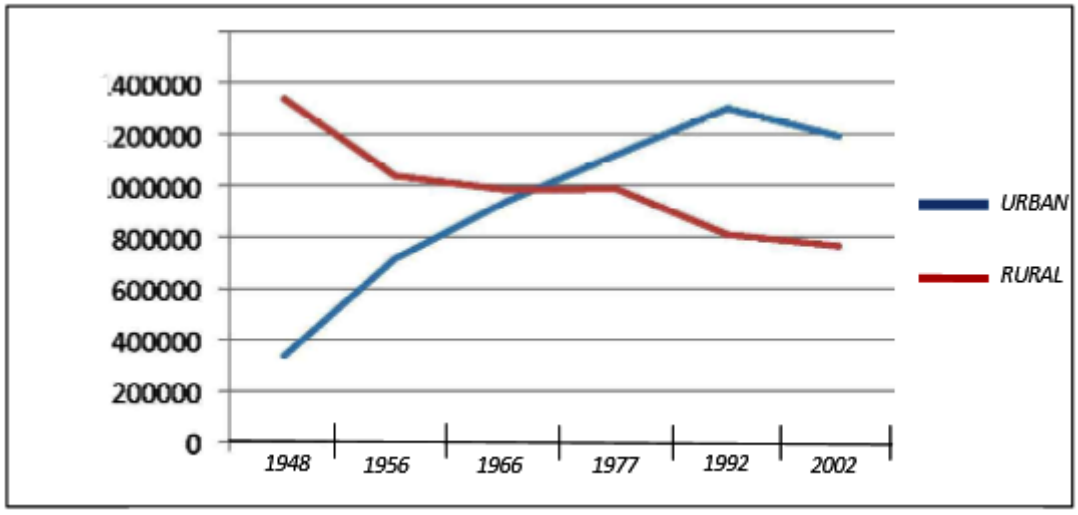

Fig. 1.8. Evoluția populației urbane la recensăminte

Conform graficului de mai sus (Figura 1.8), cea mai mare creştere a populaţiei urbane în regiunea Vest are loc între anii 1948-1956, când, în decurs de doar 8 ani, populaţia urbană se dublează, una dintre posibilele cauze fiind faptul că în această perioadă au fost declarate ca oraşe 9 aşezări din regiune. Alte creşteri importante ale ponderii populaţiei din mediul urban au loc între anii 1956-1966 cu 23,6% (o medie de 2,36% pe an) şi între 1966-1977 cu 16,9%, cu o medie

de 1,63% pe an. Între anii 1977-1992 creşterea populaţiei a fost de 13,9%, creşterea fiind mai scăzută cu doar 1% pe an. Incepând cu anul 1992, populaţia urbană din regiune a început să scadă, în perioada 1992 -2002 populaţia urbană a înregistrat o scădere importantă de -9,1% în mediul urban, adică 108.528 persoane.

Referitor la ponderea populaţiei urbane, se observă că, începând cu anul 1956, regiunea Vest deţine un grad mai mare de urbanizare decât nivelul naţional, şi acest fapt duce la ideea că regiunea a fost mai puternic urbanizată per ansamblu, iar în interiorul acesteia (în special în judeţul Hunedoara) acest proces a fost foarte puternic.

Conform datelor oferite de către Institutul Naţional de Statistică, în anul 2011, Regiunea Vest a înregistrat o valoare superioară mediei naţionale privind ponderea populaţiei urbane, situându-se pe locul secund pe ţară, după regiunea Bucureşti-Ilfov (Figura 1.9).

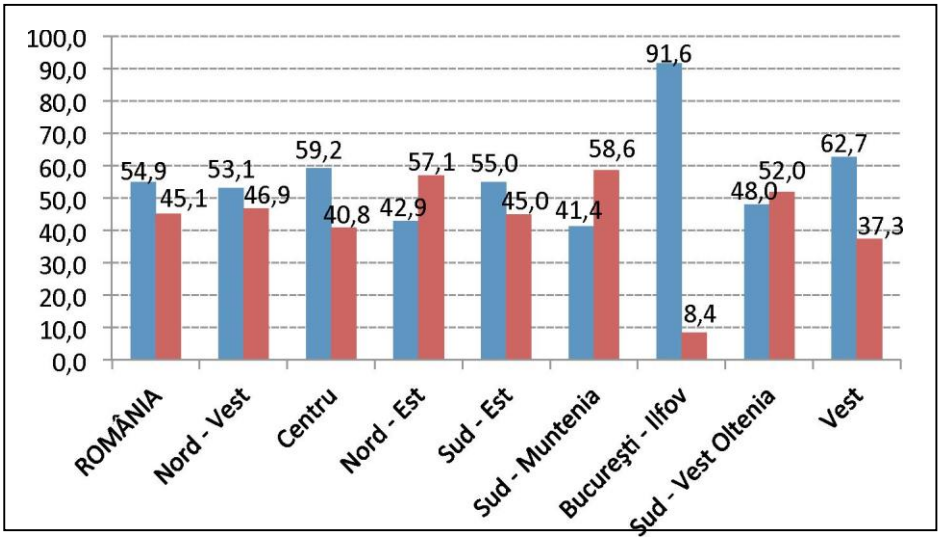

Fig. 1.9. Ponderea pe medii de reședință, regiuni de dezvoltare la 1 iulie 2011

Sursa: INS – Anuarul Statistic al României, 2012

În schimb, din perspectiva UE, aplicarea tipologiei urban-rural utilizată de Eurostat indică caracterul mai mult rural al regiunii Vest. Tipologia (care este o modificare recentă a tipologiei *Organizaţiei pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică* - OCDE) evaluează populaţia urbană şi rurală folosind celulele de reţea (celule grilă cu o densitate a populaţiei de minim 300 de locuitori pe km2 şi o populaţie de cel puţin 5.000 locuitori sunt clasificate ca urbane).

Pe acest considerent, regiunile din *Nomenclatorul Comun al Unităţilor Teritoriale de Statistică* (NUTS 3) se împart în trei tipuri: *predominant urbane* - cu o pondere a populaţiei rurale mai mică de 20% din totalul populaţiei; *intermediare* - cu o pondere a populaţiei rurale între 20% şi 50% din totalul populaţiei; *predominant rurale* - cu o pondere a populaţiei rurale de 50% sau mai mult.

O dimensiune suplimentară se aplică la regiunile intermediare şi predominant rurale: aproape de oraş - cel puţin 50% din populaţia zonei locuieşte la mai puţin de 45 de minute de mers pe şosea până la un oraş, cu cel puţin 50.000 de locuitori; la distanţă - toate celelalte.

Un mod prin care oraşele pot să facă faţă schimbărilor economice, sociale şi de ordin politico-administrativ, este acela al asocierii, conurbaţia este o soluţie fiind *un ansamblu de oraşe care se dezvoltă independent, sunt aproape între ele şi au de rezolvat probleme comune* (transportul, dezvoltarea economică, dezvoltarea infrastructurii energetice şi de utilităţi, amenajarea şi protecţia mediului înconjurător, turismul, protecţia socială etc).

La nivelul Regiunii Vest există mai multe studii aflate în diverse stadii, însă se remarcă două potenţiale zone de polarizare la nivel regional, şi anume:

- Conurbaţia Timişoara-Arad
- Conurbaţia CORVINA, în judeţul Hunedoara, formată din Deva, Hunedoara, Simeria şi Călan.
- Conurbaţia Deva – Hunedoara în contextul noii strategii regionale

Din prisma elaborării *Strategiei integrate pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023*, prezintă o importanţă deosebită menţionarea şi a prevederilor *Hotarârii nr. 998/2008 pentru desemnarea polilor naţionali de creştere,* în care se realizează cu prioritate investiţii din programele cu finanţare comunitară şi naţională. Hotărârea stabileşte: "Art.1 Se desemnează municipiile Braşov, Cluj-Napoca, Constanţa, Craiova, Iaşi, Ploieşti şi ***Timişoara*** ca poli naţionali de creştere în care se realizează cu prioritate investiţii din programele cu finanţare comunitară şi naţională."

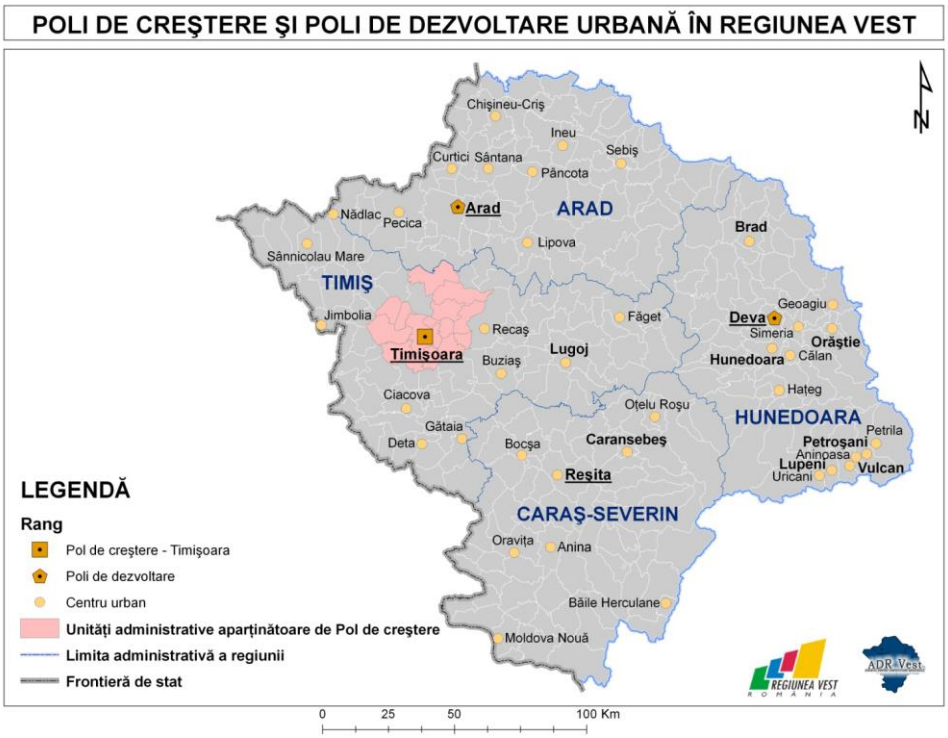

Fig. 1.10. Poli de creştere şi poli de dezvoltare urbană în Regiunea Vest

Următoarea categorie de tratare specială privind alocarea fondurilor de investiţii adresează polii de dezvoltare urbană. Astfel, în Regiunea Vest se regăsesc doi poli de dezvoltare urbană (din cei 13 la nivel naţional), respectiv municipiile Arad şi ***Deva***, acestea fiind sprijinite cu prioritate din investiţii din axa prioritară 1 "Sprijinirea dezvoltării durabile a oraşelor - poli urbani de creştere" a Programului operaţional regional 2007 - 2013, astfel cum este definită prin Decizia Comisiei Europene nr. 3.470 din 12 iulie 2007, şi din programele cu finanţare naţională, în conformitate cu legislaţia în vigoare.

În localitatea Deva a existat o puternică industrie bazată pe sectorul minier (utilaje necesare mineritului şi confecţii metalice). În prezent, întreprinderile, în mare parte, şi-au închis porţile sau se află în faza de privatizare, datorită restructurării acestui sector. Într-o continuă dezvoltare se află sectoare care sunt reprezentate de firme private, cum ar fi prelucrarea lemnului, materiale de construcţii, industria alimentară (panificaţie şi prelucrarea cărnii), construcţii, industria vehiculelor şi componentelor auto, centre logistice pentru transport de marfă containerizat, servicii bancare, asigurări, servicii de transport marfă şi călători. Se menţine la un nivel competitiv şi producţia de energie electrică şi termică.

Municipiul Deva este cel mai puternic centru polarizator din judeţul Hunedoara, din punct de vedere economic, dar şi din punct de vedere social, cultural şi administrativ. Potenţialul economic se datorează cadrului natural bogat în resurse şi potenţialului forţei de muncă, datorat în principal absorbţiei populaţiei sosită din alte localităţi.

Per ansamblu, din punct de vedere economic, municipiului Deva reflectă un stadiu mediu în procesul de evoluţie de la economia industrială la o economie de servicii, cu o componentă manufacturieră medie şi cu accent pe activităţi comerciale.

Municipiul Deva a beneficiat de importante finanţări prin intermediul axei prioritare 1 "Sprijinirea dezvoltării durabile a oraşelor - poli urbani de creştere" a Programului Operaţional Regional 2007 - 2013, astfel că au fost contractate proiecte, cu o valoare nerambursabilă de aprox 14,9 milioane Euro (o parte din proiecte au fost depuse în anul 2012, având obligativitatea finalizării acestora înainte de sfârşitul anului 2015).

De asemenea, construirea progresivă a autostrăzii Nădlac - Arad - Timişoara – Lugoj Deva Sibiu - Piteşti este un proiect important care se încadrează în strategia TEN-T, axa rutieră prioritară 7. Autostrada va optimiza conexiunea rutieră de-a lungul coridorului pan-european IV: spre vest cu Ungaria şi celelalte State Membre UE şi spre est cu Bucureşti şi Constanţa \ Marea Neagră. Totodată, autostrada va asigura o mai bună legătură internă între centrele regionale Arad, Timişoara, Lugoj şi Deva. Impactul acestui proiect de infrastructură este important deoarece va asigura traversarea rapidă a regiunii de la Vest (Nădlac) la Est (Orăştie) şi v-a impulsiona dezvoltarea economică în aceşti doi poli de dezvoltare, Arad şi Deva.

Mai mult de atât, un alt proiect care se află în derulare este ”Reabilitarea liniei c.f. Frontieră-Curtici – Simeria parte componentă a Coridorului IV Pan - European pentru circulaţia trenurilor cu viteza maximă de 160 km/h” - Secţiunea: Frontieră - Curtici - Arad - km 614 (Tronsonul 1), proiect care are potenţial de a atrage investiţii la nivelul oraşelor şi a regiunii.

Având în vedere ***noua abordare a dimensiunii dezvoltării urbane*** în România, preconizată pentru perioada 2014-2020, cele 3 tipuri de centre urbane (poli de creştere, poli de dezvoltare şi centre urbane) vor fi detaliate pe 9 tipuri de oraşe, incluse în două mari grupuri, respectiv poli metropolitani şi poli urbani /centre urbane.

Categoria polilor metropolitani va cuprinse următoarele tipuri de poli, funcţie de nivelul de potenţial: internaţional, supraregional, regional şi regional limitat.

Categoria polilor urbani / centre urbane se referă la: subregionali cu potenţial de zone urbane funcţionale; cu influenţă zonală; cu profil specializat şi influenţă teritorială difuză; de importanţă / influenţă locală; în vecinătatea zonelor metropolitane. Harta din Figura 1.11 prezintă aceste categorii de poli din Regiunea Vest.

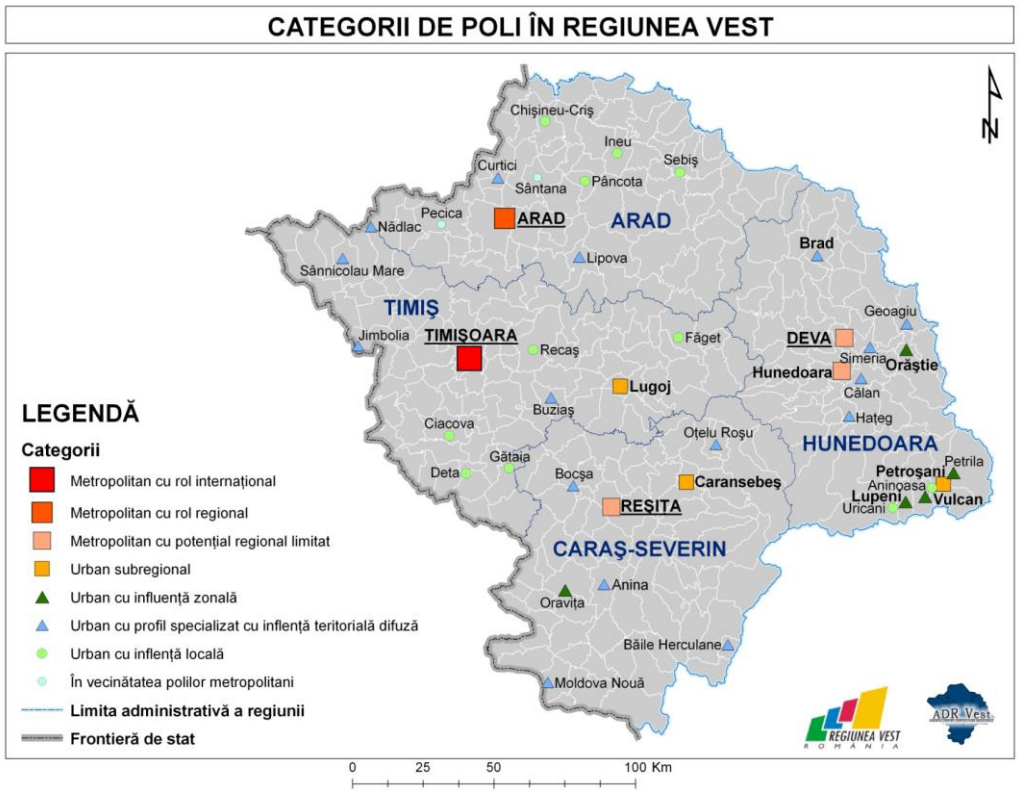

Fig. 1.11. Categorii de poli metropolitani în Regiunea Vest

Conform acestei clasificări, municipiul Deva aparţine categoriei ***"Pol metropolitan cu potenţial regional limitat".*** Municipiul Hunedoara este prevăzut în aceeaşi categorie, deoarece în studiile ESPON (şi nu numai) figurează alături de Deva ca Zonă de integrare potenţială, la nivelul căreia mai multe zone funcţionale urbane îşi împart bazinul potenţial al forţei de muncă, putând realiza activităţi comune. În acest context al clasificării similare, cu atât mai mult se justifică asocierea dintre cele două oraşe.

Ţinând cont de această medie europeană, s-au desemnat patru categorii de oraşe (sub 10.000 locuitori, peste 10.000 locuitori, municipii şi reşedinţe de judeţ) şi, de asemenea, s-au alcătuit patru categorii de calificative: potenţial foarte slab, potenţial slab, potenţial bun şi deja depăşit.

1.2.2. Chorema Regiunii Vest

Chorema reprezintă un model de maximă generalizare şi abstractizare cu privire la starea, dinamica şi modul de organizare a unui teritoriu. Modelul choromatic este un instrument util pentru identificarea disfuncţionalităţilor şi implementarea unor strategii de dezvoltare care să ridice nivelul de trai al unui anumit teritoriu.

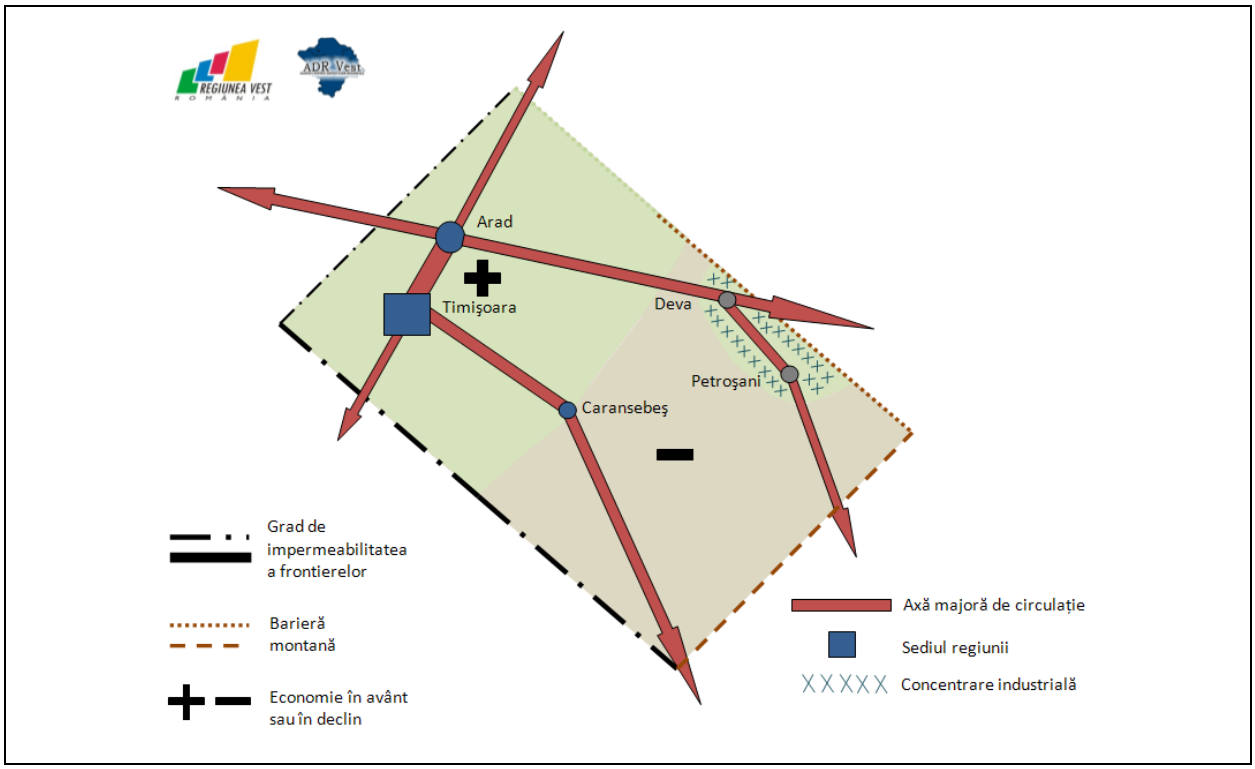

Fig. 1.12. Chorema Regiunii Vest

Sursa: Atlasul României, 2006, cu modificări

Reprezentarea prin chorema Regiunii Vest ne oferă o imagine sintetică privind principalele caracteristici de potenţial ale localităţilor, cu impact asupra caracteristicilor socio-economice regionale. Astfel, în acest context municipiul Deva este evidenţiat ca fiind situat la intersecţia a două axe majore de circulaţie, într-o zonă cu concentraţie industrială puternică, fără a putea fi strict inclusă într-una din categoriile limită din punct de vedere economic: în avânt sau în declin.

Regiunea Vest, o regiune de frontieră a României cu graniţe spre Ungaria şi Serbia, posedă avantajul poziţionării geografice, atât din punctul de vedere al axelor TEN-T de circulaţie care străbat regiunea (axa 7 rutier, axa 22 feroviar şi axa 18 Dunărea), dar şi al proximităţii de Europa Occidentală, care a ridicat nivelul de trai al populaţiei mai mult decât în alte zone ale ţării.

Din punct de vedere al cadrului natural, regiunea este compusă din două judeţe în care majoritare sunt unităţile înalte de dealuri şi munţi - Hunedoara şi Caraş-Severin - şi două judeţe în care predomină zonele joase de câmpie - Arad şi Timiş.

Zonele de câmpie reprezintă o importantă zonă agricolă a ţării, apele termale şi minerale cât şi climatul de cură şi adăpost sunt valorificate în bine-cunoscutele staţiuni Băile Herculane,

Lipova, Geoagiu şi Moneasa, iar resursele minerale impun o restructurare a activităţilor, administraţiile locale având misiunea de a atrage noi investiţii şi fonduri care să genereze noi locuri de muncă.

Din punct de vedere cultural, regiunea este compusă din 3 zone istorice şi anume Banat (judeţul Timiş, incluzând şi judeţul Arad până la sud de Mureş şi Caraş-Severin), Crişana (la nord de Mureş în judeţul Arad şi nordul judeţului Hunedoara) cât şi Transilvania (în principal Hunedoara), adică o zonă multiculturală cu diversitate etnică cu deschideri spre valorile occidentale.

Economia Regiunii Vest, conform choremei de mai sus, este de două feluri:

- areale cu avânt economic, care sunt concentrate în jurul oraşelor Arad şi Timişoara;
- şi areale cu declin economic, sau o creştere economică slabă, fiind cazul în principal al judeţelor Caraş-Severin şi Hunedoara, acestea fiind zone în care activitatea predominant minieră se restructurează, nivelul de şomaj fiind mai ridicat decât în judeţele Arad şi Timiş.

Oraşul Timişoara este principalul pol de atracţie al regiunii, fiind un important centru universitar, medical şi de afaceri, care are o poziţie fruntaşă bine consolidată în sistemul urban naţional. Pe de altă parte, oraşul Arad, al doilea ca număr de locuitori din regiune, recâştigă din importanţa pierdută.

Cu toate că din punct de vedere economic Regiunea Vest se situează foarte bine la nivel naţional, aceasta are şi numeroase disfuncţionalităţi, identificate pe baza indicatorului de competititvitate regională,cum ar fi:

- spor natural negativ - scăderea numărului populaţiei - populaţie în proces de îmbătrânire;
- ponderea densităţii drumurilor, cât şi a calităţii acestora, este sub media naţională;
- inovare;
- sănătate.

1.3. Clima

Clima judeţului Hunedoara este temperat - continentală, cu influenţe submediteraneene la sud de Valea Mureşului şi influenţe oceanice în vest, cu o etajare evidentă pe verticală (de la şes spre climatul alpin). Temperatura medie anuală a aerului în anul 2012 a avut valori cuprinse între 5,2°C (staţia Parâng) şi 10,9°C (staţia Deva), valori uşor mai ridicate faţă de anul 2011, atât în zona montană înaltă (cu 0,6°C), cât şi la Deva (cu 0,7°C).

Orașul Deva beneficiază de un climat temperat continental blând, cu cantități mici de precipitații și de o circulație predominantă a aerului dinspre vest. Aceasta situație se explică prin situarea în Culoarul Mureșului în lungul căruia se resimt influențe climatice submediteraneene și prin protecția oferită de Munții Apuseni și Poiana Ruscă, care sunt un obstacol în calea maselor de aer atlantice încărcate cu umezeală. Temperatura medie are valoarea de 21^0 C vară și de -1^0C

iarna. Precipitatiile atmosferice sunt temperate, cantitatea medie anuală fiind de 600,9 mm. Vanturile predominante bat din sectorul vestic și nord - vestic.

În Lunca Mureşului, media anuală a temperaturii este de 10,43°C, aferentă valorilor înregistrate în perioada 2001-2012. Maxima absolută a fost înregistrată în 24 iulie 2007, la Deva, valoarea fiind de +40,0°C, iar minima absolută a fost înregistrată la staţia Petroşani, în 25 ianuarie 1963, fiind de -29,9°C. Precipitaţiile atmosferice sunt repartizate neuniform, fiind cuprinse între 530 mm în depresiuni şi 1000 - 1300 mm în zonele montane înalte.

În cursul anului 2012, valorile temperaturii aerului, înregistrate la staţiile meteorologice Deva, Petroşani şi Parâng, s-au încadrat în limitele normale pentru tipul de climat temperat-continental moderat, aferent judeţului Hunedoara (Tabelul 1.1). Faţă de anul 2011 însă, putem vorbi în general de o vară cu temperaturi maxime mai ridicate pentru 2012, atât în zonele montane (cu 2,2°C mai mult la staţia Parâng), cât şi în depresiunile intramontane (cu 3,4°C mai mult la staţia Petroşani, respectiv la staţia meteorologică Deva cu 1,7°C).

Tabel 1.1. Temperaturile înregistrate în anul 2012 la stațiile meteorologice din Jud. Hunedoara

Staţia meteorologică	Temperatura medie anuală (°C)	Temperatura maximă lunară (°C)	Temperatura minimă lunară (°C)
Deva	10,9	38,4	-17,3
Petroşani	8,9	36,4	-23,4
Parâng	5,2	28,0	-21,7

Sursa: Administraţia Naţională de Meteorologie

În iarna anului 2012, s-au înregistrat temperaturi minime anuale mai scăzute faţă de anul 2011, la staţiile Petroşani şi Parâng (cu 4,4°C, respectiv 5,8°C), în timp ce la staţia meteorologică Deva valoarea minimă anuală a fost mai ridicată cu 1,8°C. În anul 2012 s-a constatat o amplitudine mult mai mare între valorile maxime şi minime de temperatură înregistrate în zona montană înaltă, nepoluată antropic, în comparaţie cu cele înregistrate la Deva.

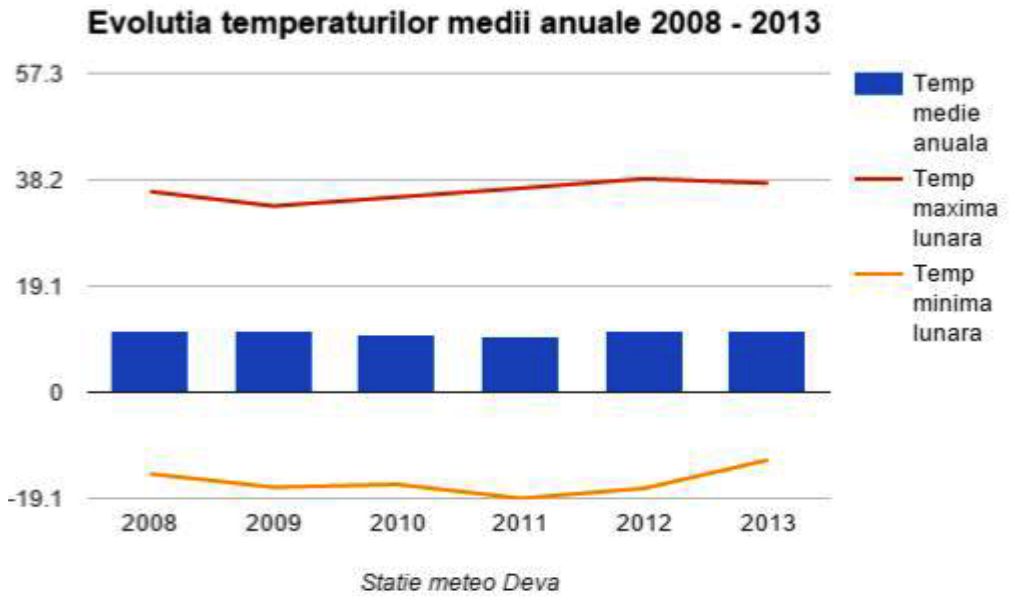

Fig. 1.13. Evoluția temperaturilor medii anuale 2008 – 2013

Sursa: Rapoarte anuale privind starea mediului Hunedoara 2008 - 2013

Evoluția temperaturilor medii anuale pentru intervalul 2008-2013 este prezentată în Fig.1.13. Cele mai ridicate temperaturi medii anuale la nivelul județului Hunedoara au fost înregistrate în Municipiul Deva, prezentând ușoare variații în jurul valorii de 10^0C.

Precipitaţiile atmosferice înregistrate la cele 3 staţii meteorologice au fost mai mari faţă de anul anterior, cantităţile anuale în 2012 dublându-se faţă de anul 2011 în zona Deva, iar în zona Depresiunii Petroşani şi a Munţilor Parâng, fiind mai mari cu cca 80% în aceeaşi perioadă. În schimb, distribuţia neuniformă a precipitaţiilor în decursul anului (Tabelul 1.2) nu a ajutat la refacerea regimul hidric al solului şi, în consecinţă, urmările secetei s-au resimţit şi în 2012.

Volumul precipitaţiilor din judeţul Hunedoara a cunoscut în anul 2011 cele mai mici valori din ultimii 12 ani (Figura 1.14), iar cele mai bogate cantităţi – pentru aceeaşi periodă – sunt cele aferente anului 2010. Calculând media precipitaţiilor căzute în intervalul 2001-2012 (561,9 mm la Deva; 763,7 mm la Petroşani şi 1033,6 mm la staţia meteo Parâng),se poate constata că aceste valori se încadrează în limitele normale de latitudine şi altitudine pentru judeţul Hunedoara, chiar dacă, pe termen scurt, lipsa sau abundenţa lor creează local neajunsuri sau pierderi pentru producţiile agricole.

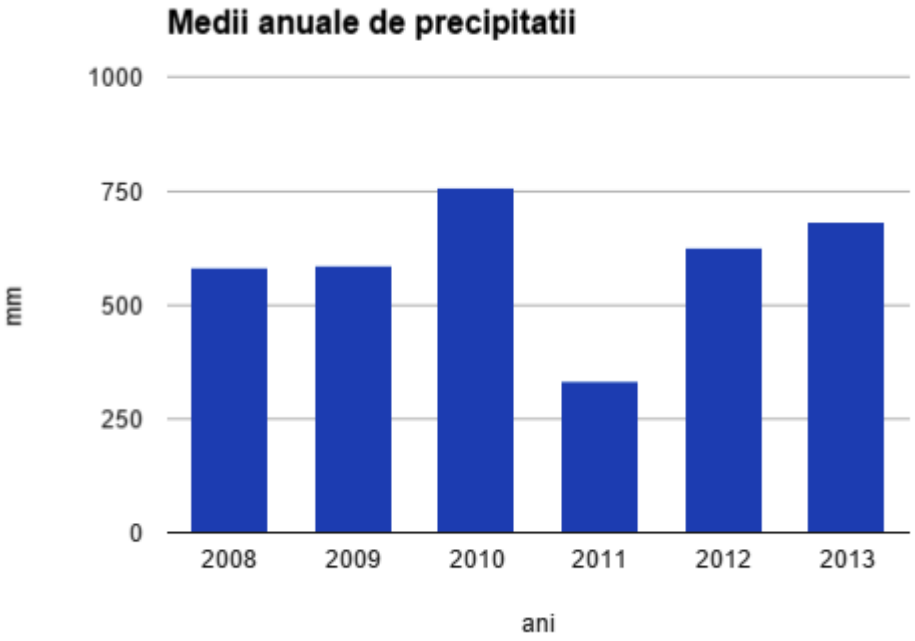

Fig. 1.14. Evoluția valorilor medii ale precipitațiilor, în perioada 2008-2013

Sursa: Rapoarte anuale privind starea mediului Hunedoara 2008 - 2013

În anul 2012, luna mai a fost cea mai bogată în precipitaţii, spre deosebire de anii 2010 şi 2009, când luna iunie a fost cea mai bogată în precipitaţii, sau anul 2011, când luna iulie a fost cea mai bogată în precipitaţii. Luna cea mai săracă în precipitaţii a rămas tot noiembrie, pentru Petroşani, în timp ce pentru Deva, luna cea mai săracă în precipitaţii a fost luna august, iar pentru Parâng – martie.

Din totalul zilelor cu precipitaţii, numărul de zile cu ninsori a fost cuprins între 23 la staţia Deva, 31 zile la Petroşani şi 55 zile la staţia Parâng (faţă 29 de zile la Deva, 22 de zile la Petroşani şi 43 de zile la staţia Parâng în anul 2011). Stratul de zăpadă a fost de max. 7 cm la Deva (în luna februarie), 86 cm în Parâng şi 31 cm la Petroşani - tot în luna februarie.

În anul 2012 s-au înregistrat mai multe zile cu fenomene meteorologice deosebite, faţă de anul 2011:

- la staţia Petroşani s-au înregistrat 36 zile cu oraje (din aprilie - octombrie), cu 8 mai multe decât în 2011;
- la Deva a fost o zi cu grindină, dar cu 12 oraje mai multe decât în 2011,
- iar în Parâng s-au înregistrat 3 zile cu grindină şi 35 zile cu oraje (cu 13 mai multe decât în anul 2011).

Distribuţia zilelor cu fenomene meteorologice în cursul anului 2012, la nivelul municipiului Deva, este prezentată în Tabelul 1.2.

Vânturile au fost mai frecvente în zona montană înaltă (91,4% din anul 2012 faţă de 88,1% din anul 2011 la staţia Parâng) şi mult mai rare în Depresiunea Petroşani (25,5% în 2012 faţă de 23,8% în anul anterior).

Direcţiile dominante ale vânturilor au fost şi ele diferite, funcţie de dispunerea principalelor bariere naturale (culmile muntoase): la Deva au dominat vânturile de vest şi sud (19,9% respectiv 14,7%), în Munţii Parâng - vânturile de nord (29,4%) şi sud (22,6%), în timp ce la Petroşani -vânturile din sud (10,7%) şi nord-vest (6,7%) au avut frecvenţa mai mare.

Tabel 1.2. Numărul de zile cu fenomene meteorologice la staţia meteo Deva, anul 2012

Luna / Fenomenul	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Anual
Grindină	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Averse de ploaie	-	2	2	15	17	9	5	2	4	11	5	-	72
Ninsoare şi aversă de ninsoare	8	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	23
Ceaţă	1	4	1	-	1	1	-	-	-	7	13	1	29
Oraje	-	-	-	3	8	9	11	4	1	2	-	-	38

Sursa: Administraţia naţională de Meteorologie

Tabelul următor (Tabel 1.3) prezintă valorile înregistrate la staţia meteorologică a municipiului Deva.

Tabel 1.3. Viteza medie a vântului pe direcţii (m/s) la staţia meteorologică Deva, anul 2012

Direcţia	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Anual**
N	1.7	1.6	2.6	1.5	2.0	1.6	1.8	1.8	2.3	2.0	1.0	2.1	1.8
NE	1.0	1.0	1.0	1.3	1.3	1.0	1.1	1.6	1.1	1.8	1.0	1.0	1.2
E	2.1	1.8	1.4	1.4	2.2	1.1	1.8	1.1	2.1	1.3	1.2	1.4	1.6
SE	2.1	1.9	1.2	1.3	1.8	1.4	1.4	1.5	1.8	1.3	1.2	1.9	1.6
S	1.4	2.1	1.9	1.6	1.5	1.5	1.5	1.1	1.8	2.2	1.6	1.9	1.7
SV	1.5	1.7	2.3	1.8	2.0	1.9	1.5	2.2	1.9	1.9	1.4	2.0	1.8
V	3.3	3.9	3.3	2.6	2.5	2.2	2.2	2.6	2.1	2.1	2.4	2.4	2.6
NV	2.0	3.1	3.4	2.5	2.5	3.3	2.9	3.0	2.0	3.8	2.2	2.5	2.8

Sursa: Administraţia naţională de Meteorologie

Impactul schimbărilor climatice se reflectă atât în sanatatea populației, cât și în economie, deoarece clima temperat - continentală a țării noastre este în schimbare, această schimbare fiind mult mai semnificativă în următorii 50 - 100 de ani. Se estimează o creștere a temperaturii medii anuale a aerului și o diminuare a cantității de precipitații.

Aceste schimbări implică și creșterea frecvenței fenomenelor extreme de scurtă durată, localizate strict și de intensitate mare. S-a constatat că în perioada fenomenelor extreme, atât în sezonul rece, cât și în sezonul cald, numîrul de decese poate crește semnificativ.

Schimbările climatice la nivel național și la nivelul Municipiului Deva vor fi analizate detaliat în capitolul ***2.6. Riscuri de mediu***.

1.4. Resursele naturale

1.4.1. Resurse naturale neregenerabile

Pentru o imagine relevantă asupra resurselor cu incidenţă socio-economică asupra municipiului Deva, vor fi prezentate resursele existente la nivelul întregului judeţ Hunedoara. Exploatarea actuală a acestor resurse neregenerabile (minerale şi combustibili fosili) este dependentă de cererea de pe piaţă, dar şi de posibilităţile de reacţie flexibilă a infrastructurii din domeniul exploatării miniere specifice.

Cele mai importante resurse sunt :

- huila – în Depresiunea Petroşani, unde, în zonele de exploatare s-au format şi dezvoltat în ultimele două secole aşezări umane de tip urban - Petrila, Petroşani, Vulcan, Lupeni, Aninoasa, Uricani, care au asimilat vechile localităţi momârlăneşti Lonea, Paroşeni, Bărbăteni, Livezeni, Dîlja;
- cărbunele brun – exploatări istorice în Depresiunea Brad (Ţebea);
- piritele – pe rama sudică şi estică a Munţilor Metaliferi (în zonele Boiţa-Haţeg şi Deva);
- minereurile complexe neferoase – Munţii Metaliferi (cu exploatări istorice la Băiţa, Săcărâmb, Hondol, Măgura-Topliţa), Munţii Poiana Ruscă (Muncelul Mic) şi Munţii Zarand (Ciungani, Căzăneşti, Almaş Sălişte);
- minereurile auro-argintifere – Gurabarza, Săcărâmb, Brad, Certej;
- zăcămintele de fier – Ghelari, Teliuc şi Vadu Dobrii, Ciungani – Căzăneşti;
- ravertinul – Geoagiu, Cărpiniş, Bampotoc;
- calcarul – Crăciuneşti, Lăpugiu, Ardeu, Roşcani, Zlaşti, Băniţa;
- bauxita – Ohaba-Ponor;
- talcul – Lelese, Cerişor;
- bentonita – Gurasada, Dobra;
- dolomita – Teliuc, Zlaşti;
- gipsul – Călanu Mic;
- nisipurile cuarţoase – Baru Mare, Uricani;
- marmura – Alun, Bunila;
- andezitele şi dacitele – Deva, Băiţa, Crişcior, Ormindea, Valea Arsului;
- apele geotermale – Geoagiu-Băi, Vaţa, Călan-Băi;

- apele minerale – Boholt, Băcâia, Bampotoc, Chimindia;
- dioxidul de carbon – Ocolişu Mare

Începând din anul 1990, datorită transformărilor economice şi politice din România, multe din aceste exploatări au fost închise. În Depresiunea Petroşani au fost închise total o serie de exploatări miniere, iar altele şi-au restrâns activitatea. De asemenea, a încetat activitatea de exploatare a dioxidului de carbon şi la exploatările miniere de cărbune brun, minereuri de fier, minereuri complexe de neferoase – cuprifere, bauxită şi auro-argintifere.

Rocile de construcţie, indiferent de originea lor metamorfică, sedimentară sau vulcanică, apele geotermale şi minerale continuă să se exploateze şi în prezent. Nisipurile şi pietrişurile din albiile minore ale râurilor sunt o altă resursă naturală, mult solicitată în prezent de agenţii economici, extracţia realizându-se în principal prin balastierele amenajate din lungul Mureşului şi Streiului.

1.4.2. Resursele naturale regenerabile

Pe teritoriul judeţului Hunedoara există diverse categorii de resurse naturale regenerabile: apa, solul, flora şi fauna sălbatică.

- *Solurile* de tip aluvisoluri, gleiosoluri, stagnosoluri şi cernoziomuri se regăsesc pe văile râurilor, în luncile Mureşului, Streiului, Crişului;
- În depresiuni, pe terase şi pe dealurile piemontane, se întâlnesc cernoziomuri, luvosoluri, pelisoluri şi preluvosoluri roşcate; în zona munţilor scunzi (până la 1000–1200m), se regăsesc solurile din clasele eutricambosoluri şi districambosoluri. Fondul pedologic al luncilor, depresiunilor, dealurilor este fertil şi utilizat cu bun randament în agricultură.
- În afara *vegetaţiei alpine şi subalpine* din etajele montane înalte, există o bogată *vegetaţie forestieră*: păduri de conifere, păduri de foioase (făgete, păduri amestecate de fag şi gorun, cer, gârniţă), precum şi zăvoaie în pâlcuri întrerupte cu sălcii, răchite, arin, plop, etc.
- *Fauna* cuprinde principalele specii de mare interes cinegetic existente pe teritoriul României: mamifere (capra neagră, cerb, ursul carpatin, mistreţul, vulpea, lupul, iepurele) şi păsări. La acestea se adaugă o mare diversitate de reptile şi amfibieni, iar în lacuri şi râuri abundă speciile piscicole (scobari, păstrăvi, cleni, mrene, ştiuci, somn ş.a.).
- Cea mai importantă resursă regenerabilă o constituie *apa* (de suprafaţă şi subterană), utilizată în scop potabil şi tehnologic pentru producerea energiei electrice în zootehnie, pentru irigaţii şi piscicultură.

Reţeaua hidrografică a judeţului Hunedoara este bogată şi complexă, şi cuprinde râuri, lacuri alpine, bălţi, precum şi importante zăcăminte subterane (acvifere); ea este structurată în 3 bazine hidrografice: *Mureş,* Jiu şi Criş. Bazinul hidrografic al Mureşului ocupă partea centrală a judeţului şi, împreună cu principalii săi afluenţi (Strei, Râul Mare şi Cerna) contribuie substanţial la menţinerea rezervelor de apă ale aglomerărilor umane.

Lacurile sunt numeroase şi cele mai multe au origine glaciară: în Retezat – Tăul Mare, Tăul Mic, Tăul Porţii, Bucura, Zănoaga, Tăul Negru, Judeţe, Slăveiul, Stânişoara, Ţapului, Galeşul ; în Parâng – Gălcescu, Roşiile, Zăvoaiele, Mândra, Deneş, etc. şi în Şureanu – Iezerul Mare şi Iezerul Mic. Importante sunt şi lacurile antropice Cinciş şi Valea de Peşti. Toate aceste lacuri întregesc frumuseţea şi pitorescul judeţului Hunedoara.

1.5. Biodiversitatea

Judeţul Hunedoara este acoperit în proporţie de peste 70% de ecosisteme naturale şi seminaturale (vegetaţie forestieră, păşuni şi fâneţe naturale, râuri şi lacuri). Relieful, predominant deluros şi muntos, a determinat o dezvoltare antropică accentuată doar în lungul principalelor cursuri de apă şi în depresiunile largi. În rest, amprenta umană asupra naturii a fost discontinuă în timp şi suprafaţă, speciile de floră spontană şi faună sălbatică putând să-şi ocupe habitatele tipice.

În masivele muntoase din sudul şi estul judeţului există păduri virgine şi cvasi-virgine, iar în vestul judeţului hectare compacte de păduri seculare, toate acestea fiind ecosisteme naturale cu o varietate deosebită de specii de mamifere, păsări şi nevertebrate.

Pentru implementarea reţelei ecologice europene *Natura 2000*, în judeţul Hunedoara au fost desemnate, ca arii naturale protejate, 28 situri de interes comunitar (prin Ordinul M.M.P. nr. 2387/2011) care ocupă 176.760,36 ha (în jur de 25% din suprafaţa judeţului).

Ariile naturale din reţeaua ecologică europeană *Natura 2000* de pe teritoriul judeţului Hunedoara au fost declarate pentru 13 specii de plante din flora sălbatică şi 94 de specii de faună sălbatică, toate de interes comunitar. Pe lângă acestea, pe suprafeţele hunedorene ale ariilor naturale protejate se conservă 166 de specii din flora sălbatică şi 135 specii din fauna sălbatică de interes naţional.

Municipiul Deva se înscrie în lista siturilor comunitare cu două repere:

- Dealul Cetăţii Deva (ROSC 0054), cu suprafaţa totală de 109 ha, care reprezintă 2% din municipiul Deva, şi care include rezervaţiile naturale „Dealul Cetăţii Deva” şi „Dealul Colţ şi Dealul Zănoaga”;
- Pădurea Bejan (ROSC 0136), cu suprafaţa totală de 102 ha, repartizată pe teritoriile comunei Cârjiţi şi municipiului Deva, reprezentând mai puţin de 1% din suprafaţa acestora, şi care include rezervaţia naturală „Pădurea Bejan”.

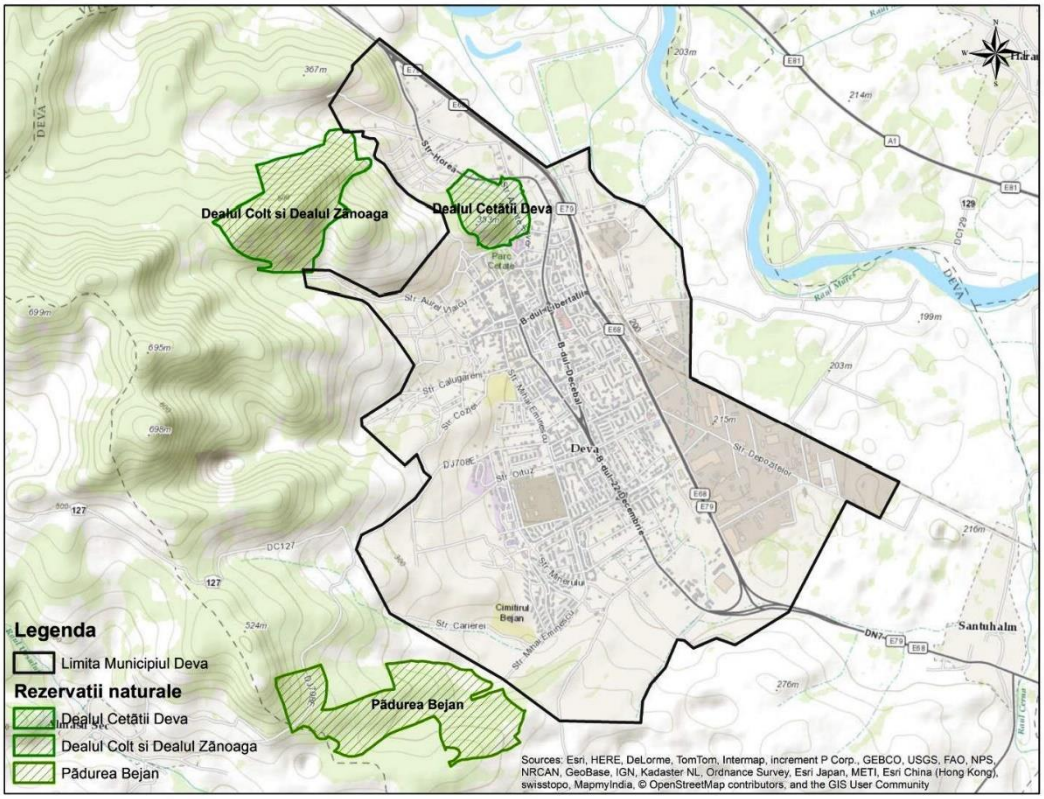

Fig. 1.15. Localizarea rezervațiilor naturale față de Municipiul Deva

Sursa: Plan de acțiune pentru energie durabilă al Municipiului Hunedoara

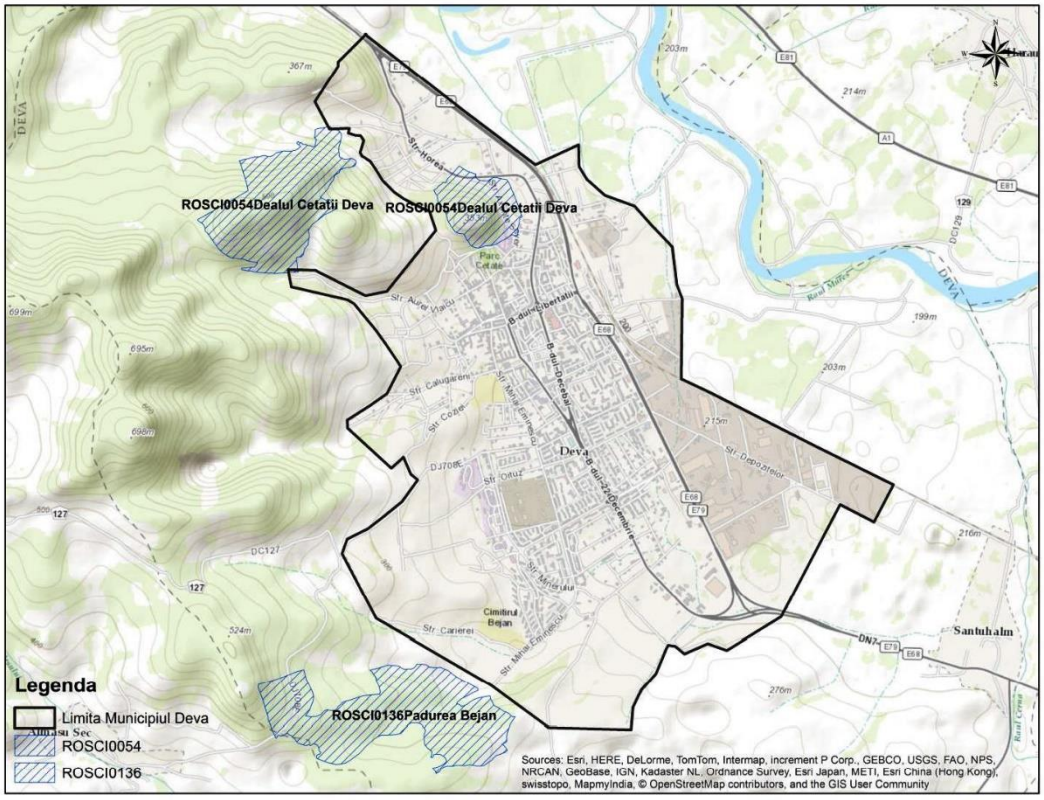

Fig. 1.16. Localizarea ariilor naturale protejate față de Municipiul Deva

Sursa: Plan de acțiune pentru energie durabilă al Municipiului Hunedoara

Cea mai mare diversitate de specii de floră şi faună naturală o regăsim în ariile naturale protejate. Astfel, *Parcul Naţional Retezat* adăposteşte peste 1100 specii de plante (din care 38 sunt endemice), peste 50 specii de mamifere (inclusiv lupi, râşi, urşi, capre negre, cerbi lopătari, marmote şi vidre), în jur de 160 de specii de păsări (vulturul auriu, vulturul pătat, acvila de munte, acvila ţipătoare mică, bufniţa, minuniţa, cucuveaua pitică, ciocănitoarea cu 3 degete, ciocănitoarea cu spate alb), 9 specii de reptile şi 5 specii de amfibieni.

Referitor la *Dealul Cetăţii Deva* (ROSCI 0054), aici au fost identificate un număr de două *habitate de interes naţional*, care sunt:

- R4117 - Păduri sud-est carpatice de frasin (Fraxinus excelsior), paltin (Acer pseudoplatanus), ulm (Ulmus glabra) cu Lunaria rediviva;
- R4135 - Păduri vest-pontice mixte de gorun (Quercus petraea), tei argintiu (Tilia tomentosa) şi carpen (Carpinus betulus) cu Carpesium cernuum.

La acestea se adaugă două habitate de interes comunitar, respectiv:

- 9180 Păduri din Tilio-Acerion pe versanţi abrupţi, grohotişuri şi ravene;
- 91Y0 Păduri dacice de stejar şi carpen.

Pentru lista aferentă *Pădurii Bejan* (ROSCI 0136) au fost identificate un număr de şase *habitate de interes naţional:*

- R4124 - Păduri dacice de gorun (Quercus petraea), fag (Fagus sylvatica) şi carpen (Carpinus betulus) cu Lathyrus hallersteinii;
- R4132 - Păduri panonice-balcanice de gorun (Quercus petraea), cer (Q. Cerris) şi fag (Fagus sylvatica) cu Melitis mellissophyllum;
- R4138 - Păduri dacice de gorun (Quercus petraea) şi stejar pedunculat (Q. Robur) cu Acer tataricum;
- R4140 - Păduri dacice-balcanice de gorun (Quiercus petraea), cer (Q. Cerris(şi tei argintiu (Tilia tomentosa) cu Lychns coronaria;
- R4151 - Păduri balcanice mixte de cer (Quercus cerris) cu Lithospermum purpurocoeruleum;
- R4152 - Păduri dacice de cer (Quercus cerris) şi carpen (Carpinus betulus) cu Digitalis grandiflora.

Lista este completată cu trei tipuri de habitate de interes comunitar, şi anume:

- 91IO - Vegetaţie de silvostepă eurosiberiană cu Quercus ssp;
- 91Y0 - Păduri dacice de stejar şi carpen;
- 91MO - Păduri balcano-panonice de cer şi gorun.

Un număr de două specii de floră sălbatică de interes naţional, Carex steniphylla şi Silene csereii, aflate în cadrul ariei naturale protejate Dealul Cetăţii Deva, sunt cuprinse în lista pentru care au fost desemnate siturile *Natura 2000* din judeţul Hunedoara.

În *Pădurea Bejan* au fost semnalate un număr de 17 specii de floră sălbatică de interes naţional. Acestea sunt: Centaurea rocheliana, Danthonia alpina, Dictamnus albus, Rhamnus saxatilis ssp. Tinctorius, Thymus longicaulis, Quercus Rosaceae Bechts = Q.robur X Q.petraea - var.petraeiformis Beldie; var.Feketei (Simk); var Jahnii (Simk), Q.Pseudodalechampii = Q.robur X Q.dalechampii - var.Cretzoini Pascovschi, Q.Csatoi Borb = Q.polycarpa X Q.robur, Q.Tabajdiana Simk = Q.frainetto X Q.polycarpa, Q.Tufae Simk = Q.frainetto X Q.petraea, Q.Dacica = Q.polycarpa X Q.pubescens, Q.Diversifrons Borb = Q.petraea X Q.virgiliana, Q.Cazanensis Pascovschi = Q.dalechampii X Q.virgiliana.

În categoria speciilor de faună sălbatică de interes naţional, au fost semnalate în *Dealul Cetăţii Deva* un număr de 35 de specii, la care se adaugă o singură specie de faună sălbatică de interes comunitar, şi anume Callimorpha quadripunctaria.

Speciile de faună sălbatică de interes naţional semnalate sunt următoarele: Aglia tau, Agrilus cyanescens, Arctia caja, Arctia villica, Boloria euphrosyne, Carcharodus floccifera, Cardiophorus ruficollis, Catocala electa, Catocala fraxini, Catocala fulminea, Coprimorphus scrutator, Cucullia artemisiae, Glaucopsyche alexis, Gnophos obscuratus, Ablattaria laevigata, Lacon punctatus, Iphiclides podalirius, Melitaea athalia, Melitaea cinxia, Melitaea didyma, Melitaea phoeb, Melitaea trivia, Mellicta parthenoides, Neptis rivularis, Papilio machaon, Phytoecia cylindrica, Rhamnusium bicolor, Saturnia pavonia, Saturnia pyri, Satyrium pruni, Silpha carinata, Sphenoptera antiqua, Zygaena carniolica, Zygaena purpuralis şi Lacerta praticola.La această categorie, Pădurea Bejan se înscrie cu o singură specie de faună sălbatică de interes comunitar, şi anume Bombina variegate.

Pe lângă speciile de animale sălbatice de interes naţional şi comunitar, ariile naturale protejate din judeţul Hunedoara mai adăpostesc şi alte specii de faună sălbatică ocrotite prin convenţii şi reglementări internaţionale. De exemplu, în rezervaţia naturală Pădurea Bejan au fost semnalate 50 specii de păsări care se regăsesc pe listele din Convenţia de la Berna.

1.6. Analiza SWOT – Localizarea geografică, cadrul natural

PUNCTE TARI
Situarea localităţii în partea de vest a României, pe principalele trasee rutiere şi ferate de intrare dinspre Vest în România, precum şi pe traseele dintre Vestul Europei şi Balcani, respectiv Asia Mică.
Municipiul Deva este străbătut de drumul european E68 şi coridorul IV pan-european rutier.
Capital natural de valoare deosebită din punct de vedere al biodiversităţii, peisajului, resurselor de apă, etc.
Municipiul Deva este situat pe malul stâng al râului Mureş, la poalele ,,Dealului Cetăţii”- monument al naturii şi istoric cu valoare turistică deosebită.
Prezenţa resursei umane specializate în protecţia mediului (cadre didactice, experţi, specialişti de mediu, ONG-uri).
PUNCTE SLABE
Existenţa în apropierea municipiului Deva a zonei mono-industriale Hunedoara care se confruntă cu acute probleme sociale.
Existenţa în apropierea localităţii a unor mari surse de poluare (Termocentrala Mintia şi S.C. Carpatcement S.A. Chişcădaga).
Inexistenţa de conexiuni adecvate la autostradă, coridoul 4.
Nivelul scăzut al managementului informaţiei de mediu.
Nivelul scăzut al conştiinţei publicului pentru problemele de mediu locale.
Număr redus de colaborări între partenerii cu responsabilităţi în protecţia mediului în vederea derulării programelor de educaţie ecologică.
Inexistenţa unui sistem de monitorizare adecvat pentru a utiliza informaţiile legate de mediu.
Companiile mari nu sunt dotate cu echipament pentru protecţia mediului şi mai ales vechile societăţi aflate încă în funcţionare.
Lipsa lucrărilor pentru combaterea eroziunii solului şi a alunecărilor de teren.
Lipsa sistemelor de colectare, transport şi epurare a apelor uzate menajere, în unele localităţi rurale.
Existenţa unor rampe neamenajate de deşeuri menajere.
Puţine firme/instituţii au implementat şi cunosc sistemul de management de mediu (ISO 14000).

OPORTUNITĂŢI
Disponibilitatea resursei umane pentru activităţi de reconversie profesională spre aşa numitele ,,meserii verzi”.
Elaborarea şi implementarea unor programe de acţiune privind protecţia mediului împreună cu instituţiile abilitate.
Posibilitatea de accesare a fondurilor guvernamentale şi/sau externe nerambursabile în scopul soluţionării problemelor de mediu.
Existenţa unor organizaţii neguvernamentale cu profil ecologic şi de protecţia mediului.
Poziţia geografică a permis definirea conurbaţiei Corvina, formată din Deva, Hunedoara, Simeria şi Călan, prin care se oferă posibilităţi multiple de atragere de finanţări nerambursabile pentru implementarea unor proiecte de interes comun.
Mentinerea Municipiului Deva ca pol de dezvoltare urbană pentru a avea acces mai facil la fonduri nerambursabile.
Promovarea investiţiilor de mediu în anumite zone de risc ecologic.
AMENINŢĂRI
Existenţa depozitului de zgură şi cenuşă din Valea Bejan – suprafaţa totală a depozitului activ 146 ha.
Echiparea inadecvată a agenţilor economici în cazul unui potenţial mare de poluare.
Inexistenţa unor structuri dedicate care să intervină în situaţia unui dezastru ecologic.

2. MEDIUL SI INFRASTRUCTURA DE MEDIU

2.1. Calitatea aerului

Aerul reprezintă factorul de mediu natural cu cele mai evidente şi mai importante implicaţii asupra sănătăţii omului. Consecinţele aerului poluat asupra condiţiilor de viaţă sunt multiple, de cele mai multe ori cu impact pe termen lung asupra sănătăţii populaţiei.

Determinarea calităţii aerului se realizează pe baza abaterilor parametrilor de stare ai aerului ambiental faţă de nivelul considerat optim, aferent aerului atmosferic natural, nepoluat. Se are deci în vedere compoziţia chimică care constituie standardul de referinţă, care este următoarea: azot – 78,084%, oxigen – 20,946%, argon – 0,934%, bioxid de carbon – 0,0331%. În plus, sunt prezente şi următoarele elemente: neon, hidrogen, krypton, heliu, ozon, xenon, precum şi metan, oxid de azot şi vapori de apă.

Fig. 2.1. Amplasarea staţiilor de monitorizare a aerului din judeţul Hunedoara

Principalii factori meteorologici care intervin în modificarea gradului de poluare al aerului sunt viteza vântului şi stabilitatea aerului. Astfel, datorită curenţilor de aer, poluanţii sunt răspândiţi pe o suprafaţă mare în zonele învecinate activităţii poluatoare.

Conform angajamentelor asumate de ţara noastră, până la sfârşitul anului 2008 a fost necesar să fie creat *Sistemul Naţional de Evaluare şi Gestionare Integrată a Calităţii Aerului,* prin dotarea corespunzătoare cu echipamente de monitorizare şi de laborator a tuturor autorităţilor

locale cu competenţe privind protecţia mediului. Echipamentele respective sunt gestionate de *Agenţia pentru Protecţia Mediului Hunedoara.*

Sursele potenţiale de poluare din judeţ sunt: unităţile de producere a energiei electrice şi termice, unităţile siderurgice, unităţile de producere a materialelor de construcţie, transporturile, etc.

2.1.1. Sistemul de monitorizare a calităţii aerului

Agenţia pentru Protecţia Mediului Hunedoara, în baza acordului cadru de împrumut dintre România şi Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei, privind finanţarea Proiectului pentru prevenirea catastrofelor naturale generate de inundaţii şi poluarea aerului, a primit în dotare 4 staţii automate de monitorizare a calităţii aerului. Aceste staţii au fost repartizate şi funcţionează în prezent astfel: două la Deva, una la Hunedoara şi una la Călan, precum şi două panouri de informare a publicului, ambele amplasate în Deva: un panou exterior, în Piaţa Victoriei şi un panou interior, la sediul Agenţiei pentru Protecţia Mediului Hunedoara.

În urma completării reţelei naţionale de monitorizare a calităţii aerului, s-a primit încă o staţie automată pentru municipiul Vulcan, care a fost pusă în funcţiune începând cu luna martie 2010 şi un panou interior de informare a publicului, amplasat în incinta Primăriei Municipiului Vulcan.

Staţiie de monitorizare sunt de două tipuri: fond urban (Deva, str. Carpaţi) şi restul de staţii de tip fond industrial 1 (Deva, Calea Zarandului; Hunedoara; Călan; Vulcan).

Datorită faptului că datele prelevate sunt referite prin intermediul denumirilor simbolice anexate staţiilor, prezentăm lista completă a acestor staţii, cu tipul şi amplasarea teritorială:

- HD - 1 staţie fond urban - Deva str. Carpaţi;
- HD - 2 staţie fond industrial 1- Deva, Calea Zarandului;
- HD - 3 staţie fond industrial 1- Hunedoara, str. Bicicliştilor;
- HD - 4 staţie fond industrial 1- Călan, str. Furnalistului;
- HD - 5 staţie fond industrial 1- Vulcan, bd. Mihai Viteazu.

Menţionăm faptul că staţia HD-3 din Hunedoara nu mai funcţionează din anul 2011, deoarece în data de 19.06.2010 a fost inundată în urma ploilor torenţiale.

Amplasarea staţiilor se prezintă în Figura 2.1. Staţia de fond urban monitorizează indicatorii: NOx/NO2, SO2, CO, O3, COV, PM10, Pb. Staţiile de fond industrial 1 monitorizează indicatorii: NOx/NO2, SO2, CO, O3, PM10, Pb.

Pentru crearea unei imagini integratoare privind condiţiile actuale de mediu, vom prezenta valorile principalilor indicatori aferenţi unei luni cu grad de poluare ridicat din anul 2013, respectiv luna august, precum şi valorile medii anuale cele mai recent înregistrate, deci datele publicate la nivelul anului 2012. Acesta valori sunt comparate cu valorile limită şi pragul

de alertă conform criteriilor aplicabile, cele din *Legea nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător* (Tabelul 2.1).

Tabel 2.1. Limitele pentru protecţia sănătăţii umane prevăzute în Legea nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător

Poluant	Criteriul aplicabil	Perioada de mediere	Valoare	Unitatea de măsură	Numărul permis de depăşiri anuale
Dioxid de sulf, SO2	Valoare limită	O oră	350	µg/m3	24
	Valoare limită	24h	125	µg/m3	3
	Prag de alertă	3 ore consecutiv	500	µg/m3	Nu e cazul
Particule în suspensie, PM10	Valoare limită	O zi	50	µg/m3	35
	Valoare limită	An calendaristic	40	µg/m3	Nu e cazul
Dioxid de azot, NO2	Valoare limită	O oră	200	µg/m3	18
	Valoare limită	An calendaristic	40	µg/m3	Nu e cazul
	Prag de alertă	3 ore consecutiv	400	µg/m3	Nu e cazul
Benzen	Valoare limită	An calendaristic	5	µg/m3	Nu e cazul
Monoxid de carbon, CO	Valoare limită	Valoarea maximă zilnică a mediilor pe 8h	10	mg/m3	Nu e cazul
Ozon, O3	Valoare ţintă	Valoarea maximă zilnică a mediilor pe 8h	120	µg/m3	25 de zile pe an, mediat pe 3 ani
	Prag informare	O oră	180	µg/m3	-
	Prag de alertă	O oră	240	µg/m3	Nu e cazul
Plumb, Pb	Valoare limită	An calendaristic	0,5	µg/m3	Nu e cazul
Arsen, As	Valoare ţintă	An calendaristic	6	ng/m3	Nu e cazul
Cadmiu, Cd	Valoare ţintă	An calendaristic	5	ng/m3	Nu e cazul
Nichel, Ni	Valoare ţintă	An calendaristic	20	ng/mc	Nu e cazul

Concomitent cu determinările prin staţiile automate, monitorizarea calităţii aerului în municipiul Deva este asigurată de 5 staţii de recoltare cu tipul de determinare manual, dintre care 3 staţii de tip urban, una industrială şi una de tip trafic. Aceste staţii acţionează ca puncte de control dotate cu pompe de aspiraţie, respectiv un punct pentru amoniac, un punct pentru PM10 şi 5 puncte pentru pulberile sedimentabile, repartizate conform Tabelului 2.2.

Tabel 2.2. Puncte de prelevare cu tip de determinare manual privind calitatea aerului din Mun. Deva

Staţia manuală	Tip staţie	Poluantul monitorizat	Reglementări prin:
Agenţia de Protecţie a Mediului Deva	Urbană	NH3	STAS 12574/87
		Pulberi sedimentabile	STAS 12574/87
		PM 10	Legea 104/2011
Staţia IRE	Trafic	Pulberi sedimentabile	STAS 12574/87
Deva, str. Matei Corvin	Urbană	Pulberi sedimentabile	STAS 12574/87
Deva, Staţia hidro-meteo	Urbană	Pulberi sedimentabile	STAS 12574/87
Sat. Veţel	Industrială	Pulberi sedimentabile	STAS 12574/87

Dioxidul de sulf

Oxizii de sulf (dioxidul şi trioxidul de sulf) rezultă în principal din surse staţionare şi mobile, prin arderea combustibililor fosili.

Prezenţa dioxidului de sulf în atmosferă peste anumite limite are efecte negative asupra plantelor, animalelor şi omului. La plante, dioxidul de sulf induce leziuni locale în sistemul foliar, care reduc nivelul procesului de fotosinteză. La om şi animale, în concentraţii reduse, produce iritarea aparatului respirator, iar în concentraţii mai mari provoacă spasm bronşic. De asemenea, dioxidul de sulf produce tulburări ale metabolismului glucidelor şi ale proceselor enzimatice. Efectul toxic al dioxidului de sulf este accentuat de prezenţa pulberilor atmosferice.

Valorile medii zilnice determinate pentru anul 2012, la staţiile automate de monitorizare din Deva (HD-1 şi HD-2) şi Călan (HD-4), nu indică depăşiri ale valorii limită zilnice, respectiv de 125 µg/mc şi nici depăşirea pragului de alertă de 500 µg/mc, înregistrat timp de 3 ore consecutiv. La staţia HD-5 din Vulcan, s-au înregistrat însă 2 depăşiri ale valorii limită zilnice de 125 µg/mc (în schimb prin standardul aplicabil se prevede că se înregistrează o abatere la depăşirea de mai mult de 3 ori într-un an calendaristic) şi 21 depăşiri ale valorii limită orare de 350 µg/mc (standardul este: a nu se depăşiri mai mult de 24 de ori într-un an calendaristic).

Motivul acestor depăşiri a fost faptul că nu a fost pusă în funcţiune instalaţia de desulfurare la S.C.Complexul Energetic Hunedoara S.A. - Electrocentrale Paroşeni, depăşirile fiind înregistrate pe fondul unor condiţii meteo nefavorabile unei bune dispersii a poluanţilor (ceaţă, vânt slab).

PM10

Conform Legii 104/2011, PM10 sunt particule în suspensie care trec printr-un orificiu de selectare a dimensiunii cu un randament de separare de 50 % pentru un diametru aerodinamic

de 10 µm, astfel cum este definit de metoda de referinţă pentru prelevarea şi măsurarea PM10, care este stipulată prin SR EN 12341.

Particulele minerale din gazele de ardere evacuate în atmosferă, mai ales când instalaţiile de epurare a gazelor funcţionează defectuos sau nu funcţionează deloc, reprezintă un pericol grav pentru plante, sol şi aer. Prin depunerea acestora pe sol şi plante, datorită sedimentării proprii sau acţiunii precipitaţiilor, se constată o creştere a concentraţiei de metale grele. De asemenea, particulele au o acţiune iritantă asupra ochilor şi a sistemului respirator.

Poluarea atmosferei cu particule în suspensie are mai multe surse: în primul rând pot fi enumerate procesele industriale, cantitatea cea mai importantă provenind din metalurgie şi siderurgie, urmate apoi de centralele termice pe combustibili solizi, fabricile de ciment, transporturile rutiere, haldele şi depozitele de steril. Caracteristice pentru judeţul Hunedoara privind sursele de poluare cu PM10 sunt în principal haldele de steril şi iazurile de decantare, ale căror particule sunt antrenate de vânt pe distanţe de zeci de kilometri.

Determinarea acestui indicator în Deva a început din luna martie 2007, prin folosirea unui sistem de prelevare de particule în suspensie LVS3 şi prin utilizarea metodei gravimetrice. Valoarea medie din 2012, obţinută prin determinări semiautomate, a fost de 18,93 µg/mc, în scădere faţă de anul precedent, când s-a înregistrat o valoare medie anuală de 25,67 µg/mc, fără a depăşi valoarea limită anuală de 40 µg/mc. Pe parcursul anului 2012 nu s-au înregistrat depăşiri ale valorii limită zilnice de 50 µg/mc, prevăzute în Legea nr. 104/2011.

Metalele grele

Metalele grele (mercur, plumb, cadmiu, etc.) sunt compuşi care nu pot fi degradaţi pe cale naturală, având un timp îndelungat de remanenţă în mediu, iar pe termen lung sunt periculoşi, deoarece se pot acumula în lanţul trofic. Acestea pot provoca afecţiuni musculare, nervoase, digestive, stări generale de apatie. De asemenea, pot afecta procesul de dezvoltare a plantelor, împiedicând desfăşurarea normală a fotosintezei, respiraţiei sau transpiraţiei.

În anul 2012 s-au efectuat determinări privind nivelul de plumb, cadmiu şi nichel din particulele în suspensie (PM10), în urma analizei gravimetrice a filtrelor prelevate de la staţiile automate de monitorizare a calităţii aerului. Valorile rezultate în urma măsurătorilor au corespuns limitelor de toleranţă stabilite prin Legea nr. 104/2011.

Monoxidul de carbon

Monoxidul de carbon este un gaz incolor, inodor, insipid. Surse naturale de producere a acestuia sunt: incendierea pădurilor, emisiile vulcanice şi descărcările electrice. Sursele antropice se formează în principal prin arderea incompletă a combustibililor fosili, la care se adaugă: producerea oţelului şi a fontei, rafinarea petrolului, traficul rutier, aerian şi feroviar.

Monoxidul de carbon se poate acumula la un nivel periculos în special în perioada de calm atmosferic din timpul iernii şi primăverii, când arderea combustibililor fosili atinge un nivel maxim, acesta fiind mult mai stabil din punct de vedere chimic la temperaturi scăzute.

În judeţul Hunedoara, monoxidul de carbon a fost determinat prin măsurători continue la staţiile automate de monitorizare a calităţii aerului. La aceste staţii nu au fost înregistrate depăşiri ale valorii limită, conform Legii nr. 104/2011.

Benzenul

Benzenul este un compus aromatic cancerigen, puternic volatil şi solubil în apă. Acest indicator a fost monitorizat doar la staţia de fond urban din municipiul Deva, str. Carpaţi, iar valoarea medie anuală înregistrată nu a depăşit valoarea limită anuală din Legea nr. 104/2011.

Ozonul

Smogul fotochimic este o ceaţă toxică produsă prin interacţia chimică între emisiile poluante şi radiaţiile solare. Cel mai întâlnit produs al acestei reacţii este ozonul.

Ozonul este un puternic oxidant cu miros caracteristic, de culoare albăstruie şi foarte toxic. În atmosferă, se poate forma pe cale naturală în urma descărcărilor electrice şi sub acţiunea razelor solare, iar artificial ca urmare a reacţiilor unor substanţe nocive, provenite din sursele de poluare terestră. Ozonul format în partea inferioară a troposferei este principalul poluant în oraşele industrializate.

2.1.2. Factorii care afectează calitatea aerului

Activităţile industriale cu impact semnificativ asupra calităţii aerului sunt specifice unor ramuri cu tradiţie în judeţul Hunedoara: minerit, siderurgie şi producerea de energie.

Industria minieră este reprezentată în prezent în judeţul Hunedoara prin:

- Activităţile din cadrul unităţilor miniere din bazinul carbonifer Valea Jiului;

Capacităţile de producţie din exploatările miniere s-au redus treptat în ultimii 10 ani. În baza unor hotărâri de guvern şi, ulterior, în baza unor proiecte tehnice, s-a procedat la încetarea activităţilor în diferite unităţi şi sectoare miniere, precum şi la închiderea acestora prin lucrări specifice în subteran şi la suprafaţă.

- Exploatările de piatră pentru construcţii şi roci ornamentale din cariere;
- Exploatările de agregate minerale din albiile râurilor.

Toate subunităţile Companiei Naţionale a Cuprului, Aurului şi Fierului (C.N.C.A.F.) - Minvest S.A. Deva şi o mare parte din perimetrele de exploatare miniere din Valea Jiului şi-au încetat activitatea.

În prezent, cele 7 exploatări miniere de cărbune care au aparţinut de Compania Naţională a Huilei (C.N.H.) Petroşani sunt împărţite în:

- Societatea Naţională a Huilei S.A., de care aparţin:
- Exploatarea Huilei Livezeni, Exploatarea Huilei Vulcan, Exploatarea Huilei Lonea, Exploatarea Huilei Lupeni şi Prepararea Cărbunelui Valea Jiului;
- Societatea Naţională de Închideri Mine Valea Jiului S.A., de care aparţin:
- Mina Uricani, Mina Petrila şi Mina Paroşeni.

Depozitele de steril de mină (halde) rezultate de la procesarea minereurilor polimetalice sau a celor de cărbune (iazuri de decantare), denumite generic deşeu extractiv, reprezintă surse importante de poluare prin emisiile necontrolate de poluanţi în mediul înconjurător.

În perimetrele miniere există două categorii de halde:

- haldele inactive, care au intrat într-un program de închidere şi ecologizare;
- haldele active, pe care se desfăşoară activităţi de haldare a sterilului.

Impactul activităţilor miniere (extragerea cărbunelui din subteran; depozite de materiale auxiliare, echipamente şi utilaje; lemn de mină; ateliere mecanice, electrice; halde de steril active; depozite pentru alimentarea cu combustibili; centrale termice) asupra stării de calitate a aerului se manifestă prin emisiile de poluanţi din surse fixe şi surse difuze.

Activităţile de exploatare a resurselor minerale pentru construcţii şi industria cimentului (calcar, andezit, travertin, argilă, gips, bentonită) s-au desfăşurat în cariere amplasate în perimetre miniere, în baza obţinerii licenţelor şi a permiselor de exploatare. Impactul activităţilor de extragere a masei miniere se manifestă prin lucrările de puşcare în fronturile de lucru, prin activităţile de sortare în instalaţii de sortare, prin haldarea sterilului pe halde amplasate în afara perimetrului cu rezerve.

Industria siderurgică este reprezentată de activităţile desfăşurate în cadrul S.C. Arcelormittal Hunedoara S.A., precum şi de valorificarea zgurii rezultate din activităţile siderurgice din halda de zgură Buituri, aparţinând S.C. Arcelormittal Hunedoara S.A.

Industria energetică este reprezentată de S.C. Complexul Energetic Hunedoara S.A., format din Punctul de lucru Mintia şi Electrocentrale Paroşeni. Pulberile (cenuşa zburătoare) au efecte locale asupra mediului înconjurător, emisiile de SO_2 şi NOx contribuind la formarea "ploilor acide" cu acţiune regională, în timp ce emisiile de CO_2 contribuie la creşterea "efectului de seră". Emisiile de CO, CO_2, N_2O, NOx afectează stratul de ozon.

Depozitele de cărbune, mai ales cele de zgură şi de cenuşă, datorită spulberării de către vânt a particulelor, constituie surse potenţiale de poluare a aerului.

Reabilitarea blocurilor energetice de la S.C. Complexul Energetic Hunedoara S.A., format din Punctul de lucru Mintia şi Electrocentrale Paroşeni, va conduce la diminuarea emisiilor atmosferice de pulberi şi compuşi chimici. Lucrările de retehnologizare vor contribui, de asemenea, la scăderea impactului asupra florei şi faunei.

S.C.Complexul Energetic Hunedoara S.A., format din Punctul de lucru Mintia şi Electrocentrale Paroşeni, a luat măsuri pentru respectarea programelor proprii întocmite în conformitate cu cerinţele *Directivei 2001/80/EC privind limitarea emisiilor* anumitor poluanţi în atmosferă, proveniţi din instalaţiile mari de ardere.

S.C. Complexul Energetic Hunedoara S.A. va promova un management durabil al protecţiei mediului, prin:

- aplicarea standardelor privind automonitorizarea continuă a emisiilor;
- identificarea fondurilor necesare pentru realizarea investiţiilor de mediu prevăzute în Planurile de Implementare ale Directivelor Europene;
- asigurarea stabilităţii şi siguranţei depozitelor de zgură şi cenuşă, precum şi protecţia mediului în acele zone, în conformitate cu cerinţele europene;
- închiderea depozitelor de deşeuri, conform calendarului de închidere;
- monitorizarea emisiilor de gaze cu efect de seră, privind încadrarea în cotele distribuite prin Planul Naţional de Alocare a certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră.

Transporturile poluează atmosfera cu produşi de ardere a combustibililor, care sunt: funingine, oxid de carbon, hidrocarburi, plumb. Atât transportul de mărfuri, cât şi cel de persoane, reprezintă o ameninţare asupra mediului, în special în oraşele mari şi de-a lungul principalelor artere rutiere.

Traficul constituie o importantă sursă de poluare a mediului urban, atât prin numărul mare al autovehiculelor, cât şi prin cantitatea de substanţe poluante evacuată. Traficul urban este răspunzător de eliminarea în atmosferă a bioxidului de sulf, oxizilor de azot, monoxidului de carbon, dioxidului de carbon, compuşilor organici volatili şi a unor compuşi ai plumbului, care constituie un factor de poluare notabil. Odată ajunşi în atmosferă, în funcţie de condiţiile meteorologice, aceşti poluanţi participă la o serie de reacţii fotochimice care contribuie la producerea ozonului de atmosferă joasă.

Agricultura reprezintă o sursă importantă de emisii de amoniac, gaz rezultat din procesele de fermentaţie enterică şi din dejecţiile animalelor.

2.1.3. Principalii indicatori de calitate ai aerului

În anul 2012 nu au fost înregistrate depăşiri ale pragului de alertă şi nici ale pragului de informare, conform Legii nr. 104/2011, la niciuna dintre staţiile de monitorizare Deva. Datele cele mai recente de care se dispune pentru indicatorii de calitate ai aerului, rezultaţi în urma măsurătorilor manuale, se referă la luna august 2013 şi sunt evidenţiate în Tabelul 2.3.

Tabel 2.3.Calitatea aerului – date lunare pentru indicatorii de calitate, august 2013-măsurători manuale

Nr crt	Indicator	UM	Act normativ/ Valoare limită	Nr. total probe	Nr. probe ce depăşesc CMA/VL/ praguri	Minima masurată (1)	Maxima masurată (2)	Concentraţia medie
1.	NH_3	mg/mc	STAS 12574/87 0,10	53	0	0,005	0,028	0,0125
2.	Pulberi în suspensie	mg/mc	STAS 12574/87 0,15	95	0	0,022	0,107	0,0643
3.	PM10	µg/mc	Legea 104/2011 50	18	0	7,98	24,1	13,3961
4.	Pulberi sedimentabile	g/mp/lună	STAS 12574/87 17,0	25	0	5,11	11,54	7,904

Prelucrările statistice ale concentraţiilor indicatorilor de calitate ai aerului în judeţul Hunedoara nu au pus în evidenţă, în general, modificări semnificative ale concentraţiilor medii lunare comparativ cu luna anterioară, la indicatorii monitorizaţi.

2.1.4. Tendinţe

Parametrii de calitate ai aerului reliefează o tendinţă generală de îmbunătăţire în perioada de analiză (2007-2013), în conformitate cu seriile de date statistice care conturează această tendinţă. Deoarece reţeaua automată de monitorizare a calităţii aerului a fost pusă în funcţiune începând cu anul 2008, datele prelevate în acest mod acoperă o perioadă cu începere din anul 2008. Şi în acest caz nu se observă creşteri semnificative ale valorilor medii anuale, faţă de anii precedenţi, la majoritatea poluanţilor monitorizaţi.

De asemenea, deşi s-a menţionat impactul zonal mai larg al factorilor poluanţi dintr-o anumită locaţie, datele semnificative pentru analiza municipiului Deva şi a localităţilor aparţinătoare sunt furnizate de măsurătorile efectuate prin staţiile automate de monitorizare a calităţii aerului amplasate în această localitate, respectiv HD-1, str. Carpaţi, şi HD-2, str. Calea Zarandului.

Tabelul 2.4 prezintă datele referitoare la evoluţia valorilor medii de NO_2, SO_2 şi PM10, în perioada 2008 ÷ 2012, din municipiul Deva, iar Tabelul 2.5 se referă la datele înregistrate în aceeaşi perioadă privind nivelurile CO, ozon şi benzen.

Tabel 2.4. Evoluţia valorilor medii anuale de gaze toxice – NO_2, SO_2, PM10 - în municipiul Deva obţinute prin reţeaua automată de monitorizare a calităţii aerului

Anul	NO_2		SO_2		PM10	
	HD-1	HD-2	HD-1	HD-2	HD-1	HD-2
2008	-	26,165	9,328	18,8554	-	-
2009	11,34	20,59	8,8	15	26,15	25,23
2010	-	11,52	8,72	13,5	25,55	28,82
2011	5,9	13,35	6,89	11,63	23,91	26,08
2012	21,94	19,09	5,84	14,94	22,08	21,6

Tabel 2.5. Evoluţia valorilor medii anuale de gaze toxice – CO, ozon, benzen - în municipiul Deva obţinute prin reţeaua automată de monitorizare a calităţii aerului

Anul	CO		ozon		benzen
	HD-1	HD-2	HD-1	HD-2	HD-1
2008	0,32	0,14	24,17	12,34	4,01
2009	0,33	0,19	29,91	22,86	2,59
2010	0,36	0,19	19,37	19,23	1,89
2011	0,34	0,28	24,43	20,57	3,27
2012	0,26	0,19	34,8	45,53	2,56

Corespunzător datelor înregistrate în Tabelele 2.4 şi 2.5, graficele din figurile următoare oferă o imagine relevantă privind modificarea în timp a principalilor indicatori de calitate ai aerului.

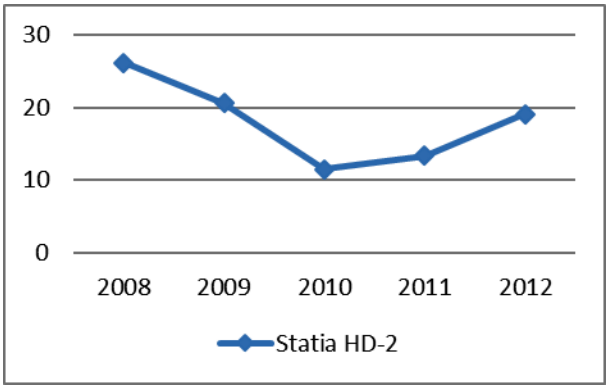

Fig. 2.2. Evoluția concentrației de NO2 în Municipiul Deva – perioada 2008-2012

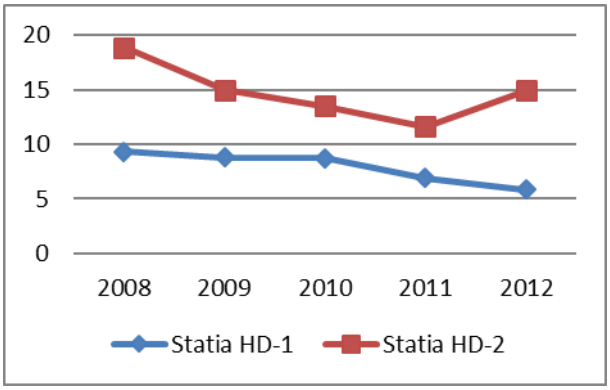

Fig. 2.3. Evoluția concentrației de SO2 în Municipiul Deva – perioada 2008-2012

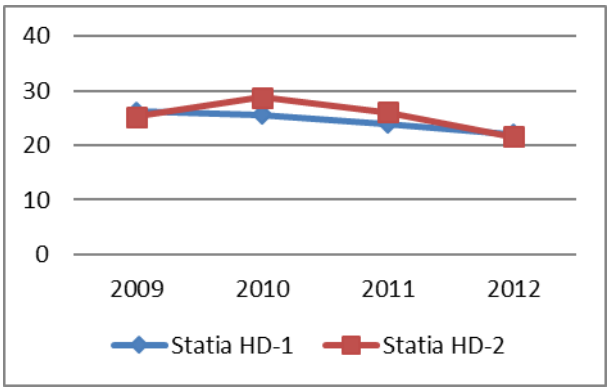

Fig. 2.4. Evolutia concentratiei de PM10 in municipiul Deva, 2009-2012

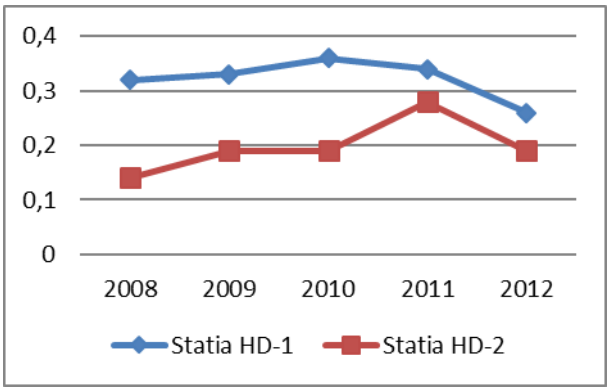

Fig. 2.5. Evolutia concentratiei de CO in municipiul Deva - perioada 2008-2012

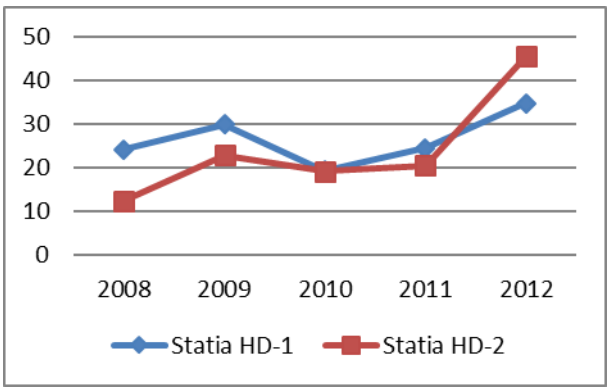

Fig. 2.6. Evolutia concentratiei de ozon in municipiul Deva - perioada 2008-2012

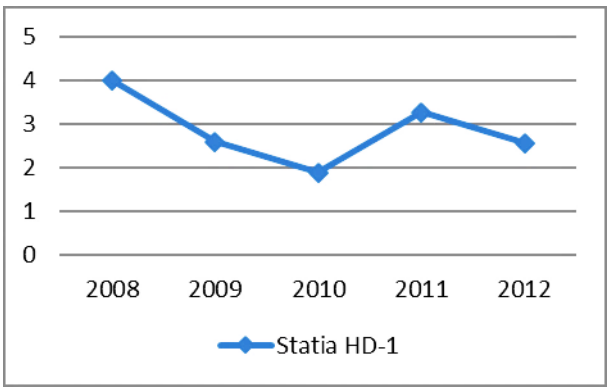

Fig. 2.7. Evolutia concentratiei de benzen in municipiul Deva - perioada 2008-2012

2.1.5. Structuri responsabile

În baza *Legii nr.104/2011*, *Agenţia pentru Protecţia Mediului Hunedoara* are responsabilitatea elaborării planurilor de acţiune pe termen scurt, împreună cu titularul de activitate şi cu autorităţile implicate, precum şi responsabilitatea monitorizării aplicării acestora împreună cu *Comisariatul Judeţean Hunedoara al Gărzii Naţionale de Mediu*. Planurile de acţiune pe termen scurt pot conţine, de la caz la caz, măsuri eficiente de control şi, unde este necesar,

măsuri de suspendare a activităţilor care contribuie la riscul depăşirii valorilor limită, a valorilor ţintă, ori a pragurilor de alertă corespunzătoare poluanţilor monitorizaţi.

Pe parcursul anului 2012, în judeţul Hunedoara nu au fost elaborate planuri de acţiune pe termen scurt, deoarece nu a existat riscul de depăşire a pragurilor de alertă, adică nu au fost semnalate situaţii în care concentraţiile măsurate pentru trei ore consecutiv să fie egale sau mai mari decât 90% din valoarea pragurilor de alertă ale următorilor poluanţi: dioxid de sulf, dioxid de azot şi ozon.

În cazul apariţiei unor depăşiri ale valorilor limită prevăzute, primăriile au responsabilitatea de a asigura elaborarea planurilor de calitate a aerului şi să le supună aprobării Consiliului Local, după avizarea acestora de către *Agenţia pentru Protecţia Mediului.* Aceste planuri cuprind măsurile corespunzătoare, astfel încât perioada de depăşire să fie cât mai scurtă cu putinţă, şi pot include, în plus, măsuri specifice vizând protecţia grupurilor sensibile ale populaţiei, inclusiv copiii.

Conform Legii nr.104/2011, *Consiliul Judeţean*, prin aparatul propriu de specialitate, are responsabilitatea elaborării planurilor de menţinere a calităţii aerului pentru unităţile administrativ-teritoriale aparţinând aceluiaşi judeţ şi le aprobă prin hotărâre de consiliu judeţean, după avizarea acestora de către *Agenţia pentru Protecţia Mediului*. Planul de menţinere a calităţii aerului conţine măsuri pentru păstrarea nivelului poluanţilor sub valorile limită, respectiv sub valorile ţintă, şi pentru asigurarea celei mai bune calităţi a aerului înconjurător, în condiţiile unei dezvoltări durabile.

De asemenea, Consiliul Judeţean are responsabilitatea realizării măsurilor din planurile de menţinere a calităţii aerului şi din planurile de calitate a aerului şi/sau măsurile şi acţiunile din planurile de acţiune pe termen scurt şi asigură fondurile financiare necesare în acest scop.

2.2. Calitatea solurilor

Solul este o resursă esenţial neregenerabilă şi un sistem dinamic care furnizează servicii vitale pentru activităţile umane şi pentru susţinerea ecosistemelor. Protejarea solului se află sub o presiune crescândă în întreaga Comunitate Europeană, fiind vizate în special practicile agricole şi silvice necorespunzătoare, afectarea caracteristicilor esenţiale ale acestuia prin dezvoltarea industrială sau urbană, precum şi prin turism. În plus, degradarea solului are un impact puternic asupra altor factori de mediu, cum sunt apa, schimbările climatice, protecţia naturii şi a biodiversităţii.

Decizia Nr.1600/2002/EC cuprinzând cel de-*al VI-lea Program de Acţiune pentru Mediu în Comunitatea Europeană* stabileşte obiectivul de protejare a resurselor naturale şi de promovare a utilizării durabile a solului, fiind orientată spre adoptarea unei Strategii Tematice pentru protecţia solului. *Hotărârea de Guvern nr. 1408 din 2007 privind modalităţile de investigare şi evaluare a poluării solului şi subsolului* reglementează acest aspect.

Principalele acte normative care au fost avute în vedere de compartimentul responsabil din cadrul Primăriei Municipiului Deva în această perioadă, sunt:

- Ordonanţa de urgenţă 195/2005 privind protecţia mediului;
- Ordonanţa 114/2007 pentru modificarea şi completarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului 195/2005 privind protecţia mediului;
- Legea 24/2007 privind reglementarea şi administrarea spaţiilor verzi din intravilanul localităţilor;
- Hotărârea de Consiliu Local 133/2013 pentru stabilirea unor norme privind ordinea şi liniştea publică, circulaţia pe drumurile publice, activitatea comercială, disciplina în construcţii şi protecţia mediului Municipiului Deva.

În conformitate cu aceste reglementări, investigarea şi evaluarea poluării solului şi subsolului reprezintă obligaţia şi responsabilitatea operatorului economic sau deţinătorului de teren care a desfăşurat ori desfăşoară activităţi poluatoare sau potenţial poluatoare pentru mediul geologic.

Din datele furnizate de *Agenţia pentru Protecţia Mediului Deva*, rezultă că nu au fost semnalate afectări ale stării şi calităţii solului pe areale semnificative în perimetrul municipiului. Fenomenele legate de poluarea solului se manifestă în general punctual, în jurul surselor de contaminare.

Deoarece poluarea solului nu este luată în observaţie sistematică pentru măsurători periodice, datele de care dispunem sunt sporadice şi se referă doar la situaţia salubrizării localităţilor, în special la depozitarea deşeurilor menajere, industriale şi agricole, precum şi la calitatea solurilor urbane. Pe zona administrativă gestionată de Primăria Deva calitatea solului se înscrie în limitele normale privind poluarea solului.

2.2.1. Factori care afectează calitatea solurilor

Solul este locul de întâlnire a poluanţilor: pulberile din aer şi gazele toxice dizolvate de ploaie în atmosferă se reîntorc în sol. Procesul continuă apoi prin acţiunea apelor de înfiltraţie, care impregnează solul cu poluanţi, antrenându-i spre adâncime. Râurile poluate infectează suprafeţele inundate sau irigate. Aproape toate reziduurile solide sunt depozitate pe sol, ducând la degradarea lui.

În municipiul Deva degradarea solului este, în general, o consecinţă a producerii şi depozitării neigienice a reziduurilor lichide, solide, rezultate din activităţile menajere şi industriale, ca urmare a exploatării neraţionale a resurselor (lemn, balast, gaz).

Calitatea solului extravilan poate fi afectată prin folosirea în practica agricolă a unor substanţe chimice, precum şi prin folosirea neadecvată a unor produse reziduale de origine animală pentru creşterea fertilităţii solului. La acestea se adaugă poluarea solului prin intermediul activităţilor de tip industrial. În general, orice unitate economică activă îşi aduce aportul la poluarea solului, prin împrăştierea de pulberi, hidrocarburi, uleiuri minerale, substanţe chimice toxice, emisii de noxe în aer, care apoi se depun pe sol, toate acestea constituind surse de poluare al căror efect negativ se însumează.

Agricultura, prin particularităţile sale, reprezintă una dintre activităţile economice cu influenţă directă asupra mediului. Aceste influenţe sunt determinate în principal de fragmentarea proprietăţii agricole, de dotarea precară cu utilaje agricole şi lipsa fondurilor necesare pentru asigurarea unei fertilizări raţionale, bazate pe studii agrochimice ale solurilor.

Folosirea neraţională a îngrăşămintelor cu azot şi fosfor a provocat în timp poluarea chimică a solului şi a apei. Consumul de îngrăşăminte chimice reprezintă intensitatea utilizării fertilizanţilor chimici asupra suprafeţei agricole şi se calculează ca un raport între consumul de îngrăşăminte chimice (azotoase, fosfatice şi potasice) şi suprafaţa totală agricolă. În Tabelul 2.6 este prezentat consumul de îngrăşăminte chimice în judeţul Hunedoara în anul 2012, iar în Tabelul 2.7 evoluţia consumului de îngrăşăminte chimice în perioada 2008-2012.

Tabel 2.6. Consumul de îngrăşăminte chimice în judeţul Hunedoara în anul 2012

Anul	**Îngrăşăminte chimice folosite (tone substanţă activă)**				**$N+P_2O_5+K_2O$ (kg/ha)**	
	N	**P_2O_5**	**K_2O**	**Total**	**Arabil**	**Agricol**
2012	1220	244	107	1571	76.81	76.81

Tabel 2.7. Evoluţia consumului de îngrăşăminte chimice în judeţul Hunedoara în perioada 2008-2012 (teren arabil)

Consum Îngrăşăminte (kg/ha)	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
	102.05	168.01	193.36	177.87	76.81

Datele statistice denotă o tendinţă evidentă de scădere a consumului de îngrăşăminte, în special în ultima perioadă, respectiv prin trecerea de la anul 2011 la anul 2012.

O imagine sugestivă a evoluţiei consumului de îngrăşăminte chimice în activittaea desfăşurată în agricultură este furnizată în graficul următor (Figura 2.8).

Utilizarea în exces a pesticidelor poate avea un impact negativ asupra mediului înconjurător, deci implicit şi asupra sănătăţii oamenilor. Odată cu aderarea României la UE, o serie de substanţe active considerate foarte dăunătoare pentru sănătate au fost interzise pentru a fi utilizate în agricultură.

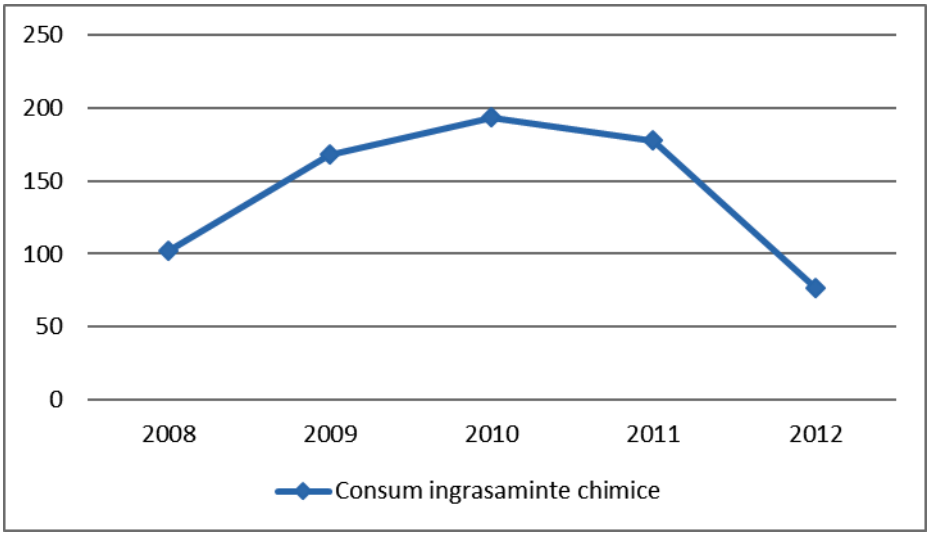

Fig. 2.8. Evolutia consumului de ingrasaminte chimice in judetul Hunedoara - perioada 2008-2012

În prezent, se încurajează foarte mult produsele bio, dar procesul de conversie a pământurilor exploatate în mod convenţional în lumea biologică nu se poate face de azi pe mâine. În acest context, mulţi agricultori care lucrează în domeniu recomandă o reformă progresivă. Totuşi, în ultimii 10 ani au fost făcute progrese enorme, prin interzicerea utilizării în agricultură a unor substanţe active periculoase pentru sănătatea omului.

Aplicarea managementului integrat al pesticidelor, utilizarea substanţelor alternative şi gestionarea riscurilor vor favoriza producerea unor alimente agricole corespunzătoare, care să ţină seama de mediul înconjurător şi siguranţa sănătaţii publice, reducând astfel dependenţa de produsele fitosanitare.

Folosirea unor produse reziduale de origine animală pentru creşterea fertilităţii solului este o practică foarte veche. Dar, ca şi în cazul îngrăşămintelor chimice, utilizarea incorectă, precum şi depozitarea sau evacuarea necontrolată a acestor produse poate produce efecte puternic negative asupra solului. Astfel, prin consistenţa şi compoziţia chimică a reziduurilor provenite din complexele de creştere industrială a animalelor, acestea pot deveni un factor de poluare a solurilor. Cantitatea şi compoziţia chimică a reziduurilor este influenţată de furajarea animalelor cu raţii mai concentrate în proteine, suplimentate cu adaosuri de săruri minerale, inclusiv cu microelemente, de tipul de adăpost, de natura substanţelor folosite pentru igienizarea şi dezinfectarea adăposturilor, de durata timpului de stocare a reziduurilor.

În zona gospodăriilor rurale individuale s-a produs o dezvoltare a efectivelor zootehnice care generează cantităţi importante de dejecţii animaliere (deşeuri). Acestea sunt acumulate în platformele de gunoi săteşti, fără amenajări de protecţie a mediului. Impactul asupra mediului se resimte prin ocuparea terenurilor agricole şi impurificarea pânzei de apă freatică.

Conform *Ordinului MMGA nr.242/2005* pentru aprobarea organizării Sistemului naţional de monitoring integrat al solului, de supraveghere, control şi decizii pentru reducerea aportului de poluanţi proveniţi din surse agricole şi de management al reziduurilor organice provenite din

zootehnie în zone vulnerabile şi potenţial vulnerabile la poluarea cu nitraţi şi pentru aprobarea *Programului de organizare a Sistemului naţional de monitoring integrat al solului, de supraveghere, control şi decizii,* aplicarea îngrăşămintelor organice şi a celor minerale trebuie să se facă în zona vulnerabilă pe baza *Programului de acţiune în zonele vulnerabile la poluarea cu nitraţi din surse agricole,* elaborat în acord cu prevederile Codului de bune practici agricole.

Din conţinutul *Ordinului nr.1552/2008* pentru aprobarea listei localităţilor pe judeţe unde există surse de nitraţi din activităţi agricole, rezultă că în judeţul Hunedoara există 46 de localităţi cu astfel de surse, printre care este menţionat şi municipiul Deva.

Totuşi, o problemă aflată încă pe agenda de lucru a autorităţilor responsabile din cadrul judeţului Hunedoara este reprezentată de deşeurile industriale. Eliminarea deşeurilor „istorice" rămâne încă o problemă, care se va rezolva într-o perioadă mai îndelungată, funcţie de resursele financiare şi soluţiile tehnice de care se va dispune.

2.3. Calitatea apelor

Monitorizarea calităţii apelor reprezintă activitatea de observaţii şi măsurători standardizate şi continue pe termen lung, pentru cunoaşterea şi evaluarea parametrilor caracteristici ai apelor în vederea gospodăririi şi a definirii stării şi tendinţei de evoluţie a calităţii acestora, precum şi în vederea evidenţierii permanente a stării resurselor de apă.

Elementele de bază în fundamentarea politicii şi strategiei de gospodărire a apelor, în vederea reducerii cantităţilor de poluanţi deversaţi, a riscurilor de poluări accidentale şi în scopul conservării şi folosirii raţionale a resurselor de apă, sunt reprezentate de *Planurile de protecţia calităţii apelor*.

Administraţia Naţională Apele Române (ANAR) aplică strategia şi politica naţională în domeniul gospodăririi cantitative şi calitative a resurselor de apă, scop în care acţionează pentru cunoaşterea, conservarea, folosirea raţională şi protecţia resurselor de apă împotriva epuizării şi degradării, în vederea asigurării unei dezvoltări durabile, prevenirii efectelor distructive ale apelor, reconstrucţiei ecologice a cursurilor de apă, asigurării supravegherii hidrologice şi hidrogeologice, implementării prevederilor legislaţiei armonizate cu directivele Uniunii Europene în domeniul gospodăririi durabile a resuselor de apă şi conservării ecosistemelor acvatice şi a zonelor umede.

Datorită presiunilor crescânde asupra resurselor de apă, la nivelul Uniunii Europene s-au promovat instrumente legislative pentru protecţia şi managementul durabil al acestora. Dintre acestea, cel mai important este *Directiva Cadru 2000/60/EC*, care defineşte apa drept un patrimoniu ce trebuie protejat, tratat şi conservat ca atare.

Această directivă asigură cadrul necesar gospodăririi durabile a apei, ceea ce presupune gestiunea cantitativă şi calitativă a apelor şi realizarea de ecosisteme sănătoase, având ca scop atingerea „stării bune" a apelor până în anul 2015. Atingerea „stării bune" a apelor implică asigurarea aceloraşi condiţii de viaţă din punct de vedere al mediului acvatic pentru toţi locuitorii Europei.

Directiva Cadru în domeniul apei recunoaşte bazinul hidrografic ca unitate naturală şi fundamentală pentru formarea, utilizarea şi protecţia apelor şi propune un sistem de analiză şi planificare la nivelul acestuia, în vederea coordonării în mod raţional şi coerent a măsurilor de protecţie şi îmbunătăţire a stării mediului acvatic, care vor fi înglobate în *Planul de Management al Bazinului Hidrografic* (PMBH).

Monitorizarea apelor subterane se face în special pentru apele freatice, în vederea evaluării potenţialului de potabilizare al acestora. În municipiul Deva, calitatea apelor subterane este urmărită prin intermediul laboratoarelor din cadrul Direcţiei Apelor Deva (DAD) şi SC ApaProd SA, pe baza datelor furnizate de probele recoltate de forajele de reţea.

Afectarea indicatorilor de potabilitate se datorează:

- Lipsei sistemelor de colectare, transport şi epurare a apelor uzate menajere, în unele localităţi rurale; din cele trei localităţi rurale aparţinătoare de municipiul Deva, există sistem de canalizare numai în localitatea Cristur, la Bârcea Mică se află în implementare la ora actuală, iar la Archia nu există încă un astfel de sistem;
- Existenţei sporadice a rampelor neamenajate de deşeuri menajere;
- Grupurilor sociale din gospodăriile individuale care, în majoritatea cazurilor, sunt construite impropriu, în apropierea fântânilor sau a surselor de apă, nefiind protejate prin betonarea pereţilor;
- Depozitărilor ilegale de deşeuri industriale sau menajere, prin evacuarea de ape uzate cu conţinut ridicat de poluanţi (materiale în suspensie, ioni de metale grele etc.) în cursurile naturale de apă;
- Deprecierii calităţii apei brute prin creşterea turbidităţilor peste limitele normale, în timpul ploilor torenţiale, din cauza defrişărilor masive din bazinele hidrografice ale râurilor pe care sunt amplasate sursele de suprafaţa;
- Actelor ilegale de vandalizare, captările de suprafaţă fiind amplasate în zone izolate. Echipamentele hidromecanice din metal sunt furate în totalitate, inclusiv componentele metalice ale împrejmuirilor zonelor de protecţie sanitare şi balustradele de protecţie;
- Ca urmare a activităţilor de extracţie şi preparare a minereurilor sau a cărbunilor, se produce poluarea apei prin apariţia de defecţiuni/avarii pe conductele de hidrotransport ale tulburelii sterile de la uzinele de preparare către iazurile de decantare.

Calitatea apelor de suprafaţă este redată cel mai bine prin intermediul categoriilor sintetice de calitate atribuite unor sectoare de reţea pe baza indicatorilor de calitate determinaţi în secţiunile de control. Calculul încadrării în categoriile de calitate se face pe grupe de indicatori prin raportarea concentraţiilor determinate.

2.3.1. Bazinul hidrografic Mureş

Judeţul Hunedoara este situat pe cursul mijlociu al râului Mureş, care adună apele din partea centrală a judeţului, apele din partea de nord fiind colectate de bazinul Crişului Alb, iar cele din partea de sud de bazinul Jiului. Bazinul hidrografic al Mureşului ocupă partea centrală a judeţului şi, împreună cu principalii săi afluenţi (Strei, Râu Mare şi Cerna), contribuie substanţial la menţinerea rezervelor de apă ale aglomerărilor umane. Gestionarea unitară a râului Mureş este realizată prin *Administraţia Bazinală de Apă Mureş* (Figura 2.9).

Mureşul are cca. 109 km lungime, un bazin hidrografic de 6.591 kmp în cuprinsul judeţului şi un debit cuprins între 93 mc/s la intrarea în judeţ şi 142 mc/s în restul judeţului.

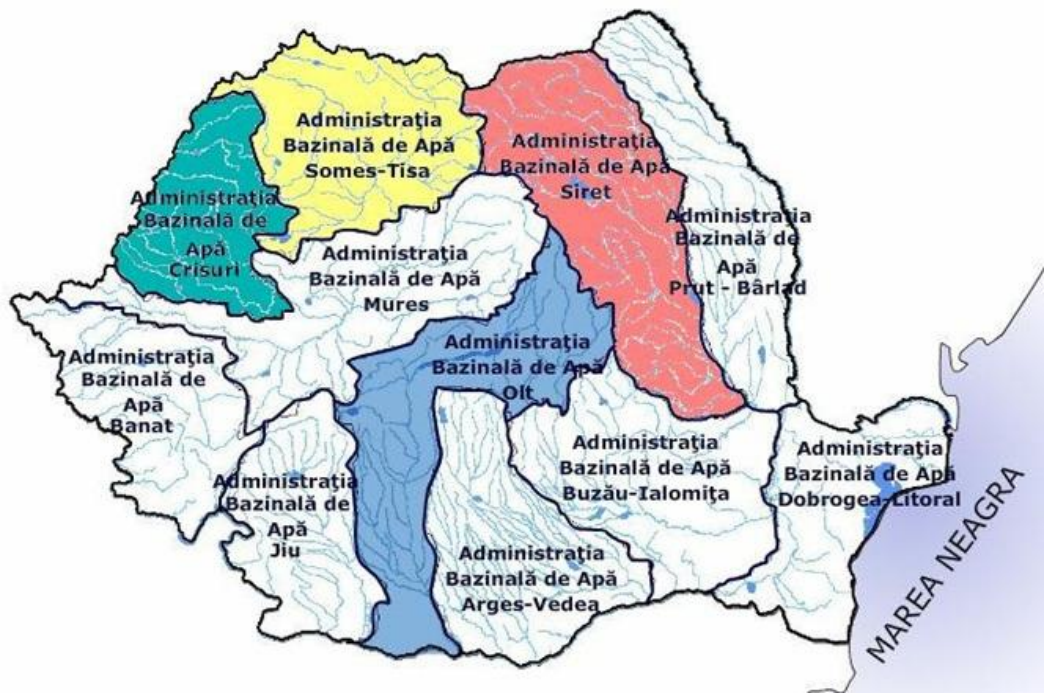

Fig. 2.9. Repartiţia teritorială a Administraţiilor Bazinale de Apă

Sursa: Raport – Evaluarea preliminară a riscului la inundații – Administrația Bazinală de Apă Mureș

Conform informaţiilor transmise de Administraţia Bazinală de Apă Mureş, pe bazinul hidrografic Mureş la nivelul judeţului Hunedoara au fost monitorizate 22 corpuri de apă, având o lungime totală de 685,03 km, dintre care:

- 14 corpuri de apă naturale în lungime totală de 507,33 km;
- 8 corpuri de apă puternic modificate din punct de vedere hidromorfologic, în lungime totală de 177,70 km;
- Niciun corp de apă artificial.

Situaţia încadrării acestor corpuri de apă după starea ecologică şi starea chimică este prezentată în tabelele următoare (Tabelul 2.8, Tabelul 2.9, Tabelul 2.10, Tabelul 2.11). Calculul încadrării în categoriile de calitate se face pe baza indicatorilor fizico-chimici determinaţi în secţiunile de control de către laboratorul Direcţiei Apele Române Deva în cadrul monitorizării în flux lent.

Tabel 2.8. Încadrarea corpurilor de apă naturale după starea ecologică din bazinul hidrografic Mureş

Caracteristici	Cantitate	Stare ecologică									
		Foarte bună		Bună		Moderată		Slabă		Proastă	
		Nr. corp	%	Nr. corp	%	Nr. corp	%	Nr. corp	%	Nr. corp	%
Nr. corpuri	14	0	0	9	64,29	5	35,71	0	0	0	0
Lungime (km)	507,33	0	0	339,11	66,84	168,22	33,16	0	0	0	0

Sursa: Administraţia Bazinală de Apă Mureş

Corespunzător datelor din Tabelul 2.8 se obţine reprezentarea grafică din Figura 2.10. Datele referitoare la starea ecologică a bazinului hidrografic Mureş reflectă necesitatea iniţierii unor proiecte multianuale de ecologizare a acestui bazin, prin care să se realizeze translatarea parametrilor de stare spre valori mult ameliorate.

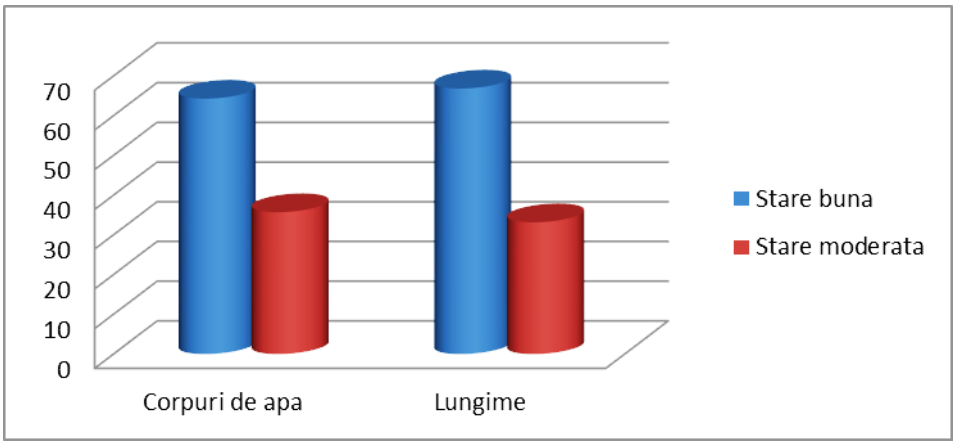

Fig. 2.10. Starea ecologica a bazinului hidrografic Mureş

Sursa: Administraţia Bazinală de Apă Mureş

Situaţia prezentată anterior este mult îmbunătăţită dacă se are în vedere starea chimică a bazinului hidrografic Mureş, conform datelor din Tabelul 2.9. Din nou, imaginea grafică din Figura 2.11 exprimă mult mai sugestiv acest raport favorabil.

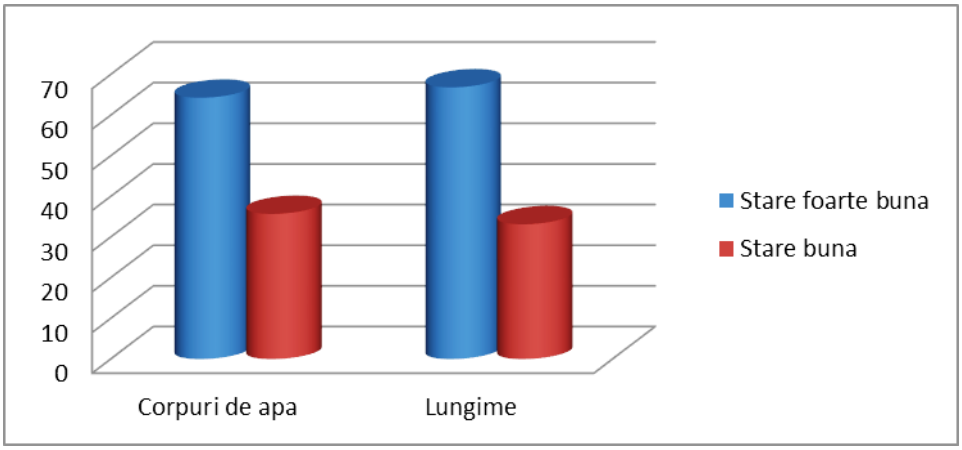

Fig. 2.11. Starea chimica a bazinului hidrografic Mureş

Sursa: Administraţia Bazinală de Apă Mureş

Tabel 2.9. Încadrarea corpurilor de apă naturale după starea chimică din bazinul hidrografic Mureş

Caracteristici	Cantitate	Stare chimică			
		Foarte bună		Bună	
		Nr. corp	%	Nr. corp	%
Nr. corpuri	14	12	85,71	2	14,29
Lungime (km)	507,33	446,25	87,96	61,08	12,04

Sursa: Administraţia Bazinală de Apă Mureş

Concluziile anterioare, referitoare la starea ecologica a bazinului hidrografic Mureş se regăsesc şi în datele prezentate în tabelul următor, potrivit cărora numai 37,5% din numărul corpurilor de apă puternic modificate (în număr de 8 din cadrul celor 14 corpuri aferente bazinului Mureş) şi 40,74% din lungimea totală (cu referire la cele 8 corpuri puternic modificate) au un potenţial economic bun, conexat în mare parte cu starea ecologică bună (Tabelul 2.10). Restul corpurilor (62,5%), a căror lungime reprezintă 59,29%, au un potenţial economic moderat.

Încadrarea corpurilor de apă puternic modificate după starea ecologică din bazinul hidrografic Mureş

Tabel 2.10. Starea chimica a bazinului hidrografic Mureş

Caracteristici	Cantitate	Stare ecologică					
		Pot. ec. maxim PEMx		Pot. ec. bun PEB		Pot. ec. moderat PEMo	
		Nr. corp	%	Nr. corp	%	Nr. corp	%
Nr. corpuri	8	0	0	3	37,5	5	62,5
Lungime (km)	177,70	0	0	72,39	40,74	105,31	59,26

Sursa: Administraţia Bazinală de Apă Mureş

Tabelul următor realizează o clasificare asemănătoare a celor 8 corpuri de apă puternic modificate, dar cu referire la starea chimică a acestora. Din nou, aspectele ecologice sunt mult mai precare faţă de cele chimice. De aici cerinţe de ecologizare a bazinului Mureşului, cu beneficii imediate privind nivelul de potenţiel economic rezultat după ecologizare.

Tabel 2.11. Încadrarea corpurilor de apă puternic modificate după starea chimică din bazinul hidrografic Mureş

Caracteristici	Cantitate	Stare chimică			
		Bună		Proastă	
		Nr. corp	%	Nr. corp	%
Nr. corpuri	8	7	87,5	1	12,5
Lungime (km)	177,70	153,77	86,53	23,93	13,47

Sursa: Administraţia Bazinală de Apă Mureş

Realizarea volumelor captate pe destinaţii la nivelul bazinului hidrografic Mureş se prezintă în Tabelul 2.12. Se observă că sursele directe captate pe baza râurilor interioare sunt dominante, şi anume, din totalul de 418.497,735 mii mc de volum captat, 414.924,235 mii mc sunt captaţi din această sursă, deci mai mult de 99% din volum. Restul, sub 1%, se colectează pe seama apelor din subteran.

Tabel 2.12. Volume captate pe destinaţii la nivelul bazinului hidrografic Mureş

Surse de captare	Volume captate (mii mc)
Surse directe - anul 2011	418497,735
Râuri interioare	414924,235
Gospodărie comunală pentru populaţie	26860,246
Păstrăvării	7005,721
Piscicultură	4026,207
Termocentrale	353588,715
Unităţi de construcţii montaj	194,384
Unităţi de gospodărie comunală pentru industrie	3495,065
Unităţi industriale	19668,788
Irigaţii	83,109

Servicii	2
Din subteran	3573,5
Alte activităţi	173,847
Gospodărie comunală pentru populaţie	1477,83
Transporturi	3,235
Unităţi agro-zootehnice de tip industrial	196,444
Unităţi de construcţii montaj	71,19
Unităţi industriale	1181,435
Servicii	21,509
Irigaţii	20,525
Piscicultură	427,485

Sursa: Administraţia Bazinală de Apă Mureş

Principala sursă de poluare în acest bazin o reprezintă industria extractivă (SC Cuprumin SA), urmată de surse din industria prelucrărilor chimice (SC Azomureş SA) şi surse din activitatea economică privind serviciile către populaţie - staţiile de epurare ale gospodăriilor orăşeneşti (jud. Hunedoara şi jud. Alba).

În responsabilitatea Primăriei Deva se află terenul situat între albia râului Mureş şi digul de apărare împotriva inundaţiilor. O problemă frecvent semnalată în perioada 2007 – 2013 a fost generată de depozitările necontrolate de deşeuri industriale sau ca rezultat al activităţii din construcţii. Această zonă va constitui unul din obiectivele referitoare la factorii de mediu pentru perioada vizată de noua strategie.

2.3.2. Apele subterane

Evidenţa resurselor de ape subterane la nivelul unităţilor teritoriale de gospodărire a apelor a fost impusă de necesitatea realizării gestiunii acestora, de gospodărirea lor integrată cu apele de suprafaţă, precum şi de practica adoptării unei politici de alocare preferenţiale.

Bazinul hidrografic Mureş a fost monitorizat în judeţul Hunedoara printr-un număr de 17 foraje hidrogeologice. Rezultatele acestei monitorizări pentru secţiunea de prelevare aferentă zonei municipale Deva sunt prezentate în tabelul următor (Tabelul 2.13).

Tabel 2.13. Rezultatele monitorizării apelor subterane din bazinul hidrografic Mureş, secţiunea de prelevare Deva

Nr.crt.	Indicator	Valoare	Nr.crt.	Indicator	Valoare
1.	pH (unitpH)	7,19	10.	Magneziu	15,4
2.	Conductivitate	1721	11.	Potasiu	1,60
3.	Calciu	119,4	12.	Sodiu	59,0
4.	Amoniu	0,339	13.	Sulfaţi	341,4
5.	Azotiţi	0,041	14.	Cloruri	88,9
6.	Azotaţi	3098	15.	Fosfaţi	0,057
7.	Fe dizolvat	0,05	16.	Oxigen dizolvat	1,18
8.	Mn dizolvat	1,53	17.	Bicarbonaţi	461,6
9.	Cu dizolvat	1,04			

Sursa: Administraţia Bazinală de Apă Mureş

2.3.3. Apa potabilă

Direcţia de Sănătate Publică a judeţului Hunedoara monitorizează toate staţiile de tratare ale apei potabile, în special în scopul profilaxiei îmbolnăvirilor cu transmitere hidrică. Rezultatele examinării chimice şi bacteriologice a probelor recoltate de către personalul de specialitate din cadrul *Serviciului de Evaluare a Factorilor de Risc Deva,* la ieşirea din staţiile de tratare şi din reţelele de distribuţie, sunt prezentate în Tabelul 2.14.

Tabel 2.14. Situaţia probelor examinate chimic şi bacteriologic în Zona Operativă Deva, anul 2012

Anul	Probe examen chimic				Probe examen bacteriologic			
	Total	Coresp.	% Coresp.	Necorespunz.	Total	Coresp.	%Coresp.	Necorespunz.
2009	1102	1102	100%	0	1102	1100	99,90%	2
2010	1165	1162	99,74%	3	1165	1158	99,40%	7
2011	1238	1238	100%	0	1238	1238	100%	0
2012	1281	1281	100%	0	1219	1218	99,91%	1

Sursa: Direcţia de Sănătate Publică a judeţului Hunedoara

Referitor la calitatea apei potabile produsă şi furnizată în anul 2012, toţi indicatorii de calitate, atât cei chimici, cât şi cei bacteriologici, s-au încadrat în limitele prevăzute de Legea nr. 458/2002 completată cu Legea nr.31/2004. Aceşti indicatori de calitate au fost monitorizaţi în

conformitate cu Programul de monitorizare, audit şi control în cadrul Laboratoarelor Direcţiei de Sănătate Publică Deva şi a laboratorului propriu.

Sistemul de alimentare cu apă, monitorizat de S.C. Apa Prod S.A. Deva, situat la nivelul bazinelor hidrografice Criş şi Mureş-Strei, cuprinde următoarele elemente funcţionale:

- *Captarea apei din sursele:* lacul hidrocentralei Haţeg pe Râul Mare; sursa Râul Bărbat - lacul Cincis,Teliuc, sursa Raul Barbat- Hobita Pui, lacul Făerag, râul Crişul Alb, dren pe malul Crişul Alb, sursa subterană, puţuri Folorit; sursa subterană, izvorul Baniu; sursa subterană, izvor Hondol, sursa subterană, izvor Bocsa, sursa subterană dren Densus, sursa pârâul Sălaş;
- *Tratarea apei în staţiile de tratare:* Sântămărie Orlea; Staţia Sânpetru-Hunedoara; Staţia de tratare Cinciş-Teliuc; Staţia de tratare Hobiţa-Pui; Staţia de tratare Certej; Staţia de tratare Crişcior-Brad; Staţia de pompe Folorat-Geoagiu; Staţia de tratare Baniu-Roşcani; Staţia de tratare Hondol-Certej; Staţia de tratare Bocşa-Certej; Staţia de tratare Strei-Densuş, Staţia de tratare Sălaş;
- Sistemul de transport al apei potabile;
- *Distribuţia apei în localităţi,* organizate ca Centre Operaţionale: CO Deva (cu sector Dobra, Ilia, Certej), CO Hunedoara (cu sector Teliuc), CO Haţeg (cu sector Densus), CO Călan, CO Simeria, CO Brad, CO Geoagiu, CO Pui.

Staţia de tratare a apei Sântămărie Orlea captează apa din lacul hidrocentralei Haţeg şi o supune procesului de tratare urmărind cu stricteţe fluxul tehnologic. În funcţie de calitatea apei brute, se stabilesc dozele de reactivi (sulfat de aluminiu şi var) şi frecvenţa de spălare a filtrelor. Procesul tehnologic este astfel condus încât să se obtină o apă de calitate, conform Anexei nr.1 din Legea nr. 458/2002. Tabelul 2.15 prezintă principalele caracteristici ale reţelei de apă potabilă deservită de la staţia de tratare Sântămărie Orlea.

Tabel 2.15. Reţeaua de alimentare cu apă potabilă aferentă municipiului Deva. Staţia de tratare Sântămăria Orlea, anul 2012

Staţie de tratare apă	Localităţi deservite	Reţele alimentare cu apă potabilă			
		Lungime reţea, (km)	Volum apă distribuită, (mii mc)	Populaţie racordată (nr. loc.)	**Sursa de apă**
Sântămăria Orlea	Deva (Sântuhalm, Cristur)	117,821	5142,929	64300	Lacul Hidrocentrala Haţeg-Râul Mare
	Haţeg	25,758	412,086	8734	
	Nalat, Silvaş	4,787	4,767	254	
	comune:Sântămărie Orlea	9,391	38,791	687	
	Bretea Română	47,145	66,577	2837	
	Călan	22,40	339,590	8578	
	sate	35,855	88,101	2862	

	Simeria	34,183	545,674	11312	
	Simeria Veche, Bârcea, Sântandrei,Săuleşti,Uroi	29,817	94,056	1883	
	comuna Băcia	14,93	87,814	1348	

Din staţia de tratare Sântămăria Orlea se alimentează cu apă potabilă oraşele:

- Deva (prin intermediul staţiilor de pompare şi rezervoarelor);
- Haţeg (prin intermediul staţiilor de pompare şi a rezervorului),
- Călan (prin intermediul staţiei de pompare),
- Simeria (prin intermediul staţiilor de pompare şi a rezervorului)

Ponderea populaţiei din municipiul Deva care a beneficiat de serviciul de furnizare a apei potabile, la nivelul anilor 2009-2012, este prezentată în tabelul următor (Tabelul 2.16).

Tabel 2.16. Evoluţia populaţiei municipiului Deva care a avut acces la reţeaua de alimentare cu apă potabilă

Caracteristica	Anul			
	2009	2010	2011	2012
Populaţia deservită, nr. locuitori	64300	64300	64300	64300
% de acces la apa potabilă	97,32	98,8	98,8	98,8

Datele prezentate arată faptul că nu au avut loc modificări privind numărul persoanelor care au beneficiat de accesul la apa potabilă prin reţeaua de distribuţie aferentă municipiului.

2.3.4. Apele uzate şi reţelele de canalizare

Colectarea apelor uzate se face printr-un sistem mixt de colectare al acestora.

Reţeaua de canalizare pluvială separativă acoperă o mica parte din suprafaţa municipiului. Lungimea reţelelor de canalizare în municipiul Deva însumează 94,15 km.

În cadrul programului ISPA a fost construit un nou colector de apă uzată. Apele uzate orăşeneşti sunt transportate de acest colector către staţia de epurare, care se află în reconstrucţie, iar până la finalizarea acesteia apele uzate se evacuează prin canal direct în emisar, conform Autorizaţiei de Gospodărire a Apelor.

Până la finalizarea lucrărilor de reconstrucţie a staţiei de epurare Deva, înainte de deversarea în emisar s-au luat măsuri temporare pentru tratarea / epurarea apelor uzate prin montarea a 5 aeratoare cu funcţionare automată, permanentă.

Prin programul ISPA pe unele străzi s-a introdus:

- un sistem divizor de colectare a apelor;
- două bazine de retenţie şi supraplin ape pluviale ROB1 şi ROB2;
- două bazine de retenţie ape pluviale RRB1 şi RRB2.

De asemenea, în sistemul de canalizare menajeră se află nouă staţii de pompare, din care patru s-au construit prin programul ISPA. Vechea staţie de epurare este dezafectată, iar noua staţie este în curs de executie conform *Proiectului Extinderea şi reabilitarea infrastructurii de apă şi apă uzată din judeţul Hunedoara, aglomerarea Deva* - finanţare din Fonduri de Coeziune - POS Mediu, axa prioritară 1.

În urma procesului de negociere dintre Guvernul României şi Uniunea Europeană a Capitolului 22 Mediu s-a preluat *Directiva Consiliului Europei 91/271/CCE* privind epurarea apelor uzate orăşeneşti.

S.C. APA PROD S.A. Deva este operator unic pentru serviciul public de alimentare cu apă şi de canalizare în aria administrativ-teritorială a municipiilor Deva, Hunedoara şi Brad, a oraşelor Haţeg, Călan, Simeria şi Geoagiu.

În perioada următoare, S.C. APA PROD S.A. Deva va aceesa Fonduri de coeziune pentru Proiectul *"Extinderea şi reabilitarea infrastructurii de apă şi de apă uzată"* pentru aglomerările urbane: Deva, Hunedoara, Brad, Simeria, Haţeg, Călan, proiectul având pe lângă componenta de extindere a ariilor deservite de serviciile de alimentare cu apă şi canalizare, creşterea calităţii şi siguranţei acestor servicii, şi o componentă de mediu pentru colectarea şi tratarea corespunzătoare a apelor uzate în cele şase aglomerări urbane vizate.

Managementul durabil al resurselor de apă va reprezenta unul din obiectivele prioritare vizate de strategia următoare.

În acest sens, se au în vedere la nivelul structurilor responsabile o serie de presiuni semnificative asupra stării de calitate a apelor din judeţul Hunedoara, printre care:

- Deprecierea calitaţii apei brute prin creşterea turbidităţilor peste limitele normale, în timpul ploilor torenţiale, din cauza defrişărilor masive din bazinele hidrografice ale râurilor pe care sunt amplasate sursele de suprafaţa;
- Protecţie minimă împotriva actelor ilegale de vandalizare, captările de suprafaţă fiind amplasate în zone izolate. Echipamentele hidromecanice din metal sunt furate în totalitate, inclusiv componentele metalice ale împrejmuirilor zonelor de protecţie sanitare şi balustradele de protecţie;
- Ca urmare a activităţilor de extracţie şi preparare a minereurilor sau a cărbunilor, se produce poluarea apei prin:
- evacuarea de ape uzate cu conţinut ridicat de poluanţi (materiale în suspensie, ioni de metale grele etc.) în cursurile naturale de apă;
- apariţia de defecţiuni/avarii pe conductele de hidrotransport ale tulburelii sterile de la uzinele de preparare către iazurile de decantare.

2.4. Gestiunea deşeurilor

Reperele actuale privind gestionarea deşeurilor, definite pentru Regiunea Vest, pot fi considerate relevante şi la nivelul municipiului Deva.

Astfel, în toate localităţile urbane ale Regiunii Vest este organizat sistemul de colectare, transport şi depozitare definitivă a deşeurilor de tip menajer, însă depozitarea definitivă a deşeurilor urbane se realizează pe vechile amplasamente, care nu îndeplinesc condiţiile de protecţie a factorilor de mediu.

Gestionarea deşeurilor în mediul rural este deficitară, având în vedere că activitatea de colectare nu este organizată în sistem centralizat, iar depozitarea deşeurilor se realizează pe amplasamente dispersate, aflate în general la marginea localităţilor. În prezent, deşeurile nu se colectează în mod selectiv.

2.4.1. Sistemul de management integrat al deşeurilor

Stabilirea obiectivelor şi a strategieila nivel judeţeanîn domeniul gestionarii deşeurilor s-a realizat pe baza analizei detaliate a situaţieiconcrete din cadrul judeţului, precum şi a prevederilor legislative stipulate prin următoarele documente:

- Directiva Cadru a Uniunii Europene privind deşeurile (2008/98/EC);
- Strategiile Tematice ale UE de prevenire a producerii deşeurilor şi de utilizare durabilă a resurselor naturale;
- Alte politici ale UE cum sunt:
- Politica Integrată privind produsele (IPP);
- Achiziţiile publice ecologice.
- Strategia Naţionala de Gestionare a Deşeurilor;
- Planul Naţional de Gestionare a Deşeurilor;
- Planul Regional de Gestionare a Deşeurilor Regiunea Vest;
- Programul Operaţional Sectorial de Mediu.

Directiva Cadru privind deşeurile dispune, printre altele, prevederi în domeniile:

- prevenirii (adoptarea de indicatori pentru monitorizarea prevenirii, adoptarea unei politici de ecodesign, stabilirea de obiective de prevenire prin aplicareacelor mai bune practici, etc.),
- reciclării (Statele Membre vor organiza sisteme de colectare separată pentru hârtie, metal, plastic, sticlă; pânăîn 2015, se impun ţinte de refolosire / reciclare: 50% din deşeurile municipale şi asimilabile până în 2020, 70% din masa deşeurilor provenite din activităţile de construire şi demolare).

Lucrările proiectului *Sistem de management integrat al deşeurilor în judeţul Hunedoara*, au fost demarateîn anul 2009. Acest sistem se realizeazăîn România în cadrul*Programului*

Operaţional Sectorial Mediu (POS MEDIU) 2007-2013, Axa prioritară 2 – Sectorul managementul deşeurilor, care continuăîn cadrul asistenţei de preaderare (ISPA şi PHARE).

Proiectul se elaborează având în vedere metodologia pusă la dispoziţie de Ministerul Mediului şi Schimbărilor Climatice, şi se referă, din punct de vedere geografic, aşa cum este menţionat chiar în titlul proiectului, la tot judeţul Hunedoara, cuprinzând şi mediul rural şi mediul urban. La implementarea proiectul se are în vedere respectarea elementelor de bază din domeniul gestionării deşeurilor, stabilite în prezent la nivel naţional, regional şi judeţean.

Astfel, conform cerinţelor legislaţiei UE, documentele strategice naţionale de gestionare a deşeurilor au două componente principale,şi anume:

- *Strategia de gestionare a deşeurilor* – este cadrul care stabileşte obiectivele României în domeniul gestionării deşeurilor;
- *Planul naţional de gestionare a deşeurilor* – care reprezintă planul de implementare a strategiei şi conţine detalii referitoare la acţiunile ce trebuie întreprinse pentru îndeplinirea obiectivelor strategiei şi modul de desfăşurare a acestor acţiuni, inclusiv respectarea termenelorşi stabilirea responsabilităţilor.

Din punct de vedere al modalităţilor de abordare privind gestionarea deşeurilor, pot fi menţionatedouă forme distincte, respectiv „tradiţională” şi„integrată”. Experienţa europeană a demonstrat că, deşi necesită timp şi costuri mai mari pentru elaborare, planurile de gestionare a deşeurilor bazate pe abordarea „integrată” sunt mult mai realiste, mai uşor de pus în aplicare şi mai eficiente. De asemenea, factorii responsabili din România au considerat că, pentru situaţia concretă din ţara noastră, modul de abordare „integrat” corespunde cel mai bine satisfacerii cerinţelor Uniunii Europene.

Obiectivul general vizat de elaborarea strategiei este reprezentat de crearea cadrului de dezvoltare şi implementarea unui sistem integrat de gestionare a deşeuriloreficient din punct de vedere al sănătăţii populaţiei, ecologic şi economic.

Conform H.G.856/2002, prin *Planul Judeţean de Gestionare a Deşeurilor* (PJGD) Hunedoara sunt stabilite următoarele arii de responsabilitate ale sistemului integrat:

- deseurile municipale nepericuloase şi periculoase (deseurile menajere şi asimilabile din comert, industrie şi instituţii);
- alte fluxuri speciale de deşeuri: deşeurile de ambalaje, deşeurile din construcţii şi demolari, namoluri de la epurarea apelor uzate oraşenesti, vehicule scoase din uz şi deşeuri de echipamente electrice şi electronice.

Structura planului respectă continutul cadru stabilit prinMetodologia de elaborare a planurilor regionale şi judeţene de gestionare a deşeurilor, aprobată prin Ordinul MMDDnr.951/2007.Obiectivele şi tintele Planului Judeţean de Gestionare a DeşeurilorHunedoara sunt în concordanţă cu cele alePlanului Regional de Gestionare a Deşeurilor (PRGD), aprobat prin Ordinul MMGA nr. 1499/2006.

Acest demers a reprezentat finalizarea unui proces amplu de consultaţii şi dezbateri publice, care a vizat oferirea de răspunsuri adecvate la cerinţele cetăţenilor exprimate cu această ocazie. Principalele aspecte avute în vedere s-au referit la:

- cumularea impactului cu celelalte activităţi existente în zonă;
- identificarea de noi căi de acces la spaţiul de depozitare;
- dimensionarea adecvată a capacităţii zilnice de depozitare;
- satisfacerea cerinţelor de inundabilitate în zonă, pe baza iniţierii unui studiu în acest sens;
- evaluarea impactului asupra sănătăţii populaţiei din zonă (problema mirosurilor, a microburilor, etc.)

Capacitatea zilnică de depozitare a deşeurilor va fi de aproximativ 300 tone. Conform datelor transmise de *Sistemul de Gospodărire a Apelor Hunedoara*, aria destinată amplasării *Centrului de management al deşeurilor* nu se află în zona inundabilă.

Suprafaţa construită aferentă *Centrului de management* va fi de 15.422 m^2, din care staţia de sortare va deţine o suprafaţă de 3.000 m^2, iar staţia de tratare mecano-biologică va fi tot de 3.000 m^2. Suprafaţa totală prevăzută pentru drumuri şi platforme este de 48.720 m^2, iar suprafaţa depozitului conform de 84.710 m^2. La aceste componente se adaugă suprafaţa spaţiilor verzi, compusă din: suprafaţă perdea de protecţie de 19.755 m^2 şi suprafaţa spaţiului verde amenajat, de 93.392 m^2. Lăţimea perdelei de protecţie vegetală va fi de 6 m.

Pentru accesarea *Centrului de management al deşeurilor* este prevăzut un drum tehnologic de acces, ce va realiza legătura între centrul de management şi localitatea Băcia.

În Avizul Nr. 3165 din 07.07.2008 al Agenţiei Naţionale pentru Protecţie a Mediului privind Planul Judeţean de Gestionare a Deşeurilor sunt menţionate condiţiile impuse acestui plan prin H.G. nr. 1076/2004, în vedereaatingerii obiectivelor şi tintelor privind gestionarea deşeurilor la nivelul judeţului, şi anume:

- Minimizarea generarii deşeurilor;
- Îmbunătăţirea/dezvoltarea unui sistem integrat de colectare şi transport a deşeurilor:
- Licentiere ANRSCUP (Autoritatea Naţională de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilităţi Publice) a tuturor agenţilor de salubrizare din judeţ,
- Extinderea sistemelor de colectare a deşeurilor municipale în mediul urban – arie de acoperire 100 %, în vederea asigurarii condiţiilor de gestionare a deşeurilor în urma inchiderii şi reabilitarii spaţiilor de depozitare neconforme;
- Extinderea sistemului de colectare a deşeurilor municipale în mediu rural – arie de acoperire minim 90 %, în vederea asigurarii condiţiilor de gestionare a deşeurilor în urma inchiderii şi reabilitarii spaţiilor de depozitare din zona rurală;
- Implementarea sistemului de colectare selectiva şi realizarea staţiilor de sortare;
- Modernizarea sistemelor actuale de colectare şi transport;

- Construirea de staţii de transfer pe baza studiilor de fezabilitate şi în corelatie cu anii de închidere a depozitelor existente;
- Respectarea tintelor şi obiectivelor privind reciclarea deşeurilor de ambalaje;
- Reducerea cantitatii de deşeuri biodegradabile la depozitare prin aplicarea unor măsuri specifice de tratare a acestora şi construirea de staţii de compostare şi staţii de tratare mecano-biologica;
- Gestionarea corespunzătoare a deşeurilor din:
- constructii şi demolari;
- namolurile de la staţiile de epurare oraşenesti;
- deseurile voluminoase;
- deseurile periculoase din deşeuri menajere,
- cu respectarea principiilor strategice şi a minimizarii impactului asupra mediului şi sanatatii umane;
- Eliminarea deşeurilor în conformitate cu cerintele legislatiei în domeniul gestiunii deşeurilor, în scopul protejarii sanatatii populaţiei şi a mediului;
- Sistarea activităţii depozitelor neconforme din zona urbană;
- Închiderea şi monitorizarea post închidere a depozitelor neconforme;
- Închiderea şi ecologizarea tuturor spaţiilor de depozitare din zona rurală;
- Realizarea celor doua depozite conforme propuse şi asigurarea ca acestea vor satisface necesitatile de depozitare a deşeurilor la nivelul intregului judeţ.

2.4.2. Deşeuri municipale

În conţinutul strategiei sunt definite trăsăturile caracteristice sistemelorde gestionare a deşeurilor,denumite generic „deşeuri municipale”, care reprezintă repere imperative în modul de abordare a sistemului aferent municipiului Deva.

În municipiul Deva şi comunele aparţinătoare depozitarea deşeurilor menajere se face centralizat, fără a dispune de rampe de gunoi ecologice autorizate. În prezent este depozitată cea mai mare parte a deşeurilor municipale generate. Depozitarea se realizează conform prevederilor *Hotărârii de Guvern nr. 349* din 21 aprilie 2005 privind depozitarea deşeurilor şi a Planului de implementare a directivei privind depozitarea după data aderării, respectiv *Directiva 1999/31/CE*.

Serviciul de salubrizare este realizat prin S.C. Salubritate S.A., pe baza contractului de concesionare încheiat cu Primăria Municipiului Deva, care deserveşte în totalitate populaţia aferentă municipiului şi comunelor aparţinătoare. Deşeurile sunt depozitate într-o singură rampă de deşeuri menajere urbane, care deţine autorizaţie de mediu, cu suprafaţa totală de 6,9 ha, proprietate a Primăriei Deva, având durata de funcţionare până în anul 2016.

După expirarea acestei date, în baza aprobării Consiliului Local, depozitarea deşeurilor se va realiza la o nouă locaţie, în localitatea Bârcea Mare, unde va funcţiona *Centrul judeţean de*

management al deşeurilor, compus din staţie de sortare, staţie de tratare mecano-biologică şi depozit conform de deşeuri, în extravilanul satului Bârcea Mică, care aparţine de municipiul Deva, a satului Bârcea Mare, care aparţine de oraşul Simeria şi a comunei Băcia. Hotărârile Consiliului Local al Municipiului Deva nr.237 din 10.09.2013 şi HCL nr.300 din 13.09.2013 vizează aprobarea Documentului de poziţie privind modul de implementare a proiectului „Sistem de Management Integrat al Deşeurilor în Judeţul Hunedoara".

Tabelul următor prezintă situaţia colectării deşeurilor pe raza municipiului Deva în perioada 2010 – 2012 (Tabelul 2.17).

Fluctuaţiile anuale privind cantităţile de deşeuri şi asimilabile colectate sunt destul de scăzute în ultima perioadă (colectări din 2011 în comparaţie cu cele din 2012), dar este evidentă mărirea semnificativă a acestor cantităţi prin trecerea de la anul 2010 la 2011.

Concluzii importante pot fi desprinse cu privire la colectările selective de deşeuri în vederea valorificării, înregistrându-se un trend ascendent semnificativ. Astfel, un prim salt a fost în anul 2011 faţă de 2010, respectiv o creştere cu 2.29% a cantităţilor totale selectate (2,65% în 2011 faţă de numai 0,36% în 2010), pentru ca în anul următor creşterea să fie mult mai pronunţată, şi anume în 2012 a fost colectată în vederea valorificării o cantitate cu 4,3% mai mare faţă de anul precedent (6,95% în anul 2012 faţă de 2,65% în anul 2011).

Creşterea a fost generată, în special, pe baza colectării de metale. Astfel, dacă în anul 2011 colectarea de metale a reprezentat 14,1% din totalul deşeurilor colectate selectiv, la nivelul anului 2012 procentul colectării de metale a fost de 60,72%.

Tabel 2.17. Situaţia colectării deşeurilor municipale şi asimilabile în Mun. Deva, în perioada 2010 -2012

Detalii	**Anul:**			**TOTAL**
	2010	2011	2012	
Deşeuri municipale şi asimilabile colectate:	12.941	22.530	19.861	44.332
Deşeuri colectate selectiv în vederea valorificării, din care: (cantitate / procent)	46,519 (0,36%)	597,878 (2,65%)	1379,420 (6,95%)	2.023,809
PET	39,119	106,897	320,389	466,396
Hârtie	7,4	116,92	121,196	245,516
Sticlă		22,625	7,280	29,905
Metal		21,444	194,555	215,999
PE		70,010	70,010	140,020
HPPE+DP+PS+LDPE		260	736	996

Pentru a furniza o imagine de ansamblu asupra colectării deşeurilor în municipiul Deva, prezentăm o serie de date relevante pentru această activitate specifică (Tabelul 2.18).

Tabel 2.18. Activitatea de gospodărire a deşeurilor urbane în municipiul Deva, luna august 2013

Localitatea	Nr. locuitori deserviti	Numar puncte colectare			Cant. deşeuri urbane(t)	Nr.containere	Altirecipienţi	Capacit. colect. (mc)	Număr utilaje transport			Suprafaţă haldă[ha]
		Neamenajate	Parţial amenajate	Amenajate					Autocont.	Autocomp.	Tr.remorca	
Deva (Salubritate)	66664	132	2	160	2736,74	110	5376	4745	4	9	3	6,5
Deva (Salupan)		7	-	201	-		309	240	-	2	-	

Tratarea şi valorificarea deşeurilor municipale

Începând cu anul 2010, la nivelul municipiului Deva a fost monitorizată permanent implementarea sistemului de colectare selectivă a deşeurilor. Faţă de anul 2009, municipalitatea a asigurat o creştere permanentă a numărului populaţiei arondate la sistemul de colectare selectivă, prin amplasarea de recipienţi pentru colectare separată, în principal a hârtiei/cartonului şi plasticului.

Pentru perioada următoare se preconizează finalizarea staţiei de sortare din proximitatea rampei de gunoi municipale. În acest mod, se vor crea condiţiile de răspuns adecvat la cerinţele UE, prin care se stipulează necesitatea sortării deşeurilor municipale în proporţie de minimum 70%.

O acţiune specifică demarată în anul 2010, sub moto-ul *„Locul deşeurilor nu e în casă. Trimite-le la plimbare!”,* devenită deja tradiţională, a fost reprezentată de colectarea periodică de la populaţie a deşeurilor electrice şi electronice. Această activitate se organizează şi se desfăşoară împreună cu *Asociaţia Română pentru Reciclare – RoRec*. Impactul pozitiv în rândul cetăţenilor este evident, datele privind volumul anual al colectărilor fiind relevante.

2.4.3. Situri contaminate

În urma inventarierii efectuate în cursul anului 2007 şi 2008, în baza *Hotarârii de Guvern nr.1408/2007 privind modalităţile de investigare şi evaluare a poluării solului şi subsolului,* au fost identificate şi cuprinse în Inventarul naţional de situri contaminate, 41 de situri din diferite ramuri industriale (industria extractivă, industria siderurgică, depozite de deşeuri municipale, industria energiei electrice şi termice).

Pentru identificarea acestor situri s-au folosit informaţii din bilanţurile de mediu de nivel I şi II depuse la A.P.M. Hunedoara şi executate de instituţii sau persoane autorizate, şi în baza informaţiilor din chestionarele pentru identificarea preliminară a siturilor contaminate. Din cele 41 de situri inventariate, 16 situri le-am considerat poluate, cu risc de evaluare foarte ridicat, ridicat şi mediu. Suprafaţa totală contaminată este de 415,6 ha.

În conformitate cu prevederile *HG 1408/2007*, în perioada 2007—2009 s-a realizat identificarea preliminară a siturilor potenţial contaminate, la nivel naţional, ca urmare şi în municipiul Deva. În urma acestei evaluări a rezultat pentru municipiul Deva o suprafaţă contaminată de 6,9 ha, aferentă depozitului de deşeuri municipale. Aceasta zona va fi ecologizata prin intermediul proiectului Sistem Integrat de Management al deşeurilor la nivel Judeţean, astfel ca, incepand cu anul 2015, pe teritoriul Municipiului Deva nu vor mai exista situri contaminate active. Gradul de risc determinat este de nivel mediu, utilizarea terenului din împrejurimi fiind în scop agricol, iar apa de suprafaţă aferentă fiind utilizată în agricultură.Această evidenţă este actualizată periodic prin intermediul *Agenţiei de Protecţie a Mediului.*

Subliniem că, în cazul poluărilor actuale şi istorice, cheltuielile sunt suportate de către operatorul economic/deţinătorul de teren/administratorul terenului, iar pentru siturile contaminate orfane şi abandonate, aparţinând domeniului public al statului, cheltuielile sunt suportate de la bugetul de stat, prin autorităţile care le administrează sau din fonduri structurale şi de coeziune.

2.4.4. Vehicule scoase din uz (VSU)

În anul 2009 a continuat acţiunea de urmărire a autorizării agenţilor economici care desfăşoară activităţi de dezmembrare a VSU. Agenţii economici autorizaţi au obligaţia de a raporta lunar, la *Agenţia de Protecţie a Mediului* (APM), datele referitoare la volumul dezmembrărilor efectuate. Lista agenţilor economici autorizaţi este actualizată lunar de către APM, aceştia având şi rolul de a furniza datele de interes pentru Primăria municipiului cu privire la VSU.

Agenţii economici care desfăşoară activităţi de colectare/tratare/dezmembrare a vehiculelor uzate în municipiul Deva deţin autorizaţii de mediu, dar şi autorizaţie tehnică de la RAR şi aviz de funcţionare de la *Inspectoratul Judeţean de Poliţie*. Aceste autorizaţii le permit desfăşurarea activităţilor de colectare, dezmembrare, precum şi de emitere a certificatului de distrugere al vehiculelor scoase din uz, act necesar ulterior pentru radierea din circulaţie a autovehiculelor respective. La ora actuală, pe raza municipiului Deva operează următorii agenţi economici autorizaţi pentru activităţi de VSU: S.C. Festimani Comprest S.R.L., S.C. Rec Prod Impex S.R.L. şi S.C. Casteco Invest S.R.L.

2.5. Spaţiile verzi din mediul urban

În anul 2015, Regiunea Vest ocupa locul III privind suprafaţa spaţiilor verzi din mediul urban (2791 ha), după Regiunea Nord-Vest (3164 ha) şi locul I - Bucureşti-Ilfov (4921 ha).

În perioada 2006-2015, suprafeţele cu spaţii verzi la nivel naţional au cunoscut o evoluţie ascendentă, cu excepţia Regiunii Sud-Est (Tabelul 2.19). Pentru finanţarea 2014-2020, Regiunea Vest va beneficia de investiţii pentru modernizarea şi extinderea parcurilor.

Tabel 2.19. Evoluţia spaţiilor verzi în municipii şi oraşe în perioada 2006-2015 (ha)

Țară/ regiune/ județ	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ROMANIA, din care	20169	20624	21024	21132	21905	22351	22650	23444	23841	25778
Regiunea NORD-VEST	2030	2281	2421	2460	2782	3164	3236	3290	3376	5031
Regiunea CENTRU	2092	2184	2254	2228	2266	2325	2404	2406	2614	2675
Regiunea NORD-EST	2425	2429	2562	2542	2526	2504	2762	3076	3096	3159
Regiunea SUD-EST	2580	2555	2568	2687	2683	2243	2237	2226	2248	2321
Regiunea SUD-MUNTENIA	1896	1892	1887	1917	2091	2212	2450	2623	2598	2613
Regiunea BUCURESTI - ILFOV	4369	4367	4382	4393	4619	4921	4642	4745	4750	4751
Regiunea SUD-VEST OLTENIA	2325	2377	2410	2382	2387	2388	2312	2311	2387	2437
Regiunea VEST, din care	2452	2539	2540	2523	2551	2594	2607	2767	2772	2791
Jud. Arad	305	355	361	340	339	388	398	529	519	543
Jud. Caras-Severin	427	443	441	441	441	441	441	441	441	436
Jud. Hunedoara	811	811	806	806	821	815	816	845	858	858
Jud. Timis	909	930	932	936	950	950	952	952	954	954

Sursa: Bază de date Institutul Național de Statistică

Se poate observa că rata de creştere a spaţiilor verzi din regiune (13,8%) este sub media naţională (27,8%), inferioară regiunilor Nord-Vest, Centru, Nord-Est și Sud-Muntenia şi superioară Regiunilor București-Ilfov și Sud-Vest Oltenia. În regiune, cea mai mare rată de creştere o are judeţul Arad (deşi deţine cea mai mică suprafaţă cu parcuri), aceasta fiind mult peste media naţională şi superioară tuturor regiunilor,cu excepţia regiunii Nord-Vest. În interiorul regiunii, cele mai mari suprafeţe cu spaţii verzi sunt deţinute de jud. Timiş (34,2%) şi Hunedoara (30,7%) şi sunt mai puţin răspândite în jud- Caraş-Severin (15,6%) şi Arad (18,72%).

Ca urmare a unor reduceri substanţiale a suprafeţei parcurilor în România, prin OUG nr.114/2007 s-au luat măsuri pentru interzicerea desfiinţării zonelor verzi din oraşe, ordonanţa menţionând faptul că ,,autorităţile administraţiei publice locale au obligaţia de a asigura din terenul intravilan o suprafaţă de spaţiu verde de minimum 20 m^2/locuitor, până la data de 31

decembrie 2010, şi de minimum 26 m^2/locuitor, până la data de 31 decembrie 2013 (art.II, alineatul (1)).''

Conform graficului de mai jos, în anul 2011, Regiunea Vest a înregistrat o valoare de 22 m2/locuitor, ceea ce reprezintă o valoare apropiată mediei naţionale, aceasta având şanse mari să atingă valoarea de 26 m2/locuitor (media europeană definită).

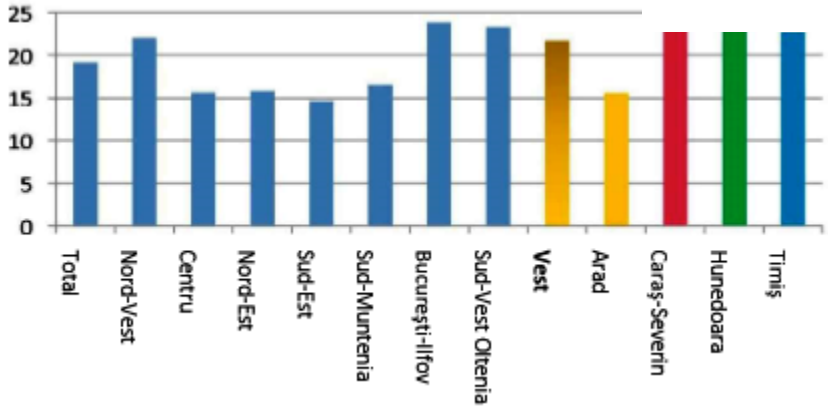

Fig. 2.12. Raportul suprafață spațiu verde/număr locuitori, Regiunea Vest

În conformitate cu Legea 24/2007 privind reglementarea și administrarea spațiilor verzi din intravilanul localităților, cu modificările și completările ulterioare, art.18, „Autoritățile administrației publice locale au obligația să țină evidența spațiilor verzi de pe teritoriul unităților administrative, prin constituirea registrelor locale ale spațiilor verzi, pe care le actualizează ori de câte ori intervin modificări".

Registrul Spațiilor Verzi s-a constituit în baza normelor tehnice de elaborare prevăzute în Ordinul 1466/2010 pentru modificarea Ordinului 1549/2008, având domeniul de aplicare asupra spațiilor verzi situate pe terenurile aparținând domeniului public/privat din intravilanul localității, terenurilor proprietate publică, degradate, din intravilanul localității, posibil să fie reabilitate și reamenajate ca spații verzi, asupra arborilor izolați plantați pe lângă arterele de circulație, pe terenurile instituțiilor de învățământ, ansamblurilor de locuințe, lăcașurilor de cult, cimitirelor și altora asemenea precum și aupra arborilor ocrotiți, indiferent de starea de sănătate și de dimensiunile acestora.

Principalele operațiuni pentru constituirea Registrului local al spațiilor verzi din intravilanul municipiului Deva sunt:

- Delimitarea spațiului verde ce urmează a fi cadastrat și marcarea limitei acestuia;
- Identificarea tipului de proprietate și a proprietarilor spațiilor verzi;
- Identificarea reglementărilor din documentațiile de urbanism avizate și aprobate conform legii;
- Completarea datelor conținute în Fișa spațiului verde;

- Informații de detaliu privind vegetația existentă, speciile, numărul și tipul de arbori, indici cantitativi și indici calitativi;
- Actualizarea planurilor sau hărților digitale existente, care vor constitui suportul de bază al lucrărilor de identificare și inventariei a spațiilor verzi.

Registrul local al spațiilor verzi a fost împărțit pe categorii ce cuprind spațiile verzi, arborii izolați, arborii ocrotiți și terenurile degradate, proprietate publică, ce pot fi reabilitate ca spații verzi.

2.5.1. Spații verzi

In urma inventarierii pentru constituirea Registrului local al spatiilor verzi s-au identificat terenurile definite ca spații verzi conform Legii 24/2007. Suprafața totală a spațiilor verzi cuprinse în limita intravilanului municipiului Deva este de 1.553.179,88 mp respectiv 155,31 ha. Populația municipiului Deva este de 59.457 locuitori, din care 597 locuitori ai localitatii componente Santuhalm, conform Recensământului din 2011, iar suprafața spațiilor verzi per locuitor este de 26,12 mp.

Hotararea Nr. 509/2016 privind aprobarea Registrului local al spatiilor verzi amplasate in intravilanul municipiului Deva, include anexele cu suprafetele si inventarul arborilor de pe teritoriul municipiului Deva.

Suprafața totală a spațiilor verzi cuprinse în intravilanul municipiului Deva este defalcată astfel:

Tabel 2.20. Terenuri definite ca spații verzi

Nr. Crt.	Tipologie spațiu verde	Suprafață	
		mp	ha
Spații verzi publice cu acces nelimitat			
1	Parcuri (Parc Cetate și Parc Bejan)	43.615,00	4,36
2	Grădini publice, piațete, scuaruri, fâșii plantate	10.181,20	1,01
3	Dealul Cetății (sit Natura 2000)	293.620,76	29,36
4	Scuaruri în cadrul zonelor de locuințe colective	467.567,90	46,75
5	Zone verzi în aliniament	206.366,05	20,36
Spații verzi publice cu folosință specializată			
	Spații verzi amenajate în cadrul unităților de învățământ	105.395,80	10,53
7	Spații verzi amenajate în cadrul unităților medicale	9.371,30	0,93
8	Spații verzi amenajate în cadrul instituțiilor publice	17.440,40	1,74
9	Spații verzi amenajate în cadrul instituțiilor culturale	7.623,20	0,76
10	Spații verzi amenajate aferente sălilor de sport și bazelor sportive închise	4.084,00	0,40

11	Spații verzi aferente construcțiilor de cult	36.580,88	3,65
12	Cimitire	157.063,20	15,70
Spații verzi pentru agrement			
13	Spații verzi aferente bazelor sportive și de agrement	55.638,00	5,56
Spații verzi pentru protecția lacurilor și cursurilor de apă			
14	Zone protecție cursuri de apă	15.527,50	1,55
Culoare de protecție față de infrastructura tehnică			
15	Zone protecție infrastructură tehnică din care: - Culoar protecție CFR - Culoar protecție conductă magistrală de încălzire	123.104,69 106.343,39 16.761,30	12,31 10,63 1,67
TOTAL SPAȚII VERZI ÎN INTRAVILANUL MUNICIPIULUI DEVA		**1.553.179,88**	**155,31**

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

O altă tipologie o reprezintă terenurile pentru sport și agrement, care nu se regăsesc în totalul spațiilor verzi de pe teritoriul Municipiului Deva, ci doar au fost identificate și inventariate.

Tabel 2.21. Terenuri pentru sport și agrement

Nr. Crt.	Tipologie	Suprafață	
		mp	ha
Terenuri pentru sport și agrement			
1	Baze sportive – terenuri de joc	20.537,30	2,05
2	Terenuri de sport în cadrul unităților de învățământ	39.156,60	3,91
3	Terenuri de sport în cadrul zonelor de locuințe	11.26,80	0,11
4	Locuri de joacă pentru copii	9.439,30	0,94

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

Amplasamentul principalelor spații verzi identificate sunt prezentate în continuare (Sursă: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016).

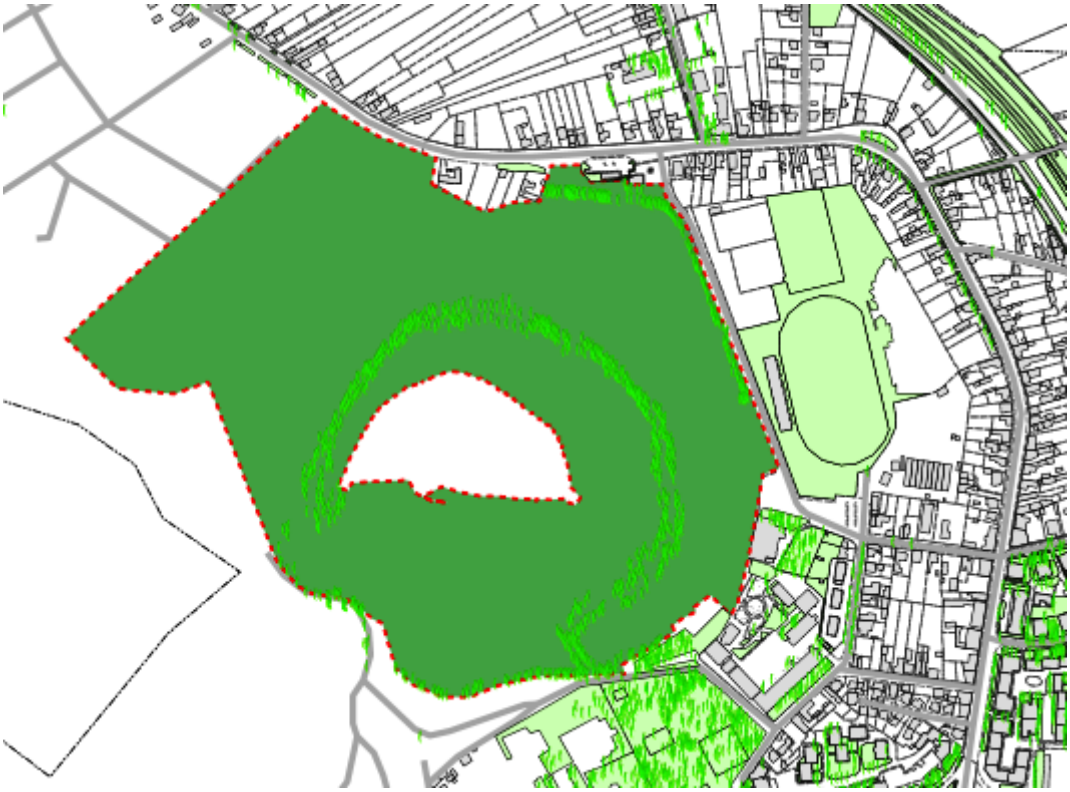

Fig. 2.13. Amplasament teren spațiu verde – Dealul Cetății

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

Fig. 2.14. Amplasament teren spațiu verde – Parc Aleea Patriei

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

Fig. 2.15. Amplasament teren spațiu verde – Parc Cetate

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

Fig. 2.16. Amplasament teren spațiu verde – Parc Operă

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

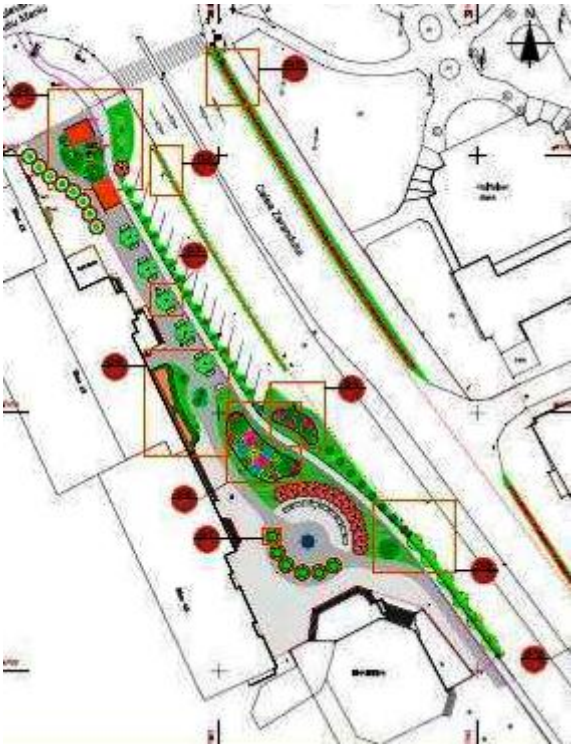

Fig. 2.17. Amplasament teren spațiu verde – Parc Piața Ardealul

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

Fig. 2.18. Amplasament teren spațiu verde – Parc Piața Arras

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

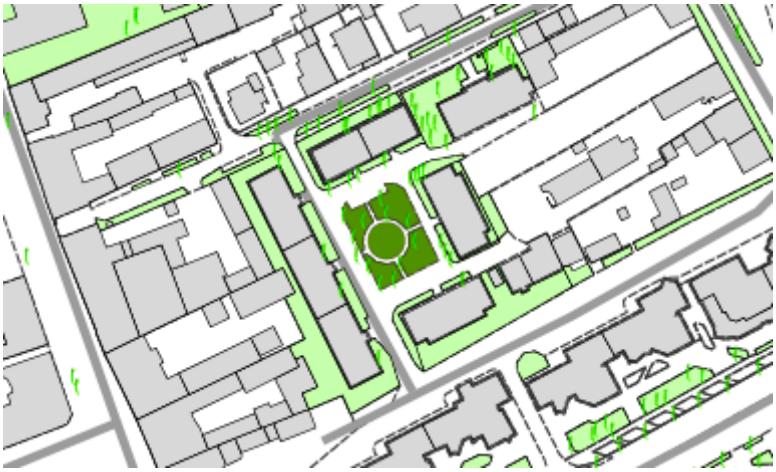

Fig. 2.19. Amplasament teren spațiu verde – Parc Strada Magnoliei

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

Fig. 2.20. Amplasament teren spațiu verde – Parc Strada Neptun

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

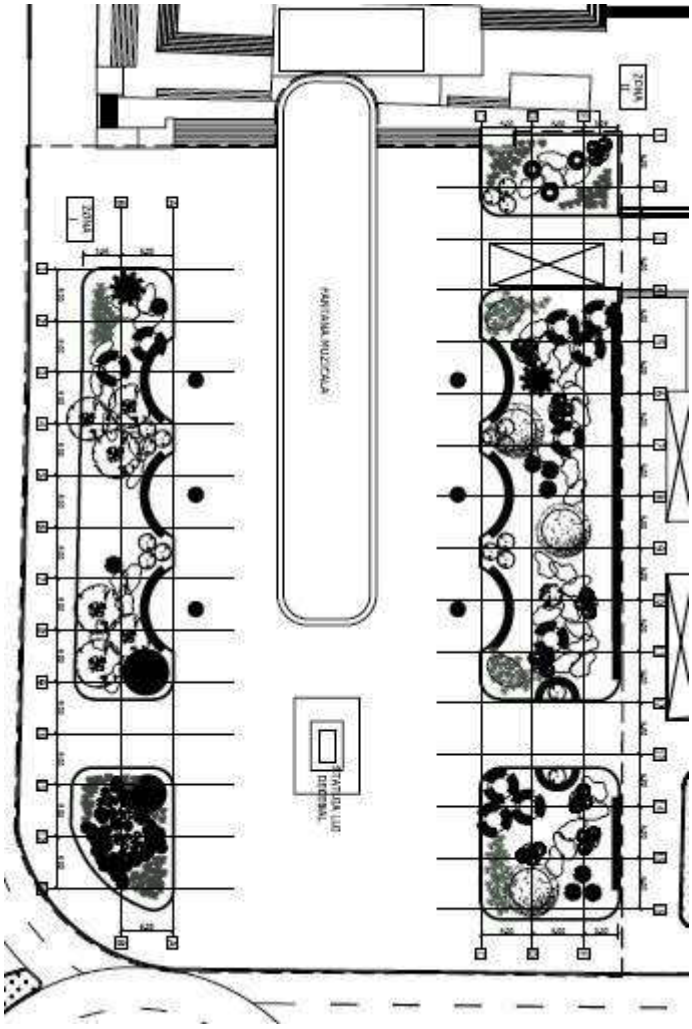

Fig. 2.21. Amplasament teren spațiu verde – Piața Victoriei

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

2.5.2. Arbori izolați și arbori ocrotiți

S-au inventariat arborii izolați plantați pe lângă arterele de circulație, pe terenurile instituțiilor de învățământ, ansamblurilor de locuințe, lăcașurilor de cult, cimitirelor și altora asemenea, și arborii ocrotiți, indiferent de starea de sănătate și de dimensiunile acestora.

Tabel 2.22. Arbori ocrotiți, Municipiul Deva, 2016

Arbori ocrotiți	Număr exemplare
Arborele pagodelor - Ginkgo biloba, monument al naturii de categoria a III a, conform Hotărârii Consiliului Județean nr.13/1997	5 exemplare în Piața Unirii 1 exemplar pe str. I.L. Caragiale
Arbore cu lalele – Liriodendron tulipifera, monument al naturii de categoria a III a, conform Hotărârii Consiliului Județean nr.13/1997	1 exemplar pe str. G. Enescu 3 exemplare în Piața Arras (puieti plantati în cadrul amenajarii Pietei Arras din anul 2015)

Tisa – taxus baccata Act normativ JCM 1743/1939, conform Hotărârii Consiliului Județean nr.13/1997	17 exemplare
Pinus cembra Decizia 98/1988 si 234/1981, conform Hotărârii Consiliului Județean nr.13/1997	6 exemplare

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

Tabel 2.23. Arbori izolați ce necesită întreținere specializată, Municipiul Deva, 2016

Vegetație arborescentă ornamentală ce necesită întreținere specializată	**Număr exemplare**
Nuc - Juglans regia	820
Castan – Aesculus hippocastanum	165
Magnolia kobus	111
Magnolia stellata	11
Magnolia soulangeana	6
Plop Alb – Populus alba	16
Tei secular - Tilia tomentosa	411
Platan – Platanus hybrida	33
Mesteacăn argintiu - Betula pendula	171
Mesteacăn pufos - Betula _pubescens	15
Tei – Tilia cordata	1086
Tei – Tilia platyphyllos	1085
Salcâm japonez - Sophora japonica	4
Salcâm – Robinia pseudoacacia	1551
Arțar, paltin arginitiu - Acer_saccharinum	11
Arțarul american - Acer negundo	962
Arțar - Acer platanoides	393
Pinul neted - Pinus strobus	303
Pinul de padure – Pinus sylvestris	383
Pinul negru – Pinus nigra	69
Pinul de piatră – Pinus halepensis	7
Pinus rigida	33

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

Pentru categoria arborilor s-au specificat informații cu privire la numărul unic de identificare, amplasament, specie, diametru, înălțime, evaluarea stării de viabilitate și identificarea riscurilor potențiale.

În cazul arborilor ornamentali (tei, salcâm, castan, arțar, mesteacăn, stejar) plantați pe spațiile verzi din domeniul public, precum și al celor plantați în aliniamente în lungul bulevardelor și străzilor, pe terenurile din zonele urbane și rurale, este interzisă intervenția cu tăieri în coroana acestora, cu excepția lucrărilor de eliminare a raurilor uscate sau a celor care afectează siguranța traficului pietonal și rutier, a imobilelor aflate în apropiere, precum și a celor de pe traseul rețelelor aeriene.

2.5.3. Terenuri degradate

Terenurile degradate, proprietate publică, ce pot fi reabilitate și reamenajate ca spații verzi sunt compuse din:

Tabel 2.24. Terenuri degradate, proprietate publica

Nrc.	Caracteristici	Suprafaţa (mp)
1.	Piața Cetății	6222 mp
2.	Zonele pietonale adiacente blocului 10, blocului 8 și blocului 6, amplasate pe Bdul 22 Decembrie	1590 mp
3.	Terenul amplasat în spatele blocului 2, Bdul 1 Decembrie	2996 mp
4.	Terenul amplasat între blocurile Tch	1770 mp
5.	Zone verzi, proprietate publică, parțial degradate din cauza parcărilor neregulamentare, situate în cadrul ansamblurilor de locuințe colective	6415,87 mp

Sursa: Registrul local al spațiilor verzi, Municipiul Deva, 2016

În cazul terenurilor degradate, proprietate publică, ce pot fi reabilitate ca spații verzi, s-au precizat informații cu privire la amplasament, suprafață, categorie de folosință, specii de arbori și evaluarea gradului de întreținere.

2.6. Riscurile de mediu

Având în vedere aşezarea geografică şi dezvoltarea municipiului Deva, acesta este supus riscurilor de mediu ce se încadrează în categoriile de risc natural şi tehnologic. Riscurile de mediu monitorizate la nivelul municipiului Deva sunt:

- Riscuri naturale: furtuni, îngheţ, secetă, inundaţii, incendii, cutremur;
- Riscuri tehnologice: accidente, avarii, explozii cu incendii.

2.6.1. Riscuri naturale

Alunecări de teren

În conformitate cu datele la nivel naţional, Municipiul Deva este cuprins în perimetrul zonelor cu risc natural provenit din alunecări de teren.

Zona afectată de alunecări de teren este în jurul străzii Crângului-Deva, între Deva şi Archia, precum şi între Bârcea Mare şi Băcia. Pentru zona Crângului este în curs de elaborare un studiu de fezabilitate pentru consolidarea acestui teren instabil.

Pentru protejarea împotriva alunecărilor de teren a unui număr de 60 de gospodării de pe strada Aurel Vlaicu din Deva, pentru siguranţa circulaţiei rutiere în zonă şi accesul în zona de agrement Cabana Căprioara, Primăria Municipiului Deva a executat un zid de sprijin cu o lungime de 48 m şi înălţime de 5 m, cu finanţare de la bugetul local şi de la Ministerul Mediului, prin Administraţia Fondului pentru Mediu din Fondul de mediu.

Inundaţii

Criteriile care au stat la baza identificării inundaţiilor istorice din România au fost cele hidrologice şi cele privind efectele negative ale inundaţiei asupra a patru categorii de consecinţe: sănătate umană, mediu, patrimoniu cultural şi activitate economică. În acest sens, prezentăm harta zonelor afectate de inundaţiile istorice semnificative (Figura 2.22).

Zonele cu risc potenţial semnificativ la inundaţii au fost definite în urma consultării informaţiilor disponibile în cadrul proiectului *Planul de prevenire şi de apărare împotriva inundaţiilor, fenomenelor meteorologice periculoase, accidente la construcţii hidrotehnice şi poluării accidentale* şi respectiv rezultatele obţinute în cadrul proiectului PHARE2005/017-690.01.01 - *Contribuţii la dezvoltarea strategiei de management al riscului la inundaţii* (beneficiar – M.M.P. şi A.N. Apele Române).

În acelaşi timp, s-a ţinut seama de zonele apărate împotriva inundaţiilor cu lucrări hidrotehnice, considerând toate inundaţiile care au survenit până înprezent şi care au avut un impact negativ semnificativ, fără eliminarea din lista respectivă a acelor viituri care se pot produce pe sectoare care au fost deja amenajate hidrotehnic (îndiguite).

Din punct de vedere al hărţii zonelor cu risc potenţial semnificativ de inundaţii aferentă bazinului hidrografic Mureş, zona din proximitatea municipiului Deva are o configuraţie asemănătoare cu cea prezentată în Figura 2.22.

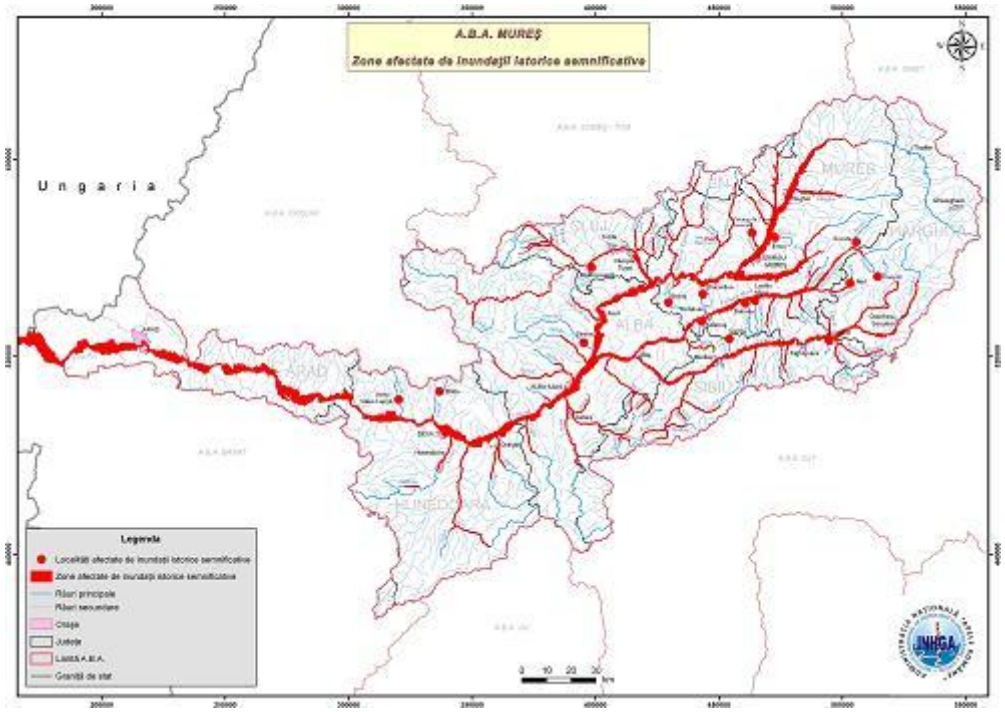

Fig. 2.22. Harta zonelor afectate de inundaţiile istorice semnificative din Bazinul Hidrografic Mureş

Sursa: Raport – Evaluarea preliminară a riscului la inundații – Administrația Bazinală de Apă Mureș

În conformitate cu datele la nivel naţional, Municipiul Deva se află în perimetrul zonelor inundabile. Conform datelor colectate referitoare la inundaţii, situaţia se prezintă astfel:

- Zona inundabilă a râului Mureş, pe malul stâng, între podul rutier spre Brad şi râul Strei. Între podul rutier spre Brad şi râul Cerna s-a construit digul care controlează inundaţiile. Între râul Cerna şi râul Strei, din cauza lipsei unui dig, există pericolul inundaţiilor pe suprafaţa terenurilor agricole adiacente;
- Zona inundabilă a râului Cerna, începe din dreptul localităţii Peştişul Mare, pe ambele laturi, ajungând până la vărsarea în Mureş.

Seisme

În conformitate cu STAS 11100/1-77 (clasificarea seismică din România), zona se încadrează între zona seismică clasa IV (Deva) şi clasa VI (Simeria) pe scara Mercalli, ceea ce înseamnă că un cutremur cu o intensitate între IV şi VI poate cauza daune minore în cazul clădirilor comune (blocuri) şi daune medii în cazul clădirilor construite din cărămidă (în conformitate cu STAS 3684-71).

Schimbări climatice

Schimbările climatice, asociate cu variaţiile pe termen lung ale sistemului climatic, sunt determinate de următorii factori:

- factori interni: modificări care apar în interiorul sistemului climatic, interacţiuni între componentele sistemului climatic;

- factori externi naturali: variaţia energiei emise de soare, erupţii vulcanice, variaţia parametrilor orbitali ai Pământului;
- factori externi antropogeni: emisiile de gaze cu efect de seră (CO2, N2O, CH4, hidrofluorocarburi – HFC, perfluorocarburi – PFC, hexafluorura de sulf).

România este semnatară a Convenţiei Cadru a Naţiunilor Unite asupra Schimbărilor Climatice, care a avut loc la 5 iunie 1992 la Rio de Janeiro. Convenţia a fost ratificată de Parlamentul României prin Legea nr. 24 din 1994, care are ca principal obiectiv stabilizarea concentraţiilor de gaze cu efect de seră în atmosferă la un nivel care să prevină orice dereglare antropogenică a sistemului climatic.

România, ca parte semnatară a convenţiei, a fost prezentă la negocierile privind schimbările climatice de la Berlin din anul 1995, când s-au stabilit obiectivele pe termen mediu şi lung, precum şi la Kyoto din anul 1997, când s-au stabilit datele concrete şi mijloacele de realizare a acestor obiective.

Implementarea măsurilor rezultate din Protocolul de la Kyoto, ratificat prin Legea nr. 3 din 2001, are două obiective de bază:

- *respectarea angajamentului de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră, cu 8% comparativ cu anul de referinţă 1989, pentru perioada de angajament 2008 - 2012;*
- *adoptarea unui set de mecanisme flexibile de piaţă în cooperare cu alte ţări.*

Modificarea climei conduce la cresterea frecventei fenomenelor meteorologice extreme precum: inundatiile, seceta, cresterea temperaturilor medii la nivel global, cresterea nivelului marii si micsorarea calotei glaciare.

Principala cauza a schimbarilor climatice o reprezinta cresterea emisiilor de gaze cu efect de sera, diminuarea acestui fenomen reprezentand o prioritate pentru toate statele lumii. Tara noastra a elaborat, in acest scop, Strategia Nationala privind Schimbarile Climatice care urmareste minimizarea efectelor prin intermediul actiunilor de adaptare si atenuare la schimbarile climatice.

În privința schimbărilor climatice, în România se estimează o încălzire medie anuală similară cu cea proiectată la nivel european, între 0,50C și 1,50C pentru perioada 2020-2029, respectiv între 20C și 50C pentru perioada 2090 – 2099, iar din punct de vedere al precipitațiilor, peste 90% din modele proiectează producerea de secete severe vara, pentru perioada 2090 – 2099.

În ceea ce privește efectul schimbărilor climatice la nivelu Municipiului Deva, acesta poate fi observat prin analiza comparativă a temperaturilor medii anuale în perioada 1990-2012 față de 1960-1990, efectuată după modelul Climate change Knowledge Portal, Banca Mondială.

Graficele de mai jos relevă o creștere, în medie, a temperaturilor și o scădere a precipitațiilor.

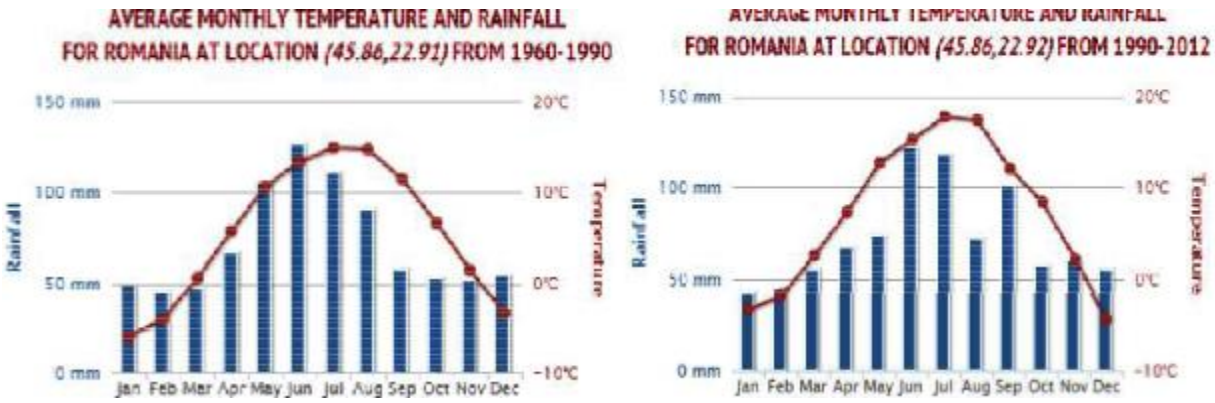

Fig. 2.23. Comparatia temperaturilor medii lunare si a precipitatiilor in perioada 1990 - 2012 fata de 1960 - 1990 la nivelul municipiului Deva

Sursa: PAED Municipiul Deva

Aceste prognoze meteorologice justifică necesitatea unor acțiuni care să presupună:

- monitorizare impactului schimbărilor climatice
- integrarea măsurilor de adaptare la efectele schimbărilor climatice în strategiile de dezvoltare și politicile la nivel sectorial
- identificarea măsurilor urgente de adaptare la efectele schimbărilor climatice.

Principalele astfel de măsuri și acțiuni includ următoarele:

- adaptarea spatiului de locuit, construit
- introducerea unor sisteme de incalzire si racire mai eficiente
- informarea populatiei urbane cu privire la riscurile schimbarilor climatice
- reorganizarea spațiului urban în vederea promovării transportului alternativ (deplasarea pe jos sau cu bicicleta)

2.6.2. Opinia cetăţenilor

Pentru cunoaşterea ***gradului de satisfacţie faţă de mediul înconjurător*** au fost prelevate răspunsuri referitoare la calitatea apei potabile şi a aerului.

Valorile procentuale rezultate în urma prelucrării datelor se prezintă astfel:

- *Dvs. ca cetăţean al oraşului, cât de mulţumit sunteţi de următoarele aspecte, pe o scală de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă deloc mulţumit şi 5 înseamnă foarte mulţumit- pentru o prezentare mai eficientă a fost redusă scala pentru cele 3 categorii menţionate în grafic) ?*

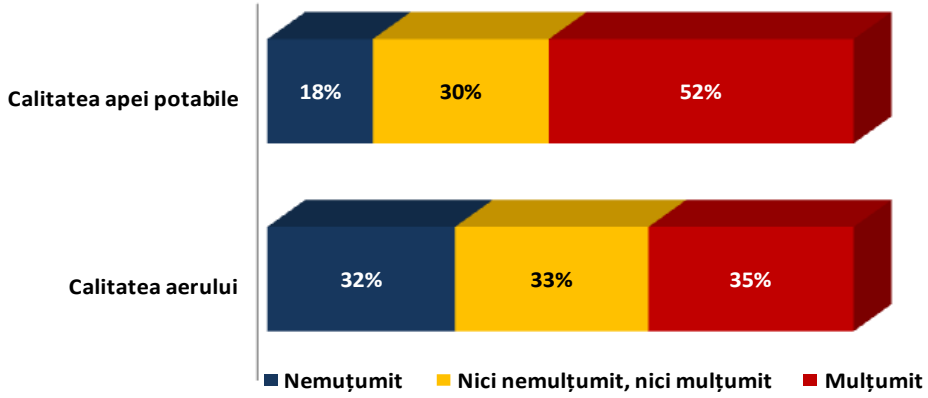

Calitatea apei potabile este apreciată pozitiv de majoritatea respondenţilor. Mulţumirea faţă de calitatea aerului este împărţită în proporţii aproximativ egale de respondenţii la studiu. De asemenea, analiza pe baza mediilor calculate pentru cei doi indicatori confirmă rezultatul prezentat în graficul de mai sus.

2.7. Analiza SWOT – Factori de mediu, Gestionare deşeuri

PUNCTE TARI
Climatul temperat-continental moderat, cu influenţe submeditareneene de la Valea Mureşului.
Activitati de constientizarea a polulatiei privind colectarea selectiva a deşeurilor
Proiecte în curs care vor contribui la regenerarea urbană.
Prezenţa resursei umane specializate în protecţia mediului
PUNCTE SLABE
Proximitatea localităţilor cu activităţi în industria siderurgică (Hunedoara) şi energetică (Mintia).
Nivelul scăzut al managementului informaţiei de mediu.
Lipsa politicilor pentru minimizarea/reciclarea deşeurilor rezultate din activităţile economice.
Probleme nesoluţionate de depozitare şi reciclare a deşeurilor la nivel de judeţ.
Sisteme de canalizare şi staţii pentru epurarea apei învechite din punct de vedere fizic şi moral.
Inexistenţa unei rampe ecologice de depozitare a deşeurilor sau sisteme de colectare selectivă a deşeurilor direct de la populaţie.
Companiile mari nu sunt dotate cu echipament pentru protecţia mediului şi mai ales vechile societăţi aflate încă în funcţionare.
Lipsa lucrărilor pentru combaterea eroziunii solului şi a alunecărilor de teren.
Lipsa sistemelor de colectare, transport şi epurare a apelor uzate menajere, în unele localităţi rurale.
Existenţa sporadică a unor rampe neamenajate de deşeuri menajere.
Mai mult de jumătate din corpurile de apă naturale din bazinul hidrografic Mureş (8 din 14) au un potenţial economic moderat, conexat în special cu modificarea puternică a stării ecologice.
OPORTUNITĂȚI
Promovarea investiţiilor de mediu în anumite zone de risc ecologic.
Reabilitarea blocurilor energetice de la S.C. Complexul Energetic Hunedoara S.A.
Noua abordare a dimensiunii dezvoltării urbane în România, preconizată pentru perioada 2014-2020, cu definirea municipiului Deva drept pol metropolitan cu potenţial regional limitat pentru atragerea de fonduri pt protecţia mediului.
Existenţa conurbaţiei Corvina, formată din UAT Deva, Hunedoara, Simeria şi Călan, care oferă posibilităţi multiple de atragere de finanţări nerambursabile pentru implementarea unor proiecte de interes comun.

Disponibilitatea resursei umane pentru activităţi de reconversie profesională spre aşa numitele ,,meserii verzi”.
Existenţa proiectelor pentru construcţia şi modernizarea staţiilor de epurare a apei.
Implementarea sistemului integrat de gestiune a deşeurilor urbane şi industriale, cu accent pe reciclarea şi refolosirea produselor şi materialelor.
Elaborarea şi implementarea unor programe de acţiune privind protecţia mediului împreună cu instituţiile abilitate.
AMENINȚĂRI
Shimbările climatice
Existenţa depozitului de zgură şi cenuşă din Valea Bejan
Depozitări ilegale de deşeuri industriale sau menajere, prin evacuarea de ape uzate cu conţinut ridicat de poluanţi în cursurile naturale de apă.
Deprecierea calităţii apei brute prin creşterea turbidităţilor peste limitele normale, în timpul ploilor torenţiale.
Actele ilegale de vandalizare a echipamentelor de la captările de apă de suprafaţă situate în zone izolate.
Apariţia de defecţiuni/avarii pe conductele de hidrotransport ale tulburelii sterile de la uzinele de preparare către iazurile de decantare.
Evacuarea de ape uzate cu conţinut ridicat de poluanţi în cursurile naturale de apă, ca urmare a activităţii de preparare a minereurilor sau a cărbunilor.
Depozitările necontrolate de deşeuri industriale sau ca rezultat al activităţii de construcţii, pe terenul situat între albia râului Mureş şi digul de apărare împotriva inundaţiilor.
Echiparea inadecvată a agenţilor economici în cazul unui potenţial mare de poluare.
Inexistenţa unor structuri dedicate care să intervină în situaţia unui dezastru ecologic.

3. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT

3.1. Repere naţionale şi regionale

3.1.1. Repere naţionale

Un reper imperativ în orientarea dezvoltării infrastructurii naţionale de transport în perioada următoare este reprezentat de *Strategia de transport intermodal în România 2020*. Prin acest document strategic se definesc principalele coordonate preconizate a reprezenta elemente caracteristice ale transportului la limita orizontului de planificare vizat.

Premisa de bază, pe care sunt dezvoltate toate celelalte construcţii, este furnizată de realitatea conform căreia principalul efect al fenomenului de globalizare este corelaţia dintre creşterea economică şi creşterea transportului de mărfuri şi persoane.

Dezvoltarea transporturilor a urmat îndeaproape dezvoltarea economică mondială, care a impus sporirea continuă a volumului de mărfuri transportate. Acest fapt a condus la creşterea numărului de vehicule rutiere de marfă, costuri adiţionale, poluare, accidente şi efecte sociale adverse.

Necesitatea decuplării creşterii economice de creşterea volumului de transport capătă noi valenţe prin promovarea modurilor de transport „prietenoase cu mediul” şi mai sigure. În acest context, care poate fi mult dezvoltat pornind de la elemente concrete de analiză, transportul intermodal reprezintă soluţia unei pieţe unificate de transport.

Având în vedere că majoritatea produselor finite sunt transportate în containere şi că acestea constituie principalul mijloc care facilitează intermodalitatea, se estimează că în secolul al XXI-lea transportul intermodal, alături de îmbunătăţirile tehnologice ale sistemelor de transbordare utilizate, devine piatra de temelie pentru comerţul internaţional, fiind considerat drept cea mai eficientă modalitate de gestionare a activităţii de transport internaţional.

Acest lucru se datorează faptului că transportul intermodal permite combinarea în mod avantajos, pe un anumit parcurs, a avantajelor specifice fiecărui mod de transport, cum ar fi flexibilitatea transportului rutier, capacitatea ridicată de transport pe calea ferată, costurile scăzute ale transportului naval şi viteza superioară a transportului aerian.

Conceptul de transport intermodal la nivel naţional/internaţional s-a dezvoltat începând cu anul 1960, simultan cu apariţia şi evoluţia containerelor mari. Această evoluţie a condus la o creştere exponenţială a transportului containerizat, facilitând dezvoltarea semnificativă a comerţului internaţional.Conform unei definiţii agreate de comun acord de către principalele organizaţii şi structuri regionale şi internaţionale de cooperare, transportul intermodal*reprezintă acel sistem de transport care presupune utilizarea în mod succesiv a cel puţin două moduri de transport şi în care unitatea de transport intermodal nu se divizează la schimbarea modurilor de transport.*

Oportunitatea elaborării unei strategii intermodale de transport în România, aşa cum este susţinută în *Strategia de transport intermodal în România 2020,* este justificată de următoarele considerente:

- prezentul demers se înscrie în contextul politicilor de reducere a impactului transporturilor asupra mediului şi al fundamentării unei strategii de dezvoltare durabile, realizând un echilibru între creşterea economică şi protecţia mediului;
- transportul intermodal este considerat o alternativă sigură pentru viitor, întrucât răspunde cel mai bine atât cerinţelor acute privind descongestionarea drumurilor naţionale, cât şi cerinţelor crescânde ale beneficiarilor de transport în ceea ce priveşte gama şi calitatea serviciilor;
- nu se produce o distorsiune a competiţiei dintre principalii actori pe piaţa de transport de marfă din România care să prejudicieze interesul public, aceleaşi reguli aplicându-se nediscriminatoriu tuturor operatorilor de transport;
- transportul intermodal are capacitatea de a contribui la relansarea traficului de marfă în România şi reducerea efectelor crizei economice;
- transportul intermodal are capacitatea de a contribui la conectarea principalelor rute naţionale de transport la axele europene prioritare TEN-T,şi anume:
    - *Axa prioritară nr. 7 – axa autostrăzii Igoumenitsa/Patras–Atena–Sofia–Budapesta–Autostrada Nădlac–Sibiu–Bucureşti/Constanţa, Axa prioritară nr. 18 – axa pe căile navigabile interioare Rin/Meuse–Main–Dunăre,*
    - *Axa prioritară nr. 21 (autostrăzi maritime) şi*
    - *Axa prioritară nr. 22 – axa feroviară Atena–Sofia–Budapesta–Viena–Praga–Nürenberg/Dresda–Curtici–Braşov–Bucureşti/Constanţa,*
- precum şi la respectarea obligaţiilor prevăzute în acorduri şi convenţii internaţionale, precum AGTC, TER, NATO6, etc.

De asemenea, realizarea şi implementarea strategiei de transport intermodal în România are o importanţă deosebită din următoarele perspective:

- Creşterea atractivităţii României pentru activităţi comerciale internaţionale, prin asigurarea unor facilităţi privind schimbul intermodal de mărfuri;
- Sprijinirea dezvoltării „coridoarelor verzi" de transport logistice şi eficiente;
- Eficientizarea modului de utilizare a infrastructurii existente pentru transportul de marfă, prin atragerea fluxurilor de mărfuri dinspre sectorul rutier spre sectoarele feroviar şi naval;
- Îmbunătăţirea cooperării economice la nivel regional, naţional şi internaţional, prin crearea unor poli de distribuţie şi schimb de mărfuri între sistemele de transport de mare distanţă şi cele de transport local/regional;
- Soluţionarea problemelor legate de costurile ridicate de transport ale operatorilor economici şi îmbunătăţirea accesului bunurilor româneşti pe pieţele regionale, naţionale şi internaţionale;

- Crearea de noi locuri de muncă la nivel local şi regional.

Transportul combinat de mărfuri este un caz particular al transportului intermodal de mărfuri, în care unităţile de încărcătură (autocamionul, remorca, semiremorca, cutia mobilă sau containerul) se deplasează sau sunt deplasate, după caz, pe drumurile publice, pe parcursul iniţial şi/sau final, iar restul transportului se efectuează pe calea feratăsau pe o cale navigabilă interioară ori pe un parcurs maritim ce depăşeşte 100 km în linie dreaptă.

Parcursul rutier iniţial şi/sau final poate fi:

- între punctul de încărcare a mărfii şi cea mai apropiată staţie de cale ferată de expediţie adecvată acestui mod de transport, pentru parcursul iniţial, şi între cea mai apropiată staţie de cale ferată de destinaţie adecvată şi punctul de descărcare a mărfii, pentru parcursul final;
- pe o rază care să nu depăşească 150 km în linie dreaptă de la/până la portul fluvial sau maritim de încărcare sau descărcare.

Tehnologiile utilizate în transportul de marfă pe calea ferată (marfă în container/unitate standardizată de transport marfă pe vehicul, vehicul pe vagon platformă, marfă în container pe vagon), fac obiectul exploatării pe plan internaţional a mai multor sisteme de transport intermodal, utilizând:containere;cutii mobile;autotrenuri rutiere pe vagoane specializate cu platformă scufundată pe toată lungimea;semiremorci rutiere pe vagoane specializate cu buzunar sau coş;semiremorci speciale cu sistem dublu de rulare.

În România, până în prezent, s-a utilizat în mod preponderent sistemul de transport combinat în containere, prin realizarea unui lanţ logistic care are la capete transportatori rutieri ce preiau unităţile de transport intermodal de la expeditori şi le transportă până la terminalul intermodal, în condiţii de siguranţă optime.

La ora actuală, lipsa unor investiţii semnificative pentru reabilitarea infrastructurii feroviare coroborată cu nivelul scăzut al volumului de lucrări de întreţinere a infrastructurii feroviare, precum şi ritmul actual lent al lucrărilor de reabilitare şi modernizare a infrastructurii feroviare, determină restricţii semnificative de viteză care conduc la staţionări mari pe traseu şi întârzieri ale termenului de executare a contractelor de transport pentru expediţiile de mărfuri.

3.1.2. Repere regionale

Regiunea de Vest este traversată de două din cele trei coridoare Pan-europene care intersectează România, şi anume coridorul IV, Berlin / Nurnberg – Praga – Budapesta, care are două ramuri pe teritoriul României, respectiv Nădlac – Arad – Calafat - Vidin şi Nădlac – Arad – Bucureşti - Constanţa, şi coridorul VII - fluviul Dunărea, de cinci drumuri europene şi de trei linii internaţionale de cale ferată.

Domenii de politici orizontale cu impact asupra economiei Regiunii Vest

Identificarea principalelor domenii de politică orizontală rezultă din combinarea unui proces consultativ cu reprezentanţii sectorului privat - utilizând în primul rând interviuri cu firme din sectoarele urmărite - şi din rezultatele analitice oferite de rapoartele anterioare din acest proiect. În consecinţă, aceste domenii se concentrează asupra percepţiei sectorului privat cu privire la principalele obstacole în calea creşterii economice.

Deci domeniile de politici orizontale reprezintă obstacole în calea dezvoltării economice, cu un impact semnificativ asupra creşterii la nivel regional şi inter-sectorial. Un astfel de domeniu este definit prin infrastructura locală.

Domeniu de politică orizontală - Infrastructura locală: transportul rutier şi feroviar

- Legăturile de infrastructură cu capitala (şi cu restul ţării) rămân slabe, iar regiunea este separată de Bucureşti şi restul ţării, deoarece fiecare localitate din Regiunea Vest este mai aproape fie de Budapesta sau Belgrad, decât faţă de Bucureşti.
- În timp ce regiunea a beneficiat mult timp de orientarea sa către occident, legătura din ce în ce mai puternică cu Bucureştiul în contextul naţional face ca îmbunătăţirea legăturilor fizice şi a reţelelor din regiune cu Bucureştiul să devină din ce în ce mai importantă - pentru aceasta trebuie rezolvate problemele mari de infrastructură, încă existente.
- Proiectele importante precum Coridorul European IV vor juca un rol important în vederea îmbunătăţirii conectivităţii, nu numai cu Bucureştiul, ci şi cu regiunile şi oraşele învecinate, precum Sibiul. Acest lucru poate fi deosebit de important pentru părţile din partea de vest rămase în urmă, care sunt, de asemenea, la distanţă faţă de capitalele europene. Un aspect important ar putea fi sprijinirea creşterii şi diversificării exporturilor din regiune către locaţii precum Ucraina, Turcia şi Rusia.
- Îmbunătăţirea conectivităţii interne cu principalele aglomerări urbane, mai ales cu aglomerarea Timişoara-Arad, este vitală pentru eliminarea discrepanţelor teritoriale din Regiunea Vest.
- Acest fapt implică analizarea modalităţilor de extindere a ariei de recrutare din centrele urbane pentru a absorbi o mai mare forţă de lucru care face naveta din această regiune, precum şi îmbunătăţirea conectivităţii generale pentru a permite firmelor, angajaţilor şi consumatorilor din regiune să beneficieze de pe urma accesului la o piaţă mai mare.
- Infrastructura este importantă, de asemenea, pentru a facilita conectivitatea între Timişoara-Arad şi părţile mai periferice ale regiunii.
- Investiţiile recente efectuate de unele dintre companiile auto mari existente pentru a înfiinţa câte o a doua fabrică în Hunedoara şi Caraş-Severin indică faptul că poate fi atrasă o industrie care implică forţa de muncă în părţile din regiune care au rămas în urmă. Ca şi parte a strategiilor „în două etape” a unora dintre aceste companii multinaţionale, acest fapt reprezintă o oportunitate uriaşă de a rezolva ambele probleme ale regiunii. Îmbunătăţirea legăturilor de transport din aceste regiuni, astfel încât managerii şi inginerii să se poată deplasa între sediile / centrele tehnice regionale şi fabrici, va fi importantă pentru ca această strategie să aibă succes. S-ar putea să fie

nevoie de investiţii în infrastructura industrială şi/sau să se îmbunătăţească eficienţa operaţională a parcurilor industriale existente.

- Interviurile cu firme din sectoarele analizate au confirmat necesitatea de a îmbunătăţi legăturile de infrastructură.
- Calitatea redusă a infrastructurii rutiere locale afectează firmele din toate sectoarele. Companiile care utilizează propriile mijloace de transport pentru produse sau materiale menţionează uzura ridicată şi defectele TIR-urilor şi întârzierile la livrare, ceea ce conduce la creşteri ale costurilor şi la pierderea competitivităţii. În plus, transportul angajaţilor este problematic pentru activităţile de producţie pe scară largă. O mare parte a angajaţilor din producţie fac naveta la fabricile din zonele învecinate şi adesea nu există mijloace publice de transport pentru aceştia. Companiile mari pun la dispoziţia angajaţilor autobuzele companiei, dar acest lucru conduce la cheltuieli de producţie crescute şi blocaje în trafic.
- În acest context, autorităţile locate pot începe prin a îmbunătăţi calitatea şoselelor din zonele rurale şi din zonele îndepărtate.
- Acest lucru nu doar că ar îmbunătăţi accesul populaţiei din aceste localităţi la centrele urbane, dar ar şi facilita extinderea activităţilor de producţie în zonele mai sărace din Regiunea Vest. Noua infrastructură ar puteasprijini, de asemenea, dezvoltarea activităţilor de ecoturism în parcurile naturale şi naţionale.
- În plus, construirea unui inel pentru Timişoara şi conectarea la autostradă ar reduce timpul şi costurile cu transportul.
- De asemenea, extinderea reţelei de transport public ar servi mai bine nevoilor companiilor din regiune şi ale angajaţilor acestora şi ar face ca regiunea să fie mai atractivă pentru posibilii investitori. În plus, creşterea mobilităţii regionale, prin conectarea nodurilor secundare şi terţiare cu infrastructura TENT este, de asemenea, importantă şi reprezintă un aspect cheie pentru serviciile UE.

La nivel județean, documentul cu caracter director care reprezintă expresia spațială a programului de dezvoltare socio-economică a județului este **Planul de Amenajare a Teritoriului Județean Hunedoara.**

În cadrul documentului este realizată analiza situației existente la nivel de județ și sunt evidențiate problemele și disfuncționalitățile constatate, inclusiv în domeniul infrastructurii tehnice – căi de comunicații.

De asemenea, în Partea III – Strategie și plan de măsuri, este subliniată evoluția economică în domeniul transporturilor în județul Hunedoara, precum și faptul că Municipiul Deva, prin proximitatea față de Autostrada A1, este principalul focus al oportunităților de dezvoltare pentru transportatorii locali.

Principalele măsuri propuse sunt următoarele:

- Modernizarea infrastructurii rutiere pe rețeaua majoră de autostrăzi și drumuri naționale.
- Modernizarea stației de cale ferată din Municipiul Deva
- Realizarea unui traseu „buclă” nou pe rețeaua feroviară între Deva și Hunedoara, pentru transportul generat de navetism.

- Realizarea studiului de impact pe cursul inferior al Mureșului a amenajărilor de navigabilitate sau realizarea unui port pentru containere (transport combinat) în dreptul orașelor Simeria-Deva
- Dezvoltarea transportului combinat prin realizarea la Simeria – Deva a unui centru de transport combinat, legat de infrastructura rutieră, feroviară și navigabilă.
- Promovarea transportului intermodal
- Îmbunătățirea traficului pentru toate modurile de transport
- Minimizarea efectelor adverse ale transportului asupra mediului.

Un alt document reprezentativ pentru regiune este Regiunea Vest – Transporturi, versiunea 2014, document în care este realizată o analiză a sistemului de transport din Regiunea Vest, atât din punct de vedere al infrastructurii, cât și al activității de transport, pentru modurile: rutier, feroviar, aerian și naval, precum și al infrastructurii suport pentru transportul durabil.

De asemenea, în document este evidențiată relația cu rețeaua TEN-T rutieră și feroviară, de bază și extinsă, reprezentată în hărțile de mai jos, în care este evidențiată și poziția Municipiului Deva în raport cu aceste rețele.

Fig. 3.1. Legăturile cu rețeaua TEN-T rutier de bază din Regiunea Vest

Sursa: Regiunea Vest – Transporturi versiunea 2014

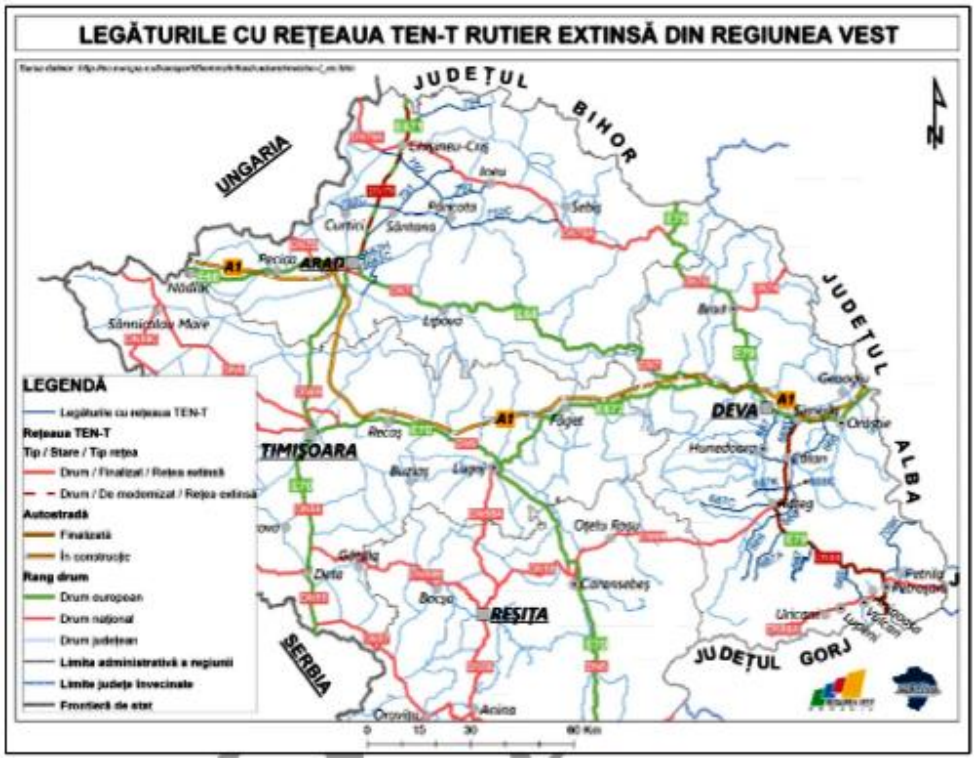

Fig. 3.2. Legăturile cu rețeaua TEN-T rutier extinsă din Regiunea Vest

Sursa: Regiunea Vest – Transporturi versiunea 2014

Fig. 3.3. Legăturile cu rețeaua TEN-T feroviar de bază din Regiunea Vest

Sursa: Regiunea Vest – Transporturi versiunea 2014

Fig. 3.4. Legăturile cu rețeaua TEN-T feroviar extinsă din Regiunea Vest

Sursa: Regiunea Vest – Transporturi versiunea 2014

3.2. Conceptul de mobilitate urbană durabilă. Corelarea cu Planul de Mobilitate Urbană Durabilă

Mobilitatea urbană definește ansamblul deplasărilor persoanelor pentru activități cotidiene legate de muncă, activități și/sau necesități sociale (sănătate, învățământ, etc), cumpărături și activități de petrecere a timpului liber înscrise într-un spațiu urban sau metropolitan.

Pentru asigurarea unei mobilități urbane durabile, este necesară o planificare strategică teritorială prin care să fie corelate dezvoltarea teritorială a localităților din zona periurbană/metropolitană cu nevoile de mobilitate și transport al persoanelor, bunurilor și mărfurilor.

Această planificare este realizată prin Planul de Mobilitate Urbană Durabilă, care, conform definiției din documentele strategice ale Uniunii Europene, este un document strategic de politică publică ce are drept scop satisfacerea nevoilor de mobilitate ale persoanelor și activităților economice în arealurile urbane sau metropolitane pentru o mai bună calitate a vieții, adresându-se tuturor formelor de transport din întreaga aglomerație urbană, cu precădere transportului public și privat, de marfă și de pasageri, motorizat și nemotorizat, în mișcare sau în staționare.

Prin Planul de Mobilitate Urbană Durabilă sunt definite strategii, politici, proiecte și priorități pentru un transport durabil, având drept scop sprijinirea unei creșteri economice sustenabile, inclusiv din punct de vedere social și al protecției mediului, în toate zonele urbane. Planul de Mobilitate Urbană Durabilă necesită o viziune pe termen lung și sustenabilă pentru zona urbană căreia i se adresează. PMUD se bazează pe practicile existente de planificare și ia în considerare principiile de integrare, participare și evaluare, punând un accent deosebit pe implicarea cetățenilor și a tuturor părților, pe coordonarea politicilor între sectoare, între diferite niveluri de autoritate și între autoritățile învecinate.

Planul de Mobilitate Urbană Durabilă al Municipiului Deva are drept scop crearea unui sistem de transport care să răspundă următoarelor obiective principale:

- *Accesibilitate*: asigurarea de opțiuni de transport pentru toți cetățenii, astfel încât aceștia să aibă acces la destinațiile și serviciile esențiale.
- *Siguranță și securitate*: îmbunătățirea condițiilor de siguranță și securitate pentru toți utilizatorii sistemului de transport și reducerea numărului de victime provenite din accidentele rutiere
- *Mediu sănătos*: reducerea poluării atmosferice și fonice, a emisiilor de gaze cu efect de seră și a consumului de energie
- *Eficiență economică*: îmbunătățirea eficienței și rentabilității transportului de persoane și mărfuri
- *Calitatea mediului urban*: creșterea atractivității și calității mediului urban și a peisajului urban, pentru beneficiul cetățenilor, economiei și societății în ansamblu

În realizarea Planului de Mobilitate Urbană Durabilă al Municipiului Deva a fost realizată o analiză cuprinzătoare a situației actuale a infrastructurii de transport din aria de studiu. Rezultatele acestei analize sunt prezentate în subcapitolele următoare.

În urma analizei respective, au fost identificate disfuncționalitățile cu impact asupra mobilității și a fost realizată o analiză a punctelor pozitive și negative în ceea ce privește funcționarea sistemului de transport la nivelul municipiului, pe baza căreia au fost propuse acțiuni și măsuri pe următoarele tematici de mobilitate:

- Intervenții majore asupra rețelei stradale;
- Transport public;
- Transport de marfă;
- Mijloace (sisteme) alternative de mobilitate;
- Managementul traficului;
- Zone cu nivel ridicat de complexitate;
- Structura intermodală și operațiuni urbanistice necesare;
- Aspecte instituționale.

Proiectele corespunzătoare acestor acțiuni și măsuri au fost incluse într-un Plan de acțiune, corespunzător obiectivelor strategice stabilite. Viziunea și obiectivele respective,

împreună cu proiectele din Planul de acțiune, au fost integrate în Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană a Municipiului Deva, astfel încât să contribuie la realizarea viziunii și misiunii generale definite în aceasta.

3.3. Infrastructura de transport a Municipiului Deva

3.3.1. Aspecte generale

Municipiul Deva este situat în zona de împletire a fluxurilor de trafic care leagă zona centrală a ţării cu cea de vest, prin DN7 şi zona de sud cu cea de nord, prin DN66 şi DN 76, care împreună formează drumul E79 Calafat – Craiova – Petroşani – Simeria – Deva – Brad – Oradea – Borş. Astfel, drumul naţional principal DN7 face legătura între Bucureşti şi punctul de graniţă Nădlac spre Ungaria, traseul acestuia trecând prin localităţile Bucureşti - Piteşti - Râmnicu Vâlcea - Sibiu - Deva - Arad - Nădlac - Graniţă Ungaria. Celălalt drum naţional, DN76, conectează municipiul Deva cu municipiul Oradea, cu trecere prin Beiuş.

Drumul magistral DN7 are clasa tehnică III şi parţial II (pe teritoriul localităţilor Deva şi Sântuhalm) și deserveşte un trafic de tranzit intens şi totodată un trafic local şi de penetraţie de asemenea intens.

În partea de nord a Municipiului Deva se asigură legătura cu Autostrada A1, de care este separat prin Râul Mureș. Prin această legătură, Municipiul Deva este racordat la rețeaua Trans-Europeană de Transport centrală (TEN-T).

Tabel 3.1. Distanţele faţă de principalele centre naţionale pe reţeaua rutieră

Traseul	Destinaţie	Distanţa(km)	Traseul	Destinaţie	Distanţa(km)
Plecare Deva	Arad	149	Plecare Deva	Oradea	191
	Braşov	284		Piatra Neamţ	434
	Bucureşti	455		Sibiu	121
	Cluj Napoca	184		Suceava	506
	Constanţa	644		Timişoara	157
	Iaşi	577		Târgu Mureş	220

Fig. 3.5. Harta căilor rutiere aferente municipiului Deva

Reţeaua de drumuri judeţene care leagă în mod direct Municipiul Deva de localităţile învecinate este formată din:

- DJ 687: Sântuhalm – Călan (DN66)
- DJ 707 J: DN 7-Cabana Căprioara-Deva;
- DJ 708 E: Deva – Cârjiţi - Almaşu Mic - Peştişu Mic – Nandru - Ciulpăz.

Drumurile locale (comunale) care asigură deservirea unor localităţi rurale/zone periurbane ale Municipiului Deva sunt:

- DC 123 (Bârcea Mare – Cristur);
- DC 124 (Deva - Archia);
- DC 127 (Deva - Cozia);
- DC 129 (Deva - Hărău).

Având în vedere faptul că zona administrativă Deva cuprinde şi localităţi aparţinătoare, reţeaua drumurilor naţionale şi judeţene este completată cu drumurile comunale aferente acestor localităţi. Tabelul 3.2 cuprinde această reţea rutieră.

Din cele cinci drumuri comunale la nivelul zonei municipale au fost reabilitate în ultimii cinci ani numai două, respectiv DC124 şi DC127, din fonduri proprii, iar celelalte este imperios necesar să fie reabilitate/modernizate în perioada aferentă strategiei 2014-2023.

Drumurile judeţene şi cele municipale sunt întreţinute în condiţii optime de funcţionare de către serviciile specifice ale administraţiei publice locale în colaborare cu Compania de Drumuri Naţionale şi Autostrăzi din România, Secţia de Drumuri Naţionale Vest – Timişoara, Punct de lucru Deva.

Tabel 3.2. Reţeaua rutieră din responsabilitatea municipiului Deva

Nr. crt.	Categorie	Responsabilitate Deva		
		Lungime (km)	% din total	Repere drum
1	Drumuri naţionale, din care:	6,8	35,5%	
2	❖ DN7	6,8		
3	❖ DN76	-		
4	Drumuri judeţene, din care:	4,5	23,5%	
5	❖ DJ707J	2,0		
6	❖ DJ708E	2,5		
7	Drumuri comunale, din care:	7,85	41%	
8	❖ DC123	1,1		Bârcea Mare – Cristur (lăţime 4 m)
9	❖ DC124	2,6		Deva – Archia (lăţime 4 m)
10	❖ DC125A	1,4		Almaşu Sec - Archia (lăţime 3,5 - 4 m)
11	❖ DC127	2,0		Deva – Cozia (lăţime 4 m)
12	❖ DC129	0,75		Deva – Hărău (lăţime 6 m)
T O T A L		19,15	100%	

Sursa: prelucrare proprie

Distribuţia celor trei tipuri de drumuri aflate în responsabilitatea municipiului Deva este prezentată în graficul de mai jos.

În cea mai mare parte a timpului, traficul pe toate intrările principale înspre municipiul Deva se desfăşoară în condiţii normale. Până în primăvara anului 2013, accesul a fost uneori greoi pe cele două intrări principale în municipiu, respectiv dinspre Arad şi Sibiu. Cu toate acestea, situaţia s-a îmbunătăţit în mod apreciabil prin finalizarea unei părţi din autostrada vestului, aflată în proximitatea municipiului Deva.

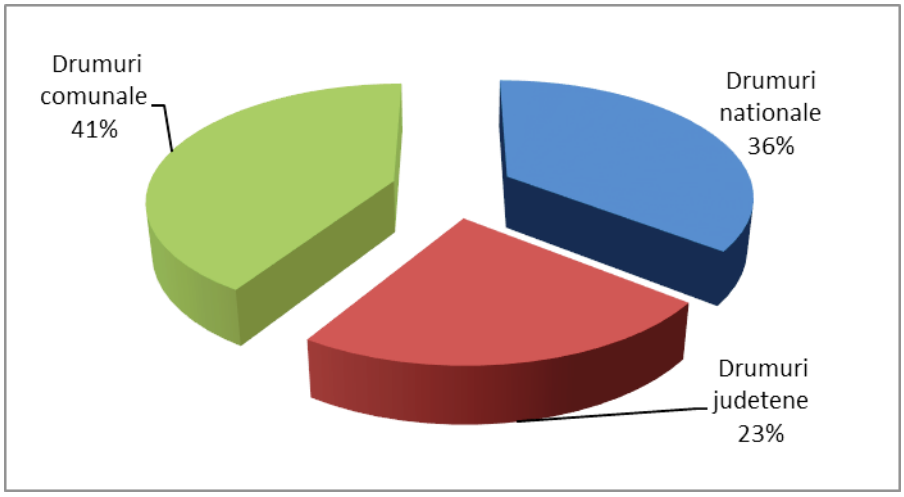

Fig. 3.6. Distributia tipurilor de drumuri din responsabilitatea municipiului Deva

Prin finalizarea tronsonului doi din autostrada Orăştie-Sibiu, kilometrul 24 plus 110 până la 43 plus 855, de circa 20 de kilometri, dar şi cu cei 24 de kilometiri finalizaţi între Sebeşşi Orăştie, cât şi autostrada finalizată între Orăştie şi Deva-Şoimuş – 32 kilometri, rezultă un total de 76 de kilometri din Autostrada Vestului, care pot fi parcurşi în circa 40 de minute, faţă de peste o oră şi jumătate, pe drumul naţional.

Referitor la capacitatea de circulaţie interurbană, aceasta este corespunzătoare pe toată reţeaua existentă de drumuri naţionale, fiind asigurate majoritar condiţii de circulaţie pe două benzi pe sens.

Circulaţia feroviară este facilitată de existenţa magistralei feroviare 200, Bucureşti – Deva – Arad – Curtici.

Din punct de vedere al accesibilităţii feroviare, Municipiul Deva, prin poziţia sa geografică, prezintă avantajul de a fi situat pe Coridorul paneuropean de transport multimodal IV, aşa cum s-a specificat deja. Municipiul Deva dispune de o gară modernă, care asigură accesul în împrejurimi a călătorilor pe calea ferată, precum şi de o Agenţie de voiaj CFR.

Din punct de vedere al accesibilităţii pe apă, se poate afirma că, în prezent, nu este folosit potenţialul râului Mureş, deşi este cuprins în planul naţional al reţelelor navigabile, conform Legii nr. 363/2006 privind aprobarea *Planului de Amenajare a Teritoriului Naţional*.

Referitor la accesibilitatea aeriană, la nivelul municipiului Devanu există un aeroport. În schimb, în apropierea municipiului Deva se află aeroportul Săuleşti, destinat activităţilor aviatice sportive. Pe de altă parte,pe o rază de cca. 150 km se află trei aeroporturi internaţionale,şi anume Timişoara, Sibiu şi Cluj-Napoca.

3.3.2. Infrastructura de transport rutier urban

Infrastructura locală specifică municipiului Deva este compusă din bulevarde, străzi, alei, zone pietonale, pasaje, parcări şi trotuare.

Rețeaua rutieră a Municipiului Deva are o structură matriceală, având drept principale artere pe direcția verticală (NV-SE) străzile: Calea Zarandului, Bd. Decebal/Bd. 22 Decembrie/Str. Sântuhalm, Str. Mihai Eminescu. Arterele reprezentând componenta verticală a matricei asigură în partea de nord și de sud legătura cu DN76/E79. Matricea este completată prin componenta orizontală (NE-SV), reprezentată de o serie de străzi care leagă arterele verticale, respectiv: Bd. Iuliu Maniu, Bd. Mihail Kogălniceanu, Str. Mărăști / Str. Carpați / Str. Oituz, Bd. Nicolae Bălcescu. Aceste artere și străzile adiacente/de prelungire asigură legătura cu drumurile județene și comunale menționate.

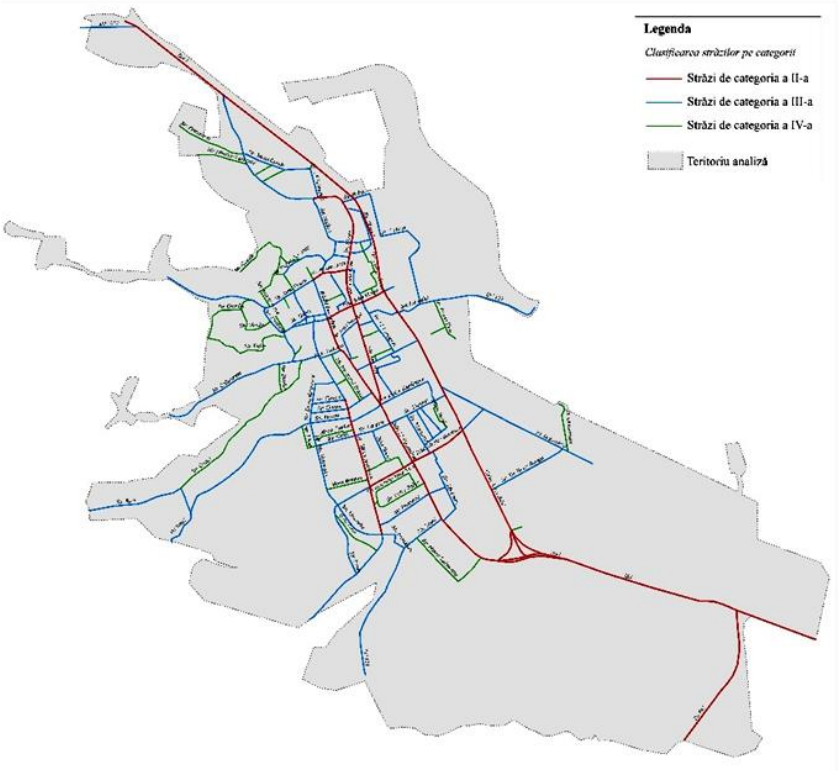

Fig. 3.7. Clasificarea străzilor pe categorii, Municipiul Deva

Sursă: Studiu de trafic privind dimensionarea structurilor rutiere, precum și traficul de calcul pentru verificarea capacității de circulație pe o perioadă de 15 ani

Rețeaua stradală are o lungime de aproximativ 90 km, fiind formată din 224 de străzi (conform nomenclatorului stradal al Municipiului Deva) și cuprinde străzi de categoria a II-a (de legătură, care asigură circulația majoră între zonele funcționale și de locuit), a III-a (colectoare, care preiau fluxurile de trafic din zonele funcționale și le dirijează spre străzile de legătură) și a IV-a (de folosință locală, care asigură accesul la locuințe și pentru servicii curente sau ocazionale).

Conform *Studiului de trafic privind dimensionarea structurilor rutiere*, în iulie 2016, arterele din Municipiul Deva au îmbrăcăminte din asfalt (77%), beton (6%), piatră cubică (6%), macadam (10%) sau pământ (1%). Astfel, străzile din interiorul municipiului sunt acoperite cu beton asfaltic pe o lungime de 60,75 km, cu beton de ciment 15,45 km, cu dale de pavaj 5,15 km şi drum pietruit şi din pământ 14,78 km.

În ultimii 5 ani, au fost realizate lucrări de reabilitare pe următoarele străzi: Bd. Decebal (între Avram Iancu și Bd. Iuliu Maniu), Bd. Iuliu Maniu, Bd. Dacia și zona adiacentă, Str. Avram Iancu și zone adiacente, Str. Scurtă (Cristur), Str. Sarni (Cristur), Str. Azur, Str. Tineretului, Str. Paiului, Str. Bucovinei, Str. Câmpului (Bârcea Mică), Str. Principală (Archia), Str. Coziei, Str. Alunului.

Tabel 3.3. Modernizarea anuală a reţelei stradale a municipiului Deva în perioada 2000-2013

Nr. crt.	Detalii	U/M	Anul						
			2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Lungime totală străzi, din care:	Km	85	85	85	85	85	85	85
	- străzi modernizate	Km	81	81	83	83	83	83	83
	- străzi modernizate	%	95%	95%	95%	95%	95%	95%	95%
Nr. crt.	Detalii	U/M	Anul						
			2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Lungime totală străzi, din care:	Km	90	90	90	90	90		
	- străzi modernizate	Km	88	88	88	88	88		
	- străzi modernizate	%	98%	98%	98%	98%	98%		

Sursa: INS, Fişa localităţii, Municipiul Deva

Datele statistice referitoare la evoluţia dezvoltării şi modernizării reţelei stradale sunt prezentate în Tabelul 3.3. O imagine relevantă a tendinţei înregistrate în această perioadă este furnizată în Figura 3.8.

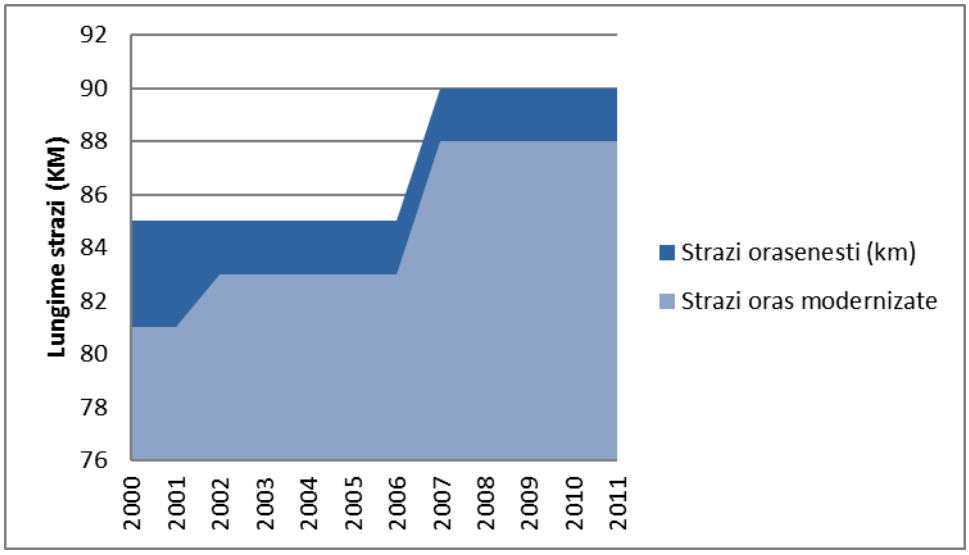

Fig. 3.8. Evolutia modernizarii strazilor orasenesti din municipiul Deva

Ca urmare a analizelor realizate asupra stării fizice a drumurilor, a rezultat ca fiind necesară reabilitarea și modernizarea într-o primă etapă a rețelei rutiere urbane pe următoarele artere de circulație:

- Zona Vulcan: Str. Granitului; Al. Cascadei; Str. Roci; Str. Coziei; Drum de legătură str. Vulcan – str. Coziei
- Zona Archia: Str. Principală sat Archia
- Zona Sântuhalm: Str. Eternității; Str. Fermierilor; Str. Armindenului
- Zona Orizont-Zăvoi: Str. Lotusului; Str. Nordului; Str. Hortensiei; Str. Zenitului; Str. Viorelelor; Amenajare trotuare pe str. Zăvoi
- Alte zone: Str. Petre Ispirescu (str. Sadoveanu in 22 Decembrie – lângă Direcția Sanitar Veterinară); Prelungire str. Brândușei; amenajare sens giratoriu în intersecția Str. Mihai Eminescu – Str. Minerului

De asemenea, în cadrul Studiului de trafic privind dimensionarea structurilor rutiere, precum și traficul de calcul pentru verificarea capacității de circulație pe o perioadă de 15 ani a fost realizată analiza capacității de circulație a arterelor rutiere în raport cu valorile traficului de calcul Nc (definit drept numărul de osii standard 115kN pe o bandă de circulație). Încadrarea în clase de trafic a străzilor a fost realizată conform Normativului NP 116-04 (Normativ privind alcătuirea structurilor rutiere rigide și suple pentru străzi, Monitorul Oficial al României, Anul 173 (XVII), nr.438 bis, 24 mai 2005) .

Ca urmare a analizelor realizate și a prognozelor pentru perioada de analiză, au rezultat o serie de măsuri care au fost incluse în Planul de Mobilitate Urbană Durabilă, prin proiectele referitoare la planul de organizare a circulației, consolidarea semnalizării statice orizontale și verticale și amenajarea de parcări rezidențiale și publice. Măsurile identificate sunt următoarele:

- Calea Zarandului: încadrarea în categoria a II-a, cu toate că pe anumite sectoare valorile de trafic depășesc limita de 600 vehicule etalon/oră/bandă, datorită preconizării unei relocări a fluxurilor de trafic de tranzit în momentul finalizării autostrăzii A1
- Bd. Nicoale Bălcescu: sporirea capacității de circulație prin reamenajarea parcărilor laterale și lărgirea părții carosabile la 2 benzi pe sens, pe tronsonul cuprins între Bd. 22 Decembrie și Str. Mihai Eminescu
- Str. Mihai Eminescu: reorganizarea circulației rutiere și interzicerea parcărilor pe tronsoanele în care există 1 singură bandă de circulație pe sens, iar intensitatea traficului este de peste 600 vehicule etalon/oră/bandă (între intersecția cu str. Cloșca și intersecția cu str. Barițiu)
- Str. Horea, Bd. Decebal, Bd. 22 Decembrie: constituie axa principală de circulație pe care este dezvoltată rețeaua stradală a orașului Deva, înregistrând cele mai importante fluxuri de trafic din oraș; se recomandă adoptarea de măsuri care să permită utilizarea la maxim a capacității de circulație existente, prin reorganizarea parcărilor, amenajarea de parcări suplimentare în zonele adiacente, organizarea circulației și semnalizării statice și dinamice astfel încât să se asigure viteze de circulație optime și un număr redus de opriri; se recomandă eliminarea parcărilor laterale pe Bd. 22 Decembrie, pe tronsonul cuprins între intersecțiile cu str. Ciprian Porumbescu și Piața Victoria
- Str. Mărăști și Carpați: reorganizarea/eliminarea parcărilor laterale pentru mărirea capacității de circulație.

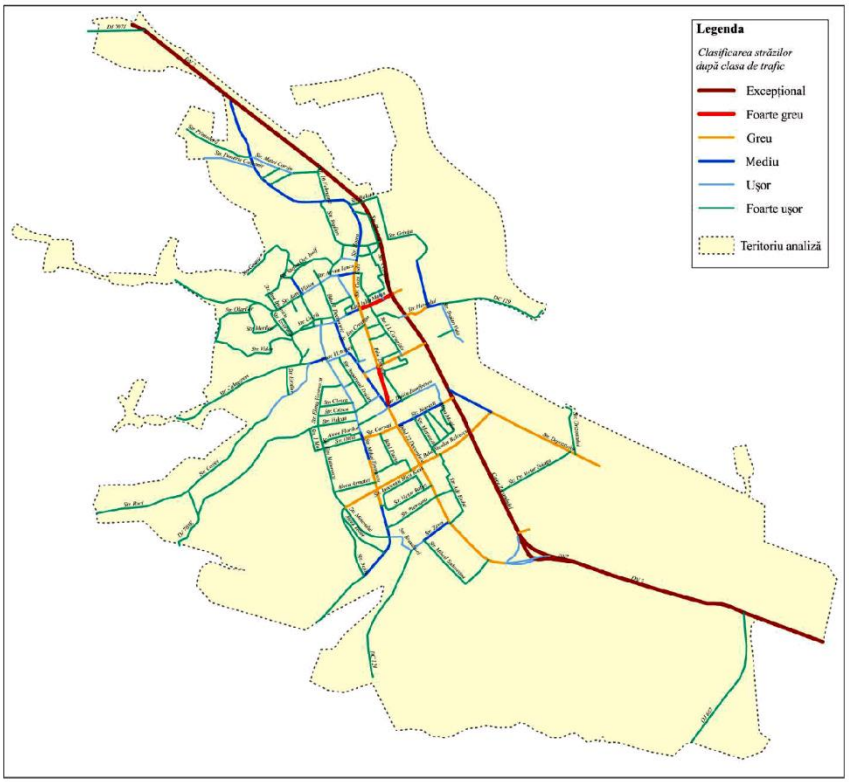

Fig. 3.9. Încadrarea străzilor în clase de trafic, Municipiul Deva

Sursă: Studiu de trafic privind dimensionarea structurilor rutiere, precum și traficul de calcul pentru verificarea capacității de circulație pe o perioadă de 15 ani

3.3.3. Managementul traficului

În urma procesului de colectare a datelor, descris pe larg în capitolul dedicat acestui subiect, precum și din concluziile Studiului de trafic efectuat în Municipiul Deva în anul 2016, au rezultat principalele zone/artere în care există volume mari de trafic, capabile să conducă la congestii de circulație. Acestea sunt reprezentate în hărțile de mai jos, preluate din Studiul de trafic, pentru fluxurile de autovehicule, pentru ora de vârf. Menționăm că, pentru realizarea modelului de transport, datele au fost integrate cu datele obținute de la Centrul de management al traficului din Municipiul Deva, care confirmă concluziile studiului amintit.

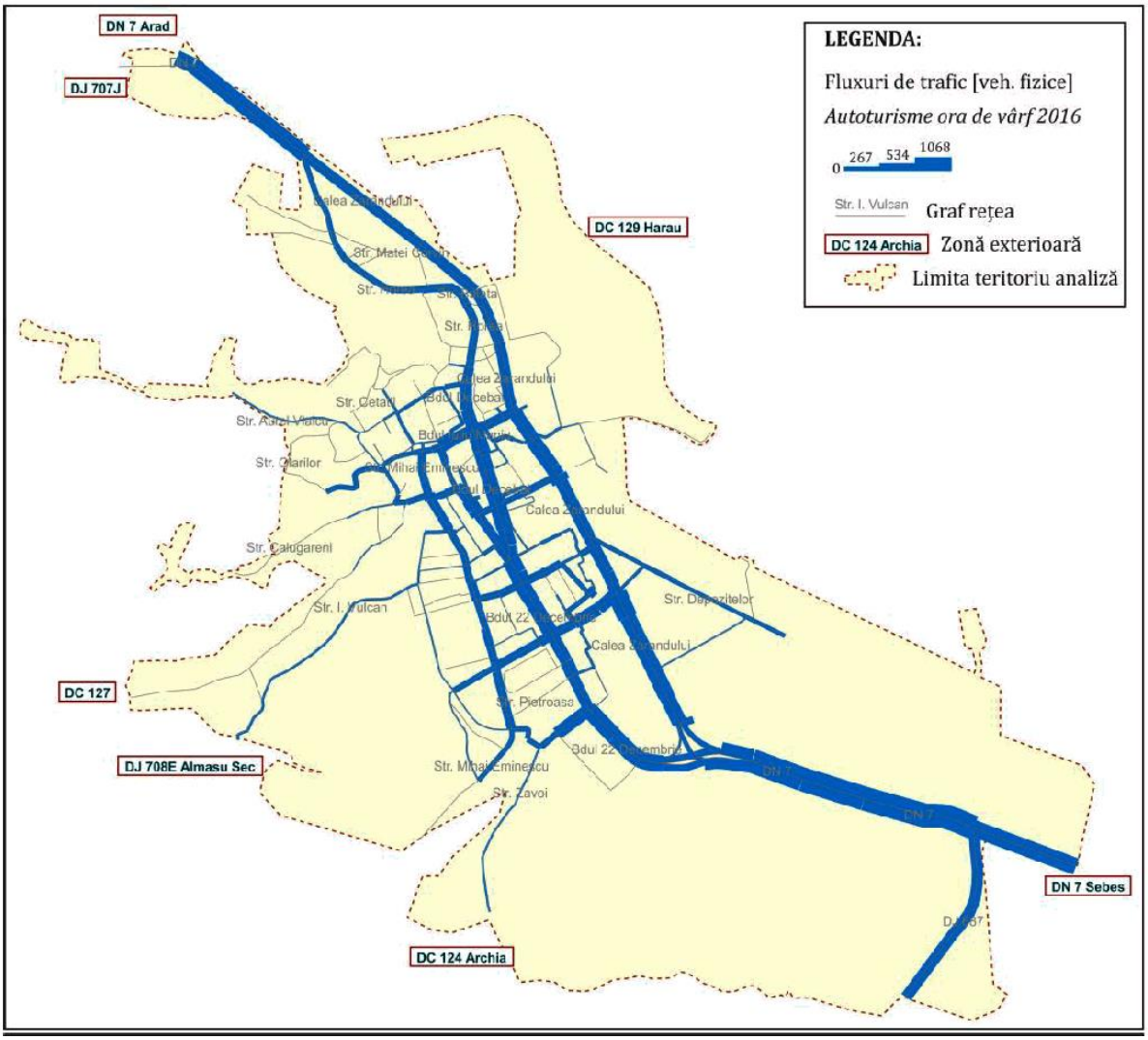

Fig. 3.10. Fluxuri de trafic, autovehicule – ora de vârf, 2016

Sursă: Studiu de trafic privind dimensionarea structurilor rutiere, precum și traficul de calcul pentru verificarea capacității de circulație pe o perioadă de 15 ani

După cum se observă, principalele concentrări de trafic pentru fluxurile de autovehicule sunt reprezentate de arterele principale, respectiv: Bd. Decebal, Bd. 22 Decembrie, Calea

Zarandului, Str. Mihai Eminescu, Bd. Iuliu Maniu, iar pentru vehiculele de marfă grele: Calea Zarandului.

În Municipiul Deva este implementat și în funcțiune un sistem de management adaptiv al traficului. Spre deosebire de sistemul clasic „undă verde", sistemul adaptiv are capacitatea de a culege informații în timp real asupra fluxurilor de trafic din rețeaua rutieră, prin intermediul senzorilor amplasați în teren. Pe baza acestor informații, în intersecțiile și în trecerile de pietoni semaforizate se asigură o reglare a lungimii ciclului de semaforizare, astfel încât traficul să decurgă cât mai fluent.

Sistemul are integrate suplimentar alte două componente, cu puternic impact asupra siguranței cetățenilor, respectiv:

- Sistem de camere video CCTV pentru supraveghere, amplasate în toate intersecțiile semaforizate
- Monitorizarea și gestionarea centralizată a sistemului, astfel încât operatorii de trafic să poată lua decizii în timp util şi să asigure prioritatea vehiculelor cu destinație specială: transportul public, salvarea, pompierii şi poliţia

Tabel 3.4. Amplasamentul intersecțiilor din sistemul integrat de management al traficului

Nr.	Denumirea Intersecției
1	Horea - Valeriu Branișteː - Griviței
2	Calea Zarandului - N. Bălcescu - Dorobanților
3	Calea Zarandului - Mărăști
4	Calea Zarandului - trecere pietoni
5	Calea Zarandului - Bd. M. Kogălniceanu
6	Calea Zarandului - Mihai Viteazu
7	Calea Zarandului - Bd. Iuliu Maniu
8	Bd. 22 Decembrie - trecere pietoni
9	Bd. 22 Decembrie - Str. Carpați
10	Bd. Decebal - trecere pietoni (Oficiul de Pensii)
11	Bd. Decebal - Bd. M. Kogălniceanu
12	Bd. Decebal - trecere pietoni (piața Operei)
13	Bd. Decebal - Ion Creanga
14	Bd. Decebal - Bd. Iuliu Maniu
15	Bd. Decebal - trecere pietoni
16	Bd. Decebal - Avram Iancu - Horea
17	Bd. 1 Decembrie - trecere pietoni (Oficiul de Pensii)
18	Bd. 1 Decembrie - Bd. M. Kogălniceanu
19	Mihai Eminescu - trecere pietoni (IPJ)
20	Gheorghe Barițiu – trecere pietoni
21	Mihai Eminescu - Crișan - Dragoș Voda
22	Mihai Eminescu - Protopop V. Damian - Elena Văcărescu
23	Mihai Eminescu - Piața Victoriei

Sursa: Planul de mobilitate urbană durabilă al Municipiului Deva

Localizarea acestora în rețeaua rutieră a Municipiului Deva este prezentată în harta de mai jos.

Fig. 3.11. Localizarea intersecțiilor și trecerilor de pietoni semaforizare, 2016

Sursa: Planul de mobilitate urbană al Municipiului Deva

3.3.4. Transportul de marfă

Transportul de marfă pe teritoriul Municipiului Deva se desfășoară cf. HCL nr.133/2010 privind aprobarea Regulamentului și tarifelor pentru eliberarea și folosirea autorizațiilor de acces tonaj în legătură cu stabilirea condițiilor de acces a autovehiculelor cu masa maximă autorizată de peste 3,5 tone pe străzile din Municipiul Deva, cu modificările ulterioare (HCL nr.135/2013).

Traficul vehiculelor grele se desfășoară în special pe Calea Zarandului, aceasta jucând rolul de centură ocolitoare a orașului. Cea mai mare parte a traficului greu de tranzit a fost preluat de autostrada A1, care rulează paralel cu orașul, fiind despărțită de acesta prin Râul Mureș. Totuși, există în continuare un procent de 25% dintre vehiculele grele care pătrund în municipiu și tranzitează orașul, restul având zona de destinație pe teritoriul municipiului.

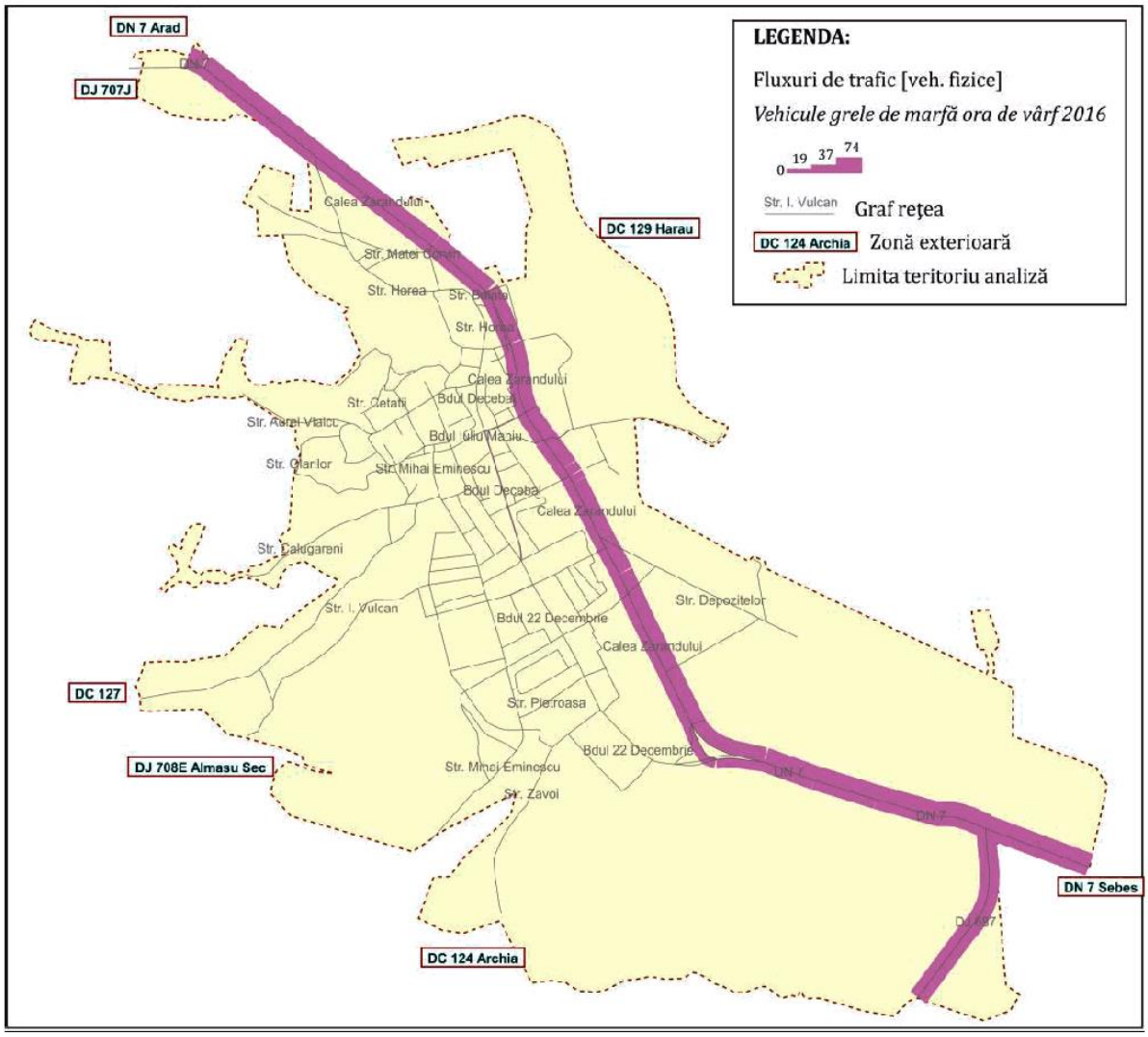

Fig. 3.12. Fluxuri de trafic, trafic greu – ora de vârf, 2016[1]

Sursă: Studiu de trafic privind dimensionarea structurilor rutiere, precum și traficul de calcul pentru verificarea capacității de circulație pe o perioadă de 15 ani

[1] Sursă: Studiu de trafic privind dimensionarea structurilor rutiere, precum și traficul de calcul pentru verificarea capacității de circulație pe o perioadă de 15 ani

Dintre problemele sesizate în legătură cu transportul vehiculelor de marfă, cele mai importante sunt următoarele:

- Vehiculele grele de transport marfă au aceleași zone de penetrație a rețelei rutiere urbane ca și restul vehiculelor și aglomerează punctele respective.
- Deteriorarea accentuată a arterei Calea Zarandului, datorită volumului ridicat de trafic greu.

3.3.5. Parcări

În ceea ce privește sistemul de parcări, în momentul de față, în Municipiul Deva există următoarele facilități pentru parcare, reprezentate grafic în imaginea de mai jos:

- Parcări rezidențiale: aprox. 3500 de locuri de parcare amenajate în cvartalele de locuințe colective, destinate parcării de reședință; locurile din parcările de reședință sunt taxate prin abonament anual.
- Parcări publice: 719 locuri (conform Hotărârii Consiliului Local din 24 mai 2013); locurile din parcările publice nu sunt taxate.

Parcările publice existente la ora actuală sunt plasate în următoarele locații:

Tabel 3.5. Tabel centralizator al locurilor de parcare, conform Hotărârii Consiliului Local al Municipiului Deva nr. 222/2014 (Anexa)

Nr. crt.	Locație	Număr locuri parcare
1	B-dul Decebal – în fața mag. Romarta	20
2	Str. 22 Decembrie – Artima Ulpia	24
3	Str. Mihai Kogălniceanu – Ulpita/28 loc. și Stomatologie/30 loc.	58
4	B-dul Decebal de la str. Mihai Kogălniceanu, la Piața Arras	160
5	B-dul 1 Decembrie, de la str. Iuliu Maniu, la Casa de Cultură	89
6	B-dul 1 Decembrie / giratoriu - Piața Unirii – Cașina	82
7	Str. Iuliu Maniu, de la Bd. 1 Decembrie la Bd. Decebal	95
8	Str. Iuliu Maniu, de la B-dul Decebal, la Calea Zarandului	160
9	B-dul Decebal, OTP Bank / Intesa Bank	12
10	Str. 22 Decembrie Spital/Policlinică/D. Vodă	72
11	Parcare Piața Centrală	20
12	Str. Cuza Vodă - Leconfex	25
13	Parcare str. Ion Creangă, Piața Azur	26
14	Str. Mareșal Averescu, în fața Catedralei / IPH	50
15	Str. 22 Decembrie, de la Aleea Salcâmilor, până la sensul giratoriu	50
16	Str. Iuliu Maniu – Mall	46
	TOTAL	**989**

Sursa: Planul de mobilitate urbană durabilă al Municipiului Deva

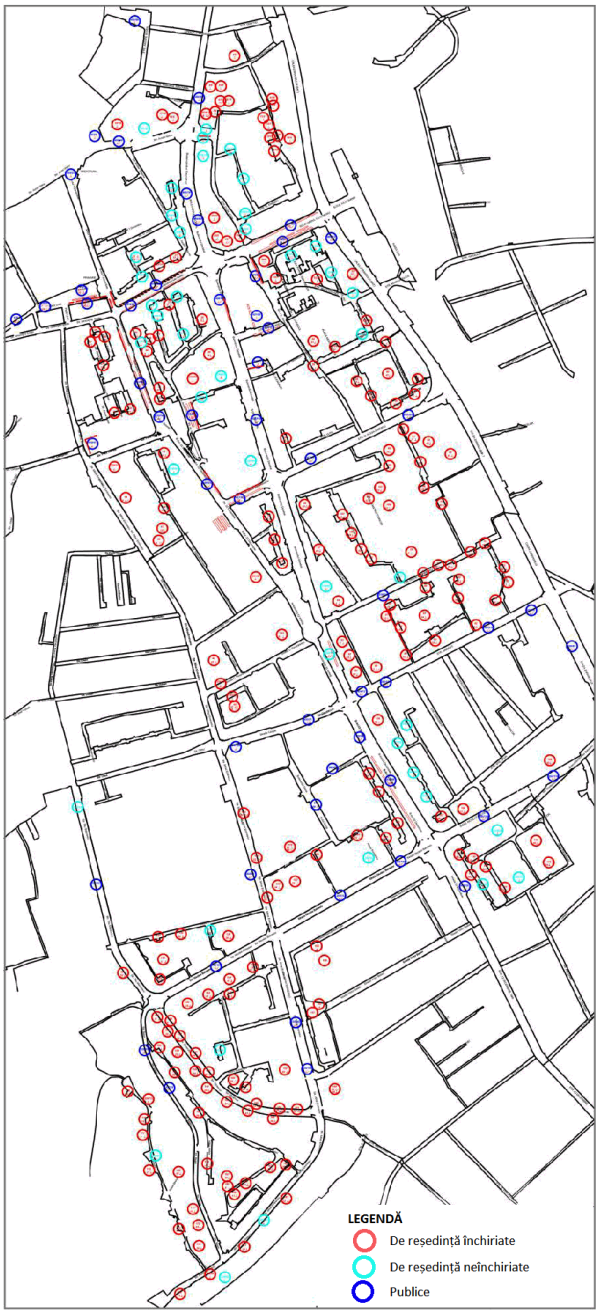

Fig. 3.13. Localizarea parcărilor, Municipiul Deva

Sursă: Studiu de trafic privind dimensionarea structurilor rutiere, precum și traficul de calcul pentru verificarea capacității de circulație pe o perioadă de 15 ani

Cea mai mare presiune în ceea ce privește locurile de parcare se regăsește în zona centrală, în lungul Bd. 22 Decembrie, Bd. 1 Decembrie și Bd. Decebal. În această zonă sunt concentrate o serie de obiective de interes public, clădiri administrative, spații comerciale, zone de recreere și agrement, piețe.

În prezent, parcarea este gratuită. În Municipiul Deva nu este implementat un sistem inteligent de management al parcărilor și de informare a utilizatorilor asupra disponibilității spațiilor de parcare.

3.3.6. Transportul public

Modurile de transport public funcționale în Municipiul Deva sunt următoarele:

- Transport feroviar
- Transport auto interurban
- Transport auto local
- Taxi
- Transport aerian
- Transport pe cablu

3.3.6.1. Transportul feroviar

Municipiul Deva se află pe linia de cale ferată: Curtici - Arad - Simeria - Vințu de Jos - Alba Iulia - Coslariu - Copșa Mica - Brașov - Ploiești - București - Fetești - Medgidia – Constanta. De asemenea, merită specificată semnarea Memorandumului de Finanţare 2001/RO/16/P/PA/008 cu Comisia Europeană, referitor la Asistenţa Tehnică privind modernizarea liniei de cale ferată Frontieră - Curtici - Arad - Deva – Simeria, componentă a Coridorului IV Pan European pentru circulaţia trenurilor de călători cu viteza maximă de 160 km/h.

În Municipiul Deva există o singură gară, amplasată în Piața Gării, în prelungirea Bd. Iuliu Maniu. Stația de cale ferată este semnalată în PUG drept una dintre disfuncționalitățile existente la nivelul municipiului, fiind indicată necesitatea reabilitării acesteia.

3.3.6.2. Transportul auto interurban

Cursele pe trasee județene au drept loc de plecare/sosire autogările din Piața Gării.

Datele statistice pentru anul 2013 indică un număr de 4.770 de persoane care utilizează zilnic acest tip de transport public.

3.3.6.3. Transportul aerian

Referitor la accesibilitatea aeriană, la nivelul Municipiului Deva nu există un aeroport, dar în apropierea municipiului Deva se află aerodromul Săulești, a cărui reabilitare și dezvoltare este inclusă în documentele strategice sectoriale.

3.3.6.4. Transportul pe cablu (telecabina)

Transportul pe cablu este reprezentat în Municipiul Deva de telecabină, utilizată pentru a pune în valoare potențialul turistic al zonei și pentru a facilita accesul către Cetatea Devei. Telecabina este singurul ascensor înclinat din România, iar din punct de vedere al lungimii traseului - 278 metri și a diferenței de nivel - 158 metri, este primul din Europa. Instalația asigură legătura mecanică de la stația de plecare, situată la cota 180,0 metri, până la platforma intermediară a Cetății Deva, situată la cota 342,65 metri, respectiv o diferență de nivel de circa

160,00 metri. Capacitatea telecabinei este de 16 persoane. Viteza de deplasare este de 2m/s, având o durată medie a unei curse de cca 2,5 min.

Din datele furnizate de Primăria Municipiului Deva, a fost identificată o insuficiență a capacității de transport a telecabinei în perioadele de afluență mare a turiștilor (în weekend-uri și vara), care conduce la timpi de așteptare mari. În graficul de mai jos este evidențiată evoluția numărului de utilizatori ai telecabinei în perioada 2010-2015, iar în tabel, numărul și tipul utilizatorilor, pe luni, pentru anul 2016.

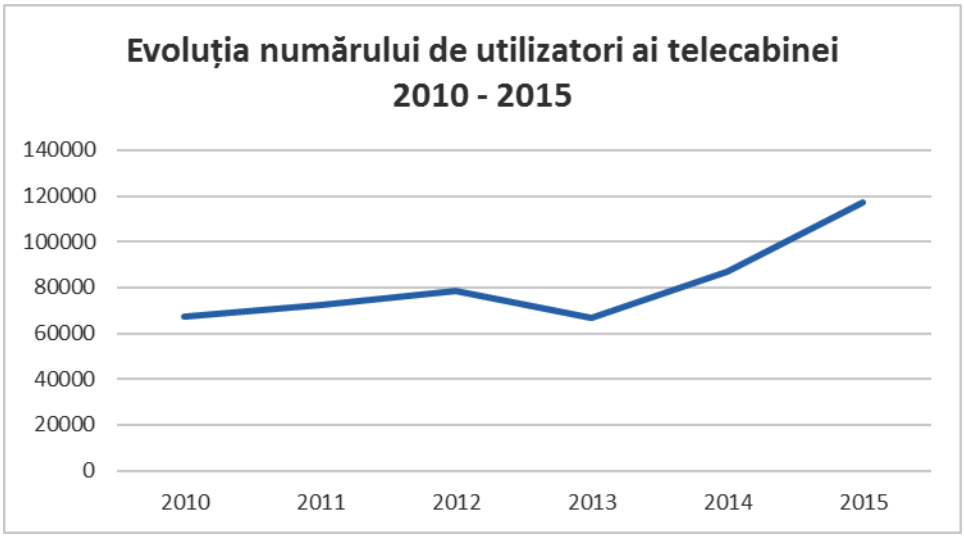

Fig. 3.14. Evoluția numărului de utilizatori ai telecabinei, 2010-2015, Municipiul Deva

Sursa: Planul de Mobilitate Urbană Durabilă al Municipiului Deva

După cum se observă din grafic, există un trend puternic ascendent al numărului de turiști care utilizează telecabina în ultimii ani, datorat finalizării lucrărilor de reabilitare a Cetății Deva, precum și acțiunilor de promovare a acesteia în circuitul turistic național.

Așa cum rezultă din tabelul de mai jos, tendința de creștere a numărului de turiști a continuat și în anul 2016, recordul fiind atins în luna august: peste 38.000 de turiști.

Tabel 3.6. Numărul și tipurile de utilizatori ai telecabinei pe luni calendaristice, 2016

Luna	Adulti dus-intors	Adulti dus sau intors	Copii dus-intors	Copii dus sau intors	Pensionari dus-intors	Pensionari	Gratuit	Dizabilitati	TOTAL
Ianuarie	1039	0	461	0	121	0	9	29	1.659
Februarie	7	0	1	0	0	0	0	0	8
Martie	2.931	0	1.935	0	254	0	56	30	5.206
Aprilie	7.861	1.101	8.856	1.655	831	56	470	173	21.003
Mai	10.756	1.302	7.221	753	1.626	56	319	129	22.162
Iunie	9.770	713	11.243	944	1.521	39	532	178	24.940
iulie	17.099	1.031	8.066	686	3.215	38	280	151	30.566
August	22.979	1.609	9.138	719	3.383	42	315	233	38.418

Septembrie	11.871	543	3.569	276	2.477	19	95	108	18.958
Octombrie	6.694	344	3.802	344	1.096	19	92	47	12.438
Noiembrie	3.564	277	2.917	620	369	17	114	22	7.900
Decembrie	3.387	118	1.334	81	130	2	13	19	5.084
Total	**97.958**	**7038**	**58543**	**6078**	**15023**	**288**	**2295**	**1119**	**188.342**

Sursa: Planul de Mobilitate Urbană Durabilă al Municipiului Deva

După cum se observă din tabel, în perioadele de vârf de sezon se înregistrează peste 1.000 de utilizatori pe zi, ceea ce conduce la timpi de așteptare mari, datorită capacității limitate de transport a telecabinei, de 16 călători (aprox. 80 călători/oră)

3.3.6.5. Transportul public local

Exploatarea serviciului de transport public local se face pe 8 trasee, reprezentate grafic pe harta de mai jos:

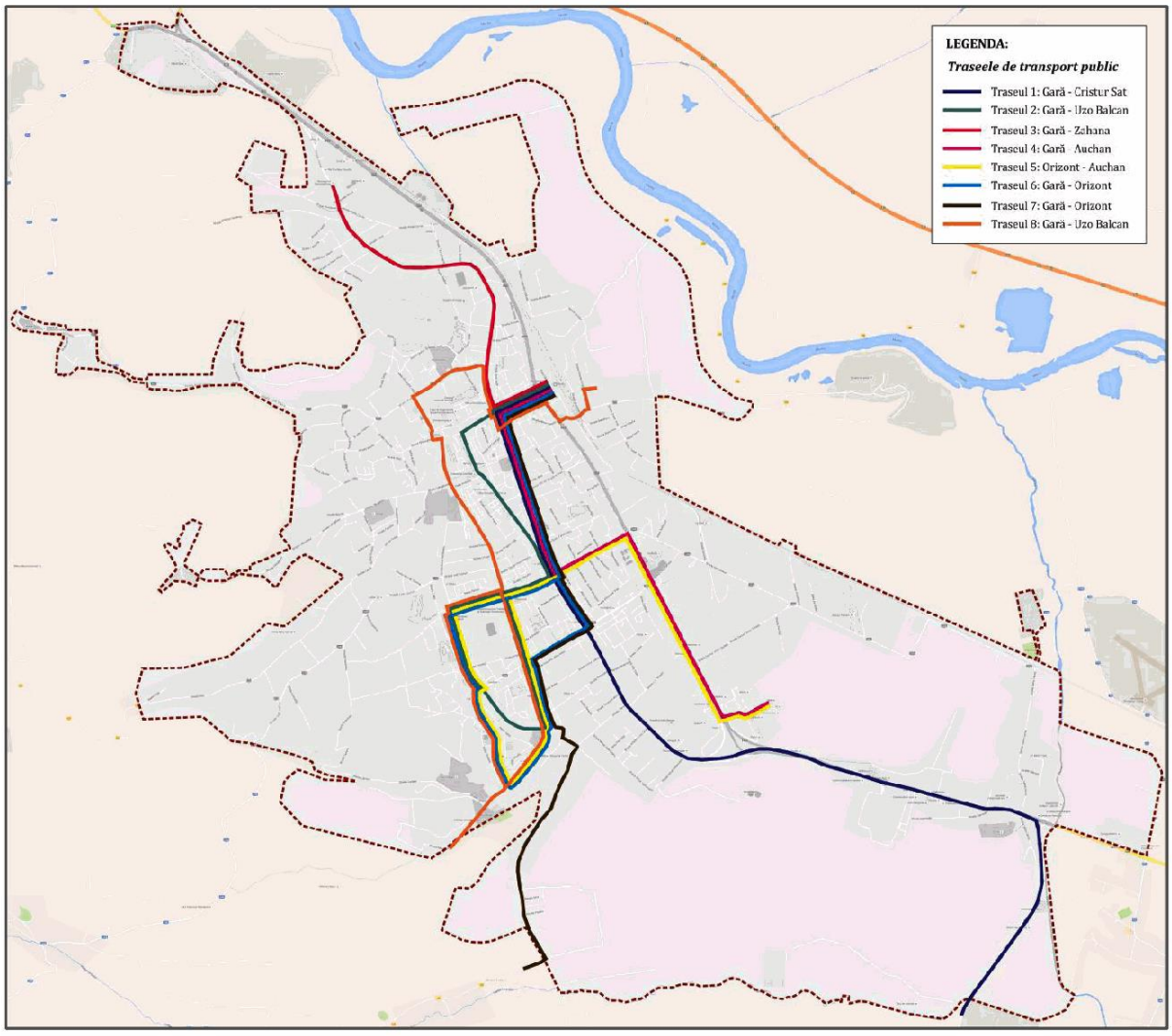

Fig. 3.15. Harta traseelor de transport public, 2016

Sursă: Studiu de trafic privind dimensionarea structurilor rutiere, precum și traficul de calcul pentru verificarea capacității de circulație pe o perioadă de 15 ani

Serviciul de transport public este concesionat către operatorul **S.C. TIRIUS TRANSTUR S.R.L**, conform: Contractului de concesiune a transportului public de călători 799/07.01.2005, Act Adițional nr. 5/15.02.2016

Costul unui bilet de călătorie cu vehicule de transport public, pe raza Municipiului Deva este de 1,55 lei/călătorie. Eliberarea tichetelor de călătorie se face de către conducătorul mijlocului de transport.

Gradul de acoperire al liniilor de transport public este evidențiat în harta de mai jos, în care sunt marcate locațiile stațiilor de transport public și izocronele aferente acestora. Izocronele reprezintă locul geometric al punctelor egal depărtate ca timp de parcurs de fiecare stație, corespunzând în cazul de față unei raze de 150 metri, distanța parcursă în 2 minute pe jos, respectiv 300 metri, distanță parcursă în 4 minute pe jos, cu o viteză medie de deplasare de aproximativ 4,5 km/h.

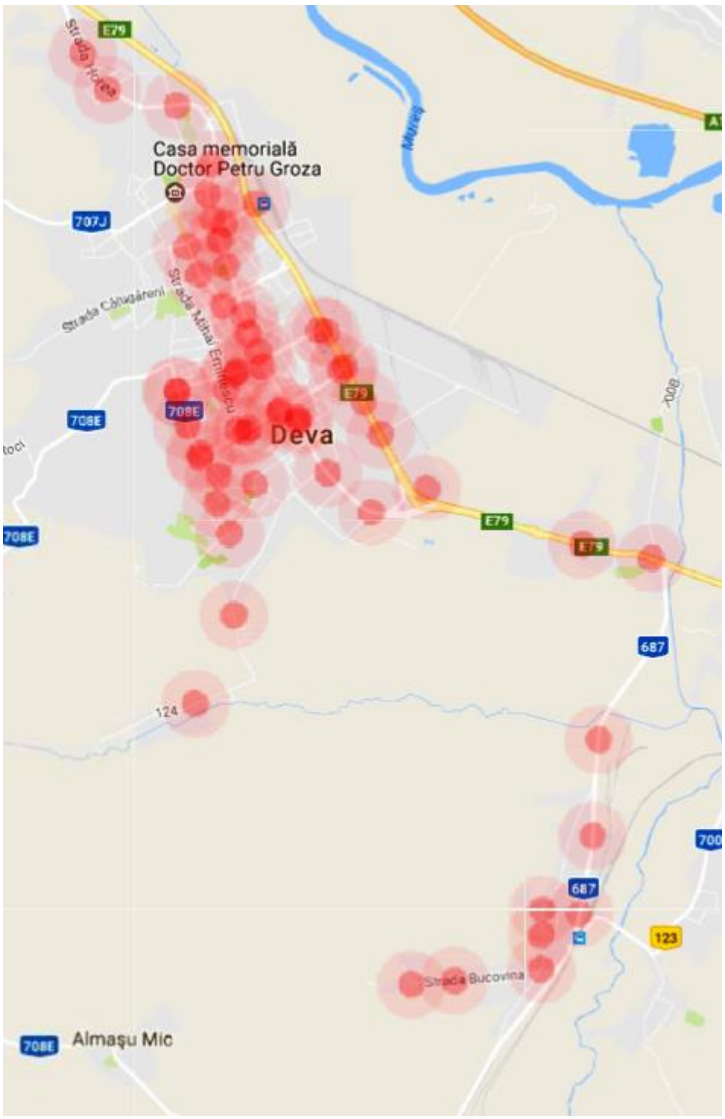

Fig. 3.16. Gradul de acoperire al transportului public, 2016

Sursa: Planul de Mobilitate Urbană Durabilă al Municipiului Deva

După cum se observă, gradul de acoperire este relativ corespunzător, existând totuși câteva zone în care cererea de transport nu este acoperită. O parte dintre acestea, cum ar fi satele Cristur și Archia, au fost identificate și în urma discuțiilor cu actorii cheie implicați în problemele legate de mobilitate, respectiv cu reprezentanții zonelor respective. Aceste probleme vor fi acoperite prin lista de măsuri și proiecte care au drept scop creșterea atractivității transportului public, în vederea atragerii unui număr cât mai mare de cetățeni către utilizarea acestui mod de transport.

În anul 2014, a fost realizat un *Studiu de oportunitate în vederea delegării serviciului de transport public local pe raza Municipiului Deva și a satelor aparținătoare*, în cadrul căruia au fost evidențiate deficiențele transportului public din momentul respectiv, prin analize directe și prin sondarea opiniei cetățenilor. Principalele aspecte sesizate au fost:

- Starea necorespunzătoare a vehiculelor de transport public, care nu ofereau călătorilor confortul și siguranța asociate unui transport public de calitate
- Nemarcarea corespunzătoare a stațiilor de transport public
- Lipsa dotărilor specifice de mobilier din stațiile de transport public
- Amplasamentul necorespunzător al unora dintre aceste stații.
- Nerespectarea regulilor de parcare de către ceilalți conducători auto, în pozițiile marcate drept stații de călători.

Ca urmare a evidențierii aspectelor respective, o parte a acestor deficiențe au fost remediate, în special cele legate de starea vehiculelor de transport public. Astfel, așa cum a fost specificat anterior, a fost acordată operatorului **S.C. TIRIUS TRANSTUR S.R.L** concesiunea și pentru al doilea pachet de linii de transport, iar operatorul respectiv a asigurat o înnoire parțială a parcului de vehicule utilizat.

Cu toate acestea, așa cum rezultă din graficul de mai jos, parcul de vehicule de transport public are o vechime mare, ceea ce conduce la consumuri de combustibil și emisii de noxe mari. De asemenea, vehiculele nu corespund cerințelor de asigurare a accesului pentru persoanele cu handicap.

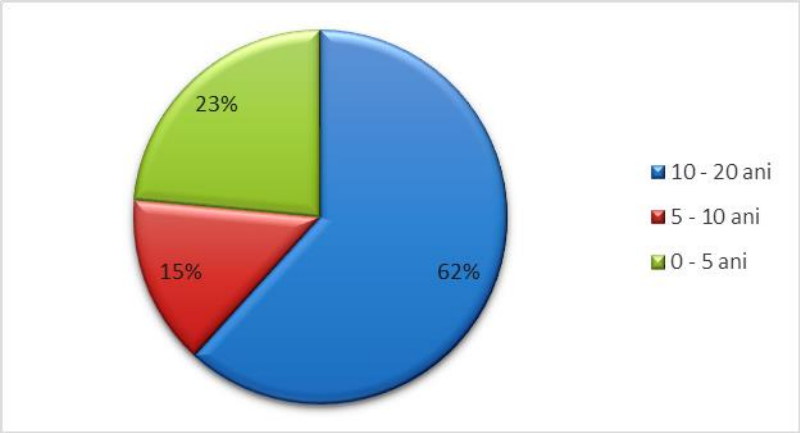

Fig. 3.17. Distribuția vehiculelor de transport public, funcție de anul de fabricație

Sursa: Planul de Mobilitate Urbană Durabilă al Municipiului Deva

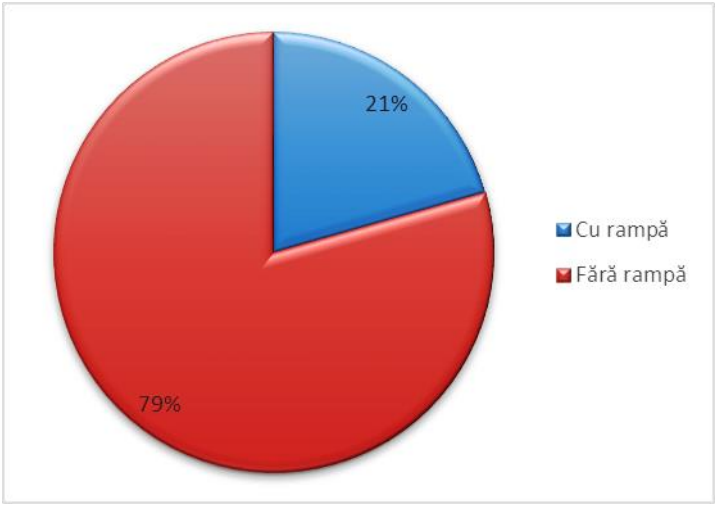

Fig. 3.18. Distribuția vehiculelor de transport public, funcție de dotarea pentru accesul persoanelor cu handicap

Sursa: Planul de Mobilitate Urbană Durabilă al Municipiului Deva

Analiza situației actuale a transportului public de pe raza Municipiului Deva și a satelor aparținătoare a condus la următoarele concluzii și măsuri necesare pentru remedierea deficiențelor:

- Gradul de acoperire al transportului public și structura traseelor existente sunt relativ satisfăcătoare. Cu toate acestea, sunt necesare măsuri de eficientizare a transportului public, care să permită și acoperirea unor zone în care cererea de transport este mai redusă (Cristur, Archia, cartiere rezidențiale noi), de ex: sistem de ticketing, informarea călătorilor, managementul transportului public. Totodată este necesar să se asigure accesibilitatea la acest mijloc de transport și pentru locuitorii zonelor de dezvoltare/extindere a intravilanului (ex. Cartierul Grigorescu)
- Stațiile de transport public nu oferă condiții care să atragă pasagerii pentru utilizarea acestui mod de transport, fiind necesară modernizarea/dotarea cu mobilier specific, panouri cu mesaje variabile, care să ofere informații în timp real asupra graficului de circulație al mijloacelor de transport public, camere de supraveghere.
- Este necesară modernizarea parcului de vehicule de transport public, astfel încât să se asigure reducerea nivelului de combustibil și a emisiilor de noxe, precum și asigurarea accesului pentru persoanele cu handicap. Astfel, se impune achiziționarea de vehicule de transport public ecologice, care să ofere condiții moderne, sigure și confortabile pentru călători și a căror utilizare să conducă la reducerea impactului asupra mediului. De asemenea, va fi necesară suplimentarea numărului de vehicule actual, în funcție de concluziile studiului asupra necesităților de extindere a liniilor de transport public actuale, precum și ca rezultat al analizelor asupra cererii pentru acest mod de transport, care este de așteptat să crească, odată cu modernizarea și eficientizarea lui.
- Odată cu modernizarea parcului de vehicule de transport public și introducerea vehiculelor ecologice, va fi necesară construirea/reabilitarea unui depou care să permită încărcarea și operațiunile necesare de întreținere pentru acest tip de vehicule.

Totodată, depoul respectiv va trebui dotat cu toate echipamentele aferente sistemului de ticketing, prin care să se asigure descărcarea informațiilor din echipamentele de la bordul vehiculelor, odată ajunse la cap de linie, și procesarea acestora, astfel încât să se obțină informații referitoare la cererea de călătorie (linie, oră, grad de umplere etc.).

- Creșterea siguranței pentru utilizatorii acestui mijloc de transport, prin asigurarea unui parc de vehicule cu caracteristici tehnice corespunzătoare, precum și prin amenajarea corespunzătoare a stațiilor de transport public (relocare, eliminarea parcărilor, realizarea de alveole, semnalizarea corespunzătoare)
- Realizarea/actualizarea unui studiu de oportunitate referitor la tipul de operator care va gestiona sistemul de transport public.
- Implementarea unui sistem de management al transportului public, care să asigure o utilizarea cât mai eficientă a acestui mod de transport. Integrarea sistemului cu cel de management al traficului, deja implementat pe principalele artere ale municipiului.

De asemenea, pentru creșterea confortului călătoriei, precum și pentru încurajarea utilizării transportului public și asigurarea respectării graficelor de călătorie, este necesară reabilitarea cu prioritate a arterelor rutiere pe care circulă mijloacele de transport public. Străzile care generează congestii de trafic sunt cele menționate și în capitolul 2.2.3, respectiv: Bd. Decebal, Bd. 22 Decembrie, Calea Zarandului, Str. Mihai Eminescu, Bd. Iuliu Maniu

3.3.6.6. Transportul în regim de taxi

Companiile de taxiuri care s-au dezvoltat în ultimii ani acoperă necesarul de transport care depăşeşte capacitatea transportului public. Acest sistem de transport public este asigurat de un număr de 293 autovehicule, stabilit prin aplicarea reglementărilor în vigoare privind numărul de autorizaţii emise funcţie de numărul de locuitori deserviţi.

Având în vedere descreşterea populaţiei înregistrată în ultimul timp, va fi necesară realizarea unui studiu de oportunitate privind numărul de taximetre puse la dispoziţia cetăţenilor. Studiul va trebui să ia în considerare, pe lângă normele în vigoare, şi alţi factori determinanţi pentru populaţie, cum sunt: gradul de satisfacere a cerinţelor populaţiei pentru orele de vârf, modalităţile de asigurare a nevoilor de transport pe timp de noapte, acoperirea zonelor limitrofe aflate în afara traseelor actuale de transport public local.

Funcţiile de licenţiere, monitorizare şi control sunt deţinute de serviciile specializate ale primăriei. Eforturi deosebite au fost şi sunt depuse pentru eliminarea practicilor ilegale (de tip piraterie), prin care se afectează siguranţa şi securitatea cetăţenilor. Eficienţa demersurilor intreprinse la acest nivel a fost mult îmbunătăţită datorită conlucrării permanente cu Poliţia municipală / judeţeană, precum şi cu Poliţia locală.

Procesul de verificare a fost sprijinit permanent de Autoritatea Rutieră Română Agenţia Hunedoara, privind atestarea şoferilor de pe taximetre, precum şi de Inspectoratul Teritorial de Muncă, cu privire la verificarea corectitudinii documentelor depuse în vederea angajării. Toate taximetrele beneficiază de servicii de dispecerat asigurate de operatori-dispeceri, autorizaţi de structura responsabilă a Primăriei Deva.

3.3.6.7. Mijloace alternative de mobilitate

În Municipiul Deva a fost dezvoltată o rețea de piste de biciclete cu o lungime de aproximativ 5 km, prezentată în figura de mai jos.

Fig. 3.19. Harta pistelor de biciclete, 2016

Sursa: Planul de Mobilitate Urbană Durabilă al Municipiului Deva

Starea infrastructurii existente este bună, aceasta fiind realizată recent, dar este evident din vizualizarea hărții că rețeaua de piste de biciclete acoperă doar o mică parte a infrastructurii rutiere, fiind necesară extinderea.

Cota modală a deplasărilor cu bicicleta, rezultată în urma sondajelor realizate în procesul de culegere a datelor pentru realizarea PMUD, este de 3% din totalul deplasărilor.

Unul dintre aspectele importante care trebuie avute în vedere este necesitatea asigurării unei continuități a rețelei de piste de biciclete ce va fi creată, cu asigurarea deservirii principalelor zone de atragere/generare călătorii, care conțin elemente de patrimoniu cultural și istoric, atracții turistice, zone de agrement și pentru practicarea sportului, centre comerciale etc. Astfel, trebuie avute în vedere următoarele locații: centrul istoric, Piața Victoria, Parcul I.C. Brătianu, Bd. Decebal, Bd. 22 Decembrie, Parcul, Piața Cetății, Str. Zarandului (zona comercială și industrială) și zonele adiacente acestora, alte puncte de interes pentru locuitorii Municipiului.

Totodată, datorită distanțelor relativ scurte față de satele aparținătoare și localitățile învecinate, este utilă oferirea unei alternative nepoluante pentru cei care parcurg aceste trasee, prin extinderea pistelor de biciclete spre Cristur și Hunedoara, respectiv DHS, aerodrom și Simeria.

De asemenea, în vederea facilitării accesului la acest mod de transport nepoluant, este necesară implementarea unui sistem bike-sharing, care să asigure un număr suficient de biciclete pentru a satisface cererea existentă sau viitoare și care să fie amplasate în locațiile cele mai potrivite.

Mersul pe jos reprezintă una dintre opțiunile fundamentale ale mobilității, oferind o serie de avantaje: este ieftin, fără emisii, nu utilizează combustibili fosili, oferă beneficii pentru sănătate, este la fel de accesibil, indiferent de venituri. Prin urmare, ameliorarea spațiilor pietonale este una dintre strategiile esențiale pentru a se atinge obiectivul de mobilitate urbană durabilă.

Dimensiunile orașului și deficiențele sesizate în privința transportului public fac ca mersul pe jos să fie modul de transport dominant în Municipiul Deva, reprezentând 41% din totalul deplasărilor zilnice efectuate de cetățeni.

Până în prezent, reabilitarea trotuarelor a fost realizată pe secțiunile marcate în harta de mai sus.

În cazul Municipiului Deva, zonele pietonale de recreere/agrement sunt reprezentate de parcuri, piețe, zona centrală. Una dintre problemele identificate, referitoare la zonele pietonale existente, este necesitatea integrării acestora într-un traseu pietonal sigur pentru utilizatori. Astfel, prin măsurile propuse în cadrul Planului de Mobilitate Urbană Durabilă se va asigura extinderea și interconectarea zonelor identificate ca fiind cele mai utilizate de locuitorii Municipiului Deva care preferă acest modul de transport pietonal, respectiv prin extinderea spațiului pietonal în zona centrală și asigurarea unei legături între traseul pietonal din Centrul Vechi, Parcul Cetate și Piața Cetății (telecabină).

Fig. 3.20. Trotuare reabilitate, 2016

Sursa: Planul de Mobilitate Urbană Durabilă al Municipiului Deva

Zonele specifice identificate ca prezentând un nivel ridicat de complexitate din punct de vedere al mobilității sunt:

- Zona Centrală (Centrul istoric, Zona Poșta Veche, Piața Victoriei, Parcul I.C.Brătianu)
- Piața Gării
- Piața Cetății
- Zona comercială centrală

Zona Centrală identificată ca având complexitate ridicată a mobilității este zona cuprinsă între str. Aurel Vlaicu, în Nord și str. Piața Victoriei, în Sud, în lungul Bd. 1 Decembrie 1918 și legătura cu Parcul I.C. Brătianu. Zona cuprinde mai multe obiective care generează/atrag deplasări zilnice, cum ar fi: Primăria Municipiului Deva, Piața Unirii, Consiliul Județean Hunedoara, alte instituții administrative la nivel județean (Judecătorie, Tribunal, Parchetul, Direcția Generală a Finanțelor Publice, Trezoreria etc.), instituții de învățământ (Colegiul Național Decebal, Colegiul Național Pedagogic Regina Maria), Casa de Cultură Drăgan Muntean, zona

Poșta Veche, cinematograf, cafenele, restaurante, Parcul I.C. Brătianu. În partea nordică a str. 1 Decembrie 1918 este delimitată o zonă pietonală, care se întrerupe în dreptul str. Aurel Vlaicu. La Nord de str. Aurel Vlaicu se află Parcul Cetate, iar str. Axente Sever asigură legătura cu Piața Cetății, în care se află punctul de pornire al telecabinei, pentru acces la Cetatea Devei.

Accesul în zonă poate fi realizat cu autovehiculul propriu, transportul public (liniile 2 și 8), mers pe jos, bicicleta.

Pentru această zonă se au în vedere o serie de măsuri incluse în Planul de Mobilitate Urbană Durabilă, printre care extinderea zonei pietonale, astfel încât să se asigure legătura prin mers pe jos/mers cu bicicleta între centrul istoric și Piața Cetății, reorganizarea spațiului urban Poșta Veche – Piața Victoriei – Parc I.C. Brătianu ca zonă poetonală/semipietonală, restricționarea accesului autovehiculelor în zonele pietonale prin implementarea de sisteme inteligente de limitare a accesului, reorganizarea circulației și a parcărilor. De asemenea, se vor implementa și măsuri de revizuire a politicii parcărilor. În ceea ce privește reorganizarea circulației în zonă, trebuie avută în vedere și o analiză a necesității menținerii semaforizării trecerii de pietoni de pe strada Gheorghe Barițiu (Cașina), în condițiile modificării fluxurilor de trafic auto din zonă. De asemenea, se va avea în vedere includerea pistelor de biciclete într-o rețea care să asigure legătura cu alte puncte de interese. Măsurile respective vor contribui și la reducerea congestiilor de trafic din zona centrală, prin asigurarea accesului facil prin utilizarea altor moduri de transport, mai puțin poluante.

Piața Gării, amplasată în prelungirea Bd. Iuliu Maniu, în fața Gării Municipiului Deva, concentrează următoarele moduri de transport:

- Transport feroviar: Gara Municipiului Deva
- Transport în regim de taxi
- Transport public urban: capătul a 7 dintre cele 8 linii de transport public
- Transport județean: două autogări trasee interurbane și județene
- Transport auto privat: parcare

Datorită acestor caracteristici, zona prezintă toate premisele implementării unei stații intermodale, prin care să se asigure transferul mai facil al călătorilor între diverse moduri de transport și atragerea acestora spre utilizarea transportului în comun, în defavoarea vehiculului personal prin informarea dinamică asupra conexiunilor disponibile.

De asemenea, în zona respectivă se va avea în vedere și asigurarea accesului în siguranță cu bicicleta, prin crearea infrastructurii necesare (piste de biciclete) și o stație de bike-sharing, astfel încât acest mod de transport să fie adăugat celorlalte deja disponibile.

Piața Cetății, amplasată la baza Dealului Cetății, este un pol important de atragere a călătoriilor, datorită accesului la telecabină. În prezent, în locația respectivă există doar o zonă amenajată pentru parcare.

Datorită specificului zonei și caracteristicii de atragere a călătoriilor, în scopul reducerii traficului auto și al atragerii cetățenilor spre moduri de transport alternative: transport public,

pietonal, biciclete, Piața Cetății poate fi transformată într-o stație intermodală, contribuind la creșterea calității vieții pentru cetățenii Devei. Proiectul va fi corelat cu alte măsuri, respectiv:

- reorganizarea circulației în zonă, cu stabilirea de sensuri unice pentru vehicule
- extinderea zonelor pietonale
- organizarea infrastructurii necesare funcționării unui traseu auto nou pentru transportul public local
- realizarea de piste de biciclete
- realizarea unei stații de bike-sharing
- amenajările peisagistice necesare.

Zona comercială centrală, amplasată în lungul Bd. Decebal, între Bd. Iuliu Maniu și str. Ion Creangă, cuprinde complexul Deva Mall și Piața Agroalimentară Deva, puncte de interes pentru locuitori, cărora li se adaugă alte magazine, bănci, parc, Biserica Buna Vestire. Zona este accesibilă prin intermediul autoturismului propriu, transportului public, bicicletei și mersului pe jos. Spre deosebire de supermarket-urile amplasate pe Calea Zarandului, care dispun de spații generoase de parcare, în această zonă parcările amenajate nu sunt suficiente pentru cererea existentă. În plus, parcările de pe străzile laterale (str. Cuza Vodă, str. Mihai Viteazu, str. Ion Creangă) reduc capacitatea arterelor respective.

3.3.7. Opinia cetăţenilor

Cu ocazia cercetării sociologice au fost prelevate răspunsuri la un set de întrebări referitoare la infrastructura de transport rutier şi feroviar.

Una dintre întrebări a fost cea referitoare la evaluarea eficienței diferitelor moduri de transport:

- *Cât de eficient apreciaţi că este mijlocul de transport cu care circulaţi? (la această întrebare s-a răspuns doar pentru mijlocul de transport folosit)*

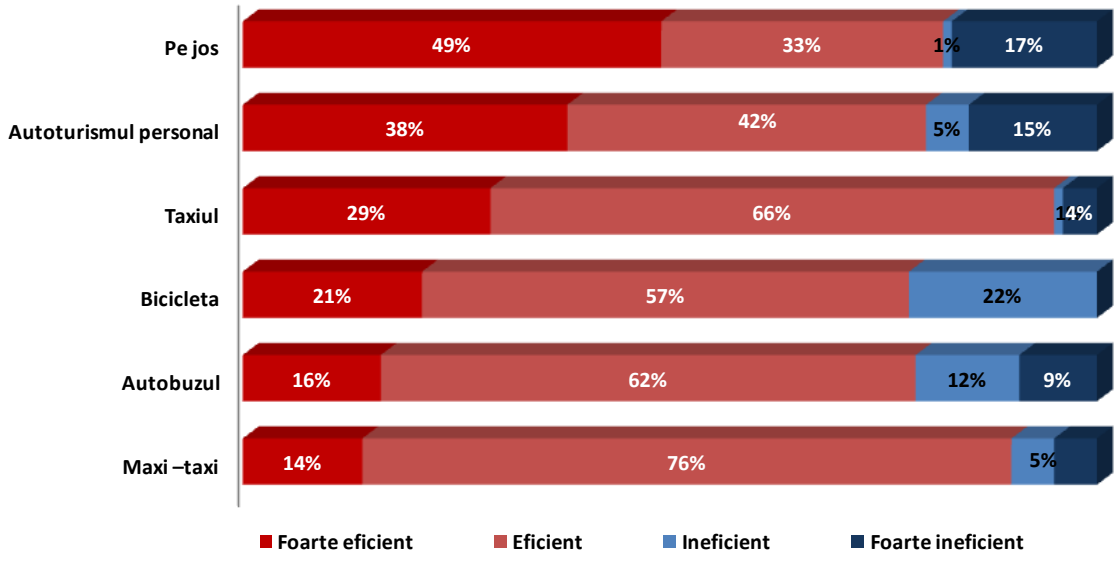

Fiecare persoană evaluându-şi propriul mod de deplasare în termen de eficienţă, se observă că în general cei mai mulţumiţi sunt cei care *nu folosesc niciun mijloc de transport*. Acest lucru se datorează şi faptului că 40% dintre respondenţi sunt nemulţumiţi de calitatea mijloacelor de transport în comun (aşa cum se specifica şi la răspunsurile formulate cu privire la infrastructura de transport în comun).

De remarcat faptul că, dacă se au în vedere răspunsurile pentru „Foarte eficient" şi „Eficient", rezultă că 90% dintre respondenţi consideră maxi-taxi ca fiind un mijloc eficient.

Cei care utilizează taxiul în deplasările din oraş apreciază eficienţa acestuia în proporţie de 95%.

- *Dvs. ca cetăţean al oraşului, cât de mulţumit sunteţi de următoarele aspecte, pe o scală de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă deloc mulţumit şi 5 înseamnă foarte mulţumit- pentru o prezentare mai eficientă a fost redusă scala pentru cele 3 categorii menţionate în grafic)?*

Din prelucrarea acestor date, gradul de satisfacţie faţă de infrastructura de transport rutier şi feroviar se prezintă procentual astfel:

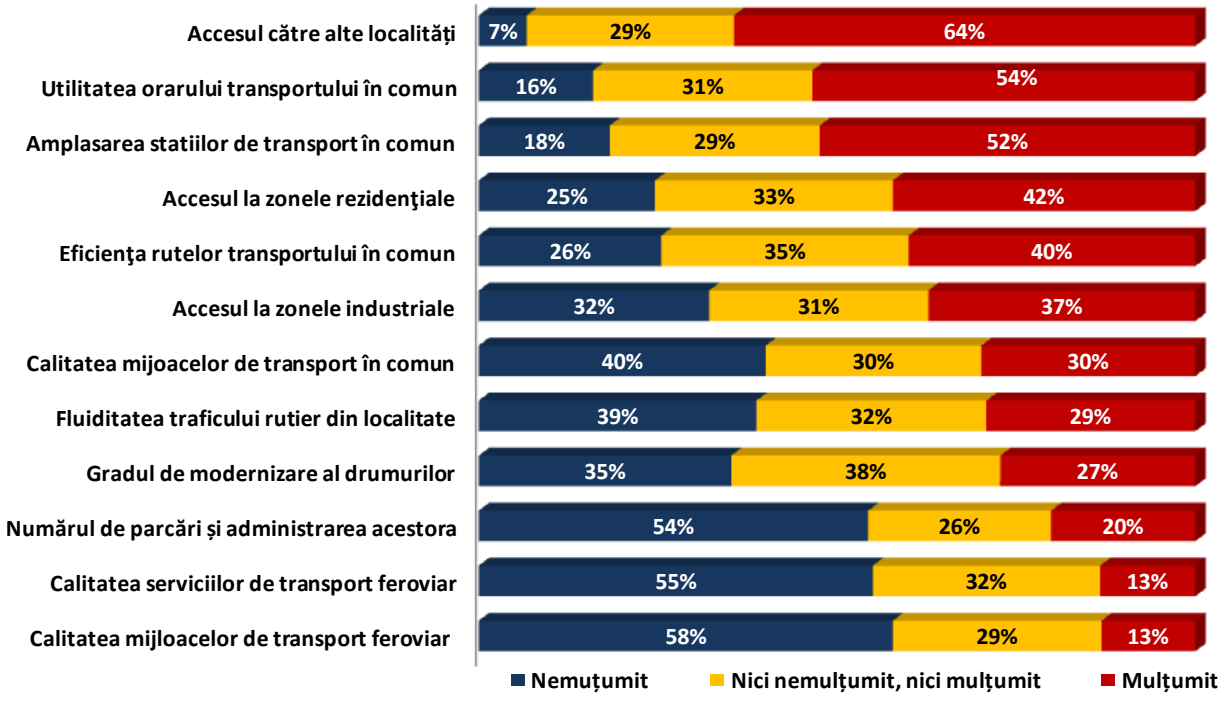

Analiza după valorile medii calculate pentru fiecare item pe scala 1-5 (unde 1 înseamnă *„deloc mulţumit"* şi 5 înseamnă *„foarte mulţumit"*) evidenţiază faptul că accesul către alte localităţi sau orarul transportului în comun şi staţiile pentru acest tip de vehicule sunt evaluate pozitiv (cu medii peste 3), în timp ce parcările şi indicatorii referitori la transportul feroviar sunt evaluaţi negativ (obţinând medii sub 2,5)

În general, populaţia din municipiul Deva este mulţumită majoritar de amplasarea staţiilor de transport în comun, utilitatea orarului transportului în comun şi accesul către alte localităţi. În schimb, părerile sunt împărţite atunci când este vorba despre calitatea mijloacelor de transport

în comun. Mai mult de 50% gradul de nemulţumire în rândul respondenţilor apare în cazul parcărilor din localitate, a serviciilor de transport feroviar precum şi calitatea mijloacelor de transport feroviar.

3.4. Analiza SWOT – Infrastructura de transport

PUNCTE TARI
Rețea de transport rutieră cu conectivitate ridicată, datorită racordării la rețeaua TEN-T
Dezvoltarea reţelei rutiere prin darea în folosinţă a autostrăzii Nădlac-Arad-Timişoara-Lugoj-Deva-Sibiu şi a realizării drumului expres cu patru benzi în punctul Deva.
Îmbunătățirea stării tehnice a sistemului rutier din ultimii ani, ca urmare a intervențiilor de modernizare a străzilor și trotuarelor
Sistem integrat de management al traficului rutier.
Existența autostrăzii asigură devierea unei mare părți a transportului de marfă, care nu mai tranzitează orașul.
Reabilitarea recentă a trotuarelor
Existența pistelor de biciclete
Existența de zone pietonale amenajate, care conduc la creșterea accesibilității și atractivității spațiului public
Marcajele pietonale, semnele pietonale și semnele de circulație sunt bine semnalizate
PUNCTE SLABE
Lipsa de atractivitate a transportului în comun, datorită stării infrastructurii de transport public, respectiv a vehiculelor de transport în comun și a stațiilor
Infrastructura rutieră, inclusiv trotuare
Lipsa informațiilor referitoare la transportul public
Crearea de congestii de circulație în orele de vârf
Lipsa de eficiență economică a transportului public local
Numărul mare de deplasări cu autovehicule private, raportat la deplasările cu transportul public
Utilizarea excesivă mijloacelor de transport poluante și lipsa unei politici coerente de încurajare a utilizării de vehicule ecologice

Acoperirea redusă a transportului public pentru satele aparținătoare
Lungimea redusă a pistelor de biciclete amenajate
Lipsa unui sistem de bike-sharing
Inexistența stațiilor intermodale, care să permită transferul între modurile de transport, cu efect negativ asupra accesibilității
Inexistența semnalizării rutiere dinamice specifice pentru deplasările cu bicicleta
Lățimea necorespunzătoare a trotuarelor
Problemele legate de siguranța pietonilor la traversarea unor artere de circulație cu trafic intens și viteze de deplasare mari.
Lipsa unor măsuri care să crească siguranța pentru utilizatorii transportului public
Numărul redus al locurilor de parcare, ceea ce conduce la disconfort, dar și la ocuparea suprafeței de rulare a vehiculelor cu autovehicule parcate, rezultând o diminuare a capacității de transport a rețelei rutiere
Suprafața redusă a zonelor pietonale
Lipsa amenajării unor zone cu nivel ridicat de complexitate ca zone pietonale/ semipietonale sau ca puncte intermodale
Poluarea produsă de activitatea de transport
OPORTUNITĂŢI
Posibilitatea de accesare a fondurilor europene în scopul soluţionării problemelor legate de mobilitatea urbană durabilă
Dezvoltarea şi modernizarea reţelei rutiere prin realizarea de drumuri multiple de acces la autostrada Nădlac-Arad-Timişoara-Lugoj-Deva-Sibiu.
Implementarea proiectului de reabilitare a liniei de cale ferată Frontieră – Curtici – Simeria, parte componentă a Coridorului IV Pan – European, pentru circulaţia trenurilor cu viteza maximă de 160 km/h.
Deschiderea populației pentru utilizarea mijloacelor de transport alternative: bicicleta, mersul pe jos
Disponibilitatea exprimată de populație în a renunța la deplasările cu vehiculul personal, în condițiile existenței unui transport public accesibil, confortabil și sigur
Existența sistemului de management adaptiv al traficului, care poate fi extins și integrat cu un sistem de management al transportului public
Existența unor investiții externe (SNCFR) planificate pentru extinderea infrastructurii rutiere prin construirea de poduri peste calea ferată
Existența Planului de Mobilitate Urbană Durabilă

AMENINŢĂRI
Capacitate redusă de absorbţie a fondurilor comunitare la nivel naţional
Neaccesarea de fonduri europene
Neaccesarea multor finanțări datorită lipsei de la bugetul propriu al județului a resurselor financiare necesare cofinanțării
Politica de parcare existentă încurajează deplasarea cu autovehiculul personal în zonele centrale aglomerate
Tendința generală de creștere a numărului de accidente rutiere și victime
Atractivitatea redusă a transportului feroviar.
Amplificarea disfuncţionalităţilor în domeniul transportului de călători
Resurse bugetare reduse față de nevoia de investiții în infrastructură

4. DEZVOLTAREA URBANA

4.1. Locuinţe

4.1.1. Context Regional

Conform analizelor realizate pentru fundamentarea procesului de elaborare a Strategiei 2014-2020, Regiunea Vest deţinea în 2010 cel mai mic număr de locuinţe din cele 8 regiuni de dezvoltare, 63,4% din acestea fiind localizate în mediul urban. Doar 3,8% din totalul locuinţelor aveau ca proprietar statul,iar aproape ¾ erau localizate în mediul urban.

În ceea ce priveşte confortul locuirii acesta poate fi redat prin numărul camerelor pe o locuinţă, suprafaţa locuibilă şi numărul persoanelor pe o locuinţă (Tabel 4.1).

Tabel 4.1. Principalii indicatori pentru fondul de locuinţe în anul 2010

Regiunea	**Camere pe o locuinţă**	**Suprafaţa locuibilă**			**Nr. persoane pe o locuinţă**	**Nr. persoane pe o cameră**
		Pe o cameră	Pe o locuinţă	Pe o persoană		
Nord-Est	2,6	14,8	37,7	14,0	2,7	1,1
Sud-Est	2,8	13,9	39,3	15,1	2,6	0,9
Sud-Muntenia	2,8	13,4	38,0	15,2	2,5	0,9
Sud-Vest Oltenia	2,8	13,3	36,8	15,4	2,4	0,9
Nord-Vest	2,4	16,5	40,3	16,1	2,5	1,0
Centru	2,4	17,0	40,5	15,9	2,5	1,1
Buucreşti-Ilfov	2,6	16,3	42,2	17,4	2,4	0,9
Vest	2,5	16,6	41,7	17,3	2,4	1,0
România	2,6	15,0	39,4	15,6	2,5	1,0

Sursa: INS - Fondul de locuinţe 2011

În general, se observă o îmbunătăţirea condiţiilor de locuit ale populaţiei, în toate regiunile de dezvoltare, diferenţiat însă, ca intensitate, de la o regiune la alta. Din tabelul de mai sus, se relevă că Regiunea Vest se situează destul de bine comparativ cu media naţională la fiecare indicator, iar în comparaţie cu regiunile de dezvoltare Regiunea Vest se situează pe locul III la numărul de camere pe locuinţă, ceea ce înseamnă că regiunea este dominată de locuinţe relativ medii (2 camere), locul II la suprafaţa locuibilă pe o cameră, locul II la suprafaţa locuibilă pe locuinţă, locul II la suprafaţa locuibilă pe o persoană şi locul IV la numărul de persoane pe o locuinţă.

Deci, per ansamblu, chiar dacă regiunea deţine ultimul loc la numărul de locuinţe şi camere (indicator direct proporţionat cu numărul de persoane care locuiesc în regiune), regiunea are în general standarde ridicate pentru fondul de locuinţe.

Calitatea locuinţelor poate fi dată şi de alţi indicatori cum sunt numărul de persoane care nu au nici baie nici duş în interiorul locuinţei, ponderea populaţiei totale într-o locuinţă cu scurgeri în acoperiş, ziduri umede sau putregai în fundaţie, podele sau ferestre, precum şi ponderea populaţiei care nu aretoaletă în casă.

Pentru aceşti indicatori România ocupă în principal ultimele poziţii în statistici, fiind necesarărecuperarea multor decalaje faţă de statele Uniunii Europene. Chiar dacă aceşti indicatori sunt indisponibili pentru Regiunea Vest, pe baza poziţiei înregistrate la indicatorii de mai sus (locul II), se poate deduce că *regiunea deţine o calitate bună comparativ cu nivelul naţional, însă există destul loc de îmbunătăţire a condiţiilor de locuit.*

Tabel 4.2. Formele de proprietate ale fondului de locuinţe în anul 2011

Judeţul	Proprietate majoritară de stat	Proprietate majoritar privată	Total locuinţe	% Stat	% Privat
Arad	2.361	189.135	191.496	1,2	98,8
Caraş-Severin	8.528	123.950	132.478	6,4	93,6
Hunedoara	6.837	189.194	196.031	3,5	96,5
Timiş	11.879	260.250	272.129	4,4	95,6
Vest	29.605	762.529	792.134	3,7	96,3
Total	**195.827**	**8.272.005**	**8.467.832**	**2,3**	**97,7**

Sursa: INS - Fondul de locuinţe 2011

Aceste observaţii este necesar să fie completate cu faptul că numai 3,7% din totalul locuinţelor din regiune aparţin proprietăţii majoritare de stat, pe când 96,3% din locuinţe aparţin proprietarilor privaţi (Tabelul 4.2).

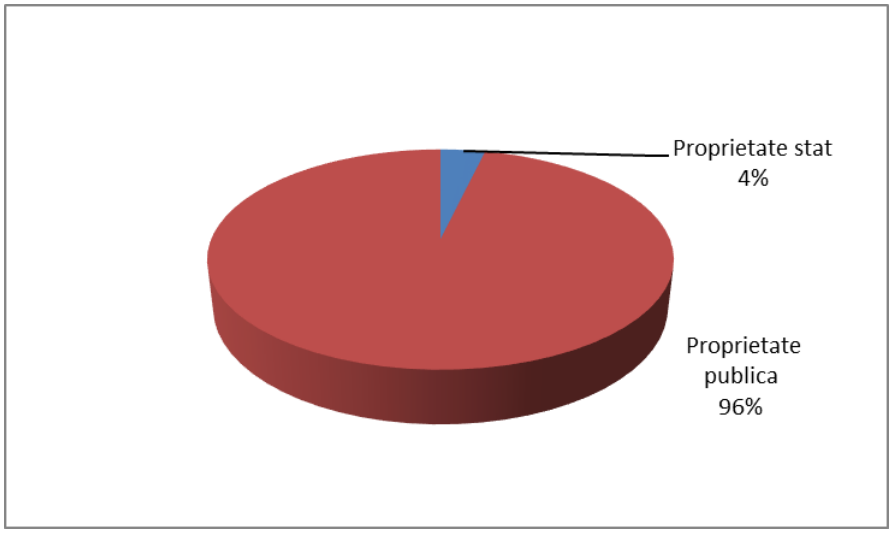

Fig. 4.1. Ponderea locuintelor proprietate stat/privat in Regiunea Vest, anul 2011

În comparaţie cu nivelul naţional, în Regiunea Vest se înregistrează un număr mai mare al proprietăţilor deţinute de stat (3,7%), pe când la nivel judeţean cel mai privatizat fond de locuinţe este cel al judeţului Arad, cu 98,8%, pe când cel mai slab privatizat este judeţul Caraş-Severin (93,6%). Raportul fonduri publice / fonduri private este redat şi prin datele înscrise în tabelul de mai jos (Tabel 4.3).

Tabel 4.3. Locuinţe terminate în anul 2011 după tipul sursei de finanţare

Judeţul	Fonduri publice	Fonduri private
Arad	25	616
Caraş-Severin	-	175
Hunedoara	42	311
Timiş	80	2.130
Regiunea Vest	147	3.232

În cadrul regiunii, între anii 2005-2011 construcţia şi terminarea de locuinţe nu cunoaşte o tendinţă clară, ci mai degrabă una oscilantă, cu perioade de creşteri în anii 2006-2008, o scădere puternică între anii 2008-2010, şi o creştere începând cu anul 2010, creştere care este comparabilă cu cea din anul 2007. Dinamica locuinţelor terminate redă dinamica pieţei imobiliare, cu puncul maxim atins în 2008, urmat de declinul evident din 2010. Un alt trend important se referă la creşterea suprafeţei locuibile pe locuinţă, indicând orientarea pieţei spre confort privind spaţiul de locuit, acest lucru având implicaţii asupra preţului, costurilor de întreţinere şi nevoii de energie termică.

În anul 2011, cele mai multe locuinţe terminate din fonduri publice au fost întregistrate în judeţul Timiş (54,5%), pentru ca pe locul secund să se situeze judeţul Hunedoara, cu 42 de locuinţe terminate (28,68%). La polul opus se află judeţul Arad, cu 25 locuinţe terminate (16,3%).

Tabel 4.4. Evoluţia locuinţelor finanţate din fonduri private

Judeţul	Nr. locuinţe din fond privat		Evoluţie 2010-2011	Ponderea în Regiunea Vest (2011)
	2010	2011		
Arad	378	616	38,6	19%
Caraş-Severin	168	175	4,0	5,4%
Hunedoara	288	311	7,4	9,6%

Timiş	1.840	2.130	13,6	66%
Regiunea Vest	2.683	3.232	17,0	100%
România	45.983	43.062	-6,8	-

Construcţia de locuinţe cu fonduri private este mult mai dinamică în regiune, aceasta fiind predominantă în judeţul Timiş (66%) şi are un mare potenţial în judeţul Arad (19%), judeţul Hunedoara (9,6%) şi judeţul Caraş-Severin, cu 5,4% (Tabelul 4.4). Tendinţa antreprenorilor a fost de a investi în apartamente cu confort sporit din punct de vedere al numărului de camere (Tabelul 4.4).

De asemenea, se observă că la nivel regional investiţiile din fonduri private au înregistrat o dinamică pozitivă în anul 2011 faţă de anul 2010, regiunea fiind peste media naţională (Tabelul 4.4). În regiune, cea mai bună evoluţie a avut-o judeţul Arad, în care numărul locuinţelor terminate din fonduri private au crescut cu 38,6%, dublu faţă de media regională. Evoluţii pozitive apropiate de media regională s-au înregistrat în judeţul Timiş (17%), acesta având şi cea mai mare pondere a locuinţelor terminate din regiune.

4.1.2. Infrastructura de locuit şi spaţiul urban

4.1.2.1. Fondul de locuinţe şi calitatea locuirii

Datele de analiză au fost prelevate din *Baza de date Institutul Național de Statistică* și se referă la perioada 2006÷2015.

Aceste date au fost sistematizate pe trei problematici majore, astfel:

- Tabelul A – Fondul de locuinţe;
- Tabelul B – Realizarea locuinţelor;
- Tabelul C – Autorizaţii de construire; Suprafaţa intravilană; Suprafaţa spaţiilor verzi.

Fondul de locuinţe

Pentru caracterizarea fondului de locuinţe al municipiului Deva vor fi analizaţi următorii indicatori statistici: locuinţe existente; locuinţe în proprietate majoritară de stat; locuinţe în proprietate majoritar privată; suprafaţa locuibilă; suprafaţa locuibilă în proprietate majoritară de stat; suprafaţa locuibilă în proprietate majoritar privată.

Referitor la indicatorii globali, cum sunt numărul total al locuinţelor existente şi suprafaţa locuibilă totală, se poate observa că aceştia au avut o evoluţie ascendentă. Astfel, numărul locuinţelor existente a crescut de la 28.148 (anul 2006) la 30.135 (anul 2015), ceea ce corespunde unei creşteri cu 7,06% (Figura 4.2).

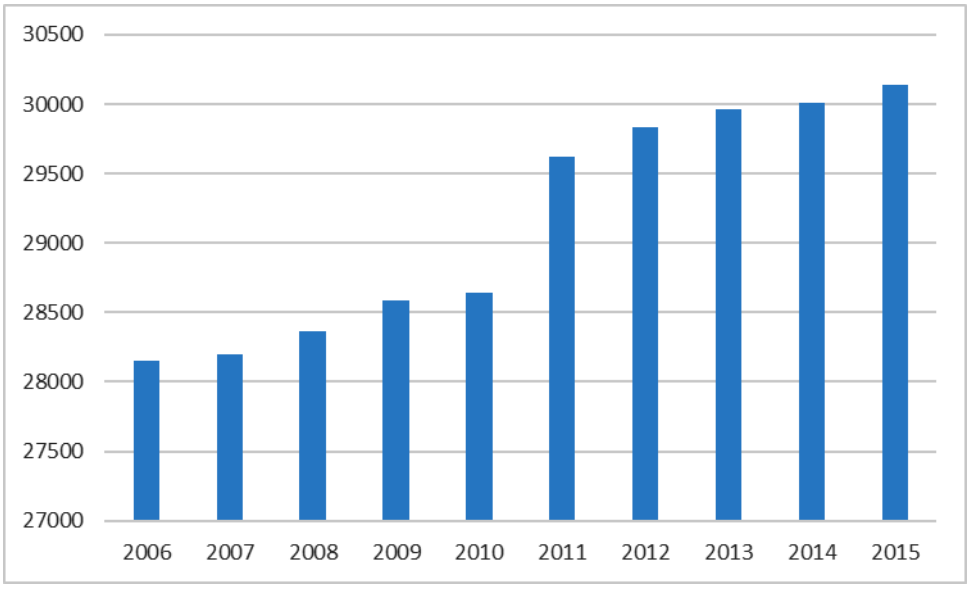

Fig. 4.2. Evoluția locuințlor existente – Municipiul Deva

Sursa: Baza de date Institutul Național de Statistică

Suprafaţa locuibilă totală a crescut, de asemenea, de la 1.022.842 mp (anul 2006) la 1.258.510 mp (anul 2015), deci o creştere cu 23,04%. Deoarece creşterea suprafeţei locuibile este mai mare decît creşterea numărului de locuinţe, se poate concluziona că, în ansamblu, s-a înregistrat o creştere a suprafeţei la nivel de unitate locuibilă.

Graficul din Figura 4.2 prezintă evoluţia fondului de locuinţe total, iar cel din Figura 4.3 se referă la evoluţia suprafeţei locuibile totale.

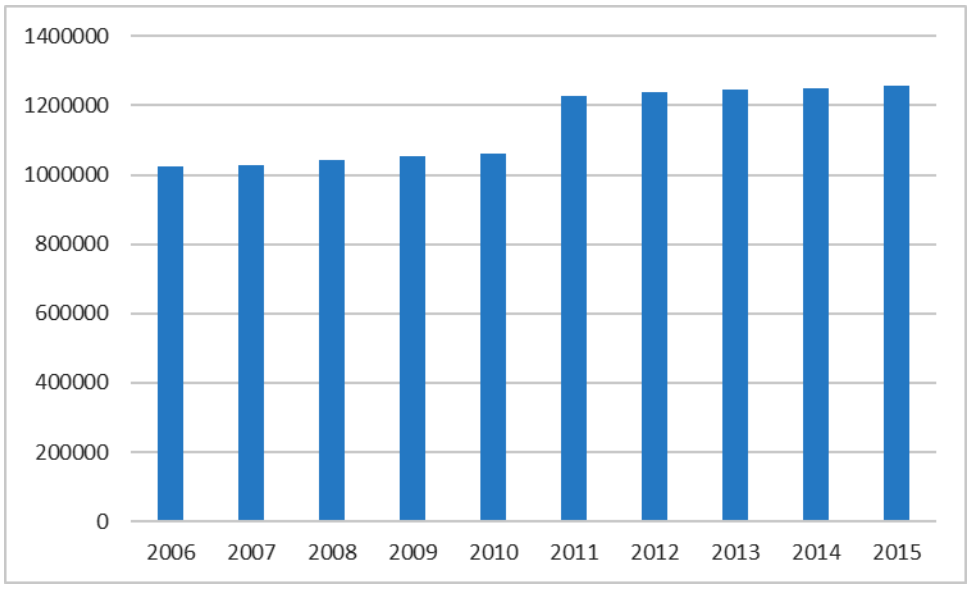

Fig. 4.3. Evoluția suprafeței locuibile (mp) – Municipiul Deva

Sursa: Baza de date Institutul Național de Statistică

În schimb, în timp ce indicatorii referitori la proprietatea majoritar privată au cunoscut o creştere continuă în perioada de analiză, indicatorii care vizează proprietatea majoritară de stat au avut o evoluţie total oscilantă. Astfel, numărului locuinţelor din proprietatea majoritar privată a crescut de la 28.071 (anul 2006) la 29.297 (anul 2015), deci creşterea a fost de numai 4,4%. O creştere mai mare s-a înregistrat la suprafaţa locuibilă în proprietate majoritar privată, de 21,39%, corespunzător trecerii de la 1.020.861 mp (anul 2006) la 1.239.258 mp (anul 2015). Graficele din Figurile 4.4 şi 4.5 prezintă aceste evoluţii.

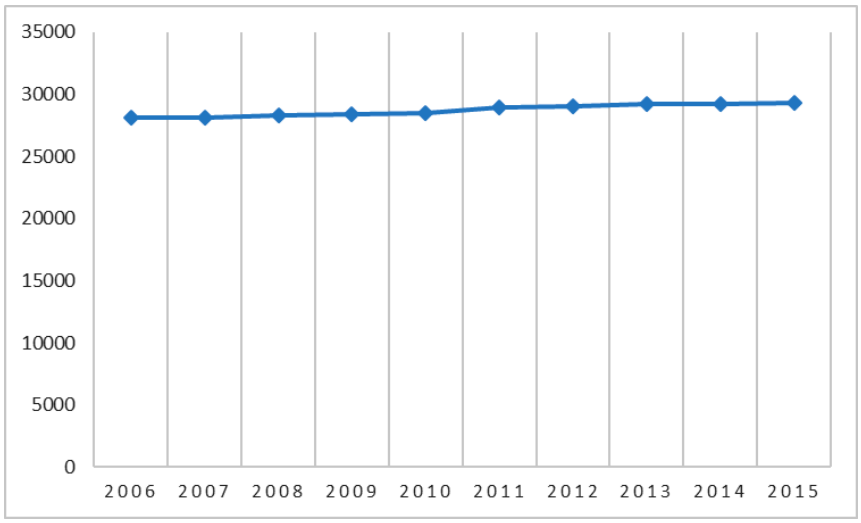

Fig. 4.4. Evolutia numarului locuintelor in proprietate majoritar privata

Sursa: Baza de date Institutul Național de Statistică

Având în vedere evoluţia oscilantă a fondului de locuinţe în proprietatea de stat, la această categorie ne vom rezuma să comparăm numai valorile înregistrate la limitele intervalului de referinţă. Astfel, locuinţele în proprietate majoritar de stat au scăzut de la 806 (anul 2000) la 249 (anul 2012), deci o scădere cu 69%. Concomitent, suprafaţa locuibilă în proprietate majoritară de stat a crescut de la 5.401 mp (anul 2000) la 8.369 mp (anul 2012), ceea ce corespunde unei creşteri cu 55%. S-a păstrat deci tendinţa de schimbare a destinaţiei unor spaţii de locuit, situate, de regulă, la parterul blocurilor, prin transformarea acestora în spaţii comerciale şi de birouri.

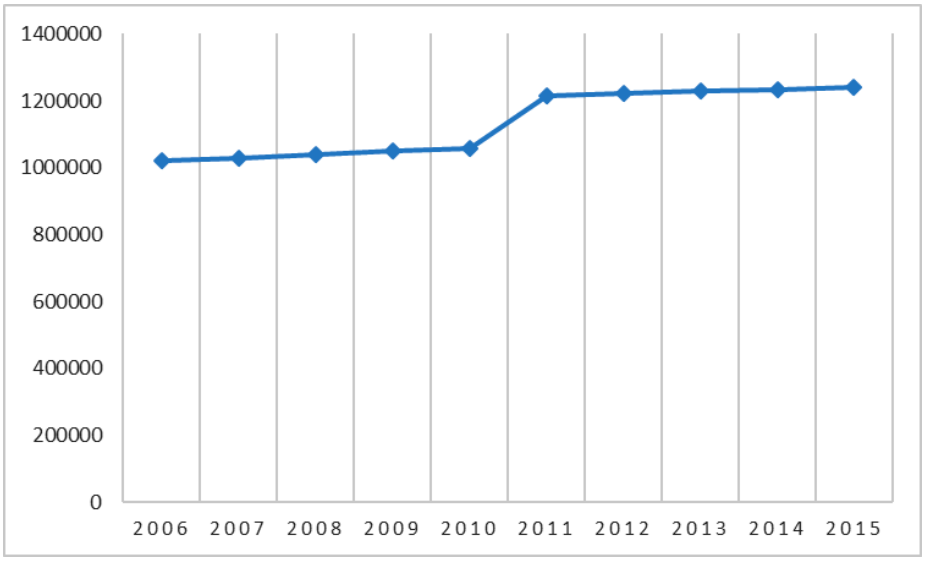

Fig. 4.5. Evolutia suprafetei locuibile in proprietate majoritar privata

Sursa: Baza de date Institutul Național de Statistică

Suprafaţa totală a municipiului Deva este de 6.003 ha. La nivelul anului 2015 numărul total de locuinţe existente era de 30.135, din care un număr de 838 locuinţe în proprietate majoritară de stat şi un număr de 29.927 locuinţe în proprietate majoritar privată.

Realizarea locuinţelor

Dinamica realizării locuinţelor denotă o evoluţie sporadică privind finalizarea locuinţelor realizate din fonduri publice (numai în anii 2003, 2009 şi 2012), în timp ce locuinţele din fonduri private au acoperit întreaga perioadă de analiză, fiind realizate în special din fondurile populaţiei. Locuinţe realizate din fonduri private, altele decât cele ale populaţiei, au fost finalizate numai în anii 2005, 2008, 2009 şi 2012.

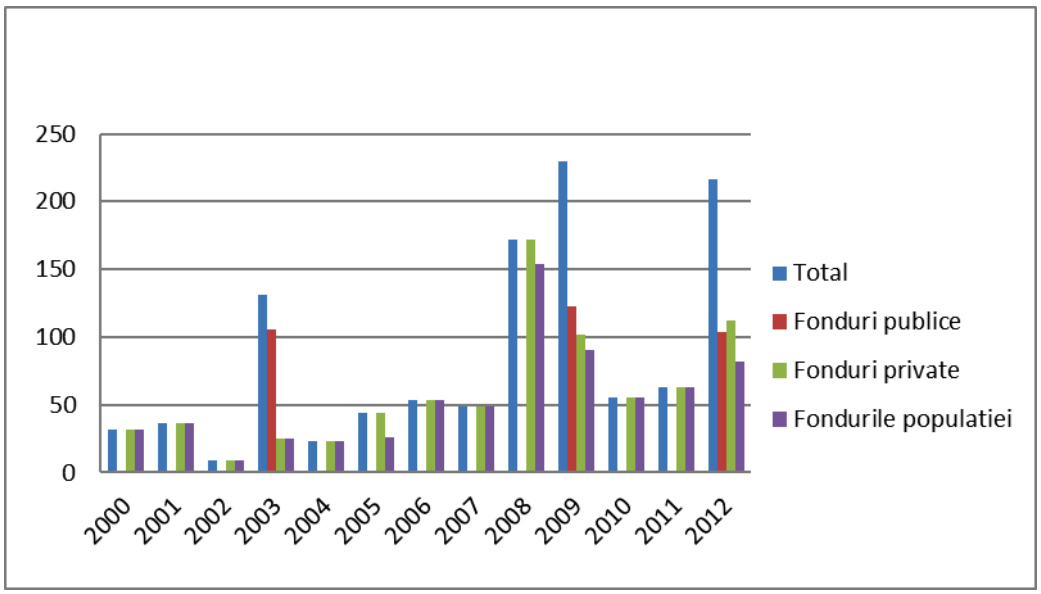

Fig. 4.6. Dinamica realizarii locuintelor in perioada 2000-2012

Aşadar, se poate observa faptul că trendul înregistrat la elaborarea strategiei anterioare s-a menţinut în continuare, astfel încât tendinţa generală a fost de construire a unor locuinţe individuale, proprietate privată. Dacă ne referim numai la numărul total al locuinţelor terminate, indiferent de tipul fondurilor pe baza cărora s-au realizat, în anul 2012 (216 locuinţe) au fost terminate cu 575% mai multe locuinţe decât în anul 2000 (32 locuinţe).

Cuprinderea într-un grafic comun a acestor aspecte referitoare la dinamica realizării locuinţelor furnizează o imagine sugestivă privind aportul fondurilor publice şi al celor private (din care se menţionează separat fondurile populaţiei) la dinamica generală a realizării de locuinţe în municipiul Deva în perioada 2000-2012 (Figura 4.6).

Autorizaţii de construire

Solicitările adresate privind eliberarea de autorizaţii de construire pentru clădiri rezidenţiale, exclusiv pentru colectivităţi, au variat de la un an la altul. Astfel, dacă de referim la perioada 2006-2015, se constată un vârf în anul 2008, după care a urmat o evoluție descendentă, cu o ușoară creștere în ultimii doi ani. Graficele din Figurile 4.7 şi 4.8 exemplifică modul de acordare a autorizaţiilor de construire, precum şi a suprafeţei totale aferente acestora.

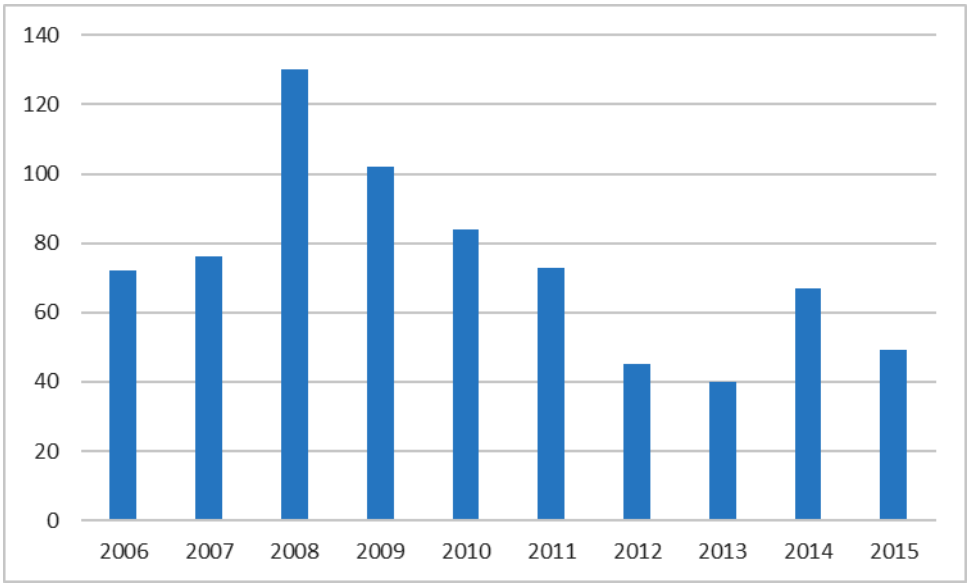

Fig. 4.7. Evolutia autorizatiilor eliberate pentru cladiri rezidentiale

Sursa: Baza de date Institutul Național de Statistică

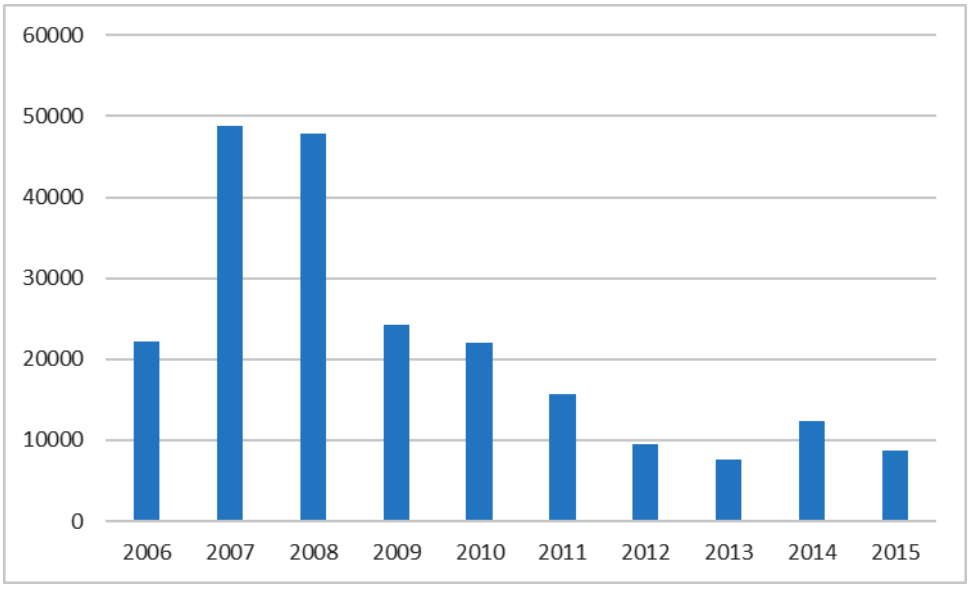

Fig. 4.8. Evolutia suprafeței autorizate a clădirilor rezidentiale (autorizații)

Sursa: Baza de date Institutul Național de Statistică

În ceea ce priveşte calitatea locuirii, toate spaţiile de locuit existente la nivelul municipiului Deva şi al localităţilor aparţinătoare dispun de alimentare cu energie electrică, iar majoritatea din acestea sunt conectate la reţeaua de apă, canalizare şi de încalzire termică (centrală sau proprie).

4.1.2.2. Pieţe agroalimentare şi pentru manifestări culturale

Pieţe agroalimentare

În Municipiul Deva există pieţe agroalimentare în principalele cartiere ale oraşului, astfel: Piaţa Telecabinei, Piaţa Prefecturii, Piaţa Unirii, Piaţa Victoriei, Piaţa Arras (zona Lido), Piaţa I.C. Brătianu.

La începutul anului 2009 s-a inaugurat Piaţa Agroalimentară Deva – Central Market. Complexul are 3 niveluri (demisol, parter, etaj) şi o suprafaţă utilă de aproximativ 4700 mp,suprafaţă comercială oferită spre închiriere. Interiorul pieţei este dotat cu zeci de spaţii comerciale atent integrate cât şi mese destinate micilor comercianţi.

Compartimentarea cuprinde:

- sector producători agricoli - mese individuale
- sector lactate - spaţii comerciale şi mese individuale
- sector flori - mese individuale
- sector ouă, carne de pasăre - spaţii comerciale individuale
- sector carne şi produse din carne - spaţii comerciale individuale

- sector alimentaţie publică - spaţii comerciale individuale
- sector produse alimentare preambalate - spaţii comerciale individuale
- sector peşte şi produse din peşte - spaţii comerciale individuale
- sector produse meşteşugăreşti, artizanale - spaii comerciale individuale
- sector produse de panificaţie, patiserie, covrigi şi langoşi -spaţii comerciale individuale
- sector produse industriale - spaţii comerciale individuale

Dotare:

- lift de persoane pentru accesul de la demisol la nivele superioare
- sisteme moderne de iluminat, climatizare
- spaţii comerciale la cheie (utilităţi: iluminat, climatizare, spălător, grilaj manual pentru securizarea spaţiului, tâmplărie aluminiu)
- serviciu de pază şi curăţenie
- parcare proprie (demisol - 135 locuri), zone verzi
- acces facil marfă
- grupuri sanitare moderne

Pieţe pentru manifestări culturale

Piaţa Victoriei, în suprafaţă de 4.635 mp, este una dintre zonele emblematice ale oraşului Deva, fiind destinată manifestărilor socio-culturale, târgurilor şi expoziţiilor. Este poziţionată între „Casa de Cultură" şi clădirea „IPH" Deva, şi are pe amplasament Statuia lui Decebal - simbolul oraşului.

Piaţa Victoriei reprezintă un obiectiv urban nou, care a fost complet modernizat în ultimii ani. Caracteristicile actuale ale Pieţei Victoriei o recomandă drept un spaţiu de recreere modern, reconfortant. La aceastacontribuie numeroasele spaţii verzi şi de recreere create, precum şi fântâna muzicală modernă, care pune în valoare întreaga piaţă.

De asemenea, alte manifestări socio-culturale cum ar fi "Zilele Cetăţii", sărbătorirea zilelor de "1 Mai", "9 Mai", precum şi alte evenimente, se desfăşoară în spaţiul special amenajat din faţa hypermarketului Real, la Pădurea Bejan, etc.

4.1.2.3. Spaţii de joacă pentru copii

În prezent există un număr de 27 locuri de joacă, amplasate în cartierele municipiului Deva. Locurile de joacă existente sunt într-o stare avansată de degradare, nu s-au făcut investiţii în ultima perioadă de timp, iar dotăriile existente nu îndeplinesc normele de siguranţă şi exploatare în condiţii optime.

Majoritatea spațiilor de joacă necesită reabilitare completă, ca parte integrantă a strategiei de regenerare urbană a municipiului Deva. De asemenea, strategia de regenerare urbană trebuie să cuprindă spaţii de recreere pentru vârstnici în vecinătatea spaţiilor de joacă, precum şi spaţii special amenajate pentru practicarea unor sporturi ca: atletism, fotbal, baschet, handbal, precum şi alte sporturi.

Tabelul 4.5 prezintă amplasamentul şi dotările aferente acestor locuri de joacă.

Tabel 4.5. Starea locurilor de joacă din Municipiul Deva

Nr.crt.	Denumire	Dotare
1	Loc de joacă Parc Cetate	- Balansoar: 2 buc. - Hinte duble: 5 buc. - Tobogane mici: 8 buc. - Tobogane mari: 3 buc.
2	Loc de joacă G.Enescu	- Căsuţă de joacă din lemn: 1 buc. - Hintă : 1 buc. - Complex tip scară : 1 buc. - Căluţi tip arc : 4 buc.
3	Loc de joacă Împăratul Traian	- Căsuţă de lemn : 1 buc. - Hinte : 2 buc. - Tobogane : 2 buc.
4	Loc de joacă Cioclovina I	- Complex de joacă : 2 buc. - Căluţi cu arc: 2 buc.
5	Loc de joacă Cioclovina II	- Balansoar : 1 buc. - Căluţ cu arc: 1 buc. - Hintă dublă : 1 buc.
6	Loc de joacă Uzo Balcan	- Balansoare : 1 buc. - Hinte: 4 buc. (una ruptă) - Tobogane: 4 buc.
7	Loc de joacă M. Eminescu (Profi)	- Căluţi cu arc : 2 buc. - Complex cu tobogan: 1 buc. - Căsuţă de lemn: 1 buc.
8	Loc de joacă M. Eminescu (Maxxa)	- Căluţi cu arc : 3 buc - Tobogan mare : 1 buc.
9	Loc de joacă Streiului	- Căluţi cu arc : 2 buc. - Complex de jocă : 1 buc. - Tobogan : 1 buc.

Nr.crt.	Denumire	Dotare
10	Loc de joacă Parc Bejan	- Căsuţă lemn : 1 buc. - Balansoare : 5 buc. - Hinte : 2 buc. - Scărişe metal: 2 buc. - Tobogane : 2 buc.
11	Loc de joacă Str. Bejan	- Căluţi cu arc: 3 buc. - Balansoare: 3 buc. - Hinte: 3 buc. - Tobogane: 4 buc.
12	Loc de joacă Aleea Panseluţelor	- Căluţi cu arc: 4 buc. - Balansoare: 4 buc. - Hinte duble: 5 buc. - Tobogane: 2 buc.
13	Loc de joacă Aleea Saturn	- Căluţi cu arc: 2 buc. - Complex de joacă: 1 buc. - Hintă dublă: 1 buc. - Tobogan: 1 buc.
14	Loc de joacă Zamfirescu	- Balansoare: 3 buc. - Căluţi cu arc: 2 buc. - Hinte duble: 3 buc. - Sistem roatativ: 1 buc. - Tobogane: 2 buc.
15	Loc de joacă Marăşti	- Balansoare: 8 buc. - Hinte duble: 3 buc. - Sistem roată: 1 buc. - Tobogane: 4 buc.
16	Loc de joacă Al. Muncii	- Căluţi cu arc: 2 buc. - Casuţă din lemn: 1 buc. - Complex cu balansoar: 1 buc. - Bancă ruptă: 1 buc.
17	Loc de joacă Al. Pacii I	- Balansoare: 2 buc. - Hinte duble: 2 buc. - Tobogane: 4 buc.
18	Loc de joacă Al. Pacii II	- Căluţi cu arc: 3 buc. - Hinte duble: 2 buc. - Tobogane: 3 buc.

Nr.crt.	Denumire	Dotare
19	Loc de joacă ,,Vânătorul şi Pescarul”	- Căluţ cu arc: 1 buc. - Balansoare: 1 buc. - Hinte duble: 1 buc. - Tobogan dublu: 1 buc.
20	Loc de joacă Magazinul Ulpia	- Căluţ cu arc: 1 buc. - Balansoar: 1 buc. - Hintă dublă: 1 buc.
21	Loc de joacă pe Aleea Pescarilor S=237 mp	- Bănci: 10 buc. - Coşuri de gunoi: 4 buc. - Panou de prezentare: 1 buc. - Ansamblu de joacă: 1 buc. - Carusel cu platformă şi băncuţă: 1 buc. - Balansoar figurină cu arc: 1 buc. - Balansoar cu 2 şezuturi şi 2 arcuri: 1 buc.
22	Loc de joacă pe Aleea Românilor Bl. 15 – 16 S=114 mp	- Bănci: 4 buc. - Coşuri de gunoi: 3 buc. - Panou de prezentare: 1 buc. - Ansamblu de joacă: 1 buc. - Carusel cu platformă şi băncuţă: 1 buc. - Balansoar figurină cu arc: 1 buc. - Balansoar cu 2 şezuturi şi 2 arcuri: 1 buc.
23	Loc de joacă pe str. Mihai Viteazu lângă OPC S=180 mp	- Bănci: 8 buc. - Coşuri de gunoi: 3 buc. - Panou de prezentare: 1 buc. - Ansamblu de joacă: 1 buc. - Carusel cu platformă şi băncuţă: 1 buc. - Balansoar figurină cu arc: 1 buc. - Balansoar cu 2 şezuturi şi 2 arcuri: 1 buc. - Leagăn 2 locuri: 1 buc.
24	Loc de joacă pe b-dul Nicolae Bălcescu Bl. 16A S=212 mp	- Bănci: 8 buc. - Coşuri de gunoi: 3 buc. - Panou de prezentare: 1 buc. - Ansamblu de joacă: 1 buc. - Carusel cu platformă şi băncuţă: 1 buc. - Balansoar figurină cu arc: 1 buc. - Balansoar cu 2 şezuturi şi 2 arcuri: 1 buc. - Leagăn 2 locuri: 1 buc.

Nr.crt.	Denumire	Dotare
25	Loc de joacă pe Aleea Panselutelor S=173 mp	- Bănci: 6 buc. - Coşuri de gunoi: 3 buc. - Panou de prezentare: 1 buc. - Ansamblu de joacă: 1 buc. - Carusel cu platformă şi băncuţă: 1 buc. - Balansoar figurină cu arc: 1 buc. - Balansoar cu 2 şezuturi şi 2 arcuri: 1 buc - Leagăn 2 locuri: 1 buc.
26	Loc de joacă pe Aleea Românilor Bl. 25 – 26 S=285mp	- Bănci: 11 buc. - Coşuri de gunoi: 4 buc. - Panou de prezentare: 1 buc. - Ansamblu de joacă: 1 buc. - Carusel cu platformă şi băncuţă: 1 buc. - Balansoar figurină cu arc: 1 buc. - Balansoar cu 2 şezuturi şi 2 arcuri: 1 buc. - Leagăn 2 locuri: 1 buc.
27	Loc de joacă în Sat Cristur S= 114 mp	- Bancă: 4 buc. - Coş de gunoi: 2 buc. - Panou de prezentare: 1 buc. - Ansamblu de joacă: 1 buc. - Carusel cu platformă şi băncuţă: 1 buc. - Balansoar figurină cu arc: 1 buc. - Balansoar cu 2 şezuturi şi 2 arcuri: 1 buc. - Leagăn 2 locuri: 1 buc.

Sursa: Serviciul Public de Întreţinere şi Gospodărire Municipală Deva – Consiliul Local Deva

4.2. Utilităţi publice

4.2.1. Asigurarea cu apă

4.2.1.1. Reţelele de alimentare cu apă

Lungimea reţelei de alimentare cu apă a regiunii Vest este de 5.559 km, reprezentând 11,6% dintr-un total naţional de 47.778 km. Reţelele de alimentare cu apă, în general, şi cele din localităţile urbane, în special, se confruntă cu probleme legate nu numai de extinderea capacităţilor de stocare, dar şi aferente capacităţilor de tratare şi distribuţie, în condiţiile asigurării protecţiei sanitare a surselor.

Sistemul de alimentare cu apă, monitorizat de S.C. Apa Prod S.A. Deva, situat la nivelul bazinelor hidrografice Criş şi Mureş-Strei, cuprinde următoarele elemente funcţionale:

- *Captarea apei din sursele:* lacul hidrocentralei Haţeg pe Râul Mare; sursa Râul Bărbat - lacul Cincis,Teliuc, sursa Raul Barbat- Hobita Pui, lacul Făerag, râul Crişul Alb, dren pe malul Crişul Alb, sursa subterană, puţuri Folorit; sursa subterană, izvorul Baniu; sursa subterană, izvor Hondol, sursa subterană, izvor Bocsa, sursa subterană dren Densus, sursa pârâul Sălaş;
- *Tratarea apei în staţiile de tratare:* Sântămărie Orlea; Staţia Sânpetru-Hunedoara; Staţia de tratare Cinciş-Teliuc; Staţia de tratare Hobiţa-Pui; Staţia de tratare Certej; Staţia de tratare Crişcior-Brad; Staţia de pompe Folorat-Geoagiu; Staţia de tratare Baniu-Roşcani; Staţia de tratare Hondol-Certej; Staţia de tratare Bocşa-Certej; Staţia de tratare Strei-Densuş, Staţia de tratare Sălaş;
- Sistemul de transport al apei potabile;
- *Distribuţia apei în localităţi,* organizate ca Centre Operaţionale: CO Deva (cu sector Dobra, Ilia, Certej), CO Hunedoara (cu sector Teliuc), CO Haţeg (cu sector Densus), CO Călan, CO Simeria, CO Brad, CO Geoagiu, CO Pui.

Staţia de tratare a apei Sântămărie Orlea captează apa din lacul hidrocentralei Haţeg şi o supune procesului de tratare urmărind cu stricteţe fluxul tehnologic. În funcţie de calitatea apei brute, se stabilesc dozele de reactivi (sulfat de aluminiu şi var) şi frecvenţa de spălare a filtrelor. Procesul tehnologic este astfel condus încât să se obtină o apă de calitate, conform Anexei nr.1 din Legea nr. 458/2002. Tabelul 4.6 prezintă principalele caracteristici ale reţelei de apă potabilă deservită de la staţia de tratare Sântămărie Orlea.

Tabel 4.6. Reţeaua de alimentare cu apă potabilă aferentă municipiului Deva. Staţia de tratare Sântămăria Orlea, anul 2012

Staţie de tratare apă	Localităţi deservite	Reţele alimentare cu apă potabilă			
		Lungime reţea, (km)	Volum apă distribuită, (mii mc)	Populaţie racordată (nr. loc.)	**Sursa de apă**
Sântămăria Orlea	Deva (Sântuhalm, Cristur)	117,821	5142,929	64300	Lacul Hidrocentrala Haţeg-Râul Mare
	Haţeg	25,758	412,086	8734	
	Nalat, Silvaş	4,787	4,767	254	
	comune:Sântămărie Orlea	9,391	38,791	687	
	Bretea Română	47,145	66,577	2837	
	Călan	22,40	339,590	8578	
	sate	35,855	88,101	2862	
	Simeria	34,183	545,674	11312	
	Simeria Veche, Bârcea, Sântandrei,Săuleşti,Uroi	29,817	94,056	1883	
	comuna Băcia	14,93	87,814	1348	

Din staţia de tratare Sântămăria Orlea se alimentează cu apă potabilă oraşele:

- Deva (prin intermediul staţiilor de pompare şi rezervoarelor);
- Haţeg (prin intermediul staţiilor de pompare şi a rezervorului),
- Călan (prin intermediul staţiei de pompare),
- Simeria (prin intermediul staţiilor de pompare şi a rezervorului)

Alimentarea cu apă a municipiului Deva se face în sistem centralizat, prin magistrala de aducţiune a apei tratate, printr-o conductă cu diametrul nominal de 1000 mm, în lungime totală de 36 km (oţel + premo ∅1000) formată din trei tronsoane:

- Tronsonul I, între localităţile Sântămărie Orlea şi Sântămărie de Piatră (Călan);
- Tronsonul II, în localitatea Batiz;
- Tronsonul III, între localităţile Simeria şi Sântuhalm.

Modul de colectare al apei este de tip unitar. Debitul disponibil la sursă acoperă necesarul actual de apă al municipiului Deva. Presiunea în conductele de aducţiune este asigurată prin pompare. Pe străzile principale au fost prevăzuţi un număr de 102 hidranţi de incendiu de tip subteran.

Apa este colectată în bazine supraterane, dispuse pe fronturile de captare conform datelor din tabelul următor (Tabel 4.7).

Tabel 4.7. Fronturi de captare pentru alimentarea cu apă

Nr. crt.	Frontul de captare	Număr rezervoare	Capacitate rezervor (m^3)	Volum captat (m^3)
1	Dealul Paiului	2	10.000	20.000
2	Cozia	2	2.000	4.000
3	Bejan	2	2.000	4.000
4	Mintia	2	1.000	1.000
5	Scoruşi	2	300	600
6	Santuhalm	2	350	700
T O T A L		12	-	30.300

Din bazinele de captare apa este pompată în reţeaua de distribuţie cu pompe centrifugale energofage care, prin consumul ridicat de energie electrică, măresc preţul de cost al apei. Primăria municipiului Deva are în administrare 3 izvoare naturale:

- Decebal (DN7);
- de la pădurea Bejan;
- de pe strada Aurel Vlaicu, înspre cabana Căprioara.

În funcţie de agravarea stării de secetă şi gradul de micşorare a pânzei freatice, cetăţenii municipiului îşi completează necesarul de apă pe baza acestor surse suplimentare. În acest sens, Primăria a alocat din bugetul propriu fondurile financiare necesare întocmirii documentaţiilor şi execuţiei lucrărilor de reabilitare a acestor resurse naturale.

Alimentarea cu apă a municipiului Deva se face printr-o reţea de distribuţie care are mai multe zone, fiecare zonă fiind alimentată prin intermediul propriului rezervor. Apa potabilă este preluată din aducţiunea magistrală DN 1000 mm Haţeg-Deva prin intermediul conductei DN 180 mm care alimentează fabrica S.C. MACON S.A.

În localitatea aparţinătoare Sântuhalm există reţea de distribuţie a apei, alimentată direct din aducţiunea Haţeg-Deva. În localitatea aparţinătoare Cristur, lucrările de alimentare cu apă în sistem centralizat au fost executate pe baza proiectului nr. 175/2006, întocmit de S.C. Hidrobest S.R.L. Deva.

Tabel 4.8. Sistemele de alimentare cu apă în zona municipală Deva pe unităţi administrativ teritoriale (2013)

Nr. crt.	**UAT – Asociaţia zona municipală Deva**	**Sisteme de apă**
		În funcţiune (km)
1	Deva – Deva	107,45
2	Archia	-
3	Bârcea Mică	-
4	Cristur	7,16
5	Sântuhalm	3,21
T O T A L		117,82

Sursa: SC ApaProd SA Deva

Reţeaua de distribuţie nu este extinsă pe toate străzile municipiului. Prin obiectivul de investiţie *Extinderea şi reabilitarea reţelelor de alimentare cu apă şi canalizare în municipiul Deva*, din cadrul Programului Operaţional Sectorial de Mediu, urmează să fie realizate o serie de lucrări de dezvoltare a sistemului actual de alimentare cu apă.

Astfel, deoarece localitatea aparţinătoare Archia nu dispune de alimentare cu apă în sistem centralizat, a fost demarată procedura de achiziţie a lucrărilor de execuţie pentru realizarea branşării la reţeaua principală de apă, pe o lungime de 1524 m, fiind alocate în acest scop fonduri de coeziune. Finalizarea lucrărilor este prevăzută până la sfârşitul anului 2015.

O imagine sintetică asupra reţelei aferentă sistemelor de apă din zona municipală Deva este furnizată în Tabelul 4.8.

Graficul din figura următoare (Figura 4.9) reflectă distribuţia sistemelor de alimentare cu apă din zona municipală Deva pe unităţi administrativ teritoriale. În momentul de faţă această

distribuţie exclude localităţile aparţinătoare Archia şi Bârcea Mică, iar ponderea cumulată a localităţilor Cristur şi Sântuhalm reprezintă aproximativ 10% din reţeaua Deva.

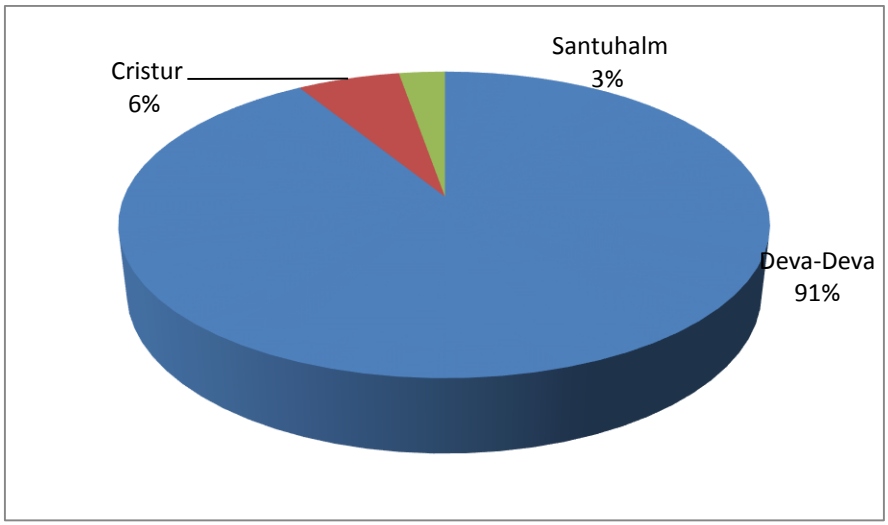

Fig. 4.9. Structura retelei de distributie a apei in zona administrativa municipala Deva

4.2.1.2. Administrarea şi dezvoltarea reţelelor de alimentare cu apă

Pe baza contractului de concesiune nr. 55433/16.12.2004, încheiat între Primăria municipiului Deva şi S.C. Apa Prod S.A., sistemul de alimentare cu apă la nivelul municipiului Deva este monitorizat de S.C. Apa Prod S.A.

Conform contractului cadru menţionat, concesionarul are următoarele obligaţii privind exploatarea şi întreţinerea reţelei de apă:

- Captarea apei din surse;
- Tratarea apei în staţiile de tratare;
- Transportul apei prin sistemul de transport al apei potabile;
- Distribuţia apei în localităţile organizate ca centre operaţionale, cu deservirea tuturor utilizatorilor din aria de acoperire concesionată;
- Întreţinerea în condiţii optime a bunurilor din patrimoniul concesionat.

În baza Hotărârii de Consiliu Local nr. 311/2008, s-a aprobat asocierea Municipiului Deva cu municipiul Hunedoara, precum şi cu unele unităţi administrativ-teritoriale din judeţul Hunedoara, în vederea constituirii *Asociaţiei de Dezvoltare Intercomunitară "Aqua Prest Hunedoara",* cu scopul de a realiza în comun proiecte de dezvoltare a infrastructurii aferente serviciilor de alimentare cu apă şi apă uzată.

Astfel, municipiul Deva, alături de municipiul Hunedoara, a beneficiat de reabilitarea şi modernizarea sistemelor de alimentare cu apă şi canalizare prin intermediul proiectului comun de investiţii *„Reabilitarea şi modernizarea sistemelor de alimentare cu apă şi canalizare în municipiile Deva şi Hunedoara",* finanţat de Uniunea Europeană prin Măsura ISPA 2005/RO/P/PE/002.

Principalul furnizor de apă din nordul judeţului, S.C. Apa Prod S.A. Deva, este beneficiarul proiectului *„Extinderea şi reabilitarea infrastructurii de apă şi apă uzată în judeţul Hunedoara“.*Contractul de finanţare din fonduri europene nerambursabile a fost semnat în februarie 2013, iar durata de implementare a proiectului este de 37 de luni de la data semnării.

Un prim aspect vizat de acest contract se referă la creşterea gradului de conectivitate la sistemul apă-canal. Astfel, scopul proiectului este de a îmbunătăţi calitatea apei şi accesul la infrastructura de apă şi canalizare, prin extinderea şi reabilitarea sistemului de alimentare şi tratare a apei, precum şi a sistemului de colectare şi epurare a apei uzate în aglomerările Deva, Hunedoara, Brad, Călan, Haţeg şi Simeria.

Prin acest proiect, se mai doreşte realizarea conformării cu obligaţiile privind calitatea apei, prevăzute în tratatul de aderare, precum şi cu obiectivele Programului Operaţional Sectorial de Mediu. În cadrul proiectului se au în vedere reabilitarea şi extinderea reţelelor de apă şi canalizare în localităţile Deva, Hunedoara, Simeria, Brad, Călan şi Haţeg, astfel încât gradul de conectivitate să fie de peste 95 la sută. Ca urmare, la finalizarea acestor proiecte, toată populaţia aglomerării urbane amintite va fi conectată la reţelele de apă şi canalizare.

De asemenea, prin implementarea acestui proiect se are în vedere realizarea coordonării alimentării cu apă, în funcţie de consum. În acest sens, în cadrul proiectului este prevăzută implementarea sistemului SCADA, unul dintre cele mai ambiţioase programe de acest fel realizate la nivel naţional.

Implementarea sistemului SCADA presupune coordonarea alimentării de apă şi canalizare în funcţie de consumul şi de necesarul la beneficiar. Vor fi astfel prelevate date esenţiale pentru gestionarea sistemului de alimentare cu apă, respectiv volumul de apă intrat şi ieşit în/din rezervoarele localităţilor respective, cantitatea de apă care ajunge în nodurile de reţea, ce nevoie de apă au locatarii din cadrul unor zone delimitate prin sistem, astfel încât presiunea şi debitul să fie corelate în funcţie de necesar.

Acest proiect este considerat cel mai ambiţios program SCADA care va fi realizat la nivel naţioal, astfel încât să se ţină seama de nevoile pe care populaţia le are, iar reţeaua să nu fie menţinută sub presiune pe timpul nopţii sau în zilele în care nu se înregistrează un consum mare. Se oferă astfel răspuns principalului obiectiv vizat de fondul de mediu prin programul ISPA şi fondurile de coeziune, şi anume eliminarea pierderilor de apă, de apă uzată.

Populaţia ţintă beneficiară a proiectului este de aproximativ 160.000 de locuitori. Prin implementarea proiectului, gradul de conectare la sistemul de canalizare va fi de 100 la sută în aglomerările menţionate, 16.500 de consumatori urmând să fie conectaţi în plus la sistem, după finalizarea investiţiei.

Rezultatele proiectului se vor concretiza prin:

- Înlocuirea a 45,324 km conducte de distribuţie apă;
- Reabilitarea a 22,649 km conducte canalizare;
    - Reabilitate: 7.865,9 m;

- În construcţie: 10.926,2 m.

- Construcţia a 4 bazine de stocare apă pluvială;
- Construcţia a 5 staţii de pompare ape uzate şi pluviale;
- Reabilitare 1 staţie de tratare apă;
- Reabilitare 1 captare apă;
- Construcţie 1 staţie de tratare;
- Construcţie 2 rezervoare de înmagazinare apă;
- Reconstrucţia staţiei de epurare pentru Deva;
- Reconstrucţia staţiei de epurare pentru Hunedoara.

Tot pe baza fondurilor de coeziune vor fi demarate proiecte de extindere a reţelei actuale de apă de pe raza municipiului Deva, respectiv completarea cu 2112 m pe o serie de străzi din cartierul Viile Noi (Primăverii – 403 m, Dimitri Cantemir – 636 m, Cireşilor – 294 m, Centuria – 340 m, I.P.Pincio – 223 m, Stejarului – 150 m şi Pinului – 66 m). Pe strada Vulcan şi străzile adiacente acesteia se va completa reţeaua actuală cu 3037 m, din care 916 m de extindere a reţelei principale existente pe această stradă, precum şi elemente de conexiune radială din reţeaua principală pe străzile adiacente: Cozia – 1409 m, Roci – 241 m, Granitului – 471 m.

În mod similar se vor executa lucrări de extindere cu 530 m a reţelei de apă existente de pe strada Horia şi cu 860 m pe strada Aurel Vlaicu. Strada Prunilor va beneficia de alimentare cu apă prin cuplarea la reţeaua existentă de pe strada Călugăreni, pe o lungime de 144 m. De asemenea, se va extinde reţeaua actuală de pe Calea Zarandului (DN7) cu o lungime suplimentară de 1067 m. Tabelul 4.9 prezintă lucrările de extindere a conductelor de distribuţie în Municipiul Deva.

Tabel 4.9. Lucrări de extindere a conductelor de distribuţie în Municipiul Deva

Nr. crt.	Strada	Extindere conducte			Lucrări conexe		
		Lungime (m)	Diametru (mm)	Material	Branşamente (buc.)	Cămine (buc.)	Hidranţi (buc.)
1	Archia	1.523	110	PEID,PN10	66	8	7
2	Aurel Vlaicu	868	110	PEID,PN10	63	3	5
3	Calea Zarandului	1067	110	PEID,PN10	12	2	6
4	Centuria	333	110	PEID,PN10	17	3	2
5	Cireşilor	271	110	PEID,PN10	12	2	1
6	Cozia	1.205	110	PEID,PN10	36	2	7
7	Cozia 1	206	110	PEID,PN10	5	1	1
8	Dimitrie Cantemir	587	110	PEID,PN10	45	5	3
9	Granitului	465	110	PEID,PN10	-	2	1

Nr. crt.	Strada	Extindere conducte			Lucrări conexe		
		Lungime (m)	Diametru (mm)	Material	Branşamente (buc.)	Cămine (buc.)	Hidranţi (buc.)
10	Horea	523	110	PEID,PN10	-	2	-
11	I.Pincio	223	110	PEID,PN10	18	2	1
12	I.Vulcan	934	110	PEID,PN10	32	3	4
13	Pinului	66	110	PEID,PN10	2	1	-
14	Primăverii	403	110	PEID,PN10	21	4	2
15	Prunilor	96	110	PEID,PN10	1	2	1
16	Roci	241	110	PEID,PN10	5	1	1
17	Ştejarului	150	110	PEID,PN10	12	3	1
18	Subtraversare curs apă	44	110	PEID,PN10			
T O T A L		9.205	-		347	46	43

Sursa: SC ApaProd SA Deva

Pentru elaborarea Strategiei 2014-2023 este important ca, în urma analizei efectuate, să fie posibilă evidenţierea elementelor deficitare a căror remediere să facă obiectul unor proiecte dedicate în acest sens. Tabelul 4.10 prezintă o sinteză a cerinţelor de remediere/ dezvoltare pentru infrastructura de apă potabilă actuală.

Tabel 4.10. Necesarul de intervenţii la infrastructura de apă potabilă (2013)

Nr. crt.	Detalii		Existent	Din care necesită:		Necesar extindere
				Reabilitare	Modernizare	
1	Reţea de aducţiune (km) Orlea- Deva		36		36	
2	Reţea apă potabilă (km)		117,82	7,299		9,205
3	Capacitate staţie de tratare (m3/h)		3.600	DA	DA	
4	Surse de alimentare	În funcţiune:	ORLEA			
		Sistate:	UZINA DEVA			

Sursa: SC ApaProd SA Deva

Pentru cei 7,299 km de reţea de apă potabilă care necesită reabilitare se va realiza înlocuirea reţelelor uzate conform specificaţiilor din tabelul următor (Tabel 4.11).

Tabel 4.11. Planificarea lucrărilor de înlocuire a reţelelor uzate de apă potabilă

Nr. crt.	Strada	Extindere conducte			Lucrări conexe		
		Lungime (m)	Diametru (mm)	Material	Branşamente (buc.)	Cămine (buc.)	Hidranţi (buc.)
1	Ana Ipatescu	199	160	PEID,PN10	22	1	1
2	Alexandru Vlahuta	20	200	PEID,PN10	33	3	3
		420	110				
3	Aurel Vlaicu	791	200	PEID,PN10	75	7	4
4	Aleea Neptun	383	110	PEID,PN10	9	3	2
5	Archia	737	140	PEID,PN10	-	2	3
6	B. St.Delavrancea	165	110	PEID,PN10	15	-	-
7	Cetatii	85	110	PEID,PN10	5	1	-
8	Decebal	107	500	PEID,PN10	-	1	-
9	Digului	137	110	PEID,PN10	8	2	-
10	Dorobanţilor	421	400	PEID,PN10	6	1	1
11	Dragos Voda	272	110	PEID,PN10	22	1	-
12	Ghe. Bariţiu	370	125	PEID,PN10	20	6	2
		73	200				
13	Ghe. Lazar	209	160	PEID,PN10	27	2	1
14	Haraului	150	110	PEID,PN10	9	1	-
15	Izvorului	337	180	PEID,PN10	30	3	1
16	N. Grigorescu	825	110	PEID,PN10	51	1	-
17	N. lorga	323	110	PEID,PN10	20	3	1
18	S. Barnutiu	318	110	PEID,PN10	36	3	-
19	S. Dragoi	197	110	PEID,PN10	14	3	-
20	StO. losif	226	140	PEID,PN10	18	2	1
21	T. Maiorescu	200	400	PEID,PN10	-	2	-
22	T. Vladimirescu	191	110	PEID,PN10	20	2	1
23	V. Braniste	143	110	PEID,PN10	14	2	-

Nr. crt.	Strada	Extindere conducte			Lucrări conexe		
		Lungime (m)	Diametru (mm)	Material	Branşamente (buc.)	Cămine (buc.)	Hidranţi (buc.)
T O T A L		**7,299**	**-**	**-**	**454**	**52**	**21**

Sursa: SC ApaProd SA Deva

Implementarea SCADA în sistemul de distribuţie a apei Deva (noduri de reţea) include o serie de dotări cu privire la echipamentele de măsurare şi transmitere de date privind anumiţi parametri din reţeaua de distribuţie, care urmează a se instala în căminele existente din reţeaua de distribuţie la care se propune reabilitarea, sau în cămine noi.

4.2.1.3. Evoluţia sistemului de alimentare cu apă potabilă

În perioada analizată, sistemul de alimentare cu apă a suferit modificări semnificative, atât în ceea ce priveşte configuraţia, echiparea şi starea acestuia, cât şi referitor la serviciile oferite populaţiei deservite în cadrul zonei aflate în responsabilitatea municipiului Deva.

O perspectivă relevantă este oferită de indicatorii statistici aferenţi acestei perioade, referitori la: lungimea reţelei de alimentare, capacitatea instalaţiilor de producere a apei, consumul înregistrat pe principalele categorii de consumatori, precum şi realizarea contorizării consumului. Evoluţia valorilor acestor caracteristici sunt prezentate în Tabelul 4.12, care oferă o imagine sintetică asupra caracteristicilor principale ale sistemului de alimentare cu apă potabilă, a gradului de acoperire teritorială asigurat de reţeaua actuală, precum şi a evoluţiei consumului şi a contorizării consumatorilor.

De la început vom remarca faptul că principalele deficienţe ale sistemului de alimentare cu apă constau în:

- Pierderile de apă în sistem – datorate consumurilor neautorizate;
- Gradul avansat de uzură al reţelei.

Sistemul actual de alimentare cu apă potabilă are o lungime totală a reţelei simple de distribuţie a apei potabile de 117,82 km, iar capacitatea actuală anuală a instalaţiilor de producere a apei potabile este de 22.076 m^3/zi, în scădere cu 10,16% faţă de capacitatea anului precedent (24.572 m^3/zi).

Tabel 4.12. Evolutia sistemului de alimentarecu apă potabilă din municipiul Deva, în perioada 2007-2013

Detalii	Anul						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Sistemul de alimentare cu apăpotabilă;							
- lungimea totală a reţelei simple de distribuţie a apei potabile (km)	78,3	112,9	110,1	114,2	121,4	-	117.82

Detalii	Anul						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
- capacitatea anuală a instalaţiilor de						24572	22076
Consum apă (mii m3):							
TOTAL:	4969	4751	4419	4086	4035	3860	2813
- total populaţie, din care:	3338	3238	3174	2973	2895	2772	2008
- apă rece	3171	3076	3015	2824	2750	2633	1907
- apă rece pentru preparare apa caldă în sistem centralizat	167	162	159	149	145	139	101
- agenţi economici	1631	1513	1245	1113	1140	1088	805
Consumatori contorizaţi (nr.):							
TOTAL:	5498	5636	5767	6000	6190	6318	6386
- casnici	4344	4432	4525	4734	4902	5031	5091
- agenţi economici	1015	1065	1103	1126	1148	1145	1153
- instituţii	139	139	139	140	140	142	142
Tariful de furnizare al apei (lei / mc)	1.65	1.88	2.06	2.31	2.67	2.93	3.31
Situaţia actuală:							
Grad de acoperire teritorială (%)	95%						
Reţea ce trebuie modernizată (km)	Tabel precedent (Tabel 3.9)						
Reţea ce trebuie înlocuită (km)	Tabel precedent (Tabel 3.10)						
Staţii de tratare în curs de modernizare	Nu este cazul						

Sursa: SC ApaProd SA Deva

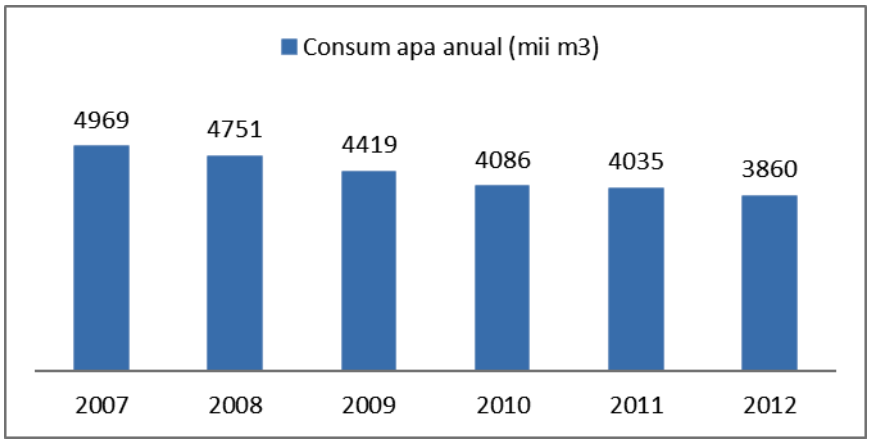

Fig. 4.10. Evolutia consumului de apa in municipiul Deva

Consumul total al populaţiei a înregistrat o scădere permanentă în perioada analizată, de la 3.338 mii m^3 în anul 2007, ajungându-se la 2.772 mii m^3 în anul 2012, diminuarea fiind cu 17% din valoarea aferentă anului 2007.

Trendul descendent din perioada 2007-2012 poate fi explicat pe seama crizei economice generale, a diminuării graduale a activităţii agenţilor economici, a scăderii numărului populaţiei,

precum şi a soldului negativ al migraţiei interne/externe a populaţiei. Graficul din Figura 3.9 oferă o imagine relevantă asupra involuţiei înregistrate privind consumul de apă.

Analiza în continuare a datelor privind consumul pe tipuri de consumatori denotă faptul că au avut loc scăderi ale consumului pe toate categoriile de consumatori: populaţie - apă rece; populaţie - apă rece pentru preparare apă caldă în sistem centralizat; agenţi economici. Figura 4.11 reflectă această situaţie înregistrată.

Menţionăm că datele înregistrate pentru anul 2013 sunt date parţiale, care nu acoperă consumul aferent întregului an, deci nu pot face obiectul analizei evoluţiei în timp a sistemului.

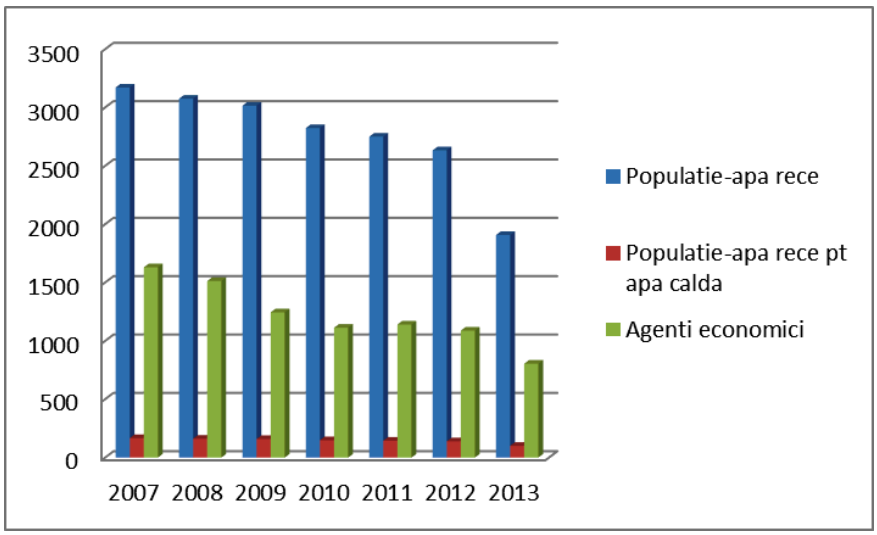

Fig. 4.11. Evolutia consumului de apa pe categorii de consumatori

Un alt indicator privind administrarea alimentarii cu apă este reprezentat de evoluţia numărului consumatorilor contorizaţi. Analiza efectuată se referă atât la numărul total al consumatorilor contozizaţi, cât şi la detalierea numărului total pe categorii de consumatori, respectiv: casnici, agenţi economici şi instituţii.

Graficul din Figura 4.12 adresează evoluţia numărului total al consumatorilor contorizaţi, iar Figura 4.13 urmăreşe evoluţia contorizării pe categorii de consumatori.

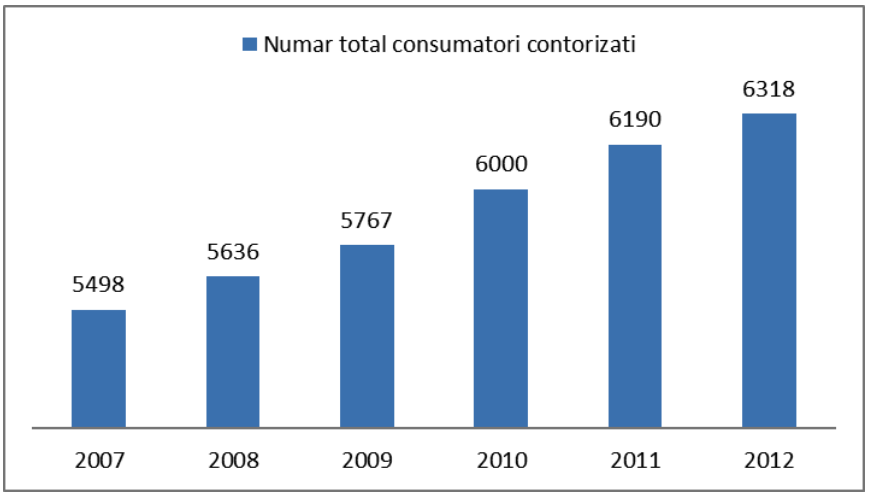

Fig. 4.12. Evolutia numarului total de consumatori contorizati, municipiul Deva

Referitor la numărul consumatorilor contorizaţi, graficul reflectă o creştere continuă a acestui număr. Datorită creşterii relativ uniforme înregistrate pe toată perioada de referinţă a analizei, se poate prognoza păstrarea aceluiaşi trend de evoluţie şi în viitorul apropiat.

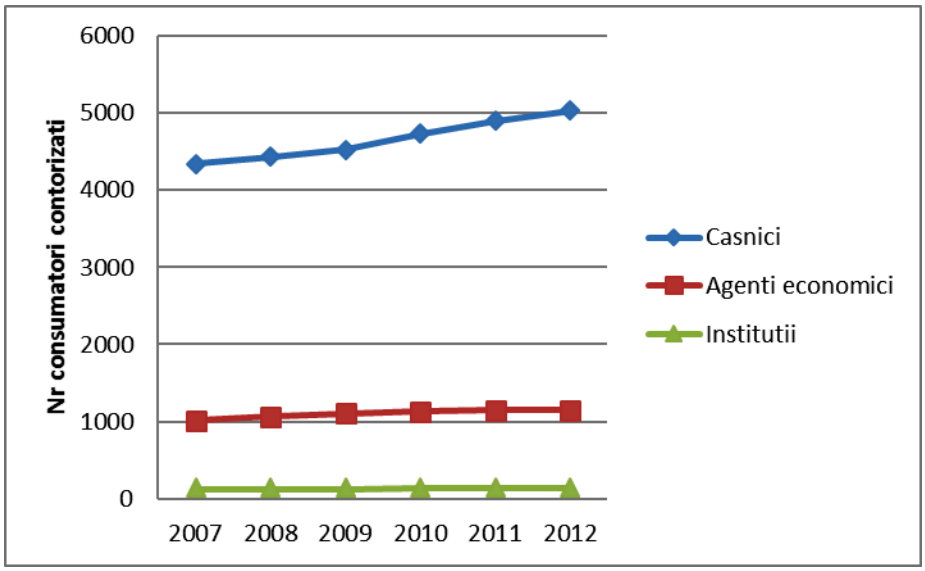

Fig. 4.13. Evolutia numarului de consumatori contorizati, pe categorii de consumatori

În cadrul acestui grafic se poate observa că, în timp ce la categoria consumatorilor casnici se înregistrează o evoluţie ascendentă, cu o creştere de 16% pe întreaga perioadă (5031 contorizări în 2012 faţă de 4344 în 2007), creşterea la agenţii economici a fost de 12,8% (1145 în 2012 faţă de 1015 în 2007), pentru ca instituţiile să înregistreze o creştere de numai 2,2%.

Întreg procesul evolutiv poate fi explicat prin prisma evoluţiei generale social-economice care a avut loc în perioada analizată. De avut în vedere faptul că datele pentru 2013 nu au fost prelevate în cadrul analizelor efectuate, deoarece aceste date reprezintă o situaţie parţială la nivelul anului 2013, nu cuprind întregul an.

Acoperirea actuală a sistemului de contorizare a distribuţiei cu apă (Tabel 4.13) este foarte apropiată de 100%. Astfel, pentru instituţii este asigurată acoperirea integrală prin contorizare, iar pentru consumatorii casnici în proporţie de 99,9%, respectiv la consumatorii din categoria agenţilor economici înregistrându-se un procent de 99,91%.

Tabel 4.13. Gradul de contorizare a distribuţiei cu apă (2013)

Nr.crt	Categoria de consumatori	Valoare (%)
1	Consumatori casnici	99.9
2	Agenţi economici	99.91
3	Instituţii publice	100

Sursa: SC ApaProd SA Deva

Gradul de acoperire teritorială de 95% a alimentării cu apă potabilă va fi mult ameliorat prin lucrările de dezvoltare a reţelei care au fost deja prezentate.

Referitor la tariful de furnizare al apei, acesta a avut o evoluţie ascendentă, cu o creştere mai slabă în primii ani ai perioadei, şi o creştere mai accentuată în continuare, astfel încât tariful actual (3.31 lei/mc) reprezintă dublul tarifului din anul 2007 (1.65 lei/mc). Această creştere este prezentată în graficul din figura următoare (Figura 4.14).

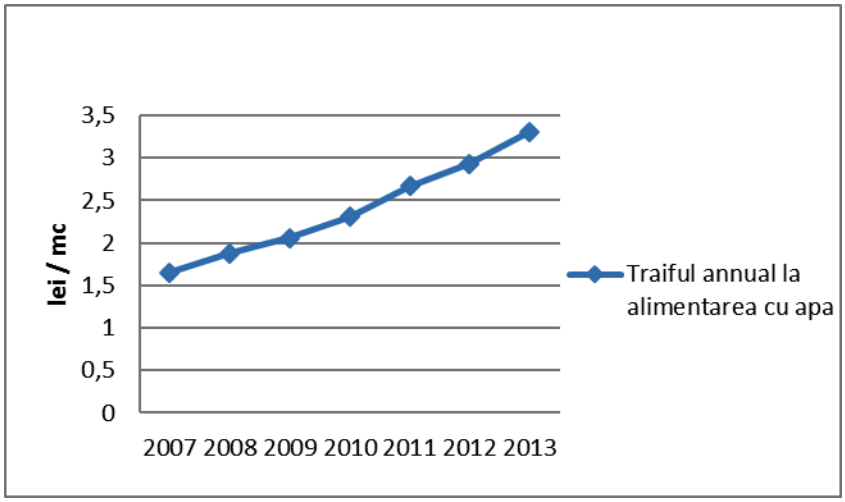

Fig. 4.14. Evolutia tarifului la apa potabila, municipiul Deva

Deoarece tariful de furnizare al apei induce efecte socio-economice diverse, am detaliat analiza acestui indicator. Astfel, în Tabelul 4.14 sunt prezentate creşterile anuale procentuale ale tarifelor, cu două baze de referinţă distincte: tariful din anul 2007, primul an al perioadei de analiză, şi tariful din anul precedent anului respectiv.

În acest context au fost luate în considerare şi datele aferente anului 2013, deoarece tariful de la sfârşitul anului 2013 se presupune că va fi cel puţin la nivelul consemnat prin datele furnizate de S.C. ApaProd S.A. Deva.

Tabel 4.14. Evoluţia tarifului de fumizare al apei în municipiul Deva (%)

Detalii	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Tariful anual (lei/mc)	1,65	1,88	2,06	2,31	2,67	2,93	3,31
- creştere % faţă de 2007	-	13,93	26,06	40,00	55,75	77,57	200,00
- creştere % faţă de anul	-	13,93	9,57	12,13	15,58	9,74	12,97

Sursa: ApaProd Deva, Prelucrare proprie

4.2.2. Reţeaua de canalizare

4.2.2.1. Starea actuală a sistemului de canalizare

Din perspectivă regională, se poate constata că un număr de 90 localităţi ale Regiunii Vest au reţele de canalizare menajeră. Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare din Regiunea Vest este de 2.441 km, reprezentând 13,3 % din lungimea reţelei de canalizare la nivel naţional (18.381 km). Acestea există în principal în oraşe, fiind totodată mai extinse în cartierele de blocuri. Multe dintre reţelele de canalizare menajeră prezintă uzuri avansate, fizice şi mai ales morale.

În Municipiul Deva există un sistem de colectare a apelor de canalizare în sistem centralizat. Reţeaua de canalizare a municipiului Deva este o reţea de tip mixt, fiind majoritar de tip separativ şi pe unele porţiuni în sistem unitar, apele uzate menajere şi apele meteorice fiind colectate în aceeaşi reţea.

Reţelele de canalizare sunt executate în cea mai mare parte din beton şi au diametrele cuprinse între 250 şi 2200 mm. Aceste reţele sunt racordate la un colector principal de canalizare, executat din tuburi de beton Dn 800 mm, care conduce apele uzate la staţia de epurare, amplasată la ieşirea din oraş, în apropiere de râul Mureş. Pe un număr redus de străzi există reţele de transport a apelor uzate şi de canalizare pluvială, care sunt executate din PVC şi beton, cu diametre între 300 - 600 mm, precum şi două colectoare principale, cu diametrele cuprinse între 800 - 1500 mm.

Modul de colectare a apelor pluviale este de tip unitar. Prin modernizarea sistemului se tinde spre realizarea integrală a sistemului de tip separativ. Astfel, pentru cartierul Viile Noi şi pentru Cartierul situat între calea ferată şi râul Mureş, au fost întocmite proiecte de reţele decanalizare în sistem separativ. Reţelele de canalizare din aceste cartiere au fost finalizate doar pe unele dintre străzi.

Staţia de epurare existentă are doar treapta de epurare mecanică şi este nefuncţională. Pentru această staţie sunt în curs de realizare următoarele trepte de epurare: mecanică, biologica şi terţiară.

Locul de deversare a apelor uzate menajere: statia de epurare – emisar-Raul Mureş.

În Tabelul 4.15 se prezintă principalele caracteristici ale sistemului de canalizare actual.

Cei 100,245 km ai reţelei simple de canalizare sunt distribuiţi astfel: 94,157 km (93,93%) în mediul urban şi 6,088 km (6,07%) în mediul rural. Această situaţie corespunde unui nivel de acoperire al reţelei faţă de necesar de 95%.

În localitatea aparţinătoare Sântuhalm doar un număr mic de gospodării sunt racordate la colectorul de canalizare al municipiului Hunedoara, care trece prin localitate pe un traseu paralel cu râul Cerna, la care este conectată parţial şi localitatea Cristur.

În localitatea Cristur există reţea de canalizare menajeră în funcţiune.

Localităţile Archia şi Bârcea Mică nu dispun de canalizare, fiind în curs de executare, în faza finală, reţeaua aferentă localităţii Bârcea Mică, pe o lungime de 1500 m, prin accesarea în acest scop a unor fonduri de coeziune.

De asemenea, pentru localitatea Sântuhalm urmează să se realizeze extinderea reţelei actuale pe o lungime de 3166 m, proiectul respectiv fiind în etapa de licitaţie.

Tabel 4.15. Caracteristicile sistemului public de canalizare din municipiul Deva, anul 2013

Nrc.	Caracteristica	Valoare
1	Lungimea totală simplă a reţelei de canalizare	100,245 km
2	Tipul reţelei (mixt, separativ, unitar)	unitar
3	Gradul de uzură al sistemului de canalizare, vechimea elementelor sistemului	89% > 20 de ani vechime
4	Gradul de acoperire a suprafeţei aflate în responsabilitate prin reţeaua de canalizare existentă	92%
5	Volumul de apă furnizat	7715 mil.mc

Sursa: SC ApaProd SA Deva

Asigurarea serviciului de canalizare, din punct de vedere al populaţiei deservite şi al costurilor aferente acestui serviciu, se prezintă în Tabelul 4.16.

Tabel 4.16. Serviciul public de apă şi de canalizare în municipiul Deva, anul 2013

Nr.crt	Caracteristica	Valoare
1	Numărul total de locuitori, din care:	65.086
2	cu acces la apă potabilă	64.300
3	cu acces la canalizare	62.115
4	Număr persoane juridice racordate	1.074
5	Volumul de apă furnizat	7715 mil. mc
6	Consumul mediu de apă potabilă /pers./zi	0,166 mc / zi
7	Tarif de preluare apă uzată (fără TVA)	1,47 lei / mc
8	Valoarea totală a facturilor de apă emise / an (cu TVA)	17.187,60 mii lei

Nr.crt	Caracteristica	Valoare
9	Valoarea totală a facturilor de apă încasate / an	16.669,33 mii lei

Sursa: SC ApaProd SA Deva

Asigurarea serviciului aferent sistemului de canalizare pentru locuitori se realizează în proporţie de 95,44%, fiind sub nivelul de asigurarea a alimentării cu apă potabilă, care acoperă 98,79% din totalul populaţiei.

Referitor la modul de încasare a facturilor emise de unitatea prestatoare a serviciului de canalizare, conform datelor furnizate de SC ApaProd SA, acestea nu sunt achitate în totalitate, respectiv un procent de 3% rămân neachitate.

4.2.2.2. Administrarea şi dezvoltarea reţelelor de canalizare

Pe baza contractului de concesiune nr. 55433/16.12.2004, încheiat între Primăria municipiului Deva şi S.C. Apa Prod S.A., sistemul de canalizare la nivelul municipiului Deva este monitorizat de S.C. Apa Prod S.A., împreună cu sistemul de alimentare cu apă.

Deoarece reţeaua de canalizarea existentă are un grad de uzură avansat, 89% din elementele sistemului de canalizare având o vechime mai mare de 20 de ani, rezultatele expertizelor realizate de specialiştii S.C. ApaProd S.A au stabilit că reţeaua existentă necesită a fi modernizată pe o lungime de 10,9262 km. Lucrările vor fi realizate prin proiectul de investiţii *„Reabilitarea şi modernizarea sistemelor de alimentare cu apă şi canalizare în municipiile Deva şi Hunedoara*", finanţat de Uniunea Europeană prin Măsura ISPA 2005/RO/P/PE/002.

În baza acestui program, se va înlocui reţeaua de canalizare pe străzile: Progresului – 330 m, Aleea Progresului – 214 m, Mihai Viteazu – 202 m, Aleea Muncii – 185 m, I.L.Caragiale – 139 m, Scărişoara – 104 m. Tabelul 4.17 cuprinde lista lucrărilor de reabilitare a conductelor de canalizare aferente municipiului Deva. Conform datelor prezentate, urmează să fie reabilitată reţeaua de canalizare pe o lungime de 856 m, inclusiv lucrările conexe (subtraversări, racorduri, cămine, guri de scurgere etc.).

Tabel 4.17. Lista lucrărilor de reabilitare a conductelor de canalizare în Municipiul Deva

Nr. Crt.	Strada	Lucrări reabilitare litare conducte			Lucrări conexe		
		Lungime (m)	Diametru (mm)	Material	Racorduri (buc.)	Cămine (buc.)	Guri scurgere (buc.)
1	Aleea Progresului	130	315	PVC, SN4	8	4	2
2	Aleea Muncii	56	315	PVC, SN4	1	2	2
3	Aleea Scărişoara	91	315	PVC, SN4	5	4	-
4	l.L. Caragiale	106	315	PVC, SN4	4	4	-
5	Mihai Viteazul	182	315	PVC,	15	8	-
6	Progresului	282	800	PAFSI N,SN 10000, cond. gravitaţionale (PN1)	10	13	1
7	Subtraversări DN	9	800	PAFSI N,SN 10000			
Total		**856**	**-**	**-**	**43**	**35**	**5**

Sursa: SC ApaProd SA Deva

Lucrările de extindere a reţelei de canalizare se vor desfăşura pe o lungime de 9.934 m, cu toate lucrările conexe (subtraversări, racorduri, cămine etc.), conform Tabelului 4.18.

În completare, lucrările de modernizare cuprind şi implementarea SCADA în sistemul de canalizare, prin automatizarea staţiilor de pompare apă uzată. De asemenea, staţia de epurare se află în curs de modernizare.

Tabel 4.18. Lista lucrărilor de extindere a reţelei de canalizare în Municipiul Deva

Nr. Crt.	Strada	Extindere conducte			Lucrăriconexe	
		Lungime (m)	Diametru (mm)	Material	Racorduri (buc.)	Cămine (buc.)
1	Archia	1496	250	PVC, SN 4	66	42
2	Aurel Vlaicu	875	250	PVC, SN 4	63	26
3	Cafea Zarandului	1132	250	PVC, SN 4	12	23
4	Centuria	367	250	PVC, SN 4	18	11

Nr. Crt.	Strada	Extindere conducte			Lucrăriconexe	
		Lungime (m)	Diametru (mm)	Material	Racorduri (buc.)	Cămine (buc.)
5	Cireşilor	271	250	PVC, SN 4	12	9
6	Cozia	1152	250	PVC.SN4	35	29
7	Cozia 1	205	250	PVC, SN 4	5	5
8	CA Rosetti	180	250	PVC, SH 4	12	5
9	Dimitrie Cantemir	590	250	PVC, SN 4	44	19
10	Depozitelor	436	250	PVC, SN 4	11	9
11	Granitului	240	250	PVC, SN 4	-	7
12	I.Maniu (Garii)	188	250	PVC, SN 4	10	7
13	I. Pincio	226	250	PVC, SN 4	18	8
14	I.Vulcan	1121	250	PVC. SN 4	33	26
15	Mihai Viteazul	60	250	PVC, SN 4	2	2
16	Pinului	71	250	PVC, SN 4	2	2
17	Primăverii	409	250	PVC, SN 4	21	13
18	Prunilor	302	250	PVC, SN 4	7	8
19	Rândunicii	115	250	PVC, SN 4	16	2
20	Roci	236	250	PVC, SN 4	7	7
21	Stejarului	149	250	PVC, SN 4	12	7
22	Str. 3	85	250	PVC, SN 4	12	2
23	Subtraversare curs apa	36	250	PVC, SN 4		
Total		**9.934**	**-**	**-**	**418**	**263**

Lucrările de dezvoltare a reţelei de canalizare adresează şi subsistemul de pompare apă uzată în Deva, prin construcţia a 5 staţii de pompare apă uzată, după cum urmează:

- Construcţie staţie de pompare apă uzată SPAU 1 Archia - situată pe strada Archia, dimensionată pentru debitul Q=16,3mc/h şi înălţimea de pompare H=22,3 m;
- Construcţie staţie de pompare apă uzată SPAU 2 Archia - situată pe strada Archia, dimensionată pentru debitul Q=15,1 mc/h şi înălţimea de pompare H=15,2 m;
- Construcţie staţie de pompare apă uzată SPAU 3 C.A. Rosetti - situată pe strada C.A.Rosetti, dimensionată pt. debitul Q=15,2mc/h şi înălţimea de pompare H=10,2m;
- Construcţie staţie de pompare apă uzată SPAU 4 Santuhalm - situată pe strada Santuhalm 2, dimensionată pt. debitul Q=73,4mc/h şi înălţimea de pompare H=16,4m;

- Construcţie staţie de pompare apă uzată SPAU 5 Centuria - situată pe strada Centuria, dimensionată pentru debitul Q=15,3mc/h şi înălţimea de pompare H=7,6 m.

4.2.2.3. Evoluţia sistemului de canalizare

Evoluţia sistemului de canalizare, din punct de vedere al lungimii simple a reţelei de canalizare, a urmărit o traiectorie ascendentă. Pentru ilustrare, au fost selectate câteva repere de referinţă, la un interval de 5 ani, aferente anilor 1997, 2002, 2007, 2013 (Tabelul 4.19). Pentru relevanţă, au fost determinate şi creşterile procentuale ale acestei serii de date faţă de anul iniţial, 1997, precum şi faţă de valoarea precedentă aferentă datelor analizate.

Tabel 4.19. Repere în evoluţia sistemului de canalizare din municipiul Deva

Caracteristica	1997	2002	2007	2013
Lungimea simplă a reţelei de canalizare (Km)	51,9	56,9	84	100,245
Creştere procentuală: - faţă de 1997	-	9,63%	61,85%	93,15%
- faţă de perioada precedentă	-	9,63%	47,63%	19,34%

Sursa: SC ApaProd SA Deva

Corespunzător acestor date se prezintă graficul de evoluţie (Figura 4.15).

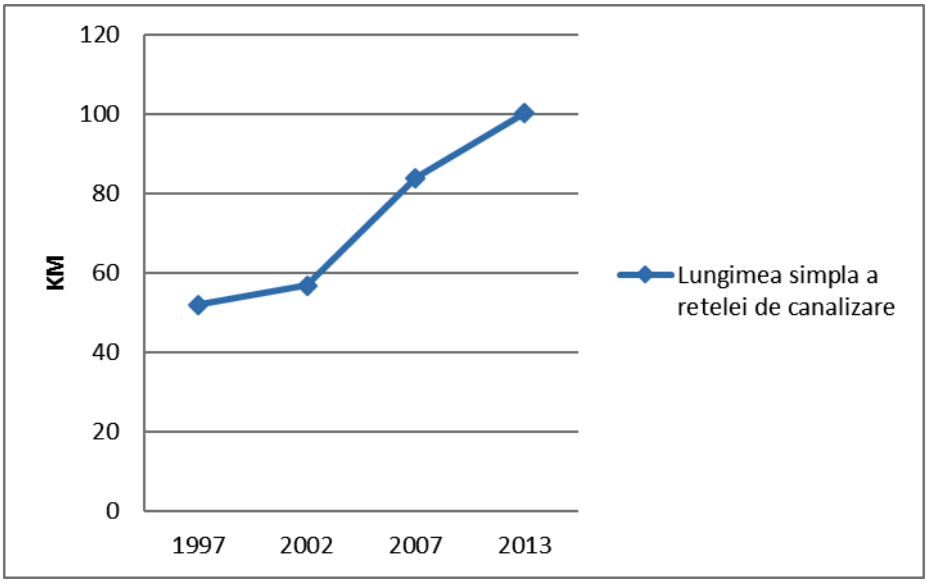

Fig. 4.15. Evolutia sistemului de canalizare in perioada 1997-2013, municipiul Deva

4.3. Rețele energetice

4.3.1. Eficiența energetică

4.3.1.1. Evoluții globale

Intr-o economie din ce în ce mai globalizată, strategia energetică a unei ţări se realizează în contextul evoluţiilor şi schimbărilor care au loc pe plan mondial.

Cererea totală de energie în 2030 va fi cu circa 50% mai mare decât în 2003, iar pentru petrol va fi cu circa 46% mai mare. Rezervele certe cunoscute de petrol pot susţine un nivel actual de consum doar până în anul 2040, iar cele de gaze naturale până în anul 2070, în timp ce rezervele mondiale de huilă asigură o perioadă de peste 200 de ani, chiar la o creştere a nivelului de exploatare. Previziunile indică o creştere economică, ceea ce va implica un consum sporit de resurse energetice.

Din punct de vedere al structurii consumului de energie primara la nivel mondial, evoluţia şi prognoza de referinţă realizată de Agenţia Internaţională pentru Energie (IEA) evidenţiaza pentru perioada 2010 - 2020 o creştere mai rapidă a ponderii surselor regenerabile, dar şi a gazelor naturale.

Se estimează că, la nivel global,aproximativ un sfert din nevoile de resurse energetice primare vor fi acoperite în continuare de cărbune. Concomitent cu creşterea consumului de energie va creşte şi consumul de cărbune. Datele centralizate de Consiliul Mondial al Energiei (CME) arată o creştere cu aproape 50 % a extracţiei de cărbune la nivel mondial în anul 2005 faţă de anul 1980.

Creşterea cererii de energie, combinata cu factori geopolitici, în special situaţia din Orientul Mijlociu, au determinat în prima decadă a secolului XXI creşterea pretului ţiţeiului, care a indus şi creşteri ale preţurilor gazelor naturale. Un alt factor care a determinat creşterea pretului la produsele petroliere pe plan mondial a fost lipsa capacităţilor de rafinare, problema care necesita identificarea unor soluţii pe termen mediu şi lung. La toate acestea s-a adaugat şi tendinta manifestata de unele state, de suplimentare a stocurilor pentru a face faţă situatiilor de criză.

Elementele de mai sus stau la baza reorientării politicilor energetice ale ţărilor care sunt net importatoare de energie, în sensul creşterii atenţiei acordate resurselor regenerabile de energie şi îmbunătăţirii eficienţei energetice. Totodată, în urma evenimentelor de la Fukushima - Japonia din anul 2011, în mai multe ţări se reanalizează opţiunea nucleară.

4.3.1.2. Politica energetică a Uniunii Europene

Una din provocările majore pentru Uniunea Europeană se referă la modul în care se poate asigura securitatea energetică cu energie competitivă şi „curată”, ţinând cont de limitarea schimbărilor climatice, escaladarea cererii globale de energie şi de viitorul nesigur al accesului la resursele energetice.

Viziunea politicii energetice europene de astăzi corespunde conceptului de dezvoltare durabilă şi se referă la următoarele aspecte importante: accesul consumatorilor la sursele de energie la preţuri accesibile şi stabile, dezvoltarea durabilă a producţiei, transportului şi consumului de energie, siguranţa în aprovizionarea cu energie şi reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

Politica Uniunii Europene în domeniul energiei pentru perioada până în 2020 se bazează pe trei obiective fundamentale, pentru care UE a propus pachete separate de reformă legislativă şi de reglementare:

- Durabilitate - subliniază preocuparea UE pentru schimbările climatice prin reducerea emisiilor sale de gaze cu efect de seră (GES) la un nivel care să limiteze efectul de încălzire globală la doar 2°C în plus faţă de temperaturile din era pre-industrială. În acest sens, în decembrie 2008, a fost aprobat Pachetul „Energie - Schimbări Climatice";
- Competitivitate - vizează asigurarea implementării efective a pieţei interne de energie; în acest sens, în septembrie 2008 Parlamentul European şi Consiliul au adoptat cel de-al treilea pachet legislativ pentru piaţa internă de energie;
- Siguranţa în alimentarea cu energie - vizează reducerea vulnerabilităţii UE în privinţa importurilor de energie, a întreruperilor în alimentare, a posibilelor crize energetice şi a nesiguranţei privind alimentarea cu energie în viitor.

Pachetul de reglementări privind politica viitoare a UE în domeniul energie - schimbări climatice a fost aprobat în cadrul Consiliului European şi adoptat de Parlamentul European în decembrie 2008 (publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene în iunie 2009). În contextul instituirii şi al funcţionării pieţei interne şi din perspectiva necesităţii de protecţie şi conservare a mediului înconjurător, politica energetică a UE urmăreşte:

- asigurarea funcţionării pieţelor de energie în condiţii de competitivitate;
- asigurarea siguranţei aprovizionării cu energie în Uniune;
- promovarea eficienţei energetice şi a economiei de energie;
- dezvoltarea surselor regenerabile de energie;
- reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră;
- promovarea interconectării reţelelor energetice.

Pachetul „Energie - Schimbări Climatice", stabileşte pentru UE o serie de obiective pentru anul 2020, cunoscute sub denumirea de „obiectivele 20-20-20", şi anume:

- reducerea emisiilor de GES la nivelul UE cu cel puţin 20% faţă de anul 1990;
- creşterea cu 20% a ponderii surselor de energie regenerabilă (SRE) în totalul consumului energetic al UE, precum şi o ţintă de 10% biocarburanţi în consumul de energie pentru transporturi;
- o reducere cu 20% a consumului de energie primară, care să se realizeze prin îmbunătăţirea eficienţei energetice, faţă de nivelul la care ar fi ajuns consumul în lipsa acestor măsuri.

Începând cu anul 2013, sectorul energiei electrice, responsabil de cea mai mare parte a emisiilor de CO2 din UE, va fi supus în întregime unui sistem de licitaţii pentru achiziţionarea certificatelor de emisii de CO2.

Implementarea prevederilor pachetului legislativ Energie - Schimbări Climatice va avea implicaţii majore în special asupra instalaţiilor din sectorul energetic care intră şi sub incidenţa Directivei 2001/80/CE privind limitarea emisiilor în aer ale anumitor poluanţi proveniţi din instalaţiile mari de ardere. Aceste instalaţii vor trebui să respecte concomitent şi obligaţiile privind calitatea aerului, care conduc la reducerea emisiilor de substanţe poluante generate (SO2, NOx, particule).

Măsurile privind eficienţa energetică au un rol critic în garantarea realizării la cele mai mici costuri a obiectivelor stabilite prin pachetul energie-schimbări climatice. Este evident că obiectivul de 20% referitor la eficienţa energetică va contribui în mare măsură la obiectivele privind durabilitatea şi competitivitatea în UE. În plus, diminuarea consumului prin eficienţa energetică este cel mai eficient mod de a reduce dependenţa de combustibilii fosili şi de importuri.

Recunoscând importanţa tehnologiei în domeniul energiei pentru reducerea emisiilor de CO2, a garantării securităţii în alimentarea cu energie şi a competitivităţii companiilor europene, UE a propus o strategie comună pentru promovarea tehnologiilor energetice. În octombrie 2009 se adoptă „Planul strategic european pentru tehnologiile energetice -Către un viitor cu emisii reduse de carbon”. În acest document Comisia Europeană propune o strategie coordonată între UE, companiile industriale europene şi statele membre, precum şi o prioritizare a tehnologiilor energetice cu accent pe tehnologiile de îmbunătăţire a eficienţei energetice, utilizare a surselor de energie regenerabilă şi de reducere a emisiilor de CO2 (centrale cu ardere pe combustibil solid cărora să li se aplice tehnologia de captare şi stocare a CO2 şi a patra generaţie de centrale nucleare).

Uniunea Europeană este în pragul unei perioade fără precedent pentru domeniul energetic. Efectele turbulenţelor de pe pieţele globale de energie au fost în mare măsură atenuate în ultimii ani, ca urmare a liberălizării, aprovizionarii şi posibilităţilor adecvate de import. Cu toate acestea, se întrevăd schimbări dramatice. Preţurile energiei vor fi afectate de marea nevoie pentru investiţiile din sectorul energetic, precum şi de stabilirea preţului carbonului şi a preţurilor internaţionale mai mari la energie datorită creşterii cererii în ţările emergente. Competitivitatea, securitatea aprovizionării şi obiectivele legate de atenuarea schimbărilor climatice vor fi subminate cu excepţia cazului în care reţelele electrice vor fi modernizate, instalaţiile învechite vor fi înlocuite cu alternative competitive şi mai curate iar energia va fi folosită mai eficient pe tot parcursul lanţului energetic.

Statele membre şi industria au recunoscut amploarea provocărilor. Securitatea aprovizionării cu energie, o utilizare eficientă a resurselor, preţuri accesibile şi soluţii inovatoare sunt cruciale pentru creşterea noastra durabilă pe termen lung, pentru crearea de locuri de muncă şi calitatea vieţii în Uniunea Europeană.

4.3.2. Infrastructura de producţie şi transport energie electrică

Alimentarea cu energie electrică a Municipiului Deva se desfăşoară în prezent în parametri optimi. Există reţele de transport de înaltă tensiune 220 kV, 110 kV, reţele de distribuţie de medie tensiune de 20 kV şi de joasă tensiune 0,4 kV.Distribuţia reţelelor şi a staţiilor de transformare aferente asigură alimentarea echilibrată a întregii zone.Localităţile aparţinătoare sunt alimentate prin reţele aeriene de medie şi joasă tensiune (20 kV).

Caracteristicile reţelei de distribuţie a energiei electrice:

- Putere instalată:834,7 kW;
- Tipul reţelei: 59.9% aeriană - 40.1 % subterană.

Operatorul S.C.Electrocentrale S.A.Deva este producător de energie electrică cu livrare directă în Sistemul Energetic Naţional şi produce în cogenerare energie termică pe care o transportă şi o livrează pentru încălzire populaţiei municipiului Deva.

Termocentrala are o capacitate proiectată de 1260 MW şi o capacitate actuală de 1075 MW.La reţeaua de energie electrică sunt racordate un număr de 26.757 gospodării.

Evoluţia consumurilor de combustibili şi a producţiei de energie electrică şi termică a S.C. Electrocentrale S.A. Deva sunt prezentate mai jos.

Tabel 4.20. Evoluţia energiei electrice şi termice în perioada 1995 - 2008

Anul	Producţie		Consum		
	Energie electrică	Energie termică	Cărbune	Păcură	Gaz natural
1995	5.374.698	454.859	3.293.292	1.285	272.937
1996	5.310.828	513.462	3.287.344	0	260.304
1997	4.468.332	513.462	2.856.920	23.332	164.799
1998	3.437.976	436.707	2.132.035	6.249	165.585
1999	3.746.289	425.389	2.311.430	5.297	155.684
2000	4.093.395	413.824	2.658.721	3.633	124.967
2001	4.493.658	366.808	2.874.968	7.725	148.062
2002	4.346.585	308.936	2.771.948	2.619	172.442

2003	4.298.496	326.183	2.470.778	443	253.653
2004	3.658.586	275.381	2.132.898	0	214.101
2005	3.592.296	245.964	2.395.269	787	109.545
2006	3.672.164	221.669	2.217.156	2.795	162.118
2007	4.110.490	200.378	2.313.286	5	137.197
2008	3.822.814	207.799	2.352.425	706	153.915
2009	2.647.886	102.021	1.595.707	387	107.006
2010	1.848.521	189.843	1.227.091	350	71.411
2011	2.541.336	176.515	1.733.727	-	75.937
2012	2.460.215	155.792	1.399.049	-	80.840

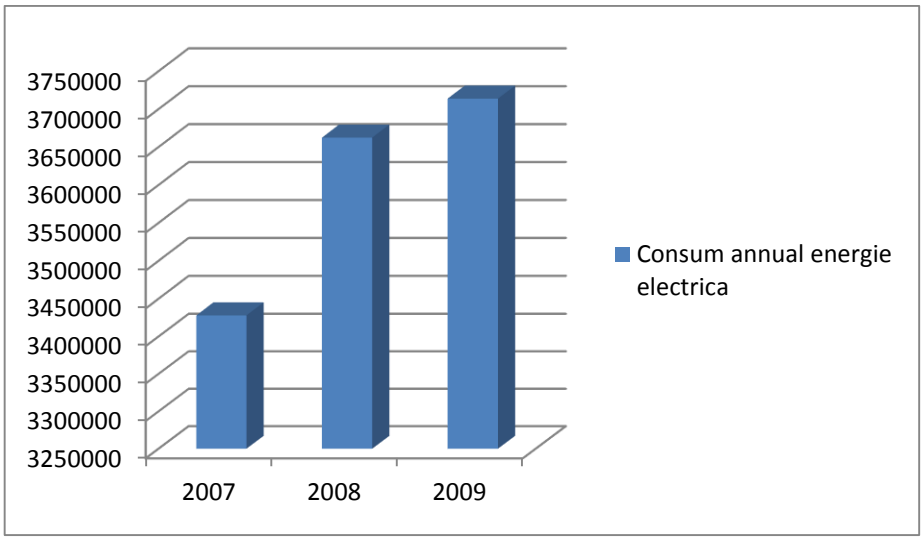

Fig. 4.16. Evolutia consumului anual de energie electrica

Programul de Eficienţă Energetică

Pentru perioada următoare, Municipalitatea Deva intentionează să dezvolte un *Program de Eficienţă Energetică în sectorul public*, ce va avea drept scop implicarea companiilor private de servicii energetice (ESCO) prin intermediul Contractelor de Performanţă Energetică (EnPC).

Programul vizeaza pregătirea şi lansarea de licitatii pentru angajarea unei firme ESCO, prin inlermediul unui contract EnPC, care să dezvolte proiecte ce vor îmbunătăţi eficienta utilizarii energiei în cladirile publice (scoli şi gradinite) şi în sistemul de iluminat public. Companiile ESCO vor finanta sau co-finanta aceste proiecte, folosindu-se de resursele financiare proprii, şi isi vor recupera investitia din economiile viitoare la factura de energie, conform contractului EnPC.

Avantajul acestei abordari consta în faptul ca, după finalizarea investiţiilor, Municipalitatea va beneficia de o presiune redusa asupra bugetului local, intrucat suma platilor pentru energie şi din cadrul contractului EnPC nu va depasi costul initial cu energia.

La terminarea contractului EnPC, după recuperarea investitiei (în general 5-7 ani), Municipalitatea se va bucura de toate beneficiile eficienţei energetice: facturi reduse la energie şi confort sporit pentru cetăţeni.

În scopul de a demara Programul, Municipalitatea intenţionează să coopereze cu BERD (Banca Europeană pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare). Aceasta presupune formarea şi mobilizareaunei echipe dedicate pentru pregătirea şi implementarea acestui Program.

Ca urmare, BERD a angajat o echipa de consultanti, condusa de reprezentanţi ai *Berlin Energy Agency* şi *Tractebel Engineering*, ce vaoferi sprijin în implementarea Programului, materializat prin:

- Pregatirea proiectului: definirea proiectului, a planului de implementare şi a rolului partilor implicate;
- Pregatirea şi implementarea contractului EnPC: elaborarea contractului şi a procedurii de licitatie, modelare financiara, pregătirea ghidului de implementare şi a procedurilor de monitorizare şi verificare;
- Finantarea EnPC: consultanta şi suport în dezvoltarea, pregătirea şi implementarea instrumentelor financiare necesare finantarii contractelor EnPC;
- Training şi consultanţă în implementare: consultanta municipalităţii şi a partilor implicate pentru pregătirea unei structuri de management adecvate şi oferirea de training pentru implementare.
- Concomitent, Municipalitatea va contribui la pregătirea Programului prin:
- Înfiintarea unei Unitati de Implementare a Proiectului ("UIP") ce va superviza dezvoltarea şi implementarea Programului şi care va colabora cu BERD şi Consultantii pe intreaga durata a Programului;
- Furnizarea la timp a tuturor informaţiilor solicitate de BERD sau de echipa de Consultanti necesare pentru pregătirea şi implementarea Programului;
- Asigurarea angajamentului tuturor partilor implicate în Program;
- Examinarea alocarii bugetare, dacă va fi cazul, a unor resurse pentru susţinerea finantarii prin contractele EnPC, fie prin intermediul unor garantii partiale, fie prin sprijin oferit entitatilor finanţatoare sau sprijin oferit unor scheme de finanţare private, agreate în prealabil cu BERD.

4.3.3. Energia termică

Situată la 7 km distanţă de Deva, Sucursala Eloectrocentrale Deva produce energie electrică şi termică, fiind echipată cu 6 grupuri energetice cu putere de 210 MW.

Tabel 4.21. Evoluţia producţiei de energie electrică şi termică

Agent economic	Anul	Energie electrică produsă [MWh]	Energie termică produsă [Gcal]	Energie electrică distribuită [MWh]
SC Electrocentrale SA Deva	1999	3.746.289	425.389	-
	2000	4.093.395	413.824	-
	2001	4.493.658	366.808	-
	2002	4.346.585	308.936	-
	2003	4.298.496	326.183	-
	2004	3.658.586	275.381	-
	2005	3.592.296	245.964	-
	2006	3.672.164	221.669	-
	2007	4.110.490	200.378	-
	2008	3.822.814	207.799	-
	2009	2.647.886	192.021	-
	2010	1.848.521	189.843	-
	2011	2.541.336	176.515	-
	2012	2.460.215	155.792	-
SC Filiala de Distribuţie şi Furnizare a Energiei Electrice "Electrica Banat" – Sucursala Deva	2002	-		1.471.327
	2003	-		1.351.535
	2004	-		1.427.097
	2005	-		1.481.815
	2006	-		1.513.363
	2007	-		1.771.688
	2008	-		2.003.263

Cele 6 turboagregate existente la ora actuală sunt de tip K-200-130-1, iar cazanele sunt de tip Pp-55,330tab/h (12buc):

- capacitatea proiectată: energie electrică 1260 MW şi energie termică 300 Gcal/h;
- capacitatea actuală: energie electrică 1075 MW şi energie termică 320 Gcal/h.

Termocentrala funcţionează pe bază de cărbune (combustibil de bază), păcură şi gaz natural (combustibil suport).

Distribuţia şi furnizarea energiei electrice în municipiul Deva se face de către S.C.Filiala de Distribuţie şi Furnizare a Energiei Electrice "Electrica Banat" Sucursala Deva.

Situaţia energiilor electrice şi termice produse şi distribuite se prezintă conform datelor statistice din Tabelul 4.22.

Pentru fundamentarea deciziilor luate prin *Programul Energetic Municipal* elaborat în anul 2006, au fost selectaţi spre analiză mari consumatori de energie, şi anume două instituţii al căror consum energetic deţineau cea mai mare pondere în consumul energetic total înregistrat la nivelul clădirilor administrative.

Valoarea indicelui specific mediu anual al consumului energetic, determinată cu această ocazie, se înscrie în limite acceptabile, conform datelor din tabelul de mai jos.

Tabel 4.22. Indicele mediu specific al consumului energetic

Tip instituţie	**Suprafaţă încălzită**	**Consum de energie total (încălzire + apă caldă + energie electrică)**	**Valoare anuală consumuri energetice**	**Indice specific mediu al consumului energetic**
-	mp	MWh	lei	kWh/mp an
Instituţii administrative	3288	732.853	150.004	223

Alimentarea cu energie termică

Serviciul public de alimentare cu energie termică produsă centralizat în municipiul Deva a fost concesionat în anul 2008, pentru o perioadă de 8 ani, către Societatea Complexul Energetic Hunedoara SA, cu sediul în municipiul Petroşani, care în momentul de faţă realizează producerea şi furnizarea de energie electrică, precum şi producerea, transportul şi distribuţia energiei termice.

Referitor la cantitatea de energie termică produsă, aceasta a înregistrat o scădere anuală continuă în perioada 1999 – 2012, cu o creştere uşoară în anul 2008. Această situaţie este prezentată în Tabelul 4.23.

Scăderea producţiei în perioada menţionată anterior a fost determinată de scăderea continuă a numărului consumatorilor racordaţi la sistemul centralizat de distribuţie a energiei termice. Aceasta deoarece, faţă de disfuncţionalităţile sistemului centralizat existent până în anul 1990, locuitorii cu venituri mai ridicate, având posibilitatea de a-şi prepara căldura şi apa caldă de consum în mod individual, s-au debranşat după anul 1999, când au achiziţionat centrale termice murale sau convectoare.

Operatorul Societatea Complexul Energetic Hunedoara SA are o putere termică instalată de 372 MWt, care acoperă necesarul de energie termică al consumatorilor racordaţi la sistemul centralizat de alimentare cu căldură.

Tabel 4.23. Situaţia energiei termice produsă (GCal)

Agent economic	**An**	**Energie termică produsă [Gcal]**
Societatea Complexul Energetic Hunedoara SA	1999	425.389
	2000	413.824
	2001	366.808
	2002	308.936
	2003	326.183
	2004	275.381
	2005	245.964
	2006	221.669
	2007	200.378
	2008	207.799
	2009	192.021
	2010	189.843
	2011	176.515
	2012	155.792

Sursa : APM Hunedoara - Anuar Mediu 2008

Ca urmare, cantitatea de energie termică distribuită în sistem centralizat a scăzut continuu în mod semnificativ. Tabelul 4.24 oferă o imagine relevantă în acest sens, exemplificată şi prin intermediul graficului din Figura 4.17.

Astfel, în perioada 2000÷2008 s-a înregistrat o scădere de la an la an a cantităţii distribuite de energie termică, cu o uşoară revigorare la nivelul anului 2009 faţă de anul anterior acestuia. În următoarea perioadă, 2010÷2013, se manifestă din nou o diminuare a cantităţii de energie termică distribuită.

Tabel 4.24. Evoluţia distribuţiei de energie termică din municipiul Deva, în perioada 2000-2011

Nr. crt.	**Detalii**	**U/M**	**Anul**						
			2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
	Energia termică distribuită	Gcal	307792	268942	203326	197746	165208	142108	117399
	Modificare anuală - cantitativ	Gcal	-	-38850	-65616	-5580	-32538	-23100	-24709
	- procentual	%	-	-12,6%	-24,4%	-2,7%	-16,5%	-14%	-17,4%
Nr. crt.	Detalii	U/M	Anul						
			2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Energia termică distribuită	Gcal	99275	70041	90990	82253	76046	65632	54900
	Modificare anuală - cantitativ	Gcal	-18124	-29234	+20949	-8737	-6207	-10414	-10732
	- procentual	%	-15,4%	-29,4%	+29,9%	-9,6%	-7,5%	-13,7%	-16,4%

Sursa: INS, Baza de date TEMPO, Primăria Deva

Prezintă relevanţă comparaţia asupra valorilor limită ale intervalului de analiză, respectiv anul 2013 faţă de anul 2000. În acest sens, se poate observa că, într-o perioadă de 13 ani, distribuţia de energie termică a scăzut de la 307792 Gcal (anul 2000) la 54900 Gcal (anul 2013), astfel încât cantitatea distribuită în anul 2013 reprezintă numai 17,84% din cea a anului 2000.

În cea mai mare parte, sistemele centralizate de distribuţie a energiei termice nu au mai putut face faţă necesităţilor existente, din cauza uzurii fizice şi morale a echipamentelor şi

conductelor de transport. La acestea s-a adăugat lipsa resurselor financiare necesare, atât pentru reparaţii capitale, cât şi pentru întreţinere.

În această situaţie, alimentarea cu căldură în sistem centralizat s-a restrâns, în unele cazuri centralele termice fiind dezafectate. Astfel, în prezent marea majoritate a populaţiei judeţului beneficiază de sisteme de încălzire individuale, din surse proprii, microcentrale de apartament sau sobe.

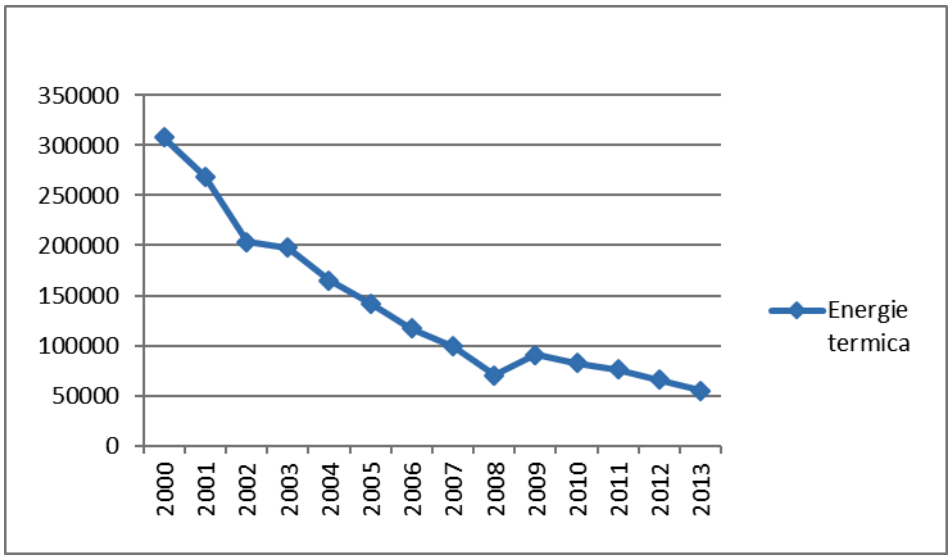

Fig. 4.17. Evolutia distributiei de energie termica in municipiul Deva

Tabelul de mai jos prezintă în mod sintetic situaţia actuală privind serviciile publice de alimentare cu energie termică.

Tabel 4.25. Situaţia serviciilor publice de alimentare cu energie termică în Mun. Deva, 2013

Valoarea reviziilor şi reparaţiilor planificate pentru 2013	**Valoarea reviziilor şi reparaţiilor realizate**	**Gradul de realizare a reparaţiilor planificate**	**Total branşamente existente în funcţiune**	**Gradul de contorizare a branşamentelor**		**Total apartamente racordate la sistemul centralizat**
				Încălzire	**Apă caldă de consum**	
Mii lei	Mii lei	%	Nr.	%	%	Nr
1.600	946,35	59,1%	1757	100%	100%	6201

Conform datelor din tabel, rezultă faptul că în prezent toate branşamentele existente în funcţiune sunt contorizate, atât cele referitoare la încălzire, cât şi cele pentru consumul de apă caldă. În schimb, au fost executate numai 59,1% din reparaţiile planificate, ceea ce presupune intensificarea eforturilor în perioada imediat următoare pentru remedierea acestei situaţii.

Prin Hotărârea Consiliului Local nr. 9/2008 a fost aprobată participarea municipiului **Deva, în calitate de Oraş Pilot,** la proiectul model - Managementul Domeniilor Energetice în cadrul Autorităţilor Locale, alături de alte 5 municipii din România (Bucureşti sector 1, Braşov, Baia Mare, Târgovişte şi Aiud).

Proiectul, finanţat de către Comisia Europeană prin Programul IEE, s-a derulat în perioada 2007-2010 şi a avut ca obiective:

- îmbunătăţirea capacităţilor practice în noile state membre de a administra mai bine problemele privind energia inteligentă, atât la nivel individual (municipalitate), cât şi colectiv (reţele naţionale);
- îmbunătăţirea utilizării eficiente a energiei la nivel local prin concentrarea pe procesul de management energetic;
- pregătirea cadrului pentru „Comunităţi durabile energetic".

Partenerii proiectului au fost: Energie Cites, EcoEnergy – Bulgaria, EnEffect – Bulgaria, OER – România, PORSENNA o.p.s. – Cehia, KREA – Lituania, SEF – Letonia, PNEC – Polonia, RA Sinergija – Slovenia, EIHP – Croaţia.

<table>
<tr><td colspan="3">Proiectul : Creşterea eficienţei energetice a blocurilor de locuinţe din municipiul Deva</td></tr>
<tr><td colspan="3">Obiectivul generalal proiectului :
Îmbunătăţirea calităţii vieţii a locatarilor din blocurile de locuinţedinmunicipiul Deva, prin sprijinirea îmbunătăţiriieficienţeienergetice, înconformitatecu obiectivele Strategiei Europa 2020, ceea ce vaconduce la consum redus de energie.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Sursa de finanţare: Programul Operaţional Regional 2007-2013
Axa prioritara 1: Sprijinirea dezvoltării durabile a oraşelor – poli urbani de creştere
Domeniului major de intervenţie 1.2:
Sprijinirea investiţiilor în eficienţa energetică a blocurilor de locuinţe</td></tr>
<tr><td>Nr. crt.</td><td>Locaţii</td><td>Obiective specifice</td></tr>
<tr><td>1</td><td>Blocul nr.15, Bd. N. Bălcescu</td><td rowspan="2">îmbunătăţirea condiţiilor de confort interior prin înlocuirea tâmplăriei exterioare existente, inclusiv a celei aferente accesului în bloc, cu tâmplărie termoizolantă;
reducerea consumurilor energetice prin placarea pereţilor exteriori cu strat termoizolaţie eficientă şi straturi termo şi hidroizolante la terasele necirculabile;</td></tr>
<tr><td>2</td><td>Blocul nr.41, Str.Minerului</td></tr>
</table>

3	Blocul nr.E8, Aleea Crinilor	asigurarea protecţiei mediului înconjurător prin reducerea emisiilor poluante din atmosferă ca urmare a reducerii consumului de energie primară folosită la încălzirea apartamentelor; creşterea duratei de viaţă şi a valorii spaţiilor de locuit existente.

Celelalte patru blocuri fac obiectul a câte un proiect distinct, iar obiectivele vizate de acestea sunt înscrise în tabelul de mai jos.

Proiectul : Creşterea eficienţei energeticea blocului de locuinţe M3 – Aleea Crizantemelor
Proiectul : Creşterea eficienţei energetice a blocului de locuinţe 64 – Aleea Streiului
Proiectul : Creşterea eficienţei energetice a blocului de locuinţe J – bd. Iuliu Mani
Proiectul : Creşterea eficienţei energetice a blocului de locuinţe nr.17 – str.Împăratul Traian
Obiectivul generalal proiectelor : Îmbunătăţirea calităţii vieţii a locatarilor din blocurile de locuinţedinmunicipiul Deva, prin sprijinirea îmbunătăţiriieficienţeienergetice, înconformitatecu obiectivele Strategiei Europa 2020, ceea ce vaconduce la consum redus de energie.
Sursa de finanţare: Programul Operaţional Regional 2007-2013 Axa prioritara 1: Sprijinirea dezvoltării durabile a oraşelor – poli urbani de creştere Domeniului major de intervenţie 1.2: Sprijinirea investiţiilor în eficienţa energetică a blocurilor de locuinţe
Obiective specifice: ❖ îmbunătăţirea condiţiilor de confort interior prin înlocuirea tâmplăriei exterioare existente, inclusiv a celei aferente accesului în bloc, cu tâmplărie termoizolantă; ❖ reducerea consumurilor energetice prin placarea pereţilor exteriori cu strat termoizolaţie eficientă şi straturi termo şi hidroizolante la terasele necirculabile; ❖ asigurarea protecţiei mediului înconjurător prin reducerea emisiilor poluante din atmosferă ca urmare a reducerii consumului de energie primară folosită la încălzirea apartamentelor; ❖ creşterea duratei de viaţă şi a valorii spaţiilor de locuit existente.

Pentru a ajuta familiile cu posibilităţi fmanciare reduse, Consiliul Local Deva, prin Serviciul Social de Asistenţă Socială, acordă în fiecare an sume de bani pentru încălzirea locuinţelor, conform prevederilor legale.

Ca urmare a debranşărilor masive şi aleatorii de la sistemul centralizat s-a produs o dezechilibrare care conduce la anomalii de facturare, în special la blocurile în care procentul apartamentelor debranşate este mai mare de 70% din totalul de apartamente care a fost racordat iniţial. Pentru a veni în sprijinul populaţiei afectate de situaţia creată în acest mod, a fost adoptată HCL 246/2010 privind aprobarea *Regulamentului de contorizare individuală a utilizatorilor sistemului centralizat de termoficare a municipiului Deva*.

Principalele avantaje ale contorizării individuale constau în:

- Respectarea principiului „cât consumi, atât plăteşti";
- Existenţa unui control permanent asupra consumurilor înregistrate;
- Reducerea substanţială a costurilor cu energia termică consumată.

Un avantaj deosebit este datorat faptului că în acest mod cheltuielile legate de exploatarea şi întreţinerea instalaţiilor realizate în interiorul condomeniului necesare contorizării individuale până la contorul de branşament nu au mai fost suportate de către consumator, exploatarea şi întreţinerea acestor instalaţii revenind în sarcina furnizorului.

Prin această Hotărâre de Consiliu Local, Primăria a venit în sprijinul cetăţenilor în vederea realizării contorizării individuale, prin acordarea unui sprijin financiar rambursabil, pe o perioadă de 5 – 10 ani, fără dobândă, astfel încât cuantumul ratei ce trebuie rambursată să poată fi uşor de suportat de persoane care beneficiază de serviciul public de alimentare cu energie termică.

Producţia de energie termică înregistrează un trend descrescător, concomitent pierderile de energie termică din reţele au crescut din cauza dezechilibrelor create prin transportul unei cantităţi din ce în ce mai mici de energie termică pe aceleaşi reţele vechi şi dimensionate la diametre mari, corespunzătoare necesarului de energie termică din momentul proiectării.

O măsură suplimentară pentru sprijinirea cetăţenilor s-a referit la aprobarea nivelului subvenţiilor acordate din bugetul general al Municipiului Deva în sumă de 64,99 lei/Gcal, inclusiv TVA, pentru furnizarea energiei termice destinată populaţiei.

4.3.4. Reţele de transport gaze naturale

Introducerea gazelor naturale a început în municipiul Deva în a doua jumătate a anilor '50. În prezent există în municipiul Deva un număr de 5 staţii de reglare sector (Micro 15, Dacia - Piaţa Petre Roman, Gojdu, Bariţiu şi Fabrica de Mătase), prin care se asigură consumul casnic şi industrial al municipiului.Serviciul de furnizare a gazelor naturale la nivelul municipiului Deva este asigurat de către E.ON Gaz România.

Pentru a analiza evoluţia sistemului de distribuţie de gaze naturale în municipiul Deva, au fost prelevate din *Fişa localităţii* datele de referinţă pentru perioada 2000-2012, conform specificaţiilor din tabelul de mai jos (Tabel 4.26).

În schimb, în vederea prelucrării datelor prelevate pe această cale, s-a considerat necesară înlocuirea a două dintre valorile privind *Gazele naturale distribuite – total,* fiind sesizate

diferenţe majore de nivel de valoare între acestea şi datele precedente/următoare la datele înregistrate pentru anii 2004 şi 2006.

Ca urmare, s-a considerat că este foarte posibil să fie cazul unei erori de înregistrare, drept pentru care s-a recurs la înlocuirea acestor date cu valorile rezultate din interpolarea simplă a valorilor adiacente lor. Astfel, valoarea consemnată pentru anul 2004 a devenit 89.515, iar pentru anul 2006 a devenit 153.359.

Tabel 4.26. Evoluţia distribuţiei de gaze naturalîn perioada 2000-2011

Nr. crt.	Detalii	U/M	Anul						
			2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Lungimea totală a conductelor de distribuţie a gazelor	Km	112,5	112,6	160,9	132,3	131,6	132,5	159,0
	Gaze naturale distribuite - total	Mii mc	24009	22076	32211	37551	243331 89515	141480	38320 153359
	Gaze naturale distribuite – uz casnic	Mii mc					16571	19647	19119
Nr. crt.	**Detalii**	**U/M**	**Anul**						
			2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
	Lungimea totală a conductelor de distribuţie a gazelor	Km	161,0	122,6	123,4	122,7	122,5		
	Gaze naturale distribuite - total	Mii mc	165238	193406	134508	98645	101429		
	Gaze naturale distribuite – uz casnic	Mii mc	17674	19957					

Sursa: INS, Fişa localităţii, Municipiul Deva

Referitor la lungimea totală a conductelor de distribuţie a gazelor, în Figura 4.18 se prezintă evoluţia acestui indicator în perioada 2000-2011.

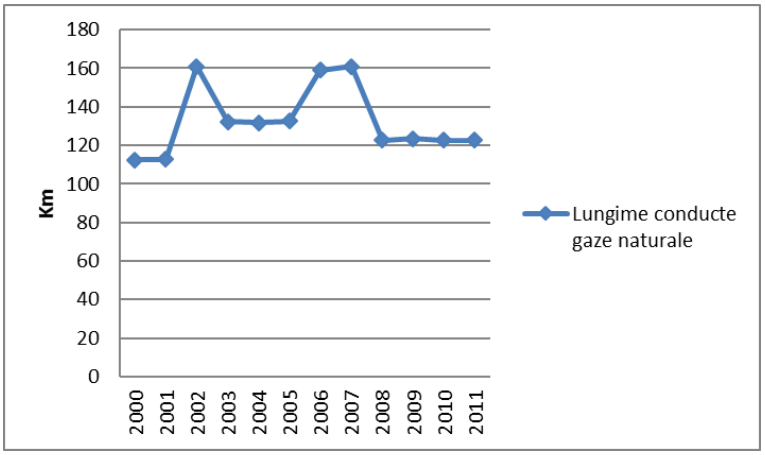

Fig. 4.18. Evolutia lungimii totale a conductelor de distributie a gazelor

Din analiza evoluţiei lungimii totale a conductelor de distribuţie a gazelor naturale se poate observa că au existat două niveluri de maxim, relativ apropiate ca valoare, şi anume în anii 2003 şi 2007. Evoluţia a fost destul de sinuoasă, fără a putea evidenţia un trend caracteristic de evoluţie în timp al acestui indicator, care se poate explica prin faptul că acest indicator atrage efectele unei multitudini de factori socio-economici, la care s-au consemnat variaţii majore în perioada vizată.

Astfel, deşi pe parcurs s-au înregistrat creşteri de 43% (anul 2007 faţă de anul 2000), creşterea finală (anul 2011 faţă de anul 2000) a fost de numai 8,9%.

Referitor la cantitatea de gaze naturale distribuită, graficul din Figura 4.19 prezintă variaţia acestui indicator statistic. Astfel, se pot desprinde două etape distincte de evoluţie a distribuţiei de gaze, respectiv perioada ascendentă, de creştere, aferentă anilor 2000-2008, şi perioada descendentă, cu scăderi semnificative într-un timp scurt, respectiv anii 2009 şi 2010. În final, se poate remarca o creştere destul de slabă, aferentă trecerii de la valoarea înregistrată în anul 2010 la cea din anul 2011.

Ca urmare, dacă pentru anul 2008 avem o creştere cu 700% (!) faţă de anul 2000 (respectiv 193.406 mii mc în 2008, faţă de 38.320 mii mc în anul 2000), în final creşterea este de numai 265% (prin 101.429 mii mc în 2011, faţă de 38.320 mii mc în 2000).

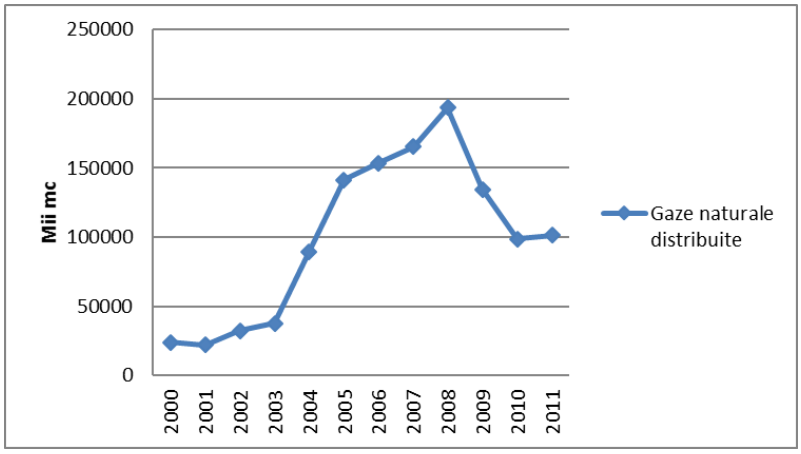

Fig. 4.19. Evolutia cantitatii de gaze naturale distribuite

4.3.5. Planul de Acțiune pentru Energie Durabilă al Municipiului Deva

Planul de Actiune privind Energia Durabila (PAED) este un document important care arata modul in care semnatarii Conventiei Primarilor isi vor respecta angajamentul de reducere a emisiilor de CO2 cu 20% pana in anul 2020. Avand la baza rezultatele Inventarului de Referinta al Emisiilor, PAED identifica cele mai bune domenii de actiune si oportunitati pentru indeplinirea tintei de reducere a emisiilor de CO2, stabilita de Primaria Municipiului Deva.

PAED cuprinde masuri concrete de reducere a emisiilor, precum si actiunile, responsabilitatile atribuite si calendarul de indeplinire a acestora care sa contribuie la cresterea eficientei energetice si la reducerea emisiilor de CO2.

Scopul PAED consta in asigurarea implementarii pe termen scurt si mediu a politicilor locale formulate prin aprobarea strategiei de dezvoltare socio economica a municipiului, cu detalierea obiectivelor și direcțiilor de acțiune generale ale acesteia pe obiective si directii de actiune specifice, in sectorul energiei si protectiei mediului.

Obiectivele, directiile de actiune si rezultatele asteptate ale PAED sunt identice cu cele ale Strategiei Integrate de Dezvoltare Urban (SIDU), completate cu detalierea SIDU in activitati concrete, specifice domeniului energetic si de mediu local, in institutii responsabile, in termene de realizare si resurse alocate.

PAED reprezinta metodologia prin care municipiul Deva isi va indeplini obiectivele pana in 2020, folosind rezultatele Inventarului de Referinta a Emisiilor in vederea identificarii celor mai bune zone de actiune si a oportunitatilor existente pentru a atinge obiectivul local de reducere a emisiilor de CO2. PAED defineste masurile concrete de reducere, impreuna cu planificarea in timp, responsabilitatile desemnate si bugetele propuse.

În elaborarea PAED a fost realizată o analiză detaliată a situației energetice locale din Municipiul Deva și a problematicii aferente.

Un instrument extrem de util în această evaluare energetică a reprezentat-o inventarul de bază al emisiilor (BEI), cu ajutorul căruia au fost identificate sursele și cantitatea de emii de CO2 generate în întreg teritoriul.

Astfel, principalele sectoare consumatoare de energie au fost împărțite în două mari categorii, fiecare cu subdiviziunile sale:

- Clădiri, echipamente / instalații și industrii – în această categorie sunt incluse sdiile industriale, clădirile, serviciile și instalațiile
  - Clădiri rezidențiale
  - Clădiri și echipamente/instalații municipale
  - Clădiri, echipamente/instalații terțiare
  - Iluminat public municipal
  - industrie
- Transportul – include transportul rutier, date privind consumul de energie având la bază datele privind consumul real înregistrat de parcul municipal/transportul public și date estimate în cazul transportului privat și comercial.
  - Parcul municipal
  - Transportul public
  - Transportul privat și comercial

În urma realizării acestui inventar, a rezultat o defalcare a consumului final pe categorii principale reprezentată în figurile de mai jos, pentru clădirile rezidențiale:

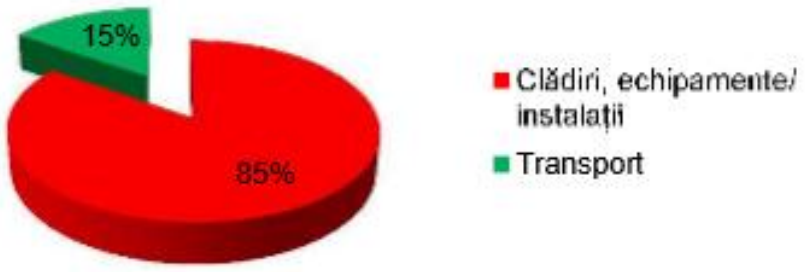

Fig. 4.20. Consumul de energie, pe categorii principale

Sursa: Planul de Acțiune pentru Energie Durabilă al Municipiului Deva

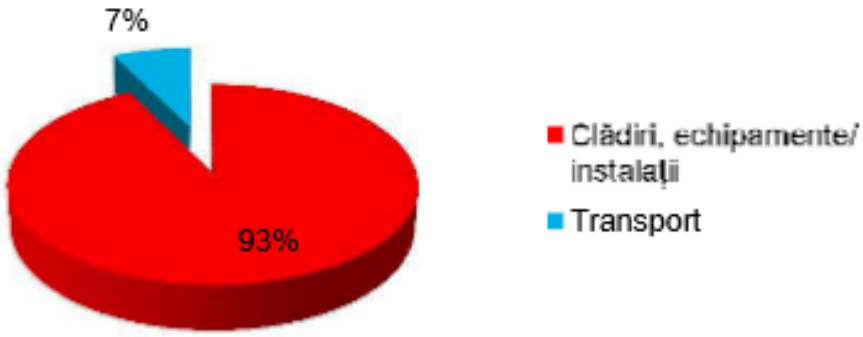

Fig. 4.21. Emisii CO_2, pe categorii principale

Sursa: Planul de Acțiune pentru Energie Durabilă al Municipiului Deva

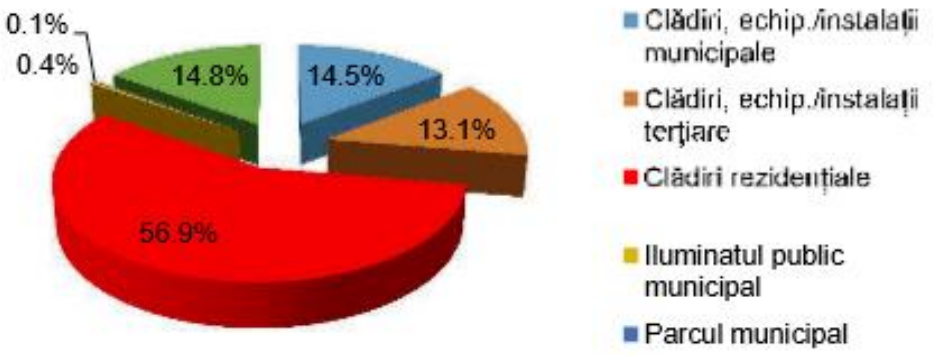

Fig. 4.22. Emisii CO_2, pe categorii principale

Sursa: Planul de Acțiune pentru Energie Durabilă al Municipiului Deva

După evaluarea caracteristicilor consumului energetic pentru anul 2008, în PAED au fost analizate tendințele de evoluție a parametrilor importanți pentru eficiența energetică și au fost calculați indicatorii din care rezultă evoluția consumului de energie, după care au fost identificate necesitățile cu care se confruntă Municipiul Deva, în domeniul eficienței energetice:

- reducerea consumului de energie cu prioritate in sectorul rezidential;
- reducerea pierderilor de energie termica in sistemul de alimentare centralizata cu energie termica;
- reducerea factorului de emisie la producerea energiei termice;
- reducerea emisiilor de CO_2 generate de consumul de lemn de foc in sectorul rezidential (dat fiind factorii de emisie a CO_2 mai mari decat in cazul utilizarii combustibilului biomasa sau gazul natural);
- cresterea ponderii de utilizare ca sursa de energie pentru consumul final a gazului natural in cazul cladirilor individuale;
- imbunatatirea randamentului de utilizare a energiei inmagazinate in combustibili;
- cresterea ponderii de utilizare ca sursa de energie pentru consumul final in cazul cladirilor individuale a biomasei de origine;
- reducerea consumului de combustibil utilizat la deplasarea autovehiculelor pe infrastructura rutierea locala, implicit a emisiilor de CO_2 asociate acestuia;
- limitarea utilizarii lemnului de foc provenit din surse fara garantie de origine;
- cresterea economica generata de o dezvoltare durabila
- imbunatatirea performantei sistemului tehnic de incalzire din dotarea cladirilor rezidentiale care utilizeaza la incalzire drept combustibil lemnul de foc sau un alt combustibil fosil, altul decat gazul natural (carbune, CLU, GPL, etc);
- imbunatatirea eficientei conversiei energetice a combustibilului in echipamentele si instalatiile din dotarea caselor;
- chiar daca sectorul municipal nu este un important generator de emisii de CO_2, acest sector trebuie sa fie model pentru comunitate, astfel ca, in PAED trebuie abordat ca directie principala de actiune;

- stabilirea unor indicatori de performanta si monitorizare ai realizarii obiectivelor Planului Actiune (consumul final de energie anual si emisiile de CO_2 asociate acestuia).

Ca urmare a analizei SWOT realizate în Planul de Acțiune pentru Energie Durabilă al Municipiului Deva (inclusă în analiza SWOT a acestui capitol), au fost stabilite direcțiile strategice de acțiune și obiectivele specifice în domeniul energiei, respectiv:

DS1. Îmbunătățirea eficienței energetice în sistemul de alimentare centralizată cu energie electrică

- *Obiectiv Specific 1:* Reducerea factorului de emisie a CO2 prin investiții la capacitățile de producere a energiei termice destinată consumului din sectorul rezidențial;
- *Obiectiv Specific 2:* Reducerea pierderilor de energie pe rețelele de transport și distribuție a energiei termice;
- *Obiectiv Specific 3:* Crearea Zonelor Prioritare de Eficiență Energetică - ZPEE, zone în care se concentrează atât investiții pe partea de distribuție și utilizare a energiei termice produsă centralizat (modernizarea energetică a instalației interioare cu adoptarea distribuției de agent termic pe orizontală și contorizare atât pentru încălzire, cât și pentru apa caldă la nivel de apartament) cât și investițiile destinate reabilitării termice a blocurilor de locuințe.

DS2 - Creșterea eficienței energetice în clădirile rezidențiale:

- *Obiectiv Specific 1:* Îmbunătățirea performanței energetice a anvelopei și instalațiilor clădirilor rezidențiale (apartamente, clădiri individuale), prin modernizare energetică sustenabilă;
- *Obiectiv Specific 2:* Creșterea ponderii locuințelor individuale care utilizează gazul natural drept combustibil în instalațiile locale de preparare a agentului termic pentru încălzire și apă caldă menajeră;
- *Obiectiv Specific 3:* Susținerea și facilitarea inițiativei private în domeniul modernizării energetice a clădirilor rezidențiale existente prin:
  - acordarea de sprijin în verificarea calității lucrărilor pe parcursul execuției acestora;
  - prin evaluarea respectării cerințelor stabilite pentru performanța energetică stabilite prin legea eficienței energetice;
  - participare la recepția la terminarea lucrărilor;
  - acoordarea de facilități la plata impozitelor clădirilor reabilitate cu fonduri proprii în condițiile legii. (se referă la clădirile rezidențiale care nu pot beneficia de programe de finanțare de eficiență);
- *Obiectiv Specific 4:* Utilizarea surselor de energie regenerabilă pentru prepararea apei calde menajere sau aport la încălzire la acele clădiri la care se dovedește prin proiectul tehnic un cost optim al investiției în raport cu energia economisită și o investiție realizată cu surse clasice de combustibil;
- *Obiectiv Specific 5:* Realizarea construcțiilor noi cu respectarea în proiectare și execuție a cerințelor minime privind performanța energetică prin monitorizare la faza

de concepție, execuție și recepție a noilor construcții sub aspectul respectării în proiectare și execuție a cerințelor normate privind performanța energetică.

DS3 - Creșterea eficienței energetice în clădiri publice:

- *Obiectiv specific 1:* Îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor publice prin modernizarea energetică sustenabilă a anvelopei și sistemelor tehnice ale acestora;
- *Obiectiv specific 2:* Creșterea producției și a distribuției de energie obținută din surse regenerabile de energie în clădiri și instalații publice;
- *Obiectiv specific 3:* Creșterea numărului de clădiri ale căror emisii de CO_2 și consum de energie primară sunt scăzute sau egale cu zero.

DS4 - Infrastructura de utilități tehnico – edilitare:

- *Obiectiv specific 1:* Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii rutiere și a rețelelor/ sistemelor de comunicații în vederea reducerii consumului ridicat de combustibil necesar deplasării autovehiculelor pe infrastructura rutieră administrată de Municipiul Deva;
- *Obiectiv specific 2:* Fluidizarea traficului urban prin redistribuirea fluxurilor de transport, semnalizare rutieră corespunzătoare, introducerea reglementărilor speciale privind circulația autovehiculelor pe anumite sectoare/ perioade;
- *Obiectiv specific 3:* Reabilitarea tramei stradale și încurajarea utilizării mijloacelor de transport în comun de călători și a transportului nemotorizat;
- *Obiectiv specific 4:* Modernizarea parcului de autovehicule utilizat în furnizarea serviciilor publice;
- *Obiectiv specific 5:* Dezvoltarea TIC în serviciile publice prin crearea și dezvoltarea de produse și servicii tip “e-servicii” în vederea eficientizării transferului de date și informații;
- *Obiectiv specific 6:* Reabilitarea și modernizarea iluminatului public;
- *Obiectiv specific 7:* Reducerea consumului de combustibil utilizat la colectarea și transportul deșeurilor prin îmbunătățirea managementului;
- *Obiectiv specific 8:* Reducerea consumului de energie electrică necesar pompării apei potabile și canalizate prin modernizarea infrastructurii de transport și distribuție a apei potabile, de canalizare și epurarare a apei reziduale.

DS5 - Management energetic:

- *Obiectiv specific 1:* Creșterea eficienței utilizării energiei în exploatarea clădirilor publice prin implementarea sistemului performant de management al energiei în acord cu cerințele SR EN 50001;
- *Obiectiv specific 2*: Îmbunătățirea sistemului de control, reglaj și monitorizare a consumului de energie la nivelul consumatorului public;

- *Obiectiv specific 3*: Creșterea nivelului și gradului de informare și pregătire, a culturii manageriale și organizaționale (dezvoltarea capitalului uman), în domeniul managementului energetic și utilizării surselor regenerabile;
- *Obiectiv specific 4:* Intensificarea schimburilor de bune practici în cadrul cooperării teritoriale și transnaționale pentru obținerea de informație și know-how, de sprijin logistic pentru proiecte în curs sau viitoare, prin participarea la rețele sau platformele de comunicare și interacțiune specializate, instituite la nivel European;
- *Obiectiv specific 5:* Promovarea măsurilor de sporire a capacității de absorbție a emisiilor de CO_2 prin rezervoare naturale prin creșterea suprafețelor de spații verzi în zona urbană.

DS.6. – Transport

- *Obiectiv specific 1:* Reducerea consumului ridicat de combustibil necesar deplasării autovehiculelor.

DS.7. Planificare urbană

- *Obiectiv specific 1:* Sporirea capacității de absorbție a emisiilor de CO_2.

DS8 - Iluminatul public

- *Obiectiv specific 1:* Creșterea eficienței energetice a sistemului de iluminat public.

DS9 - Lucrul cu cetățenii:

- *Obiectiv specific 1:* Creșterea gradului de informare și conștientizare al consumatorilor finali asupra importanței și beneficiilor aplicării măsurilor de îmbunătățire a eficienței energetice și utilizării surselor regenerabile de energie (SRE);
- *Obiectiv specific 2:* Educație și instruire la toate nivelurile pentru conștientizarea și câștigarea comunității locale de partea administrației locale în vederea implementării PAED;
- *Obiectiv specific 3:* Sprijinul administrației locale pentru sectorul clădirilor rezidențiale în vederea accesării fondurilor structurale alocate sporirii competitivității economice prin îmbunătățirea eficienței energetice (Programul Operațional Regional 2014 – 2020, Axa 3).

Lista de proiecte corespunzătoare direcțiilor strategice și obiectivelor specifice menționate anterior a fost inclusă în Planul de acțiune al Strategiei Integrată pentru Dezvoltare Urbană a Municipiului Deva.

De asemenea, pe lângă măsurile care s-au concretizat în lista de proiecte pentru energie durabilă, în PAED au fost specificate o serie de acțiuni, dintre care cele mai importante sunt următoarele:

- Afișarea Certificatelor de performanță energetică în toate clădirile municipale

- Utilizarea surselor regenerabile de energie în clădirile publice
- Reducerea pierderilor de energie termică în sistemul de alimentare centralizată cu energie termică (transport - distribuție - furnizare)
- Trecerea a 4000 de locuințe de la utilizarea drept combustibil a lemnului de foc provenit din păduri neexploatate sustenabil la combustibil gaze naturale
- Promovarea utilizării aparatelor electrice de uz casnic și a lămpilor pentru iluminat eliciente energetic de clasă A+ sau A++
- Prin Certificatul de urbanism pentru clădirile nou construite cu o suprafață mai mare de 500 mp se va solicita întocmirea unui studiu tehnico economic și de mediu privind posibilitatea utilizarii unor sisteme alternative de producere a energiei
- Pentru clădirile nou construite Certificatului de performanță energetică va fi atașat la Procesul verbal de recepție la terminarea lucrărilor
- La toate clădirile renovate auditul energetic va fi obligatoriu la faza de emitere a autorizației de construire și se va urmări încadrarea în valorile rezistențelor termice minime prevăzute în normativele in vigoare
- Introducerea la nivel local de indicatori care să respecte principiile dezvoltării durabile în achizițiile publice
- Realizarea de caiete de sarcini pentru diferite tipuri de bunuri și servicii care vor respecta criteriile achizițiilor verzi

4.4. Iluminatul public

Serviciul de Iluminat Public al Primăriei Deva este destinat satisfacerii unor cerinţe / nevoi de utilitate publică, şi anume:

- ridicarea gradului de civilizaţie, confort şi a calităţii vieţii
- creşterea gradului de securitate individuală şi colectivă
- asigurarea siguranţei circulaţiei rutiere şi pietonale
- punerea în valoare, printr-un iluminat arhitectural şi ornamental adecvat, a zestrei arhitectonice şi peisagistice
- realizarea unei infrastructuri edilitare moderne
- funcţionarea şi exploatarea în condiţii de siguranţă, rentabilitate şi eficienţă economică a infrastructurii aferente serviciului de iluminat public

Documentele care reglementează desfăşurarea serviciului de iluminat public sunt:

- Legea nr. 230/2006, a serviciului de iluminat public;
- Regulamentul de organizare şi funcţionare a serviciului de iluminat public în Municipiul Deva;
- Contractul de concesiune.

Sistemul de iluminat public (SIP) al municipiului se asigură pentru:

- iluminatul public stradal;

- iluminatul căilor de circulaţie publică: străzi, trotuare, pieţe, intersecţii, treceri de pietoni, poduri;
- iluminatul festiv şi peisagistic;
- iluminatul arhitectural.

Sistemul de iluminat public din municipiul Deva a fost concesionat pentru 10 ani de catre SC Luxten Lighting Company S.A. Activităţile concesionarului stabilite prin contract au avut în vedere:

- menţinerea în stare de funcţionare a SIP,
- executarea lucrărilor de reabilitare, modernizare şi extindere a SIP.

În aplicarea prevederilor Legii 230/2006, Primăria municipiului Deva a realizat demersuri de preluare a inventarului SIP, aflat în proprietatea operatorului de energie zonal.

Exploatarea şi întreţinerea sistemului de iluminat public se realizează prin:

- Dispeceratul general / Dispecerat Concesionar;
- SC Enel Energie SA;
- Serviciul Energetic şi Iluminat public / Primăria Municipiului Deva;

O problemă obişnuită privind eficienţa iluminatului public este umbrirea din cauza vegetaţiei. În acest sens, se are în vedere toaletarea vegetaţiei, acolo unde se impune, care se realizează în fiecare an, primăvara şi toamna. Intervenţiile în perioada de vegetaţie se fac numai în cazuri extreme – furtuni, tornade, alunecări de teren, accidente de circulaţie.

Intreţinerea SIP se desfăşoară pe baza sesizărilor înregistrate de la cetăţeni, prin dispecerizare proprie a Primăriei şi a dispeceratului concesionarului, şi include:

- Activităţi de înlocuire a elementelor defecte ale corpurilor de iluminat;
- Activităţi de întreţinere pentru menţinerea parametrilor optimi luminotehnici şi de securitate în exploatare.

Această activitate este monitorizată anual prin indicatorii de performanţă ai serviciului, evidenţiaţi în Rapoartele Tehnice Anuale, media anuală de rezolvare a sesizărilor fiind de 99%. Diferenţa de 1% reprezintă sesizări nerezolvate din motive tehnice legate de operatorul pe partea de furnizare a energiei electrice (SC Enel Energie SA).

Evoluţia punctelor luminoase

În tabelul următor este prezentată evoluţia SIP, concomitent cu măsurile demarate de municipalitate în privinţa eficientizării şi creşterii calităţii serviciului de iluminat public.

Tabel 4.27. Evoluţia sistemului de iluminat public al municipiului Deva

Anul	Puncte Luminoase [Buc]		Console [Buc]		Stâlpi [Buc]		Retea subterană [Km]		Retea aerina [Km]		Cutii de distribuţie/ Puncte de aprindere	
	SIP DEVA	Modernizari/ Extinderi	SIP DEVA	Modernizari/ Extinderi	SIP DEVA	Modernizari/ Extinderi	SIP DEVA	Modernizari/ Extinderi	SIP DEVA	Modernizari/ Extinderi	SIP DEVA	Modernizari/ Extinderi
2004	3.088	529	2.393	517	3.774	261	27,730	1,296	57,221	5,606	3	3
2005	4.381	2.486	3.400	2.328	4.161	387	33,200	14,119	67,400	11,212	21	18
2006	4.617	449	3.430	233	4.282	121	40,300	3,647	68,612	3,174	26	5
2007	5.020	724	3.451	278	4.730	450	48,500	14,031	71,786	1,717	37	11
2008	5.452	534	3.691	325	5.191	459	55,100	7,647	73,503	8,762	47	10
2009	5.468	17	4.026	6	5.215	24	55,584	0,242	82,825	0,560	48	1
2010	5.512	246	4.026	0	5.215	0	55,584	0	82,825	0	48	0
TOTAL	5.512	4.985	4.026	3.687	5.215	1.702	55,584	40,982	82,825	31,031	48	48

Analiza datelor statistice referitoare la evoluţia numărului de puncte luminoase în municipiul Deva denotă o evoluţie ascendentă a acestora. Graficul din Figura 4.23 oferă o imagine sugestivă privind trendul înregistrat în perioada de referinţă.

Caracteristicile elementelor luminoase din SIP sunt următoarele:

- pe arterele principale, sunt predominante sursele cu vapori de sodiu la înaltă presiune/tubulare de 150W/250W;
- pe arterele secundare şi în cartierele de locuit, sunt instalate surse cu vapori de sodiu la înaltă presiune/tubulare de 70 W/100W.

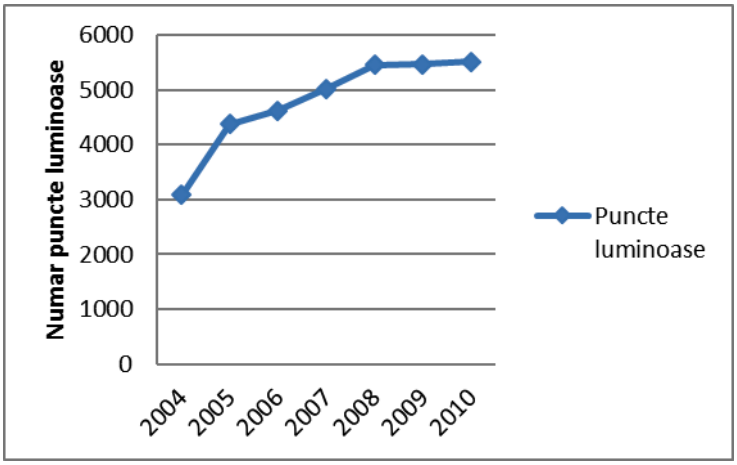

Fig. 4.23. Evolutia punctelor luminoase din sistemul de iluminat public al municipiul ui Deva

Un alt aspect privind evoluţia sistemului de iluminat public se referă la activităţile de modernizare şi extindere a punctelor luminoase. În acest sens, analiza datelor statistice reliefează desfăşurarea unei activităţi intense în anul 2005, aproximativ jumătate din lucrările din această categorie fiind executate în anul 2005, respectiv un număr de 2.486 lucrări din 4.985 în total pentru perioada 2004 ÷ 2010.

În graficul următor se reprezintă ponderea lucrărilor anuale în cadrul lucrărilor executate în perioada analizată.

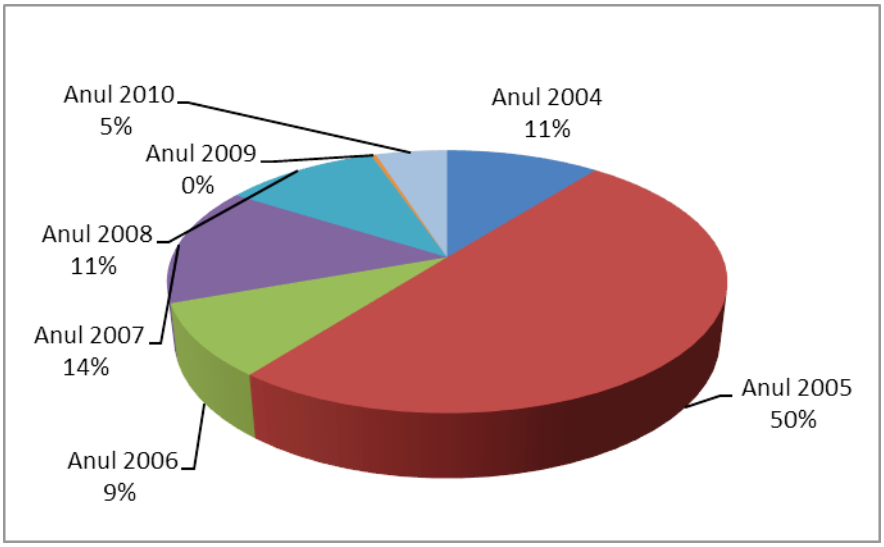

Fig. 4.24. Ponderea volumului de lucrari de modernizare si extindere executate anual

Comanda de aprindere a SIP este realizată prin fotocelulă (sesizarea luminozităţii naturale) şi parţial prin ceasuri programate, conform graficului de aprindere naţional, dar acestea nu funcţionează corespunzător. Pentru orizontul de planificare vizat urmează implementarea sistemului de telegestiune, ce va permite controlul integral al elementelor de comandă ale SIP.

Încă din anul 2007, la nivelul municipiului Deva s-a reuşit înlocuirea integrală a lămpilor pe bază de vapori de mercur, întregul SIP actual funcţionând numai pe bază de echipamente cu vapori de sodiu. În acest mod, s-a realizat eficientizarea SIP, atât din punct de vedere al parametrilor funcţionali, cât şi al costurilor de funcţionare şi întreţinere.

Iluminatul public este prevăzut pe majoritatea arterelor de circulaţie ale localităţii. Se folosesc lămpi cu vapori de sodiu, montate pe stâlpi de beton şi metalici, cu alimentare subterană şi aeriană.

Starea tehnică a SIP, precum şi evoluţia lucrărilor şi echipamentelor până la modernizarea şi eficientizarea completă a consumurilor energetice în Municipiului Deva, sunt descrise în tabelul următor, întocmit pe baza anexei la contractul de concesionare.

Tabel 4.28. Starea tehnică a sistemului de iluminat public din Mun. Deva pe zone şi tipuri de obiective

Zona	Zona / Etapa (Tip obiectiv)	Stâlpi	Corpuri	Prelungiri	Reţea	Cutii distribuţie, Puncte de aprindere
1	Zona Z1 – Etapa 2	101	127	55	3,545	3
2	Zona Z2 – Etapa 2	11	48	21	0,243	-
3	Zona Z3 – Etapa 2	125	136	11	4,665	-
4	Zona Z4 – Etapa 2	79	102	17	3,039	-
5	Zona Z5 – Etapa 2	80	55	62	2,719	1
6	Zona Z6 – Etapa 2	60	53	19	2,212	-
7	Zona Z7 – Etapa 2	9	17	8	0,341	-
8	Obiective arhitecturale	194	235	63	4,982	7
9	Bulevarde	83	202	149	3,632	1
10	Arhitecturale	6	14	-	-	-
11	Şcoli şi licee	77	139	60	3,315	18
T O T A L		**748**	**989**	**405**	**25,38**	**30**

Aşa cum a fost menţionat, SIP din cadrul municipiului Deva a făcut obiectul unui contract de concesiune pentru asigurarea funcţionării, executarea de lucrări de modernizare şi extindere. În acest context, deşi echipamentele noi utilizate ar fi trebuit să aibă performanţe energetice superioare, consumul energetic a înregistrat creşteri permanente, în condiţiile extinderii semnificative din ultima perioadă a SIP, datorată noilor cartiere ale municipiului, precum şi dezvoltării infrastructurii rutiere şi pietonale.

În perioada 2004-2011, în municipiul Deva s-a desfăşurat un program de reabilitare al SIP, care a inclus:

- Modernizări puncte luminoase;

- Reabilitarea şi redimensionarea instalaţiilor de iluminat public, pentru creşterea calităţii serviciului;
- Extinderea reţelelor de iluminat public în zonele de dezvoltare ale municipiului, precum şi în zonele fără grad de acoperire.

În perioada 2010-2012, procentul lucrărilor rămase de executat, conform obiectivelor stabilite de Primaria municipiului Deva împreună cu concesionarul, a fost de 7%, lucrări finalizate până la sfârşitul anului 2013.

Reabilitarea şi întreţinerea sistemului de iluminat public în Municipiul Deva

Deşi în ultimii ani au fost executate lucrări de întreţinere şi modernizare ale SIP, termenul destul de lung în care au fost derulate aceste lucrări a condus în final la realizarea unei configuraţii eterogene şi care nu răspunde cerinţelor tehnice şi de performanţă actuale.

În prezent SIP din oraşul Deva este învechit, fiind necesară definirea şi implementarea unui proiect unitar de modernizare şi eficientizare a acestuia.

Ca urmare, a fost iniţiat şi realizat un studiu de oportunitate, a cărui dezvoltare a presupus parcurgerea următoarelor etape esenţiale pentru demersul urmărit:

- Studierea datelor existente în evidenţele locale
- Culegerea şi preluarea de date din teren
- Stabilirea cerinţelor şi definirea obiectivelor proiectului de reabilitare
- Definirea direcţiilor principale de acţiune
- Stabilirea configuraţiei vizate pentru SIP reabilitat
- Definirea caracteristicilor SIP vizat
- Oportunitatea proiectului propus

Studierea datelor existente. Documentele conţinând datele tehnice ale componentelor SIP au fost analizate din punct de vedere al: eficienţei; vechimii; destinaţiei; caracteristicilor luminotehnice; utilizare/amplasare corectă a componentelor; corelarea acestor caracteristici cu necesarul actual pentru atingerea nivelului de performanţă al SIP în conformitate cu standardele aplicabile.

La momentul începerii studierii SIP din oraşul Deva, acesta era compus din 4020 de puncte de iluminare dotate cu diferite tipuri de corpuri de iluminat (sub 10 tipuri de corpuri, cu vechimi diferite) cu cca. 4020 stâlpi (2691 din beton, 1087 oţel pentru iluminat stradal şi 242 pentru parcuri şi suprefeţe verzi), şi o parte din corpurile de iluminat supsendate.

O parte din stâlpi nu sunt prevăzuţi cu copruri de iluminare, aceştia sunt doar pentru susţinerea mecanică a cablurilor.

O observaţie importantă se referă la faptul că dezvoltarea sistemului de iluminare actual nu s-a realizat pe baza unei strategii prin care să se asigure o iluminare pe timp de noapte comparabilă cu cea de pe timp de zi. Astfel, punctul de pornire pentru modernizarea sistemului

actual îl reprezintă asigurarea unei iluminări pe timp de noapte comparabile cu cea de zi, la care condiţiile de iluminare se deduc din calitatea iluminării pe timp de zi.

Culegerea şi preluarea de date din teren. În luna februarie 2014 au fost efectuate măsurători luminotehnice pentru determinarea eficienţei SIP din punct de vedere al cantităţii de lumină generate. În acest scop scop a fost utilizat un sistem de măsurare a luminozităţii care are la bază dispozitive hardware de măsurare de ultimă generaţie şi aplicaţii software de analiză ce au permis capturarea de imagini. În urma prelucrării datelor prelevate în teren, prin intermediul aceluiaşi program, au fost obtinuţi parametrii luminotehnici ai zonei măsurate. Principalul parametru rezultat prin această metodă este cantitatea de lumină pe unitatea de suprafaţă [Cd/m²].

Operaţiunea de măsurare s-a efectuat pe timp de noapte, în condiţii atmosferice adecvate (fără ceaţă, carosabil uscat). Un exemplu al operaţiunii de măsurare şi prelucrare date pentru obţinerea parametrilor de luminozitate este prezentat în imaginea următoare.

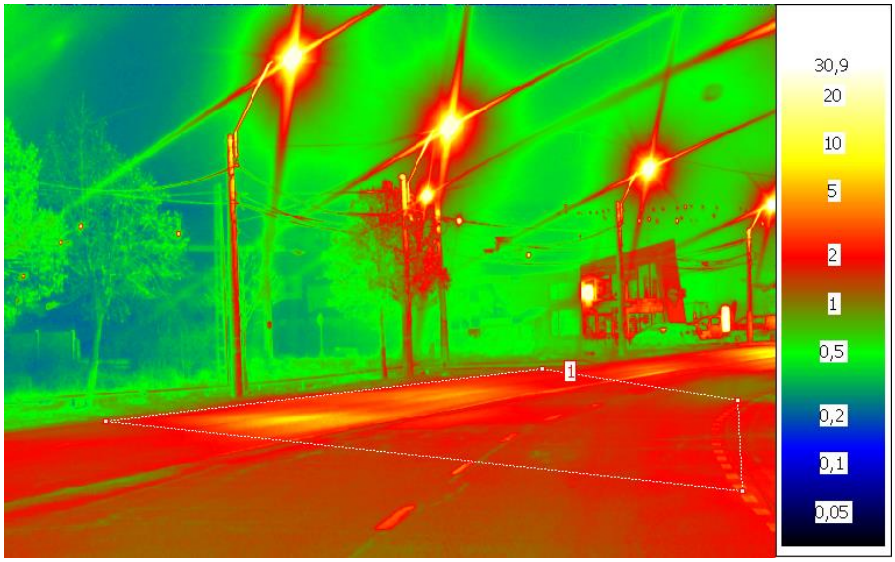

Locatie	Min	Max	Medie
1	0,9846	7,457	2,188

Principalele caracteristici determinate ale SIP sunt cuprinse în tabelul următor.

Tabel 4.29. Caracteristicile sistemului de iluminat public, Municipiul Deva, martie 2014

Caracteristica	Valoarea	
	Actuală	Necesară
Puncte de iluminare	7953	10934
Costuri pe energie anuale	€ 700.000,00	€ 523.786,00
Mentenanţa	€ 100.000,00	
Întreţinere	€ 175.000,00	
Consum energie	6.056.817 kW/h	4258426 kW/h
Emisii CO^2	3.876,36288	2.725,39264
Puncte de aprindere-alimentare / Trafo	147	100
Capacitate per punct de iluminare (în Watt)	195,27	124,2

Deci SIP actual poate fi definit pe baza următoarelor caracteristici principale:

- Capacitatea medie de 195,27 W, inclusiv 20% pierderi prin balast;
- Consumul anual de energie, la o funcţionare de 3900 ore, este de 6.056.817 kWh;
- Astfel se deduce o emisie de CO^2 = 3876,36 tone (0,00064t/kwh x 6.056.817 kwh);
- Cele 3900 ore anuale de funcţionare se vor considera astfel:
  - 2190 cu diminuare de intensitate;
  - 1710 normale.

Considerente de economisire a energiei electrice prin reducerea iluminării pe timp de noapte (între orele 23:00 ÷ 05:00).

Determinarea consumului anual al punctelor de iluminare s-a realizat astfel:

- consumul anual fără reducerea intensităţii:
  - 1359 kWh x 3900h = 5.300.100 kWh.
- cu diminuarea intensităţii pe timp de noapte:
  - 1359kWh x 2190h minus cca.35% = 1.934.536,5 kWh
  - 1359kWh x 1710h = 2.323.890 kWh
  - rezultă un consum de 4.258.426,5 kWh

Stabilirea cerinţelor şi definirea obiectivelor proiectului.. În urma măsurătorilor efectuate şi a studierii datelor tehnice ale SIP s-a determinat starea reală existentă în teren. Comparând

caracteristicile SIP reale cu cele impuse prin normativele de specialitate, se pot defini măsurile care se impun pentru a aduce parametrii SIP existent la valorile de stare normale.

Prin modernizarea reţelei de iluminat vor fi atinse următoarele *obiective* :

- Va fi asigurat nivelul luminotehnic corespunzător cu valorile reglementate de standardele naţionale şi internaţionale. Vor fi asigurate nivelele de iluminare şi luminanţă, uniformitatea generală, longitudinală şi transversală, atât pentru iluminare, cât şi pentru luminanţă, pragul de orbire etc.
- Va fi asigurat nivelul optim al consumului de energie electrică, în condiţiile îndeplinirii tuturor cerinţelor, prin alegerea unor surse de lumină eficiente, utilizarea de accesorii pentru surse de lumină cu pierderi reduse de putere, utilizarea de corpuri de iluminat echipate cu lămpi cu randament mare şi costuri de mentenanţă redusă, cu grad mare de protecţie şi cu caracteristici optice superioare.
- Toate componentele sistemului de iluminat vor fi proiectate în conformitate cu standardele în vigoare, prezentându-se la execuţie certificatele de conformitate.

Cerinţele de performanţă ce trebuiesc atinse pentru noul SIP sunt următoarele :

- Alegerea unei tehnologii eficiente de iluminat, cu costuri de exploatare şi mentenanţă reduse;
- Uniformizarea sistemelor de lămpi folosite pentru iluminatul public, precum şi utilizarea de lămpi corespunzătoare pentru zonele cu cerinţe de iluminare specifice;
- Implementarea unui sistem central de comandă, care să permita controlul, reglarea şi supravegherea de la distanţă, precum şi interconectarea în reţea a corpurilor de iluminat;
- Configurarea reţelei de iluminat şi a elementelor principale ale SIP se va concretiza într-o reţea cât mai simplă şi uniformă, care să asigure acoperirea din punct de vedere al iluminatului public a întregului oraş, în condiţii de eficienţă optimă.
- Utilizarea stâlpilor pentru iluminat ca elemente de sistematizare multifuncţionale

Acest lucru presupune o dezvoltare a proiectului pe mai multe direcţii, prin proiect identificându-se zonele de amplasare pentru următoarele tipuri de reţele:

- Variantele de montare a unor prize electrice, în zonele de interes, pentru încărcarea acumulatorilor autovehiculelor electrice;
- Variantele de amplasare a echipamentelor şi realizarea unei reţele wireless pentru acces la internet.

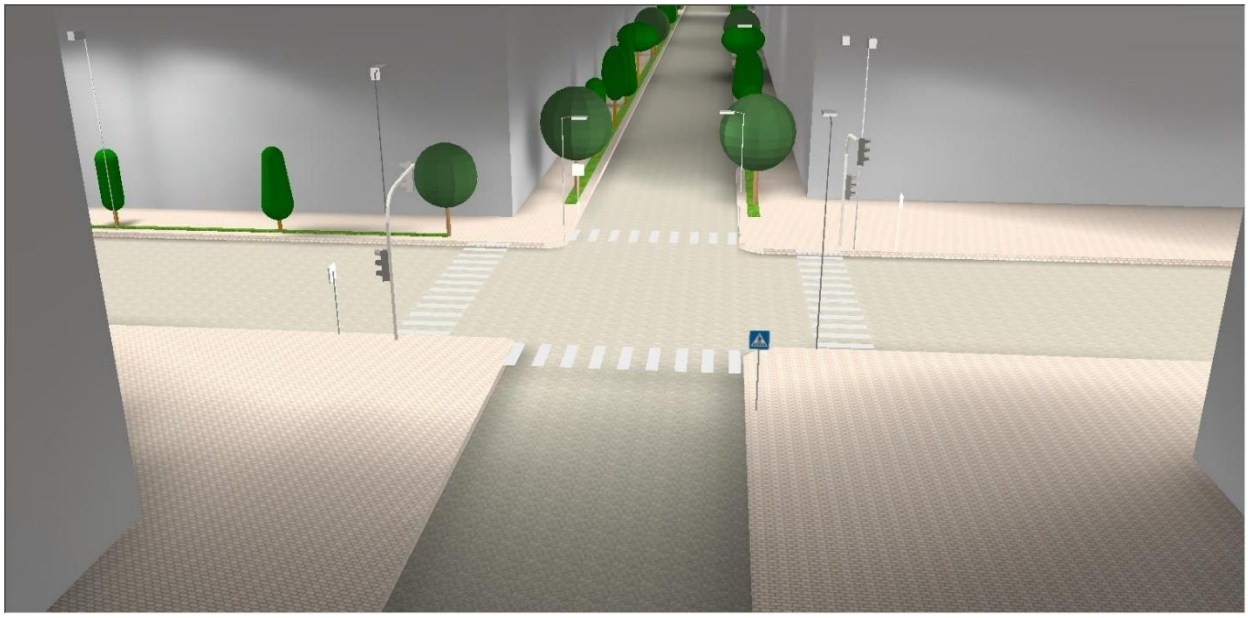

Pe baza studiului de oportunitate realizat au fost *definite direcţiile principale de acţiune* în vederea reabilitării SIP, referitoare la:

- Oportunitatea implementării unei tehnologi noi, eficiente, cu costuri de exploatare reduse;
- Reducerea pierderilor;
- Crearea unui sistem unitar;
- Oportunitatea creării unui sistem de comandă centralizat;
- Uniformizarea distribuiţiei iluminatului public;
- Aigurarea unei iluminări optime şi eficiente;
- Utilizarea stâlpilor de iluminat ca şi elemente de sistematizare pe verticală;

Pentru stabilirea variantelor constructive studiate se propune să se aibă în vedere încorporarea în sistem a:

- Corpurilor de iluminat eficiente cu caracteristici cerute de normativele naţionale şi europene;
- Elementelor de reglare şi comandă fiabile;
- Elementelor (consumatorilor) cu consum şi pierdere de putere reduse;
- Componentelor unitare, uşor de înlocuit, compacte, cu costuri de întreţinere reduse.

Configuraţia preconizată a SIP ca urmare a reabilitării vizate, definită prin studiul de oportunitate menţionat, este evidenţiată succint în tabelul de mai jos.

Tabel 4.30. Caracteristicile sistemului de iluminat public, Municipiul Deva, martie 2014

Structurarea SIP	**Detalii**
Străzi principale	- există 45 km de străzi principale; - străzile principale sunt iluminate pe ambele părţi, ca urmare vor fi asimilate cu distanţa de 90 km ; - cei 90 de km de iluminat pentru străzilele principale vor fi calculaţi cu lămpi cu capacitate de 140 Watt de tip Iridium 2 (cu lampă cu descărcare CosmoPolis) sau cu module LEDGINE 2 (cu capacităţi până la 199 W), cu distanţe de 38 m şi o cantitate de 2368 lămpi.
Străzi secundare	- există 64 km de străzi secundare - străzile secundare vor fi calculate cu lămpi cu capacitatea de 100 Watt de tip Selenium (cu vapori de sodiu cu balast convenţional), cu distanţe de 30 m şi o cantitate de 4266 de lămpi.
Total străzi	Oraşul Deva cuprinde o multitudine de străzi cu profile diferite. Se desprind astfel 3 situaţii, cu valori luminotehnice diferite: B1, D2 şi E2. Astfel, pe lângă structurarea şi orientarea în interiorul localităţii, sistemul astfel determinat conferă şi o coerenţă vizuală a oraşului. Iar prin alegerea unei surse de lumină de calitate, se măreşte calitatea iluminării, însă cu o creştere a consumului de energie. Un punct important în cadrul viitorului proiect de execuţie este acela de a adapta consumul de energie funcţie de specificul local.
Intersecţii/ Treceri de pietoni	Vor fi luate în considerare cca 700 de intersecţii, pentru care se vor mai prevedea câte 2 lămpi. Acelaşi principiu se aplică şi la trecerile de pietoni. Astfel au fost obţinute următoarele date: - 1400 buc. Intesecţii cu 100 Watt - 1400 buc. Treceri de pietoni cu 100 Watt
Parcuri	Parcurile vor fi iluminate cu 1000 lămpi în locul celor 720 lămpi actuale, însă cu o capacitate de 50 Watt/lampa.
Monumente	Monumentele care vor fi iluminate se considera a fi în număr de 50. Acestea vor fi iluminate cu lămpi de 50 watt şi un număr de 10 lămpi per monument, rezultând un număr de 500 de lămpi de 50 watt.

Proiectul de execuţie va cuprinde toate elementele de configuraţie ale oraşului prin considerarea efectelor acestora:

- O grupare pe tipuri a sistemului stradal;
- Evidenţierea centrului şi a zonelor importante;
- Accentuarea monumentelor, pasajelor sau clădirilor de patrimoniu;
- Integrarea în aspectul nocturn a clădirilor înalte;
- Parcuri, cu iluminare orientată la condiţiile naturale, care să asigure siguranţa trecătorilor.

Cu ajutorul iluminatului public, spaţiul public din interiorul localităţii devine accesibil pe timp de noapte. Simbioza între lumină şi mediu joacă un rol important în arhitectura urbană. Este important ca iluminatul public să nu fie tratat doar ca o temă tehnică. Combinarea unei iluminări funcţionale şi estetice produce o sinergie asupra confortului vizual, percepţiei spaţiilor şi a bunei dispoziţii. O astfel de ambianţă se poate obţine prin alegerea corpurilor de iluminat şi a surselor de lumină potrivite, precum şi montarea acestora la înălţimi adecvate. Aceasta înseamnă că sunt de avut în vedere nu doar cerinţele pentru asigurarea traficului, ci şi aspectele economice şi turistice.

Prin porţionare adecvată, căile de circulaţie simple pot fi transformate în zone pietonale care atrag populaţia în zona respectivă şi ajută la crearea de hărţi mentale folosite la orientarea pe timp de noapte. Totodată, se poate obţine o accentuare a caracterului geografic şi a conformanţei spaţiale care determină morfologia localităţii. Proiectarea luminotehnică nu se limitează doar la cerinţele referitoare la parametrii de iluminare, ci cuprinde şi aspecte referitoare la percepţia umană, implicând astfel şi parametri obiectivi şi subiectivi.

Scopul general al proiectului de modernizare şi construire a unui SIP nou în oraşul Deva îl reprezintă eficientizarea costurilor aferente serviciului de iluminat public, îmbunătăţirea impactului acestuia asupra mediului şi oferirea astfel a unui iluminat public calitativ, estetic, modern şi eficient locuitorilor, precum şi turiştilor. În categoria SIP se include iluminatul stradal, iluminatul orăşenesc (pieţe, parcuri, zone pietonale, zone centrale), precum şi iluminatul tunelelor şi a drumurilor naţionale de pe teritoriul oraşului.

Proiectul descrie *activităţile* necesare de realizat pentru îndeplinirea obiectivelor generale ale proiectului. Este evident faptul că:

- Înlocuirea corpurilor de iluminat şi a surselor de lumină existente prin corpuri de iluminat ergonomice şi luarea în considerare a cerinţelor luminotehnice conform EN 13201 contribuie la scăderea costurilor pentru fiecare punct de iluminat şi la o protecţie sporită a mediului (o reducere semnificativă a luminării în sus, reciclarea lămpilor, surselor de lumină şi a aparatelor);
- Prin realizarea lucrărilor de schimbare a stâlpilor (optimizarea poziţiei, înălţimii, braţului, aliniamentului şi înclinării corpurilor de iluminat în raport cu suprafaţa carosabilului), a braţurilor şi a cablurilor de conectare, se vor elimina carenţele SIP din oraşul Deva;

- Prin reducţie şi înlocuirea distribuitorilor învechiţi ai SIP şi printr-o operare corectă (intensitatea iluminatului, managementul timpilor) se contribuie la economisirea de energie şi la o reducere semnificativă a costurilor de întreţinere a întregului SIP;
- O inspectare la fiecare 4 ani, conform normelor europene, pentru determinarea stării instalaţiilor şi aparatelor fixe.

Tabel 4.31. Caracteristicile sistemului de iluminat public, Municipiul Deva, martie 2014

Caracteristici tehnice **Echipamente SIP**	**Detalii**
Surse de lumină	Sursele de lumină utilizate în oraşul Deva nu corespund normelor tehnice actuale. Sunt permise doar sursele de lumină cele mai eficiente (minim 87 lm/W). Oferta de produse depăşite tehnic se interzice prin Ecodesign 2009/125/EG. Normativele pentru realizarea SIP reglementează achiziţtia surselor de lumină pentru oraşele europene, astfel: - Până în anul 2012 oraşele vor renunţa la utilizarea de tuburi cu natriu sub presiune şi de tuburi cu halogen cu arzător din cuart; - Până în anul 2015 oraşele vor renunţa la utilizarea de tuburi cu mercur sub presiune şi de tuburile cu mercur sub presiune. Acestea vor fi înlocuite cu produse de calitate superioară de tip Cosmopolis, MASTER City WHITE CDO şi MASTER SON PIA în toate formele, capacităţiile şi prinderile iar pe termen lung prin LED-uri şi tehnologia plasmă a firmei LUXIM.
Lămpi	În oraşul Deva sunt utilizate cca. 10 tipuri de lămpi – cele mai vechi produse de ELBA Timisoara, iar cele mai recente de PHILIPS. Termenul de durabilitate a lămpilor iniţiale a expirat, iar din cauza murdăriei sau a influenţelor razelor UV, acoperirea acestora este deficitară şi prezintă semne de degradare prin vandalism. Cea mai mare deficienţă o reprezintă însă radiaţia razelor luminoase în sus şi astfel utilizarea ineficientă a fluxului luminos. Lămpile nu îndeplinesc cerinţele fotometrice cerute prin normele EN 13201 pentru clasa corespunzătoare de iluminat a drumurilor circulate. Soluţia recomandată utilizează cele mai bune tehnologii. La alegerea lămpilor s-au luat în considerare parametrii energetici şi luminotehnici ai lămpilor. Lămpile trebuie să fie corespunzătoare şi din punct de vedere estetic.

Caracteristici tehnice **Echipamente SIP**	**Detalii**
	În oraşul Deva există o încărcare mare a reţelei de alimentare prin operarea cu lămpi cu descărcare cauzată de lămpile defecte, lămpi cu compensare separată. În perioada 2006 – 2011 au fost montate pe anumite străzi şi lămpi moderne, cu grad de protecţie ridicat, de tip Iridium (cca. 50 buc.), Selenium (1166 Buc.) Malaga (355 buc.), Marbela (306 buc.), Estoril (100 buc.) şi TrafficVision (119 buc.). Cu alte cuvinte s-au ales lămpi produse de catre Philips. Propunerea studiului de oportunitate este de a se continua cu soluţia deja adoptata.
Balasturi	Pentru lămpi cu halogen-metal şi sodiu se pot monta în afără de balasturi convenţionale şi balasturi electronice. Introducerea de balasturi electonice în oraşul Deva este necesară şi din cauza distribuirii economice a energiei electrice. Factorul de putere la tuburile utilizate normal este de 0,4 până la 0,5. Din acest motiv lămpile vor fi dotate cu un condensator de compensare care asigura un factor de putere de 0,95.
Suport lămpi (Stâlpi şi cabluri aeriene)	Pe lângă lămpi şi surse de lumină suporţii pentru susţinerea acestora sunt cele mai importante componente în sistemul de iluminat. În oraşul Deva se folosesc stâlpi din beton, oţel şi fontă. Stâlpii din beton sunt foarte rezistenţi la coroziune, însă cel mai des folosiţi în statele europene sunt stâlpii din oţel, a căror durabiltate este de 35 până la 40 de ani, iar la stâlpii turnaţi se ajunge până la 100 de ani. Geometria sistemului de iluminat din oraşul Deva nu corespunde criterilor arhitectonice ale SIP (Ordonare lămpi, distanţe între puncte de iluminare, înălţimi ale punctelor de iluminare, console, unghi de înclinare). O deficienţă majoră a SIP se poate observa în zonele cu treceri de pietoni, care nu sunt iluminate corespunzător. Fără optimizarea geometriei de iluminare (stâlpi), optimizarea SIP şi, implicit, a costurilor de operare, este aproape imposibilă. Stâlpii avuţi în vedere au înălţimi de 10-12 m, cu distanţa de până la 30 m între aceştia. Străzile care au lăţimi de până la 10,5 m (până la 3 benzi), în general vor fi iluminate pe o singură parte, în zonele în care este posibil. Locurile de parcare şi zonele pietonale vor fi prevazute cu stâlpi de cca 4 m, cu corpuri de iluminare decorative.
Cabluri şi instalatii	In oraşul Deva sunt utilizate cabluri îngropate (59,4 km), cu diametre de 16 mm2 (8,9 km), 25 mm2 (47,5 km) şi 35 mm2 (3 km). Lungimea totală a

Caracteristici tehnice **Echipamente SIP**	**Detalii**
	cablurilor electrice este de 322,1 km. Această situaţtie este nesatisfăcătoare. Tipurile de cabluri se determină pe baza scăderii tensiuni. Cablarea se realizeaza prin panouri montate pe stâlpi sau libere, fiecare cu cablaj separat. Realizarea lucrărilor de cablare se recomandă a fi realizată impreună cu alte proiecte, de exemplu apă-canal, Net-City.
Puncte de aprindere / Distribuitori	Momentan există 147 de puncte de aprindere, pentru care se propune să fie reduse la 100 de puncte. Numărul total de contoare din oraşul Deva este de 171. In oraşul Deva sunt utilizaţi distribuitori cu un grad ridicat de uzură fizică şi morală, în afara câtorva distribuitori amplasaţi în staţii trafo noi. Se propune înlocuirea distribuitorilor şi legarea acestora la sistemul de comandă la distanţă a SIP. Este imperios necesar să se reducă numărul de contoare, implicit şi cel al punctelor de aprindere, precum şi să se dimensioneze corespunzător puterea alocată fiecărui distribuitor.
Comanda sistemului de iluminat	Sistemul de management este o componentă a unui sistem inteligent (Smart Grid). Un astfel de sistem permite supravegherea componentelor şi a stării SIP. Alte avantaje: - Recunoaşterea instantanee a defecţiunilor - Reviziile pot fi planificate pe anumite direcţii - Prognozele asupra consumului pot fi estimate mai precis. - Intensitatea iluminării poate fi reglată pentru fiecare lampă - Se poate realiza inventarul digital al tuturor componentelor - Se furnizează o vedere de ansamblu permanentă asupra costurilor
Monitorizare şi telemanagement SIP	Pentru administrarea la distanţă şi comanda lămpilor în oraşul Deva a fost recomandat sistemul de comandă StarSense. Funcţionarea fluxului luminos virtual (VPO) permite regularizarea sistemelor de iluminat supradimensionate, de exemplu prin reglarea tuburilor de 150W la nivelul necesar de 120 W. Lămpile pot fi astfel grupate încât să reacţioneze concomitent, corelate cu poziţionarea lor specifică.

Caracteristici tehnice Echipamente SIP	Detalii
	StarSense permite supravegherea stării tehnice şi a orelor de operare ale fiecărui tub, precum şi raportarea poziţiei acestuia. De asemenea, are loc minimizarea cheltuielilor cu întreţinerea SIP, întrucât se permite luarea în considerare a fiecărui tub în mod separat, astfel încât înlocuirea tuburilor să poată fi estimată şi planificată în grup, evitând astfel situaţiile periculoase pentru pietoni şi conducători auto. Mai mult, acesta oferă posibilitatea programării a unor scheme diferite de aprindere sau reducere a luminozităţii lămpilor, funcţie de planurile de timp sau de alte date de intrare furnizate de aparatele de măsurare a luminanţei sau a intensităţii traficului.

Concluziile analizei

***Obiectivele generale* ale investitorului sunt:**

- Oportunitatea implementării unei tehnologii noi, eficiente, cu costuri de exploatare reduse;
- Reducerea pierderilor;
- Crearea unui sistem unitar de SIP;
- Oportunitatea creării unui sistem de comandă centralizat;
- Uniformizarea distribuiţiei iluminatului public;
- Asigurarea unei iluminări optime şi eficiente;
- Utilizarea stâlpilor de iluminat ca şi elemente de sistematizare pe verticală.

Pentru stabilirea variantelor constructive studiate s-a avut în vedere includerea în SIP a unor componente care să satisfacă următoarele *cerinţe*:

- Corpuri de iluminat cu caracteristicile normativelor naţionale şi europene;
- Elemente de reglare şi comandă fiabile;
- Elemente (consumatori) cu consum şi pierdere de putere reduse;
- Componente unitare, uşor de înlocuit, compacte, cu costuri de întreţinere reduse.

Scenariile propuse, prin care pot fi atinse obiectivele proiectului de investiţii:

- scenariul 1: Reabilitarea SIP prin înlocuirea corpurilor şi lămpilor de iluminat;
- scenariul 2: Reabilitarea SIP prin regândirea amplasării de stâlpi, inlocuirea conexiunilor, corpurilor de iluminat şi a lămpilor, inclusiv corelarea acestor operaţii cu cele aferente altor proiecte, în scopul diminuării pe cât posibil a gradului de discomfort creat pentru cetăţeni în cazul unor implementări ulterioare.

Scenariul recomandat. În urma studierii scenariilor propuse s-a ajuns la concluzia că varianta cea mai avantajoasă pentru realizarea proiectului este cea a scenariului 2. Totodată, datorită discomfortului creat în execuţie, se recomandă realizarea unui mastreplan pentru coordonarea execuţiei simultane a tuturor lucrărilor similare.

Avantajele scenariului recomandat.

Prin modernizarea reţelei de iluminat vor fi atinse următoarele *obiective*:

- Va fi asigurat nivelul luminotehnic corespunzător cu valorile reglementate de standardele naţionale şi internationale.
- Vor fi asigurate nivelele de iluminare şi luminanţă, uniformitatea generală, longitudinală şi transversală, atât pentru iluminare, cât şi pentru luminanţă, pragul de orbire etc.
- Va fi asigurat nivelul optim al consumului de energie electrică, în condiţiile îndeplinirii tuturor cerinţelor, prin: alegerea unor surse de lumină eficiente, utilizarea de accesorii pentru surse de lumină cu pierderi reduse de putere, utilizarea de corpuri de iluminat echipate cu lămpi cu randament mare şi costuri de mentenanţă reduse, cu grad mare de protecţie şi cu caracteristici optice superioare.
- Toate componentele SIP vor fi proiectate în conformitate cu standardele în vigoare, prezentându-se la execuţie certificate de conformitate.

4.5. Tehnologia Informaţiei şi Comunicaţii

4.5.1. Infrastructura ITC existentă

La nivelul Primăriei Municipiului Deva există o permanentă preocupare pentru tehnologia informatică şi îmbunătăţirea serviciilor publice cu ajutorul acesteia. În acest sens, Primăria Municipiului Deva a investit continuu în implementarea reţelei informatice şi a infrastructurii aferente, în prezent fiecare serviciu sau compartiment al Primăriei având în dotare calculatoare şi echipamente periferice, configurate în conformitate cu necesarul identificat.

Pentru acoperirea necesarului, fiecare sediu al Primăriei Municipiului Deva este dotat cu reţea locală de calculatoare, cablată dedicat în topologie stelară sau multi-stelară. Interconectarea şi accesul la Internet sunt asigurate prin conexiuni la operatori externi, specializaţi. Sediul central al Primăriei beneficiază de conexiuni redundante, asigurate prin suport sigur şi fiabil, de mare viteză (fibră optică).

Intreaga infrastructura informatică este gestionată de către un departament specializat, respectiv „Compartimentul informatică", susţinut de personal specialist şi care a realizat implementarea sistemului actual şi totodată asigură mentenanţa acestuia.

Infrastructura informatică existentă a fost implementată prin resurse proprii şi sub coordonarea Compartimentului informatică. Achiziţia echipamentelor ce compun sistemul actual

a fost derulată continuu, sistemul fiind extins permanent în funcţie de necesităţi dar şi în limitele posibilităţilor bugetare.

Reţteaua de comunicaţii asigură interconectarea terminalelor şi accesul acestora la infrastructura centrală şi la Interent. Aceasta a fost dezvoltată în funcţie de necesităţi, pornind de la o topologie stelară (având un echipament de acces de tip „switch"), fiind ulterior dezvoltată prin cascadarea de echipamente secundare de acces, ajungându-se în prezent la o reţea de tip stelar extins. Echipamentele de interconectare şi interfeţele de reţea sunt de tip 10/100-Base-T sau 10/100/1000-Base-T, în funcţie de producător şi modelul disponibil pe piaţă la momentul achiziţiei.

Cele două sedii ale Primăriei (Sediul central aflat pe str. Piaţa Unirii şi sediul Biroul Programe Dezvoltare aflat pe str. Avram Iancu) sunt interconectate prin intermediul unui canal de tip VPN, asigurat cu ajutorul unui operator extern.

Arhitectura de servere este instalată într-un spaţiu dedicat, la sediul central al Primăriei, dar care nu este certificat ca şi Data-Center. Spaţiul este climatizat utilizând echipamente comerciale (de tip aer-condiţionat), fără automatizare dedicată.

Având în vedere faptul că echipamentele şi reţeaua au fost dezvoltate în diferite etape de timp şi de asemenea au fost achiziţionate şi în funcţie de limitările financiare de moment, configuraţiile nu sunt uniforme nici la nivel centralizat şi nici la nivelul terminalelor. De asemenea, configuraţiile existente nu permit dezvoltări semnificative viitoare, iar arhitectura centrală (serverele) nu permit dezvoltări sau migrarea către sisteme virtualizate.

Reţeaua de date existentă este limitată fizic şi tehnologic, astfel că nu permite dezvoltări ulterioare.

4.5.2. Aplicaţiile informatice gestionate

Aplicaţiile informatice gestionate de Compartimentul informatică evidenţiază aria largă de preocupări şi caracterul modern al administraţiei publice locale. Tabelul următor specifică o parte din acestea, cu menţionarea scopului pe care îl deservesc.

Tabel 4.32. Aplicații informatice gestionate de Compartimentul Informatică

Denumire	**Descriere**
Gestiune – Ordine de plată	Evidenţa facturilor şi a ordinelor de plată în paralel cu evidenţa realizată prin SICO
Dispoziţii bugetare	Emitere dispoziţii către servicii / şcoli
Dispoziţii de plată / încasare	Emitere dispoziţii plată / încasare prin casă
Completare anexa1 şi anexa2 - OP	Anexe necesare ordinelor de plată către Trezorerie

Stare civilă	Eliberare certificat deces, certificat căsătorie şi certificat naştere
Licenţe traseu – transport	Eliberare/evidenţă licenţe transport pentru maşini tonaj greu etc.
Certificate înregistrare autovehicule speciale	Eliberare certificate autovehicule speciale
Autorizaţii taximetrie	Înregistrare operatori transport + maşini în regim taxi, evidenţa actelor necesare, eliberare autorizaţii
Mijloace fixe + obiecte inventar – mişcare/transfer	Urmărire gestiune
Delegaţii	Evidenţă delegaţii + listare
Fişe tehnice – IT	Inventar tehnică de calcul + fişe tehnice aferente + evidenţă reparaţii pe fiecare staţie în parte
Autorizaţii de funcţionare	Emiterea autorizaţiilor de funcţionare spaţii firme
Legitimaţii transport legi speciale	Emitere bilete călătorie subvenţionate de către Primăria Deva pt. pensionari în anumite condiţii şi legi speciale
SICO – Contabilitate	Buget, dare de seamă, contabilitate, ALOP, gestiune stocuri (materiale, obiecte inventar, mijloace fixe), casă / bancă / parteneri (furnizori, debitori, creditori, casă şi bancă), administrare
SICO – Salarii	Pontaje, fişă angajat, calcul salarii
Management documente + modul URBANISM	Registratură (modul HCL+ dispoziţii, modul urbanism, modul registre speciale)
Registru agricol	Evidenţă registru agricol
Impozite şi taxe (AVANTAX)	Calcul, urmărire, încasare impozite şi taxe
Legis + Eurolegis	Legislaţie, M Of
GIS	GIS
Site www.primariadeva.ro	Site cu administrare proprie

	Site-ul mai are un modul de afişare acte alese – pentru a putea afisa acest modul, derulant, pe nişte ecrane în holul Primăriei

Aplicaţiile informatice aflate în curs de implementare vizează acoperirea unor problematici diverse, prin care să se eficientizeze procesul administrativ, cu consecinţe benefice asupra deservirii oportune a diverselor cerinţe adresate de cetăţenii localităţii.

Dintre acestea, mai jos sunt menționate două aplicaţii informatice, al căror aport la creşterea acurateţei şi promptitudinii informaţiilor oferite este evident:

- Registrul spațiilor verzi: Măsurare + poziţionare în GIS spaţii verzi + pomi, copaci aferenţi
- Modul arhivare electronică: Modul care se leagă de managementul de documente şi va ataşa fiecărui număr din registratură scan după document + OCR-ul acestuia (fiecare document va avea lipit o etichetă cod de bare)

4.6. Infrastructura de telecomunicaţii

Infrastructura de telecomunicaţii proprie Primăriei Municipiului Deva a fost dezvoltată în cadrul proiectelor „Sistem de supraveghere video în zona de acţiune urbană a Municipiului Deva” şi, respectiv, „Sistem integrat de management al traficului rutier în Municipiul Deva” şi se bazează pe o reţea dedicată, implementată utilizând o infrastructură de fibră optică proprie, instalată îngropat.

Principalele caracteristici ale reţelei existente sunt:

- Tip reţea: Fibră Optică
- Lungime totală: 15,4 km
- Număr de tronsoane: 4
- Număr de inele: 4
- Capacitate disponibilă: 20 fibre x 1Gbps
- Tip fibră optică: LanMark SP 0000_G.652.D Singlemode
- Puncte de tragere: 120, dotate cu cameră de tragere 640x640mm cu capac carosabil
- Puncte de prezenţă:71

Pe lângă infrastructura proprie, în Municipiul Deva funcţionează o serie de operatori comerciali, având o acoperire de cca. 75% din suprafaţă şi 95% din totalul populaţiei (conform rapoartelor statistice publicate de Autoritatea Naţională de Reglementare în comunicaţii – ANCOM) cu o posibilitate estimată de acoperire de aprox. 98%.

De asemenea, operatorul guvernamental (Serviciul de Telecomunicaţii Speciale – STS) are puncte de prezenţă la toate instituţiile publice din Municipiu, precum şi capacitate de rezervă suficientă pentru asigurarea necesarului acestora, la cerere. În cazul Primăriei Municipiului Deva,

aceasta este deservită atât de operatori comerciali (prin contract comercial), cât şi de către Serviciul de Telecomunicaţii Speciale, acest serviciu fiind reglementat prin acord de colaborare.

Lista punctelor de prezenţă este furnizată în tabelele de mai jos.

Tabel 4.33. Puncte de prezenţă în intersecţii rutiere

Nr. crt.	Denumirea Intersecţiei
1	Horea - Valeriu Braniste - Griviţei
2	Calea Zarandului - N. Bălcescu - Dorobanţilor
3	Calea Zarandului - Mărăşti
4	Calea Zarandului - trecere pietoni
5	Calea Zarandului - Bd. M. Kogălniceanu
6	Calea Zarandului - Mihai Viteazu
7	Calea Zarandului - Bd. Iuliu Maniu
8	Bd. 22 Decembrie - trecere pietoni
9	Bd. 22 Decembrie - Str. Carpaţi
10	Bd. Decebal - trecere pietoni (Oficiul de Pensii)
11	Bd. Decebal - Bd. M.Kogălniceanu
12	Str. Gheorghe Bariţiu - trecere pietoni
13	Bd. Decebal - Ion Creangă
14	Bd. Decebal - Bd. Iuliu Maniu
15	Bd. Decebal - trecere pietoni
16	Bd. Decebal - Avram Iancu - Horea
17	Bd. 1 Decembrie - trecere pietoni (Oficiul de Pensii)
18	Bd. 1 Decembrie - Bd. M.Kogălniceanu
19	Mihai Eminescu - trecere pietoni (IPJ)
20	Mihai Eminescu - Carpaţi
21	Mihai Eminescu - Crişan - Dragoş Vodă
22	Mihai Eminescu - Protopop V. Damian - Elena Văcărescu
23	Mihai Eminescu - Piaţa Victoriei

Tabel 4.34. Puncte de prezenţă aferente sistemului de supraveghere video

Nr. crt.	Denumirea locatiei
24	Intersecţia Strada Ion Buteanu , Str. Horia
25	Aleea Viitorului nr. 3
26	Piaţa Victoriei
27	Str. Aleea Păcii
28	Aleea Salcâmilor, Dacia
29	Intersecţia Str. Minerului, Str. Bejan, Bd. N. Bălcescu
30	Str. Ciprian Porumbescu, nr.1
31	Str. Gh. Bariţiu nr.3
32	Str. Piaţa Unirii, nr.16
33	Str. Aurel Vlaicu, nr.3
34	Aleea Patriei, nr.6
35	Cartier Dacia, B-dul Dacia nr.8
36	Aleea Viitorului nr.9, Cartier Gojdu
37	Intersecţia Calea Zarandului, Str. Bălata
38	Str. Cuza Vodă
39	Str. Lucian Blaga, nr.1
40	Intersecţia Str. Horia, Str. Bucegi
41	Bd. 1 Decembrie , nr. 24
42	Str. Titu Maiorescu, nr.30
43	Str. Gh. Bariţiu nr.2
44	Str. Titu Maiorescu, nr.28
45	Str. 22 Decembrie nr.116
46	Str. Ciprian Porumbescu, nr.1
47	Str. Axinte Sever, nr.3

48	Intersecţia Calea Zarandului, Str. Griviţei
49	Str. Titu Maiorescu, nr.24
50	Str. Titu Maiorescu, nr.30
51	Str. Mihai Eminescu
52	Bd 22 Decembrie
53	Str. Avram Iancu
54	Strada 1 Decembrie, nr. 16
55	Intersecţia Bd. N. Bălcescu cu Bd.22 Decembrie
56	Bd. 22 Decembrie nr.58
57	Str. 1 Decembrie nr.28
58	Piaţa Prefecturii
59	Piaţa Unirii
60	Str. Mihai Eminescu nr.130
61	Intersecţia B-dul N. Bălcescu cu Str. M.Eminescu
62	Intersecţia Str.Oituz cu Str. M.Eminescu
63	Piaţa Gării nr.1
64	Intersecţia Str. Gh. Bariţiu, Bd. 1 Decembrie 1918
65	Intersecţia Bd. 22 Decembrie cu Bd. M. Kogălniceanu
66	Intersecţia Bd. Mihai Eminescu cu Str. Gh. Bariţiu
67	Intersecţia Bd. 1 Decembrie 1918, Piaţa Victoriei, Str. 22 Decembrie
68	Intersecţia Str. Titu Maiorescu cu Str. Oituz
69	Str. Titu Maiorescu cu Aleea Armatei
70	Str. V. Branişte

Tabel 4.35. Alte puncte de prezență

Nr. crt.	Locaţie
71	Centrul de comandă şi supraveghere, Str. Mihai Viteazu nr. 12, Deva, jud. Hunedoara

NOTĂ: fiecare punct de prezenţă este dotat cu casetă de conexiuni, repartitor optic (cu porturi de rezervă disponibile) şi alimentare electrică cu UPS cu putere de 1000VA.

În perioada următoare, Compartimentul informatică va reprezenta un factor decisiv în orientarea acţiunilor/proiectelor viitoare, astfel încât să se satisfacă la un nivel superior exigenţele multiple ale unei administrări municipale novatoare, inteligente şi performante.

În acest sens, se are în vedere atingerea următoarelor deziderate:

- Realizarea infrastructurii de acces public la Internet (tip Free Internet Acces - Free HotSpot) în spaţii publice: pieţe, parcuri şi alte zone turistice şi de interes;
- Monitorizarea investiţiilor şi proiectelor Primăriei într-un mod centralizat, cu transmiterea automată a datelor de interes public către portalul Primăriei;
- Promovarea turistică şi informarea meteo în sistem informatizat, dezvoltat atât pentru acces fix (web) cât şi aplicaţii pentru terminale mobile, destinate în special atragerii turiştilor în zonă şi popularizării activităţilor desfăşurate în spaţiul public;
- Dezvoltarea şi operaţionalizarea unui centru de administrare în conformitate cu standardele în vigoare;
- Modernizarea infrastructurii informatice şi de comunicaţii la nivelul Primăriei şi a instituţilor direct subordonate, ţinând cont de faptul că reţeaua fizică de date este deja învechită şi manifestă din ce în ce mai des avarii;
- Dezvoltarea reţelei de telecomunicaţii metropolitană proprie a municipalităţii, de tip Net-city cu integrarea infrastructurii deja existente la nivelul Municipiului;
- Implementarea soluţiei de tip „Cloud” de mare capacitate a Primăriei;
- Managementul integrat al resurselor administraţiei publice locale;
- Implementarea unui sistem informatic geografic complex (de tip GIS) extensiv pentru uzul administraţiei publice şi al operatorilor de utilităţi, precum şi cu acces public prin portal web (Internet) la informaţiile de interes general;
- Managementul accesului elevilor şi al cadrelor didactice în şcoli, cu realizarea portalului electronic de informare a părinţilor, precum şi integrarea cu cataloagele electronice ale fiecărei şcoli în parte;
- Îmbunătăţirea eficienţei Politiei Locale prin modernizarea dispeceratului central;
- Managementul utilităţilor publice pe baza unor soluţii moderne de culegere a datelor din teren, cu sisteme de coordonare în timp real a utilităţilor publice;

- Managementul modern al documentelor (tip DMS) cu asigurarea informatizării întregului proces de urmărire şi arhivare a documentelor, registratură electronică şi furnizarea unui portal de interacţiune cu cetăţenii;
- Dezvoltarea Registrului Agricol şi a portalului informatic de interacţiune cu cetăţenii pentru Municipiul Deva şi comunele aparţinătoare, în conformitate cu standardele de schimb de date şi interconectat cu autorităţile competente;
- Informarea publică şi interacţiunea cu cetăţenii de tip Info-Chiosc, pentru uzul cetăţenilor în relaţia cu Primăria şi informarea turistică cu hartă digitală stilizată (tip „Turist – Informator"), precum şi modul de plăţi electronice;
- Dezvoltarea unui centru virtual de eBusiness;
- Constituirea unei baze de date cu informaţii imobiliare generale (cu toate terenurile şi proprietăţile disponibile, preţul acestora, gradul de viabilizare etc.);
- Elaborarea unui Ghid local de produse şi servicii oferit mediului de afaceri;
- Implementarea de portaluri e-learning, e-sănătate şi plăţi electronice, precum şi punerea la dispoziţia utilizatorilor prin intermediul Internetului;
- Dezvoltarea hărţii evenimentelor în Municipiul Deva (sesizări, defecţiuni etc.) şi publicarea acesteia pe portalul Primăriei;
- Interconectarea sediului Primăriei Municipiului Deva cu sistemele edilitare de Management a Traficului şi Supraveghere Video la nivel de reţea de date şi voce.

Ţinând cont de evoluţia tehnologică continuă în domeniul IT&C, precum şi de specificul activităţii, pentru asigurarea implementărilor la cel mai înalt nivel tehnologic dar şi optime din punct de vedere al costurilor şi al efortului, se va avea în vedere realizarea de analize şi documentaţii specifice, prin studii de specialitate. De asemenea, pentru asigurarea unui nivel de funcţionalitate corespunzător, se impune ca personalul Primăriei să beneficieze de o pregătire corespunzătoare, funcţie de departamentul în care activează, specificul activităţii şi tipurile de aplicaţii utilizate.

4.7. Supraveghere video urbană

4.7.1. Necesitatea sistemului de supraveghere video

In ultimii 10 ani s-a constatat o dezvoltare continuă a centrului oraşului şi o creştere a densităţii populaţiei în această zonă, în special în perioadele diurne active, datorată în principal dezvoltării mediului de afaceri. De asemenea, zona centrală a oraşului are un mare potenţial de dezvoltare, mai ales în condiţiile în care administraţia îşi concentrează eforturile în vederea creşterii atractivităţii zonei prin acţiuni de modernizare a infrastructurii publice, cât şi prin asigurarea accesului la servicii publice de calitate.

În ceea ce priveşte siguranţa cetăţenilor, conform datelor primite de la Biroul de Ordine publică din cadrul Poliţiei Municipiului Deva şi a Poliţiei Comunitare Deva, se constată că în ultima perioadă de timp fenomenul infracţional a cunoscut o diversificare a modurilor de operare

(furturi din maşini, furturi din case de bani, bancomate etc.), dar şi sub aspectul autorilor acestora, înregistrând fapte de violenţă comise de minori, fapte care solicită din partea poliţiştilor o nouă abordare, mai ales de către efectivele de ordine publică.

În vederea reducerii numărului de infracţiuni şi a cazurilor antisociale, concluziile Inspectoratului Judeţean de Poliţie Hunedoara şi ale Poliţiei Municipiului Deva au convers spre necesitatea implementării unui sistem complex de supraveghere video metropolitană, prin care să se obţină următoarele avantaje directe:

- Stocarea imaginilor referitoare la posibilii autori de infracţiuni contra patrimoniului public ori privat, a infracţiunilor petrecute în trafic şi în cazul celor petrecute cu violenţă în spaţiul public;
- Identificarea autovehiculelor folosite la comiterea de infracţiuni;
- Identificarea persoanelor care se ocupă cu comerţul stradal ilicit (o situaţie aparte în Muncipiul Deva reprezentând-o vânzarea de ţigări netimbrate şi/sau de contrabandă);
- Identificarea şi localizarea autoturismelor furate;
- Identificarea şi probarea activităţilor de taximetrie ilegală, precum şi a autovehiculelor folosite în acest scop;
- Descoperirea şi identificarea autorilor accidentelor rutiere care părăsesc locul accidentului.

În urma analizei efectuate în *Planul Integrat de Dezvoltare* au fost identificate două direcţii principale de dezvoltare în zona de acţiune urbană stabilită:

- Realizarea unui sistem de monitorizare siguranţă, securitate şi supraveghere în vederea creşterii siguranţei şi prevenirii criminalităţii;
- Realizarea unui sistem pentru managementul traficului rutier.

Abordarea integrată a acestor proiecte, realizată pe baza principiilor de dezvoltare durabilă, prin mai buna gestionare a resurselor existente, precum şi prin evitarea unor lucrări care pot stânjeni pe perioada executării lor traficul pietonal, şi care s-ar dubla/multiplica dacă proiectele ar fi realizate separat. Aceasta deoarece implementarea acestor proiecte implică unele părţi comune, fie ca lucrări de infrastructură care urmează a fi executate, fie la nivelul anumitor componente importante pe care le conţin ca soluţii tehnice, evitându-se astfel eventualele suprapuneri de lucrări, investiţii dublate sau incompatibilităţi tehnice.

Principalele avantaje ale instalării unui sistem de supraveghere video metropolitan au fost:

- Realizarea unei supravegheri eficace a zonelor de interes pentru creşterea siguranţei persoanei şi asigurarea supravegherii pietonale;
- Monitorizarea traficului rutier în intersecţiile importante;
- Gestionarea unor situaţii de criză cu posibilitatea intervenţiei operative, prevenirea şi depistarea precoce a unor acte teroriste/activităţi infracţionale ce se desfăşoară în stradă;

- Urmărirea operativă a principalelor zone de interes public din oraş: grădiniţe, şcoli, licee, spitale, zona centrală pietonală, intersecţii;
- Transmiterea într-un timp foarte scurt a alarmelor către echipele de intervenţie, ceea ce va permite o intervenţie rapidă a acestora;
- De asemenea, odată cu primirea unei alarme, din locaţiile respective pot fi preluate imagini de la camerele video, ceea ce va ajuta echipele de intervenţie să îşi pregătească acţiunea, crescând, astfel, eficienţa intervenţiei;
- Echipamentele folosite prin noul sistem sunt de ultimă tehnologie, iar mobilitatea şi zoom-ul optic permit observarea la un grad mare de detaliu;
- Permite extinderi/modernizări ulterioare, prin introducerea de camere cu caracteristici superioare, extinderea capacităţii de stocare şi adăugarea de puncte noi de monitorizare;
- Permite stocarea şi prelucrarea imaginilor de la nivelul unui Centru de Comandă şi Control, creat în cadrul proiectului de sistem de management al traficului rutier.

4.7.2. Sistemul de supraveghere video

4.7.2.1. Configuraţia sistemului

La nivelul Municipiului Deva a fost implementat un sistem complex de supraveghere video, menit să asigure creşterea siguranţei cetăţenilor în oraş. Proiectul a avut titlul „Sistem de supraveghere video în zona de acţiune urbană a Municipiului Deva” şi a fost implementat în anul 2013 prin Programul Operaţional Regional, Axa 1.

Sistemul de camere video de supraveghere reprezintă ansamblul de echipamente instalate în teren, care asigură, pe lângă preluarea efectivă a imaginilor, şi procesarea locală a acestora, memorarea temporară (dacă este cazul), comanda platformelor mobile pe care sunt amplasate camerele, asigurarea operaţiunilor locale de mentenanţă automată etc.

Conceptul de sistem modern este unul descentralizat, fiecare cameră video având propriul sistem de transmisie. Spre deosebire de alte sisteme, conceptul descentralizat are încorporat în fiecare cameră un mini-computer de mare viteză iar unde este necesar şi o memorie digitală pentru înregistrări pe termen lung în fiecare cameră. Mini-computerul este folosit acum numai pentru vizualizare, fără a mai fi nevoie de analiză şi înregistrare.

Prin urmare, camerele pot înregistra evenimente fără să fie nevoie de un computer funcţional, şi pot înregistra digital filme cu sunet care ulterior pot fi arhivate.

În conformitate cu priorităţile strategice de dezvoltare ale municipiului Deva ca spaţiu urban cu caracter metropolitan, administraţia locală urmăreşte să asigure o dezvoltare durabilă şi echilibrată a municipiului.

Obiectivele proiectului propus se află în conformitate cu priorităţile strategice de dezvoltare ale Municipiului. Astfel, obiectivele specifice proiectului sunt următoarele:

- Instalarea în zonele identificate cu risc sporit de infracţionalitate cu un număr de 63 de echipamente noi de supraveghere;
- Creşterea siguranţei cetăţenilor şi reducerea ratei criminalităţii din zona de acţiune cu 20% în următorii 3 ani.

Centrul de comandă şi control care va gestiona şi opera sistemul de supraveghere video va fi instalat în sediul în care îşi desfăşoară activitatea Poliţia Comunitară, aflat în proprietatea Primăriei Municipiului Deva. Clădirea este situată la adresa Str. Mihai Viteazu, nr. 12, Deva, judeţul Hunedoara.

Camerele video sunt instalate în perimetrul zonelor de interes public şi anume: grădiniţe, şcoli, licee, spitale, zona centrală pietonală, intersecţii rutiere şi pietonale.

Sistemul de supraveghere video metropolitană şi centrul de comandă aferent sunt amplasate în locaţiile prestabilite, astfel încât acestea să aibă eficienţa operaţională maximă. Lista amplasamentelor este redată în tabelul următor.

Tabel 4.36. Amplasamentul camerelor Sistemului de supraveghere video

Nr. Crt.	Cod Camera	Tip amplasare	Locaţie Camera	Elemente supravegheate
1	D1	Stâlp il.existent	Intersecţia Strada B. Lautaru, Bd. Horea	Intersecţia rutieră Strada B. Lautaru, Bd. Horea şi zona pietonală aferentă
2	D2	Perete exterior	Aleea Viitorului nr. 5	Trotuar pietonal şi zona Creşa Gojdu
3	D3	Perete exterior	Piaţa Victoriei	Trotuar pietonal şi zona Casa de Cultură
4	D4	Perete exterior	Str. Emanoil Gojdu nr.11	Trotuar pietonal şi zona Grădiniţa cu program normal nr. 1
5	D5	Perete exterior	Aleea Salcâmilor, Dacia	Trotuar pietonal şi zona Grădiniţa cu program normal nr. 2
6	D6	Stâlp il. existent	Intersecţia Str. Minerului, Str. Bejan, Bd. N. Bălcescu, Str. Titu Maiorescu	Intersecţia rutieră Str. Minerului, Str. Bejan, Bd. N. Bălcescu, Str. Titu Maiorescu
7	D7	Perete exterior	Str. Ciprian Porumbescu, nr.1	Trotuar pietonal şi zona Grădiniţa cu program normal nr. 4
8	D8	Stâlp il.existent	Inters.Bălcescu/Calea Zarandului	Intersecţia rutieră Str. Bălcescu cu Calea Zarandului
9	D9	Perete exterior	Str. Gh. Bariţiu nr.3	Trotuar pietonal şi zona Grădiniţa cu program normal Deva
10	D10	Stâlp il.existent	Intersecţia Bd. Horea cu Str. V. Braniste	Intersecţia rutieră Bd. Horea cu Str. V. Braniste, Bd. Horea şi Str. V. Branişte
11	D11	Stâlp en.el. existent	Str. Piaţa Unirii, nr.16	Gradinita cu program prelungit nr. 4,Liceul Pedagogic
12	D12	Perete exterior	Str. Aurel Vlaicu, nr.3	Trotuar pietonal şi zona Grădiniţa cu program prelungit nr. 4

Nr. Crt.	Cod Camera	Tip amplasare	Locaţie Camera	Elemente supravegheate
13	D13	Perete exterior	Aleea Patriei, nr.6	Trotuar pietonal şi zona Grădiniţa cu program prelungit nr. 7
14	D14	Perete exterior	Cartier Dacia, nr.8	Trotuar pietonal şi zona Şcoala generală "EMINESCU-PETOFI"
15	D15	Perete exterior	Aleea Viitorului, nr.9 cartier Gojdu	Trotuar pietonal şi zona Şcoala generală "ANDREI SAGUNA"
16	D16	Stâlp il.existent	Intersecţia Calea Zarandului, Str. Balata	Intersecţia rutieră Calea Zarandului cu Str. Balata, Calea Zarandului (cca. 500m în aliniament)
17	D17	Perete exterior	Str. Cuza Voda	Trotuar pietonal şi zona Liceul de muzică şi Arte Plastice
18	D18	Perete exterior	Intersecţia Str. Avram Iancu, Bd. Decebal	Intersecţia rutieră Str. Avram Iancu cu Bd. Decebal
19	D19	Perete exterior	Str. Lucian Blaga, nr.1	Trotuar pietonal şi zona Liceul pedagogic ”Sabin Dragoi”
20	D20	Perete exterior	Intersecţia Str. Horea, Str. Bucegi	Intersecţia rutieră Str. Horea cu Str. Bucegi, Str. Horea, Str. Bucegi (cca. 600m lungime)
21	D21	Perete exterior	Str. 1 Decembrie , nr.1	Trotuar pietonal şi zona Colegiul Naţional “Decebal”
22	D22	Perete exterior	Str. Titu Maiorescu, nr.30	Trotuar pietonal şi zona Liceul theoretic”Traian”
23	D23	Perete exterior	Gheorghe Barițiu, Nr. 2	Trotuar pietonal şi zona Liceul pedagogic ”Sabin Dragoi”
24	D24	Perete exterior	Str. Titu Maiorescu, nr.28	Trotuar pietonal şi zona Colegiul Tehnic Energetic
25	D25	Perete exterior	Str. 22 Decembrie nr.116	Trotuar pietonal şi zona Colegiul Tehnic “Transilvania”
26	D26	Perete exterior	Str. Ciprian Porumbescu, nr.1	Trotuar pietonal şi zona Liceul de Muzica şi Arte Plastice "SIGISMUND TODUTA"
27	D27	Perete exterior	Str. Axinte Sever, nr.3	Trotuar pietonal şi zona Colegiul Naţional Sportiv “Cetate”
28	D28	Stâlp il.existent	Intersecţia Calea Zarandului, Str. Griviţei	Intersecţia rutieră Calea Zarandului, Str. Griviţei, Str. Griviţei (cca. 400m lungime, în aliniament)
29	D29	Perete exterior	Str. Titu Maiorescu, nr.24	Trotuar pietonal şi zona Grup Şcolar "Grigore Moisil"
30	D30a	Perete exterior	Str. Titu Maiorescu,, nr.30	Trotuar pietonal şi zona Grup Şcolar de Arte şi Meserii “Ion Mincu”
31	D30b	Perete exterior	Str. Titu Maiorescu,, nr.30	Trotuar pietonal şi zona Grădiniţa cu program normal nr.7 Deva
32	D31	Perete exterior	Str. Mihai Eminescu	Trotuar pietonal şi zona Spitalul Judeţean de urgenţă Deva “ Serviciu Judeţean de Medicină legală”
33	D32	Stâlp il.existent	Bd 22 Decembrie	Trotuar pietonal şi zona Casa Judeţeană de Pensii, Bd.22 Decembrie

Nr. Crt.	Cod Camera	Tip amplasare	Locaţie Camera	Elemente supravegheate
34	D33	Perete exterior	Str. Avram Iancu	Trotuar pietonal şi zona Palatul Administrativ
35	D34	Perete exterior	Strada 1 Decembrie, nr. 16	Trotuar pietonal şi zona Universitatea Ecologica, Consiliul local, Str.1 Decembrie
36	D35a	Stâlp il.existent	Intersecţia str. Bălcescu cu Bd. 22 Decembrie	Intersecţia rutieră str. Bălcescu cu Bd.22 Decembrie, Bd.22 Decembrie (cca. 700m lungime, în aliniament)
37	D35b	Stâlp il.existent	Intersecţia str. Bălcescu cu Bd. 22 Decembrie	Intersecţia rutieră str. Bălcescu cu Bd. 22 Decembrie, str. Bălcescu (cca. 400m lungime, în aliniament)
38	D36	Perete exterior	Bd. 22 Decembrie nr.58	Trotuar pietonal şi zona Spitalul Judeţean şi Bd. 22 Decembrie (cca. 500m lungime, în aliniament)
39	D37	Stâlp il.existent	Str.1 Decembrie Nr.28	Trotuar pietonal şi zona Prefectura Judeţ Hunedoara, Judecătorie, Str.Avram Iancu, Str. Aurel Vlaicu, Bd. 1 Decembrie
40	D38	Stâlp il.existent	Piaţa Unirii nr.4	Trotuar pietonal şi zona Consiliu Judeţean Hunedoara, Parchetul Deva, Bd.1 Decembrie, Biblioteca Judeţeană
41	D39	Stâlp il.existent	Intersecţia B-dul Decebal cu B-dul Iuliu Maniu	Trotuar pietonal şi zona Primăria Municipiului Deva, Consiliu local, Piaţa Unirii (zona pietonală şi aria rutieră)
42	D40	Perete exterior	Str. Mihai Eminescu nr.130	Trotuar pietonal şi zona Inspectoratul Judeţean de Poliţie Hunedoara
43	D41	Stâlp il.existent	Intersecţia B-dul Iuliu Maniu cu Calea Zarandului	Intersecţia rutieră B-dul Iuliu Maniu cu Calea Zarandului, B-dul Iuliu Maniu (cca. 700m lungime, în aliniament)
44	D42	Stâlp il.existent	Intersecţia B-dul Iuliu Maniu cu B-dul.Decebal	Intersecţia rutieră B-dul Iuliu Maniu cu B-dul. Decebal, B-dul. Decebal (cca. 700m lungime, în aliniament)
45	D43	Stâlp il.existent	Intersecţia B-dul Decebal cu B-dul. Mihai Kogălniceanu	Intersecţia rutieră B-dul Decebal cu B-dul. Mihai Kogălniceanu, B-dul. Mihai Kogălniceanu (cca. 700m lungime, în aliniament)
46	D44	Stâlp il.existent	Intersecţia B-dul. Mihai Kogălniceanu cu Calea Zarandului	Intersecţia rutieră B-dul. Mihai Kogălniceanu cu Calea Zarandului
47	D45	Stâlp il.existent	Intersecţia Str. Carpaţi cu B-dul 22 Decembrie	Intersecţia rutieră Str. Carpaţi cu B-dul 22 Decembrie, Str. Carpaţi (cca. 400m lungime, în aliniament)
48	D46	Stâlp il.existent	Intersecţia B-dul N. Bălcescu cu Str. M.Eminescu	Intersecţia rutieră B-dul N. Bălcescu cu Str. M.Eminescu, Str. M. Eminescu (cca. 400m lungime, în aliniament)
49	D47	Stâlp il.existent	Intersecţia Str.Oituz cu Str. M.Eminescu	Intersecţia rutieră Str.Oituz cu Str. M.Eminescu, Str.Oituz (cca. 400m lungime, în aliniament)

Nr. Crt.	Cod Camera	Tip amplasare	Locaţie Camera	Elemente supravegheate
50	D48a	Perete exterior	Piaţa Gării nr.1	Gara Deva (trotuar pietonal, carosabil rutier, zona parcare publică)
51	D48b	Perete exterior	Piaţa Gării nr.1	Gara Deva (trotuar pietonal, carosabil rutier, zona parcare publică)
52	D49	Stâlp il.existent	Intersecţia Str. Gh. Bariţiu, Bd. 1 Decembrie 1918	Intersecţia rutieră Str. Gh. Bariţiu, Bd. 1 Decembrie 1918, Bd. 1 Decembrie 1918 (cca. 700m lungime, în aliniament)
53	D50	Stâlp il.existent	Intersecţia Str. 22 Decembrie cu Bd. M. Kogălniceanu	Intersecţia rutieră Str. 22 Decembrie cu Bd. M. Kogălniceanu, Bd. M. Kogălniceanu (cca. 700m lungime, în aliniament)
54	D51	Stâlp il.existent	Intersecţia str. Mărăşti cu Calea Zarandului	Intersecţia rutieră str. Mărăşti cu Calea Zarandului, Calea Zarandului (cca. 700m lungime, în aliniament)
55	D52	Stâlp il. existent	Intersecţia Bd. Mihai Eminescu cu Str. Gh. Bariţiu	Intersecţia rutieră Bd. Mihai Eminescu cu Str. Gh. Bariţiu, Str. Gh. Bariţiu (cca. 300m lungime, în aliniament)
56	D53	Stâlp il.existent	Intersecţia Bd. 1 Dec. 1918, Piaţa Victoriei, Str. 22 Decembrie	Piaţa Victoriei (carosabil rutier şi zonele zonele pietonale (trotuare) limitrofe)
57	D54	Stâlp il.existent	Intersecţia Str. Branişte cu Str. Horea	Intersecţia rutieră Str. Branişte cu Str. Horea, Str. Horea (cca. 450m lungime, în aliniament)
58	D55	Stâlp il.existent	Intersecţia Bd. Mihai Eminescu cu Piaţa Victoriei	Intersecţia rutieră Bd. Mihai Eminescu cu Piaţa Victoriei, Piaţa Victoriei
59	D56	Stâlp il.existent	Intersecţia Bd. Mihai Eminescu cu Str. Protopop V. Damian	Intersecţia rutieră Bd. Mihai Eminescu cu Str. Protopop V. Damian, Str. Protopop V. Damian (cca. 400m lungime, în aliniament)
60	D57	Stâlp il. existent	Intersecţia Bd. Mihai Eminescu cu Str. Dragoş Vodă	Intersecţia rutieră Bd. Mihai Eminescu cu Str. Dragoş Vodă, Str. Dragoş Vodă (cca. 300m lungime, în aliniament)
61	D58	Stâlp en.el. existent	Intersecţia Str. Titu Maiorescu cu Str. Oituz	Intersecţia rutieră Str. Titu Maiorescu cu Str. Oituz, Str. Titu Maiorescu (cca. 300m lungime, în aliniament) şi Str. Oituz (cca. 250m lungime, în aliniament)
62	D59	Stâlp il.existent	Str. Titu Maiorescu cu Aleea Patriei	Intersecţia rutieră Str. Titu Maiorescu cu Aleea Patriei, Aleea Patriei (cca. 300m lungime, în aliniament)
63	D60	Stâlp il.existent	Str. V. Braniste	Stadion, zona acces telecabină, Patinoar (zonele pietonale şi parcarea rutieră)

Pentru o mai bună înţelegere a topologiei de implementare în teren, amplasamentele de instalare în teritoriu sunt prezentate în figura următoare.

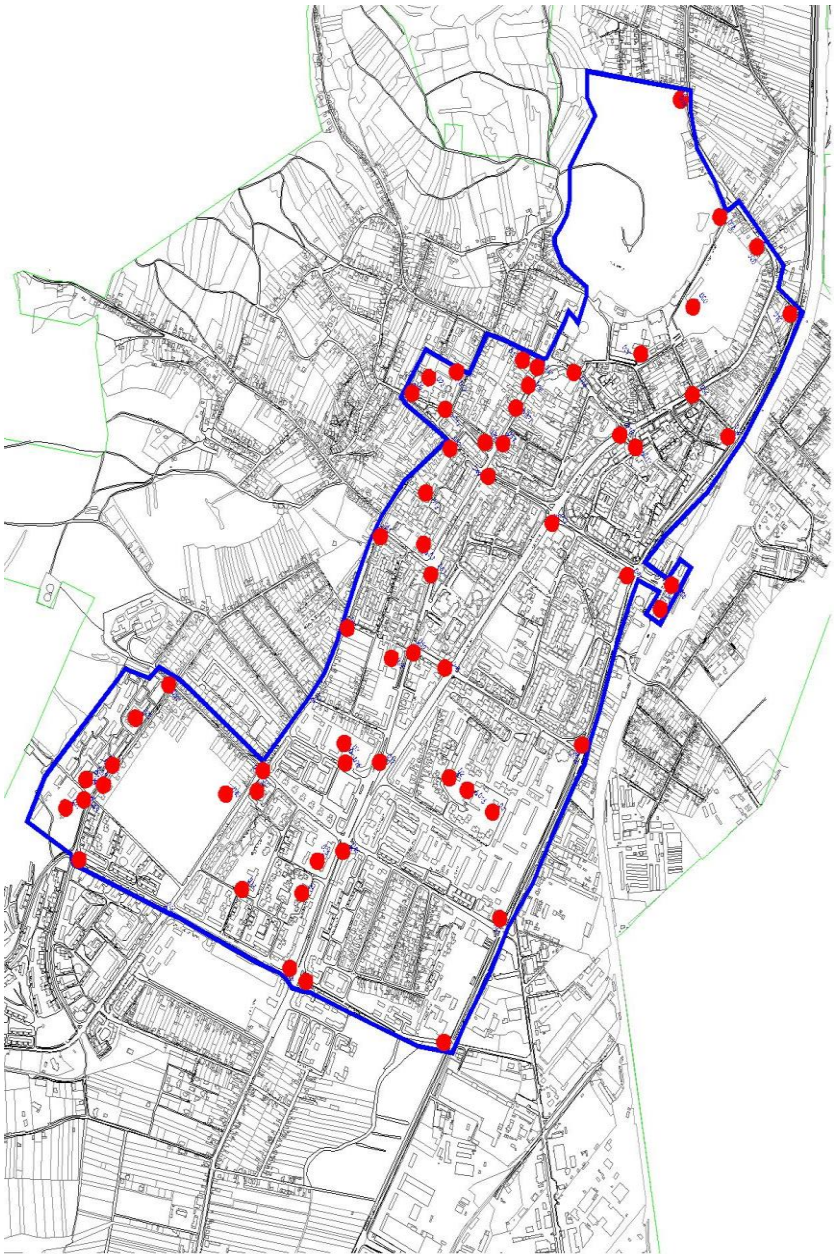

Fig. 4.25. Topologia de implementare în teren a camerelor sistemului de supraveghere

4.8. Opinia cetăţenilor

Principalele ***probleme ale localităţii,*** rezultate din prelucrarea datelor cercetării sociologice, se referă la:

- *Dvs. ca cetăţean al oraşului, cât de mulţumit sunteţi de următoarele aspecte, pe o scală de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă deloc mulţumit şi 5 înseamnă foarte mulţumit- pentru o prezentare mai eficientă a fost redusă scala pentru cele 3 categorii menţionate în grafic?*

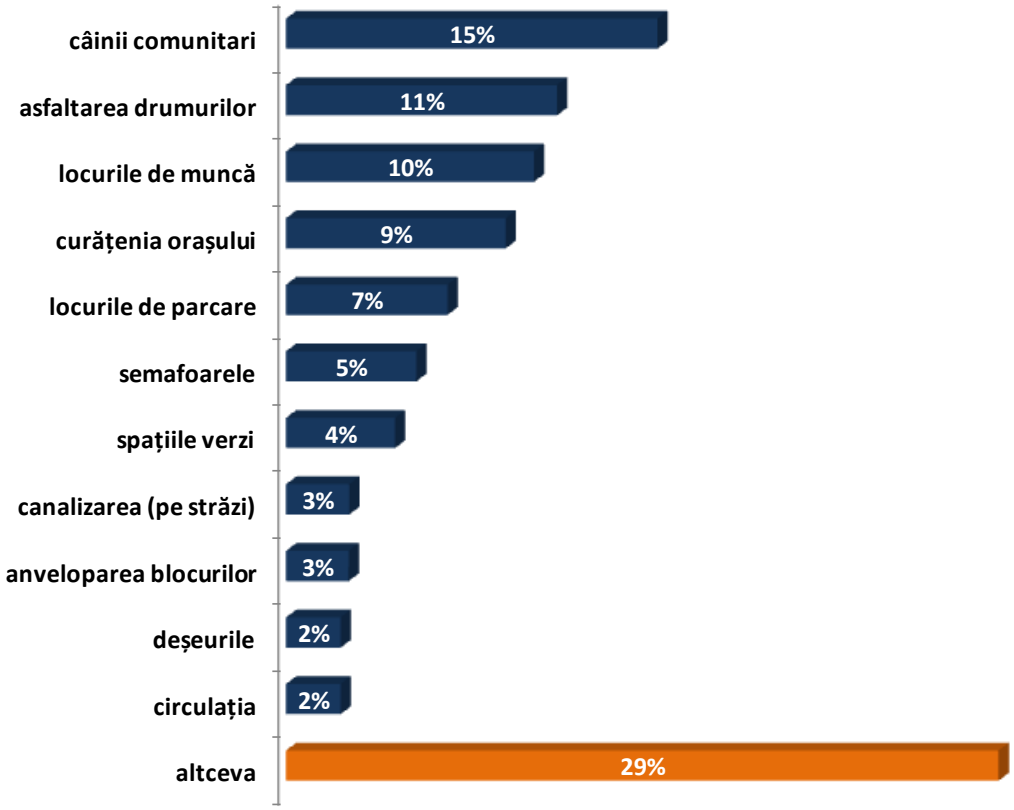

În cadrul problematicii vizate de cercetarea sociologică au fost comasate şi unele aspecte eterogene, din care rezultă o imagine generală privind ***gradul de satisfacţie faţă de dezvoltarea urbană***.

Prelucrarea răspunsurilor formulate de cetăţeni se exprimă procentual astfel:

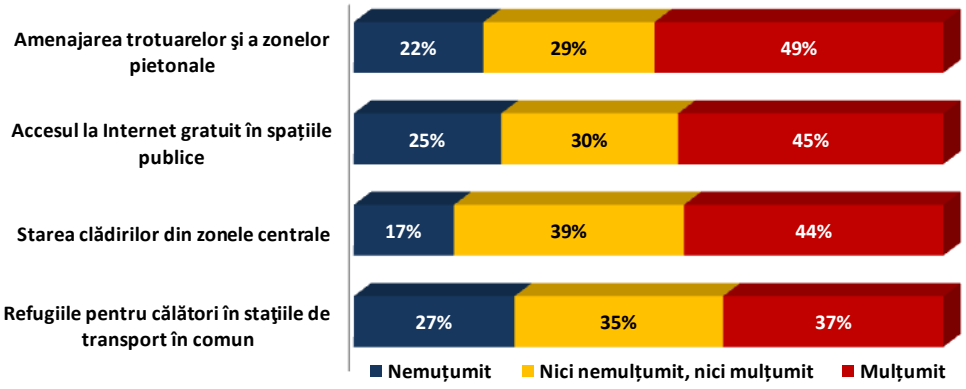

Persoanele intervievate se arată mai degrabă mulţumite pentru fiecare problemă menţionată în categoria dezvoltare urbană, având în vedere şi faptul că mediile răspunsurilor sunt în general peste 3, pe o scală de la 1 la 5. Cea mai mică medie este în cazul răspunsurilor referitoare la refugiiledin staţiile de transport în comun.

- *Dvs. ca cetăţean al oraşului, cât de mulţumit sunteţi de următoarele aspecte, pe o scală de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă deloc mulţumit şi 5 înseamnă foarte mulţumit- pentru o prezentare mai eficientă a fost redusă scala pentru cele 3 categorii menţionate în grafic)?*

De asemenea, un alt obiectiv avut în vedere de cercetarea sociologică se referă la evidenţierea ***gradului de satisfacţie faţă de serviciile utilitare.***

Rezultatele prelucrării datelor sunt următoarele:

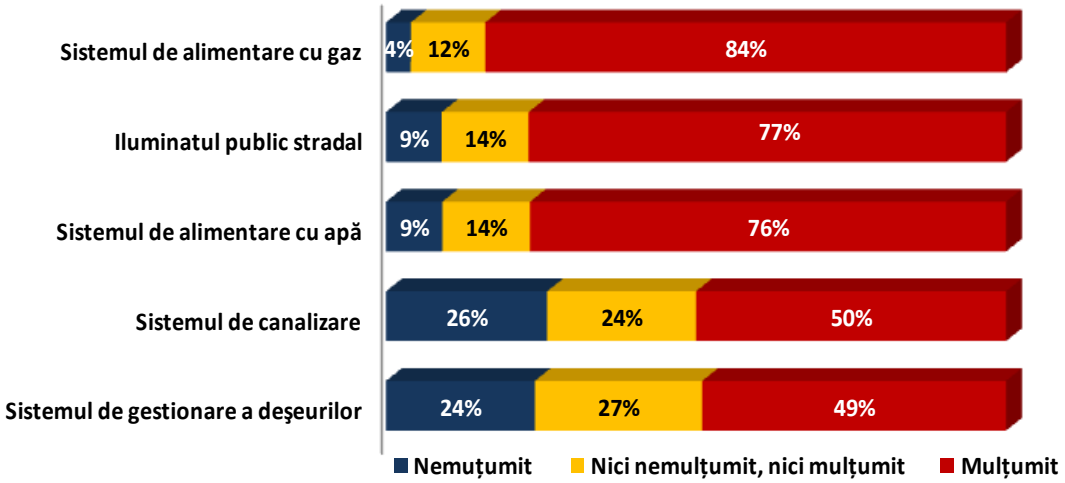

Având în vedere serviciile utilitare, respondenţii la chestionar se arată în general mulţumiţi în procente de minim 49%. Se disting totuşi două grupe de probleme care ţin de *sistemul de canalizare* şi *modul de gestionare a deşeurilor*.

Toate valorile medii obţinute pentru acest set de indicatori indică un grad ridicat de satisfacţie a locuitorilor faţă de serviciile utilitare. Cele mai mici medii au fost obţinute pentru cele două aspecte legate de sistemul de canalizare şi cel de gestionare a deşeurilor.

- *Care credeţi că sunt principalele 3 probleme care ar trebui rezolvate în localitatea dumneavoastră?(întrebare deschisă)*

Problema câinilor comunitari alături de asfaltarea drumurilor şi locurile de muncă sunt principalele trei menţiuni spontane ale celor care au răspuns la studiu. Cei care au menţionat „altceva" reprezintă procente < 1%, din care menţionăm: oamenii străzii, locurile de joacă, transportul în comun, sănătate publică, renovarea cetăţii, pod peste calea ferată.

Un aspect deosebit de important pentru sănătatea şi petrecerea timpului liber al cetăţenilor este cel referitor la spaţiile de recreere.

Astfel, locuitorii din Deva consideră atât *spaţiile verzi* cât şi *bazele sportive şi de recreere* ca fiind insuficiente.

- *Consideraţi că în localitatea dvs. sunt suficiente ...*

O evaluare procentuală a *numărului de spaţii de recreere*, rezultată pe baza răspunsurilor formulate de respondenţii la chestionarul sociologic, este următoarea:

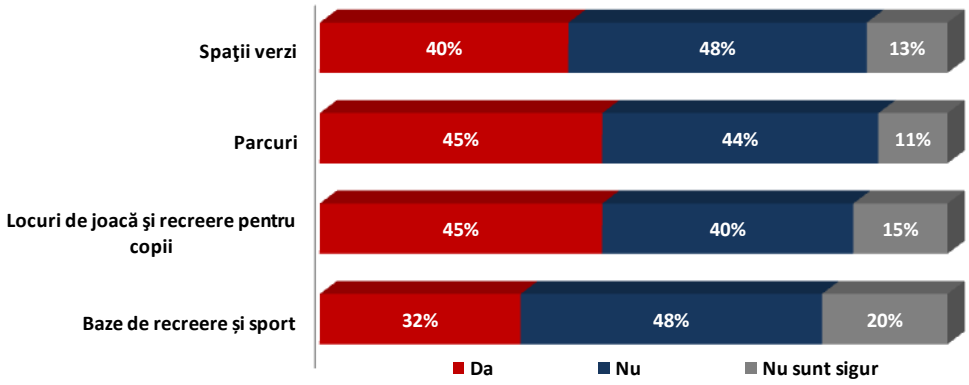

- *Care sunt primele lucruri de care consideraţi că este nevoie în oraşul dvs pentru recreere şi petrecerea timpului liber: (se pot bifa cel mult trei variante de răspuns)?*

Deosebit de importantă pentru stabilirea unor direcţii strategice viitoare prioritare este prelevarea de propuneri de la cetăţeni cu privire la ***spaţiile de recreere*.**

Aceste propuneri sunt sistematizate în graficul următor.

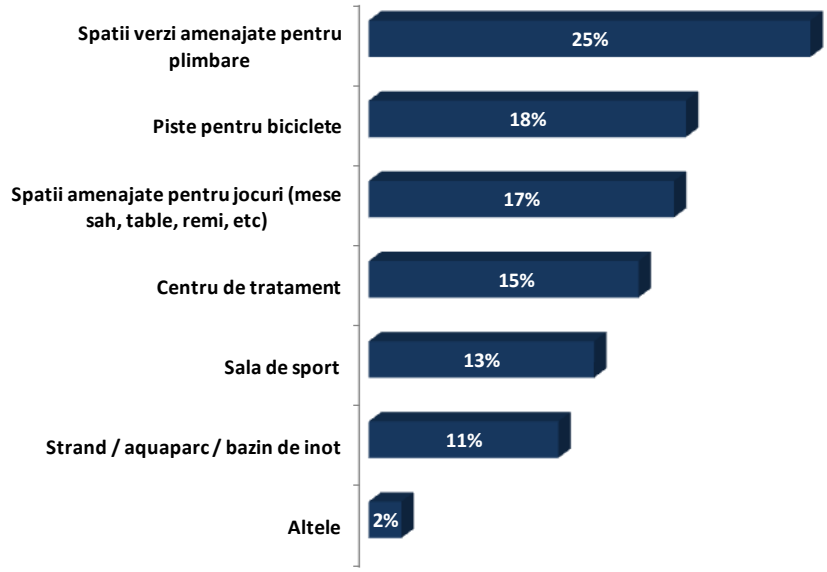

Interesul pentru *bazele sportive* este redus şi datorită abordării unui eşantion generalist (ce cuprinde toate grupele de vârstă păstrând proporţia conform datelor INS) care în majoritatea lui consideră mult mai benefice pentru locuitorii Devei *spaţiile verzi destinate plimbărilor* (25%).

Procentele pentru fiecare propunere în parte sunt relativ apropiate, subliniind astfel necesitatea şi importanţa fiecărei realizări pe plan local dintre cele menţionate în graficul de mai sus.

4.9. Analiza SWOT – Dezvoltare urbană, locuinţe

PUNCTE TARI
Mărirea continuă a numărului locuinţelor în proprietate majoritar privată (de la 26.999 în anul 2000, la 28.652 existente în anul 2012), respectiv a suprafeţei locuibile în proprietate majoritar privată (de la 941.448 mp în anul 2000, la 1.070.686 mp în anul 2012).
Creşterea calităţii fondului de locuinţe prin schimbarea radicală a standardului de referinţă privind suprafaţa unei locuinţe, de la o medie de 34,87 mp pe locuinţă în anul 2000, la 78,18 mp pentru locuinţele construite în perioada 2000÷2012.
Creşterea suprafeţei locuibile în proprietate majoritară de stat (de la 5.401 mp în anul 2000, la 8.369 mp în anul 2012), concomitent cu scăderea numărului de locuinţe în proprietate majoritar de stat (de la 806 în anul 2000, la 249 în anul 2012).
Existenţa pieţelor agroalimentare în principalele cartiere ale oraşului.
Construirea de blocuri de locuinţe sociale şi pentru tineret.
Structura de gen a populaţiei este destul de echilibrată.
Diversitatea etnică, religioasă şi etno-culturală a populaţiei.
Patrimoniu cultural valoros (castele, vestigii istorice, monumente, personalităţi importante născute în zonă etc
Prezenţa rezervaţiilor naturale Dealul Cetăţii Deva, Pădurea Bejan, precum şi Dealul Colţ şi Dealul Zănoaga.
Municipiul Deva se înscrie în rândul localităţilor administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes naţional.
Centru istoric cu o deosebită valoare turistică.
Spaţii generoase pentru dezvoltarea infrastructurii.
Colectiv de implementare proiecte din fonduri europene cu experienţă în domeniu.
Existenţa unor însemnate terenuri agricole în perimetrul urban (extravilan), care asigură premisele practicării unei agriculturi de tip suburban.
Noua abordare a dimensiunii dezvoltării urbane în România, preconizată pentru perioada 2014-2020, cu definirea municipiului Deva drept pol metropolitan cu potenţial regional limitat.
Dezvoltarea reţelei rutiere prin darea în folosinţă a autostrăzii Nădlac-Arad-Timişoara-Lugoj-Deva-Sibiu... şi a realizării drumului expres cu patru benzi în punctul Deva.

Dezvoltarea comerţului electronic şi a posibilităţilor de plată electronică a impozitelor.
Reţea electrică de distribuţie a energiei electrice dezvoltată.
Reabilitarea şi modernizarea sistemului de apă şi canalizare din municipiul Deva cu finanţare de la Uniunea Europeană prin programul ISPA.
Majoritatea cladirilor aflate in administrarea municipiului Deva au peretii exteriori din caramida plina, acestia avand o conductivitate termica mare, in comparatie cu materialele de constructie moderne care se folosesc in noile tehnologii, concomitent cu materiale termoizolante suplimentare
O parte a cladirilor administrative si a unitatilor de invatamant au beneficiat de lucrari de modernizare a sistemului de producere a energiei pentru incalzire (centrale termice proprii)
Alimentarea cu energie electrica a municipiului Deva se desfasoara in prezent in parametrii optimi;
Distributia retelelor si a statiilor de transformare asigura alimentarea echilibrata a intregii zone;
Sistemul de iluminat public modernizat in perioada 2004 - 2011;
Unitatea de producere a energiei electrice si termice este situata la 7 km distanta de municipiul Deva;
Programele proprii ale SC Electrocentrale Deva realizate in conformitate cu legislatia in vigoare, adoptate pentru limitarea emisiilor anumitor poluanti in atmosfera proveniti de la instalatiile mari de ardere.
PUNCTE SLABE
Scăderea continuă a populaţiei muncipiului.
Mărirea suprafeţei intravilane pe fondul presiunii imobiliare crescânde.
Manifestarea unui puternic fenomen de suburbanizare, prin stabilirea unor reşedinţe secundare în zonele de proximitate ale municipiului Deva.
Expansiunea zonelor locuite s-a făcut uneori în detrimentul spaţiilor cu caracter natural.
Ponderea ridicată a populaţiei care locuieşte în blocuri de locuinţe cu confort redus.
Lipsa unei zone de agrement de tip lac de agrement amenajat pentru practicarea pescuitului sportiv şi a unor activităţi de recreere conexe.
Lipsa sistemelor de colectare, transport şi epurare a apelor uzate menajere, în unele localităţi rurale.
Existenţa sporadică a unor rampe neamenajate de deşeuri menajere.
Inexistenţa unui complex multifuncţional la dispoziţia elevilor municipiului Deva pentru practicarea unor activităţi extraşcolare.

Limitarea sau inexistenţa posibilităţii de conectare la internet în unele spaţii publice locale reprezentative.
Insuficienţa şi echiparea deficitară a spaţiilor de recreere puse la dispoziţia locuitorilor municipiului.
Localitatea aparţinătoare Archia nu dispune de alimentare cu apă în sistem centralizat.
Mai mult de jumătate din corpurile de apă naturale din bazinul hidrografic Mureş (8 din 14) au un potenţial economic moderat, conexat în special cu modificarea puternică a stării ecologice.
Preponderenţa ocupării pe cont propriu în mediul rural.
Lipsa unui sistem integrat de management al situatiilor de urgentă.
Sisteme necorespunzătoare de epurare a apelor, de colectare şi reciclare a deşeurilor menajere.
Creşterea preţurilor la serviciile de telecomunicaţii şi transport.
Calitatea slabă a execuţiei lucrărilor de infrastructură rutieră.
Lipsa lucrărilor pentru combaterea eroziunii solului şi a alunecărilor de teren.
Lipsa sistemelor de colectare, transport şi epurare a apelor uzate menajere, în unele localităţi rurale.
Mai mult de jumătate din corpurile de apă naturale din bazinul hidrografic Mureş (8 din 14) au un potenţial economic moderat, conexat în special cu modificarea puternică a stării ecologice.
Zone neacoperite cu apa şi canalizare în satele aparţinătoare.
Iluminat slab modernizat, cabluri eletrice aeriene şi stalpi cu o stare tehnica precară.
Reţele vechi de canalizare
Reţele de transport energie electrică care necesita modernizare.
OPORTUNITĂŢI
Apartenenţa la conurbaţiei Corvina oferă posibilităţi multiple de atragere de finanţări nerambursabile pentru implementarea unor proiecte de interes comun.
Calitatea municipiului Deva de pol metropolitan cu potenţial regional limitat permite identificarea unor oportunităţi multiple de accesare de fonduri de dezvoltare urbană durabilă.
Conectarea la coridorul IV pan-european de transport multimodal va conecta municipiul Deva la reţeaua de transport din Europa Centrală, cu efecte benefice asupra economiei locale şi a mobilităţii populaţiei.
Disponibilitatea fondurilor europene pentru extinderea şi modernizarea străzilor urbane, reţelelor de utilităţi, pentru oraşele de peste 10.000 de locuitori.

Extinderea şi reabilitarea reţelelor de alimentare cu apă şi canalizare ale municipiului în cadrul POR Mediu.
Introducerea sistemelor de cogenerare prin care se va eficientiza furnizarea agentului termic.
Spaţii generoase pentru proiecte de regenerare urbană
Elaborarea unui proiect de amploare de eficienţă energetică a blocurilor de locuit care va împrospăta alura oraşului prin reabilitarea faţadelor.
Existenţa proiectelor pentru construcţia şi modernizarea staţiilor de epurare a apei.
Posibilitatea de accesare a fondurilor guvernamentale şi/sau externe nerambursabile în scopul soluţionării problemelor de infrastructură.
Existenţa unor organizaţii neguvernamentale cu profil ecologic şi de protecţia mediului.
Crearea unei infrastructuri metropolitane de comunicaţii şi canalizatie subterana pentru cablurile electrice, proiecte finantate din fonduri europene.
Terenuri pentru investiţii cu reţele de utilităţi în proximitate.
AMENINŢĂRI
Starea avansată de degradare a reţelei de alimentare cu apă şi a celei de canalizare
Răspândirea unor sisteme de valori nedorite: stiluri arhitecturale neadecvate peisajului sau tradiţiei locale, preferinţe pentru produse de consum ieftine, de unică folosinţă etc.)
Depozitări ilegale de deşeuri industriale sau menajere, prin evacuarea de ape uzate cu conţinut ridicat de poluanţi în cursurile naturale de apă.
Deprecierea calităţii apei brute prin creşterea turbidităţilor peste limitele normale, în timpul ploilor torenţiale.
Actele ilegale de vandalizare a echipamentelor de la captările de apă de suprafaţă situate în zone izolate.
Vandalizarea spaţiilor verzi şi a locurilor de agrement.
Depozitările ilegale de deşeuri industriale sau menajere, prin evacuarea de ape uzate cu conţinut ridicat de poluanţi în cursurile naturale de apă.
Deprecierea calităţii apei brute, prin creşterea turbidităţilor peste limitele normale în timpul ploilor torenţiale.
Actele ilegale de vandalizare a echipamentelor de la captările de apă de suprafaţă situate în zone izolate.

Apariţia de defecţiuni/avarii pe conductele de hidrotransport ale tulburelii sterile de la uzinele de preparare către iazurile de decantare.
Evacuarea de ape uzate cu conţinut ridicat de poluanţi în cursurile naturale de apă, ca urmare a activităţii de preparare a minereurilor sau a cărbunilor.
Depozitările necontrolate de deşeuri industriale sau ca rezultat al activităţii de construcţii, pe terenul situat între albia râului Mureş şi digul de apărare împotriva inundaţiilor.
Precipitatii abundente care pot produce supra solicitarea sistemului de canalizare existent.
Continuarea crizei financiare va face dificila finantarea unor proiecte tip ESCO.
Schimbarile legislative tot mai frecvente, nu ofera predictibilitate pe termen lung.
Creşterea tarifelor la utilităţi. (energie electrica, termica, etc)
Intârzierea lansării programelor de finanţare cu fonduri nerambursabile.

5. ECONOMIA MUNICIPIULUI

5.1. Situaţia economică

5.1.1. Analiza statistică la nivel regional şi judeţean

Produsul intern brut.

De regulă, dezvoltarea economică a unei regiuni este exprimată prin produsul său intern brut (PIB). Din punct de vedere al PIB-ului, Regiunea Vest ocupa în 2010, în valoare absolută, locul 7 în România (destul de aproape de locul 3 Regiunea Nord-Vest), cu 12.041,66 de milioane de euro sau 9.88% din PIB-ul naţional.

Chiar dacă a pornit de la o bază inferioară, Regiunea Vest a fost caracterizată de o creştere economică foarte dinamică, din perspectiva evoluţiei PIB-ului. Deşi încă nu a fost atinsă valoarea anului 2008, în perioada 2008-2010 PIB se află în creştere. Pentru perioada 2000-2010, volumul PIB, în termeni nominali, a crescut de mai mult de 3 ori, cu o rată medie anuală de creştere de 13,2% în perioada 2000-2008, şi un ritm mai redus pentru perioada 2009-2010 (creştere de 3,8%).

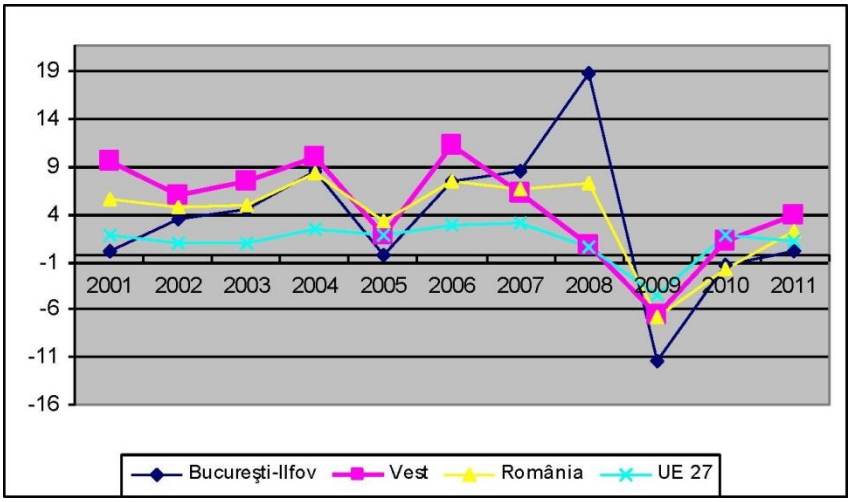

Fig. 5.1. Creşterea reală a PIB-ului regional 2001-2011

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivel judeţean, situaţia este similară celei de la nivel naţional şi regional, respectiv deşi pentru seria mai lungă de timp 2000-2008 se înregistrează un trend ascendent, pentru anul 2009 trendul este descendent (ca urmare a manifestării efectelor crizei economice), iar începând cu anul 2010 se întrevede un reviriment (Figura 5.1).

Produsul intern brut pe cap de locuitor (PIB p.c) este un indicator cheie pentru măsurarea dezvoltării economice şi de performanţă a unei ţări sau regiuni, dar şi pentru a compara diferite ţări sau regiuni. Prin intermediul acestui indicator se măsoară rezultatele economice realizate în

interiorul graniţelor naţionale sau regionale, indiferent dacă acestea au fost atribuite persoanelor angajate rezidente sau nerezidente.

Pornind de la o bază inferioară, Regiunea Vest a înregistrat o creştere economică extrem de dinamică, după cum demonstrează PIB-ul p.c. din perioada 2000-2009. PIB-ul p.c. a crescut cu mai mult de 3 ori, cu o rată medie anuală de creştere de 13,6%, semnificativ mai mare decât media UE (2,3%).

Disparităţile în cadrul Regiunii Vest în ceea ce priveşte PIB-ul p.c. sunt semnificative şi au avut un trend ascendent în ultimii doi ani, stagnând ca diferenţă minim maxim. Judeţul Timiş era în 2010 cu 52,8% din media PIB p.c. a României, cu 35,1% peste cea a Regiunii Vest. Arad este aproape de media regiunii (91,8%) şi peste media naţională (103,9%). Celelalte 2 judeţe sunt mai puţin dezvoltate, cu 75,1% judeţul Caraş-Severin, respectiv 73,7% judeţul Hunedoara din media regiunii şi 84,9%, respectiv 83,3% din media naţională. În 2010, PIB-ul p.c. în judeţul cel mai dezvoltat (Timiş) a fost de 1,8 ori mai mare decât în judeţul cel mai puţin dezvoltat (Hunedoara).

Productivitatea este de obicei percepută ca fiind factorul cheie al creşterii PIB-ului. Ţinând cont de poziţionarea slabă - deşi îmbunătăţită - a Regiunii Vest, este evident că o creştere ulterioară pare să fie imperativă (Figura 5.2). *Productivitatea depinde de mulţi factori determinanţi - investiţii în capital (atât fizic, cât şi uman), structura sectorială a economiei, de disponibilitatea unei infrastructuri adecvate, capacitatea de inovare şi activităţile de C&D, antreprenoriat, politici publice etc.*

Diferenţele la nivelul judeţelor componente ale Regiunii Vest în ceea ce priveşte structura economică, implică împărţirea celor patru judeţe în 3 categorii diferite:

- Caraş-Severin - preponderent agricol (12,4% în VAB, locul 5 în România);
- Arad şi **Hunedoara - preponderent industriale** (35,1% şi **31,3%,** respectiv locul 4 şi **locul 7** în România);
- Timiş - orientat preponderent către servicii (53% din total), dar şi cu o pondere relativ ridicată a industriei (34,1%, locul 19 în România).

Referitor la structura exporturilor, judeţul Hunedoara se caracterizează prin cea mai mare concentrare a unei singure categorii de bunuri în structura exporturilor - *maşini / aparate mecanice; echipamente electrice etc. (46,2%)*, urmată de textile (12,4%), metale comune şi produse din lemn (6,9%), încălţăminte etc. (6,7%), vehicule şi echipamente auxiliare pentru transport (6%). Cea mai mare specializare o întâlnim la: piei brute, piei finite, piei cu blană şi produse din acestea (3,9), încălţăminte etc. (2,2), produse din lemn (2,1) şi mărfuri şi maşini/aparate etc (1,7).

Din punct de vedere al tipului de întreprindere în funcție de numărul de angajați, la nivelul anului 2011, repartiţia societăţilor comerciale active din judeţul Hunedoara este de forma:

- Microintreprinderi - între 0 şi 9 angajaţi: 11.008 firme
- Intreprinderi mici - între 10 şi 49 angajaţi: 889 firme
- Intreprinderi mijlocii - între 50 şi 249 angajaţi: 171 firme

- Intreprinderi mari - între 250 şi 999 angajaţi: 25 firme
- Intreprinderi foarte mari - peste 1000 angajaţi: 3 firme.

În graficele următoare este reprezentată repartiția acestor firme în funcție de domeniul de activitate, valoarea cifrei de afaceri și numărul de angajați pe fiecare domeniu.

Astfel, în ceea ce privește repartiția numărului de firme pe domenii de activitate, cele mai multe firme sunt înregistrate în comerţ 39,62%, urmate de grupa activităţilor de servicii unde sunt înregistrate aproximativ 19,23% din firme, iar pe locul 3 se află industria cu 12,34%. În continuare repartiţia firmelor este în domeniul construcţiilor 9,57%, transporturi 8,92% şi turism 6,94%, urmate de agricultură şi silvicultură 3,37%. Ponderile sunt calculate pentru numărul total de firme care au depus bilanţ contabil pentru anul 2012.

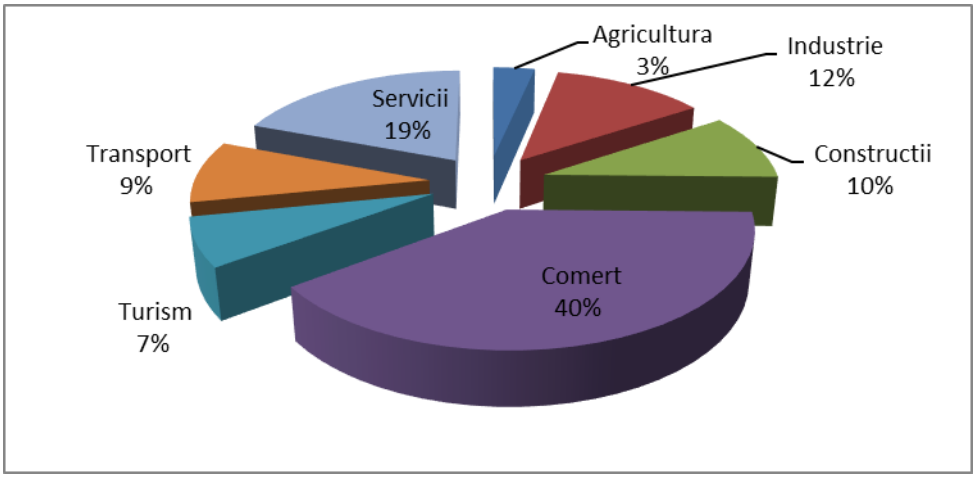

Fig. 5.2. Repartitia numarului de firme pe domenii de activitate

Dacă dorim să reprezentăm firmele care sunt active şi au cifra de afaceri pozitivă, observăm că ponderea cea mai mare o au firmele care funcţionează în comerţ, şi anume 37,76%, urmate de grupa activităţilor de servicii, unde funcţionează aproximativ 20,73% din firme, iar pe locul 3 se află industria cu 12,57%. În continuare, repartiţia firmelor este în domeniul transporturilor 9,45%, construcţii 8,91%, turism 7,36% şi agricultură şi silvicultură 3,21%

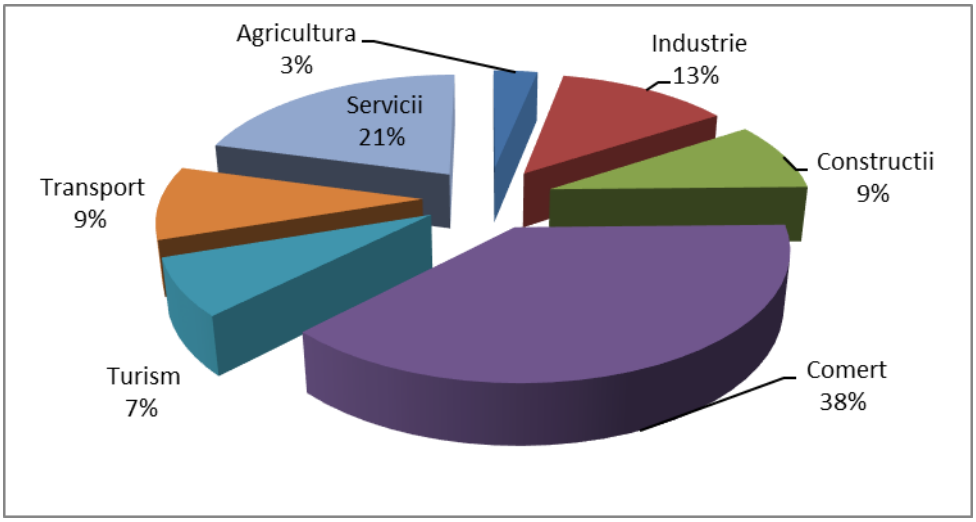

Fig. 5.3. Repartitia firmelor cu CA>0 pe domenii de activitate

Dacă analizăm contribuţia firmelor din fiecare grupă la realizarea cifrei de afaceri totale a judeţului, ponderea ar fi următoarea: industrie - 49,52%, cea mai mare contribuţie, urmată de comerţ cu 25,49%, construcţii - 10,24%, transporturi - 5,57%, servicii - 4,66%, agricultură şi silvicultură - 3,08% şi turism cu 1,45% .

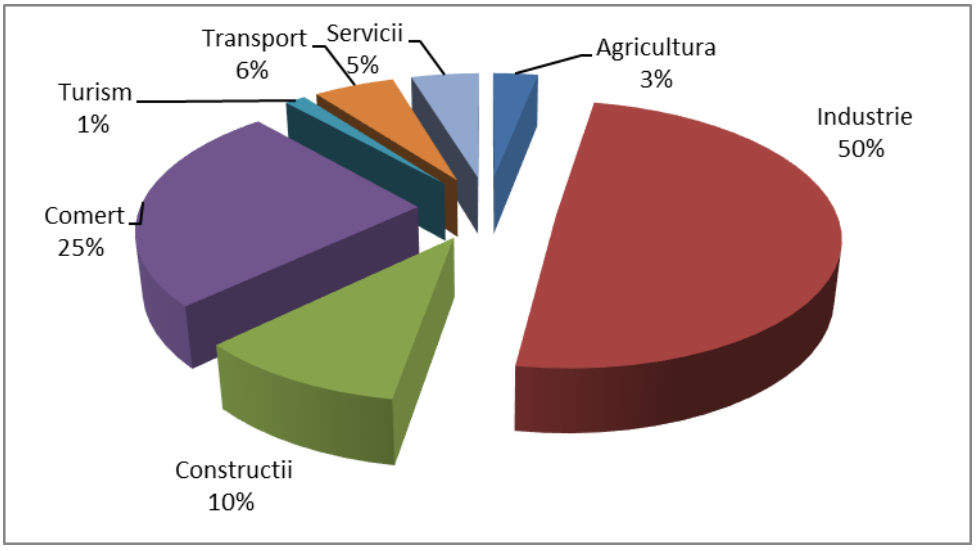

Fig. 5.4. Repartitia cifrei de afaceri pe domenii de activitate

Din numărul total de 79.744 angajaţi, 52,29% lucrează în industrie, 17,33% în comerţ, 9,59% în construcţii, 9,31% în domeniul serviciilor, 5,33% în transport, 3,41% în turism şi numai 2,73% în agricultură şi exploatare forestieră, aşa cum este reprezentat în graficul de mai jos.

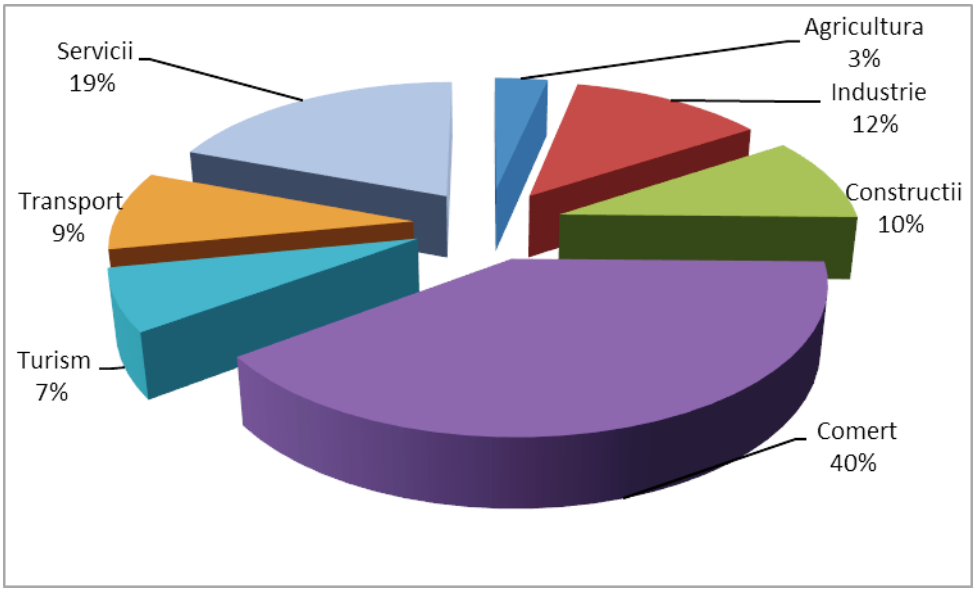

Fig. 5.5. Repartitia numarului de firme pe domenii de activitate

Dacă ne referim la repartiţia profitului curent pe domenii de activitate, luând în considerare firmele active pentru un anumit domeniu, structura ar fi următoarea: cel mai mare profit curent este înregistrat în industrie – 41,32%, urmată de comerţ cu 19,38% şi construcţii 15,60%. În servicii, profitul curent a fost de 14,23%, în transporturi 5,34%, în domeniul agriculturii şi silviculturii 2,62% şi doar 1,52% în turism.

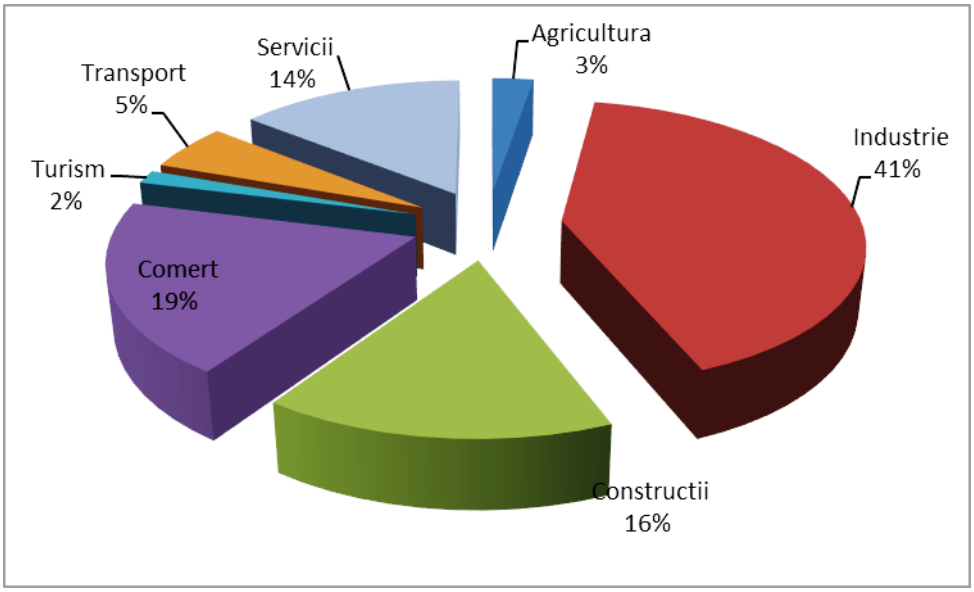

Fig. 5.6. Repartitia profitului curent pe domenii de activitate

5.1.2. Structuri suport de afaceri

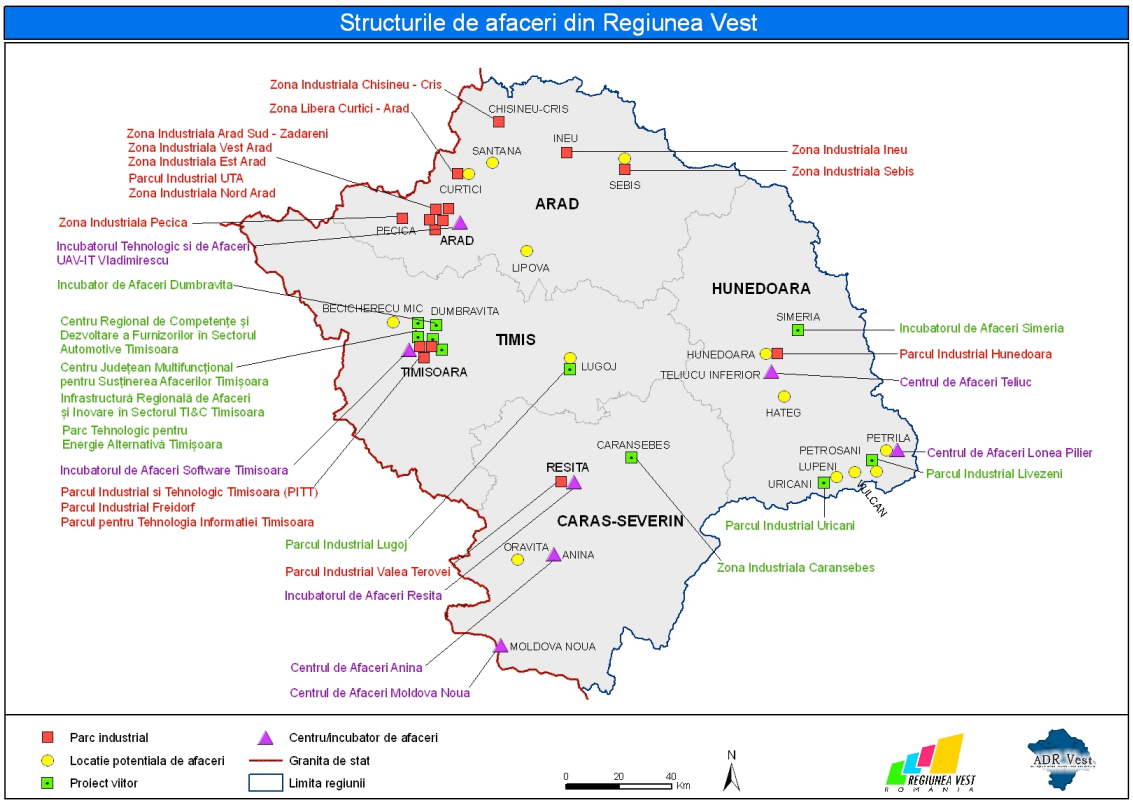

Fig. 5.7. Harta parcurilor industriale, tehnologice şi ştiinţifice - Regiunea Vest (2010)

Infrastructura de sprijinire a afacerilor în Regiunea Vest

Investiţiile în infrastructura de afaceri existente la nivel regional (Figura 5.3) au ca principal scop crearea unui cadru de atragere a investiţiilor locale şi externe şi de creare de noi locuri de muncă. Proiectele de acest tip au în vedere dezvoltarea economică regională durabilă.Categoriile de structuri de sprijinire a afacerilor existente la nivel regional:

- parcuri industriale, ştiinţifice şi tehnologice, parcuri logistice;
- incubatoare şi centre de afaceri;
- locaţii individuale;
- spaţii / clădiri de birouri.

În cadrul judeţului Hunedoara a fost dezvoltat **Parcul Industrial Hunedoara**, singura structură de afaceri din Regiunea Vest autorizată conform ordonanţei guvernului nr. 65/30.08.2001, precum şi legii nr. 490/11.07.2002 (Figura 5.8). Parcul Industrial Hunedoara este amplasat în municipiul Hunedoara. Suprafaţa parcului este de 193.000 mp, împărţită în 26 de parcele cu suprafeţe de 2.500-10.000 mp. Parcelarea este flexibilă, pentru a se putea satisface solicitările specifice ale investitorilor.

Parcul industrial este situat în partea nordică a municipiului Hunedoara, în zona industrială, astfel:

- pe partea stângă a drumului naţional DN68B Deva – Hunedoara;
- la 7 km de drumul european E7;
- la 120 km de cel mai apropiat aeroport – Sibiu.

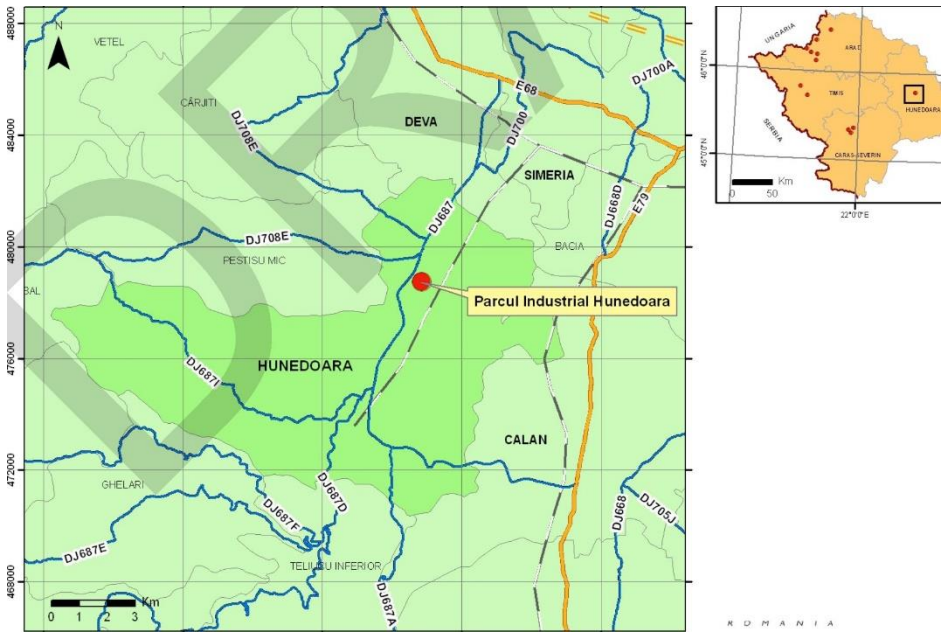

Fig. 5.8. Parcul industrial Hunedoara

În cadrul Parcului Industrial Hunedoara se oferă următoarele tipuri de servicii:

- Servicii de infrastructură: energie electrică, gaz metan, apă potabilă, canalizare, căi de acces, cale ferată, telefonie;
- Servicii generale: protecţie şi pază, servicii poştale, servicii medicale, alimentaţie publică, întreţinerea parcului industrial, protecţia mediului.

Societatea administrator a parcului industrial asigură consultanţă investitorilor pe tot parcursul implantării investiţiilor şi operării capacităţilor de producţie. Consultanţa acoperă diverse laturi: legislaţie, obţinerea de avize şi acorduri pentru realizarea obiectivelor, soluţii de proiectare a construcţiilor, marketing, relaţii cu furnizori şi reţele de distribuţie.

Spaţii de birouri. Dacă majoritatea companiilor aveau în trecut drept criterii existenţa unui open space cât mai generos şi o poziţionare bună în termeni de timp de acces, cerinţele acestora sunt mult mai complexe în prezent, incluzând aspecte precum posibilitatea creşterii companiei (adică extindere a spaţiului în locaţia respectivă) şi, de asemenea, facilităţile oferite angajaţilor. Aceste criterii complexe nu lasă indiferenţi dezvoltatorii imobiliari, însă posibilitatea efectivă de a fi satisfăcute se materializează cu precădere în cadrul proiectelor de dimensiuni mai mari, de genul parcurilor de afaceri sau proiectelor integrate de spaţii de birouri.

De regulă, clădirile care oferă spaţii de birouri sunt construite în zone centrale, astfel încât beneficiază de un acces foarte bun la mijloacele de transport în comun, dar în acelaşi timp sunt nevoite să ofere locuri de parcare suficiente. Totodată, vorbim în cele mai multe cazuri de o concentrare mai mare pe verticală, cu etaje ale caror suprafeţe variază între 500-1500 mp.

Proiecte viitoare. Autorităţile publice locale din Regiunea Vest manifestă un interes deosebit pentru crearea în viitor a unor noi structuri de afaceri. Astfel, autorităţile publice locale din regiune au în vedere pregătirea unor proiecte pentru a obţine finanţare din Fonduri Structurale, în vederea creării şi dezvoltării de noi infrastructuri de afaceri.

Incubator de afaceri – Centru expoziţional regional Simeria. Acest proiect a fost depus în cadrul POR Axa 4 - Sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri regional şi local, domeniul major de intervenţie 4.1. - *Dezvoltarea durabilă a structurilor de sprijinire a afacerilor de importanţă regională şi locală.* Scopul acestui proiect îl reprezintă realizarea unui centru de promovare a iniţiativelor antreprenoriale, format dintr-un incubator de afaceri şi un centru expoziţional, care să potenţeze dezvoltarea mediului de afaceri din zona ţintă (Simeria – ***Deva*** – Hunedoara – Orăştie).

5.1.3. Analiză date statistice municipiul Deva

Prin sprijinul oferit de Camera de Comerţ şi Industrie Hunedoara au fost prelucrate, centralizate şi puse la dispoziţie datele oficiale ale bilanţurile contabile depuse de societăţile comerciale din municipiului Deva la Direcţia Generală a Finanţelor Publice Hunedoara şi cele furnizate de Oficiul Naţional al Registrului Comerţului. Setul complet al acestor date au permis completarea analizei realizate la nivelul judeţului Hunedoara şi extragerea unor concluzii deosebit de importante pentru fundamentarea Strategiei de dezvoltare 2014-2023.

Analiza realizată a vizat numai firmele care au depus bilanţurile contabile până la data termenului de predare. De asemenea, nu au intrat în calcul activităţile realizate de Asociaţiile Familiale (AF) şi persoanele fizice (PF).

Din cele 3.730 firme care au depus bilanţ contabil pe anul 2012, numai 2.427 de societăţi comerciale au avut o cifră de afaceri mai mare ca zero, realizând la nivelul judeţului o cifră de afaceri de aproximativ 3,918 miliarde lei. Valoarea totală a profitului brut înregistrat este de 271.392 mii lei, iar valoarea profitului curent înregistrat a fost de 195.464 mii lei. Numărul persoanelor angajate a fost de 25.865 salariaţi.

Cele mai reprezentative firme din municipiu sunt prezentate succint în tabelul următor :

Tabel 5.1. Firme reprezentative, Municipiul Deva

Denumire companie	Adresă	Domeniu de activitate	Formă proprietate	Număr salariați activi
SEWS ROMANIA DEVA	Str. Calea Zarandului,Nr. 166	Fabricarea articolelor din fire metalice; fabricarea de lanturi si arcuri	Privată	3960
Axis Corporate Security SRL	B-dul Nicolae Balcescu	Activitati de protectie si garda	Privată	783
FARMACEUTICA REMEDIA	Str. Dorobantilor Nr.43	Comert cu ridicata al produselor farmaceutice	Privată	496
MACON	Str.Santuhalm , Nr.1	Fabricarea produselor din beton pentru constructii	Privată	411
AUCHAN ROMANIA-PCT.LUCRU DEVA	Cal. Zarandului, nr. 87	Comert cu amanuntul in magazine nespecializate, cu vanzare predominanta de produse alimentare, bauturi si tutun	Privată	374
EUROSPORT DHS	Sintuhalm 35 , Deva	Fabricarea de biciclete si de de vehicule pentru invalizi	Privată	319
CONFEX MATEX INTERNATIONAL	Str.Santuhalm , Nr.1	Fabricarea altor articole de imbracaminte (exclusiv lenjeria de corp)	Privată	289
S C SARMISMOB SA S A DEVA	Str. Dr Victor Suiaga Nr. 2	Fabricarea altor produse manufacturiere n.c.a.	Privată	277
AVS PRODTEXTIL	Depozitelor 11	Fabricarea de articole de lenjerie de corp	Privată	227
CARPATCEMENT HOLDING - SUCURSALA DEVA	Calea Zarandului 1 M+10 Calea Zarandului P	Fabricarea cimentului	Privată	226

Sursa : Oficiul Registrului Comerțului de pe lângă Tribunalul Hunedoara , 2015

Societățile comerciale mai sus menționate, și nu numai, pe lângă activitatea economică pe care o desfășoară în localitatea, asigurând locuri de muncă și venituri la bugetul local, mai desfășoară și o serie de acțiuni de responsabilitate socială: donații în bani către diferite grupuri sociale din Deva; finanțări private pentru diferite activități și acțiuni ale societății civile, burse

educaționale și finanțări pentru dotare de săli de clasă profesionale și pentru învățământ dual; donații în produse sau servicii, oferire de expertiză etc.

În ceea ce privește zonele industriale din localitate, există două zone cu concentrație de activități economice, încadrate în PUG drept „zone industriale”:

- *Zona industrială din proximitatea stației CFR* (str. Grigorescu, str. Griviței, str. Mureșului) prezintă avantajele apropierii de accesul la DN7 și de zona de triaj a stației CFR, beneficiind de toate utilitățile (rețea de canalizare și apă, rețea de gaz, rețea de electricitate).
- *Zona industrială Depozitelor* (str. Depozitelor, str. V.Șuiagă, str. Dorobanților, str. Portului) are acces la DN7 și la zona de triaj a stației CFR, prin două căi ferate industriale secundare, beneficiind de toate utilitățile (rețea de canalizare și apă, rețea de gaz, rețea de electricitate).

Repartiţia firmelor pe principalele domenii de activitate, valoarea cifrei de afaceri, a profitului brut din exploatare, a profitului curent şi a numărului de angajaţi pe fiecare domeniu este prezentată în tabelul de mai jos (Tabel 5.2).

Tabel 5.2. Repartiţia firmelor din municipiul Deva după domeniul de activitate (anul 2012)

Nrc.	Domeniu de activitate	Număr firme	Număr firme CA>0	Cifra afaceri (lei)	Profit brut (lei)	Număr angajaţi	Profit Curent (lei)
1	Agricultură, vânătoare şi servicii anexe	52	31	20.173.345	1.188.329	101	1.321.943
2	Silvicultură şi exploatare forestieră	9	9	5.542.353	209.691	60	69.829
3	Pescuitul şi acvacultura	1	0	0	0	0	0
4	Industria extractivă	11	8	41.436.287	68.110.226	225	18.529.433
5	Industria prelucrătoare	335	225	1.577.519.161	51.357.545	11.623	42.764.114
6	Producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat	13	6	2.196.640	120.550	31	106.603
7	Distribuţia apei; salubritate, gestionarea	24	16	151.387.955	5.734.934	1.364	4.531.737

Nrc.	Domeniu de activitate	Număr firme	Număr firme CA>0	Cifra afaceri (lei)	Profit brut (lei)	Număr angajaţi	Profit Curent (lei)
	deşeurilor, activităţi de decontaminare						
8	Construcţii	375	238	507.278.069	52.097.327	2.425	41.662.572
9	Comerţ cu ridicata şi cu amănuntul; repararea autovehiculelor şi motocicletelor	1.361	815	1.187.550.633	41.864.829	4.260	35.655.609
10	Transport şi depozitare	260	176	63.076.300	3.804.946	709	3.593.073
11	Hoteluri şi restaurante	225	154	46.550.292	3.779.422	724	3,729,288
12	Informaţii şi comunicaţii	95	69	22.396.944	3.894.351	252	3,617,205
13	Intermedieri financiare şi asigurări	64	44	12.730.521	3.318.538	185	5,164,846
14	Tranzacţii imobiliare	122	85	26.690.557	9.127.948	154	8,614,622
15	Activităţi profesionale, ştiinţifice şi tehnice	451	317	77.966.754	14.440.841	931	14,123,082
16	Activităţi de servicii administrative şi activităţi de servicii suport	129	81	119.607.548	8.395.453	2.089	8,163,006
17	Învăţământ (inclusiv şcoli de şoferi)	17	13	1.798.584	179.519	62	146,747
18	Sănătate şi asistenţă socială	72	59	12.250.616	1.576.212	242	1,426,607
19	Activităţi de spectacole, culturale şi recreative	40	25	15.219.442	649.823	155	664,729
20	Alte activităţi de servicii	74	56	27.396.124	1.541.688	273	1,579,493

Nrc.	Domeniu de activitate	Număr firme	Număr firme CA>0	Cifra afaceri (lei)	Profit brut (lei)	Număr angajaţi	Profit Curent (lei)
TOTAL		**3.730**	**2.427**	**3.918.768.125**	**271.392.172**	**25.865**	**195.464.538**

Sursa: Camera de Comerţ şi Industrie Hunedoara

Corespunzător datelor din tabelul anterior, rezultă următoarele valori ale ponderilor aferente principalilor indicatori statistici evidenţiaţi în cadrul analizei: cifra de afaceri, profitul brut, numărul de angajaţi, profitul curent (Tabel 5.3).

Tabel 5.3. Ponderile principalilor indicatori statistici ai firmelor din municipiul Deva după domeniul de activitate (anul 2012)

Nrc.	Domeniu de activitate	Număr firme	Număr firme CA>0	Pondere Cifra afaceri (%)	Pondere Profit brut (%)	Pondere Număr angajaţi(%)	Pondere Profit Curent (%)
1	Agricultură, vânătoare şi servicii anexe	52	31	0.51%	0.44%	0.39%	0.68%
2	Silvicultură şi exploatare forestieră	9	9	0.14%	0.08%	0.23%	0.04%
3	Pescuitul şi acvacultura	1	0	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%
4	Industria extractivă	11	8	1.06%	25.10%	0.87%	9.48%
5	Industria prelucrătoare	335	225	40.26%	18.92%	44.94%	21.88%
6	Producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat	13	6	0.06%	0.04%	0.12%	0.05%
7	Distribuţia apei; salubritate, gestionarea deşeurilor, activităţi de decontaminare	24	16	3.86%	2.11%	5.27%	2.32%
8	Construcţii	375	238	12,94%	19,20%	9,38%	21,31%
9	Comerţ cu ridicata şi cu amănuntul; repararea autovehiculelor şi motocicletelor	1.361	815	30,30%	15,43%	16,47%	18,24%
10	Transport şi depozitare	260	176	1,61%	1,40%	2,74%	1,84%
11	Hoteluri şi restaurante	225	154	1,19%	1,39%	2,80%	1,91%

Nrc.	Domeniu de activitate	Număr firme	Număr firme CA>0	Pondere Cifra afaceri (%)	Pondere Profit brut (%)	Pondere Număr angajaţi(%)	Pondere Profit Curent (%)
12	Informaţii şi comunicaţii	95	69	0,57%	1,43%	0,97%	1,85%
13	Intermedieri financiare şi asigurări	64	44	0,32%	1,22%	0,72%	2,64%
14	Tranzacţii imobiliare	122	85	0,68%	3,36%	0,60%	4,41%
15	Activităţi profesionale, ştiinţifice şi tehnice	451	317	1,99%	5,32%	3,60%	7,23%
16	Activităţi de servicii administrative şi activităţi de servicii suport	129	81	3,05%	3,09%	8,08%	4,18%
17	Învăţământ (inclusiv şcoli de şoferi)	17	13	0,05%	0,07%	0,24%	0,08%
18	Sănătate şi asistenţă socială	72	59	0,31%	0,58%	0,94%	0,73%
19	Activităţi de spectacole, culturale şi recreative	40	25	0,39%	0,24%	0,60%	0,34%
20	Alte activităţi de servicii	74	56	0,70%	0,57%	1,06%	0,81%
TOTAL		**3.730**	**2.427**	**100,00%**	**100,00%**	**100,00%**	**100,00%**

Sursa: Camera de Comerţ şi Industrie Hunedoara

În tabelul anterior au fost evidenţiate datele aferente firmelor care activează în următoarele domenii de activitate: industria extractivă, industria prelucrătoare, construcţii, comerţ cu ridicata şi cu amănuntul. Criteriul după care a fost realizată această selecţie a fost reprezentat de ponderea profitului brut (＞10%) şi ponderea profitului curent (＞9%).

O analiză succintă a ponderilor înregistrate de firmele care fac parte din aceste domenii de activitate ne permite formularea unor concluzii cu impact asupra direcţiilor strategice prioritare pentru perioada vizată - 2014÷2023.

Astfel, deşi în industria extractivă activează numai 11 firme, dintre care 8 cu CA＞0 (0,33% din total firme), cu un număr de angajaţi de numai 0,87% din total, a căror cifră de afaceri cumulată deţine numai 1,06% din total firme pe municipiul Deva, datele profitului sunt semnificative: 25,10% profit brut şi 9,48% profit curent.

Asemănător, industria prelucrătoare include un număr de 225 firma active cu CA＞0 (9,27% din total firme), ponderea cifrei de faceri este de 40,26%, ponderea profitului brut de 18,92% şi a profitului current de 21,88%, incluzând 44,94% din numărul de angajaţi din total angajaţi firme active cu CA > 0.

Situaţii de excepţie se înregistrează şi în domeniul construcţiilor – la numai 9,8% din total firme active cu CA > 0 ponderile indicatorilor relevanţi pentru caracterizarea eficienţei economice este: cifra de afaceri 12,94%, profitul brut 19,20%, numărul de angajaţi 9,38% şi profitul current 21,31%.

Domeniul comerţ atrage cele mai multe firme active cu CA > 0, 815 din 2.427 (deci 33,58%), cu un număr de angajaţi care reprezintă 16,47% din total, deţine următoarele ponderi ale indicatorilor economici relevanţi: cifra de afaceri 30,30%, profitul brut 15,43%, şi profitul current 18,24%.

Este necesar să evidenţiem şi faptul că domeniul "Activităţi profesionale, ştiinţifice şi tehnice" deţine locul secund din punct de vedere al numărului de firme active cu CA > 0, prin cele 317 firme care aparţin acestui domeniu, respectiv 13% din total. În schimb, oferă locuri de muncă la numai 931 de angajaţi (deci 3,6%), iar profitul brut deţine 5,32% şi cel curent 7,23%. Oricum, prezintă importanţă faptul că acest domeniu este activ în cadrul municipiului Deva, fiind posibilă o evoluţie semnificativă în perioada următoare.

Pentru realizarea unor situaţii comparative privind principalii indicatori evidenţiaţi, ne vom referi în continuare la situaţia firmelor pe baza grupelor principale de activitate prevăzute în nomenclatorul activităţilor economice, conform Tabelului 5.4.

Tabel 5.4. Repartiţia firmelor din municipiul Deva după grupa de activitate (anul 2012)

Nrc.	Grupa de activitate	Număr firme	Nr firme CA>0	Cifra afaceri (lei)	Profit brut (lei)	Număr angajaţi	Profit Curent (lei)
1	Agricultura	62	40	25.715.698	1.398.020	161	1,391,772
2	Industrie	383	255	1.772.540.043	125.323.255	13.243	65,931,887
3	Constructii	375	238	507.278.069	52.097.327	2.425	41,662,572
4	Comert	1.361	815	1.187.550.633	41.864.829	4.260	35,655,609
5	Turism	225	154	46.550.292	3.779.422	724	3,729,288
6	Transport	260	176	63.076.300	3.804.946	709	3,593,073
7	Servicii	1.064	749	316.057.090	43.124.373	4.343	43,500,337
T O T A L		**3.730**	**2.427**	**3.918.768.125**	**271.392.172**	**25.865**	**195.464.538**

Sursa: Camera de Comerţ şi Industrie Hunedoara

Corespunzător acestor date rezultă ponderile pe grupe principale de activitate ale firmelor care au depus date la bilanţul din anul 2012, conform Tabelului 5.5.

Tabel 5.5. Ponderea principalilor indicatori ai firmelor din municipiul Deva după grupa de activitate (anul 2012)

Nrc.	Grupa de activitate	Număr firme	Nrfirme CA>0	Pondere Cifra afaceri (%)	Pondere Profit brut (%)	Pondere Număr angajaţi	Pondere Profit Curent (%)
1	Agricultura	62	40	0.66%	0.52%	0.62%	0.71%
2	Industrie	383	255	45.23%	46.18%	51.20%	33.73%
3	Constructii	375	238	12.94%	19.20%	9.38%	21.31%
4	Comert	1,361	815	30.30%	15.43%	16.47%	18.24%
5	Turism	225	154	1.19%	1.39%	2.80%	1.91%
6	Transport	260	176	1.61%	1.40%	2.74%	1.84%
7	Servicii	1,064	749	8.07%	15.89%	16.79%	22.25%
T O T A L		3,730	2,427	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

Sursa: Camera de Comerţ şi Industrie Hunedoara

Un prim aspect se referă la distribuţia numărului de firme incluse în bilanţul pe anul 2012, după grupele principale de activitate aferente acestora.

Graficul care reflectă această distribuţie este prezentat în Figura 5.9. Astfel, cele mai multe firme activează în comerţ (36,49%) şi servicii (28,53%). În continuare, industria (10,27%) şi construcţiile (10,05%) au ponderi foarte apropiate. Practic, majoritatea firmelor (85,34%) sunt cuprinse în aceste patru grupe de referinţă. Celelalte grupe participă cu ponderi destul de mici, astfel: transport (6,97%), turism (6,03%) şi agricultură (1,66%).

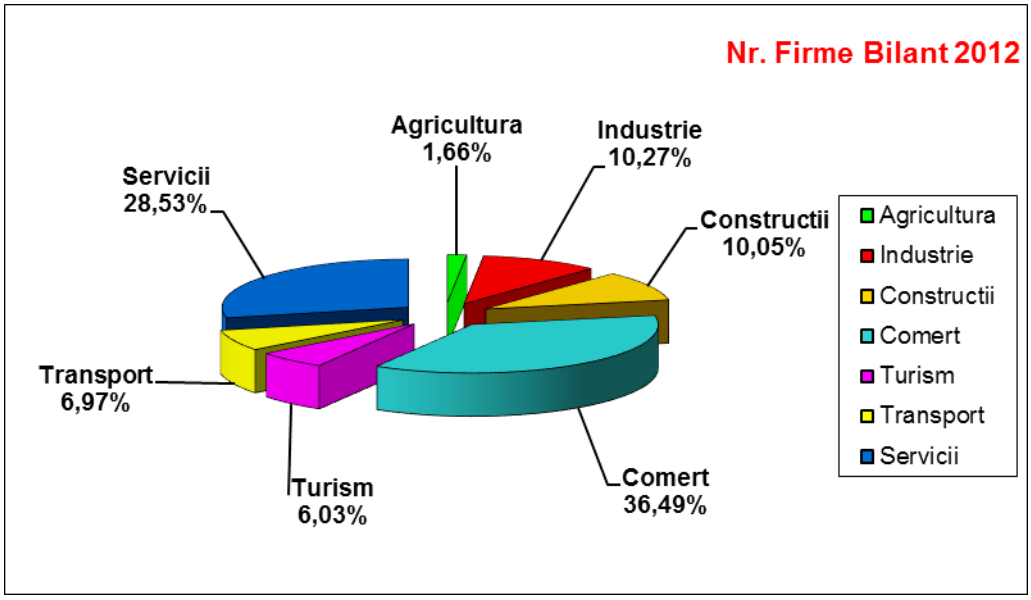

Fig. 5.9. Distribuţia firmelor din bilanţul 2012 – Municipiul Deva

Dacă ne vom referi la distribuţia numărului de firme care au realizat o cifră de afaceri pozitivă, după grupele principale de activitate aferente acestora, repartiţia va fi destul de apropiată de cea a firmelor care au depus date pentru bilanţ.

Graficul care reflectă această distribuţie este prezentat în Figura 5.10. Din nou, cele mai multe firme activează în comerţ (33,58%) şi servicii (30,86%). Industria (10,51%) şi construcţiile (9,81%) ocupă locurile următoare. Majoritatea firmelor (84,76%) sunt cuprinse în aceste patru grupe. Celelalte grupe participă după cum urmează: transport (7,25%), turism (6,35%) şi agricultură (1,65%).

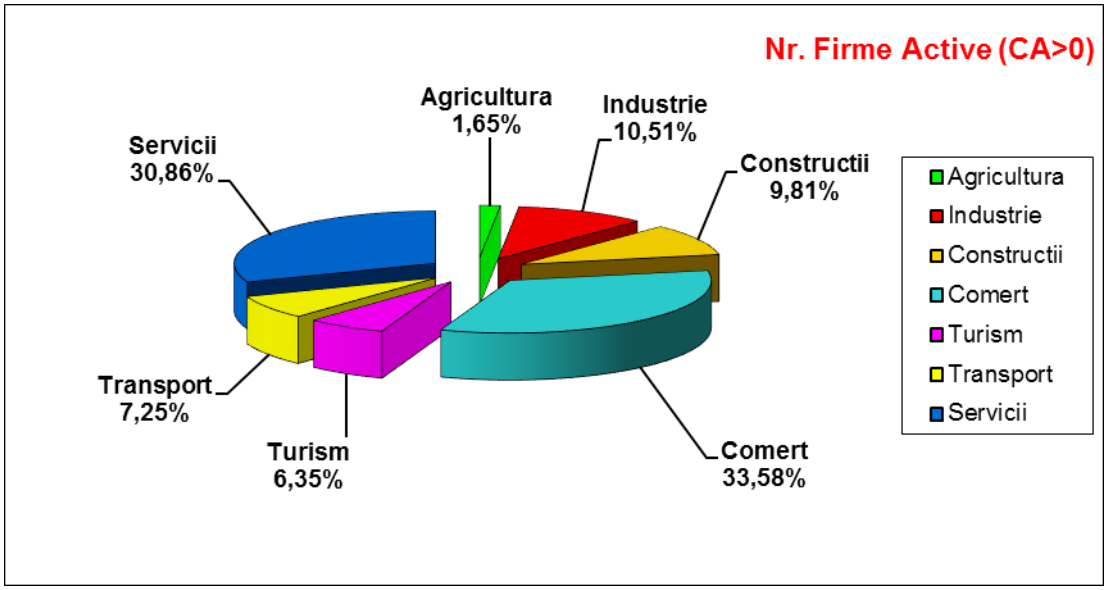

Fig. 5.10. Distribuţia firmelor cu CA>0 în 2012 - Municipiul Deva

Situaţia după cifra de afaceri modifică substanţial alura anterioară. Astfel, industria participă substanţial la consolidarea cifrei de afaceri (45,23%). Comerţul se situează în continuare pe locul secund (30,30%). Construcţiile participă cu 12,94% la cifra de afaceri totală. Serviciile, care conform numărului de firme active cu CA>0 aveau ponderea 30,86%, după criteriul cifrei de afaceri deţin o pondere de numai 8,07%.

Configuraţia distribuţiei după cifra de afaceri a firmelor cu CA>0 este prezentată în graficul din Figura 5.11.

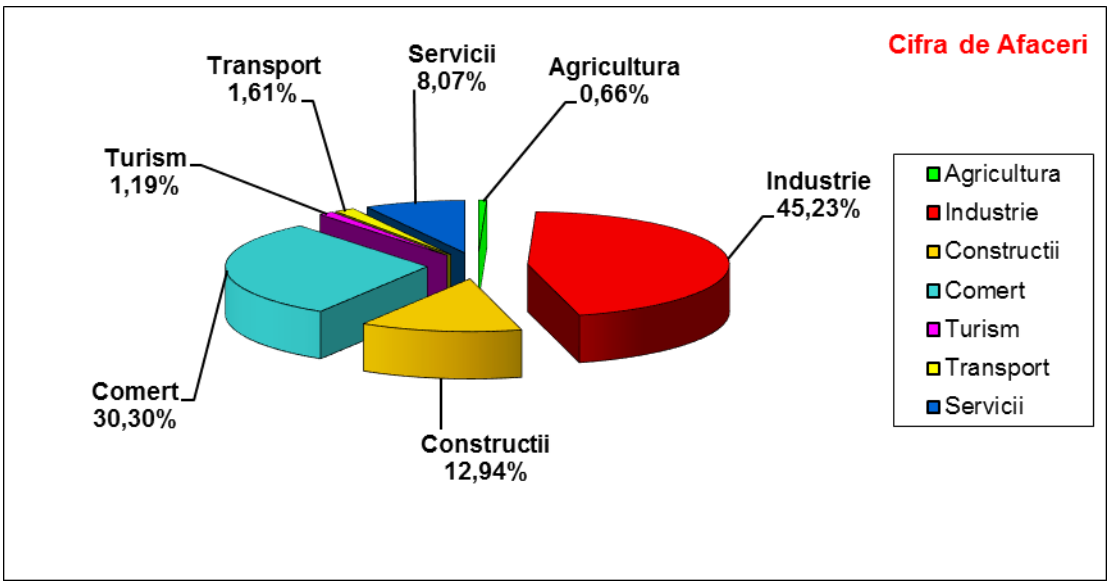

Fig. 5.11. Distribuţia firmelor după cifra de afaceri – Municipiul Deva, 2012

Ceilalţi indicatori statistici – numărul de angajaţi, profitul brut şi profitul curent – conduc la rezultate de asemenea destul de importante pentru caracterizarea economiei municipiului Deva.

Majoritatea angajaţilor (51,20%) sunt în industrie. Serviciile ocupă 16,69% dintre angajaţii firmelor, iar comerţul un procent foarte apropiat de cel al serviciilor (16,47%). În construcţii activează 9,38% din totalul angajaţilor, iar celelalte grupe – turism, transport şi agricultură – au ponderi de 2,80%; 2,74% şi 0,62% (Figura 5.12).

Celelalte grafice au fost prezentate alăturat pentru a facilita comparaţia. Din punct de vedere al profitului – brut şi curent – industria deţine primul loc – cu 46,18%, respectiv 33,73%. De remarcat totuţi faptul că aici participă 51,20% dintre angajaţi. Aceste date nu fac decât să confirme concluziile analizelor efectuate la nivelul Regiunii Vest şi să impună stabilirea în continuare a industriei prelucrătoare drept una din primele priorităţi de dezvoltare.

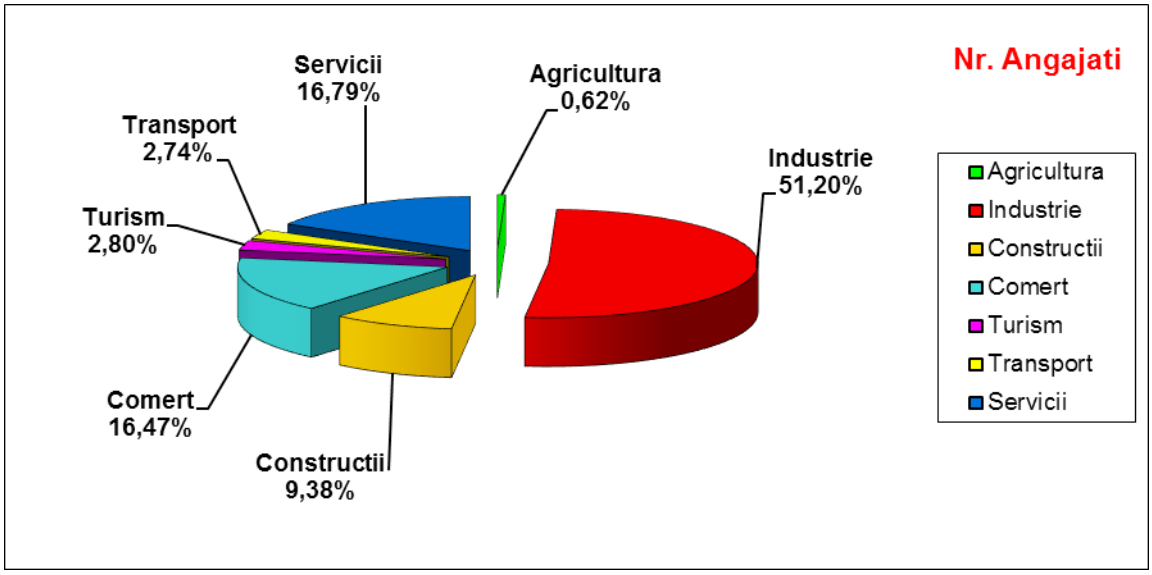

Fig. 5.12. Distribuţia firmelor după numărul de angajaţi – Deva 2012

Construcţiile şi serviciile se clasează, alternativ, pe locurile doi şi trei, astfel: construcţiile au 19,20% ponderea în porfitul brut şi 21,31% ponderea în profitul curent, iar serviciile 15,89% pondere în profitul brut şi 22,25% ponderea în profitul curent. În general, aceste domenii se înscriu în categoria domeniilor atrase, prin circumstanţele favorizante din alte domenii sau sectoare de activitate fiind induse acţiuni şi elemente specifice în cadrul acestora. Ca urmare, în cea mai mare parte direcţia şi intensitatea de manifestare în continuare la nivelul acestor două domenii va fi rezultanta acţiunii economiei de piaţă.

Comerţul participă de asemenea la valoarea celor două tipuri de profit, astfel: 15,43% ponderea în profitul brut şi 18,24% ponderea în profitul curent. În schimb, analiza care se impune în acest caz este compararea numărului de firme active cu CA>0 (33,58%), şi cu numărul de angajaţi (16,47%), deci gradul de atragere a forţei de muncă este destul de scăzut. Dezvoltarea în continuare a acestui domeniu va contribui la dezvoltarea economică generală a localităţii, dar nu va crea facilităţi deosebite pentru reducerea şomajului.

Cele patru grupe – industrie, construcţii, servicii şi comerţ – contribuie esenţial la valoarea profitului brut – cu 96,7%, respectiv la valoarea profitului curent – cu 95,53%.

Dacă se analizează restul grupelor – turism, transport şi agricultură – este evidentă contribuţia destul de mică la profitul firmelor. Astfel, turismul deţine 1,39% din profitul brut şi 1,91% din porfitul curent, transportul 1,40% din profitul brut şi 1,84% din profitul curent, iar agricultura numai 0,52% din profitul brut şi 0,71% din profitul curent.

Dacă transporturile şi agricultura reprezintă domenii pentru care reglementările şi circumstanţele create la un moment dat în cadrul mediului de afaceri vor induce direcţia şi intensitatea de dezvoltare, turismul poate fi considerat un domeniu mult mai flexibil, pentru care este posibilă imprimarea unui sens ascendent de dezvoltare, cu atât mai mult cu cât potenţialul turistic şi cultural oferă condiţii deosebite în acest sens.

În schimb, criteriul mobilităţii impune restricţii destul de puternice, care este necesar să se situeze în prim-planul preocupărilor autorităţilor locale. Deşi se consideră o facilitate proximitatea aeroporturilor de la Timişoara, Arad şi Sibiu, distanţele şi deci timpul care este necesar să se afecteze pentru ajungerea la Deva, nu permit practicarea tipurilor de turism evidenţiate ca fiind adecvate, atât în cadrul analizei efectuate de Banca Mondială, cât şi în cele realizate la nivelul municipiului Deva.

Pe de altă parte, deschiderea oferită de turism şi dinamizarea întregului ritm de viaţă socială şi economică în cadrul localităţii, reprezintă de asemenea puncte de referinţă pentru dezvoltarea municipiului Deva la orizontul anilor 2023. Funcţie de resursele la dispoziţie şi oportunităţile oferite de atragerea unor surse de finanţare viabile, este necesar să se reanalizeze acest domeniu specific, în vederea definirii unor obiective concrete şi identificării factorilor şi a căilor de atingere a acestor obiective.

5.2. Situaţia demografică

5.2.1. Date demografice Judeţul Hunedoara

Preocupările actuale ale demografiei se orientează tot mai mult spre cunoaşterea, descrierea şi analiza evoluţiei familiilor şi a gospodăriilor, ca formă esenţială a modului de convieţuire umană, suport informaţional statistic imperativ pentru construirea politicilor de dezvoltare economică şi socială. În acest sens, prin strategia elaborată cu privire la Recensământul Populaţiei şi al Locuinţelor, desfăşurat în luna octombrie 2011, a fost extins fondul de informaţii prin care să se caracterizeze evoluţia în timp a familiilor, respectiv a gospodăriilor – componentele de bază ale convieţuirii umane.

Potrivit rezultatelor ultimului recensământ al populaţiei şi locuinţelor, aflate pe site-ul Direcţiei Judeţene de Statistică Hunedoara, judeţul Hunedoara avea în octombrie 2011 o populaţie de 418.565 locuitori, din care 313.918 (75%) locuiau în mediul urban şi 104.647 (25%) - în mediul rural.

La aceeaşi dată, din totalul populaţiei 214.584 erau femei (51.3%) şi restul de 203.981- bărbaţi. Faţă de situaţia existentă la recensământul anterior, populaţia stabilă a scăzut cu 67.1 mii persoane (din care 34.8 mii femei).

Populaţia stabilă a celor mai importante municipii la finele anului 2011 era următoarea: Deva (61.123 persoane), Hunedoara (60.525 persoane) şi Petroşani (37.160 persoane). Din punctul de vedere al mărimii populaţiei stabile, judeţul Hunedoara se situează pe locul 22 în ierarhia judeţelor. Evoluţia numerică a populaţiei totale în perioada 2001 - 2011 la nivelul judeţului este prezentată în Figura 5.13.

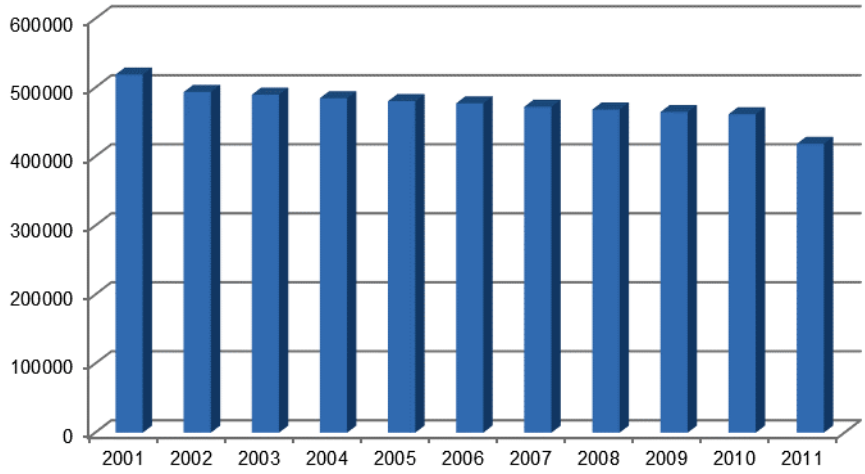

Fig. 5.13. Evoluţia populaţiei din judeţul Hunedoara în perioada 2001-2011

În perioada 2001-2011 numărul populaţiei din judeţul Hunedoara a scăzut constant, de la 546.163 locuitori până la 418.565 locuitori. De asemenea, densitatea populaţiei s-a micşorat în perioada analizată cu cca 15 locuitori pe km^2 (de la 74,1 locuitori/km^2 în anul 2000, la 59,3 locuitori/km^2 în anul 2011). Cauzele principale ale acestei scăderi au fost natalitatea tot mai mică şi migraţia externă accentuată.

Distribuţia populaţiei stabile pe medii de rezidenţă se prezintă astfel: în municipii şi oraşe trăiesc 313,9 mii persoane, reprezentând 75,0% din totalul populaţiei stabile. Faţă de situaţia de la penultimul recensământ, ponderea populaţiei stabile din mediul urban a scăzut cu 0.9 % în detrimentul mediului rural.

Analiza distribuţiei populaţiei pe grupe de vârstă pentru anul 2011 este reprezentată în Figura 5.32, din care se observă că populaţia judeţului Hunedoara este dominată de grupa adulţilor cu vârste cuprinse între 40÷44 ani. Este o populaţie matură, cu tendinţă de îmbătrânire, fapt ce se observă uşor din graficele de mai jos: copiii (0-14 ani) deţin o pondere de 14.2% în totalul populaţiei stabile a judeţului, populaţia tânără (15÷24 ani) reprezintă un procentaj de 11.0%, persoanele mature (25÷64 ani) formează majoritatea (57.9%), iar persoanele în vârstă de 65 ani şi peste reprezintă 16.9% din total.

Persoanele în vârstă de 85 ani şi peste deţin o pondere de 1.1% în totalul populaţiei stabile. Categoriile de vârstă sub 40 de ani conţin o populaţie din ce în ce mai redusă, astfel încât grupa sub 5 ani însumează doar 18.327 locuitori, din care 9.407 de sex masculin.

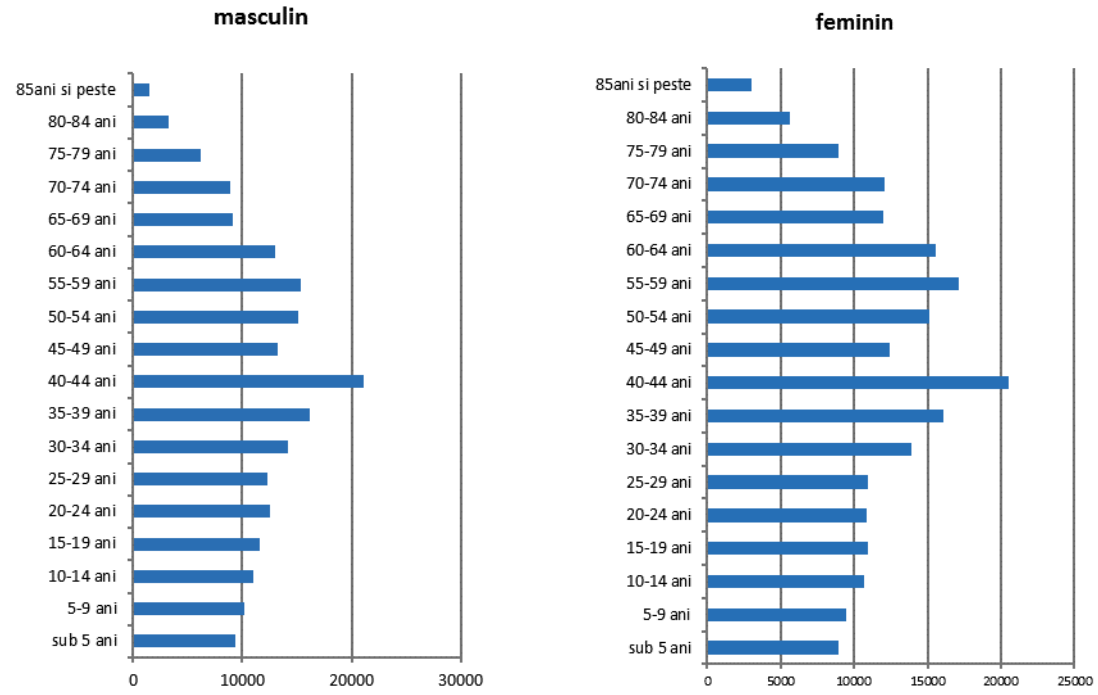

Fig. 5.14. Distribuţia populaţiei din judeţul Hunedoara pe grupe de vârstă

Din rezultatele definitive ale recensământului populaţiei şi locuinţelor din anul 2011 a reieşit că numărul persoanelor plecate în străinătate pentru o perioadă de cel puţin un an, dar care nu fac parte din populaţia stabilă, este de 15,2 mii şi, evident, nu cuprinde decât o parte a numărului de emigranţi externi.

Sub-înregistrarea semnificativă a fost cauzată de faptul că, la momentul critic al recensământului, mare parte dintre aceste persoane erau plecate cu întreaga familie în străinătate şi nici nu au existat alte persoane (în ţară) care să declare informaţiile solicitate despre aceştia.

Populaţia majoritară în judeţul Hunedoara este de naţionalitate română. La recensământ s-au declarat români 368,1 mii persoane (93,6%). Populaţia de etnie maghiară înregistrată la recensământ a fost de 15,9 mii persoane (4,0%), iar numărul celor care s-au declarat romi a fost de 7,5 mii persoane (1,9%). Numărul persoanelor care s-au declarat de etnie germană a fost de 1,0 mii persoane (0.2%).

Faţă de recensământul din anul 2002 s-a înregistrat o creştere a ponderii populaţiei de etnie română (de la 92,7% la 93,6%) şi a celei de etnie romă (de la 1,4% la 1,9%), precum şi o descreştere a ponderii populaţiei de etnie maghiară (de la 5,2% la 4,0%) şi de etnie germană (de la 0,4% la 0,2%).

Prognoza privind evoluţia populaţiei

Scăderea populaţiei a fost moderată până în anul 2010 şi va fi mai accentuată spre sfârşitul perioadei de proiectare. Această scădere se va datora menţinerii unui deficit al naşterilor în raport cu numărul deceselor (spor natural negativ), la care se va adăuga soldul negativ cumulat al migraţiei interne şi externe.

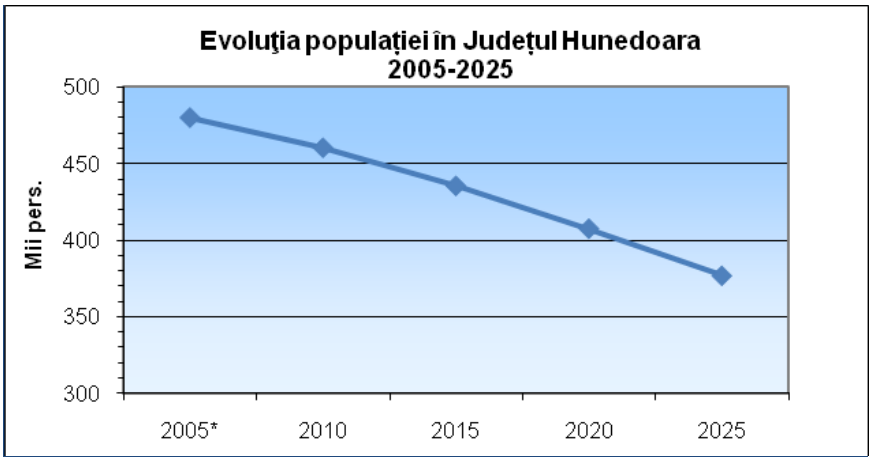

Fig. 5.15. Evoluţia populaţiei în perioada 2005-2025

Sursa: INS , Proiectarea populaţiei României în profil teritorial până în anul 2025

Dacă ne referim la evoluţia populaţiei Judeţului Hunedoara pe grupe mari de vârstă se constată următoarele:

- grupa de vârstă „0-14 ani” are valori sub media naţională şi regională indiferent de anul pe care îl luăm drept referinţă;
- scăderea constantă a populaţiei cuprinsă în grupa ”0-14 ani”, de la 14,86 % din totalul populaţiei judeţului în 2005 la 11,18% în anul 2025;
- grupa de vârstă „peste 65 ani” are valori superioare mediei naţionale şi regionale în toată perioada supusă analizei; ponderea acestei grupe de vârstă din totalul populaţiei este în creştere;
- încă din anul 2010 ponderea populaţiei cuprinsă în grupa ”peste 65 ani” a depăşit ponderea populaţiei tinere ”0-14 ani”, iar diferenţa se accentuează spre 2025 în favoarea populaţiei mai în vârstă.

Toate acestea pun în evidenţă un proces accentuat de îmbătrânire a populaţiei, proces care se va accentua spre finalul perioadei supusă analizei.

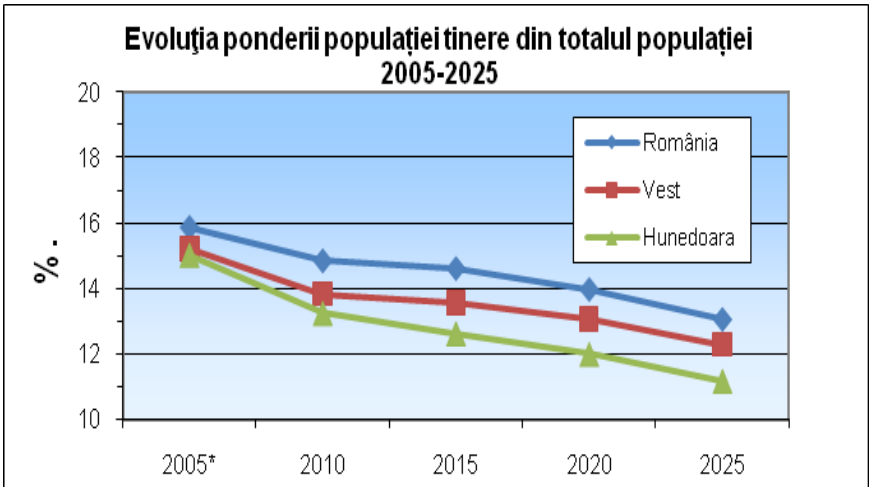

Fig. 5.16. Evoluţia populaţiei tinere în perioada 2005-2025

Sursa: INS , Proiectarea populaţiei României în profil teritorial până în anul 2025

* Datele pe anul 2005 sunt preluate din Anuarul Statistic al României 2006, INS, 2006

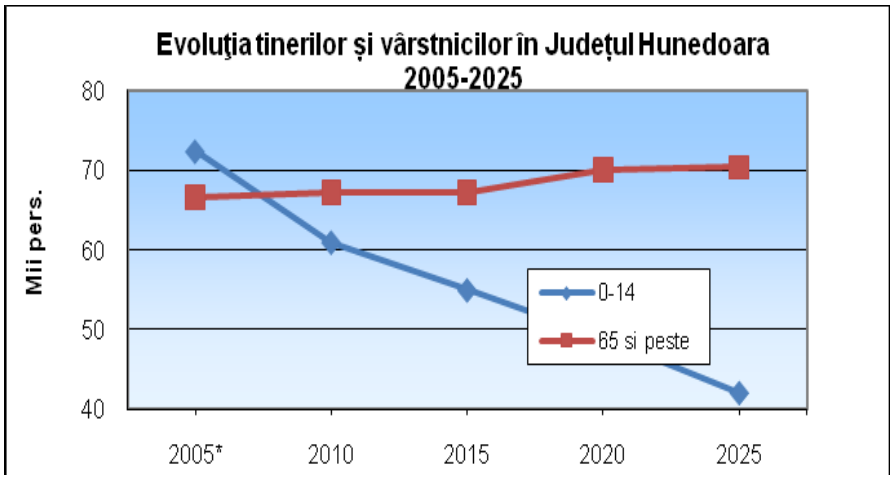

Fig. 5.17. Evoluţia populaţiei tinere şi vârstnice în perioada 2005-2025

Sursa: INS , Proiectarea populaţiei României în profil teritorial până în anul 2025

* Datele pe anul 2005 sunt preluate din Anuarul Statistic al României 2006, INS, 2006

Din punct de vedere demografic, principalii factori care acţionează asupra mărimii şi structurii populaţiei sunt natalitatea, mortalitatea şi migraţia.

În Judeţul Hunedoara se remarcă o diminuare a natalităţii. Principalii factori care au determinat scăderea natalităţii sunt de natură economică, socială şi culturală. Este vorba de o transformare semnificativă a structurii ocupaţionale a populaţiei, care a impus, mai ales contingentelor tinere, o mobilitate teritorială şi profesională deosebită şi, în acelaşi timp, prelungirea perioadei de instruire.

În perspectivă, numărul populaţiei Judeţului Hunedoara este prognozat să scadă până în 2025 raportat la anul 2005 cu 105.600 persoane, ceea ce reprezintă 21,0% din populaţia judeţului

la nivelul anului 2005. Este cea mai semnificativă scădere a populaţiei la nivelul Regiunii Vest, depăşind cu mult media regiunii (-9,5%) şi pe cea naţională (-11%).

În ceea ce priveşte evoluţia populaţiei pe sexe, se observă diferenţe majore în privinţa scăderii populaţiei feminine şi masculine comparativ cu Regiunea Vest sau cu scăderea înregistrată la nivel naţional.

Se aproximează în anul 2025 faţă de anul 2010 o reducere cu 17,68% a populaţiei feminine şi cu 18,87% a populaţiei masculine. Aceasta reprezintă cea mai drastică scădere din judeţele Regiunii Vest şi reprezintă dublul mediei prognozate la nivel naţional.

Tabel 5.6. Evoluţia populaţiei masculine în perioada 2005-2025

Judeţe / An	2005*	2010	2015	2020	2025	2020-2010		2025-2010	
Hunedoara	233719	223100	210400	196300	181000	-26800	-12.01	-42100	-18.87
Vest	931508	915800	893400	865800	833000	-50000	-5.46	-82800	-9.04
România	10543518	10320500	10042600	9696600	9292800	-623900	-6.05	-1027700	-9.96

Sursa: INS , Proiectarea populaţiei României în profil teritorial până în anul 2025

* Datele pe anul 2005 sunt preluate din Anuarul Statistic al României 2006, INS, 2006

Tabel 5.7. Evoluţia populaţiei feminine în perioada 2005-2025

Judeţe / An	2005*	2010	2015	2020	2025	2020-2010		2025-2010	
						nr.	%	nr.	%
Hunedoara	246740	237500	225200	211100	195500	-26400	-11.12	-42000	-17.68
Vest	998950	988600	986600	943400	912900	-45200	-4.57	-75700	-7.66
România	11080331	10905800	10654600	10329800	9950600	-576000	-5.28	-955200	-8.76

Sursa: INS , Proiectarea populaţiei României în profil teritorial până în anul 2025

* Datele pe anul 2005 sunt preluate din Anuarul Statistic al României 2006, INS, 2006

Referitor la prognoza populaţiei de vârstă preşcolară şi şcolară, se constată o diminuare în anul 2015 faţă de anul 2005 cu 28,7% şi în anul 2025 raportat la anul 2005 se estimează cu 46,7%, mult peste media Regiunii Vest (21,2%, respectiv 32,6%).

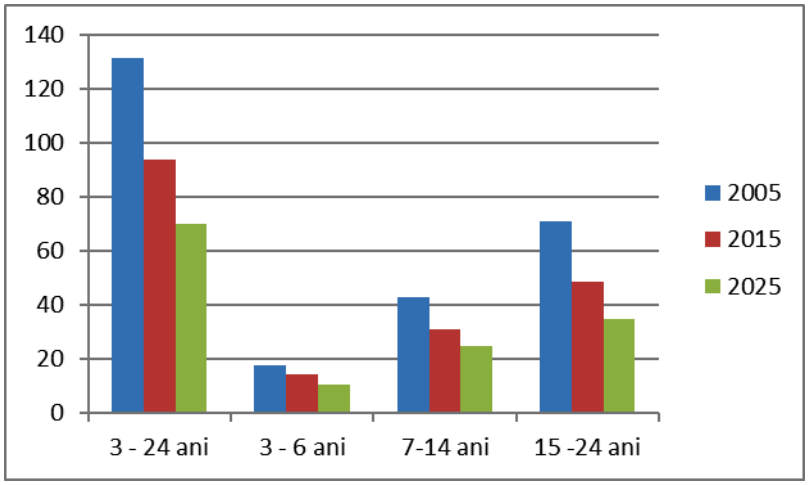

Fig. 5.18. Evoluţia populaţiei de vârstă preşcolară şi şcolară în judeţul Hunedoara (mii persoane)

Sursa: INS , Proiectarea populaţiei României în profil teritorial până în anul 2025

* Datele pe anul 2005 sunt preluate din Anuarul Statistic al României 2006, INS, 2006

5.2.2. Date demografice Municipiul Deva

Selecţia celor mai relevante date demografice înregistrate la recensământul populaţiei şi al locuinţelor din 2011, referitoare la municipiul Deva, este prezentată în continuare. Analiza acestor date denotă faptul că populaţia municipiului Deva a urmat o traiectorie identică cu cea a judeţului Hunedoara.

Pentru analiza evoluției populației în perioada 2002 ÷ 2015, au fost preluate din baza de date a Institutului Național de Statistică, rezultând evoluția prezentată în graficul de mai jos.

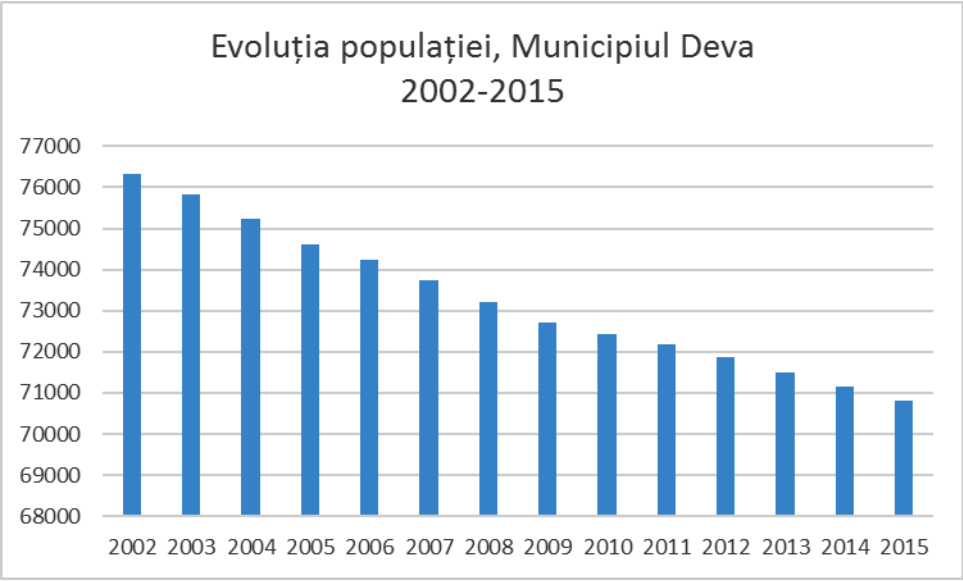

Fig. 5.19. Evoluţia populaţiei municipiului Deva în perioada 2002-2015

Sursa: Institutul Național de Statistică

Caracteristicile comune cu evoluţia populaţiei judeţului se regăsesc şi la repartiţia pe grupe de vârstă a populaţiei municipiului Deva. Graficul din figura de mai jos prezintă această distribuţie pentru anul 2015.

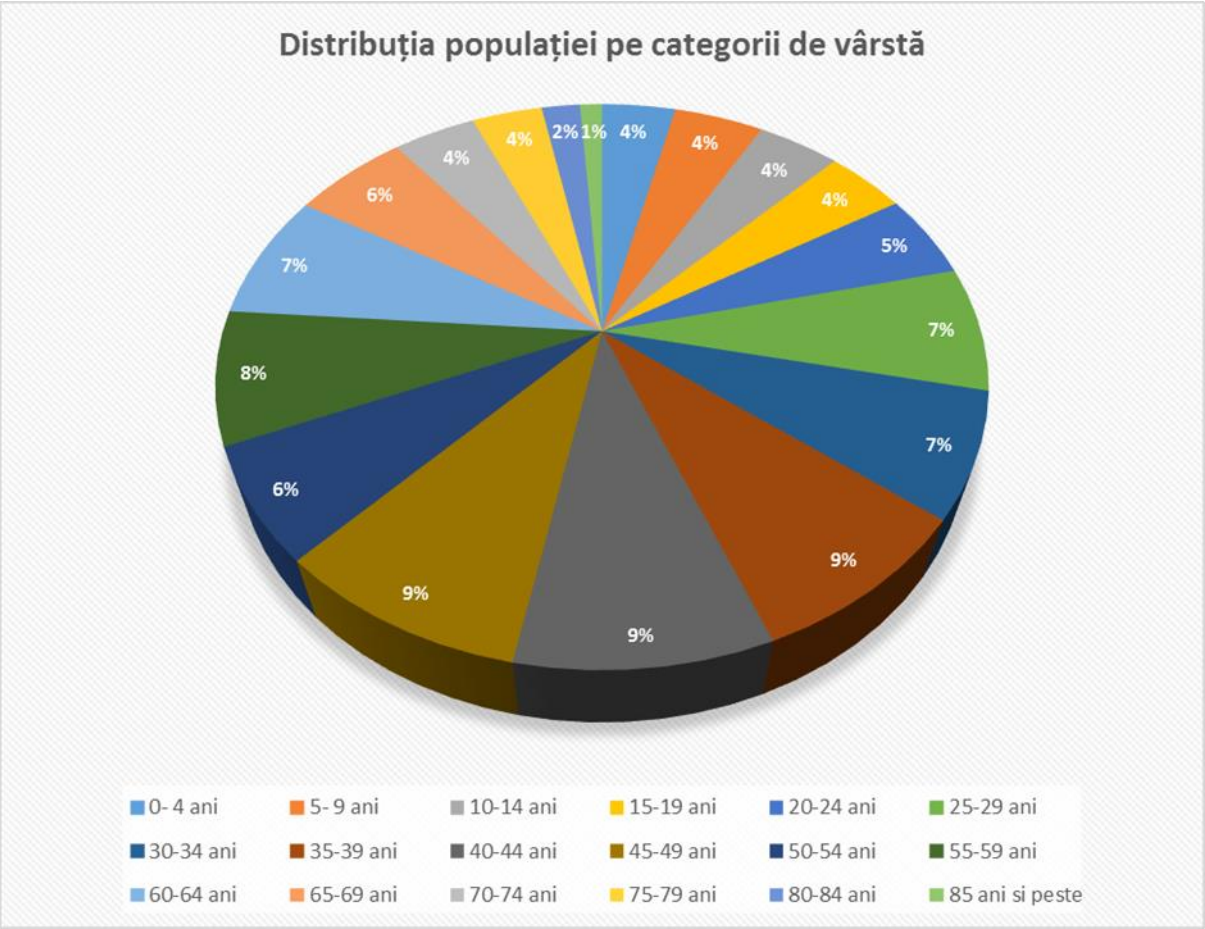

Fig. 5.20. Repartiţia pe grupe de vârstă a populaţiei municipiului Deva, anul 2015

Sursa: Institutul Național de Statistică

Acestei distribuţii pe grupe de vârstă a populaţiei îi corespunde gruparea pe categorii de vârstă din tabelul următor. Majoritatea populaţiei este evident că este formată din populaţia matură (25÷64 ani), respectiv aprox. 62,25% din totalul populaţiei.

Tabel 5.8. Distribuţia populaţiei municipiului Deva pe categorii de vârstă, anul 2015

Tip populaţie	Grupa de vârstă	Număr persoane	Ponderea
Copii	0 – 14 ani	8.744	12,35%
Populaţie tânără	15 – 24 ani	6.313	8,92%
Populaţie matură	25 – 64 ani	44.079	62,25%
Populaţie în vârstă	Peste 65 ani	11.678	16,49%
T o t a l		**70.813**	**100,00%**

Sursa: Institutul Național de Statistică

Modelele demografice ale viitoarelor tendinţe demografice sugerează faptul că ratele considerabil mai mici ale natalităţii împreună cu o speranţă de viaţă din ce în ce mai mare vor fi reflectate într-o structură a populaţiei cu o vârstă mai înaintată.

Se aşteaptă ca acest model al îmbătrânirii populaţiei, care este din ce în ce mai evident în rândul regiunilor UE, să aibă implicaţii profunde într-o gamă largă de domenii, cu impact, printre altele, asupra populaţiei de vârstă şcolară, asistenţei medicale, participării la forţa de muncă, protecţiei sociale, aspectelor de securitate socială şi finanţelor publice.

Graficul aferent distribuţiei populației pe grupe de vârstă este prezentat mai jos.

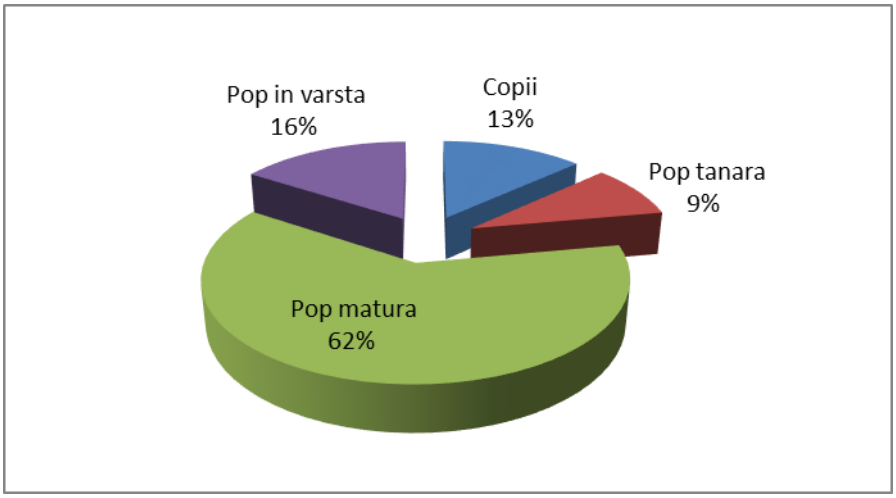

Fig. 5.21. Ponderea populatiei municipiului Deva pe grupe de varsta, anul 2011

Sursa: Institutul Național de Statistică

În cazul în care se are în vedere gruparea populaţiei numai în două categorii distincte, sub 40 de ani şi mai mare de 40 de ani (inclusiv 40 de ani), atunci obţinem de asemenea un indicator reprezentativ privind gradul de îmbătrânire al populaţiei. Datele analizate în acest caz, structura pe vârste a populaţiei municipiului Deva din anul 2011, au următoarele valori: 27.143 locuitori cu vârsta mai mică de 45 de ani, iar restul, 33.980 locuitori au vârsta mai mare sau egală cu 40 de ani. Procentual, aceste valori reprezintă 44,4% şi 55,6%. Concluzia este şi de această dată clară: populaţia municipiului Deva este preponderent adultă.

Încetinirea creşterii populaţiei este strâns legată de sporul natural al acesteia (numărul total de naşteri minus numărul total de decese), numeroase economii mondiale dezvoltate confruntându-se cu o scădere accentuată a ratelor natalităţii asociată cu o creştere constantă a speranţei de viaţă.

Datele statistice aferente demonstrează faptul că această regulă este valabilă şi în cazul municipiului Deva. Astfel, este uşor de observat că, în perioada 2002-2015, populaţia municipiului a înregistrat permanent un spor natural negativ, ceea ce conduce, desigur, la o populaţie preponderent matură, îmbătrânită.

În graficul următor este evidențiată evoluția repartiției populației pe categorii de vârstă, fiind însă utilizate intervalele care au semnificație asupra aspectelor legate de mobilitate, prin prisma ocupației persoanelor respective (elev, student, salariat, pensionar).

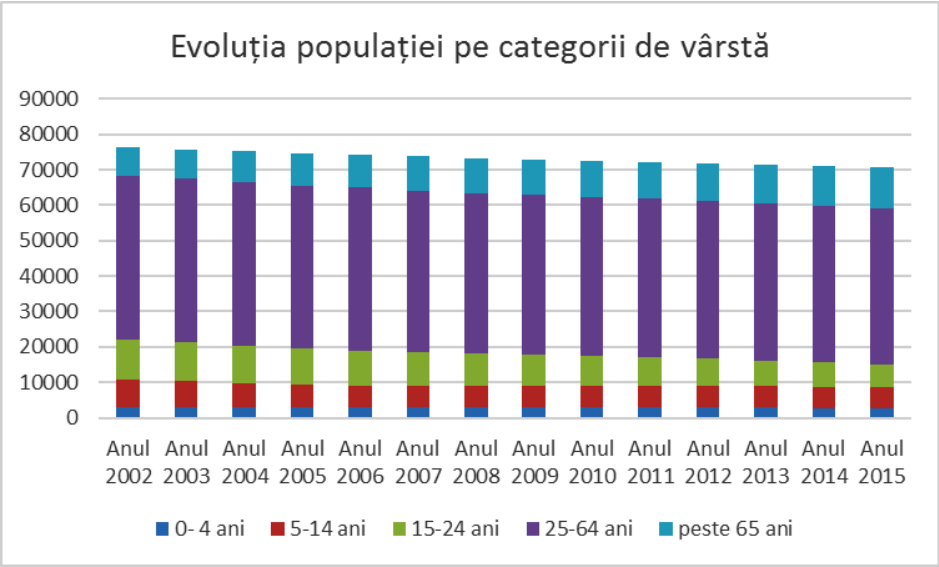

Fig. 5.22. Evoluția populației pe categorii de vârstă, Municipiul Deva, 2002-2015

Sursa: Planul de Mobilitate Urbană Durabilă al Municipiului Deva

Din analiza graficului reprezentând evoluția populației pe grupe de vârstă, se constată că populația Municipiului Deva prezintă tendința generală a sporului natural negativ, conducând la o populație preponderent adultă, în creștere în special în segmentul peste 65 de ani.

Referitor la numărul de naşteri, acestea au avut o evoluţie fluctuantă, fără să se evidenţieze o tendinţă clară. Graficul din figura următoare reflectă această evoluţie aleatorie.

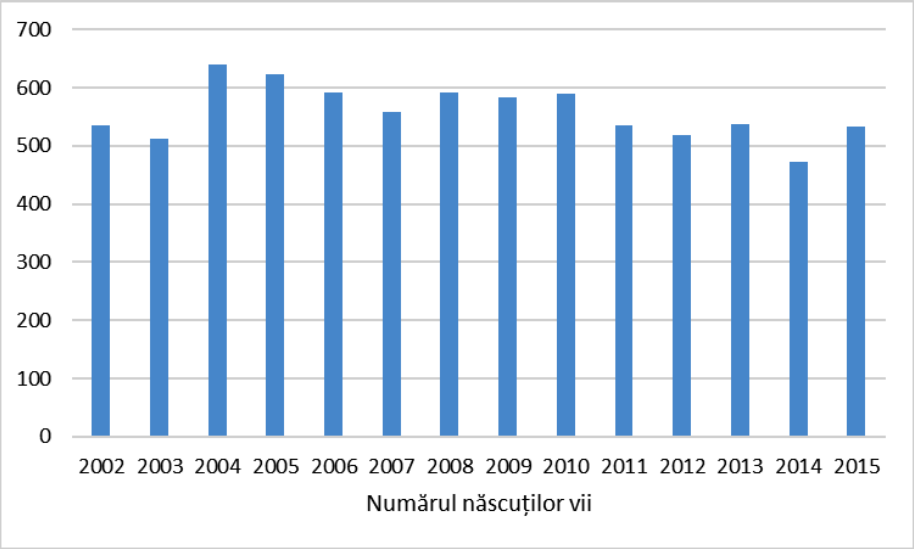

Fig. 5.23. Evolutia numarului de nascuti vii in municipiul Deva, perioada 2002-2015

Sursa: Institutul Național de Statistică

Din punct de vedere al repartiţiei pe sexe, se respectă regula demografică generală a legăturii dintre grupele de vârstă şi proporţia dintre populaţia de sex masculin şi feminin aferentă acestor grupe de vărstă, astfel:

- la naştere numărul băieţilor este mai mare decât cel al fetelor;
  - dacă vom extrapola situaţia raportată la naştere prin valorile cumulate ale copiilor în vârstă de sub 5 ani, proporţia rezultată respectă regula enunţată, şi anume cei 1.438 de copii băieţi reprezintă aprox. 52% din totalul de 2.767 de copii care se înscriu în această grupă de vârstă;
- în timp acest raport se inversează, fiind în favoarea persoanelor de gen feminin;
  - datele înregistrate la recensământul populaţiei şi al locuinţelor din 2011 pentru populaţia municipiului Deva respectă şi această regulă demografică: dacă la vârstele mai mici sunt oscilaţii în ambele sensuri privind populaţia majoritară, după 35 de ani raportul se stabilizează net în favoarea populaţiei feminine, la început numai cu o diferenţă de 0,6% (50,6% faţă de 49,4%);
- la vârstele adulte raportul este net favorabil populaţiei feminine;
  - datele municipiului Deva din anul 2011 exprimă o proporţie uniform crescătoare pentru vârstele înaintate, de exemplu: 58,4% (70÷74 ani); 60,5% (75÷79 ani); 61,5% (80÷84 ani) şi 68,6% (85 ani şi peste).

Preponderența populației de sex feminin, care se păstrează pe toată perioada analizată, este evidențiată și în graficele următoare.

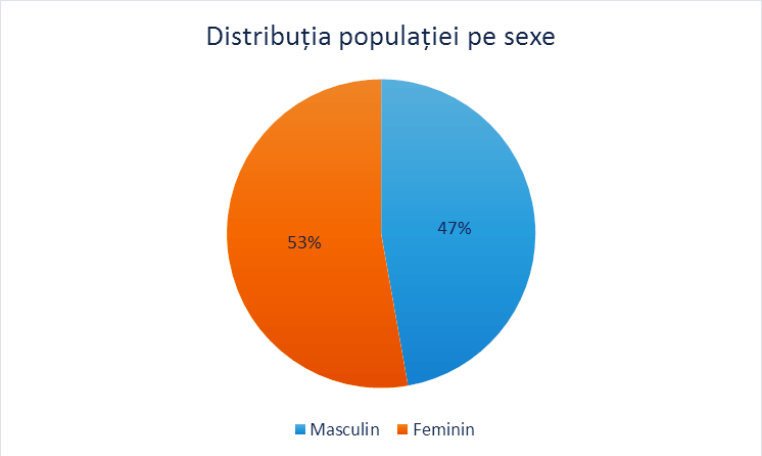

Fig. 5.24. Distribuția populației pe sexe, Municipiul Deva, 2015

Sursa: Institutul Național de Statistică

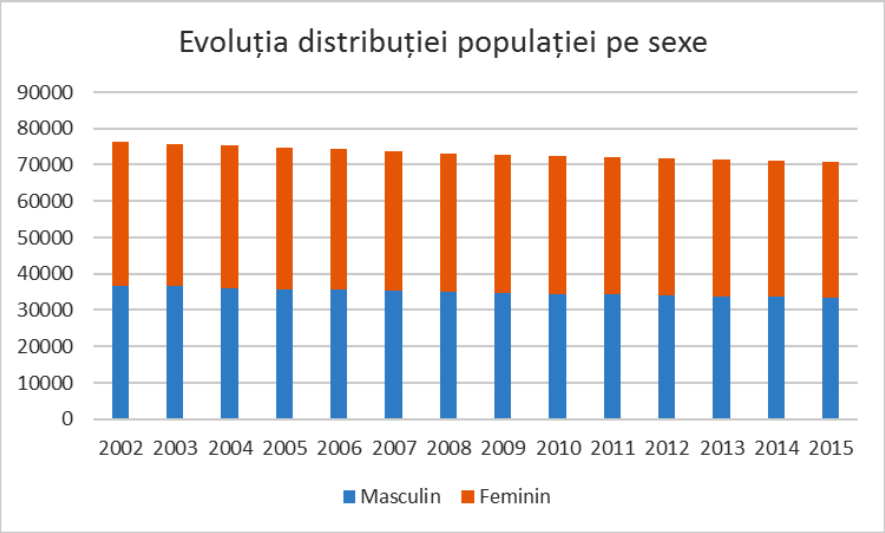

Fig. 5.25. Evoluția distribuției populației pe sexe, Municipiul Deva, 2002-2015

Sursa: Institutul Național de Statistică

Referitor la structura populaţiei municipiului Deva după etnia declarată cu ocazia recensământului din anul 2011, aceasta se prezintă astfel: populaţia majoritară, 83%, este de etnie română (50.718 locuitori); un procent semnificativ îl deţine populaţia de etnie maghiară, 4.409 locuitori - 7,2%, iar pe locul următor se situează populaţia de etnie romă, cu o proporţie de 1,2%. Numărul populaţiei de etnie germană este de numai 191 persoane, ceea ce conduce la un procent de 0,31%.

De remarcat faptul că restul populaţiei, 5.048 persoane (8,26%) cuprinde o diversitate de etnii: chinezi (27), slovaci (25), ucraineni (25), evrei (23), italieni (19), turci (19), sârbi (17), ceangăi (10), cehi (8), rusi-lipoveni (7) polonezi (5), bulgari (4), greci (4), altă etnie (58). Graficul următor (Figura 5.26) adresează structura etnică a populaţiei.

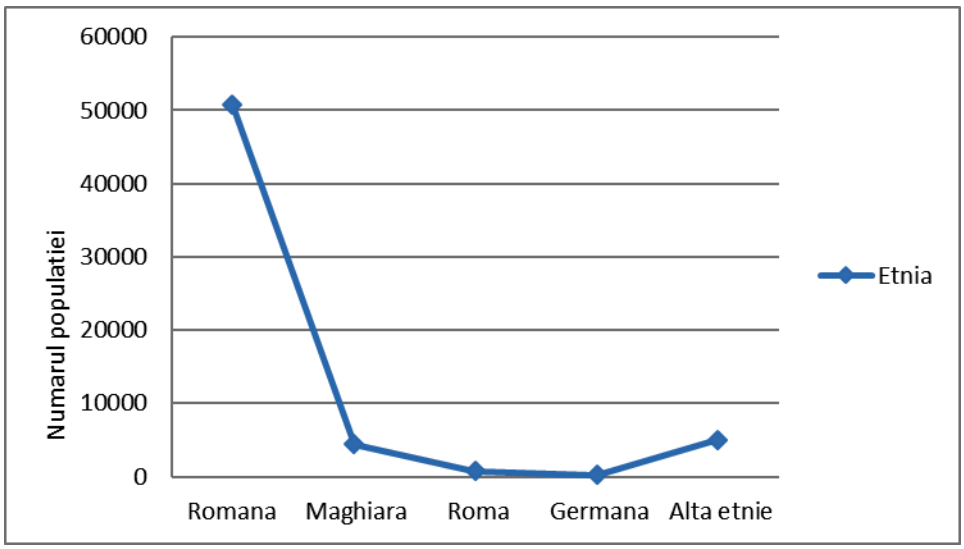

Fig. 5.26. Structura populatiei dupa etnie - municipiul Deva, 2011

Sursa: Directia Judeţeana de Statistica Hunedoara

Prin compararea rezultatelor recensămintelor anterioare, care au avut loc în anii 1992 şi 2002, cu rezultatele celui mai recent recensământul, din anul 2011, se obţine o imagine de tendinţă din punct de vedere al structurii etnice a populaţiei. Datele statistice pentru principalele categorii etnice din cadrul municipiului Deva sunt prezentate în Tabelul 5.21 şi reprezentarea grafică a acestei evoluţii în Figura 5.27.

Tabel 5.9. Structura etnică a populaţiei municipiului Deva

Anul recensământului	Români	Maghiari	Romi	Germani	Alte etnii
1992	88,54%	9,35%	0,40%	0,84%	0,87%
2002	89,21%	8,63%	1,27%	0,50%	0,39%
2011	82,97%	7,21%	1,24%	0,31%	8,27%

Sursa: Directia Judeţeana de Statistica Hunedoara

O concluzie imediată a analizei datelor din Tabelul 5.9 este aceea că, faţă de situaţia înregistrată în anul 2002, şi chiar faţă de 1992, dacă ignorăm categoria etnică „Romi", a scăzut semnificativ ponderea populaţiei la toate categoriile etnice reprezentative pentru municipiul Deva. Această situaţie se datorează, în primul rând, intensificării procesului migratoriu al populaţiei, inclusiv în/din străinătate, datorat şi noului statut al României, de ţară europeană.

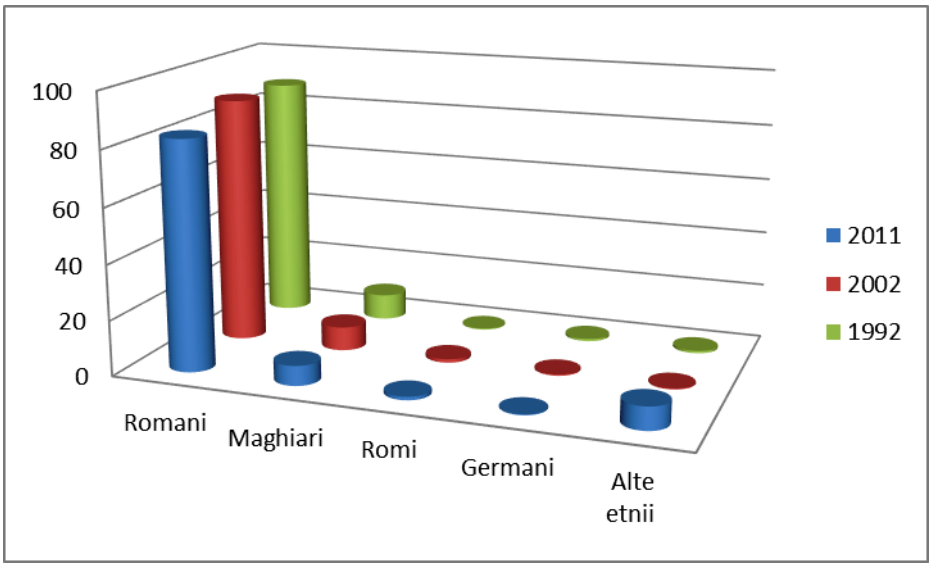

Fig. 5.27. Evolutia structurii etnice a populatiei, municipiul Deva 1992, 2002, 2011

Sursa: Directia Judeţeana de Statistica Hunedoara

O altă caracteristică demografică de analizat este reprezentată de populaţia stabilă după religie. Datele înregistrate la recensământul populaţiei şi al locuinţelor din 2011 reflectă următoarea structură a populaţiei după religia declarată: 76,5% (46.759 persoane) ortodoxi; 6,5% (3.946 persoane) romano-catolici; 2,7% penticostali (1.638 persoane); 2,3% reformaţi (1.429 persoane); 1,4% baptişti (841 persoane); 1,1% greco-catolici (694 persoane).

Populaţia municipiului care aparţine altor religii are ponderea de 1,07%, respectiv: martorii lui Iehova (182 persoane); adventişti de ziua a şaptea (87 persoane); unitarieni (64 persoane); creştini după evenghelie (64 persoane); musulmani (51 persoane); evanghelişti (26 persoane); evanghelişti lutherani (24 persoane); evanghelişti de confesiune augustană (24 persoane); mozaicani (24 persoane); creştini de rit vechi (15 persoane); alte religii (91 persoane).

Un număr de 91 persoane au declarat faptul că sunt „fără religie", iar 105 persoane sunt atei. Pentru 4.969 persoane (8,13%) această informaţie este indisponibilă.

Structura prezentată este reflectată în continuare prin graficul din Figura 5.28.

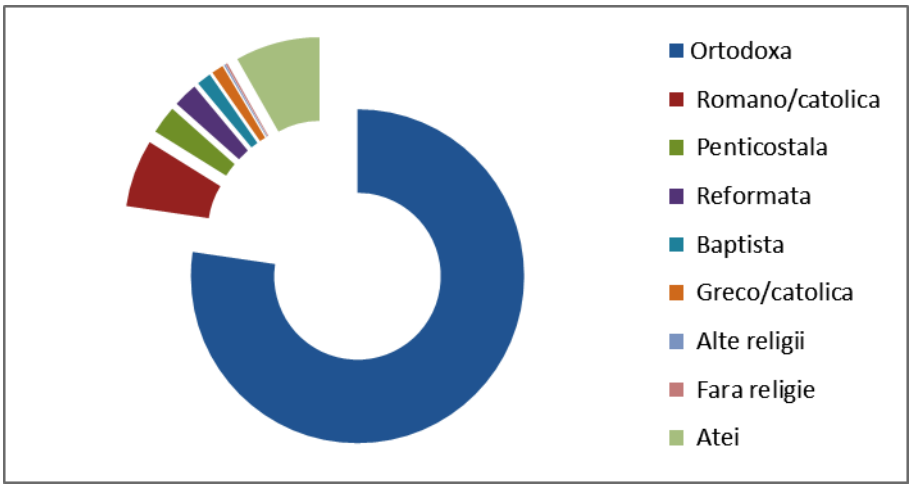

Fig. 5.28. Structura populatiei stabile dupa religie, municipiul Deva - 2011

Sursa: Directia Judeţeana de Statistica Hunedoara

5.3. Resursele umane

5.3.1. Context Regional – ocuparea forţei de muncă

Populaţia activă

Structura forţei de muncă este în strânsă legătură cu dinamica populaţiei, şi constituie o premisă importantă în atragerea investiţiilor şi dezvoltarea unei regiuni. Din punct de vedere statistic, *populaţia activă* reprezintă acea parte din populaţie, care se încadrează în limitele legale de vârstă şi sănătate, care potenţial poate fi angajată la un moment dat.

La nivelul anului 2011 Regiunea Vest dispunea de un total de 846,5 mii persoane active, ceea ce înseamnă o reducere cu 26 mii de persoane faţă de 2002, ca urmare a scăderii demografice. Această fluctuaţie şi scădere a populaţiei active (chiar dacă în 2007-2008 se manifestă o anumită redresare), se observă în cazul ambelor sexe. Din totalul populaţiei active în 2011, populaţia feminină reprezenta 46,23% şi populaţia masculină 53,76%.

Populaţia ocupată

Populaţia ocupată este indicatorul care măsoară doar acea parte din populaţia activă care lucrează efectiv în economie. Analiza acesteia, reflectă la nivelul Regiunii Vest în anul 2011 existenţa a 811,2 mii persoane ocupate, ceea ce înseamnă o valoare nesemnificativ mai mare faţă de anul 2002 (+8,2 mii).

Per ansamblu, între 2002-2011, fluctuaţia populaţiei ocupate reflectă dinamica fluctuaţiei populaţiei active pe categorii de sex. La nivelul anului 2011 din totalul populaţiei ocupate, populaţia masculină reprezenta 56,4%, iar cea feminină 43,6% (Figura 5.29).

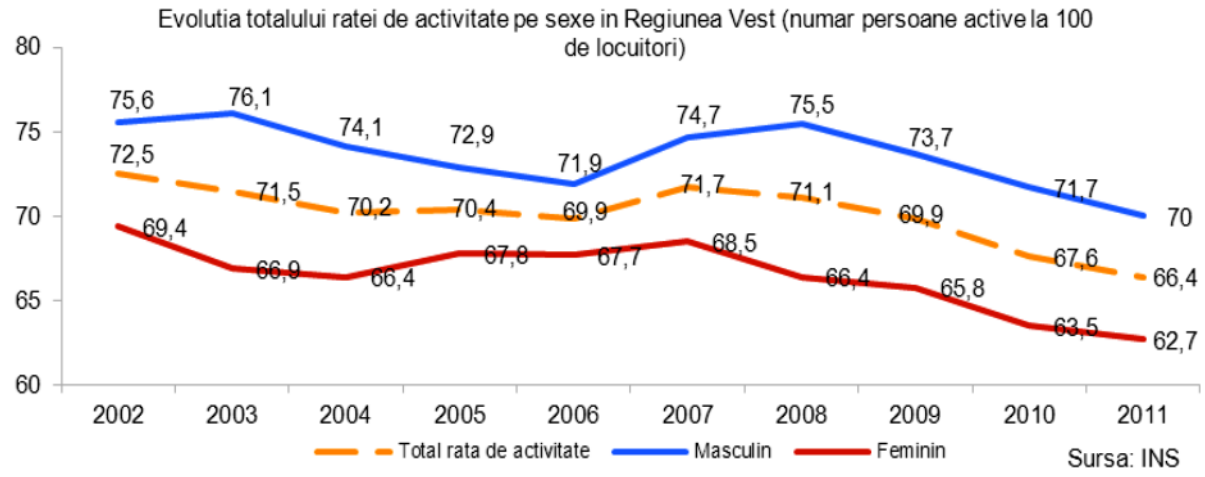

Fig. 5.29. Evoluţia ratelor de ocupare pe sexe în Regiunea Vest

În ceea ce priveşte evoluţia acestui indicator în funcţie de mediul de rezidenţă, populaţia ocupată din mediul rural numără 297,8 mii persoane. De asemenea, raportul urban-rural din total populaţie ocupată este de 63,3% urban - 36,7% rural.

În acelaşi timp, *rata de ocupare* reprezintă raportul dintre populaţia ocupată şi populaţia totală cuprinsă în intervalul de vârstă de 15-64 ani, exprimat procentual. Rata de ocupare în Regiunea Vest în anul 2011 este de 49,5%. Rata de ocupare în rândul populaţiei feminine este de 41,3%, iar în rândul populaţiei masculine de 58,4%.

Evoluţia în timp relevă modificări mici ale ratei de ocupare, între 48,1% şi 40,8%, maximul atingându-se în anul 2007 şi minimul fiind înregistrat în anul 2005. Analiza ratelor de ocupare, comparativ pe sexe, relevă aceleaşi tendinţe, cele mai mici valori la nivelul anului 2004 pentru populaţia masculină şi 2005 pentru cea feminină, precum şi o tendinţă de revitalizare a ratelor la nivelul anului 2007.

Şomajul

Şomajul reprezintă principala cauză de sărăcie pentru populaţia de vârstă activă. Riscul sărăciei pentru şomeri este de peste cinci ori mai mare decât pentru cei care au un loc de muncă (44 % faţă de 8 %). În anul 2010 rata şomajului de lungă durată (ponderea şomerilor aflaţi în şomaj de 12 luni şi peste în populaţia activă) a fost de 1,8%, în scădere cu 2 puncte procentuale comparativ cu anul 2005. Rata şomajului de lungă durată pentru tineri (ponderea şomerilor tineri aflaţi în şomaj de 6 luni şi peste în populaţia activă de 15-24 ani) este superioară celei totale, aceasta fiind de 12,2% în 2010 (Tabel 5.12).

La nivel regional, Regiunea Centru are cea mai mare rată a şomajului de lungă durată (4,6%) şi cea mai mare rată a şomajului pentru tineri (21,2%). Regiunea Vest are a doua cea mai mică rată a şomajului din ţară (1,8%) în scădere cu 2% comparativ cu anul 2005. Singura regiune cu o rată mai mică este Regiunea Bucureşti-Ilfov, cu o valoare a şomajului de lungă durată de 0,2%. Referitor la şomajul în rândul tinerilor, Regiunea Vest se situează pe locul 4 în România, cu o rată de 12,2%, în creştere cu 0,3% comparativ cu anul 2005.

Din punct de vedere al structurii ratei şomajului pe sexe, la nivelul Regiunii Vest rata şomajului este uşor mai mare în rândul bărbaţilor (1,9%, comparativ cu 1,6% cât este în cazul femeilor). La nivelul mediilor de rezidenţă, rata şomajului în mediul rural este 1,9%, uşor superioară celei din mediul urban (1,7%). Structura ratei este similară şi în cazul tinerilor, 13,1% pentru bărbaţi şi 11,1% pentru femei, iar la nivelul mediilor de rezidenţă disparităţile sunt mai accentuate, 19,2% rata şomajului pentru tineri în mediul urban, în timp ce în mediul rural este de doar 4,5%.

Tabel 5.10. Evoluţia ratei şomajului de lungă durată în Regiunea Vest (%)

Indicator	2005	2006	2007	2008	2009	2010	% 2010 / 2005
Rata şomajului de lungă durată (12 luni şi peste)	3,8	3,5	3,0	2,7	2,1	1,8	-2
Rata şomajului de lungă durată pentru tineri (6 luni şi peste)	11,9	10,0	11,6	12,0	11,4	12,2	0,3

5.3.2. Gradul de ocupare pe sectoare de activitate

Structura ocupaţională pe sectoarele principale relevă o situaţie asemănătoare precum şi tendinţe similare cu cele ale structurii valorii adăugate brute, mai pronunţate totuşi cu referire la schimbarea structurală curentă.

La nivel naţional, în 2010 structura ocupaţională se caracteriza printr-o pondere foarte ridicată a sectorului agricol (29,1%), urmat de industrie (20,7%), comerţ (20,3%), administraţie publică, asigurări, învăţământ, sănătate şi asistenţă socială (11,9%), dar mult mai mică în construcţii (7,5%) şi informaţii - comunicaţii (1,6%).

În Regiunea Vest, cea mai mare pondere a persoanelor ocupate este în industrie (27,7%), în sectorul agricol (25,1%), comerţ (21,1%), administraţie publică, asigurări, învăţământ, sănătate şi asistenţă socială (11,9%). În construcţii lucrează 5,9% din populaţia ocupată din regiune, iar în informaţii şi comunicaţii 1,5%.

Comparativ cu România, Regiunea Vest prezintă o pondere semnificativ mai mare a ocupării forţei de muncă în industrie (7% deasupra mediei pe ţară, situându-se pe locul întâi). Pe de altă parte, aceasta prezintă o pondere semnificativ mai mică a ocupării forţei de muncă în agricultură şi pescuit (-4,1%, situându-se pe locul al şaselea, înaintea regiunilor Bucureşti Ilfov şi Centru).

Comparativ cu UE27, Regiunea Vest se caracterizează în principal printr-o pondere mai mare a ocupării în industrie (10,2% peste media UE27) şi agricultură (19,9 % peste media UE27), în timp ce ponderea sectorului construcţii, a informaţiilor şi comunicaţiilor şi a tanzacţiilor imobiliare sunt similare cu media UE27 (Figura 5.300). Acest lucru indică faptul că Regiunea Vest este în continuare capabilă de a susţine o producţie industrială relativ ridicată (spre deosebire de multe regiuni europene vestice, precum şi că este posibilă dezvoltarea unui sector al serviciilor mai dinamic).

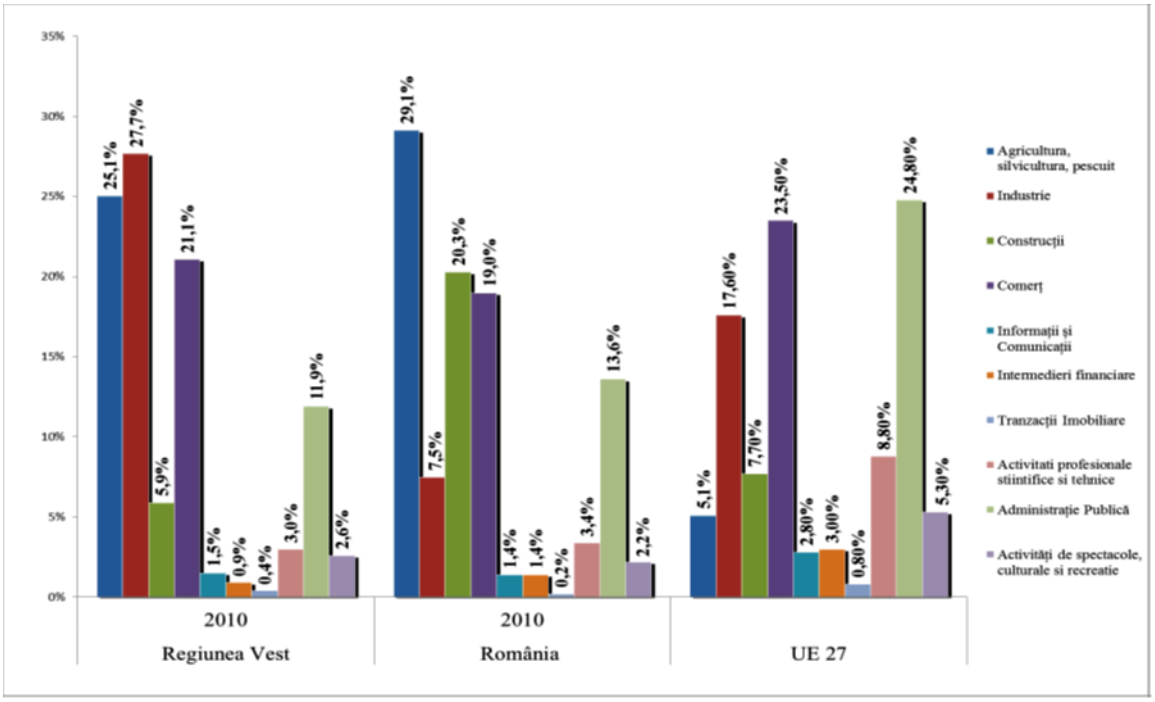

Fig. 5.30. Ponderea populaţiei ocupate pe sectoare în 2010

Ca şi modalitate de concentrare a resurselor pe obiectivele Strategiei Europa 2020, Politica de Coeziune defineşte un set de obiective tematice (OT) la care vor contribui fondurile ESI (ESI - *European Structural and Investment*). Aceste OT-uri oferă o multitudine de obiective de finanţare posibile în întreaga UE, cu incidenţă asupra forţei de muncă, astfel:

- Întărirea cercetării, dezvoltării tehnologice şi inovării;
- Promovarea angajării şi sprijinirea mobilităţii lucrătorilor;
- Promovarea incluziunii sociale şi combaterea sărăciei.

În Comunicatul său *Politica regională ce contribuie la creşterea inteligentă în Europa,* Comisia Europeană oferă sugestii cu privire la conceptele cheie care trebuie prezentate în cadrul unei strategii de specializare inteligentă. Dintre acestea amintim numai pe cele cu legătură directă asupra ocupării forţei de muncă:

- Clustere de inovare pentru creştere regională. Clusterele oferă mediul favorabil de încurajare a competitivităţii şi inovării.
- Medii de afaceri prietenoase de inovare pentru IMM-uri, mai ales cele care se concentrează pe C&D şi crearea de noi firme.
- Infrastructura regională atractivă de cercetare şi centrele de competenţă sunt elemente cheie ale sistemelor de inovare bazate pe cunoştinţe.
- Creativitatea şi industriile culturale pot sprijini dezvoltarea semnificativă a economiilor locale, crearea de locuri de muncă noi şi sustenabile, pot avea un efect de propagare asupra altor industrii şi pot creşte atractivitatea regiunilor şi a oraşelor.

Deosebit de importantă în acest context este şi recomandarea Băncii Mondiale pentru Regiunea Vest, referitoare la obiectivele specifice şi priorităţile de investiţii identificate pentru Axa prioritară 1, "Creşterea competitivităţii locale şi specializarea inteligentă în Regiunea Vest", care poate avea un impact esenţial asupra forţei de muncă.

Astfel, se consideră că prima prioritate de investiţii prin această axă este îmbunătăţirea infrastructurii regionale de cercetare şi inovare şi promovarea centrelor de competenţă.

Obiectivele specifice ale acestei priorităţi de investiţii sunt:

(i) *creşterea capacităţii de cercetare şi inovare a regiunii, cu scopul de a crea noi produse şi tehnologii;*

(ii) *creşterea cooperării dintre actorii locali şi regionali responsabili cu cercetarea, dezvoltarea tehnologică, inovarea şi dezvoltarea afacerilor;*

(iii) *întărirea culturii de asociere a companiilor din Regiunea Vest.*

Nivelul de cercetare în această regiune poate fi crescut prin structuri de parteneriat public-privat. Cercetarea în domenii ca TIC, electronică, procesarea lemnului, energii regenerabile, agroalimentar, pot fi extinse printr-o nouă infrastructură, dezvoltată fie prin structuri publice sau private, acţionând individual sau în asociere.

Regiunea Vest deţine un avantaj comparativ în ceea ce priveşte angajaţii calificaţi (sau cei cu educaţie universitară). Ca mare parte a României, totuşi, Regiunea Vest se confruntă cu o problemă, atât a angajaţilor în etate, restructuraţi din industrii tradiţionale ca mineritul şi industria metaliferă (mai ales în Hunedoara şi Caraş-Severin), precum şi a angajaţilor tineri, care termină şcoala fără a avea calificări cerute pe piaţa muncii.

5.3.3. Analiză date statistice Municipiul Deva

Datele statistice la dispoziţie au fost extrase din *Baza de date a Institutului Național de Statistică INS*.

Prin analiza statistică a datelor specifice Municipiului Deva se confirmă în cea mai mare parte concluziile studiilor de fundamentare a elaborării strategiilor de dezvoltare 2014-2020, realizate pentru Regiunea Vest, prezentate succint în partea de început a capitolului.

5.3.3.1. Ocuparea resurselor de muncă

Salariaţi

Numărul mediu de salariaţi a cunoscut o evoluţie deosebit de oscilantă, fără să poată fi stabilită o regulă generală, acoperitoare pentru întreaga perioadă de referinţă (2002-2015). Graficul de mai jos denotă această evoluţie. Totuși, după cum se observă, în ultimii ani de analiză numărul a rămas relativ constant.

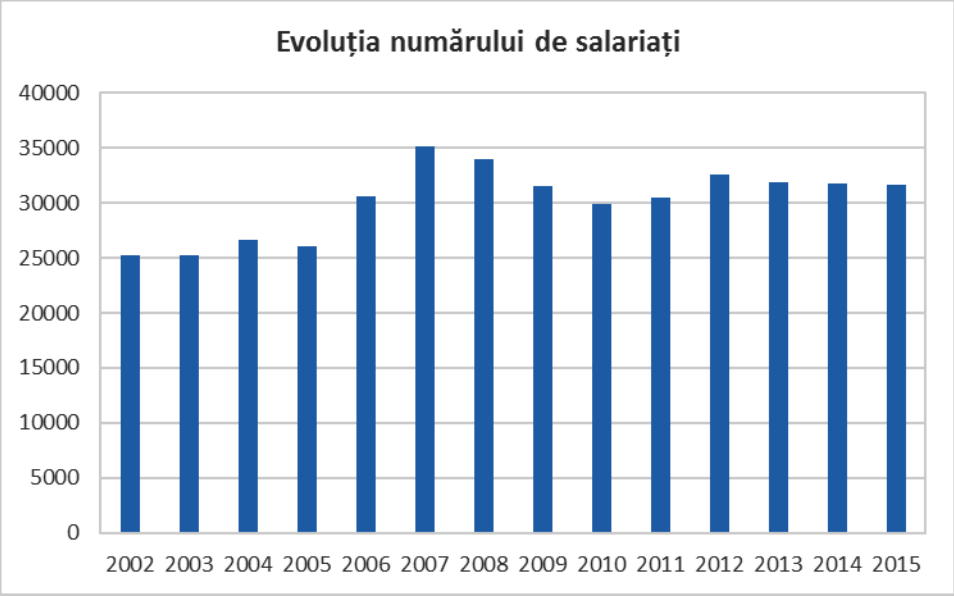

Fig. 5.31. Evolutia numarului de salariati

Sursa: Institutul Național de Statistică

Analizând comparativ evoluția procentuală a numărului mediu de salariați pentru Municipiul Deva și orașele din apropiere, pentru perioada 2002-2015 (sursă: Institutul Național

de Statistică), evidențiată în graficul următor, se observă că este singurul oraș care a înregistrat o creștere în perioada menționată. Ținând cont de faptul că numărul de salariați este prezentat în funcție de localitatea în care își desfășoară activitatea, această evoluție evidențiază nu numai o tendință progresivă a dezvoltării economice a municipiului, dar și caracteristica de pol de atragere pentru locuitorii din zonele învecinate.

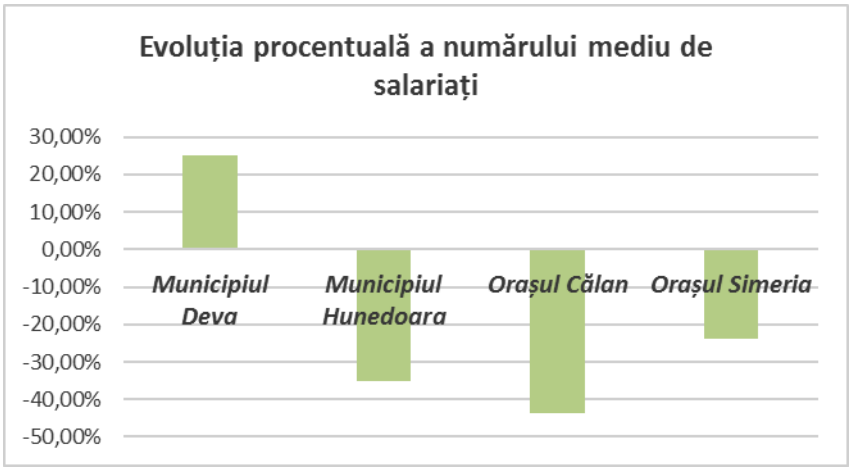

Fig. 5.32. Evoluția procentuală a numărului de salariați, Municipiul Deva, 2002-2015

Evoluţia numărului mediu de salariaţi este în concordanţă directă cu schimbările numerice realizate în principala ramură de activitate a municipiului, industria.

Dacă ne referim la *distribuţia salariaţilor pe domenii de activitate*, o primă observaţie trebuie să se refere la aportul nesemnificativ al agriculturii, care în anul 2000 era de 1%, iar în anul 2011 nu se mai identifică salariaţi în agricultură. Ca urmare, în continuare vom omite acest domeniu de activitate din observaţiile pe care le vom formula.

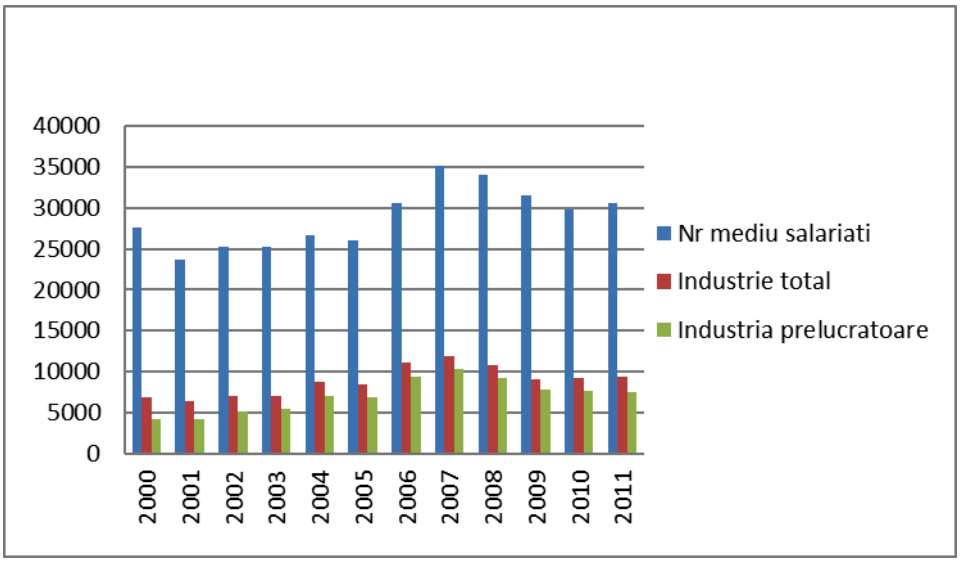

Fig. 5.33. Evolutia numarului de salariati total, industrie total si industria prelucratoare

Sursa: Institutul Național de Statistică

Pentru a avea o imagine relevantă a distribuţiei salariaţilor pe domenii de activitate, au ne vom referi la datele înregistrate la începutul şi sfârşitul perioadei de analiză (Tabelul 5.11). De menţionat faptul că datele pentru *Administraţia publică* şi *Activităţi financiare, bancare şi de asigurări* nu sunt omogene, fiind modificată încadrarea în aceste domenii specifice, noile domenii din 2011 fiind *Servicii administrative şi activităţi de servicii suport* şi *Administraţie puiblică şi apărare, asigurări sociale din sistemul public.*

Tabel 5.11. Evoluţia distribuţiei salariaţilor pe domenii de activitate

Nrc.	Domeniul de activitate	2000		2011	
		Numeric	Procentual	Numeric	Procentual
1	Numărul mediu de salariaţi	27638	100%	30518	100%
2	Industrie total	6796	25%	9424	31%
3	Comerţ	4728	17%	7368	24%
4	Construcţii	2662	10%	2307	8%
5	Transporturi şi poştă	2262	8%	1800	6%
6	Sănătate şi asistenţă socială	2071	7%	1878	6%
7	Învăţământ	1679	6%	1818	6%
8	Administraţie publică	1137	4%	1623	5%
9	Activităţi financiare, bancare şi de asigurări	987	4%	1672	5%
10	Agricultură	286	1%	-	-
11	Informaţii şi comunicaţii	-	-	301	1%
12	Alte domenii	5030	18%	2327	8%

Sursa: Institutul Național de Statistică

Prezentarea paralelă a celor două distribuţii reflectă transformările care au avut loc în distribuţia salariaţilor pe domenii de activitate, consecinţă directă a restructurărilor care au avut loc în această perioadă în structura economică a municipiului (Figura 5.34 şi Figura 5.35).

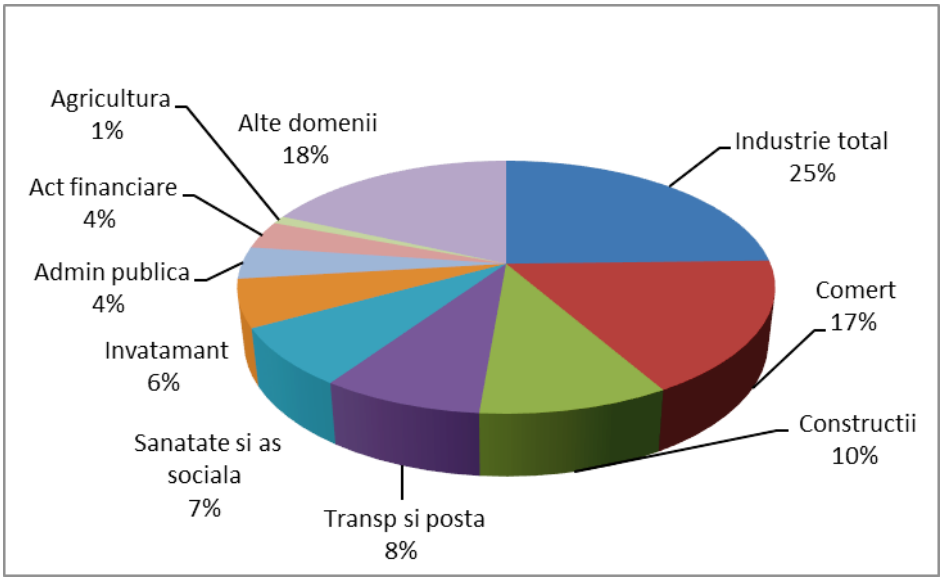

Fig. 5.34. Distributia salariatilor pe domenii de activitate, anul 2000

Sursa: Institutul Național de Statistică

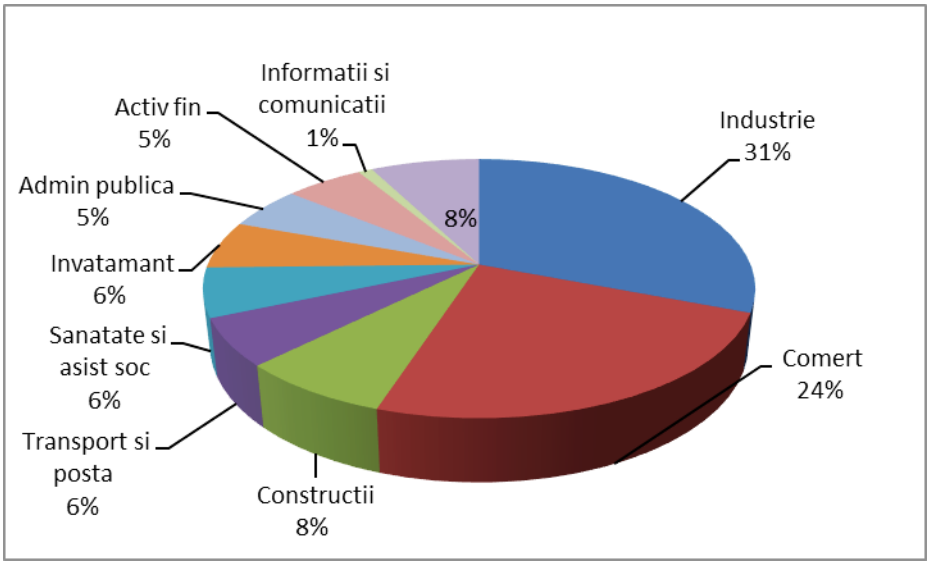

Fig. 5.35. Distributia salariatilor pe domenii de activitate, anul 2011

Sursa: Institutul Național de Statistică

Astfel, dacă în 2000 *industria* deţinea primul loc cu o pondere de 25%, iar *comerţul* locul secund cu ponderea de 17%, acest clasament se păstrează şi în anul 2011, dar cu o accentuare a ponderilor deţinute, respectiv 31% *industrie* şi 24% *comerţ*. Locurile următoare revin ponderii salariaţilor din *comerţ* şi *transport şi poştă*, cu ponderile de 10% şi 8% în 2000, diminuate în 2011 la 8% şi 6%. De remarcat prezenţa în anul 2011 a domeniului *informaţii şi comunicaţii*, care absorbe 1% din numărul totalul salariaţilor municipiului Deva.

Ponderea *învăţământului* a rămas constantă (6%). O creştere uşoară, de 1%, s-a înregistrat la salariaţii din *sănătate şi asistenţa socială* (de la 6% la 7%), precum şi o diminuare de

numai 1% în ceea ce priveşte salariaţii din cadrul *administraţiei publice* şi a *activităţilor financiare, bancare şi de asigurări*.

Deoarece industria reprezintă domeniul principal de activitate al municipiului Deva, vom detalia analiza privind modificările structurale care au avut loc în perioada 2000-2011, cu referire la numărul de salariaţi care şi-au desfăşurat activitatea în acest domeniu.

Tabelul 5.12 prezintă evoluţia distribuţiei numărului de salariaţi pe principalele ramuri industriale în anii 2000 şi 2011. Corespunzător datelor înregistrate în acest tabel se obţin reprezentările grafice de distribuţie din Figurile 5.36 şi 5.37.

Tabel 5.12. Evoluţia distribuţiei salariaţilor din industrie

Nrc.	Domeniul de activitate	2000		2011	
		Numeric	Procentual	Numeric	Procentual
1	Industrie total, din care:	6796	100%	9424	100%
2	- Industria prelucrătoare	4178	61%	7472	79%
3	- Energie electrică şi termică, gaze şi apă	1604	24%	720	8%
4	- Industria extractivă	1014	15%	197	2%
5	- Alte ramuri industriale	-	-	1080	11%

Sursa: Institutul Național de Statistică

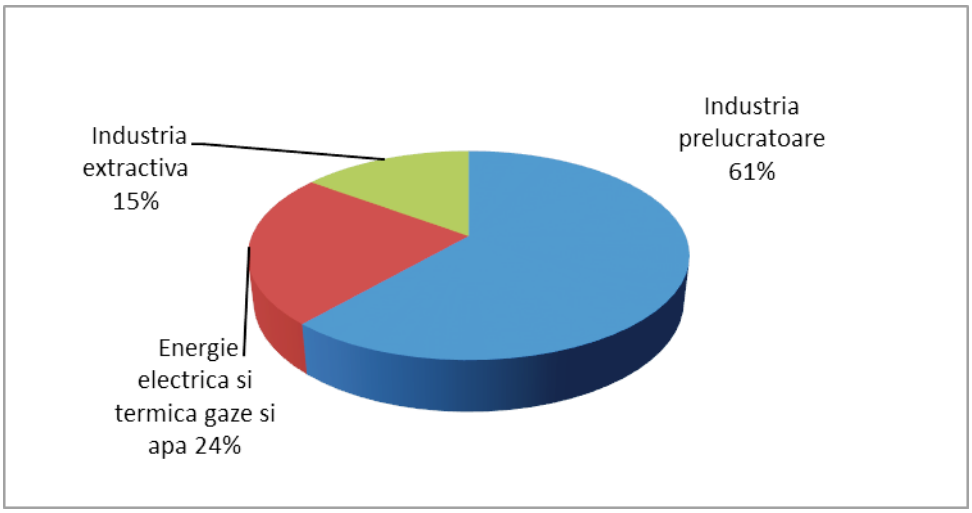

Fig. 5.36. Distributia salariatilor din industrie pe ramuri industriale, anul 2000

Sursa: Institutul Național de Statistică

Prezentarea în paralel a celor două distribuţii este edificatoare asupra mutaţiilor care s-au produs în perioada analizată în ceea ce priveşte numărul salariaţilor din diverse ramuri industriale. Astfel, locul fruntaş deţinut de *industria prelucrătoare* se impune în continuare. Mai mult, de la o pondere de 61%, cât deţinea în anul 2000, s-a făcut saltul la 79%, ceea ce reprezintă o modificare structurală profundă la nivelul municipiului Deva, şi care poate constitui în continuare un punct de analiză pentru o mulţime de alte aspecte socio-economice care au incidenţă cu acest indicator de structură.

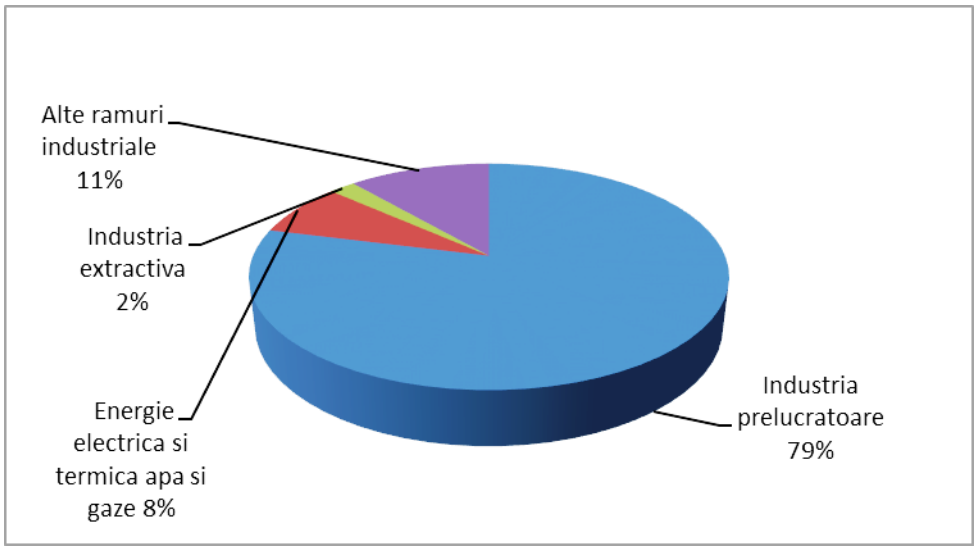

Fig. 5.37. Distributia salariatilor din industrie pe ramuri industriale, anul 2011

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Mutaţii semnificative s-au produs şi la numărul de salariaţi care au activat în domeniul *energiei electrice şi temice, gaze şi apă*. În acest caz, ponderea iniţială de 24% privind salariaţii din total industrie s-a modificat la 8%. Din nou, se poate continua analiza cu aspecte corelate cu această diminuare a ponderii salariaţilor. Totuşi, trebuie să arătăm că modificarea cifrelor absolute aferente (1.604 salariaţi în 2000 şi 720 salariaţi în 2011) denotă o diminuare mult mai mică, numărul salariaţilor din 2011 reprezentând 44% din numărul salariaţilor care activau în ramura respectivă în anul 2000.

Industria extractivă, o ramură deosebit de importantă pentru judeţul Hunedoara, a atras în anul 2000 15% din numărul total al salariaţilor din industrie, în timp ce în anul 2011 ne referim numai la 2% din totalul salariaţilor. În cifre absolute, salariaţii care revin industriei extractive în anul 2011 (197 salariaţi) reprezintă 19,4% din numărul salariaţilor care activau în această ramură industrială în anul 2000 (1014 salariaţi).

Referitor la activitatea din comerţ. Datele la dispoziţie din Fişa localităţii municipiului Deva sunt înregistrate prin *Comerţ,* pentru perioada 2000-2005, respectiv *Comerţ cu ridicata şi cu amănuntul, repararea autovehiculelor şi motocicletelor,* pentru perioada 2008-2011. În prima perioadă, 2000-2005, salariaţii din *comerţ* au cunoscut o creştere continuă, de la 4728 în 2000 la

5568 în 2005, iar în perioada 2008-2011 s-a putut constata o diminure în primii doi ani, de la 7885 în anul 2008 la 7293 în anul 2011, după care numărul salariaţilor a crescut puţin în anul 2011, fiind 7368 salariaţi angajaţi în activităţi comerciale.

Salariaţii din *construcţii* au cunoscut o evoluţie total oscilantă. În ansamblu, pentru întreaga perioadă 2000-2011, se poate observa că numărul salariaţilor s-a diminuat cu 13,3%, de la 2662 salariaţi în 2000 la 2307 salariaţi în 2011. Un punct de maxim absolut al perioadei a fost în anul 2008, când erau prezenţi 4269 salariaţi în domeniul construcţiilor, iar minimul perioadei revine anului 2010, cu numai 2109 salariaţi. De remarcat tendinţa de creştere continuă înregistrată pe subintervalul 2004-2008, valorile succesive din anii respectivi fiind 2236 în 2004, 2258 în 2005, 2621 în 2006, 3007 în 2007 şi 4269 în 2008. Creşterea absolută, de 2033 salariaţi corespunde unei creşteri procentuale cu 91%, deci s-a ajuns la aproape o dublare a salariaţilor din domeniul construcţii.

Șomajul

În ceea ce privește numărul de șomeri pentru perioada 2010-2015, se constată o evoluție general descrescătoare, ajungându-se în anul 2015 la o valoare de 846, într-o scădere accentuată față de valorile din anii anteriori, așa cum se observă și în graficul de mai jos, confirmându-se astfel panta ascendentă a evoluției economice a Municipiului Deva:

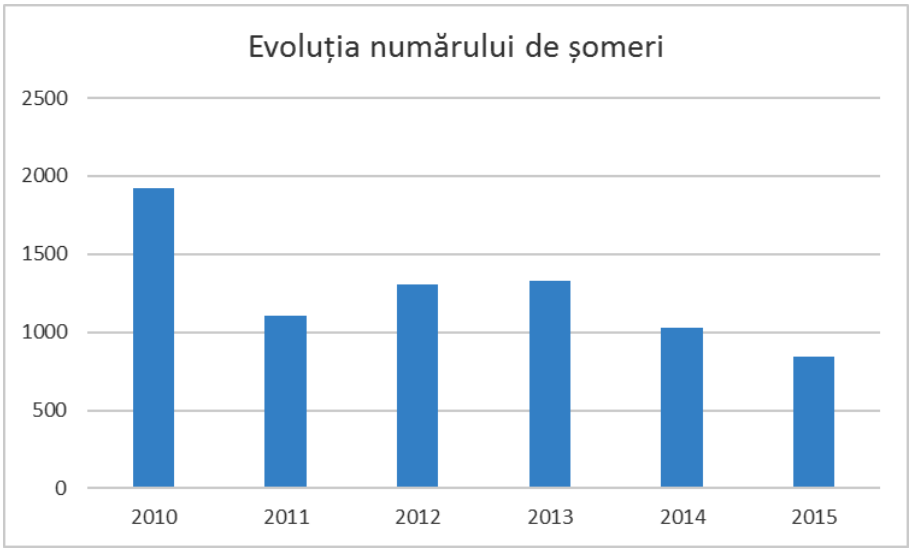

Fig. 5.38. Evoluția numărului de șomeri, Municipiul Deva, 2010-2015

Sursa: Institutul Național de Statistică

5.4. ANALIZA SWOT - Competitivitate, suport afaceri, demografie, resurse umane

PUNCTE TARI
Diversitatea resurselor aparţinând cadrului natural (ale reliefului, hidrografice, climat)
Diversitatea domeniilor de activitate ale firmelor din municipiul Deva.
Nivelul ridicat de instruire a populaţiei municipiului Deva.
Existenţa unei forţe de muncă bine calificate şi instruite în industrie.
Mediul de afaceri local dezvoltat şi spirit anteprenorial ridicat: la sfârşitul anului 2012 au depus bilanţ un număr de 3.730 de firme, dintre care 2.427 cu cifra de afaceri CA>0, reprezentând 30,84% din totalul firmelor din judeţul Hunedoara şi 29,99% din total firme cu CA>0.
Structură economică favorabilă - industria şi serviciile au participat cu 62% în cadrul profitului brut şi cu 56% în cadrul profitului curent din anul 2012, la nivelul municipiului Deva.
Reprezentarea corespunzătoare a domeniului „Comerţul cu ridicata şi amănuntul; repararea autovehiculelor şi motocicletelor”, care deţine o pondere de 16,47% al numărului de angajaţi locali, 15,43% din profitul brut şi 18,24% din profitul curent, la nivelul anului 2012.
Dezvoltarea puternică a domeniului „Construcţii”, ponderea acestuia la nivelul anului 2012 fiind: 9,38% din numărul de angajaţi, 19,20% din profitul brut şi 21,31% din profitul curent.
Reprezentarea semnificativă a domeniului „Activităţi profesionale, ştiinţifice şi tehnice”, cu 3,6% din numărul de angajaţi, 5,32% din profitul brut şi 7,23% din profitul curent.
Eficienţa deosebită a industriei extractive : în anul 2012, cu numai 0,87% din numărul de angajaţi, a realizat un profit brut care reprezintă 25,10% şi un profit curent de 9,48%.
Existenţa unui număr reprezentativ de firme care activează în domeniul turismului, respectiv 225 firme înregistrate din care 154 firme active.
Piaţa imobiliară dezvoltată: la numai 0,60% din numărul de angajaţi, tranzacţiile imobiliare au realizat în 2012 ponderi de 3,36% din profitul brut şi 4,41% din profitul curent.
Sector dezvoltat al exploatării şi prelucrării lemnului.
Sector activ al confecţiilor textile şi metalice.
Dezvoltarea puternică a sectorului privat în comerţ şi servicii.
Număr mare de licee.
Existenţa specialiştilor calificaţi în domeniul consilierii şi orientării pentru carieră în municipiul Deva şi a ONG-urilor profilate pe formarea şi reconversia forţei de muncă.
Modernizarea transportului feroviar prin proiectul de reabilitare a liniei de cale ferată Frontieră – Curtici – Simeria, parte componentă a Coridorului IV Pan – European, pentru circulaţia trenurilor cu viteza maximă de 160 km/h.
PUNCTE SLABE
Şomaj ridicat.
Domeniul „Pescuit şi acvacultura” este practic inexistent; aici este prezentă o singură firmă, care nu are cifra de afaceri CA>0.
Eficienţa scăzută a firmelor din domeniul turismului: cele 154 de firme active (6,34% din total firme active) au realizat în anul 2012 numai 1,39% din profitul brut şi 1,91% din profitul curent.

Lipsa disponibilităţii parcurilor industriale şi logistice publice şi private.
Reprezentarea slabă a sectorului public de cercetare-dezvoltare.
Lipsa invăţământului de nivel universitar, sursă importantă pentru constituirea unor parteneriate de cercetare-dezvoltare pentru o gamă variată de domenii.
Lipsa unor parcuri ştiinţifice şi tehnologice.
Lipsa pe plan local a serviciilor de consultanţă financiare, de management şi de accesare a fondurilor europene.
Inexistenţa serviciilor de instruire şi consultanţă de afaceri de înaltă calitate pe plan local.
Inexistenţa unor branduri ale companiilor devene recunoscute la nivel naţional şi european.
Lipsa unor servicii de consultanţă specializate privind întocmirea setului de documentaţii pentru acordarea de facilităţi fiscale.
Slaba cooperare între industrie şi cercetare.
Inexistenţa unui sistem stimulativ pentru înfiinţarea de IMM-uri în domeniile economice deficitare.
Investiţii scăzute în resursele umane ale IMM-urilor.
Lipsa de parteneriate eficiente între mediul de afaceri şi sistemul de învăţământ.
Scăderea fondului forestier.
Structura excesiv fragmentată a exploataţiilor agricole din cadrul localităţilor aparţinătoare.
Numărul scăzut al produselor tradiţionale atestate.
Slaba reprezentare a parteneriatelor în domeniul agriculturii din cadrul localităţilor aparţinătoare.
Dificultăţi de comercializare a producţiei agricole a fermelor de semi-subzistenţă.
Capacitatea scăzută a populaţiei din mediul rural de accesare a fondurilor europene.
Număr redus de firme care au implementate sisteme de management conform standardelor internaţionale (ISO 9000, ISO 14000, HACCP, OHASAS 18000, ISO 17799-BS 7799 şi/sau ISO 17025).
Incoerenţa legislativă a procesului descentralizării, mai ales cu referire la descentralizarea fiscală.
Lipsa unui cadru de referinţă pentru organizarea unor târguri, pentru promovarea agriculturii şi a produselor agricole locale, care în timp să devină tradiţionale.
Declinul industriei miniere şi siderurgice.
Dezvoltarea slabă a domeniului „Silvicultură şi exploatare forestieră”, sub limita potenţialului existent (un număr de 9 firme active din cele 2.427 care au depus bilanţ şi cu CA>0 pe anul 2012).
Calificarea profesională prin formare iniţială nu se mai realizează prin sistemul de învăţământ public, care nu asigură o acoperire corespunzătoare a tuturor domeniilor de calificare (specializări şi meserii).
Corelarea deficitară a cererii cu oferta de pe piaţa de muncă.
Nivelul de calificare certificat al forţei de muncă, profilul de competenţe certificate ale persoanelor aflate în şomaj, în căutarea unui alt loc de muncă nu corespund cerinţelor specifice ale angajatorilor.
Oferta de calificare sau reconversie nu este suficient de diversificată şi nu există o concurenţă între ofertanţii de formare, această situaţie fiind un obstacol pentru o ofertă flexibilă şi adaptată nevoilor de dezvoltare personală şi profesională a clienţilor.
Ofertanţii de formare activează izolat, neexistând o ofertă globală, corelată a acestora şi adaptată nevoilor identificate la nivel local.
Desfăşurarea deficitară a transportului feroviar de marfă, care afectează realizarea optimă a transportului combinat de mărfuri.

Lipsa de parteneriate eficiente între şcoală şi mediul de afaceri.
Insuficienţa fondurilor destinate activităţilor de formare.
OPORTUNITĂŢI
Calitatea Devei de reşedinţă a judeţului Hunedoara oferă oportunităţi suplimentare de dezvoltare economică şi socială.
Domeniul „Informaţii şi comunicaţii" poate deveni un motor propulsor pentru perioada de referinţă a noii strategii. Datele înregistrate la sfârşitul anului 2012 de firmele din acest domeniu: la 0,97% număr angajaţi, cele 69 firme active (din total 95 înregistrate) au obţinut 1,43% din profitul brut şi 1,85% din profitul curent.
Existenţa programelor de finanţare din partea Uniunii Europene şi finanţare naţională pentru resurse umane.
Accesul României la Fondurile Structurale şi de Coeziune ale Uniunii Europene.
Existenţa conurbaţiei Corvina, formată din UAT Deva, Hunedoara, Simeria şi Călan, care oferă posibilităţi multiple de atragere de finanţări nerambursabile pentru implementarea unor proiecte de interes comun.
Noua abordare a dimensiunii dezvoltării urbane în România, preconizată pentru perioada 2014-2020, cu definirea municipiului Deva drept pol metropolitan cu potenţial regional limitat.
Creşterea numărului de investitori ca urmare a fenomenului de migrare a acestora dinspre polii Arad şiTimişoara către estul regiunii.
Mediatizarea oportunităţilor de afaceri.
Construirea autostrăzii Nădlac-Arad-Timişoara-Deva-Sibiu are un impact semnificativ pentru creşterea atractivităţii regiunii pentru potenţialii investitori.
Reorientarea băncilor în vederea sprijinirii înfiinţării şi dezvoltării sectorului IMM prin diversificarea serviciilor bancare.
Întărirea / specializarea instituţiilor care oferă servicii de consultanţă.
Existenţa unor spaţii de producţie şi capacităţi de producţie nefolosite.
Reabilitarea blocurilor energetice de la S.C. Complexul Energetic Hunedoara S.A.
Potenţial ridicat de producere a energiei regenerabile – hidroenergie, biomasă şi creşterea interesului investitorilor pentru acest sector.
Disponibilitatea fondurilor europene pentru extinderea şi modernizarea IMM-urilor, creşterea productivităţii, internaţionalizare şi standardizare, crearea de noi locuri de muncă.
Susţinerea înfiinţării şi funcţionării grupurilor de producători din mediul rural prin fonduri europene.

Creşterea interesului pentru produsele ecologice, naturale şi tradiţionale.
Creşterea cererii pe plan mondial pentru produsele agroalimentare şi agricole bio.
Creşterea competitivităţii întreprinderilor prin investiţii în proiecte de cercetare-dezvoltare-inovare.
Creşterea importanţei economiei bazate pe cunoaştere, care avantajează zonele cu forţă de muncă înalt calificată.
Dezvoltarea pieţei de servicii de afaceri (firme de consultanţă).
Dezvoltarea învăţământului la distanţă.
Finanţări pentru cursuri de formare profesională şi cursuri de calificare pentru populaţia din mediul rural (POS DRU).
Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR)
Programul LEADER şi înfiinţarea GAL-urilor oferă noi forme de dezvoltare rurală.
Raportul cost/calitate pentru forţa de muncă este avantajos pentru angajatori.
Accesarea fondurilor europene de către populaţia din satele aparţinătoare
Cadru legislativ flexibil şi corelat cu cel european în domeniul calificărilor profesionale prin sistemul de învăţământ.
AMENINŢĂRI
Posibilitatea neadaptării la condiţiile de calitate impuse de Uniunea Europeană.
Invadarea pieţei cu produse din import.
Lipsa coeziunii şi cooperării dintre diferite ramuri industriale, lipsa integrării intreprinderilor în lanţurile de producţie.
Activitatea deosebit de scăzută în domeniul inovativ, atât în sectorul public, cât şi în cel privat.
Stabilirea şi exercitarea deficitare privind dreptul de proprietate intelectuală.
Lipsa unor corelări ale programelor de dezvoltare a infrastructurii şi nevoile de echipare a zonei cu potenţial de dezvoltare a IMM-urilor.
Accesul scăzut la capital al IMM-urilor ,i nivelul scăzut al abilităţilor anageriale la nivelul acestora.
Stabilirea arbitrară a preţurilor/tarifelor serviciilor publice datorită poziţiei de monopol.
Fiscalitatea împovărătoare.
Birocraţia.
Politica fiscală în continuă schimbare face dificilă planificarea eficientă a unei afaceri.
Forţa de muncă angajată la negru.
Instabilitatea legislaţiei.
Competiţia neloială datorită pieţei negre.
Inexistenţa unei infrastructuri de cercetare performante scade posibilităţile şi atractivitatea tinerilor cercetători valoroşi de a rămâne în România.

Gospodăriile de semi-subzistenţă nu pot îndeplini cerinţele UE.
Fluctuaţiile de pe piaţa forţei de muncă depind de mişcările pieţei europene sau mondiale, atât în cazul întreprinderilor mari, dar mai ales în cazul celor mici şi medii.
Migrarea forţei de muncă calificate şi mai ales înalt calificate către ţările membre ale Uniunii Europene este un proces cu tendinţe de creştere, având efecte negative pe termen mediu şi lung.
Reduceri de personal în sectorul bugetar.
Nivelul scăzut al salariilor din învăţământ şi cercetare.
Puterea de cumpărare locală aflată la un nivel destul de scăzut.
Balanţă negativă natalitate-mortalitate.

6. POTENTIALUL TURISTIC SI CULTURAL

6.1. Recomandări Banca Mondială

6.1.1. Caracteristicile turismului în Regiunea Vest

Caracteristicile sectorului de turism fac din acesta un sector cheie pentru promovarea creşterii inteligente, durabile şi favorabile incluziunii pe care Europa 2020 doreşte să oîncurajeze. Acest lucru este confirmat chiar în cadrul strategiei, care prezintă creşterea competitivităţii sectorului de turism din Europa ca fiind una dintre priorităţile acesteia în cadrul iniţiativei emblematice "O Politică industrială pentru era globalizării".

Există trei caracteristici de bază care poziţionează sectorul turismului în centrul strategiei Europa 2020:

- Turismul este a treia cea mai importantă activitate socio-economică din UE după sectorul comerţului şi distribuţiei şi sectorul construcţiilor. Acest sector generează peste 5% din PIB din economia europeană şi foloseşte 5,2% din forţa de muncă. Când sunt luate în calcul sectoarele conexe turismului, aceste procente cresc la 10%, respectiv 12%.
- Turismul este una dintre activităţile economice cu cel mai mare potenţial pentru crearea creşterii şi a locurilor de muncă în UE. În ultimii ani, acesta nu numai că a creat mai multe locuri de muncă decât media din economie, ci a generat şi mai multe oportunităţi de ocupare a forţei de muncă pentru tineri, femei şi muncitori necalificaţi. Acest lucru este ilustrat prin faptul că proporţia de tineri care lucrează în sectorul turismului este dublă faţă de restul economiei.
- În ansamblu, sectorul turismului este esenţial pentru stimularea coeziunii teritoriale în UE, în special pentru încurajarea integrării economice şi sociale a zonelor rurale şi de munte, a regiunilor de coastă şi a insulelor, a regiunilor periferice şi ultraperiferice, precum şi a regiunilor mai puţin prospere.

Regiunea Vest are un avantaj comparativ latent în sectorul turismului

Principalele motive prin care se susţine avantajulsectorului turistic din această regiune pot fi prezentate pe scurt după cum urmează:

- *Patrimoniul natural (inclusiv parcurile naturale şi izvoarele termale);*
- *Patrimoniul istoric şi arhitectural;*
- *O mai bună accesibilitate decât majoritatea regiunilor din România şi avantajul de a se contura ca un centru de afaceri transfrontalier pentru vecinii săi.*

Per ansamblu, în cadrul sectorului de turism al Regiunii Vest pot fi identificate anumite provocări ce trebuie soluţionate în vederea valorificării eficiente a potenţialului natural, cultural şi istoric existent.

În acest sens pot fi amintite drepturile de proprietate neclare pentru patrimoniul istoric şi cultural, cum sunt castelele, spaţiile balneare etc., care determină blocarea accesului la fondurile europene. Un alt impediment este generat de capacitatea publică administrativă redusă pentru proiecte complexe de investiţii în turism sau pentru atragerea şi gestionarea proiectelor de tip PPP (Parteneriat Public Privat). De remarcat şi lipsa unor produse turistice regionale integrate,care să fie vândute pe pieţele turistice locale şi străine.

Un cluster de turism poate sprijini cooperarea între actorii turistici, precum şi între sectorul turismului şi diferiţi actori din domeniul inovării. Prin capacitatea sa de a stimula dezvoltarea infrastructurii publice şi private în conformitate cu strategiile locale de dezvoltare pe zone, integrate şi multisectoriale, acesta poate deveni o forţă motrice pentru dezvoltarea atât a asociaţiilor inovatoare conexe, cât şi a companiilor de turism.

Deci clusterul de turism poate acţiona ca o platformă de punere în aplicare a obiectivelor de specializare inteligentă,în scopul orientării fondurilor europene către proiecte integrate şi durabile de turism, cu sprijinirea investiţiilor în infrastructura public-privată. De exemplu, ”sub-clusterul” ecoturism poate sprijini crearea unei reţele regionale de destinaţii de ecoturism, cu dezvoltarea concomitentă de infrastructuri ecologice şi creşterea gradului de utilizarea surselor regenerabile de energie, etc.

Mai mult, legăturile dintre clusterele de turism şi cele de TIC pot acţiona ca instrumente eficiente de promovare a dezvoltării economice. Astfel, clusterul de turism ar induce elemente-cheie pentru strategii de investiţii teritoriale integrate, în special în contextul proiectelor de renovare urbană, culturale şi de evenimente.

Diversele tipuri de turism ce formează avantajul comparativ al sectorului turismului în cadrul Regiunii Vest sunt detaliate în continuare (Figura 6.1).

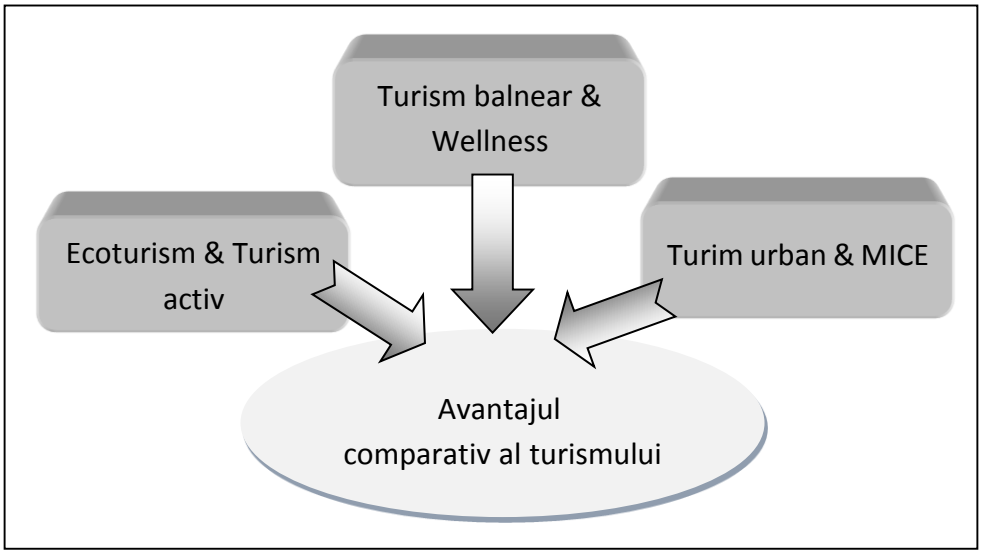

Fig. 6.1. Tipuri de turism în Regiunea Vest

6.1.1.1. Turism urban şi MICE

Turismul urban (Figura 6.2) este văzut tot mai mult ca un instrument de facilitare pentru promovarea oraşelor europene ca destinaţii turistice. Acesta crează conexiuni cu alte sectoare ce devin tot mai importante, fapt care generează noi echipamente/infrastructură (muzee, spaţii de cazare, restaurante, etc.) cu impact asupra calităţii vieţii locuitorilor.

În plus, dezvoltarea turismului influenţează imaginea oraşelor şi modul în care acestea sunt percepute: dacă un oraş este perceput ca destinaţie turistică, acesta devine atractiv nu doar pentru turişti, ci şi pentru locuitorii săi şi sectorul afacerilor în ansamblu.

Principala formă de turism în oraşele din Regiunea Vest este reprezentată de turismul de afaceri. Atractivitatea zonei din punct de vedere economic şi al investiţiilor este ilustrată prin faptul că cei care călătoresc în scop profesional reprezintă majoritatea şederilor de o noapte în hotelurile principalelor oraşe din Regiunea Vest.

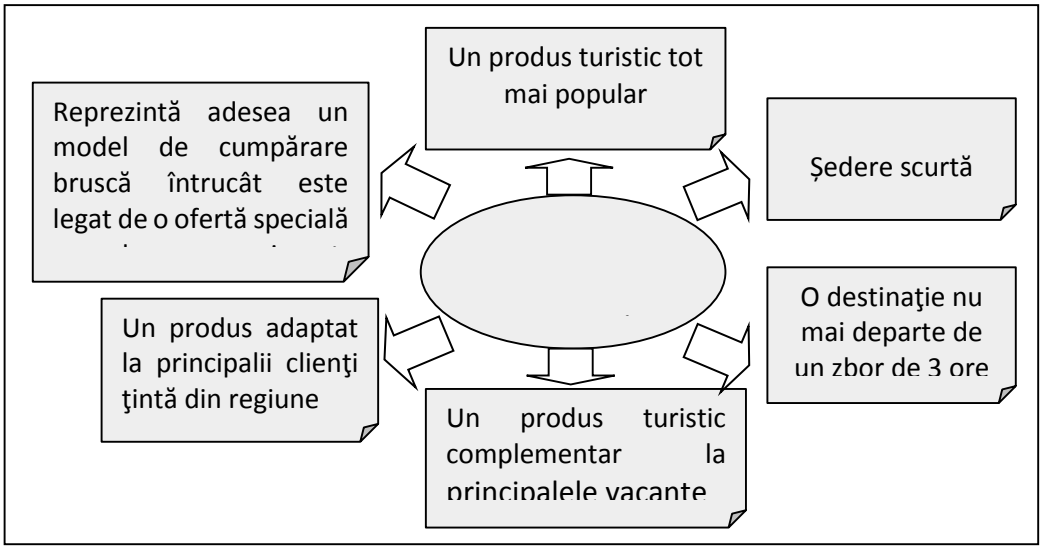

Fig. 6.2. Caracteristici ale turismului urban

Apropierea Regiunii Vest de Europa de Vest şi Centrală, căile de acces de nivel internaţional şi potenţialul economic al regiunii atrag tot mai mulţi investitori, contribuind la dezvoltarea turismului de tip MICE: ***m**eetings, **i**ncentives, **c**onventions and **e**xhibitions*.

MICE include participarea vizitatorilor la următoarele activităţi:

- Asociaţii/ Caritate/ Institute/ Evenimente Sociale;
- Întâlniri şi conferinţe guvernamentale;
- Evenimente Corporative - dineuri, lansări de produse, conferinţe, acordări de premii etc;
- Călătorii de stimulare;
- Ospitalitate corporativă;
- Expoziţii şi prezentări comerciale.

Turismul urban şi cel de tip MICE reprezintă un potenţial real de dezvoltare cu condiţia soluţionării adecvate a unor blocaje importante pentru acest segment de turism:

- caracterul sezonier mare şi şederea medie mică;
- capacitatea mică de a transforma fluxurile de turişti de afaceri în turişti de agrement;
- lipsa unor centre multifuncţionale pentru activităţi sportive, afaceri şi evenimente culturale.

Recomandări pentru turismul MICE în Regiunea Vest:

⇒ *Axarea pe managementul evenimentelor şi realizarea de investiţii în turismul de agrement, precum şi organizarea de întâlniri şi evenimente profesionale;*

Zonele metropolitane de succes au plasat industria turismului şi managementul evenimentelor în centrul strategiei lor de turism sau au investit acest tip de turism ca parte a unei strategii mai ample.

⇒ *Promovarea unui program cultural şi de evenimente;*

Strategia culturală şi a evenimentelor poate deveni un element cheie pentru a atrage turişti în oraşele care se află într-o permanentă căutare de originalitate. Susţinerea unui program echilibratde evenimente în fiecare sezon este un aspect important pentru o destinaţie urbană în scop turistic.

Organizarea de evenimente majore în extra sezon poate reprezenta o modalitate eficientă de creştere a fluxurilor de turişti în timpul sezonului slab.

6.1.1.2. Turism balnear şi de wellness

Resurse balneare şi turism medical

Regiunea Vest are mai multe staţiuni balneare importante. Staţiunile balneare sunt elemente cheie pentru turismul din Regiunea Vest datorită amplasării lor, patrimoniului istoric deţinut, obiceiului naţional de a merge în concediu în staţiuni balneare, precum şi noii tendinţe internaţionale depracticare a turismului balnearşi medical.Judeţul Hunedoara este reprezentat în acest sens prin staţiunile Geoagiu Băi şi Băile Călan.

Regiunea Vest ar putea să se poziţioneze ca o regiune-pilot în domeniul tratamentului anti-îmbătrânire. Acest lucru poate fi realizat prin specializarea facilităţilor de tratament balnear din oraşe şi staţiuni spre prevenirea şi terapia anti-îmbătrânire.Această recomandare a Băncii Mondiale pentru Regiunea Vest este perfect valabilă şi pentru municipiul Deva.

Ana Aslan şi Gerovital pot constitui un punct de plecare în domeniul turismului medical. Această ofertă poate fi completată prin controale medicale generale, chirurgie estetică cu lumină, program anti-fumat, tratament anti-alcool, program de slăbire, etc.

Promovarea staţiunilor balneare ca destinaţii turistice medicale transfrontaliere

Clusterul turistic ar putea gestiona proiectarea produselor personalizate pentru anumite pieţe şi ar putea oferi informaţii şi sprijin pentru centrele balneare şi de tratament medicale regionale pentru certificarea lor şi în procesul de acreditare.

6.1.1.3. Ecoturism şi turism activ

Promovarea potenţialului de ecoturism al regiunii

Regiunea Vest poate deveni prima regiune din România care să dezvolte destinaţii de ecoturism, având în vedere că potenţialul patrimoniului natural este unul dintre cele mai importante ale ţării. Ecoturismul reuneşte turismul rural cu activităţile active şi de aventură şi corespunde evoluţiilor recente de pe partea cererii de turism europeană.

Această formă de turism se bazează pe o abordare de dezvoltare de jos în sus, oferind nu numai dezvoltare durabilă şi protejarea patrimoniului natural şi cultural, dar, de asemenea, o păstrare maximă a beneficiilor economice la nivel local.

6.1.2. Patrimoniul turistic al Regiunii Vest

Unul dintre principalele active ale Regiunii Vest constă în resursa de patrimoniu natural: peisaje muntoase, trecători, lacuri, izvoare de ape termale şi minerale, parcuri şi rezerve naturale.

Aproximativ 26% din toate zonele protejate din România sunt situate în Regiunea Vest. Aceste zone protejate fac parte din reţeaua Natura 2000. Principalele parcuri naţionale şi naturale din Regiunea Vest acoperă o arie de aproximativ 4.461 kilometri pătraţi, ceea ce reprezintă 13,4% din suprafaţa terestră a Regiunii Vest. Dintre acestea ne vom referi succint la parcurile naţionale Domogled – Valea Cernei şi Retezat.

Parcul Naţional Domogled - Valea Cernei este al doilea ca dimensiune din ţară şi singurul care cuprinde un întreg bazin hidrografic şi mai multe masive muntoase. Domogled este situat în apropiere de Băile Herculane şi este considerat una dintre cele mai bogate rezervaţii în ceea ce priveşte speciile de plante din Europa. Aici pot fi întâlnite toate cele trei tipuri de ecosisteme existente în România: acvatic, terestru şi acvatic subteran.

Parcul Naţional Retezat reprezintă cea mai complexă rezervă ştiinţifică din România.Importanţa acestuia este recunoscută de organizaţiile internaţionale ca UNESCO, ce au inclus Parcul Retezat pe lista Rezervaţiilor Naturale ale Biosferei. Parcul are o suprafaţă de 20.000 ha şi cuprinde relief glaciar (numeroase circuri, văi şi lacuri glaciare), plante rare (orhideea de munte, floarea de colţ, nucul sălbatic) şi exemplare valoroase alefaunei.

Din categoria parcurilor naturale ne vom referi la *Parcul Natural Grădiştea Muncelului-Cioclovina*. Acesta este o arie protejată de interes naţional (categoria 5 IUCN) situată în Munţii

Şureanu din Carpaţii Meridionali. Principalele atracţii turistice sunt siturile carstice naturale şi cele arheologice, precum peştera preistorică pictată Cioclovina şi fortăreţele dacice Sarmizegetusa Regia, aflateîn patrimoniul UNESCO.

În ceea ce priveşte patrimoniul istoric şi arhitectural, 2.104 monumente şi situri istorice situateîn Regiunea Vest au fostînregistrate pe lista naţională a Monumentelor Istorice din România. În judeţul Hunedoara, resursele turistice antropice sunt diverse, cuprinzând cetăţi şi fortăreţe romane (complexul Ulpia Traiana Augusta dacică Sarmizegetusa), cetăţi medievale (Castelul Corvinilor, Cetatea Deva), artă şi arhitectură istorică şi religioasă, muzee şi galerii de artă, etnografie şi folclor.

Patrimoniul cultural intangibil este, de asemenea, bine reprezentat în această regiune prin folclor şi tradiţii. Cel mai cunoscut element de patrimoniu intangibil din Regiunea Vest este reprezentat de dansul Căluşarii, un dans foarte dinamic ce pare să aibă origini antice, precreştine şi care a fost inclus pe lista de patrimoniu intangibil al UNESCO.

Principalele provocări pentru dezvoltarea ecoturismului în Regiunea Vest includ:

- infrastructura de turism montan/natural nedezvoltată sau învechită;
- lipsa legăturilor cu reţeaua europeană Greenway;
- lipsa infrastructurii de interpretare/ghidare sau informaţii turistice, în special în ecoturism.

6.2. Potenţialul turistic al cadrului natural

Caracteristicile geografice naturale ale municipiului Deva şi ale împrejurimilor acestuia constituie un potenţialul geografic natural deosebit, o premisă esenţială de dezvoltare a turismului. Valenţele atractive, de factură estetico-peisagistică, se datorează atât prezenţei zonei muntoase, cât şi a zonei deluroase care bordurează Deva, cu un grad ridicat de împădurire.

În cadrul zonei turistice Deva, în raport cu distribuţia resurselor turistice, pot fi evidenţiatezonele hunedorene ale următoarelor areale: arealul Hunedoara - Ghelari; axa Mureşului; axa Deva - Hunedoara - Haţeg. Simpla enumerare a acestora deschide perspective largi de abordare, datorate poziţiei privilegiate a municipiului Deva.

Deoarece cadrul natural oferă oportunităţi deosebite de dezvoltare pentru perioada de planificare vizată de strategie, s-a considerat necesară alocarea unui spaţiu adecvat acestei teme, fără a ne propune o prezentare exhaustivă.

6.2.1. Potenţialul turistic morfologic

Relieful, element fundamental în definirea potenţialului de atractivitate al unui teritoriu, se impune prin valenţele predominant peisagistice.

Municipiul Deva este situat, din punctul de vedere al provinciilor istorice româneşti, la interferenţa Transilvaniei cu Banatul, la 45'53" latitudine nordică şi 22'54" longitudine estică, la o înălţime de 187 m faţă de nivelul mării, pe cursul mijlociu al râului Mureş, pe malul stâng al acestuia. Aşezat la o altitudine relativ joasă, într-o mică depresiune, beneficiază de cea mai temperată climă din întreg Ardealul, fiind ferit de curenţi, fapt ce recomandă oraşul Deva ca un autentic centru turistic, odihnitor şi reconfortant.

Relieful judeţului Hunedoara cuprinde unităţi de relief distincte, între acestea regiunile muntoase ocupând o pondere majoritară. Depresiunile intramontane şi colinare, zonele depresionare şi defileurile, completează structura reliefului din cuprinsul judeţului.

Regiunile muntoase constituie relieful cel mai vechi şi fragmentat, dar extrem de variat sub aspect geomorfologic. Carpaţilor Meridionali le aparţin masivele înalte şi mijlocii din sudul şi sud-estul judeţului, în timp ce Carpaţii Occidentali cuprind masivele mici şi mijlocii din vest şi nord. Din punct de vedere al treptelor de altitudine, etajul montan este compus din subetajele alpin (zone întinse din Munţii Retezat, Godeanu, Parâng şi parţial Ţarcu) şi cel de pădure (zonele medii şi joase din Munţii Retezat, Godeanu, Ţarcu, Parâng, aşa-numitul Podiş dacic din Munţii Şureanu, Poiana Ruscă, Metaliferi şi Masivul Găina).

Judeţul Hunedoara dispune şi de un relief carstic diversificat (endocarst şi exocarst), marea majoritate a acestor forme dezvoltându-se în roci calcaroase, excepţie făcând aşa-numitul speudocarst. Depresiunile intramontane din judeţul Hunedoara (Petroşani, Haţeg, Strei) reprezintă treapta de relief cea mai joasă, acestea având aspectul unor golfuri.

Municipiul Deva deţine resurse morfo-peisagistice superioare mediei, datorită existenţei unor condiţii favorizante în acest sens. Astfel, prin poziţia sa centrală în judeţul Hunedoara, Deva beneficiază din plin de întreg potenţialul oferit de ambientul geografic. Oraşul se învecinează cu munţii Poiana Ruscă şi munţii Apuseni în nord, iar cu Măgura Uroiului în est. Latura de S-E aparţine munţilor Orăştiei (Şureanu).

Spre sud, când condiţiile atmosferice sunt propice, se zăresc în depărtare munţii Parâng şi masivul Retezat. Dealurile din apropierea oraşului (Dealurile Devei) sunt utimele ramificaţii ale munţilor Poiana Ruscă, formate din andezit, având înălţimea maximă de 697 metri şi cuprind oraşul ca într-un semicerc, ferindu-l de excese climatice.

Zona depresionară Haţeg-Mureş cuprinde depresiunile Haţegului, Strei-Cerna (Hunedoara) şi culoarul Orăştiei. Culoarul Orăştiei este mărginit de Munţii Metaliferi şi Şureanu şi are un caracter deluros spre sud, iar spre nord este alcătuit din terasă şi lunci. Defileul Mureşului este cuprins, pe teritoriul judeţului, între localităţile Deva şi Zam, şi reprezintă un culoar depresionar format dintr-o succesiune de defileuri şi bazine.

Munţii Poiana Ruscă, unitate fizico-geograficăcomponentă a sistemului Occidental al Carpaţilor, deţin resurse turistice naturale concentrate în areale de dezvoltare turistică, dar şi resurse antropice de o deosebită semnificaţie. Localizarea geografică conferă acestor munţi o situaţie privilegiată, derivată din prezenţa unei morfologii variate, cu o structurare etajată morfologic şi altitudinal, completată de o fragmentare accentuată exercitată de reţeaua hidrografică şi, implicit, de o fizionomie cu o diversitate peisagistică particulară.

Sudul extrem al Munţilor Apuseni, definit de lanţul montan de mică altitudine ***Zarand-Metaliferi,*** găzduieşte o multitudine de obiective turistice locale, foarte puţin cunoscute la nivelul ţării, cu atât mai puţin pe plan mondial. Unicitatea lor, prin multitudinea de coline mici împădurite, îi face mult mai spectaculoşi decât dacă s-ar afla într-o zonă montană consacrată.

Muntele Vulcan (1263 m), cel mai spectaculos şi căutat obiectiv montan din Munţii Metaliferi, nu impresionează prin altitudine, ci prin sălbăticia peisajelor. Există trasee turistice care urcă pe brânele de la baza pereţilor de stâncă, dar accesul până sus este deosebit de greu şi periculos.

Munţii Zarandului nu prezintă un relief semeţ datorită altitudinilor mici, de regulă sub 600 m, vârful Drocea fiind cel mai înalt (836 m). Văile sunt mai abrupte în partea inferioară şi prezintă cursuri de apă cu debit mic. Majoritatea văilor sunt străbătute de drumuri forestiere accesibile chiar şi autoturismelor.

Configuraţia reliefului Munţilor Zarandului poate permite practicarea cu uşurinţă a cicloturismului.

Măgura Uroiului este oarie protejată de interes naţional, de categoria a IV-aIUCN (rezervaţie naturală, tipgeologic), şi se află la confluenţaStreiuluicuMureşul.Cea mai veche menţiune despre existenţa unor artefacte preistorice la Măgura Uroiului este de la sfârşitul secolului al XIX-lea, când G. Téglás a afirmat că primele comunităţi preistorice au pătruns pe Valea Mureşului.

I.Marţian, într-un studiu arheologic publicat în 1921, a menţionat existenţa unei fortificaţii pe Măgura Uroiului, pe care a atribuit-o dacilor.

Munţii Orăştiei sunt consideraţi centrul Politic, economic, militar şi spiritual al Daciei. Zona Muntiilor oraştiei este delimitata de raurile Strei, Mureş şi Sebes. Deşi denumirea geografică a munţilor este aceea de Munţii Şureanu, cea de Munţii Orăştiei este mai des folosită de istorici şi arheologi, pornind de la oraşul cu acelasi nume. Din punct de vedere geologic, Munţii Şureanu se suprapun în totalitate Pânzei Getice.

Parcul Naţional Retezat

Este o arie geografică ocrotită de lege, fiind localizat pe suprafaţa Munţilor Retezat, în partea sud vestică a judeţului Hunedoara. Acesta este primul parc naţional din România şi a luat fiinţă în anul 1935, ca urmare a frumuseţilor naturale existente pe teritoriul munţilor de aici. Suprafaţa totală a parcului este de 54400 hectare, iar altitudinea la care se află este cuprinsăîntre 800 şi 2509 m.

Din 2004 Parcul Naţional Retezat a devenit membru al fundaţiei PAN Parks, iar din anul 2007 este protejat ca propunere de sit pentru reţeaua ecologică europeană Natura 2000, în vederea conservării habitatelor naturale şi a speciilor de plante şi animale sălbatice de interes comunitar, cât şi a protejării şi conservării speciilor avifaunistice.

Geoparcul Dinozaurilor Ţara Haţegului

Este o arie protejată de interes naţional ce corespunde categoriei a V-a IUCN (parc natural), situată în sud-vestul Transilvaniei, în partea sud-vestică a judeţului Hunedoara, pe teritoriul administrativ al oraşului Haţeg şi pe cele ale comunelor: Baru, Densuş, General Berthelot, Pui, Răchitova, Râu de Mori, Sarmizegetusa, Sălaşu de Sus, Sântămăria-Orlea şi Toteşti.

Aria naturală a fost declarată parc natural în 2004, iar din 2005 geoparcul a fost acceptat în Reţeaua Europeană a Geoparcurilor şi în Reţeaua Globală (sub egida UNESCO). În cadrul geoparcului sunt incluse şi următoarele rezervaţii naturale: Paleofauna reptiliană Tuştea, Locul fosilifer cu dinozauri Sânpetru, Mlaştina de la Peşteana, Calcarele de la Faţa Fetii, Vârful Poieni, Pădurea Slivuţ, Fânaţele cu narcise Nucşoara, Fânaţele Pui.

Geoparcul Dinozaurilor este o îngemănare a geodiversităţii, biodiversităţii, patrimoniului istoric şi cultural, într-un mod sinergic cu activităţile socio-economice ale Ţării Haţegului. În 2011, Geoparcul Dinozaurilor „Ţara Haţegului" a fost inclus în clasamentul celor mai bune 7 poteci tematice din România, pentru traseul Valea dinozaurilor. Această potecă tematică are ca punct de plecare localitatea Sântămăria Orlea şi trece prin mai multe puncte de interes din Geoparcul Dinozaurilor „Ţara Haţegului".

6.2.2. Potenţialul turistic hidrografic

6.2.2.1. Apele minerale (sărate)

Municipiul Deva posedă în interiorul limitelor sale o serie de resurse hidrominerale legate de apariţia ***izvoarelor sărate***. Cele mai vechi băi din localitate au fost doua băi sărate, amenajate la sfârşitul secolului XIX.

Prima se afla într-o casă situată în strada Horia, ce datează din sec al XVIII-lea. Deţinea o instalaţie primitivă şi de mică capacitate şi a funcţionat o lungă perioadă. În 1919, apa a început să fie scoasă cu motor şi să fie încălzită, iar localul a fost şi el reamenajat, reparat şi mărit. Baia se situa la 192m altitudine, la poalele dealului Cetăţii, chiar în raza oraşului, oferind astfel o privelişte deosebită, dar şi condiţii de staţiune balneară modernă, cu mari avantaje terapeutice.

Cea de-a doua baie sărată se găsea pe locul actualei băi sărate. În prima jumatate a secolului al XIX-lea exista pe acelaşi loc o mică instalaţie de baie cu 3 vane, iar mai apoi, la 1880, cu 5 vane. La 1860, medicul comitatului, Dr. Szabo Stefan, este preocupat de construirea şi

amenajarea băii, cu o capacitate mare şi un confort deplin, dar fără finalizarea acestui proiect ambiţios. În 1906, s-a realizat o nouă construcţie pentru Baia Sărată şi au fost instalate 10 vane. În anul 1973, a fost înfiinţată *Secţia de Recuperare a Spitalului Judeţean*, dotată cu două servicii de hidroterapie.

Despre ***băi cu abur*** se ştie că, la 1857, un cetăţean cerea aprobarea deschiderii uneia în Deva, iar în 1896 aflăm că s-a înfiinţat o baie de aburi, de către tinichigiul Nagy Francisc. Aceasta a ajuns apoi în mâinile comerciantului Steiner Francisc, fiind instalată în strada Băii, actuala stradă I.L. Caragiale. Se cunoaste că a existat până în 1916.

Trecerea în revistă a resurselor hidrominerale din municipiul Deva relevă prezenţa unei game relativ restrânse din punct de vedere al spectrului hidrochimic, al proprietăţilor terapeutice şi a afecţiunilor pentru tratarea cărora pot fi utilizate (în cură internă sau externă). Totuşi, apele sărate pot reprezenta o resursă deosebită de susţinere a valenţelor multiple existente, care să se bazeze pe prestanţa şi renumele dobândite în timp. De remarcat şi faptul că împrejurimile Devei deţin şi ***izvoare minerale***, la Veţel şi Bretelin.

6.2.2.2. Potenţialul turistic hidrogeografic suprateran

Potenţialul turistic hidrogeografic suprateran al municipiului Deva constituie un factor de impact nemijlocit, prin oportunităţile de dezvoltare oferite.

Mureşul, principala arteră hidrografică a judeţului Hunedoara, străbate judeţul pe o lungime de 105 km, pe un culoar larg între Munţii Şureanu şi Poiana Ruscă la sud şi Munţii Apuseni la nord. Bazinul râului este asimetric, afluenţii de dreapta fiind scurţi (sub 35 km), iar cei dinspre sud sunt lungi (până la 92 km).

Râul Mureş, al doilea râu ca mărime din România, după Dunăre, străbate România şi Ungaria. În România a dat naştere la o vale lungă de 715 km, Valea Mureşului, un spaţiu geografic dar şi cultural aparte. Câteva dintre principalele localităţi traversate sunt: Reghin, Târgu-Mureş, Aiud, Teiuş, Alba-Iulia, Deva, Arad.

Fizionomia malurilor râurilor are un rol major în atragerea turiştilor, iar tipologia acestora impune forma de turism practicată. În acest sens, sunt preferate pentru recreere malurile împădurite (de unde rezultă efectul de margine), cu o fragmentare redusă şi o albie majoră extinsă.

Din cei 29.767 km^2 cât măsoară bazinul hidrografic al Mureşului pe teritoriul României, 6.591 km^2 se afla pe teritoriul judeţului Hunedoara. Astfel, malul stâng al cursului mijlociu al Mureşului poate fi amenajat pentru susţinerea activităţilor turistice care derivă din efectul de margine pe care îl pot oferi unele sectoare amenajate adecvat pentru practicarea unor sporturi nautice sau pescuit, precum şi din diversificarea valenţelor peisagistice ale locurilor de recreere.

De asemenea, umiditatea accentuată a acestei zone, de unde i se mai trage şi denumirea de Lunca Mureşului, a creat o biodiversitate ce poate fi admirată în parcuri naturale şi rezervaţii.

6.2.3. Potenţialul climato-turistic

Prin poziţia sa geografică, situată pe malul stang al Mureşului, la poalele munţilor Apuseni şi Poiana Ruscăi, municipiul Deva are cea mai temperată climă din întreg Ardealul.

Din punct de vedere al unităţilor climatice, Deva este caracterizată de un climat continental moderat de deal (cu 4 luni reci şi umede şi 8 luni temperate), cu influenţe puternice ale Văii Mureşului şi Depresiunii Haţegului. Iernile sunt relativ umede, în timp ce verile sunt însorite, cu un regim pluviometric echilibrat.

În ceea ce priveşte circulaţia generală a atmosferei, vremea relativ călduroasă, uşor instabilă şi umedă iarna, este generată de circulaţia dinspre vest, ce are şi uşoare influenţe maritime. Temperaturile medii anuale sunt determinate de poziţia municipiului în Lunca Mureşului, astfel încât aceasta înregistrează o valoare valabilă pentru sectorul Mureşului, aval de Deva (circa10^0 C).

Mediile lunii iunie sunt cele mai mari care se înregistrează în judeţul Hunedoara, de 20^0C, aceste valori scăzând treptat, în depresiunea Haţeg atingându-se medii de 16-18^0C. Mediile lunii ianuarie au valoarea de -1^0C, înregistrată în lungul Mureşului. Ca urmare, amplitudinea termică medie este de circa 20-21^0 C, valoare specifică în zona centrală depresionară a judeţului.

Dacă în munţii înalţi din judeţul Hunedoara (Godeanu, Ţarcu, Parâng, Şureanu), zăpada cade în medie 80 de zile pe an şi se menţine circa 160 de zile, pe culoarul Mureşului, zonă aferentă municipiului Deva, se înregistrează circa 20-25 zile cu ninsoare.

Vântul predominant suflă iarna pe direcţia VNV, iar vara pe direcţia ESE. Procentual, frecvenţa vânturilor vestice este de circa 14-15%, iar a celor din NV şi nord este de 12-14%.

6.2.4. Potenţialul turistic biogeografic

Biocenozele reprezintă componente semnificative ale peisajului, cu rol major şi în amenajarea şi dezvoltarea turistică. Potenţialul turistic biogeografic este relevat prin aportul celor două componente ale învelişului biogeografic: vegetală şi faunistică.

Bogatia şi diversitatea florei din jurul Devei şi mai ales de pe dealul cetăţii, fac ca ea să fie considerată cea mai frumoasă floră din Transilvania, precum şi un obiect de cercetare şi admiraţie a numeroşi botanişti. În general, ea aparţine tipului de floră ardeleană, dar poate fi semnalată şi penetraţia florei de tip bănăţean şi de tipul câmpiei tisene.

Aici sunt cunoscute aproape jumătate din speciile plantelor fanerogame din Transilvania, dar se remarcă şi specii de floră mediteraneană balcanică, orientală din Crimeea sau Asia Mică, precum şi specii rare sau unice. Pot fi găsite circa 1200 de fanerogame, peste 15 criptogame vasculare, 217 briofite şi circa 100 de ciuperci şi alge.

La Deva se pot vedea încă frumoase păduri de deal din etajul stejarului în amestec cu al fagului. Pădurile de fag sunt specifice zonelor marginale ale pădurilor de munte, cât şi zonelor depresionare înalte. Speciile care completează fagul sunt reprezentate de câteva specii de stejar (*Quercus petraea* şi *Quercus robur*), la care se adaugă jugastrul (*Acer campestre*). Pajiştile şi fâneţele cuprind graminee furajere şi diverse specii de trifoi, care se adaugă subarboretul reprezentat de liliac sălbatic (*Syringa vulgaris*), mojdrean (*Fraxinus ornus*), alun (*Corylus avellana*), corn (*Cornus mas*), dârmoz (*Viburnus lantana*), lemn râios (*Evorynus verrucosa*), păducel (*Crataegus monogyna*) şi curpen (*Clematis vitalba*). Pădurile amestecate de fag şi gorun (*Quercus petraea*) sunt tipice regiunilor depresionare ale judeţului.

Zonele joase ale depresiunilor şi pe culoarele principalelor râuri sunt populate cu păduri de gorun (*Quercus petraea*), în asociere cu cornul (*Cornus mas*), lemn câinesc (*Lygus-pedunculatus*), sângerul (*Cornus sanguinea*), socul (*Sambucus migra*) şi alte specii cu arealuri de dezvoltare reduse precum şi de păduri de cer (*Quercus cerris*) şi gârniţă (*Quercus frainetto* şi *Quercus cerris*). Cea mai joasă treaptă de relief (lunci), este formatădin pâlcuri de sălcii, răchite, arine, plopi etc.De asemenea, se găsesc rugi de zmeură *(Rubus idaeus),* mure *(Rubus sulcatus),* soc *(Sambucus racemosa),* tufărişuri de alune *(Corylus avellana),* arbuşti de păducel, corn, măceş, lemn câinesc, afini. Astfel de păduri de deal sunt pădurile Finicuri, Jepi, Luzan, pădurea de la Piatra Colţ şi de pe dealurile Decebal şi Nucet, vizibile din oraşşi uşor accesibile.

Specii importante de plante din punct de vedere ştiinţific şi estetic apar în zonele care au fost defrişate şi în zonele stâncoase, în care predomină vegetaţia ierboasă: clopoţei *(Campanula grossecki heuff),*şopârliţa *(Veronica crinita var. thracica),* lipicioasa *(Galium spurium vaillenti*), floarea raiului *(Allium montanum),* omogul galben *(Aconitum anthora),* crucea voinicului (Hepatica media), osul iepurelui *(Onanis columnae),* leurda *(Allium ursinum),* cinci degete *(Potentila conescens).*

Dintre speciile endemice, poate fi amintită o specie de măcieş, *Rosa obtusifolia*, care se găseşte numai în zona Devei. O raritate o constituie şi branca *(Salicornia herbacea),* care creşte pe terenurile sărate de la poalele de nord ale Dealului Cetăţii. Pădurea de pe Dealul Cetăţii, cu vegetaţie termofilă (liliac, corn), unde cresc peste 1450 de specii de plante, unele foarte rare sau chiar unicat, este declarată monument al naturii (30 ha).

Vegetaţia ierboasă, atât de pe pajiştele secundare cât şi de pe terase şi luncă, se asociază, în funcţie de fragmentarea reliefului şi expoziţie, de condiţiile pedoclimatice şi de zonele de defrişare a pădurii, în: asociaţiile stepice mezoxerofite, formaţiuni xerofite de tipul Andropogon Brachypodium, formaţiunile de luncă. Zăvoiul, ca vegetaţie de luncă, mixtă, cu arbori şi ierburi, se află izolat în lungul râurilor Mureş, Cerna, Strei, Cugir, ca o fâşie îngustă şi întreruptă.

Alături de floră, fauna completează în mod desăvârşit biodiversitatea ecosistemului natural din zona oraşului Deva. Astfel, pe Cetate se găsesc numeroase specii de mamifere, printre care jderul de copac *(Martes martes)*şi veveriţa *(Sciurus vulgaris).* Înzonele cu dealuri se pot regăsi cerbul lopătar, căpriorul, mistreţul, iepurele, dihorul, veveriţa, râsul, pisica sălbatică, bizamul, ieruncă şi o serie de păsări (ciocănitoarea pestriţă, piţigoiul, scorţarul, gaiţa, cinteza, cioara de semănătură, stăncuţa, coţofana, grangurul, privighetoarea, sitarul, potârnichea, corbul etc.), alături de care apar specii statornicite de curând (raţa sălbatică, pescăruşul, fazanul).

Pe Dealul Cetăţii trăieşte şi vipera cu corn *(Vipera ammodytes ammodytes),*specie rară şi strict protejată prin lege în întreaga lume. Pe lângă vipera cu corn, în zonă se mai gaseşte şi vipera comună, cunoscută şi sub numele de vipera neagră*(Vipera berus berus).* Dintre păsări amintim: mierla *(Turdus merula*), potârnichile *(Perdix perdix),* raţa sălbatică *(Anas plathynchos*), porumbei sălbatici, prepeliţe, uliu, ciori, coţofene, bufniţe, vrăbii, cuci, coţofene, piţigoi, ciocănitori, ciocârlii, privighetori, rândunici, grauri. Găinuşa de alun *(Tetrastes bonasia),*pasăre rară ocrotită prin lege, a fost şi ea semnalată pe valea Mureşului în zona Devei. Primăvara şi vara, pajiştile şi dealurile sunt animate de numeroase specii de fluturi*(Lahiclides podalirius, Gonepteryx rhamni),* greieri, cosaşi şi alte insecte.

Funcţia turistică a pădurilor

Ca urmare a prezenţei unor forme de relief variate, învelişul vegetal propriu municipiului Deva şi al împrejurimilor acesteia este foarte divers sub aspectul asocierii componentelor şi conduce la o diversitate peisagistică deosebită.

Din punct de vedere turistic, se impune pădurea, considerată cel mai complex ecosistem natural, structurat pe verticală, având o extensiune spaţială maximă în zona montană, cu dezvoltare verticală subaeriană diferită, în funcţie de vârstă, având un caracter peren şi o fizionomie determinată de componenţa în specii.

Ecosistemul forestier este strâns legat, prin repartiţie spaţială şi diversitatea de specii vegetale, de celelalte componente ale cadrului natural (în primul rând de relief şi climă), care determină răspândirea altitudinală sub formă de fâşii cu lăţimi variabile, alcătuind etaje şi subetaje altitudinale, cu asociaţii caracteristice fiecărei trepte de relief.

Structura forestieră a pădurii este alcătuită din stejar şi gorun, cer, gârniţă şi, pe alocuri, din carpen, jugastru, arţar, salcâm şi pin. Fagul este predominant în pădurile de pe margine, în interiorul depresiunii fiind prezent pe Măgura Devei şi în pădurea din Măgura Jeledinţi.

Subarboretul este reprezentat prin: păducel, corn, sânger, porumbar, iar pe Dealul Cetăţii, liliac şi soc.

Pădurea Bejan de la Deva, rezervaţie stiinţifică, se află pe Dealul Bejan şi se întinde pe 103 ha. Aici, pe o suprafaţă relativ restrânsă, există aproape toate speciile de stejar prezente în România. Vegetaţia forestieră, de arbuşti şi ierbarea de pe Dealul Cetăţii din Deva a acordat şi acestei rezervaţii (ca şi fauna) o funcţie ştiinţifică. Parcul dendrologic de la Simeria, ce datează din 1866, se întinde pe 70 ha. Parcul, în care se află peste 550 de specii de plante, din care multe sunt rarităţi, a fost declarat în 1957 drept rezervaţie naturală.

Pentru zona turistică aferentă municipiului Deva, o importanţă deosebită este reprezentată şi de folosirea potenţialului turistic forestier,din cuprinsul culoarului depresionar Strei-Cerna-Orăstie, ca ansamblu cu identitate şi caracteristici clar delimitate.

Pădurile din interiorul depresiunii au în întregime o valoare economică, precumşi alte destinaţii, printre care:

- Protecţiea stării morfohidropedologice şi climatice;
- Protecţie antropică - filtre contra impurificării;
- Rezervaţii faunistice;
- Monumente ale naturii sau rezervaţii floristice şi forestiere;
- Rol stiinţific de cercetare şi experimentare, aclimatizare.

Componenta faunistică a pădurilor are un rol deosebit în diversificarea şi creşterea „cotei" de atractivitate a teritoriului municipiului Deva. În contextul prezentei analize interesează în special componentele de interes ştiinţific, estetic, respectiv sportiv-turistic, precum şi echilibrul acestora, care se poate realiza printr-un control riguros din partea organelor silvice şi al celor implicate în protecţia mediului. Asemeneavegetaţiei, *fauna* se structurează altitudinal, contribuind la individualizarea unor biocenoze cu rol determinant în menţinerea echilibrului ecologic şi trofic, oferind, totodată, şi mobilul practicării unei forme mai exclusiviste de *turism - cel cinegetic* (vânătoarea).

Protecţia mediului natural

Necesitatea protecţiei mediului natural şi a componentelor şi ansamblurilor componentelor acestuia are şi un impact turistic major, conducând la individualizarea unor areale protejate. Organizarea şi funcţionarea acestora este concepută de o manieră care să permită asigurarea măsurilor speciale de ocrotire şi conservare a bunurilor patrimoniului natural, prin instituirea unui regim diferenţiat de ocrotire, conservare şi utilizare.

Regimul de management al zonelor naturale protejate, de interes naţional se reglementează prin Legea nr. 5 din 6 martie 2000, privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Naţional – Secţiunea a III-a – Zone Protejate. În conţinutul acestei legi, municipiul

Deva este enumerat în rândul unităţilor administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes naţional.

Astfel, în documentul *Rezervaţii şi monumente ale naturii* se regăsesc următoarele poziţii ale unor facilităţi din municipiul Deva:

- nr. curent 2.504 - Dealul Colţ şi Dealul Zănoaga - 78,40 ha;
- nr. curent 2.518 - Dealul Cetăţii Deva - 30 ha.

Pentru prezentarea rezervaţiilor naturale (Dealul Cetăţii Deva, Pădurea Bejan, Dealul Colţ şi Zănoaga) am beneficiat de sprijinul competent al specialiştilor Muzeului Civilizaţiei Dacice şi Romane. Informaţiile oferite în acest mod susţin cu prisosinţă potenţialul natural deosebit de care dispune Municipiul Deva.

Dealul Cetăţii Deva - rezervaţie naturală

Dealul Cetăţii Deva a fost declarat rezervaţie naturală în baza H.C.M. nr. 1625/1.08.1955, reconfirmat ca atare prin Decizia nr. 13/1997 a Consiliului judeţean Hunedoara şi inclus în *Lista ariilor protejate*, publicată în Legea nr. 5/2000 privind aprobarea planului de amenajare a teritoriului naţional, secţiunea a Ill-a -zone protejate. Ecosistemele naturale ale Dealului Cetăţii Deva sunt ocrotite de asemenea în baza Legii nr. 462/2001 pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 236/2000 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei şi faunei sălbatice.

Dealul Cetăţii Deva este situat în partea nord-estică a Munţilor Poiana Ruscă, la contactul acestora cu Valea Mureşului, în partea de nord a municipiului. Din punct de vedere administrativ rezervaţia se află în administraţia Primăriei Municipiului Deva.

Din punct de vedere geologic, Dealul Cetăţii Deva este un corp vulcanic format din andezite amfibolice cu biotit, rezultat al unei intense activităţi vulcanice care a avut loc în Neozoic (Badenian superior - Sarmaţian) (Ianovici et al., 1976). Studiile geologice şi petrografice au arătat că în urma distrugerii aparatului vulcanic nu s-a mai păstrat decât umplutura atât de caracteristică a coşului său. În starea sa actuală, conul vulcanic are altitudinea absolută de 378m.

Cercetările floristice efectuate în această rezervaţie au evidenţiat însemnătatea excepţională a florei şi vegetaţiei Dealului Cetăţii Deva din punct de vedere fitogeografic.

Cercetările floristice efectuate pe Dealul Cetăţii Deva s-au concretizat în identificarea a 411 specii de plante vasculare, ceea ce reprezintă 11,5% din flora României. Aici există numeroase specii de origine mediteraneană, balcanică, dacică, daco-balcanică, pontică: *Aristolochia pallida, Dianthus giganteus, Silene viridiflora, Amygdalus nana, Rosa dumetorum, Fraxinus ornus, Syringa vulgaris, Vinca minor, Onosma heterophylla, Symphytum tuberosum, Calamintha officinalis, Galium flavescens, Cephalaria uralensis, Campanula grossekii, Achillea crithmifolia, Carduus candicans, Centaurea devensis, Cleistogenes serotina ssp. serotina, Phleum montanum, Stipa eriocaulis, Alliumflavum, Tamus communis.*

Lepidopterele, adevăraţi indicatori ai gradului de poluare a atmosferei, sunt reprezentate prin 386 specii (Burnaz Silvia 1993; Burnaz Silvia 2000). Dintre speciile mai interesante din punct de vedere ştiinţific şi zoogeografic se menţionează: *Cryphia muralis* (foarte rară în fauna României), *Spiris striata striata* (rară şi cu distribuţie localizată în Fauna României - identificată în fâneţele xeroterme de pe versantul nord-estic şi sud-vestic al Dealului Cetăţii), *Papilio machaon machaon* (fluturele cu coadă de rândunică), etc.

Fauna de reptile este reprezentată de: Lacerta viridis,Lacerta muralis, Lacerta agilis, Anguis fragilis, Coronella austriaca (şarpele de alun), Natrix natrix (şarpele de casă).

Rară şi cu efective populaţionale distribuite mai ales pe stâncării, este vipera cu corn *(Vipera ammodytes)*. Este o specie cu distribuţie sudică şi est europeană. Habitatele judeţului Hunedoara precum şi cele din judeţul Alba (Zlatna) reprezintă limita nordică a arealului acestei specii, protejată prin lege(Ghira 1994). În împrejurimile Dealului Cetăţii Deva a fost de asemenea colectată specia *Lacerta praticola pontica* (prima semnalare a acestei specii în Transilvania) (Ghira 1994).

Pentru a pune în valoare potenţialul turistic al zonei şi a facilita accesul către Cetatea Devei, în 2003 au început lucrările de constuirea unei telecabine.

Rezervaţia naturală Pădurea Bejan

Pădurea Bejan este situată în apropierea cartierului Micro 15 din Deva şi este ocrotita prin lege, fiind o rezervaţie naturală de tip forestier.

Pădurea Bejan este una dintre cele mai importante rezervaţii naturale din România. Este o arie naturală protejată de interes naţional, care corespunde categoriei a IV-a a IUCN (rezervaţie naturală tip forestier).

Aflându-se în zona de întâlnire a provinciei central-europene est-carpatice, această pădure oferă condiţii prielnice de vegetaţie pentru numeroase specii de plante vasculare. În rezervaţia naturală Pădurea Bejan au fost identificate până în prezent 351 specii de plante.

În această rezervaţie naturală, cu o suprafaţă de 70 ha, coabitează 8 din cei 9 reprezentanţi indigeni ai genului Quercus.

Convieţuirea îndelungată a acestora a facilitat apariţia naturală a unor hibrizi ai speciilor de quercinee, prezenţa lor dând valoare de unicat rezervaţiei: *x Quercus Tabajdiana* Simk (Q. frainetto x O. polycarpa), *x Quercus Tufae* Simk. (Q. frainetto x Q. petraea), *xQuercus dacică* Borb. (Q. polycarpa x Q. pubescens), *x Quercus Haynaldiana* Simk. (Q. frainetto x Q. robur), *x Quercus Kerneri* Simk. (Q. pubescens x Q. robur), etc (Schreiber & Agnişa Nuţu 1968; Schreiber 1970; Stănescu, Şofletea & Stanciu 1997).

<u>Rezervaţia Naturală Dealul Colţ şi Dealul Zănoaga</u>

Complexul de dealuri din partea vestică a municipiului Deva, reprezentând ultimele ramificaţii ale Munţilor Poiana Ruscă, adăposteşte o floră deosebit de bogată şi variată.

Dealurile Zănoaga şi Colţ (Colţu), situate în partea nord-vestică a municipiului Deva, între Dealul Cetăţii şi Dealurile Cuca, Brădeţi şi Cozia, conservă o floră şi vegetaţie deosebită, cu multe elemente rare în flora judeţului şi chiar a României.

Datorită importanţei ştiinţifice deosebite, cele două dealuri au fost declarate rezervaţie naturală, cu o suprafaţă de 78,40 ha.Substratul geologic al acestor dealuri este constituit din roci

sedimentare cretacice (Dealul Zănoaga) şi andezite amfibolice tip Poliatca-Sarhediu (Dealul Colţ), roci care au dus la formarea solurilor brune de pădure şi a rendzinelor.

Investigaţiile floristice şi de vegetaţie au evidenţiat bogăţia floristică a acestor dealuri. Conspectul sistematic întocmit pe baza cercetărilor de teren şi a bibliografiei existente cuprinde 533 specii pentru ambele dealuri, ceea ce reprezintă 47,45% din cele 1123 de specii de plante aproximate de Marton Peterfi pentru împrejurimile Devei de pe cele două maluri ale Mureşului şi 15,96% din cele 3339 specii publicate în Conspectul florei României de Al. Borza.

Pe dealul Colţ vegetează Stippa dasyphylla (o specie foarte rară în flora României), iar Dealul Zănoaga constituie locul clasic pentru Hepatica x media şi Chamaecytisus leiocarpus. De asemenea, pe cele două dealuri vegetează 20 de specii înscrise pe Lista Roşie a plantelor din România.

*A*naliza potenţialului turistic al Devei din punct de vedere al parametrilor fizico-geografici este necesar să includă şi partea de nord, de zonă depresionară, cunoscută sub numele colectiv, tradiţional şi istoric, de ***Ţara Haţegului*** sau Bazinul Haţegului.

Ea este alcătuită din:

- Depresiunea Haţeg sau Ţara Haţegului;
- Depresiunea Strei-Cerna sau Bazinul Streiului inferior. Pintenul Orlea o delimitează deDepresiunea Haţeg, despărţind geologic, dar şi morfologic, o depresiune terasată în sud, de una colinară în nord.

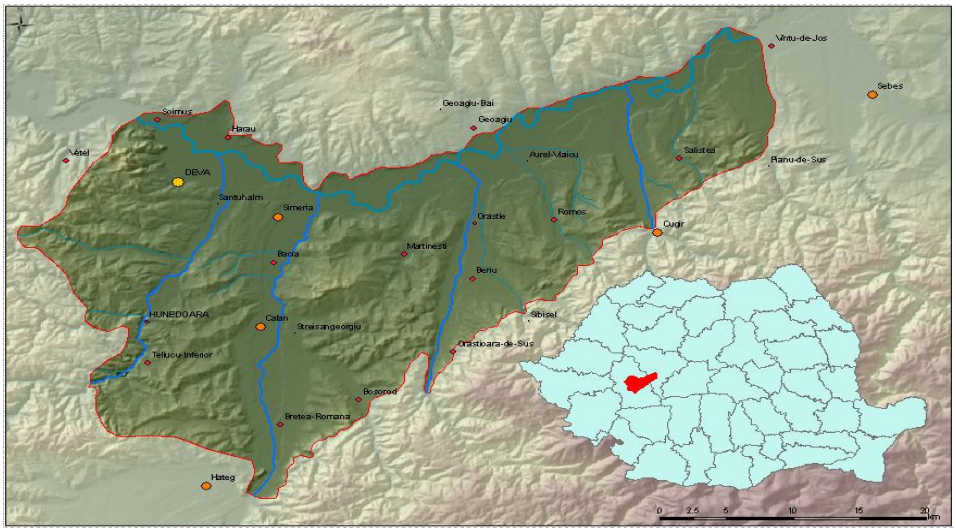

Fig. 6.3. Poziţia geografică a Culoarului depresionar Strei-Cerna-Orăstie

sursa: http://earth.unibuc.ro

Depresiunea Strei-Cerna şi culoarul Mureşului s-au format în perioada post-laramică, pe fondul sariajului getic. Pânza getică este constituită din sisturi cristaline vechi. Culoarul depresionar are un relief cu densitate mijlocie, caracteristic zonelor colinare.

Referitor la modelul general al reliefului culoarului depresionar Strei – Cerna – Orăstie, se relevă existenţa unui relief în trepte, în care se desprind: treapta nivelelor de luncă; treapta complexelor de terasă; treapta piemonturilor şi zonei de interferenţă; în zonele limitrofe, treapta suprafeţelor montane.

Zona depresionară Strei-Cerna-Orăştie are potenţial turistic prin propriile sale obiective naturale sau antropice. Din punct de vedere al potenţialului turistic natural, relieful, ca obiectiv turistic, este dat de Dealul Cetăţii, cascada şi avenul de sufoziune Pietroasa. Apele, ca resurse turistice, sunt reprezentete de Mureş, cu plajele sale şi posibilitatea oferită de desfăşurare a sporturilor nautice. Ape termale cu izvoare cu ape minerale bicarbonate sunt la Călan, iar la Deva există ape minerale sodice, hipertone. Vegetaţia are atribute de atractivitate prin rezervaţiile sale: Pădurea Bejan, Cetatea Devei, Măgura Uroiului, Parcul dendrologic din Simeria.

Formele sub care se poate dezvolta turismul de tip recreativ în zonă sunt:

- poteci pentru drumeţie, care pot fi utilizate şi pentru agrement hipic, iar în anotimpul de iarnă pentru transportul turistic cu săniile;
- amenajarea la marginea localităţilor a unor terenuri pentru sporturi în aer liber (fotbal, baschet, volei, tenis);
- amenajarea pentru turismul piscicol a mai multor lacuri (de pe Mureş sau Strei), lângă care să existe baze de cazare de tip cabană acoperite cu papură;
- dotarea pentru navigaţia de agrement a Lacului de la Mintia (Soimuş-Mureş), unde a existat în trecut o bază de navigaţie cu mare afluenţă turistică;
- amenajarea de pavilioane pentru turismului cinegetic, în zonă fiind o faună bogată (fazani, porci, mistreţi, vulpi, căpriori).

Potenţialul turistic al depresiunii este deosebit, dar este foarte puţin cunocut şi valorificat. În acest sens, trebuie să funcţioneze un oficiu permanent de informare şi promovare a imaginii zonei, prin editarea unui ghid ilustrat care să cuprindă principalele obiective, pliante promoţionale şi, mai ales, o hartă turistică a depresiunii.

6.3. Potenţialul turistic antropic

Resursele turistice antropice ale municipiului Deva sunt deosebit de importante, atât prin varietatea, cât şi prin valoarea acestora. Acestea derivă direct din îndelungata evoluţie a civilizaţiei umane pe aceste teritorii, cât şi din interferenţele între mozaicul etnic şi culturile specifice ale acestora. Amprenta specifică se regăseşte în cultura materială şi spirituală, de la arhitectura şi modul de organizare a satelor şi gospodăriilor, până la tradiţii, obiceiuri, port, muzică, gastronomie, mentalitate etc.

6.3.1. Patrimoniul cultural construit

Analiza situaţiei existente privind patrimoniul cultural construit al municipiului Deva s-a realizat în baza *"Listei monumentelor istorice, 2010"* publicată de Ministerul Culturii şi Patrimoniului Naţional, prin Institutul Naţional al Patrimoniului. Această listă conţine pentru judeţul Hunedoara un număr de 520 de poziţii, dintre care următorul tabel cuprinde lista aferentă municipiului Deva (Tabelul 6.1).

Tabel 6.1. Lista monumentelor istorice din municipiul Deva, 2010

Nrc.	Cod	Denumire	Adresă	Datare
1.	HD-I-s-B-03149 (Cod RAN: 86696.01)	Situl arheologic de la Deva, punct "Dealul Cetăţii"	"Dealul Cetăţii", versantul de S al dealului	
2.	HD-I-m-B-03149.01 (Cod RAN: 86696.01.03)	Aşezare	"Dealul Cetăţii" pe versantul sudic al dealului	Hallstatt
3.	HD-I-m-B-03149.02 (Cod RAN: 86696.01.02)	Aşezare	"Dealul Cetăţii" pe versantul sudic al dealului	Epoca bronzului, Cultura Wietenberg
4.	HD-I-m-B-03149.03 (Cod RAN: 86696.01.01, 86696.01.06)	Aşezare	"Dealul Cetăţii" pe versantul sudic al dealului	Neolitic, Cultura dacică
5.	HD-II-a-A-03216 (Cod RAN: 86696.14)	Ansamblul Cetatea medievală Deva	"Dealul Cetăţii"	sec. XIII, transf. şi extindere sec. XV - XIX
6.	HD-II-s-B-03218	Centrul istoric al oraşului		
7.	HD-II-a-B-03218.04	Ansamblul urban "Bd. 1 Decembrie 1918"	Bd. 1 Decembrie 1918, ambele laturi	sec. XIX - XX
8.	HD-II-a-B-03217	Parcul oraşului	Bd. 1 Decembrie 1918 39A	sec. XIX
9.	HD-II-m-B-03220	Fostul sediu al Băncii Dacia şi al Băncii Naţionale, azi Serviciul Public Comunitar - Permise de conducere şi Înmatricularea vehiculelor	Bd. 1 Decembrie 1918 10	înc. sec. XX
10.	HD-II-m-B-03221	Hotel "Orient"	Bd. 1 Decembrie 1918 11	1900
11.	HD-II-m-B-03222	Teatrul Orăşenesc, azi Teatrul de Artă Dramatică Deva	Bd. 1 Decembrie 1918 15	1911

Nrc.	Cod	Denumire	Adresă	Datare
12.	HD-II-m-B-03223 (Cod RAN: 86696.11)	Hotel "Bulevard", azi C.A.S. a jud. Hunedoara şi Universitatea Ecologică "Traian"	Bd. 1 Decembrie 1918 16	sec. XVIII
13.	HD-II-m-B-03224	Palatul Administrativ, azi sediul Prefecturii şi al Consiliului Judeţean Hunedoara	Bd. 1 Decembrie 1918 28-30	1890
14.	HD-II-m-A-03225 (Cod RAN: 86696.10)	Magna Curia (Castelul Bethlen), azi Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane Deva	Bd. 1 Decembrie 1918 39	sec. XVI, transf. sec. XVII-XVIII
15.	HD-II-m-B-03226	Orfelinat, azi Spital de Pediatrie	Str. 22 Decembrie 58	înc. sec. XX
16.	HD-II-a-B-03218.01	Ansamblul urban "Str. George Bariţiu"	Str. Bariţiu George 1-25; 2-12	sec. XIX - XX
17.	HD-II-m-B-03227 (Cod RAN: 86696.13)	Parva Curia, azi sediul Direcţiei pentru Tineret Hunedoara	Str. Bariţiu George 2	sec. XVIII
18.	HD-II-a-B-03218.02	Ansamblul urban "Str. Lucian Blaga"	Str. Blaga Lucian 1, 5, 13; 2-16, 20-26	sec. XIX - XX
19.	HD-II-m-B-03228	Școala de fete, azi Școala generală Regina Maria	Str. Blaga Lucian 1	sec. XIX
20.	HD-II-m-A-03229 (Cod RAN: 86696.12)	Turnul vechii biserici ortodoxe	Str. Călugăreni 25, în cimitirul românesc	1700
21.	HD-II-a-B-03218.05	Ansamblul urban "Str. Mihai Eminescu"	Str. Eminescu Mihai 1, 1 A-13, 17; 2-20, 28-34	sec. XIX - XX
22.	HD-II-a-B-03218.06	Ansamblul urban "Str. Octavian Goga "	Str. Goga Octavian 1-11, 6-8	sec. XIX - XX
23.	HD-II-a-B-03218.07	Ansamblul urban "Str. Libertăţii"	Str. Libertăţii 9, 11	sec. XIX - XX
24.	HD-II-m-B-03230	Sinagogă	Str. Libertăţii 9	1896
25.	HD-II-a-B-03231 (Cod RAN: 86696.09)	Mănăstirea franciscană	Str. Progresului 6	sec. XVIII
26.	HD-II-m-B-03231.01 (Cod RAN: 86696.09.01)	Biserica mănăstirii franciscane	Str. Progresului 6	sec. XVIII
27.	HD-II-m-B-03231.02 (Cod RAN: 86696.09.02)	Claustru	Str. Progresului 6	sec. XVIII
28.	HD-II-a-B-03218.03	Ansamblul urban "Str. Andrei Șaguna"	Str. Șaguna Andrei 1,3-13; 2, 6- 22	sec. XIX - XX

Nrc.	Cod	Denumire	Adresă	Datare
29.	HD-II-a-B-03218.09	Ansamblul urban "Piaţa Unirii"	Piaţa Unirii	sec. XIX - XX
30.	HD-II-m-B-03234	Biserică reformată	Piaţa Unirii	1908 - 1910
31.	HD-II-m-B-03232	Banca de Investiţii, azi Centrul teritorial de învăţământ economic	Piaţa Unirii 3	1906
32.	HD-II-m-B-03233	Casina Română, azi Restaurantul Bachus şi Cercul militar Deva	Piaţa Unirii 9	1872
33.	HD-II-m-B-03249 (Cod RAN: 86721.01)	Conacul Barcsay Acatiu	Sat aparţinător Bârcea Mică; municipiul Deva	sec. XVIII
34.	HD-III-m-B-03478	Statuia lui Decebal	Bd. 1 Decembrie 1918 la intrarea în parcul oraşului	prima jum. a sec. XX

Tabelul 6.2 prezintă o clasificare a acestor obiective după tipul acestora.

Tabel 6.2. Situaţia monumentelor istorice din municipiul Deva după tipul lor, anul 2010

Nrc.	Tip obiectiv	Număr obiective	Nrc.	Tip obiectiv	Număr obiective
1	Sit arheologic	1	10	Biserici, din care:	4
2	Aşezare istorică	3		- turn biserică ortodoxă	1
3	Centru istoric	1		- sinagogă	1
4	Ansamblu medieval	1		- biserică franciscană	1
5	Ansamblu urban	5		- biserică reformată	1
6	Parc	1	11	Mănăstire	1
7	Clădire	13	12	Claustru	1
8	Castel	1	13	Statuie	1
9	Conac	1			
T O T A L					**34**

Lista prezintă o multitudine de obiective care configurează patrimoniul istoric, arhitectural şi cultural al municipiului Deva. Acest patrimoniu se caracterizează printr-o mare diversitate şi complexitate, ceea ce conferă valenţe mărite de oportunităţi de valorificare în scop turistic, concomitent cu asigurarea unui cadru ambiental aparte pentru cetăţenii municipiului.

De aici o ofertă turistică bogată, prin care să poată fi atrasă o gamă largă de categorii de turişti, şi care să acopere întreaga perioadă a anului, care cuprinde: vestigii arheologice aparţinând unor perioade istorice diferite (situri arheologice, aşezări istorice, ansambluri

medievale etc.); ansambluri şi clădiri istorice (centrul istoric, castel, palat, conac etc.); biserici diverse (ortodoxă, franciscană, reformată, sinagogă); claustre; statui.

Calitatea administrativă de reşedinţă de judeţ a municipiului Deva, precum şi poziţia centrală din punct de vedere geografic, constituie elemente de potenţare a beneficiilor care pot fi atrase de pe urma celorlalte obiective sau zone protejate din cadrul judeţului Hunedoara.

Astfel, o serie facilităţi, enumerate în cadrul „Valorilor de patrimoniu cultural de interes naţional (monumente istorice de valoare naţională excepţională; Monumente şi ansambluri de arhitectură)", cu referire la judeţul Hunedoara, constituie elemente favorizante pentru turism.

Aceste obiective sunt:

- Cetăţi:
  - Cetatea Mălăieşti, Comuna Sălaşu de Sus, satul Mălăieşti;
  - Cetatea Colţi, Comuna Râu de Mori, satul Suseni.
- Castele, conace, palate:
  - Castelul Corvinilor, Municipiul Hunedoara;
- Clădiri civile urbane:
  - Magna Curia, Municipiul Deva.
- Biserici şi ansambluri Mănăstireşti:
  - Biserica Sfântul Nicolae Comuna Harau, satul Barsau;
  - Biserica Adormirea Maicii Domnului, Comuna Criscior, satul Criscior;
  - Biserica Sfântul Nicolae, Comuna Densus, satul Densus;
  - Biserica Sfântul Ilie, Comuna Densus, satul Pesteana;
  - Biserica Sfântul Mihail, Comuna Gurasada, satul Gurasada;
  - Biserica Sfântul Nicolae, Municipiul Hunedoara;
  - Biserica Sfântul Nicolae, Comuna Vetel, satul Lesnic;
  - Biserica Sfântul Nicolae, Comuna Ribita, satul Ribita;
  - Biserica Sfântul Gheorghe, Comuna Sântămăria-Orlea, satul Sânpetru;
  - Biserica reformată, fostă ortodoxă, Comuna Sântămăria-Orlea; Satul Sântămăria-Orlea;
  - Biserica Adormirea Maicii Domnului oraşul Călan, satul Strei;
  - Biserica Sfântul Gheorghe, oraşul Călan, localitatea Streisângeorgiu
  - Biserica cnezilor Cande, Comuna Râu de Mori, satul Suseni.

De asemenea, în Legea nr 5/martie 2000 sunt referite "*Monumentele şi ansamblurile de arhitectură"*. Lista aferentă judeţului Hunedoara se prezintă în tabelul următor (Tabel 6.3).

Tabel 6.3. Lista monumentelor şi ansamblurilor de arhitectură din judeţul Hunedoara, anul 2010

Categoria / Denumirea	**Localitatea**
Fortificaţii dacice	
Fortificaţie dacică complexă, cu val de pământ, ziduri şi turnuri din piatră ecarisată; sanctuare de tip aliniament	Comuna Orăştioara de Sus Satul Costeşti
Fortificaţie dacică cu ziduri şi turnuri din piatră ecarisată (în punctul "Cetăţuia Înaltă")	Comuna Orăştioara de Sus Satul Costeşti
Fortificaţie dacică formată din două incinte cu ziduri şi turnuri din piatră ecarisată (în punctul "Blidaru")	Comuna Orăştioara de Sus Satul Costeşti
Capitala Politică, culturală şi religioasă a Daciei, Sarmizegetusa (în punctul "Dealul Grădiştii")	Comuna Orăştioara de Sus Satul Grădiştea de Munte
Fortificaţie dacică cu ziduri şi turnuri de veghe din blocuri de piatră ecarisată (în punctul "Vârful lui Hulpe")	Comuna Orăştioara de Sus Satul Grădiştea de Munte
Asezare dacică fortificată cu blocuri de piatră ecarisată (în punctul "Fetele Albe")	Comuna Orăştioara de Sus Satul Grădiştea de Munte
Fortificaţie dacică cu incinta şi turnurile din piatră ecarisată; incinta medievală din piatră legată cu pământ	Comuna Bosorod Satul Luncani
Fortificaţie dacică cu ziduri şi turnuri din piatră ecarisată, platforme de luptă, sanctuar (în punctul “Piatra Cetăţii")	Comuna Banita Satul Banita
Castre şi aşezările civile aferente; fortificaţii romano-bizantine	
Castru roman, aşezare civilă, terme, amfiteatru, temple, punct vamal, zona de necropole, locuire postromană	Comuna Vetel Satul Vetel
Oraşe antice	
Colonia Ulpia Traiana Augusta dacică Sarmizegetusa - capitala provinciei romane Dacia	Comuna Sarmizegetusa Satul Sarmizegetusa
Edificii	
Complexul de băi romane cu apă termală Germisara	Comuna Geoagiu Satul Geoagiu

Gradul de valorificare al obiectivelor antropice este departe de cel meritat, ţinând cont de importanţa lor istorică, susţinută de inedit, unicitate şi de peisaje pitoreşti. Pentru a le putea promova este necesară punerea lor în valoare şi evidenţierea elementelor care transformă un vestigiu istoric într-un obiectiv turistic cunoscut.

Centrul Istoric - Deva

Deva, resedinţă a judeţului Hunedoara, este situată pe malul stâng al Mureşului, la 187 m altitudine, la poalele munţilor Apuseni şi Poiana Ruscă. Deşi prima atestare a Devei datează din 1269, numeroase vestigii, în mare parte

conservate la Muzeul Judeţean Hunedoara, demonstrează faptul că localitatea datează din neolitic, din epoca pietrei şlefuite (5500-2500 î.e.n.).

Veche vatră de locuire neolitică, din epoca bronzului şi din perioada daco-romană, oraşul Deva s-a dezvoltat în strânsă legatură cu cetatea construită pe nekul vulcanic al Dealului Cetăţii. Deoarece nucleul oraşului medieval s-a dezvoltat la poalele Dealului Cetăţii, majoritatea obiectivelor turistice reprezentative sunt concentrate în partea veche a oraşului.

Astfel, Municipiul Deva deține o importantă zonă arhitecturală. De-a lungul strazii pietonale a orasului si pe strazile adiacente, inca mai rezista cladiri caracteristice altor epoci. Cele mai importante astfel de cladiri sunt: Palatul Tribunalului, Judecatoria, Parchetul Judetean, Colegiul National Decebal, Teatrul de Revista al Devei, fostul sediu al Bancii Nationale, Primaria, Biserica Reformata, restaurantul Bachus (fosta cazarma militara), Liceul Pedagogic "Sabin Dragoi" si Scoala Generala "Regina Maria". Sunt clădiri care au atât funcțiune administrativă, cât și de locuire. În general, clădirile care sunt în proprietate privată se află în diverse dtadii de degradare, legislația ambiguuă neperminţând admi9nistrației publice să aplice măsuri de constrângere a proprietarilor care nu refac fațadele clădirilor monument istoric.

Centrul istoric este compus din următoarele subansambluri:

- Ansamblul urban ”Str. George Barițiu”
- Ansamblul urban ”Str. Lucian Blaga”
- Ansamblul urban ”Str. Andrei Șaguna”
- Ansamblul urban ”Bd. 1 Decembrie 1918”
- Ansamblul urban ”Str. Mihai Eminescu”
- Ansamblul urban ”Str. Octavian Goga”
- Ansamblul urban ”Str. Libertății”
- Ansamblul urban ”Piața Unirii”

Cetatea Deva - Ruinele Cetăţii Devei, simbolul oraşului

Situată în NV oraşului, Cetatea Devei a fost construită pe urmele unei fortificaţii daco romane şi reprezintă o zonă cu patrimoniu arheologic cunoscut, inclusă pe lista monumentelor istorice.

Cetatea medievală a Devei a păzit, secole de-a rândul, ieşirea şi intrarea în Transilvania, pe valea Mureşului. Aici s-au descoperit urme de locuire din neolitic şi din epoca bronzului, iar prezenţa unor blocuri de piatră cioplită, cu tăieturi în formă de coadă de rândunică, dovedeşte că în acest loc a existat şi o fortificaţie dacică.

Cetatea, aşa cum se prezintă astăzi, este înzestrată cu trei incinte de forme diferite, ocupând vârful şi o parte din latura de nord a dealului. Drumul spre vârf conduce vizitatorul printre ziduri şi pe sub portaluri până în curtea interioară a cetăţii.

Incinta I cuprinde vârful înălţimii, adaptându-se configuraţiei terenului şi are formă ovoidală, lungă de 90 m şi lată între 18 şi 35 m. Curtina a fost aşezată direct pe stâncă. Interiorul a fost nivelat, astfel încât de la început s-a călcat pe stânca nativă. În interiorul incintei, aşezate direct pe stânca nativă nivelată cu dalta s-au îngrămădit de-a lungul a şase secole o mulţime de construcţii ocupând toate laturile. Actualmente în incinta I a cetăţii se află mormântul simbolic al lui David Francisc.

Incinta a II-a are un traseu ovoidal neregulat, determinat atât de forma primei incinte cât şi de configuraţia terenului, punctele de interes fiind: Bastionul Semicircular Bethlen, Zwingerul, Zona cuptoarelor, platforma belvedere de la capătul scării semicirculare.

Incinta a III-a, construită în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, înglobează o suprafaţă apreciabilă de teren. Ea protejează mai ales drumul de acces spre incintele principale de pe vârful stâncii, iar ca puncte de interes se remarcă: Platforma Artilerie Vest, Camera Artileriștilor, Scara Semicirculară, Poarta 1, Poarta 2.

Degradarea majoră a cetăţii a avut loc în anul 1849 în urma exploziei depozitului de muniţii, iar în perioada comunistă acest obiectiv a fost ignorat, realizându-se doar intervenţii minimale de conservare a ruinelor, cetatea rămânând obiectiv turistic de importanţă locală, chiar dacă prin amplasarea strategică şi perceperea de la mare distanţă se constituia într-un punct de curiozitate şi atracţie, oferind o privelişte de o rară frumuseţe asupra împrejurimilor şi a imaginii panoramice a oraşului.

Ministerul Dezvoltării Regionale şi Adminstraţiei Publice, în calitate de Autoritate de Management pentru Regio - Programul Operaţional Regional, Agenţia pentru Dezvoltare Regională Vest, în calitate de Organism Intermediar pentru Regio - Programul Operaţional Regional şi Parteneriatul dintre Unitatea Administrativ Teritorială Municipiul Deva şi Unitatea Administrativ Teritorială Judeţul Hunedoara, condus şi reprezentat de Unitatea Administrativ Teritorială Municipiul Deva, în calitate de beneficiar, au semnat, în data de 12.03.2010, Contractul de Finanţare pentru proiectul **„Reabilitarea zonei urbane „Dealul Cetăţii Deva”,**

monument al naturii şi istoric cu valoare turistică ridicată din Municipiul Deva”, în valoare de 38.428.182,03 Lei, din care: valoarea finanţării nerambursabile (din Fondul European de Dezvoltare Regională) este de 21.965.880,70 lei, valoarea eligibilă nerambursabilă din bugetul naţional 3.359.487,64 lei, Co-finanţarea eligibilă a beneficiarului 516.844,25 lei. Perioada de implementare a proiectului a fost 13.03.2010 – 30.06.2016.

Proiectul a fost implementat în parteneriat cu Consiliul Județean Hunedoara.

Categoriile de lucrări executate sunt următoarele:

- Cercetare arheologică
- Reabilitarea Incintei III – lucrări de pregătire, conservare primară şi consolidare a zidurilor incintei, restaurarea Porţii I şi amenajarea spaţiului interior ca punct de informare pentru vizitatori, restaurarea Porţii a II-a şi amenajarea spaţiului interior ca spatiu de expunere costume medievale, restaurarea Camerei artileriştilor şi amenajarea spaţiului interior ca spatiu de expunere arme medievale – piese de artilerie, iluminat incinta III.
- Reabilitarea Incintei II - lucrări de pregătire, conservare primară şi consolidare a zidurilor incintei, restaurarea Bastionului semicircular Bethlen şi amenajarea spaţiului interior ca spatiu de expunere arme medievale, reabilitarea Scării semicirculare est şi încăperi anexe din incinta II, iluminat incinta II
- Reabilitare alei pietonale şi drumuri de acces şi iluminatul căilor de acces

Starea de conservare a Incintei I: Zidurile sunt construite din zidărie de piatră locală de mărime mijlocie, dispusă în asize succesive (andezit şi calcar) cu mortar de var amestecat cu pilitură de ţiglă sau cărămidă ceramică. Pe porţiunile cu clădiri şi încăperi adosate, aceste ziduri au fost tencuite cu mortar de var, culoarea albă (gri). Zidurile nu sunt în prezent acoperite sau protejate cu ţiglă.

Incinta I a cetăţii, aflată pe platforma superioară, se compune din următoarele tronsoane:

- zid incintă I, traseu rectiliniu, situat pe latura nordică, foarte deteriorat, prăbuşit în proporţie de 60%, la explozia de la 1849, conţine goluri de ferestre şi goluri pentru guri de tragere. Lungimea este de 80,0 m. Înălţimea maximă este de 11,00 m, grosimea zidului este de 1 metru. Încăperile adosate laturii de nord şi turnul de poartă;
- acces dinspre incinta II în incinta I - se află pe partea interioară a zidului nordic al incintei I, zid ce a avut adosat mai multe încăperi înşiruite, pe două niveluri cu pod, din care astăzi au mai rămas doar fundaţiile şi peretele nordic, având numeroase goluri de fereastră iar la nivelul podului goluri mai mici pentru locaşuri de tragere cu arme de foc. Peste parter se afla odinioară un nivel cu funcţiunea de loc de tragere şi observare, iar deasupra acestuia se afla podul. Accesul la nivelul superior se făcea cu o scară dinspre curtea interioară a incintei I. Pereţii sunt alcătuiţi din zidărie de piatră (andezit) aparentă, cu mortar de var. Planşeul peste parter al turnului-poartă este o boltă cilindrică cu penetraţii, din cărămidă cu mortar de var. Pereţii nu sunt tencuiţi. Ruinele zidului nordic constituie în prezent o „consolă seismica” necontravântuită, care necesită consolidare şi rigidizare, prezentând pericol de prăbuşire în caz de seism;

- zid incinta I, traseu poligonal, orientat spre est. Lungimea este de cca.45,00 m şi înălţimea cca. 6,50 m. Încăperea existentă, adosată zidului, este îngropată şi a avut destinaţia de magazie de arme. Clădirea este o sală dreptunghiulară boltită cilindric cu penetraţii. Zidurile sunt foarte groase, din zidărie de piatră cu mortar de var, iar bolţile sunt din zidărie de cărămidă cu mortar de var (grosimi variind de la 2,25 m la 4,50 m). În zidul gros sunt amenajate nişe prin care se asigură ventilarea şi iluminatul natural al încăperii. Aceste nişe au avut şi destinaţia de locaşuri de tragere şi observare;
- zid incinta I, traseu rectiliniu, orientat spre sud, afectat în proporţie de 70% de prăbuşiri şi surpări, datorate exploziei din 1849. Are alipite spre interior încăperile fostului palat şi ale capelei din epocă târzie, conţine goluri de ferestre, goluri pentru guri de tragere. Lungimea este de 60,0 m, înălţimea maximă 11,00 m, grosimea cca. 1,00 m; clădirea era construită pe două niveluri şi pod. Se păstrează în prezent o serie de pivniţe. Accesul la aceste pivniţe se face la cota de călcare a incintei 1. Pivniţele au ziduri din piatră şi două dintre ele păstrează bolţile cilindrice tot din piatră. Peste spaţiul pivniţelor se aflau o sală boltită şi capela cetăţii, din perioada târzie. Bolţile peste sală şi capelă sunt prăbuşite. Ruinele zidului sudic constituie în prezent o „consolă seismica" necontravântuită, care necesită consolidare şi rigidizare, prezentând pericol de prăbuşire în caz de seism;
- zid incinta I, traseu poligonal, orientat spre vest şi nord-vest, conţinând guri de tragere şi nişe de tragere pentru arme de foc, cu prăbuşiri locale pe contur. Are drum de strajă pe latura nordică. Lungimea totală este de 75,00 m, înălţimea cca. 7,00 m, grosimea cca. 1,00 m; Sunt situate adosat zidurilor front vest ale incintei I, la trei cote de acces complet diferite. Prin săpăturile arheologice actuale, la nivelul inferior, nivel aflat la cota de călcare a curţii interioare a incintei I s-au identificat fundaţiile fostelor încăperi adosate zidului de incintă vestic, încăperi din care în prezent au supravieţuit trei nişe – cu bolţi din piatră în formă de ogivă. Tot la parter se accede într-o încăpere subterană ce adăpostea cisterna de apă potabilă a cetăţii. Pe scara laterală din piatră, existentă, exterioară, adiacentă zidului de incintă nordic se accede la nivelul terasei intermediare, care este o platformă de unde se accede la drumul de strajă nordic şi la cele două nişe cu rol de lăcaşuri de tragere cu arme de foc. Toate zidurile atât la parter cât şi la terasa intermediară sunt din piatră aparentă zidită cu mortar de var şi având bolţi simple din zidărie de piatră, cu mortar de var.

Starea de degradare a zidăriilor păstrate este avansată, datorită deteriorării mortarului dintre lespezile de piatră. Piatra fiind andezit, calitatea ei s-a menţinut de-a lungul timpului, însă liantul s-a deteriorat, rezistenţa zidăriei este astfel mult diminuată. Degradările se datorează sărurilor minerale, ciclurilor de îngheţ-dezgheţ, vegetaţiei parazitare şi agenţilor de poluare.

Cu ocazia cercetării arheologice au fost scoase la suprafaţă fundaţiile unor ziduri dispărute azi, care au fost acoperite parţial cu învelitori de protecţie.

Proiectul se va integra în ansamblul de proiecte ce vizează reabilitarea zonei urbane centrale istorice, fiind indisolubil legat de reabilitarea Incintelor II şi III, Parcul Cetăţii, Piaţa Cetăţii, strada Avram Iancu, bulevardul 1 Decembrie şi Piaţa Unirii. Se estimează că realizarea ansamblului de proiecte va avea un impact pozitiv important asupra turismului, mediului economic şi dezvoltării urbane, generând în final creşterea calităţii vieţii pentru cetăţenii oraşului.

Punerea în valoare a monumentului şi integrarea ansamblului în viaţa urbei reprezintă un obiectiv de primă importanţă pentru strategia de dezvoltare a municipiului Deva.

Sarmizegetusa Regia

Această cetate dacică a fost capitala Daciei preromane şi este situată în Grădiştea Muncelului. Este inclusă pe lista patrimoniului cultural mondial UNESCO.

Cetatea de pe Dealul Gradiştei este cea mai mare dintre fortificaţiile dacice. Aflată pe vârful unei stânci, la 1.200 metri înălţime, fortăreaţa a fost centrul strategic al sistemului defensiv dac din Munţii Oraştiei şi cuprindea şase citadele.

Fortăreaţa, un patrulater alcătuit din blocuri masive de piatră (murus dacicus), a fost construită pe cinci terase, pe o suprafaţă de aproximativ 30.000 m². Sarmizegetusa conţinea de asemenea o zonă sacră. Printre cele mai importante şi mari sanctuare circulare dacice se află şi Calendarul Circular.

Deoarece zidul care îngrădeşte o suprafaţă de circa 3 ha este construit în aşa fel încât respectă marginile înaltimii, cetatea are o configuraţie mai neobişnuită, de hexagon cu laturile inegale. Nu se ştie dacă erau şapte sau opt sanctuare patrulatere, deoarece ele au fost distruse de romani în timpul ostilităţilor şi nu se poate aprecia dacă era un singur sanctuar mare sau două mai mici construite foarte aproape. Sanctuarele circulare sunt doar două. Se remarcă şi pavajul de andezit sub forma unui soare cu razele compuse din segmente de cerc.

Fostul sediu al Băncii Dacia și al Băncii Naționale, azi Serviciul Public Comunitar - Permise de conducere și înmatricularea vehiculelor. Situată pe Bulevardul 1 Decembrie 1918 este o clădire de început de secol XX în stare bună de conservare.

Statuia pedestră a lui Decebal

Statuia pedestră a lui Decebal se înalţă la intrarea în parcul oraşului, întregind perspectiva asupra Dealului Cetăţii şi Cetăţii Deva. Statuia a fost dezvelită în 1937, fiind realizată de sculptorul Radu Moga, profesor la liceul Avram Iancu din Brad.

În 1944 basorelieful de pe soclu, reprezentând harta României întregite, a fost înlăturat, locul rămânând gol până la 1966 când s-a fixat un basorelief care reprezintă o scenă de luptă daco-romană, realizat de sculptorul Nicolae Adam. Pe soclu mai există un basorelief cu Lupoaica cu Romolus şi Remus, şi unul cu Horea, Cloşca, Crişan şi Avram Iancu.

Palatul administrativ, azi sediul Prefecturii și Consilului Județean Hunedoara

În secolul al XIX-lea prefectura județului Hunedoara funcționa în clădirea Castelului Bethlen (Magna Curia). Odată cu reorganizarea teritorială, Județul Hunedoara a fost despărțit de județul Zărand și toate arhivele au fost mutate la Deva. Clădirea Castelului Bethlen (Magna Curia) devenea tot mai aglomerată. Prefectul și subprefectul județului, Pogány György și Barcsay Kálmán, alături de Consiliul Județean au cerut finanțare de la minister pentru a realiza un nou sediu celor două instituții. Construcția a fost finalizată în 1890 și a funcționat ca prefectură până în anul 1920, după care a fost preluată de către diferite instituții ale statului român, în timpul comunismului fiint sediul Consiliului Județean al PCR. După 1989, o scurtă vreme a găzduit Primăria municipiului Deva, după care a redevenit sediul Prefecturii Județului Hunedoara. Din 2007 aici se află și sediul Consiliului Județean, iar în același an au fost începute și renovările acestei clădiri.

Clădirea în stil eclectic are forma unui unghi obtuz în formă de V, situându-se la poalele cetății din Deva, vizavi de

parcul orașului. În raport cu axa centrală a clădirii, aceasta este perfect simetrică. Drumul spre intrarea principală duce pe sub loggia cu arcade. Dinspre partea centrală a clădirii, cu deschidere spre stânga, respectiv spre dreapta, se regăsesc două holuri spațioase, cu vedere spre curtea interioară, care conduc spre cele două extremități ale clădirii. Camerele de la primul etaj, erau pe vremuri spații ale funcționarilor, respectiv birouri. În zilele noastre, aici se găsesc birouri. O scară din marmură, bogat ornamentată, conduce la etajul doi. Cu ocazia ceremoniei Millenium, pe casa scării a fost plasată o placă din marmură neagră, cu următoarea inscripție:

La frumusețea aparte a clădirii contribuie și acoperișul abrupt cu țiglele realizate de fabrica Zsolnay (Pécs- Ungaria), de culoare verde închis, din centrul său ridicându-se un turn îngust, care asigură priveliștea. În spatele clădirii se află o curte împrejmuită cu un gard care imită zidul cetății. Grajdul și garajul de odinioară sunt în prezent imobile în care se află birouri.

Orfelinat, azi Spital de Pediatrie

Clădirea se află în stare avansată de degradare. Până în prezent au fost efectuate lucrări de renovare interioare, schimbare tâmplărie la etajul 2 și înlocuire învelitoare acoperiș, rămânând a fi efectuate lucrări de reabilitare fațade, înlocuiri de tâmplării la celelate nivele.

Parva Curia, azi sediul Direcției pentru Tineret Hunedoara

Clădire construită în secolul XVIII necesită lucrări de reabilitare a fațadelor

Scoala de fete, azi Scoala Generală Regina Maria

Cladirea este amplasata in zona centrala a municipiului in asa zisul „Centru Vechi”, avand fatadele orientate catre ansamblul urban Lucian Blaga si strada Gheorghe Baritiu.

Clădirea actuală a scolii este un ansamblu alcătuit din trei tronsoane (separate de rosturi de execuţie) realizate în perioade diferite:

- tronsonul 1 realizat în perioada 1870-1871, cu forma generală de „F” în plan, dezvoltat pe înălţime cu Demisol parţial +Parter+ Etaj
- tronsonul 2 realizat în perioada 1937–1938, cu forma generală dreptunghiulară în plan, dezvoltat pe înălţime cu Demisol parţial+Parter+ Etaj
- tronsonul 3 realizat în perioada 1960, cu forma generală dreptunghiulară în plan, dezvoltat pe înălţime cu Demisol+Parter+ Etaj.

Starea de conservare a monumentului este in general buna, nu se observa degradari structurale.

Degradari locale, nestructurale , se constata la nivelul finisajelor si la unele elemente nestructurale ale sarpantei.

Degradarile din demisolul tronsonului 1 se datoreaza ridicarii nivelului de calcare al strazilor Lucian Blaga si Gh. Baritiu din cauza asfaltarilor succesive efectuate de-a lungul timpului si unor probleme cauzate de defectiuni ale retelei de canalizare din zona adiacenta.

Starea de degradare a finisajelor se datoreaza vechimii si uzurii, neintretinerii corespunzatoare in timp si interventiilor cu materiale incompatibile cu cele traditionale/istorice.

Ca interventii necesare pentru reabilitarea cladirii sunt necesare:

- asanarea demisolului din tronsonul 1
- coborarea nivelului de calcare de pe cantul vestic al scolii (inspre cladirea Inspectoratului Scolar) la cota de calcare a trotuarului de pe str. Gh. Baritiu prin eliminarea vegetatiei si a pamantului care mentine umezeala in peretele cladirii monument
- desfacerea si refacerea finisajelor de la demisol parter si etaj

- refacerea finisajelor exterioare ale fatadelor cu materiale compatibile pentru o cladire monument, cu restaurarea/reintregirea decoratiilor existente, cu precadere la tronsonul 1.
- schimbarea tamplariilor existente din PVC de la demisol cu tamplarii din lemn stratificat
- schimbarea tamplariilor interioare cu unele din acelasi material si acelasi model cu cel original
- consolidarea locala a sarpantei si schimbarea integrala a invelitorii fara modificarea formei si a materialelor
- refacerea integrala a instalatiilor interioare, fara afectarea structurilor portante istorice (nu este permisa penetrarea boltilor din caramida)
- sistematizarea verticala a terenului in jurul constructiei, cu indepartarea apelor pluviale de langa soclul cladirii; executarea unui dren perimetral cu filtru invers

Banca de investiţii, azi Centrul Teritorial de Învăţământ Economic

Clădire datând din anul 1906, în prezent sediul din Deva al Academiei de Studii Economice București – Centrul teritorial de învățământ la distanță, necesită intervenții la fațadă.

Biserica reformată din Deva

Datorită importanţei sale, domeniul istoric Deva avea probabil şi o biserică parohială, aceasta fiind atestată documentar pentru prima dată în registrul dijmei papale din 1332. Nu se cunoaşte cu exactitate data la care – în perioada reformei din Transilvania – aceasta a devenit biserică reformată.

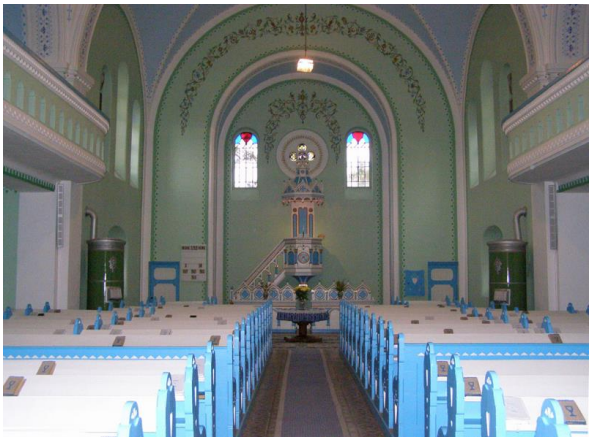

Biserica medievală, modificată de mai multe ori de-a lungul istoriei, era datată în secolul al XIII-lea. Locaţia centrală a clădirii are un rol semnificativ în definirea urbanistică a străzii, deoarece culorile vii ale faţadei ies în evidenţă faţă de celelalte clădiri ale străzii.

Castelul de la Hunedoara - cea mai valoroasă arhitectură medievală

Principalul obiectiv turistic din jurul Devei, Castelul de la Hunedoara, a fost ridicat în secolul al XV-lea de Iancu de Hunedoara şi este cel mai important monument de arhitectură gotică din Transilvania.

Galeria şi ultimul turn de apărare sunt neschimbate de pe timpul lui *Iancu de Hunedoara*, precum şi *turnul Capistrano*, una din cele mai semnificative părţi ale construcţiei. Într-o aripă a castelului se poate vedea o pictură referitoare la legenda cu corbul, de la care se presupune că îşi trag numele urmaşii lui Iancu de Hunedoara, corvini.

6.3.2. Vestigiile arheologice

Deva şi împrejurimile acesteia cuprinde un repertoriu extrem de bogat de vestigii arheologice, care acoperă următoarele perioade istorice: epoca neolitică şi eneolitică; epoca bronzului; hallstatt; latène; epoca daco-romană; epoca prefeudală; epoca medievală.

În Tabelul 6.4 se prezintă o sistematizare a epocilor acoperite de vestigiile arheologice descoperite, aferente municipiului Deva şi localităţilor aparţinătoare.

Lista completă a descoperirilor arheologice de pe teritoriul judeţului Hunedoara cuprinde un număr de 486 de repere. Multitudinea acestor descoperiri reprezintă de asemenea o oportunitate la nivelul municipiului Deva de susţinere a brand-ului acesteia, prin amplificarea contextului istoric al localităţii Deva şi a ambientului acesteia.

Deşi laborioasă, este deosebit de importantă cuprinderea listei complete a vestigiilor arheologice descoperite pe teritoriul municipiului Deva, grupate pe următoarele categorii: staţiuni arheologice cu stratigrafie complexă; vestigii preistorice; vestigii dacice; vestigii de epocă romană; descoperiri monetare; vestigii de epocă romană; mine şi cariere¸ vestigii medievale (Tabel 6.5).

Tabel 6.4. Repartizarea descoperirilor arheologice pe localităţi şi perioade istorice - Zona administrativă a municipiului Deva -

Nr. crt. (din lucrare)	Denumirea localităţii	Epoca paleolitică	Epoca neolitică şi eneolitică	Epoca bronzului	Hallstatt	Latène	Epoca daco-romană	Epoca prefeudală	Epoca medievală
37.	Bârcea Mică	-	X	-	-	-	-	-	-
131.	Cristur	-	X	-	-	-	X	-	-
153.	Deva	-	X	X	X	X	X	X	X
77.	Sântuhalm	-	X	X	-	-	X	-	-

Tabel 6.5. Vestigii arheologice descoperite pe teritoriul municipiului Deva

Nrc.	Obiective arheologice
A. Staţiuni arheologice cu stratigrafie complexă	
1	Punctul Mina de Cupru.
2	Punctul Cimitirul Reformat
3	Punctul Ceangăi
4	Cimitirul Ceangăilor
5	Punctul Cartierul Viile Noi
6	Punctul Dâmbul Popii şi / sau Strada Depozitelor
7	Punctul Dealul Cetăţii
8	Dealul Piatra Coziei
9	Dealul Mişoveţ sau Măgura Mişoveţ
10	Punctul Microraion 15 sau Micro 15
11	Punctul Magna Curia
12	Punctul Viile Carolina
13	Punctul Strada Aurel Vlaicu
B. Vestigii preistorice	
14	Punctul Tăualaş
15	Punctul Cartierul Gojdu
16	Punctul Strada Lenin
17	Depozite de bronzuri
18	Punctul Strada Progresului
19	Punctul Strada Hărăului
C. Vestigii dacice.	
20	Strada Progresului (actualaPetru Maior)
D. Vestigii de epocă romană	
21	Punctul Strada Ion Creangă

Nrc.	Obiective arheologice
E. Descoperiri monetare	
22	Pe şaua dintre dealurile Pai şi Varheghi
23	Pe dealul Colţ
24	În pădurea Bejan
25	În cartierul Bejan
26	Pe strada V.I. Lenin nr. 6
F. Vestigii de epocă romană	
27	Punctul Ţecheneu sau Techeneu
28	Punctul La Ogoare
29	La extremitatea de est a fostei străzi 23 August (astăzi B-dul 22 Decembrie)
30	În Cartierul Gojdu
G. Mine şi cariere	
31	Punctul Dealul Bejan
32	Punctul Cărpiniş
33	Punctul Dealul Pietroasa sau Cariera Deva-Dealul Pietroasa
H. Vestigii medievale	
34	Mănăstirea franciscană a observanţilor

6.3.3. Obiective turistice religioase

Edificiile religioase (biserici, catedrale, mănăstiri) sunt realizări tehnice şi artistice remarcabile, cu o mare valoare simbolică, care reprezintă obiective turistice antropice reprezentative pentru comunităţile din perimetrul analizat, şi nu numai. Aceste edificii se impun prin dimensiuni, iconografie, colecţii de obiecte religioase etc., dar şi printr-un stil arhitectonic aparte, propriu etapei istorice în care au fost edificate.

Importanţa turistică a edificiilor religioase derivă din vechime, arhitectură, conservarea unor picturi valoroase, icoanele pe sticlă, precum şi din unele evenimente specifice conexate cu acestea. Multe edificii de acest tip au suferit nu doar amprenta timpului, ci şi a vicisitudinilor istoriei, fiind afectate parţial sau total de-a lungul anilor.

Obiectivele religioase din municipiul Deva şi împrejurimi completează paleta de oferte inedite. Se poate susţine că acestea au o valoare arhitecturală şi artistică deosebită şi reuşesc să se impună în faţa celor istorice aflate în patrimoniul UNESCO.

Din categoria obiectivelor turistice religioase din judeţul Hunedoara se remarcă catedrala ortodoxă din Deva, lăcaşele de cult medievale (ortodoxe: Strei, Hunedoara, Densuş, Ostrov, Sânpetru, Nucşoara, Gurasada, Roşcani şi Leşnic; catolice; evanghelice; reformate), alături de mânăstirile şi schiturile cu valoare religioasă, artistică, arhitecturală deosebită şi cele de importanţă locală sau zonală.

Multitudinea lăcaşurilor de cult existente presupune limitarea celor care vor fi analizate, cu luarea în considerare numai a elementelor inedite, unice, şi care pot duce la apariţia unor obiective turistice de sine stătătoare sau la introducerea acestora în cadrul unor circuite tematice.

Municipiul Deva se remarcă prin prezenţa a numeroase edificii religioase, aparţinând unor culte diverse. Dintre acestea, se detaşează prin vechime, valoare cultural-istorică şi artistică: catedrala ortodoxă Sfântu Nicolae, mănăstirea franciscană, biserica reformată şi turnul vechii biserici ortodoxe.

Cel mai valoros aşezământ monastic vechi din proximitatea municipiului Deva, cu valoarea religioasă, artistică, arhitecturală deosebită, este reprezentat de mănăstirea Prislop, cunoscută de credincioşi pentru încărcătura spirituală şi atmosfera deosebită.

Catedrala ortodoxă Sfântul Nicolae

A fost ridicată în anul 1861, la initiativa mitropolitului Ardealului, Andrei Saguna. Pictura veche a bisericii a fost executată între anii 1929-1931, în stil bizantino-roman, iar iconostasul este sculptat din lemn de stejar, în anul 1940. Cele trei clopote au fost turnate din material de război, acoperişul a fost făcut cu eternit, iar turnul şi cupolele cu tablă.

Importanţa catedralei este cu atât mai mare cu cât în interior se găsesc câteva icoane din secolul XVII, pe catedrală se afla 21 de cruci care se văd iar în curtea interioară a fost ridicat Monumentul Eroilor Neamului.

Biserica reformată din municipiul Deva

Aşa cum arată şi numele acestei biserici, este o biserică de cult reformat şi este înscrisă în Lista Monumentelor Istorice cu codul HD-II-m-B-03234. Construcţia bisericii reformate a fost proiectată de Szasz Jozsef, în stil eclectic, şi a început în anul 1836. Lucrările au fost întârziate datorită marelui incediu din acelasi an (1836), a revoluţiei din 1848 şi a inundaţiei din 1851, fiind incheiate doar în anul 1853, iar turnurile după 7 ani. În turnul estic se găseşte unul dintre cele mai mari clopote din judeţ, cântărind 3600 kg.

Mănăstirea Franciscană

Mănăstirea Franciscană a fost ctitorită în secolul XVIII, între 1669 şi 1752, pe locul donat ordinului franciscan de către judecătorul regal Lazar Istvan. Este o clădire sub forma de patrulater, în stilul caracteristic al mănăstirilor franciscane din Transilvania, la colţul din sud-est fiind alipită biserica barocă.

Clădirea a fost mistuită de flăcări în repetate rânduri - 1707,1748 şi 1872. În 1749 a fost mărită biserica, iar mănăstirea a fost reconstruită integral în 1752. După incendiul din 1872 reconstructia este terminata sub conducerea în 1908.

Din 1951 Mănăstirea a fost abandonată, funcţionarea sa fiind interzisă şi şi-a reluat funcţionarea după 1989.

Turnul vechii biserici ortodoxe

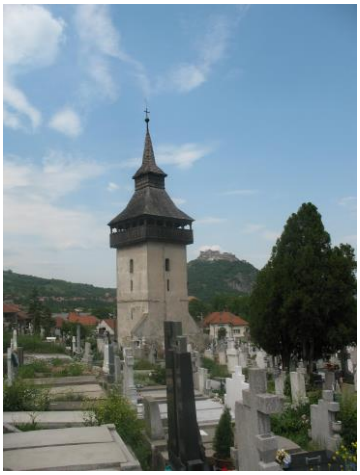

Este înscris în Lista Monumentelor Istorice, cu codul HD-II-m-A-03229 şi este singura parte rămasă completă dintr-o biserică ce datează din anul 1640. Un deceniu mai târziu, biserica a fost distrusă de un incendiu devastator, iar lucrările de reconstrucţie au fost finalizate abia în 1727.

Lăcaşul a funcţionat până în 1856, atunci când pereţii altarului şi ai navei au fost demolaţi iar cu piatra scoasă s-a ridicat actuala catedrală. Se spune că turnul a scăpat datorită unei pisanii ce era sculptată în piatră cu litere chirilice pe faţadă, o inscripţie de blestem pentru cel care ar îndrăzni să dărâme turnul.

Pe parcursul secolului XX, s-au efectuat lucrări de consolidare şi renovare la Turnul din cimitir, în anii 1954, precum şi în perioada 1970-1971, când Direcţia Monumentelor Istorice a coordonat ultima „reparaţie generală şi de consolidare” a Turnului, executată cu meseriaşi ai Trustului de Construcţii Hunedoara.

În toamna anului 1972, avocatul dr. Victor Şuiaga întocmea primul „Memoriu”, prin care sesiza birocraţiei comuniste, respectiv Direcţiei Monumentelor Istorice de la Bucureşti, ca acest edificiu „cu valoare istorică” să fie protejat de lege şi clasat bun al patrimoniului naţional.

La 290 de ani de la edificarea sa și la 46 de ani distanță de la ultima intervenție asupra monumentului, acesta se prezintă într-o stare avansată de deteriorare, partea superioara din lemn se afla intr-o stare avansata de degradare, chiar precolaps.

Mănăstirea Prislop

Biserica "Sf. Treime" a Mănăstirii Prislop este de cult ortodox, înscrisă cu codul HD-II-m-A-03447 în Lista Monumentelor Istorice.

Mănăstirea adăposteşte icoanele pictate de părintele Arsenie Boca, de numele căruia se leagă renaşterea acestei mănăstiri, şi reprezintă unul din cele mai importante aşezăminte religioase ortodoxe din Transilvania.

Mănăstirea Prislop a fost construită în a doua jumatate a secolului al XIV-lea de Părintele Nicodim în stilul Triconc, ulterior anctificat, considerat astăzi drept reorganizatorul şi îndrumătorul monahismului românesc la începutul Evului Mediu. Domniţa Zamfira, al doilea ctitor al mănăstirii, a fost grav bolnavă atunci când a venit la Mănăstirea Prislop, şi s-a vindecat bând apa din izvorul cu puteri tămăduitoare din curtea mănăstirii. Avutul cel mai de preţ al mănăstirii este icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni, dăruită de domniţa Zamfira în 1580, când s-a incheiat reconstruirea bisericii.

6.3.4. Obiective culturale cu funcţii turistice

Dintre obiectivele culturale cu funcţii turistice pot fi menţionate muzeele, acestea adăpostind şi conservând vestigii şi obiecte de patrimoniu material şi spiritual reprezentative pentru istoria şi cultura regiunii, facilitând popularizarea acestora.

Muzeele, adevărate tezaure, adună exponate extrem de valoroase şi pot fi grupate în muzee unice la nivel local şi naţional. Un exemplu de muzeu la nivel naţional este muzeul de Arheologie de la Sarmizegetusa, complex care adăpoşteşte mai multe secţii tematice, care oferă posibilitatea prezentării unor exponate din diferite domenii.

Mărturii vii şi grăitoare ale existenţei noastre pe aceste meleaguri adunate de pe întreg teritoriul din sud-vestul Transilvaniei, dar şi din întreaga ţară, *Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane* din Deva este adăpostit de un monument de arhitectură construit în secolul XVI în stil renascentist, *Magna Curia.*

Magna Curia (latină Curtea Mare) sau Castelul Bethlen se situează în municipiul Deva, la poalele dealului cetății, înspre sud-est, lângă parcul orașului. Este cea mai veche clădire monument istoric ce se păstrează în Deva.

În anul 1582 căpitanul garnizoanei cetății din Deva, Francisc Geszty, construiește pe locația actualului monument o casă. Această casă va fi folosită ca reședință apoi de către Sigismund Báthory, generalul Basta, Ștefan Bocskay, Gabriel Báthory și Gabriel Bethlen.

În 1621 Gabriel Bethlen dispune de transformarea radicală a construcției inițiale, rezultând palatul Magna Curia. Conceput inițial în stil renascentist (sub Gabriel Bethlen), edificiul ajunge la o formă definitivă la începutul secolului al XVIII-lea când i se aduc ultimele modificări. Aceste modificări îi dau înfățișarea barocă păstrată până astăzi.

După unirea Transilvaniei cu România, în anul 1918, Castelul Bethlen a trecut în proprietatea statului roman, iar din 1938 în castel a fost amenajat Muzeul de Istorie al județului Hunedoara. Castelul a fost renovat în ultimii ani, continuându-se și cercetările arheologice din curtea acestuia.

Edificiul, care are un pronunțat aspect baroc, a suferit ultimele transformări ce îi dau înfățișarea de astăzi în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Inițial, palatul Magna Curia a fost ridicat în stil renascentist în anul 1621 de Gabriel Bethlen (de unde și denumirea „Castelul Bethlen”) pornind de la casa existentă care a fost construită în anul 1582 de către căpitanul garnizoanei cetății Deva, Francisc Geszty.

Societatea de Istorie și Arheologie beneficiază de sprijinul lui George Barițiu, care contribuie cu donații în bani și cărți. În paralel cu colecția de antichități, se constituie și colecțiile de etnografie, de mineralogie, de paleontologie și de ornitologie. Colecțiile muzeului erau depozitate într-o casă particulară. Din anul 1890 colecțiile au fost amenajate în șase clase ale „Școlii de Științe Exacte din Deva” (actualul Colegiu Național „Decebal”).

Muzeul găzduiește colecții de arheologie din perioadele: preistoică, dacică, romană, premedievală și medievală timpurie, colecții numismatice, colecții de artă decorativă, de etnografie (costume populare, unelte, ceramică de Botiza, icoane pe sticlă), colecții de științe naturale (botanică, paleontologie, etc.) și o bibliotecă de aproximativ 40000 de volume.

Monumentele istorice au fost ridicate în memoria unor personalităţi marcante sau evenimente istorice, culturale, artistice. Istoria nuanţată, coroborată cu diversitatea şi bogăţia

vieţii sociale şi culturale a municipiului Deva se reflectă într-un număr semnificativ de monumente, statui şi plăci comemorative. Operele de artă sunt bine reprezentate în Deva, ilustrând activitatea sa bogată cultural-istorică.

Astfel, alături de muzee, deţin un adevărat potenţial turitic şi alte categorii de obiective de pe teritoriul municipiului: case memoriale, teatre, monumente şi ansambluri de artă plastică *(Monumentul eroilor neamului, Monumentul luptătorilor anticomunişti),* statui *(Statuia ecvestră a lui Decebal, Statuia împăratului Traian, Statuia poietului Mihai Eminescu),* busturi *(Bustul martirilor Horia, Cloşca şi Crişan, Bustul lui Gheorghe Bariţiu).*

Monumentul Eroilor Neamului

Situat în curtea Catedralei Sfântul Ştefan, Monumentul Eroilor Neamului a fost realizat între anii 1993-1995, de către sculptorul Ioan Seu, şi a fost dezvelit la data de 25 oct 1995.

Pe faţada monumentului se află o placă cu chipurile lui Horea, Cloşca, Crişan şi Avram Iancu, iar pe celelalte laturi, inscripţii dedicate ostaşilor din cele două războaie mondiale. În vârf este amplasată o cruce, având gravat un porumbel, ce simbolizează pacea.

Statuia ecvestră a lui Decebal

Statuia ecvestră a lui Decebal este amplasată în faţa Casei de Cultură din Piaţa Victoriei.

Statuia a fost realizată în anul 1978, fiind opera sculptorului Ion Jalea.

Statuia Împăratului Traian

Statuia Împăratului Traian a fost amplasată în faţa Primăriei din Piaţa Unirii, în anul 1999. Monumentul a fost realizat de către artistul Ioan Medrut şi impresionează prin dimensiuni şi detalii. Statuia este aşezată pe un soclu pe care apare inscripţia: "Traian - acesta a fost săditorul şi părintele romanilor." (Samuel Micu)

Statuia poetului Mihai Eminescu

Statuia poetului Mihai Eminescu este situată în parcul oraşului, fiind sculptată în 1970 de Tudor Panait.

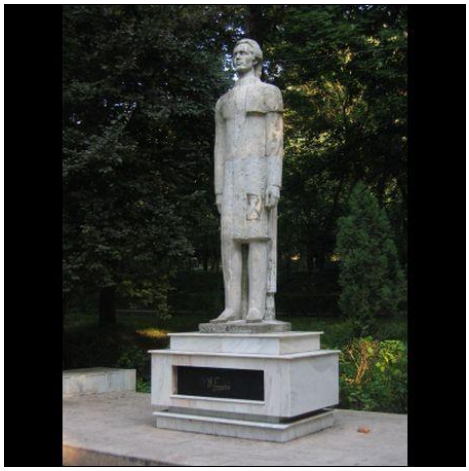

Busturile Martirilor Horea, Cloşca şi Crişan

Busturile Martirilor Horea, Cloşca şi Crişan sunt situate pe strada 1 Decembrie 1918 nr. 39 din Deva. Statuile au fost realizate de către artistul bucureştean Ion Vlasiu în anul 1934 şi au fost dezvelite şi amplasate în Piaţa Unirii, la data de 25 august 1946.Busturile martirilor au fost demontate în anul 1962, fiind amplasate în faţa Muzeului Civilizatiei Dacice şi Romane, unde se află şi în prezent.

Monumentul este aşezat pe un soclu înalt, cu două basoreliefuri din bronz realizate de către artistul Eugen Ciuca. Scenele de pe basoreliefuri prezintă ţăranii răsculaţi în anul 1784 şi ţăranii împărţind pământul.

Bustul lui Gheorghe Bariţiu

Bustul lui Gheorghe Bariţiu a fost amplasat în curtea Liceului Pedagogic din municipiul Deva. Monumentul a fost realizat în anul 1969 de către artistul Ernest Kovakz.

Gheorghe Bariţiu a fost istoric şi publicist, întemeietorul presei româneşti din Transilvania.

6.3.5. Ansambluri arhitectonice urbane cu potenţial turistic antropic

Deva reprezintă un centru istoric şi cultural important al Regiunii Vest, dar şi din punct de vedere edilitar. Astfel, alături de obiectivele prezentate, o serie de ansambluri arhitecturale recente consolidează potenţialul diversificat, prin care municipiul Deva poate constitui un centru turistic de sine stătător sau poate fi inclus în cadrul unor trasee sau circuite de promovare a regiunii. Aceste obiective oferă personalitate şi creează un ambient relaxant, preţuit în egală măsură de turiştii care vizitează Deva, cât şi de localnici.

Pe fondul dezvoltării edilitar-arhitectonice, se poate urmări evoluţia continuă a municipiului, până în etapa actuală, contribuind la definirea personalităţii proprii a acestuia, prin conturarea treptată a unui peisaj antropizat cu trăsături de originalitate, care particularizează fiecare ansamblu arhitectonic urban.

Pentru exemplificarea diversităţii acestor obiective, s-a recurs la realizarea unei selecţii. O astfel de selecţie nu poate omite: telecabina, Aqualand-ul, fântâna arteziană, teatrul de estradă, patinoarul, busturile de bronz ale gimnastelor, spitalul de pediatrie, cinema Patria.

Teatrul Orășenesc, azi Teatrul de Artă Dramatică Deva

Teatrul de Artă Deva continuă să existe după 100 de ani, fiind redeschis în 17 dec 2010.

Construit în anul 1910 şi dat în folosinţă în anul 1911, Teatrul de Artă face parte din ansamblul urban *1 Decembrie 1918*. Clădirea teatrului aparţine stilului arhitectural Secession vienez. Denumirea alocată iniţial a fost aceea de *Ansamblul de Cântice şi Dansuri Populare*.

În secolul al XX-lea clădirea teatrului a făcut obiectul a numeroase lucrări de reparaţii şi modernizare. Astfel, în anul 1942 a fost modificată intrarea, schimbată tapiţeria şi înlocuite

oglinzile, iar localului i s-a dat numele de *George Dima*, în onoarea renumitului compozitor ardelean. În anii '60 a fost modificată faţada originală, iar în 1987 au început lucrările de amenajare ale*Teatrului de Revistă* şi de restaurare a faţadei principale, reconstituită după imagini de epocă. Din anul 1953 s-a numit *Fanfara de Stat Deva*.

În 1958, a fost înfiinţat Teatrul de Stat de Estradă Deva, nume sub care a funcţionat mai mulţi ani. Au urmat alte denumiri, în diferite etape: Teatrul Orăşenesc, Teatrul de Estradă, Teatrul Arta, Teatrul de Stat de Estradă, Teatrul de Revistă, Teatrul de Artă Dramatică, Teatrul Municipal Deva, Teatrul Judeţean Hunedoara şi, în prezent,Teatrul de Artă Deva.

Noua sală a teatrului a fost inaugurată la 1 aprilie 1963 cu reprezentaţia „Şarjele revistei" prezentată de către Teatrul de Stat de Estradă din Deva. După anul 1988 au fost demarate lucrări de reabilitare complexe, iar în data de 17 decembrie 2010, după 22 de ani, Teatrul devean şi-a redeschis porţile, fiind redenumit Teatrul de Artă Deva.

Galeria de Artă Forma

Este situată în municipiul Deva pe Bulevardul De cebal. Uniunea Artiştilor Plastici din România – Filiala Deva organizează aici expoziţii, saloane şi galerii de artă, singură sau în colaborare, pe baza Programelor Expoziţionale anuale, precum şi activităţi specifice pentru a face cunoscute lucrările de artă plastică românească, creaţie a membrilor săi, prin producţie editorială, cataloage, afişe, pliante, film, videotecă, târguri de artă, ş.a.

Telecabina

Este singurul ascensor inclinat din ţară, iar din punct de vedere al lungimii traseului - 278 metri şi a diferenţei de nivel -158 metri, este primul din Europa.

Instalaţia asigură legatura mecanică de la staţia de plecare, situată la cota 180 metri, până la platforma intermediară a Cetăţii Deva, situată la cota 342 metri, respectiv o diferenţă de nivel de circa160 metri.

Busturile din bronz ale gimnastelor din Deva

Busturile din bronz ale gimnastelor din Deva este unul dintre cele mai importante obiective turistice din Transilvania. Cele 15 sculpturi din faţa Sălii Olimpia din Deva ilustrează 11 gimnaste şi 4 antrenori şi sunt creaţia artistului Ioan Seu.

Busturile gimnastelor sunt realizate în bronz, au înălţimea de 42-43 cm şi cântăresc 20-23 kg. Sunt amplasate pe socluri de granit cu înălţimea de 1,80 m, fiind luminate de reflectoare. Statuile au fost dezvelite la data de 15 mai 2008.

AquaLand Deva

AquaLand se află în incinta Stadionului Municipal Cetate - Deva. Funcţiunea principală a acestei facilităţi este asigurată de bazinele de înot şi de agrement ce se succed pe orizontală şi verticală, cu adâncimi diferite, în forme libere întrepătrunse, şi care ocupă aprox 80% din suprafaţa parterului.

Mezaninul cuprinde următoarele funcţiuni: spaţiu relaxare,

saună tunisiană, saună relaxare, saună finlandeză, saună infra-cer înstelat, saună infra - meloterapie, saună infra - aromoterapie, grota salină etc.

Fântâna arteziană muzicală din centrul Devei

Este amplasată în Piaţa Victoriei şi s-a inaugurat în anul 2012.

Fântâna arteziană muzicală oferă în fiecare seară un spectacol deosebit, atât locuitorilor, cât şi vizitatorilor municipiului Deva.

Patinoarul Deva

Patinoarul Deva este situat la poalele Cetăţii Devei şi a fost deschis la data de 15 ianuarie 2010.

Parcul orașului - La poalele dealului Cetății se întinde Parcul Orașului, sau Parcul Cetății. Din inițiativa lui Dr. Petru Groza, aici au fost aduși din Parcul Dendrologic Simeria, o mare diversitate de arbori care au fost plantați și îngrijiți de doi grădinari profesioniști. La intrarea dinspre oraș a parcului se află în partea dreaptă, casa lui Dr. Petru Groza („casa fără acoperiș” cum îi spun locuitorii vârstnici), care se preconizează a fi transformată în muzeu memorial. În stânga intrării se găsește statuia pedestră a lui Decebal. În centrul parcului rezistă de decenii chioșcul orchestrei sau Filigoria, loc de întâlnire și popas pentru turiști și pentru devenii romantici. Spre filigorie își îndreaptă privirea statuia tăcută a lui Mihai Eminescu. Tot în parc se mai găsește un loc de joaca pentru copii, o fântână arteziană pietonală, locuri de petrecere a timpului liber (pergolă de şah, pergola locului de joacă) şi un grup sanitar.

Din parc se poate urca direct pe Cetate, pe treptele betonate până la tunel, apoi pe potecile special amenajate.

În nord-vestul parcului, la marginea dinspre dealul cetăţii, se află castelul Magna Curia, construit în secolul XVI. Iniţial castelul a fost conceput în stilul Renaşterii, dar restaurările ulterioare (din timpul lui Gabriel Bethlen, în anul 1621, precum şi cele din prima jumătate a secolului XVIII) i-au adăugat şi elemente de artă barocă. În prezent complexul arhitectonic Magna Curia adăposteşte Muzeul Judeţean Deva (secţiile de istorie si Stiinţe naturale).

La marginea de est a parcului este Liceul Sportiv Deva, renumit pentru generaţiile de gimnaste precum: Nadia Comăneci (sub îndrumarea antrenorului Bela Karolyi), Ecaterina Szabo (antrenori Octavian Belu şi Mariana Buruiană), ş.a.

Pe străzile adiacente parcului se pot vedea clădiri caracteristice ale altor epoci: Palatul Tribunalului, Judecătoria, Parchetul Judeţean.

6.4. Tipuri şi forme de turism practicate

Prezenţa în proporţii variate a resurselor atractive naturale şi antropice, gradul diferenţiat de accesibilitate al reţelei rutiere, precum şi poziţia în teritoriu a municipiului Deva – punct turistic nodal de atragere şi dispersie a fluxurilor turistice în cadrul judeţului Hunedoara – constituie premise favorabile practicării unei *palete variate de tipuri şi forme de turism*.

În completarea acestora este posibilă dezvoltarea de forme noi, prin crearea condiţiilor adecvate facilitării practicării lor. Astfel, se poate face trecerea spre conturarea unui *profil turistic complex* şi a unor *areale cu funcţii turistice specializate sau complexe*, care vor face obiectul unei politici de punere în valoare în cadrul strategiei de dezvoltare a municipiului Deva în perioada 2014-2023.

Ca urmare, este necesară analiza detaliată a oportunităţilor locale existente, dar şi a celor atrase din potenţialul oferit de sistemele turistice învecinate. Această analiză presupune evidenţierea tuturor tipurilor şi formelor de turism cu impact asupra spaţiului geografic şi socio-cultural, urmată de stabilirea unei configuraţii ideale de atins la limita orizontului de planificare, prin evaluarea şi ierarhizarea apoi a tipurilor şi formelor de turism care să fie promovate în perioada viitoare.

6.4.1. Turismul cultural

Municipiul Deva şi împrejurimile sale reprezintă spaţiul unde se întâlnesc şi se întrepătrund obiective turistice antropice unice, înconjurate de un peisaj diversificat, ce pot fi susţinute şi promovate prin contribuţia specialiştilor din diferite domenii, dar şi prin investiţii în infrastructură şi reconversia profesională a angajaţilor din alte sectoare.

Obiectivele antropice pot transforma regiunea în destinaţii turistice atractive, unde se împletesc activităţi precum practicarea sporturilor de iarnă, destinderea prin utilizarea resurselor

minerale, vizitarea unor locuri aparte, monumente, muzee, edificii religioase, participarea la diverse evenimente.

Turismul cultural prezintă elementele necesare desfăşurării acestuia pe teritoriul municipiului şi poate fi privit ca alternativă de dezvoltare a regiunii, absorbind personalul disponibilizat în urma restrângerii activităţii din unele parcuri industriale importante sau chiar închiderea lor. El poate îmbrăca, mai frecvent, trei forme de practicare, şi anume: *turismul urban, turismul rural* şi *turismul religios.*

⇒ ***Turismul urban deţine largi posibilităţi de practicare;***

Dintre atracţiile majore pot fi enumerate: muzeele, edificiile religioase (catolice, ortodoxe, protestante, reformate), numeroase vestigiile istorice (romane, medievale), arhitectura centrului istoric, diferite instituţii de artă şi cultură, monumente (statui, busturi, case memoriale) etc.

Urmare a creşterii duratei timpului liber (inclusiv prin scurtarea săptămânii de lucru) şi a fragmentării concediilor şi vacanţelor, alături de apariţia operatorilor aerieni low cost şi în România, în ultimii ani s-a înregistrat o creştere semnificativă a numărului de mini-vacanţe (city break) petrecute în oraşele cu o ofertă turistică diversificată.

⇒ ***Combinarea city break-urilor cu trasee turistice tematice sau mixte în spaţiul judeţean***

Se permite o accesare funcţională a celorlalte centre urbane sau rurale, respectiv areale şi obiective naturale, cu resurse atractive valoroase, diseminate în cadrul spaţiului judeţean.

Se poate recurge la organizarea unor trasee sau circuite regionale, în care să fie prezente diferite obiective religioase, culturale, istorice, dar şi circuite tematice, care să ofere posibilitatea vizitării unei anumite categorii de obiective turistice pe întreg teritoriu analizat, cum ar fi vizitarea castelelor sau bisericilor medievale, a mănăstirilor sau a meşteşugurilor şi ocupaţiilor cu vechi tradiţii.

Traseele turistice se realizează astfel încât să permită cunoaşterea unei zone sau regiuni, putând fi parte a unui circuit regional sau naţional. Luând în considerare bogăţia obiectivelor se pot identifica unele localităţi care să fie prinse într-o astfel de formă de vizitare, un exemplu în acest sens fiind traseul Deva-Simeria-Orăştie.

Pe acest fond, şi municipiul Deva ar putea constitui o destinaţie pentru turiştii amatori de astfel de sejururi, îndeplinind însă doar o parte dintre condiţiile majore pentru a fi inclusă pe harta destinaţiilor de acest tip, cum sunt preparate culinare şi băuturi de calitate în zone atractive din împrejurimi şi, parţial, posibilităţi diversificate de a face cumpărături şi activităţi culturale, fiind însă deficitar la alte capitole importante:

- cazare de calitate la tarife specifice perioadelor din afara sezonului şi în weekend;
- informare generală şi turistică;
- transport local funcţional cu legături facile între structurile de cazare şi obiectivele din perimetrul urban etc.).

⇒ ***Turismul rural***

Această formă de turism are o puternică tentă culturală prin valorificarea obiceiurilor, tradiţiilor sau folclorului local, componente ale civilizaţiei rurale încă bine conservate în multe dintre localităţile rurale, îndeosebi din zona montană.

Caracteristicile cultural-turistice exercită o atracţie importantă asupra circulaţiei turistice, dar devin importante din punct de vedere turistic numai în relaţie cu caracteristicile naturale şi economice. Ele sunt, în mare parte, rodul culturii populare, atât prin creaţiile culturii materiale (biserici, biserici fortificate), cât şi prin cele ale culturii spirituale (tradiţii, obiceiuri), cum sunt: biserici ortodoxe; biserici reformate; centre etnografice; cetăţi.

Din punct de vedere al potenţialului de practicare a turismului rural în proximitatea municipiului Deva, oportunităţi deosebite sunt oferite şi de Culoarul Depresionar Strei-Cerna-Orăştie. Astfel, turismul rural are un potenţial mai consistent în localităţile Turdaş, Poieniţa Voinii, Cinciş, Bosorod, Beriu şi Orăştioara de Sus.

Valorilor peisagistice (relief colinar accesibil drumeţiilor, lacul antropic Cinciş, valea Mureşului, a Cernei şi a Streiului) li se adaugă posibilităţile cunoaşterii obiceiurilor şi tradiţiilor din zonă, a manifestărilor cultural-artistice (nedeiele), a unor ocupaţii, meşteşuguri, ritualuri tradiţionale, vizitarea unor case memoriale (Aurel Vlaicu, Ion Budai Deleanu), a bisericilor vechi, din lemn, a locurilor care păstrează vestigii ale civilizaţiei daco-romane.

O infrastructură adecvată, ferme turistice, hanuri sau popasuri în localităţile cu o zestre folclorică deosebită, cum ar fi cele din Ţinutul Pădurenilor, zone aproape neatinse de civilizaţia urbană, constituie o cerinţă majoră pentru dezvoltarea acestui tip de turism. Amenajarea unor stâne pentru vizitare în satele montane (Bosorod, Bobâlna, Ocolis) este posibilă şi profitabilă.

Ţinutul Pădurenilor

Situat pe Valea râului Cerna, Ţinutul Pădurenilor este o zonă etnografică de o mare frumuseţe, cu tradiţii şi obiceiuri rămase neschimbate de secole. Ţinutul este un platou înalt, mărginit de Valea Mureşului la Nord, de Ţara Haţegului la Sud, de Munţii Poiana Ruscă la Vest, Valea Cernei şi Municipiul Hunedoara la Est. Satele pădurenilor nu depăşesc limita zonei înalte a Munţilor Poiana Ruscă.

Ei reprezintă o „insulă etnografică“ în care s-a păstrat cultura populară arhaică, extrem de originală şi de diferenţiată faţă de aceea a regiunilor învecinate. Trăsăturile principale ale acestei culturi constau în: amplasarea aşezărilor pe culme, culturi agricole pe dealuri terasate, lipsa olăritului, portul specific (în special al femeilor) şi graiul.

Această izolare geografică a aşezării pădurenilor le-a permis conservarea graiului actual şi păstrarea unor entităţi particulare ale portului, asemănătoare, spun unii cercetători, cu cel dacic. Prima atestare scrisă a aşezărilor din acest ţinut datează din 1297, într-un document în care satele Zlaşti şi Ruda sînt menţionate ca supuse ale pârcălabului de Hunedoara. Ulterior, în secolele XIV şi XV, găsim menţiuni despre toate aşezările cunoscute astăzi şi despre altele care, probabil, au dispărut cu timpul.

⇒ ***Turismul religios***

Turismul religios are în vedere valorificarea obiectivelor religioase ale municipiului şi judeţului, dar mai ales manifestările organizate de acestea (hramuri, pelerinaje). Această formă de turism este favorizată de existenţa unor importante lăcaşuri de cult. Cel mai reprezentativ obiectiv de acest tip, cu o manifestare receptată cu mult în afara limitelor judeţului, este Mănăstirea Prislop, participarea la diverse sărbători religioase atrăgând vizitatori nu doar din judeţ, ci şi din întreaga ţară.

În contextul în care fluxul de turişti spre centrele religioase cu rezonanţă au un impact în creştere (unele reuşind să angreneze în anumite perioade mase mari de oameni), turismul religios poate fi stimulat prin îmbunătăţirea condiţiilor de acces, care pot avea un impact relevant în acest sens, fiind necesară conectarea puternică şi adaptarea economiei locale la cerinţele clientelei pelerinajelor religioase.

6.4.2. Turismul curativ

Poate îmbrăca două forme principale de practicare: balnear şi climateric.

⇒ ***Turismul balnear***

Are ca suport acviferul cu ape termale la Deva, eficace în tratarea afecţiunilor aparatului locomotor. Capacitatea şi compoziţia chimică a apelor îndreptăţesc extinderea şi modernizarea bazei de tratament de la Deva, care să fie completată cu alte facilităţi turistice furnizate prin construirea unui complex turistic balnear complex, care să cuprindă o gamă diversificată de proceduri de cură.

⇒ ***Turismul climateric***

Este favorizat de existenţa unui climat montan cu atribute curative (ionizare şi oxigenare puternică, radiaţie solară cu valori ridicate, umiditatea relativă ridicată) prezent în zona montană, precum şi de condiţiile meteorologice deosebite ale municipiului Deva.

6.4.3. Turismul recreativ montan

Se poate practica datorită varietăţii resurselor disponibile, care oferă posibilitatea practicării unor forme diverse de turism, şi anume: turismul de agrement hibernal, alpinismul, turismul de drumeţie, turismul cinegetic, turismul de agrement piscicol şi chiar turismul extrem.

⇒ ***Turismul de agrement hibernal***

Se referă la practicarea sporturilor de iarnă - schi, bob, săniuţe, patinaj.

Beneficiază de posibilităţi de afirmare şi diversificare în zona montană, unde durata de persistenţă a zăpezii depăşeşte cinci luni pe an. Astfel de amenajări pot fi accesate în staţiunile turistice de la Straja, Parâng, Transalpina şi chiar Râuşor, unde există instalaţii moderne pentru practicarea sporturilor de iarnă.

Deva reprezintă un pol centric de accesare facilă a acestor staţiuni montane;

⇒ ***Alpinismul***

Este o altă formă de turism recreativ montan ce se poate practica în mai multe areale din zona muntoasă accesibilă din Deva, care dispun de o serie de trasee cu diverse grade de dificultate, inclusiv unele trasee de iniţiere, ceea ce permite adresarea unei game largi de turişti. Se impune însă o dotare adecvată a traseelor, amenajarea arealelor de escaladă, edificarea unor baze turistice pentru găzduirea practicanţilor.

⇒ ***Turismul de drumeţie***

Este stimulat în primul rând de valoarea morfo-peisagistică a spaţiului montan, unde peisajul spectaculos şi variat morfologic constituie o resursă atractivă majoră.

Culmile înalte şi prelungi din munţi, sectoarele de chei şi defilee reprezintă repere vizate frecvent pentru adepţii unei astfel de forme de practicare a turismului.

În pofida avantajului net al spaţiului montan pentru practicarea turismului de drumeţie, nici spaţiul depresionar propriu-zis nu este privat de practicarea acestei forme de turism, cu atât mai mult cu cât şi traseele montane au ca bază de plecare localităţile situate în zona depresionară sau în cea de contact cu aceasta;

⇒ ***Turismul cinegetic***

Este favorizat de existenţa unui patrimoniu cinegetic remarcabil, mai ales în privinţa faunei mari, organizat şi gestionat în cadrul unor fonduri de vânătoare (incidenţa cea mai ridicată având-o cele grefate pe masivele montane care au un grad mai ridicat de împădurire şi care sunt mai puţin afectate de prezenţa altor activităţi umane (în primul rând exploatarea forestieră sau a resurselor minerale), oferind astfel locaţii propice pentru practicarea acestei forme de agrement, care are şi rol complementar în diversificarea ofertei unor areale.

Din cadrul acestora se pot extrage exemplare de excepţie, într-un cadru perfect controlat şi riguros organizat, asigurat de un personal silvic specializat de însoţire, deja în mare parte format. Toate acestea, desigur, în condiţiile respectării şi conservării matricelor de reproducere

la nivelul fiecărei specii. Deşi practicat de un număr mai redus de persoane, dar cu venituri mari, turismul cinegetic este foarte eficient economic;

⇒ ***Turismul de agrement piscicol***

Acest tip de turism se poate organiza de-a lungul râului Mureş, care oferă posibilitatea practicării pescuitului sportiv sau de agrement. Potenţialul morfologic zonal oferă condiţii propice de afirmare a acestui tip de turism, datorită existenţei unei reţele hidrografice dense şi, mai ales, nepoluate.

Totuşi, regimul de scurgere al reţelei hidrografice a fost destul de puternic afectat de defrişările masive efectuate în ultimul secol, accentuate în ultimele două decenii. Ca urmare, consecinţele s-au repercutat negativ şi asupra potenţialului biologic piscicol, mult diminuat.

⇒ ***Turismul extrem***

Include o gamă largă de activităţi sportive extreme , cum sunt: zboruri cu parapanta sau deltaplanul, motocros, cicloturism, river rafting etc. Pentru susţinerea acestui tip de turism pot fi identificate o multitudine de locuri propice practicării unor astfel de activităţi, îndeosebi în zonele montane, avantajate de declivitatea pantelor, diferenţele de nivel - pe alocuri apreciabile sau fragmentarea terenului, coroborate cu aportul favorabil al componentei dinamice (curenţii de aer) sau de natură hidrografică.

6.4.4. Turismul gastronomic (culinar)

În majoritatea cazurilor, acest tip de turism are efect de catalizator pentru celelalte tipuri de turism specifice zonale. De obicei oportunităţile gastronomice amplifică şansele de luare a deciziei de a accesa o anumită zonă în scop turistic.

Astfel, *Asociaţia Internaţională a Turismului Culinar* oferă o listă relevantă de repere prin care se defineşte importanţa acestui tip de turism:

- Aproape 100% dintre turişti iau masa în oraş;
- A lua cina rămâne una dintre primele trei activităţi preferate ale turiştilor;
- Cu cât e mai mare nota de plată, cu atât mai probabil clienţii sunt turişti;
- Există o corelare mare între turiştii interesaţi de vin/gastronomie şi cei interesaţi de muzee, spectacole, cumpărături;
- Turiştii culinari îşi dedică o mare parte din timp activităţilor recreative;
- Interesul pentru turismul culinar se răspândeşte la toate grupurile de vârstă;
- Gastronomia este singura formă de artă care adresează cele cinci simţuri;
- Turiştii culinari sunt exploratori;
- Atracţiile culinare sunt disponibile pe tot parcursul anului;

- Bucătăria locală este primul factor de decizie în alegerea destinaţiei turistice.

Şi din acest punct de vedere Deva are la dispoziţie un potenţial deosebit de generos, furnizat de localităţile rustice aflate în proximitatea imediată sau mai îndepărtată a municipiului. Amintim succint produsele culinare prin care se conferă specific şi notorietate ţinuturilor hunedorene: cârnaţii virşli, toba de casă, cârnaţii de Parâng, salamul de Valea Jiului, caşcavalul de Vaţa, plăcintele pădureneşti, plăcintele cu lobodă, sângeretele, maios (caltaboş), vinarsul, ţuica etc.

O mare parte din acestea sunt înregistrate în *Registrul produselor tradiţionale* al Ministerului Agriculturii, Pădurilor şi Dezvoltării Rurale. Astfel, în ultimii şase ani, zeci de produse din judeţul Hunedoara au fost atestate drept produse tradiţionale româneşti. Cele mai multe dintre acestea sunt produse în Valea Jiului şi în zona Bradului: pasta de măceşe, pasta de cătină, cozonacul „Parângul", cozonacul „Jiul de Est", plăcinta „Jieţeană", pâinea de casă „Valea Jiului – Pita bunicii", pâinea ţărănească, zeci de preparate din carne, brânza de oaie „Burebista" şi „Montana", caşcavalul „La Vaţa" etc.

Ca o recunoaştere a importanţei deosebite pe care o au evenimentele culinare naţionale, *Autoritatea Naţională pentru Turism* a întocmit un calendar al evenimentelor gastronomice, care cuprinde cele mai reprezentative festivaluri culinare din ţară. Includerea în cadrul evenimentelor de top din calendarul gastronomic a fost facilitată de faptul că în programul acestui festival sunt cuprinse şi activităţi specifice perioadei medievale, dar şi un semi-maraton al virşlilor, desfăşurat între Deva şi Hunedoara. Se oferă astfel posibilitatea producătorilor de renume să îşi extindă şi consolideze renumele dobândit prin intermediul acestui produs culinar tradiţional.

Plăcintele pădureneşti sunt considerate un adevărat brand turistic pentru ţinutul Pădurenilor. La acestea se adaugă sarmalele pădureneşti, "mari cât o zi de post", varza fiartă pe os de porc sau "zama" pădurenească, care este pregătită de asemenea într-un mod aparte. Zestrea etnografică a acestui ţinut este completată de consecvenţa cu care se respectă o serie de reţete tradiţionale, contribuind din plin la recrearea atmosferei din urmă cu câteva sute de ani.

Pe lângă comercializarea curentă şi exportul unora dintre aceste produse tradiţionale, prezintă importanţă efectul sinergic al prezenţei acestora în cadrul unor evenimente majore:

- Festivalul Virşlilor de la Deva;
- Festivalul „Dac Fest – natură, istorie şi cultură";
- Festivalul Medieval de la Castelul Corvinilor;
- Festivalul Narciselor de la poalele Retezatului;
- Festivalul Virşlilor de la Hunedoara;
- Obiceiul şezătorii de la poalele Retezatului.

6.4.5. Alte forme de turism

Alte forme de turism ce se pot practica cu succes la nivelul municipiului Deva sunt: turismul mixt sau polivalent; turismul ştiinţific; turismul cultural-ştiinţific specializat; ecoturismul; turismul de afaceri, festivalier şi de evenimente; turismul de tranzit; turismul recreativ.

⇒ ***Turismul mixt sau polivalent***

Rezultă din asocierea spaţială a două sau mai multe din tipurile de turism precedente, în vederea satisfacerii cu promptitudine şi în mod flexibil a unor nevoi complexe ale turiştilor. Frecventă în acest caz este asocierea dintre turismul recreativ şi cel cultural în cadrul turismului rural, devenit o formă cu impact în continuă creştere la nivelul judeţului.

⇒ ***Turismul ştiinţific***

Prin organizarea periodică a unor manifestări cu participare internă şi/sau internaţională, la nivelul instituţiilor administrative, economice sau culturale cu prezenţe similare în domeniu. Un exemplu în acest sens îl constituie lista vestigiilor arheologice descoperite pe teritoriul municipiului Deva, care poate reprezenta un punct de reper pentru continuarea şi intensificarea cercetărilor arheologice în această zonă.

⇒ ***Turismul cultural-ştiinţific specializat***

Include şi turismul didactic-educativ şi cel de vizitare (agrement),fiind favorizat de existenţa unor obiective sau areale naturale (declarate drept rezervaţii), cu valoare ştiinţifică sau culturală semnificativă. Aceste obiectivepot constitui - cu precădere în perioada sezonului estival - puncte de focalizare a unei cereri turistice motivate de studierea lor în scop ştiinţific sau formativ-didactic, în diverse domenii, cum ar fi istorie-arheologie.

⇒ ***Ecoturismul***

Presupune conştientizarea ecologică şi activităţile legate de natură, inclusiv observarea florei şi faunei.Poate reprezenta, de asemenea, o modalitate viabilă de practicare a turismului. La baza derulării acestei forme de turism stau ariile naturale protejate, afirmarea sa contribuind la conservarea acestor areale, aducând în acelaşi timp venituri pentru populaţie.

⇒ ***Turismul de afaceri, festivalier şi de evenimente***

Este o formă de (pseudo)turism, ce decurge din oportunităţile de afaceri multiple existente pentru diferite categorii de oameni de afaceri, şi care constăîn organizarea unor manifestări tematice diverse, expoziţii de prezentare, demonstraţii, întâlniri, congrese, conferinţe, întâlniri de afaceri etc., pentru un public din ce în ce mai larg.

Desfăşurarea acestui tip de turism poate fi mult facilitată prin colaborarea cu Camera de Comerţ şi Industrie Deva, Agenţia de Dezvoltare Vest sau cu numeroase alte organizaţii de promovare economică, precum şi cu firme private care o dobândit notorietate pe un anumit segment specific de interes pentruoamenii de afaceri.

De asemenea, municipiul Deva poate fi promovat drept gazdă a unor manifestări de diverse tipuri (culturale, artistice, expoziţii, târguri, manifestări sportive, concursuri de dansuri populare, expoziţii de pictură şi prezentări de carte, festivaluri de muzică şi teatru etc.), prezente din ce în ce mai mult în cadrul unor localităţi cu statut similar. La acestea se poate adăuga o gamă largă de oportunităţi oferite de sărbătorile populare sau festivalurile tematice, prin care să se valorifice resursele etnografice specifice diferitelor areale.

⇒ ***Turismul de tranzit***

Este facilitat atât pe plan local, cât şi naţional, prin poziţia centrală pe care o deţine pe teritoriul judeţului/naţional, precum şi de traversarea sa sau situarea în proximitatea principalelor reţele de conexiune rutieră naţională şi internaţională.

Totodată, traversarea sa de către magistrala feroviară cu conexiuni transfrontaliere, facilitează o dată în plus tranzitul spre şi dinspre orice locaţie dorită din ţară şi străinătate.

⇒ ***Turismul recreativ***

Vizează deplasările de la sfârşit de săptămână spre locurile aparţinând cadrului natural. Ne vom referi din nou, şi pentru acest tip de turism, la oportunităţile oferite de zona adiacentă Devei, respectiv ale Culoarului Depresionar Strei-Cerna-Orăştie, care au fost deja prezentate.

Pe lânga aceste forme tradiţionale de turism, analiza efectuată de specialiştii olandezi,contractaţi deConsiliul Judeţean Hunedoara pentru elaborarea Strategiei de Turism ajudeţului, s-au identificat următoarele forme de turism menite să contribuie la dezvoltarea zonei prin valorificarea resurselor antropice din zonele monoindustriale ale regiunii: turismul voluntar,turismul de film şi turismul industrial.

Turismul de film. În ultimii ani Castelul Corvinilor a fost gazda şi subiectul mai multor producţii prestigioase de cinema, care prezintă monumente faimoase ale României, repere din istoria universală sau adresează diverse scenarii deficţiune; pâna acum această caracteristică specială nu a fost utilizată pentru a crea un nou tip de turism. Avantajele producţiei de film în judeţul Hunedoara sunt multiple şi imediate. În mod direct, această industrie oferă beneficii financiare pentru castel.

De asemenea, agenţii economici au beneficii prin oferirea de servicii de calitate pentru solicitările de cazare şi mese ale echipelor de filmare. În mod indirect, vizionarea filmelor atrage turiştii care ar dori să vadă ei înşişi locurile prezentate.

Turismul voluntar combină munca voluntară cu activităţile de turism. Aceste activităţi ar putea include ajutorul la excavarea arheologica (Sarmizegetura), paleontologică sau prezervarea vieţii sălbatice în Munţii Retezat sau de pe traseele drumurilor montane; ca sector turistic, turismul voluntar oferă un sentiment şi atingere plăcute şi atrage persoane din categorii extrem de diverse. Este o formă socială de turism, care poate sublinia caracterul social al unei zone, precum şi o sursă de venit şi de creaţie. Pe lânga acestea, poate ajuta la dezvoltarea zonei înseşi. De remarcat faptul că acest tip de turism poate fi practicat în conexiune cu turismul rural.

Turismul industrial este legat de istoria industrială a judeţului. În tot judeţul, mai notabil în Hunedoara, Vulcan, Brad şi Calan, există zone enorme care arată o lungă istorie în mine, oţel şi alte activităţi industriale românesti.

Deşi multe din aceste situri sunt ruinate şi în declin, pot oferi celor interesaţi o perspectivă din interior interesantă, referitoare la modalitatea de desfăşurare a procesului productiv în perioada ultimelor decade, ceea ce ar trebui să fie considerată drept o moştenire culturală a industriei naţionale din România. Din acest punct de vedere, turismul industrial ar putea fi văzut ca parte a turismului cultural şi de moştenire.

Aceste situri oferă de asemenea oportunităţi pentru utilizări alternative, care ar putea fi legate de alte teme turistice. Astfel de exemple pot fi: situri pentru construcţia centrelor de conferinţe, hoteluri (turism de afaceri); situri pentru filmari (turism de film): situri pentru construcţia de muzee şi expoziţii (turism cultural şi de moştenire).

Case de vacanţă. Proprietatea unei a doua case este în prezent la un nivel destul de scăzut în România. În judeţul Hunedoara, doar câţiva români şi maghiari deţin o a doua casă în zona de schi. Există puţine exemple de străini care au o a doua proprietate în zona rurală. Proprietatea celei de-a doua case ar putea aduce bani noi, muncă şi creativitate.

Aceasta în condiţiile în care un număr destul de mare de cetăţeni europeni doresc să identifice zone adecvate în vederea cumpărării uneia doua case undeva în Europa de Sud – Est. Astfel de activităţi ar trebui să fie sprijinite de către autorităţile locale pentru a stimula creşterea economică şi a preveni construcţia în peisajul judeţului fără o planificare urbană adecvată cerinţelor şi specificului local.

Conform analizei mai sus-mentionate, ierarhizarea formelor de turism pentru judeţul Hunedoara este următoarea:

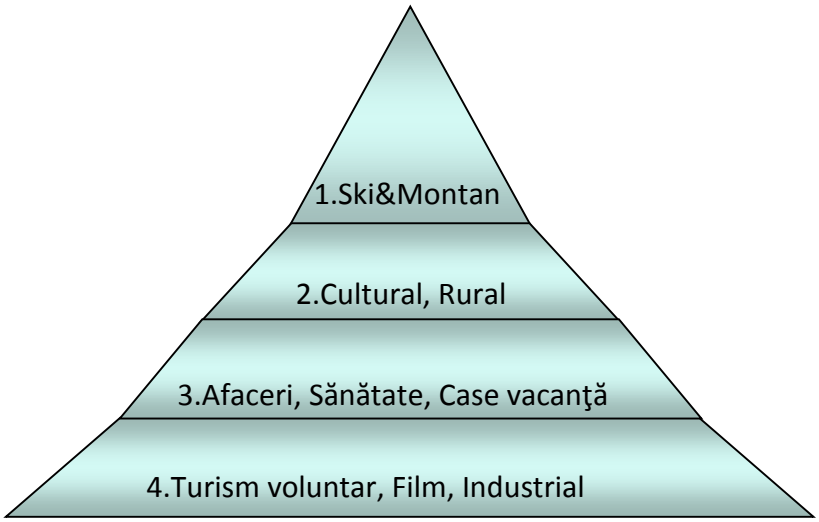

6.5. Structuri turistice

6.5.1. Numărul de unităţi de primire turistică

Multe studii ce au vizat turismul urban au demonstrat că oraşele care deţin un patrimoniu cultural pot deveni destinaţii turistice şi pot răspunde nevoii tot mai mari de culturalizare a turiştilor. Este vorba de oraşele care posedă centre vechi, monumente istorice, muzee.

Astfel, analiza motivaţiilor pentru călătoriile în spaţiul urban, relevă faptul că o pondere importantă (circa 40%, potrivit opiniei unor specialişti) din totalul acestor călătorii revine turismului cultural, particularizat prin conţinutul specific al deplasării.

Turismul cultural, prin natura motivelor sale, prin locul de desfăşurare şi modul de organizare, se integrează celui urban şi se interferează, în acest perimetru, cu cel de loisir (agrement) şi cu cel de afaceri.

Pentru analiza pieţei în perioada 2001-2016 indicatorii statistici au fost preluaţi din seria de date TEMPO ON LINE baza de date a INSSE.

O analiză detaliată, în dinamică şi structură, a echipamentelor de cazare, este de natură să evidenţieze nivelul de dezvoltare a turismului şi gradul de valorificare a potenţialului, direcţiile în care trebuie acţionat pentru a se realiza o valorificare corespunzătoare a atracţiilor turistice.

Analiza bazei tehnico-materiale presupune identificarea numărului de structuri de cazare, a capacităţii acestora şi a distribuţiei lor pe categorii de confort.

Evoluția numărului total de unități de cazare pentru intervalul 2006 – 2016 este prezentată în tabelul și graficul următor.

Tabel 6.6. Numărul total de unități de cazare, 2001-2016, Municipiul Deva

Număr unități cazare	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**
Municipiul Deva	9	10	11	16	17	18	18	20	22	23	20	20	18	20	21	21

Sursa: Baza de date INSSE, Tempo on-line

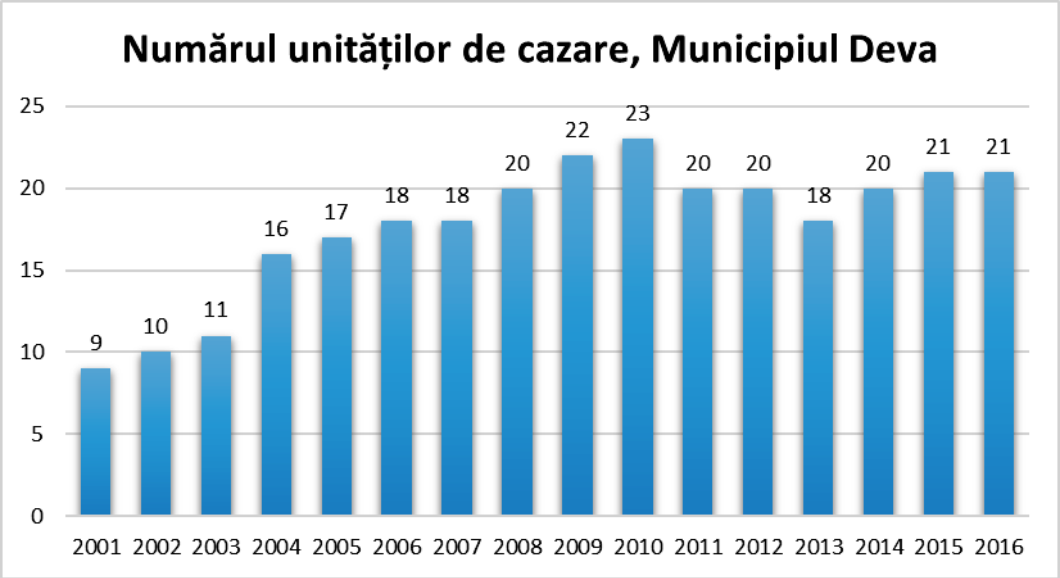

Fig. 6.4. Evolutia numarului total de unitati de cazare turistice

Sursa: Baza de date INSSE, Tempo on-line

După cum se observă, evoluția constant crescătoare din perioada 2001-2010 este urmată de una oscilantă în pierioada următoare, în anul 2016 rezultând un număr total mai mic decât maximul înregistrat în 2010, dar de peste două ori mai mare decât valoarea de la începutul intervalului de analiză. Datorită numărului relativ mic de unităţi de cazare care fac obiectul analizei, este destul de dificil să se definească cu claritate o tendinţă viitoare de evoluţie a acestora.

Distribuţia unităţilor de cazare categorii reflectă nivelul calitativ al ofertei, fiind şi un răspuns la cererile turiştilor în ceea ce priveşte condiţiile de cazare.

Evoluția unităților de cazare turistică, în funcție de tipul acestora, este reprezentată grafic în figura de mai jos, pe baza datelor din tabelul asociat.

Tabel 6.7. Distribuția pe tipuri de unități de cazare turistică, 2006-2016, Municipiul Deva

Tipuri unităţi cazare	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hoteluri	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	4	4	5	5	5	5
Hosteluri	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-
Moteluri	1	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3	3	3
Vile turistice	2	2	2	3	4	4	5	5	6	6	7	6	5	6	6	6
Cabane turistice	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tabere elevi şi preşcolari	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Pensiuni turistice	-	-	-	2	3	3	3	3	5	6	5	6	5	4	4	4
Pensiuni agroturistice	-	-	1	2	1	2	2	4	3	3	-	-	-	1	2	2

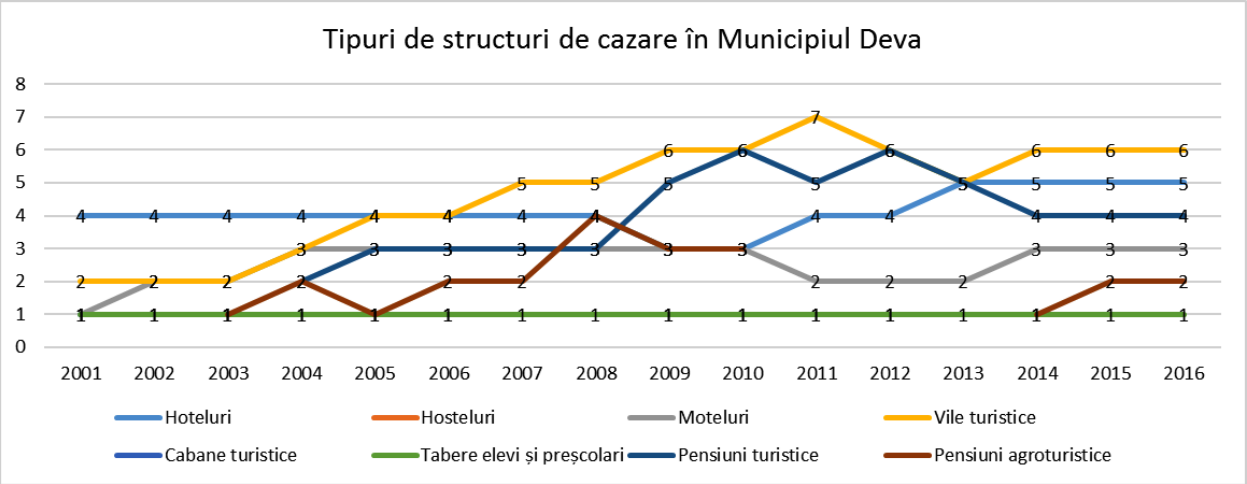

Fig. 6.5. Evoluția unitatilor de cazare pe tipuri de unități, in perioada 2001-2016

Sursa: Baza de date INSSE, Tempo on-line

Se remarcă faptul că în Municipiul Deva numărul unităţilor de cazare a scăzut în anul 2016 comparativ cu anul 2011, dar a crescut gradul de comfort oferit turiştilor fapt reliefat de creșterea numărului de hoteluri, pensiuni turistice și vile urbane.

Activităţile turistice sunt suţinute de existenţa unei baze tehnico-materiale cu rol important în organizarea şi dezvoltarea turismului. Astfel, dimensiunile şi structura acesteia, nivelul tehnic al echipamentelor determină nemijlocit accesul şi prezenţa turiştilor într-o anumită zonă, amploarea fluxurilor şi gradul de mulţumire a vizitatorilor. În acelaşi timp, creşterea şi modernizarea dotărilor materiale antrenează o intensificare a circulaţiei turistice.

6.5.2. Capacitatea de cazare turistică

Datele statistice suport ale analizei efectuate asupra capacității de cazare turistică sunt prezentate tabelar și grafic mai jos, atât pentru totalul unităților de cazare, cât și în funcție de tipul acestora.

Tabel 6.8. Numărul total de locuri în unitățile de cazare, 2001-2016, Municipiul Deva

Număr locuri cazare	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Municipiul Deva	707	705	793	792	729	692	705	756	744	904	892	888	854	855	896	896

Sursa: Baza de date INSSE, Tempo on-line

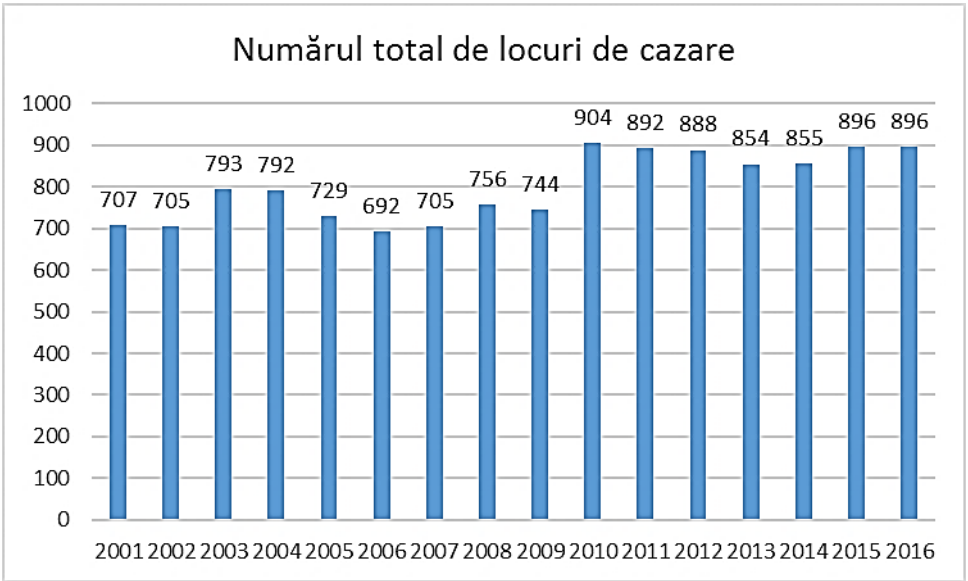

Fig. 6.6. Evolutia capacitatii totale de cazare turistica, 2001-2016

După cum se observă, după o perioadă de evoluție oscilantă, cu un maxim în anul 2010, în ultimii ani de analiză se constată o creștere a numărului total de locuri de cazare, acesta rămânând apoi constant pentru anii 2015-2016, respectiv 896 de locuri.

Tabel 6.9. Numărul de locuri pe tipuri de unități de cazare, 2001-2016, Municipiul Deva

Număr locuri cazare	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hoteluri	557	528	604	600	485	423	382	407	347	469	501	501	527	527	527	527
Hosteluri	0	0	0	0	0	0	0	0	26	26	26	26	0	0	0	0
Moteluri	14	41	41	55	55	55	72	62	62	62	44	44	73	87	87	87
Vile turistice	18	18	18	26	64	77	105	117	125	131	151	134	122	102	103	103
Cabane turistice	14	14	14	14	14	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tabere de elevi si prescolari	104	104	104	65	64	64	55	55	55	55	55	55	55	54	54	54
Pensiuni turistice	0	0	0	19	38	42	74	78	106	138	115	128	77	65	58	58
Pensiuni agroturistice	0	0	12	13	9	17	17	37	23	23	0	0	0	20	67	67

Sursa: Baza de date INSSE, Tempo on-line

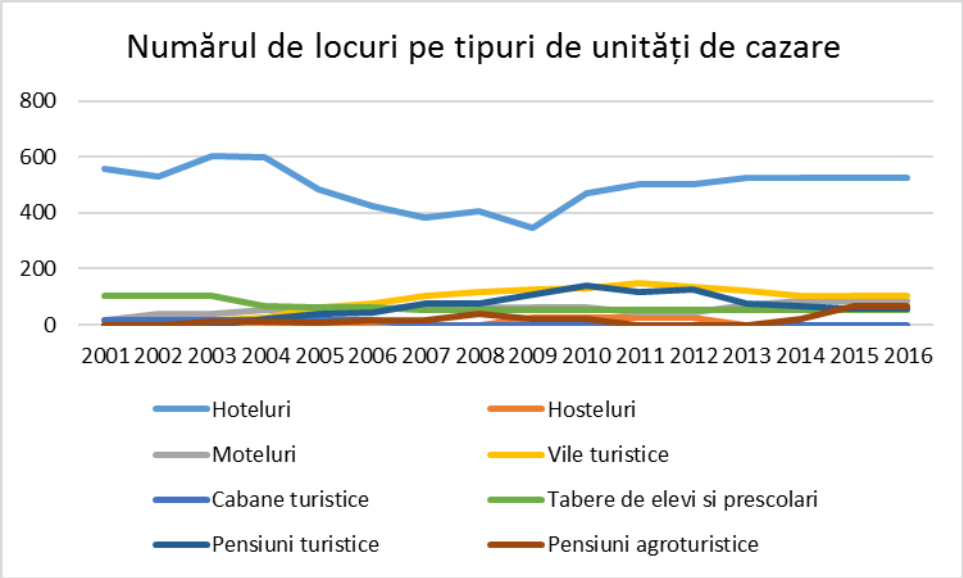

Fig. 6.7. Evolutia capacitatii de cazare pe tipuri de unități de cazare turistica, 2001-2016

Aceeași evoluție oscilantă este evidentă și în cazul numărului de locuri de cazare disponibile, pe tipuri de unități de cazare turistică.

Pentru anul 2016, distribuția locurilor de cazare disponibile, pe tipuri de unități turistice, este reprezentată grafic mai jos, fiind evidentă concentrarea pe facilitatea de tip hotelier, urmată de vilele turistice.

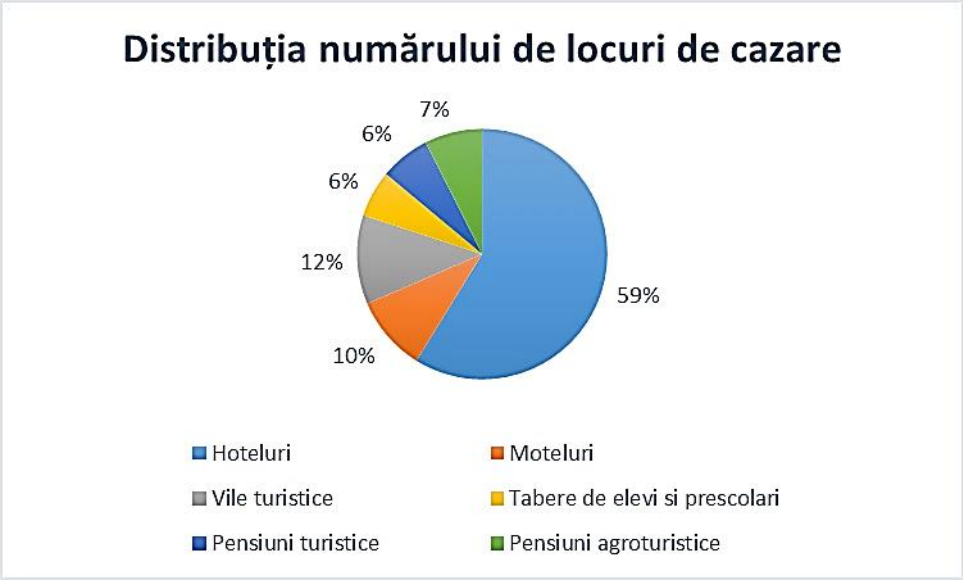

Fig. 6.8. Distributia capacitatii de cazare turistica pe tipuri de facilitati, anul 2016

6.5.3. Circulaţia turistică

Indicatorul cel mai expresiv pentru caracterizarea dinamicii circulaţiei turistice este numărul turiştilor sau al persoanelor cazate în unităţile turistice şi, asociat acestuia, numărul înnoptărilor şi durata medie a sejurului.

Datele statistice cu privire la circulaţia turistică au la bază sosirile turiştilor în structurile de cazare, respectiv ale celor care se cazează în afara localităţii de domiciliu/reşedinţă pentru cel puţin o noapte. Celelalte categorii de persoane (vizitatorii, persoanele cazate în cabanele proprietate privată din zonele de agrement sau care nu apelează la o structură de cazare oficială) nu sunt consemnate.

O primă imagine integratoare este furnizată de aspectele aferente numărului total de sosiri. Evoluția acestui indicator este prezentată grafic și tabelar mai jos, pentru intervalul 2001-2016.

Tabel 6.10. Numărul de sosiri, 2001-2016, Municipiul Deva

Număr sosiri	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Municipiul Deva	43.015	45.014	51.181	47.654	42.930	36.097	38.059	34.351
Număr sosiri	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**
Municipiul Deva	23.172	22.153	22.165	21.253	23.398	31.907	41.372	37.447

Sursa: Baza de date INSSE, Tempo on-line

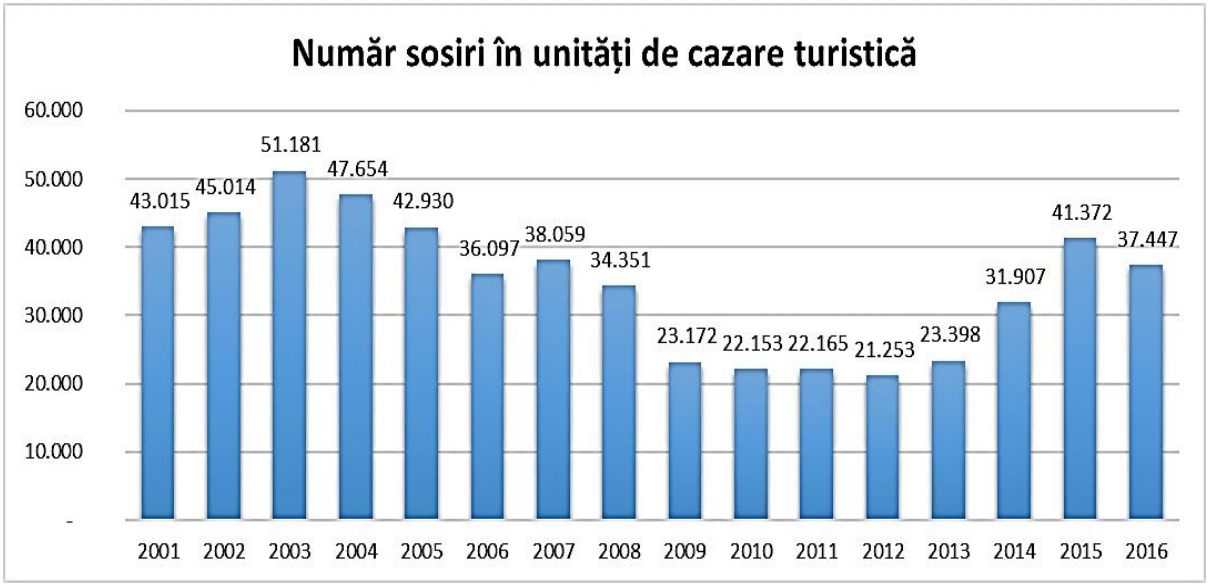

Fig. 6.9. Evolutia numărului de sosiri, 2001-2016

Turismul în Municipiul Deva s-a situat la cote ridicate în perioada 2001-2008, pentru ca să scadă dramatic în perioada 2009-2013 pe fondul crizei economice mondiale, care a afectat turismul la nivel global. Din 2014 numărul sosirilor în unitățile de cazare a crescut și a avut fluctuații, pe fondul reabilitării monumentului istoric Cetatea Deva și a altor obiective turistice din municipiu.

Un alt indicator relevant îl constituie numărul de înnoptări, a cărui evoluție pentru perioada studiată este evidențiată mai jos:

Tabel 6.11. Numărul de înnoptări, 2001-2016, Municipiul Deva

Număr înnoptări	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Municipiul Deva	43.015	45.014	51.181	47.654	42.930	36.097	38.059	34.351
Număr înnoptări	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**
Municipiul Deva	23.172	22.153	22.165	21.253	23.398	31.907	41.372	37.447

Sursa: Baza de date INSSE, Tempo on-line

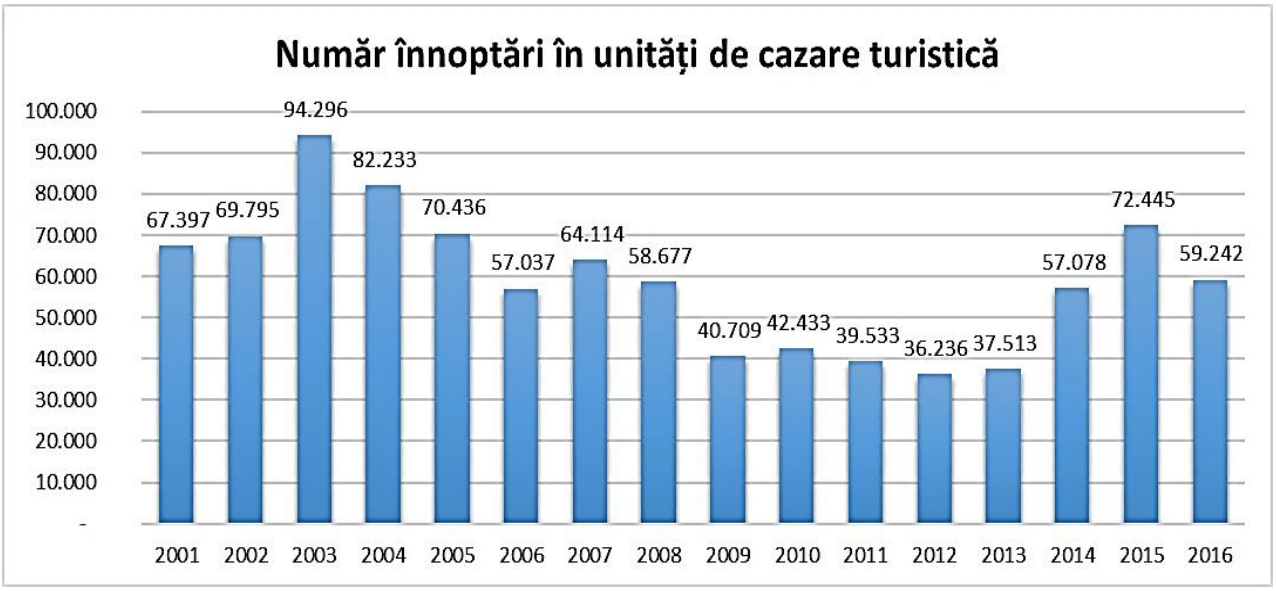

Fig. 6.10. Evolutia numărului de înnoptări, 2001-2016

După cum se poate observa din cele două grafice prezentate anterior, indicatorul „număr de înnoptări" are o evoluție similară cu cea a numărului de sosiri în unitățile de cazare turistică.

La nivelul localităţilor, în general, *indicele de utilizare a capacităţii de cazare* relevă o distribuţie nuanţată, în relaţie directă cu o serie de factori precum oferta turistică de ansamblu, oferta de cazare, tipul sau forma de turism practicată, accesibilitatea locaţiei în cauză. Pe acest

fond, durata medie a sejurului este un indicator relevant, care oferă informaţii privind o serie de elemente caracteristice ale accesării unităţilor turistice.

Datele suport ale analizei sunt prezentate în tabelul de mai jos, evoluția fiind evidențiată grafic în figura următoare. După cum se observă, acest indicator statistic are o valoare mai mică de 2 zile pentru toată perioada de analiză, valoarea cea mai mare fiind înregistrată în anul 2010, respectiv 1,92 zile.

Tabel 6.12. Durata medie a sejurului, 2001-2016, Municipiul Deva

Durata medie a sejurului	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Municipiul Deva	1,566826	1,550518	1,842402	1,725626	1,640717	1,580104	1,684595	1,70816
Durata medie a sejurului	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**
Municipiul Deva	1,756819	1,915452	1,783578	1,704983	1,603257	1,788886	1,751064	1,582023

Sursa: Baza de date INSSE, Tempo on-line

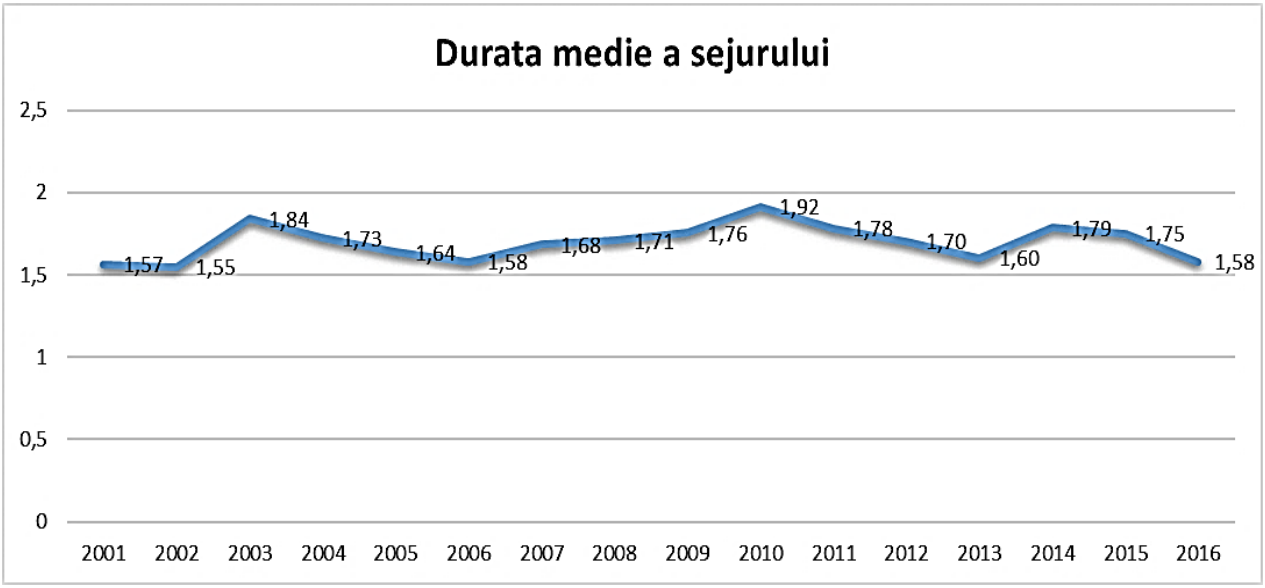

Fig. 6.11. Evoluția duratei medii a sejurului, 2001-2016

La nivelul Municipiului Deva se înregistrează o durată medie a sejurului mult inferioară mediei naţionale, ca de altfel şi indicele mediu de utilizare a locurilor de cazare. Tendinţa clară de micşorare a duratei sejurului şi o fragmentare mai mare a vacanţelor implică o creştere a cererii pentru turismul cultural, dat fiind faptul că scurtarea vacanţelor multiplică vizitele de durată mică, orientate în principal spre turismul cultural. Specificul activităţii turistice imprimă cererii anumite trăsături care o diferenţiază faţă de alte domenii. Determinată de o gamă largă de factori, circulaţia turistică se înfăţişează diferit în timp şi în spaţiu, manifestările ei concrete reflectând elasticitatea dorinţelor şi posibilităţilor oamenilor pentru turism. Indicatorii de

cuantificare a circulaţiei turistice reflectă atât aspectul cantitativ al activităţii turistice, cât şi pe cel calitativ, ipotetic putând accepta că vacanţele interesante şi servicii de bună calitate prelungesc rămânerea turistului într-un anumit loc.

Valorile prezentate accentuează amploarea caracterului de tranzit al circulaţiei turistice urbane; cu toate acestea, deoarece informaţiile statistice nu relevă şi structura circulaţiei turistice pe motivaţii de călătorie, este dificilă separarea fluxurilor turistice de cele de tranzit care, alaturi de cazarea în spaţii neomologate limitează analiza turismului în spaţiul urban.

6.6. Propunere de Politică publică

„Deva, o destinaţie turistică de excelenţă în Regiunea Vest. Stimularea turismului cultural istoric ca premisă a dezvoltării durabile a Municipiului Deva, 2012-2015”

6.6.1. Iniţierea proiectului

In luna noiembrie 2009 Unitatea de Politici Publice din cadrul Ministerului administraţiei şi Internelor a prezentat Primăriei Municipiului Deva proiectul „Procese decizionale eficiente la nivelul administraţiei publice locale din România", finanţat prin Programul Operaţional Dezvoltarea Capacităţii Administrative, Axa prioritară I - Imbunătăţiri de structură şi proces ale managementului ciclului de politici publice.

În acest context, Primăria Municipiului Deva şi-a manifestat interesul de a participa în calitate de beneficiar la acest proiect, având drept scop schimbul de experienţă privind procedurile existente în scopul îmbunătăţirii acestora, implementarea de noi instrumente de lucru, precum şi dobândirea expertizei necesare îmbunătăţirii procesului decizional la nivelul administraţiei publice locale în vederea adaptării acestuia la nevoile comunităţii.

Pentru formularea problemei care urma să facă obiectul studiului s-a avut în vedere insuficienta dezvoltare a turismului (în special a celui cultural-istoric), în raport cu potenţialul deosebit al Municipiului Deva din acest punct de vedere.

Prima etapă a constat din instruirea unui nucleu de bază, format din 6 persoane, prin participarea la sesiunile de formare profesională organizate în cadrul proiectului în domeniile: management de proiect, politici publice, planificare strategica, management strategic, planificare bugetară, tehnică legislativă şi evaluare. În intervalul mai-august 2011 s-au desfaşurat exerciţiile pilot în urma cărora grupul de lucru de la nivelul Primăriei municipiului Deva - constituit prin Dispoziţia Primarului nr.838/2011, a avut ca sarcină elaborarea unei politici publice împreună cu consultantul desemnat de către Ministerul Administraţiei şi Internelor, Unitatea de Politici Publice.

În luna august a fost fînalizat proiectul de politică publică şi la data de 31.08.2011 a fost supus dezbaterii publice, etapă finală a exerciţiului pilot fiind reprezentată de adoptarea propunerii de politică publică prin hotărârea Consiliului local nr.277/2011. Politica publică propusă a menţionat că reprezintă continuarea firească a unor preocupări constante şi coerente la nivelul administraţiei locale a Municipiului Deva, materializate în special prin investiţia în reabilitarea zonei urbane ”Dealul Cetăţii”.

Cercetarea sociologică, studiile de fundamentare şi propunerile concrete formulate de grupul de lucru reprezintă repere viabile pentru orientarea şi definirea obiectivelor din domeniul turismului pentru etapa nouă de dezvoltare vizată de Strategia 2014-2023.

6.6.2. Date sociologice privind fluxurile de turişti

Sub coordonarea grupului de lucru constituit şi a expertului desemnat de UPP/MAI, în luna iulie 2011 a fost realizată o cercetare sociologică printre vizitatorii Municipiului Deva. Ancheta a fost defăşurată pe un eşantion de 200 de vizitatori care au înnoptat în locurile de cazare din hotelurile şi pensiunile de pe raza Municipiului Deva.

Au vizat următoarele obiective:

- Evaluarea diferitelor tipuri de turism practicate de către vizitatorii Municipiului Deva;
- Frecvenţa cu care turiştii în Deva pleacă în concediu;
- Tipurile de destinaţii turistice pe care vizitatorii Municipiului Deva le aleg pentru petrecerea concediului;
- Modalităţi de planificare a concediului;
- Motivaţii ale turiştilor din Municipiul Deva pentru alegerea acestei destinaţii turistice;
- Sursele de informare cu privire la obiectivele turistice din Deva;
- Obiective turistice ale Municipiului Deva – preferinţe şi intenţia de a le vizita;
- Disponibilitatea turiştilor de a recomanda cele mai interesante obiective turistice din Municipiul Deva.

Un prim aspect rezultat în urma studiului a reliefat faptul că vizitatorii din oraşul Deva se împart în trei categorii, cu următoarea distribuţie: în calitate de turist – 46%; în interes de serviciu – 24%; în tranzit către o altă destinaţie turistică – 29%. (Figura 6.12)

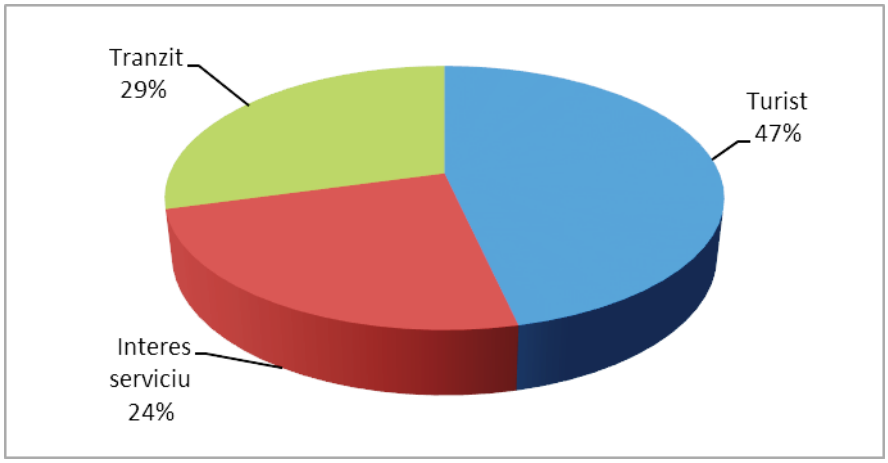

Fig. 6.12. Repartitia principalelor categorii de vizitatori ai municipiului Deva

Majoritatea vizitatorilor oraşului (80%) merg în concediu cel puţin o dată pe an, destinaţiile alese în România fiind următoarele (respondenţii au avut posibilitatea de a indica mai multe răspunsuri): litoralul Mării Negre – 45%; Valea Prahovei – 30%; Transilvania – 28%; Moldova –21%; Banat – 18%; Delta Dunării – 3%; Valea Oltului – 1%.

Figura 6.13 oferă o imagine relevantă asupra preferinţelor formulate de respondenţi cu ocazia participării acestora la studiul sociologic efectuat.

În marea lor majoritate, vizitatorii oraşului Deva preferă să-şi planifice singuri concediile, doar 38% dintre ei apelând pentru aceasta la serviciile unei agenţii de turism.

Tipurile de turism preferate sunt următoarele (respondenţii au avut posibilitatea de a indica mai multe răspunsuri): turism de agrement şi recreere – 73%; turism de litoral – 49%; turism montan – 45%; turism balnear – 28%; turism cultural-istoric – 27%; turism rural – 7%; turism sportiv – 6%; turism de afaceri – 5%.

Figura 6.13 cuprinde graficul preferinţelor exprimate.

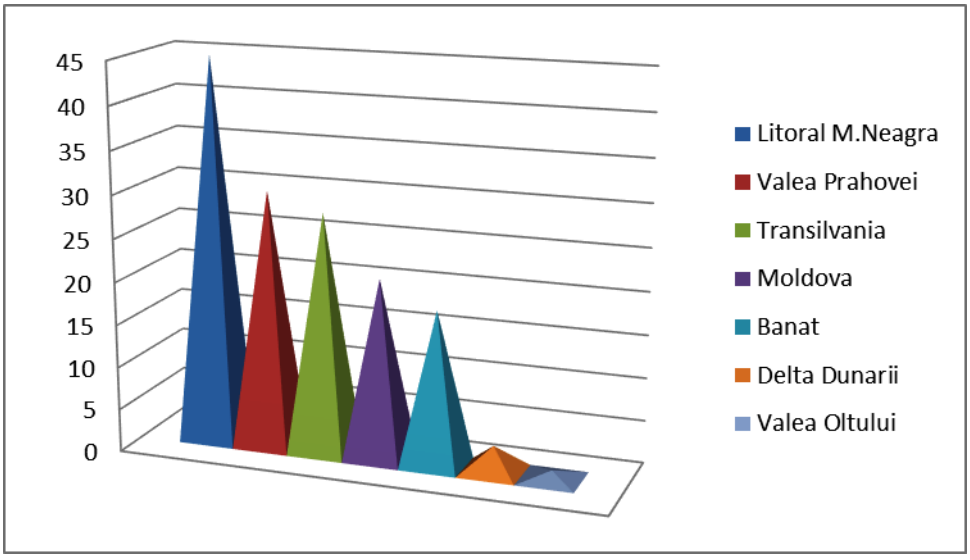

Fig. 6.13. Destinatii preferate in Romania (%)

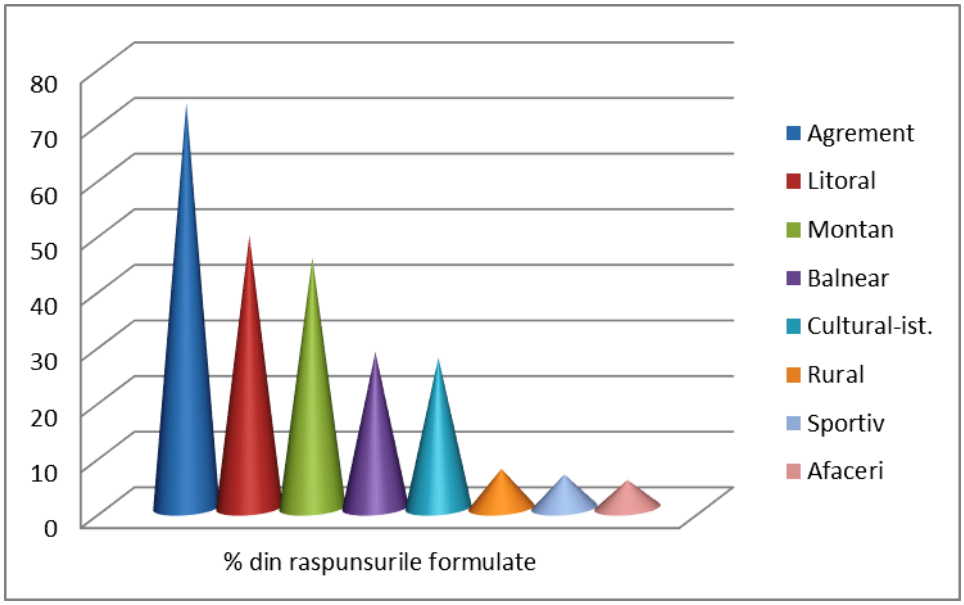

Fig. 6.14. Tipuri de turism preferate (%)

Sursele principale de informare privind oportunităţile turistice oferite de Municipiul Deva sunt cele informale (prieteni, cunoştinţe, internet, familiarizare anterioară), astfel: de la prieteni/cunoştinţe – 45%; le cunoşteam dintr-o altă vacanţă – 36%; de pe internet – 13%; mi-au fost recomandate de o agenţie de turism – 4%; mi-au fost recomandate de localnici – 3%.

Figura 6.15 reprezintă grafic ponderea surselor de informare privind accesarea facilităţilor turistice aferente municipiului Deva.

Majoritatea covârşitoarea a vizitatorilor oraşului în iulie 2011 (80%) îl mai vizitaseră cel puţin o dată, ceea ce indică o bună capacitate de fidelizare şi sustenabilitate a turismului în Deva.

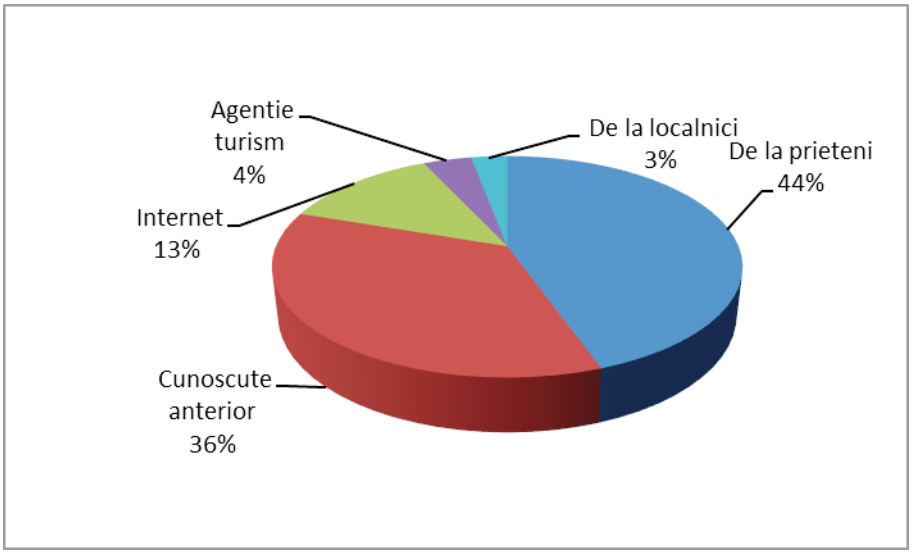

Fig. 6.15. Ponderea surselor de informare privind oportunitatile turistice din municipiul Deva

Motivele pentru care a fost aleasă Deva ca destinaţie turistică de către vizitatori sunt următoarele: turism de agrement şi recreere – 35%; turism cultural-istoric – 29%; turism de afaceri – 21%; turism balnear – 7%; turism montan – 6%; turism sportiv – 2%; turism rural – 1%. Această distribuţie este evidenţiată şi prin intermediul figurii următoare (Figura 6.16).

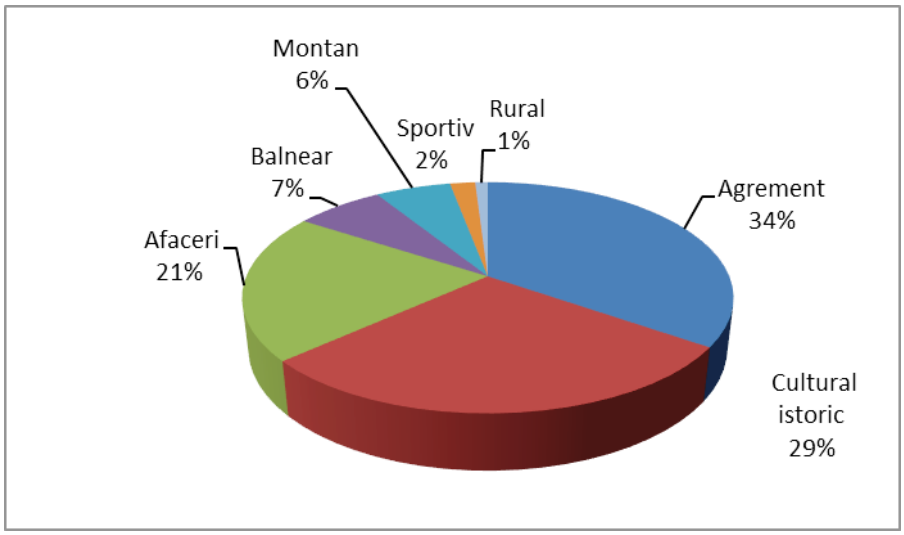

Fig. 6.16. Repartitia tipurilor de turism vizate pentru alegerea destinatiei in municipiul Deva

Ca atractivitate, dintre obiectivele de pe raza municipiului se detaşează Cetatea Devei şi Dealul Cetăţii (respondenţii au fost rugaţi să dea calificative între 1 şi 5 obiectivelor): Cetatea Deva – 4,6; Dealul Cetăţii – 4,5; Statuia lui Decebal – 3,7; Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane – 3,6; Statuia împăratului Traian – 3,3; Palatul Magna Curia (Castelul Bethlen) – 3,3; Statuia lui Mihai Eminescu – 3,3; Catedrala Ortodoxă Sfântu Nicolae – 3,3; Biserica Reformată – 3,2; Teatrul Dramatic (denumirea pe care o avea Teatrul de Artă la momentul realizării acestui studiu)– 3,2; Mănăstirea Franciscană – 3,2.

Aceste rezultate sunt oglindite în Figura 6.17.

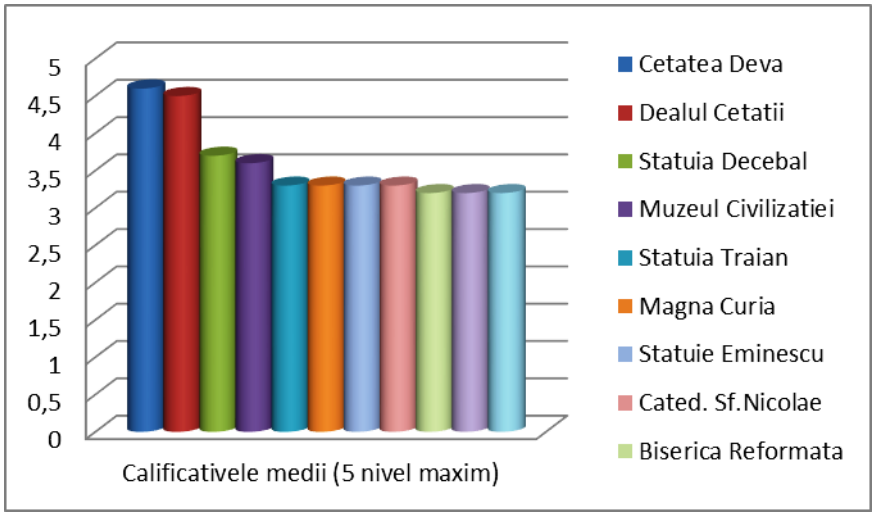

Fig. 6.17. Calificativele medii rezultate pentru obiectivele turistice

6.6.3. Concluzii şi obiectivele propuse

În ***concluziile formulate***, pe baza rezultatelor obţinute în urma efectuării cercetării privind propunerea de politică publică, se arată că:

- Turismul reprezintă un vector important al dezvoltării durabile, prin potenţialul său de a genera venituri şi locuri de muncă.
- Deşi potenţialul turistic al Municipului Deva (în special pe dimensiunea turismului cultural-istoric) este unul remarcabil, datele (atât cele statistice, cât şi cele sociologice) indică o insuficientă exploatare a acestui potenţial.
- Tendinţa descrescătoare pentru ultimii 6-7 ani a numărului de turişti şi a duratei medii a vizitei este îngrijorătoare, şi denotă necesitatea unei abordări integrate şi comprehensive pentru corectarea ei.
- Deşi preocuparea administraţiei publice locale în această direcţie a fost una constantă şi susţinută, materializată în special prin investiţia în reabilitarea obiectivului Cetăţii Devei, ea trebuie completată şi continuată printr-o politică publică de stimulare a turismului cultural-istoric, care să ducă la o mai bună valorificare a investiţiei deja realizate.
- Progresele recente sunt notabile, dar ele trebuie consolidate.
- Necesitatea stimulării turismului cultural-istoric ca premisă a dezvoltării durabile a Municipiului Deva.
- Necesitatea întăririi parteneriatului între administraţia locală şi agenţii economici pentru creşterea atractivităţii zonei ca destinaţie turistică.

Obiectivele stabilite sunt următoarele:

- **Obiectiv general**: valorificarea durabilă a potenţialului turistic al Municipiului Deva
- Obiective specifice:
  - Creşterea cu 15% a numărului de turişti/vizitatori până în 2015.
  - Creşterea duratei medii a sejurului de la 1.68 zile (2007), până la 2 zile (2015).
  - Creşterea încasărilor directe din turism la bugetul local cu 10% până în 2015.
  - Promovarea intensivă a obiectivelor cultural-istorice reabilitate în Municipiul Deva în perioada 2014-2015.
  - Integrarea opţiunilor de turism cultural-istoric în Municipiul Deva cu ofertele turistice de agrement şi cu cele care vizează alte obiective în proximitatea municipiului.

6.6.4. Variante de soluţionare

Variantele de politică publică au fost rezultatul sesiunilor grupului de lucru constituit la nivelul Primăriei Municipiului Deva, precum şi al unui focus grup, realizat în luna iulie 2011, la care au participat reprezentanţi ai industriei turistice din Deva.

Ca rezultat al sesiunilor de lucru, au fost formulate trei variante de abordare, diferenţiate prin nivelul de implicare al autorităţilor publice locale. Pentru fiecare variantă în parte au fost abordate pe larg următoarele probleme: definirea particularităţilor de diferenţiere; avantaje; dezavantaje; impact (bugetar, economic şi social).

La procesul de consultare au participat, în diferite faze, instituţii reprezentative la nivelul municipiului Deva din perioada respectivă, printre care:

- Reprezentanţi ai managementului unor agenţii de turism şi unităţi de cazare care operează în Municipiul Deva;
- Instituţii culturale şi educaţionale; Universitatea Ecologică „Traian" Deva; Liceul de Artă; Muzeul Civilizaţiei Daco-Romane; Liceul Sportiv;
- Publicare on-line a proiectului de politică publică.

Varianta 1: Implicarea minimală a autorităţii publice locale pentru rezolvarea punctuală a unor probleme generate de externalităţi

Particularităţi

Varianta presupune implicarea sporadică a autorităţii publice locale pentru remedierea unor neajunsuri punctuale indicate de reprezentanţii operatorilor turistici şi de vizitatorii oraşului Deva. Astfel, atenţia urmează a se concentra asupra semnalizării corespunzătoare, prin indicatoare şi panouri rutiere, a obiectivelor turistice de interes şi asupra realizării unei secţiuni dedicate opţiunilor de turism pe site-ul Primăriei Deva.

Colaborarea cu agenţii economici din domeniul turismului va fi una sporadică, prin organizarea unor întâlniri de informare anuale.

Avantaje principale:

- Cheltuieli minime de implementare;
- Se acţionează asupra unor neajunsuri punctuale, a căror corectare intra oricum în sfera preocupărilor autorităţii publice locale;
- Politica putea fi implementată în întregime în cursul anului 2012.

Dezavantaje principale:

- Politica nu este una integrată;
- Impact în facilitarea gestionării vizitei de către turişti, dar impact minimal în privinţa atragerii unui număr suplimentar de turişti;
- Improbabilitatea realizării obiectivelor specifice şi operaţionale ale politicii.

Impact bugetar: Această variantă nu presupune cheltuieli de personal suplimentare, activităţile pot fi realizate în limita posibilităţilor de timp ale personalului deja existent.

Impact economic şi social: Impact minimal, datorită improbabilităţii atragerii unui număr suplimentar considerabil de turişti. Totuşi, împreună cu investiţiile deja în derulare, această

variantă poate duce la îmbunătăţirea calităţii experienţei turistice a vizitatorilor municipiului Deva şi la sporirea uşoară, în timp, a reputaţiei sale ca destinaţie turistică.

Varianta 2: Implicarea autorităţii publice locale prin oferirea de suport pentru promovarea Devei ca destinaţie turistică şi abordarea extinsă a problemelor generate de externalităţi.

Particularităţi

Această variantă înglobează acţiunile presupuse de varianta anterioară, extinzând abordarea şi asupra unor alte neajunsuri şi insuficienţe.Astfel, în afara indicatoarelor şi a panourilor rutiere şi a realizării unei secţiuni dedicate turismului pe site-ul Primăriei, acţiunile presupuse de această variantă vor viza şi alte trei direcţii suplimentare.

- Realizarea şi editarea unei broşuri turistice a Municipiului Deva, cuprinzând o prezentare a principalelor obiective de interes turistic şi o hartă turistică;
- Sporirea notorietăţii obiectivelor de interes cultural-istoric şi a vizibilităţii Devei ca destinaţie turistică prin organizarea de evenimente culturale în cadrul oferit de aceste obiective. Este vorba despre expoziţii şi seri de teatru, film sau muzică la Cetatea Devei (3-4 pe an) şi de organizarea unui festival anual. Această direcţie presupune implicarea activă a instituţiilor culturale devene;
- Realizarea unui portal turistic on-line al Devei, care să reunească prezentarea principalelor obiective de interes turistic şi a oportunităţilor turistice oferite de agenţii privaţi.

Avantaje principale

- Răspunde în mai mare măsură neajunsurilor subliniate de turişti şi de reprezentanţii operatorilor de turism;
- Face mai plauzibilă sporirea numărului de turişti;
- Este o abordare mai extinsă şi mai cuprinzătoare;
- Costurile de implementare pot fi reduse prin stabilirea unor parteneriate cu mediul de afaceri.

Dezavantaje principale

- Rezultatele depind de alocarea unor resurse financiare suplimentare;
- Succesul implementării depinde în mod crucial de atragerea ca parteneri a agenţilor economici şi a instituţiilor culturale din Deva;
- Există riscul generării unor aştepări prea optimiste cu privire la creşterea influxului de turişti în municipiul Deva.

Impact bugetar:

Suplimentarea, începând cu anul în care se trece la aplicarea acestei variante, a schemei de personal a Primăriei Deva cu un post bugetat, fişa postului urmând să cuprindă atribuţii de

organizare de evenimente, comunicare şi gestionare a parteneriatului cu agenţii economici şi instituţiile culturale.

Cheltuieli materiale: cheltuieli aferente organizării de evenimente, editării broşurii şi realizării portalului de turism. Distribuţia acestor cheltuieli nu este însă omogenă de-a lungul celor patru ani de implementare stabiliţi în momentul definirii Politicii Publice de Turism, respectiv 2012-2015, ci cunoaşte un vârf în primul an.

Impact economic şi social

- Impact pozitiv considerabil, datorită efectelor creşterii graduale a numărului de turişti în Municipiul Deva asupra dezvoltării economiei locale.
- Principalele efecte estimate sunt asupra:
    - Cifrei de afaceri în turism;
    - Numărului de locuri de muncă în domenii conexe turismului;
    - Încasărilor din turism ale autorităţii publice locale.

Varianta 3: Asumarea de către autoritatea publică locală a rolului principal în promovarea Devei ca destinaţie turistică şi în creşterea calităţii experienţei turistice a vizitatorilor.

Particularităţi

Această variantă înglobează variantele 1 şi 2, dar presupune în plus asumarea de către autoritatea publică locală a unei atitudini de jucător activ pe piaţa de turism şi abordarea completă a problemelor generate de externalităţi.

Astfel, în afara activităţilor menţionate în variantele anterioare, varianta 3 urmează să vizeze şi următoarele direcţii de acţiune:

- Realizarea unei campanii active multianuale de promovare media şi new media a obiectivelor turistice din Deva;
- Înfiinţarea unui centru de informare şi promovare turistică în Municipiul Deva, sub egida primăriei;
- Restaurarea clădirilor de interes istoric sau arhitectural din centrul Devei.

Avantaje principale:

- Este o abordare completă;
- Răspunde în totalitate neajunsurilor menţionate de vizitatorii oraşului Deva şi de agenţii economici din turism;
- Face foarte probabilă sporirea numărului de turişti.

Dezavantaje principale:

- Resursele financiare necesare sunt foarte mari;

- Ridică probleme de echitate (în ce măsură este echitabilă alocarea unor fonduri atât de substanţiale unui domeniu singular);
- Ridică probleme juridice (marea majoritate a clădirilor vizate sunt proprietate privată);
- Nu rezistă unei analize cost –eficacitate (plusul de resurse faţă de varianta 2 este foarte mare în raport cu plusul de eficienţă în atingerea obiectivelor politicii. Spre exemplu, media multianuală de vizitatori ai municipiului nu justifică înfiinţarea unui CIPT).

Impact bugetar:

- Cheltuieli de personal: suplimentarea cu 4 posturi a schemei de personal bugetate a Primăriei Deva (1 post aferent variantei 2, 2 posturi pentru centrul de informare turistică, 1 post pentru angajarea şi monitorizarea lucrărilor de restaurare).
- Cheltuieli materiale: cheltuieli aferente campaniilor de promovare, cheltuieli pentru construcţia şi funcţionarea CIPT, cheltuieli pentru restaurarea clădirilor.

Impact economic şi social:

- Generarea de locuri de muncă în activitatea de restaurare imobiliară (nesustenabile însă pe termen lung);
- Creşterea probabilă a numărului de turişti, cu efecte asupra economiei locale;
- Blocarea unor resurse financiare consderabile, care nu vor mai putea fi utilizate pentru realizarea altor obiective ale autorităţii publice locale.

Varianta de soluţionare recomandată

În urma procesului de consultare, cu luarea în considerare a elementelor de impact şi a posibilităţilor de soluţionare a acestora pe baza resurselor disponibile sau care pot fi atrase, a rezultat că varianta de soluţionare recomandată este varianta 2.

Această variantă răspunde în cea mai mare măsură obiectivelor asumate pentru politica publică folosind resurse financiare rezonabile şi alocate echitabil (necesarul aproximează media multianuală a veniturilor directe obţinute de autoritatea publică locală de pe urma turismului – venituri din taxa hotelieră). De asemenea, varianta atinge cea mai mare parte a neajunsurilor menţionate de agenţii economici din domeniul turismului şi de vizitatorii oraşului.

Autoritatea publică locală îşi va concentra atenţia asupra zonelor deficitare a căror corectare este de natură să genereze efecte pozitive, fără a face apel la mobilizarea inechitabilă a unor resurse excesive. Autoritatea publică locală va viza în mod prioritar corectarea unor probleme generate de externalităţi, prin oferirea de bunuri publice relevante (bunuri de a căror existenţă profită toţi jucătorii de pe piaţă şi comunitatea în sens larg, dar a căror producţie nu este rentabilă pentru un agent singular).

Un al doilea domeniu strategic de acţiune subliniat vizează suport pe care este necesar să îl ofere autoritatea publică locală în sprijinul agenţilor privaţi pentru promovarea ofertelor turistice pe raza municipiului Deva, fără a-şi asuma însă rolul de jucător pe piaţa de publicitate şi promovare (fără a cumpăra campanii publicitare).

În cadrul acestui domeniu, direcţiile principale vor fi următoarele:

- Organizarea de evenimente culturale care să contribuie în mod indirect la promovarea obiectivelor turistice devene;
- Realizarea unui portal turistic on-line al Devei care să aducă laolaltă ofertele şi opţiunile aflate la dispoziţia turiştilor din Deva.

6.7. Cultură şi sport

6.7.1. Context European şi Regional

Agenda teritorială a UE 2020 stabileşte şase priorităţi teritoriale pentru dezvoltarea teritorială europeană în atingerea obiectivelor Strategiei Europa. Printre aceste priorităţi teritoriale este vizată şi cultura. Astfel, unul din obiectivele vizate pentru orizontul 2020 se enunţă astfel:

„Gestionarea şi conectarea valorilor ecologice, peisagistice şi culturale ale regiunilor, inclusiv managementul comun al riscurilor, ca o condiţie esenţială pentru asigurarea dezvoltării sustenabile pe termen lung."

Coeziunea teritorială implică o consolidare a dimensiunii teritoriale în ansamblul politicilor comunitare, astfel încât să fie valorizate sinergiile dintre diferitele politici sectoriale şi utilizarea potenţialul specific fiecărui tip de teritoriu pentru o mai bună realizare a obiectivelor strategiei Europa 2020. Printre acţiunile principale enunţate în acest sens se numără şi:

„Concentrarea pe politicile naţionale şi regionale în domeniul dezvoltării teritoriale şi pe valorificarea potenţialului regional şi a capitalului territorial, respectiv a diversităţii culturale şi teritoriale a Europei."

În Comunicatul său *Politica regională ce contribuie la creşterea inteligentă în Europa*, Comisia Europeană oferă sugestii cu privire la conceptele cheie care trebuie prezentate în cadrul unei strategii de specializare inteligentă. Printre aceste concepte cheie se înscrie şi:

„Creativitatea şi industriile culturale pot sprijini dezvoltarea semnificativă a economiilor locale, crearea de locuri de muncă noi şi sustenabile, şi pot avea un efect de propagare asupra altor industrii şi pot creşte atractivitatea regiunilor şi oraşelor."

Aşa cum se prezintă şi în raportul *"Evaluarea economico-geografică: provocările dezvoltării teritoriale în Regiunea Vest"*, Tabelul 6.6 indică cele cinci sectoare în care fiecare judeţ este cel mai specializat în context naţional. Referitor la judeţul Hunedoara, reiese clar că acesta rămâne specializat pe sectoare care au legătură cu elementele naturale şi elemente ale identităţii culturale ale zonei respective - exploatarea pădurilor şi minerit.

Tabel 6.13. Cele mai importante 5 sectoare de bază specializate în judeţul Hunedoara (2010)

Cod CAEN	Descriere	Coeficientul sectorului
02	Silvicultură şi exploatare forestieră	19.9
05	Mine de cărbune	17.1
32	Alte facilităţi de producţie	4.0
08	Alte în domeniul mineritului	2.7
29	Vehicule (Motoare)	2.6

De remarcat faptul că resursele culturale sunt de obicei conexate cu oportunităţile turistice oferite de acestea. Astfel, pentru clusterul de turism se consideră că atenţia sporită la nivel politic este cheia în cazul în care Regiunea Vest ar trebui să profite din plin de resursele sale naturale şi culturale. Lipsa de organizaţii de management al destinaţiilor, la nivel regional, judeţean şi local, reflectă absenţa unei strategii integrate comune, ceea ce are consecinţe negative, inclusiv o concurenţă nejustificată între destinaţii care pot acţiona eficient în mod complementar.

Drepturile de proprietate neclare în ceea ce priveşte patrimoniul istoric şi cultural pot duce la restricţionarea accesului la fondurile europene, din cauza unor probleme de proprietate şi de non-eligibilitate a granturilor de concesionare de către Autoritatea de Management. Un alt blocaj include capacitatea administrativă publică redusă pentru proiecte complexe de investiţii în turism, precum şi lipsa produselor turistice regionale integrate de pe pieţele de turism locale şi străine.

Strategia culturală şi a evenimentelor poate deveni un element cheie pentru strategia de turism a Regiunii Vest. Existenţa unui program al evenimentelor care este echilibrat şi include evenimente în fiecare sezon reprezintă un aspect important pentru o destinaţie urbană. Evenimentele constituie ocazii de a descoperi patrimoniul tradiţional al oraşului, prezentat într-o manieră diferită. În plus, organizarea de evenimente majore în extra sezon poate reprezenta o modalitate bună de a creşte fluxurile de turişti în timpul sezonului slab.

Fondurile structurale UE disponibile pentru perioada 2014-2020 pot fi utilizate în vederea atingerii de obiective orizontale şi specifice sectorului în conformitate cu strategia de "specializare inteligentă" pentru Regiunea Vest. Disponibilitatea resurselor naţionale şi mobilizarea finanţării sectorului privat pot creşte eficacitatea intervenţiilor specifice. Urmând liniile directoare ale Comisiei Europene, o serie de obiective tematice, definite prin Politica de Coeziune a EU, sunt considerate relevante pentru Regiunea Vest şi sunt grupate în axe prioritare.

Astfel, în ***Raportul final elaborat de Banca Mondială*** în vederea susţinerii etapei de fundamentare a strategiei de dezvoltare a Regiunii Vest, intitulat *"România Regiunea Vest Creşterea Competitivităţii şi Specializarea Inteligentă",* sunt propuse următoarele axe prioritare:

- Axa prioritară 1: Creşterea competitivităţii locale şi specializarea inteligentă în Regiunea Vest;
- Axa prioritară 2: Protejarea patrimoniului natural şi cultural al regiunii;
- Axa prioritară 3: Învăţământ la standarde înalte pentru toţi.

Referitor la axa prioritară 2, *Protejarea naturii şi a patrimoniului cultural din regiune* este necesar să se realizeze exploatând, în acelaşi timp, patrimoniul natural şi cultural în concordanţă cu interesul economic al regiunii. În această privinţă, priorităţile de investiţii trebuie gândite pentru a utiliza patrimoniul natural şi cultural al regiunii, inclusiv centrele urbane istorice şi obiectivele istorice, precum şi obiectivele turistice specifice.

Investind în această direcţie, se pot utiliza specificul regiunii şi avantajele comparative ale acesteia pentru a îmbunătăţi nivelul de dezvoltare şi calitatea vieţii locuitorilor regiunii. Astfel, atuurile teritoriale, umane, naturale şi culturale pot fi utilizate pentru a se obţine o creştere mai sustenabilă.

Se consideră că Regiunea Vest beneficiază de mai multe puncte forte din punct de vedere competitiv. Printre acestea se înscrie şi poziţionarea geografică favorabilă, un mediu natural curat în mare parte şi obiective culturale şi arheologice neexploatate, care oferă posibilităţi suplimentare de specializare în activităţi care aduc o valoare adăugată mai ridicată. Ca urmare, obiectivele culturale şi arheologice aflate în această zonă a ţării trebuie incluse într-un itinerar tematic integrat şi promovat în mod adecvat.

Prima prioritate de investiţii selectată prin această axă prioritară este *protejarea, promovarea şi dezvoltarea patrimoniului natural şi cultural al regiunii.* Obiectivele specifice ale acestei priorităţi de investiţii sunt:

- refacerea şi utilizarea durabilă a patrimoniului cultural şi modernizarea sau introducerea unei infrastructuri suport;
- crearea, dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii de turism, în vederea creşterii calităţii serviciilor turistice şi a sprijinirii utilizării sustenabile a resurselor naturale.

Este nevoie de măsuri targetate pentru a conserva şi îmbunătăţi patrimoniul turistic al regiunii. Regiunea Vest deţine o gamă largă de obiective naturale, culturale şi istorice, inclusiv regiuni muntoase şi ape termale, precum şi obiective şi monumente istorice. Trebuie implementate măsuri targetate pentru a conserva aceste obiective şi pentru a le da o valoare economică reală prin includerea lor în circuite turistice atractive.

A doua prioritate de investiţii este de a proteja şi a reface solul şi biodiversitatea şi de a promova servicii de ecosistem, inclusiv NATURA 2000 şi infrastructura verde. Obiectivul specific al acestei priorităţi de investiţii îl reprezintă protejarea şi promovarea biodiversităţii din parcurile naţionale din Regiunea Vest.

Această strategie poate cuprinde două mari acţiuni:

- ❖ includerea zonelor naturale protejate pentru care nu au fost dezvoltate încă planuri de management pe lista viitoarelor proiecte de finanţat;
- ❖ identificarea planurilor de management dezvoltate deja pentru a asigura implementarea măsurilor specificate de planurile existente.
    - Planurile de management sunt esenţiale pentru a permite deţinătorilor de terenuri sau păduri să beneficieze de despăgubiri, un aspect care s-a dovedit problematic, mai ales în cazul pădurilor. Din acest motiv, ar trebui implicate autorităţile locale la identificarea, promovarea şi implementarea de strategii bine-definite pentru zonele naturale protejate.

6.7.2. Cultură - Unităţi de cultură

Viaţa culturală a locuitorilor Devei a fost marcată în mare măsură de evenimentele istorice şi politice care s-au petrecut în Transilvania.

În Evul Mediu manifestările culturale erau specifice clasei nobiliare, care organiza în cadrul Castelului Bethlen (Palatul Magna Curia) saloane literare, recepţii şi baluri. La începutul secolului XIX, ca urmare a iniţiativelor şi acţiunilor unor intelectuali, animaţi de dorinţa de a contribui la "luminarea poporului", Deva cunoaşte o dezvoltare a mişcării culturale. Astfel, în anul 1842 a luat fiinţă Asociaţia Culturală Casina Naţională, cu sediul în actuala Piaţa Unirii. Casina Naţională a reprezentat un veritabil lăcaş de cultură, artă şi educaţie pentru populaţia Devei.

În 1949, în Piaţa Unirii, s-au pus bazele Ateneului Popular "Ilie Pintilie", care avea şi o bibliotecă. Aceasta a primit în 1951 statutul de bibliotecă a regiunii Hunedoara. Între 1951-1968 a funcţionat sub denumirea de Biblioteca Centrală Regională, între 1968-1974 sub cea de Biblioteca Judeţeană, iar din 1993 de Biblioteca Judeţeană "Ovid Densuşianu".

În anul 1956 au fost puse bazele Casei Regionale a Creaţiei, care a avut mai multe schimbări de denumiri, ultima fiind *Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale.*

În anul 1960 a fost înfiinţat Comitetul pentru Cultură şi Artă, transformat ulterior în *Comitetul pentru Cultură şi Educaţie Socialistă*. Din 1990 apare *Inspectoratul pentru Cultură al Judeţului Hunedoara,* care s-a transformat în *Direcţia Judeţeană pentru Cultură, Culte şi Patrimoniu Cultural Naţional,* apoi în *Direcţia Judeţeană pentru Cultură şi Patrimoniu Naţional*, iar din 2012 în *Direcţia Judeţeană pentru Cultură Hunedoara*.

Cercul Militar (Casa Armatei) – s-a înfiinţat în 1975 sub denumirea de *Casa Armatei* şi a funcţionat, până în 1981, în localul fostului Club al Sindicatelor Deva, pe str. Decebal. Din anul 1981 până în anul 2002 a funcţionat în localul Căminului Cultural din Cartierul Ceangăi, după care a fost amplasată în clădirea de deasupra Restaurantului Casina din Piaţa Unirii.

Un eveniment important pentru dezvoltarea culturii în municipiul Deva l-a constituit darea în folosinţă, în anul 1975, a noii Case de Cultură, în prezent **Centrul Cultural "Drăgan Muntean".**

Această instituţie publică de cultură dispune de o sală de spectacol cu 500 de locuri şi o sală pentru simpozioane cu 100 de locuri.

Centrul Cultural "Drăgan Muntean" organizează sau facilitează desfăşurarea activităţilor educaţive, de instrucţie şi cultural artistice prin simpozioane, sesiuni de comunicări, mese rotunde, lectorate, conferinţe, expuneri, colocvii, dezbateri, festivaluri, concursuri, cenacluri literar-artistice, expoziţii, spectacole, seri muzical-literare, etc. De asemenea, asigură implicarea tinerilor voluntari în procesul de cunoaştere şi punere în valoare a patrimoniului cultural material şi imaterial al oraşului Deva.

Asigură aplicarea unor strategii culturale viabile benefice publicului, generarea de produse culturale sau îmbunătăţirea celor existente prin interacţiune între cetăţeni şi instituţie, dintre asociaţii, fundaţii, artişti şi totodată participarea unor categorii diverse de actori/operatori culturali de curente şi expresii artistice diferite, aparţinând minorităţilor entice sau altor confesiuni.

Totodată, instituţia elaborează şi desfăşoară programe şi proiecte în domeniile:

⇒ *Formativ-educativ, cultural-artistic:*

- Cursuri şi concursuri de iniţiere şi dezvoltare a aptitudinilor creative;
- Cursuri de pregătire în diverse meserii - Programe de reconversie profesională;
- Cursuri tehnico-aplicative;
- Activităţi specifice de stimulare a creaţiei şi interpretării în domeniul literaturii, artelor plastice, muzicale, coregrafice.

⇒ *Divertisment: spectacole, baluri, seri distractive, discoteci, videoteci, reuniuni artistice, activităţi de club, precum şi alte activităţi specifice.*

Centrul Cultural "Drăgan Muntean" ofera condiţii pentru oragnizarea de festivaluri, întruniri, etc, participând la conceperea şi desfăşurarea evenimentelor cultural-ştiinţifice, istorice şi sociale ale comunităţii oraşului Deva.

Centrul Cultural "Drăgan Muntean" Deva realizează schimburi culturale, ştiinţifice, artistice interne şi externe, festivaluri interjudeţene, naţionale şi internaţionale, manifestări oragnizate în cooperare, vizite şi schimburi de delegaţi, stagii de specializare în ţară şi străinătate. În îndeplinirea atribuţiilor sale instituţia noastră colaborează cu institute şi centre ştiinţifice de profil, instituţii de învăţământ superior, instituţii de cult, muzee, instituţii profesioniste de artă, şcoli, licee de artă, fundaţii şi societăţi culturale, publicaţii şi edituri, mijloace de comunicare în masă, etc.

Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane Deva este adăpostit în palatul Magna Curia.

Colecţia de istorie şi artă a muzeului deţine un număr impresionant de piese, unele de o valoare inestimabilă, astfel:

- Colecţia de artă: 786 lucrări de pictură; 422 piese artă decorativă; 224 lucrări de grafică; 35 lucrări sculptură;
- Colecţia de istorie modernă: Istorie modernă: 2.799 piese; Istorie medie:114 piese;
- Colecţia „Aurel Vlaicu" - conţine 89 piese;
- Colecţia de istorie contemporană - conţine 4.779 piese;
- Biblioteca Muzeului - număr volume: 30.612; Colecţia de carte veche românească, carte veche străină şi exemplare cu valoare culturală (1100).

Secţia de Ştiinţele Naturii a fost înfiinţată în anul 1967 din iniţiativa profesorului Agnişa Nuţu. În prezent patrimoniul compartimentului de ştiinţele naturii al Muzeului Civilizaţiei Dacice şi Romane Deva cuprinde 65.172 piese.

Ele aparţin următoarelor colecţii:

- Colecţia Paleontologică cuprinde 5965 piese;
- Herbarium-ul - este alcătuit în prezent din 11.465 piese reprezentând specii de plante superioare colectate în diferite ecosisteme naturale ale judeţului Hunedoara;
- Colecţia de lepidoptere - cuprinde 10.917 exemplare colectate în ecosisteme naturale din judeţul Hunedoara dar şi din alte regiuni ale României;
- Colecţia de minerale - este alcătuită din 1063 eşantioane provenite în cea mai mare parte din zonele miniere Brad şi Baia Mare- Baia Sprie;
- Colecţia ornitologică - alcătuită din 571 de exemplare de păsări;
- Colecţia coleoptere - cuprinde 30.579 exemplare provenite din diferite zone şi habitate naturale ale României dar şi din alte regiuni ale Terrei;
- Colecţia mamifere - deşi este alcătuită dintr-un număr redus de exemplare, se remarcă prin prezenţa zimbrilor (Bison bonasus), proveniţi din rezervaţia naturală Pădurea Slivuţ (Haţeg);

- Colecţia de moluşte actuale - cuprinde 2492 piese provenite din diferite regiuni ale României precum şi exemplare exotice colectate în zone tropicale ale Terrei;
- Colecţia herpetologică - este alcătuită din 1792 exemplare provenite majoritatea din ecosisteme acvatice şi terestre ale judeţului Hunedoara. Importante din punct de vedere ştiinţific şi biogeografic sunt speciile Vipera ammodytes, Vipera berus, Lacerta praticola pontica.

0 parte din patrimoniul compartimentului de ştiinţele naturii a fost inclus în expoziţia „Trecut şi prezent în natura hunedoreană", vernisată în anul 2012. Expoziţia cuprinde 6 săli aflate la parterul clădirii Magna Curia. În acest spaţiu expoziţional se prezintă aspecte din patrimoniul natural al judeţului Hunedoara.

Biblioteca Judeţeană "Ovid Densuşianu" Hunedoara – Deva este o bibliotecă publică, cu caracter enciclopedic, care satisface nevoile informaţionale, educaţionale, culturale, de lectură şi de petrecere a timpului liber ale comunităţii locale din judeţul Hunedoara, prin intermediul unor activităţi şi servicii specifice.

Biblioteca Judeţeană are un fond de cca. 400.000 de publicaţii, cărţi şi periodice, documente audio-video, atât în limba română cât şi în limbi străine, din domenii variate, pentru toate tipurile de utilizatori. Anual se achiziţionează cca. 7.000 unităţi de bibliotecă (cărţi, documente audio-video, etc.); se înregistrează peste 6.000 de utilizatori, se difuzează cca 90.000 de documente şi se răspunde solicitărilor a 44.000 de utilizatori.

Anual sunt organizate numeroase activităţi de valorificare a colecţiilor, unele din ele devenind tradiţionale, precum:

- “Ziua Francofoniei“ (23 martie);
- ”Dacă aş fi scriitor“ - cu ocazia zilei internaţionale a cărţii pentru copii (3 aprilie);
- “Ziua bibliotecarului” (23 aprilie);
- “Ziua Europei” (9 mai);
- “Trofeul micului cititor” iunie, etc.

În cadrul bibliotecii îşi are sediul Asociaţia FRADEV, cu care biblioteca întreţine o frumoasă colaborare concretizată prin manifestări artistice comune, donaţii de carte şi material documentar în limba franceză, din cele mai diverse domenii.

Biblioteca Judeţeană "Ovid Densuşianu" facilitează accesul cititorilor la colecţiile bibliotecii, realizează împrumutul documentelor pentru Sala de lectură sau pentru acasă prin secţiile de la sediul central (Secţia de Împrumut carte pentru Adulţi; Secţia de Împrumut carte pentru Copii; Sala de Lectură; Secţia de Artă; Sala de internet BiblioNet), filialele din cartierele Dacia, Viile Noi şi Micro 15, precum şi prin punctul de împrumut din satul Cristur.

6.7.3. Indicatori statistici - instituţii şi activităţi culturale

În tabelul de mai jos (Tabelul 6.14) sunt prezentate principalele activităţi culturale desfăşurate la nivelul Municipiului Deva, în perioada 2005-2012.

Tabel 6.14. Activităţi culturale în cadrul Municipiului Deva (2005-2012)

Caracteristica	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Instituţii de spectacole - total	1	1	1	1	1	1	1	1
Locuri în instituţii de spectacole	80	80	68	68	-	400	400	400
Spectatori, auditori din teatre, instituţii muzicale - total	6644	8200	4526	5000	4200	3606	15777	15820
Biblioteci - total	46	41	36	38	34	31	26	21
Biblioteci publice	1	1	1	1	1	1	1	1
Muzee	1	1	1	1	1	6	2	2
Vizitatori ai muzeelor	16622	19874	6038	511	3723	38123	80834	84499

Sursa: Direcţia Judeţeană de Statistică Hunedoara- Fişa localităţii Municipiului Deva

În perioada analizată nu au fost alocate investiţii în vederea măririi numărului de instituţii de spectacole sau biblioteci publice aflate la dispoziţia cetăţenilor municipiului. Ca urmare, a existat în continuare câte o singură facilitate din această categorie.

Bibliotecile existente, fără să ne referim la biblioteca publică, menţionată deja, au cunoscut practic un proces de diminuare continuă, fiind o singură excepţie, la nivelul anului 2008, când au fost create încă două biblioteci faţă de cele existente în anul precedent. Această evoluţie este reprezentată grafic în Figura 6.18.

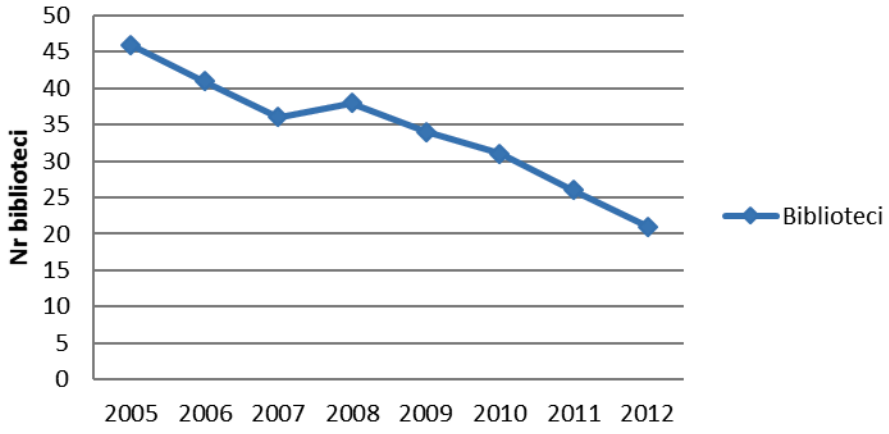

Fig. 6.18. Evolutia numarului de biblioteci in perioada 2005-2012

Locurile în instituţiile de spectacole s-au diminuat la început cu 15% (68 în 2007-2008, faţă de 80 în 2005-2006), ca apoi să se asigure o capacitate mărită cu 400% faţă de anul iniţial al analizei (400 de locuri – deci mărire cu 320 de locuri faţă de 80 de locuri la începutul perioadei). Efectul imediat a fost în mărirea considerabilă a numărului spectatorilor / auditorilor (de la 16.622 în anul 2005 la 15.820 în anul 2012).

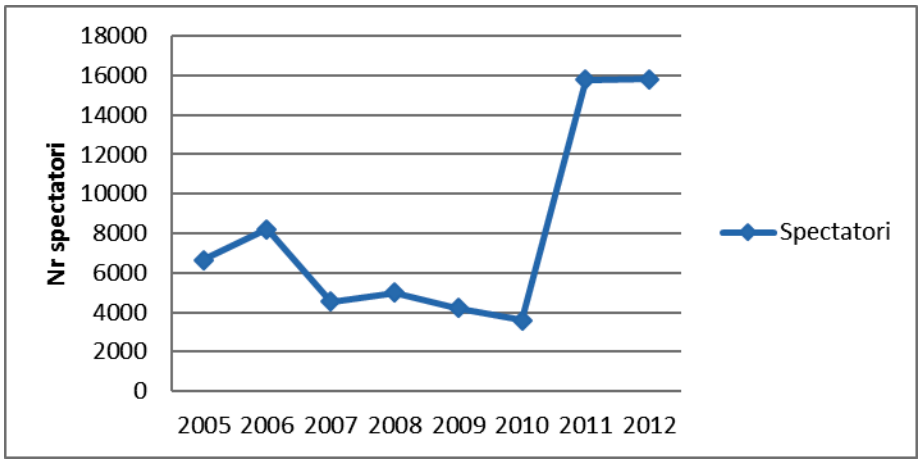

Fig. 6.19. Evolutia numarului de spectatori in perioada 2005-2012

Numărul spectatorilor/auditorilor din instituţii muzicale şi a vizitatorilor la muzee prezintă o evoluţie destul de oscilantă. În schimb, dacă ne raportăm la anul de început al perioadei de analiză, putem observa o creştere evidentă a acestora.

Dacă numărul spectatorilor în anul 2012 a reprezentat 238% faţă de anul 2005, în schimb numărul vizitatorilor muzeelor a crescut mult mai mult, fiind în anul 2012 la nivelul de 508% faţă de anul 2005 (84.499 vizitatori în 2012 faţă de 16.622 în anul 2005. Figurile 6.19 şi 6.20 exemplifică această evoluţie.

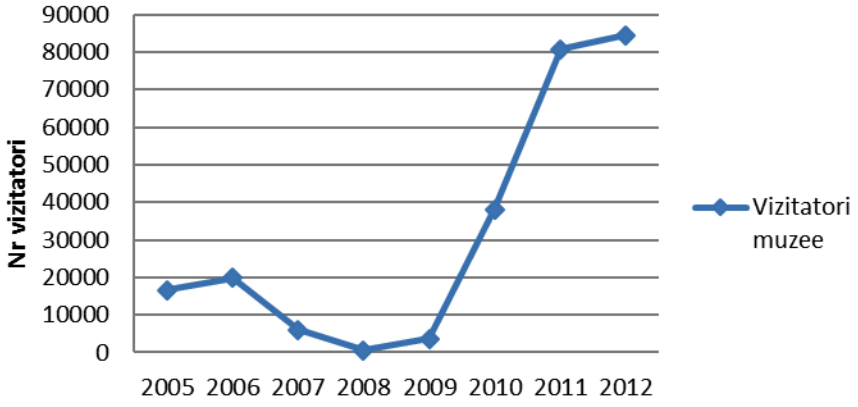

Fig. 6.20. Evolutia numarului de vizitatori ai muzeelor in perioada 2005-2012

Evoluţia deosebită a numărului de vizitatori ai muzeelor demonstrează într-un mod relevant potenţialul deosebit cultural pe care îl deţine municipiul Deva şi care poate fi amplificat în mod sinergic prin îmbinarea eficientă, armonioasă a unor valente multiple în cadrul clusterului de turism care va fi definit prin Strategia 2014-2023.

6.7.4. Mişcarea sportivă

6.7.4.1. Deva – simbol şi tradiţie în gimnastica mondială

"DE 35 DE ANI, LA DEVA SE DĂ ORA EXACTĂ
ÎN GIMNASTICA EUROPEANĂ ŞI MONDIALĂ."

Grupul statuar al gimnastelor, situat la intrarea în oraş, se află într-un loc care se identifică întru totul cu momentele de glorie ale sportului românesc. Pe strada care urcă spre Cetate, în vecinătatea Parcului, se găseşte **Colegiul Naţional Sportiv Cetate Deva**, care găzduieşte lotul olimpic feminin de gimnastică.

Păzită de vestigiile istorice, la baza Dealului Cetăţii, se află sala unde zeci de generaţii au învăţat preţul succesului. Clădirea se păstrează neschimbată încă de pe vremea soţilor Bela şi Martha Karoly, cei care au gândit şi materializat la cote fără precedent acest proiect de succes mondial, imediat după ce Nadia Comăneci a obţinut celebra notă 10, la Montreal.

Stralucirea de aur a Devei pe harta lumii se datoreaza Clubului Sportiv Scolar Cetate Deva, unitate infiintata în 1978, care a urcat pe podiumurile sportive unele dintre cele mai mari nume din gimnastica feminina: Nadia Comaneci, Ecaterina Szabo, Lavinia Agache, Daniela Silivas, Lavinia Milosovici, Gina Gogean, Maria Olaru, Simona Amanar ori Andreea Raducan. Devenii isi amintesc ca, în anul 1977, la inaugurarea Salii Sporturilor din Deva, a participat şi lotul olimpic feminin de gimnastica al României, proaspat intors de la Olimpiada de la Montreal.

Momentul respectiv este considerat ca fiind cel în care antrenorii de atunci ai lotului – Marta şi Bela Karolyi – au decis să infiinteze la Deva un centru naţional de antrenament pentru pregătirea lotului olimpic al României. Proiectul a devenit realitate şi a fost inaugurat oficial în 1979, ca sala de sport olimpica dedicata antrenamentelor lotului feminin olimpic de gimnastica.

Departe de agitaţia şi zgomotul aglomeraţiilor urbane, cele mai bune gimnaste din România luptă să ducă mai departe tradiţia performanţei, instituită la Deva în 1978.Astfel, în ierarhia stabilită la sfârşitul anului 2013, dată publicităţii la finalul fiecărui an de către Federaţia Română de Gimnastică, Colegiul Naţional Sportiv „Cetate” are cinci gimnaste în topul celor mai buni sportivi ai anului. Pormisiunile sunt mari în continuare, dacă se are în vedere faptul că toate aceste gimnaste sunt junioare!

Datorită talentului, abnegaţiei şi eforturilor deosebite depuse în egală măsură de gimnaste şi antrenorii lotului naţional, este posibilă formularea în presă a unor sintagme, mai mult decât relavante, dintre care exemplificăm cu **“Deva, capitala lumii la gimnastică”**, **“Prezent cert, viitor asigurat!”“Gimnastica/CNS Cetate Deva, tezaurul nostru”** şi **“Salba de medalii naţionale”,** atribuite după ultima competiţie naţională desfăşurată la Oneşti în octombrie 2013.

Lăsăm presa sportivă să vorbească în acest sens:

“Gimnastele de la clubul din reşedinţa judeţului si-au aratat clasa la competitia junioarelor. Plecate drept mari favorite la campionatul naţional individual de gimnastica pentru junioare, sportivele de la CNS Cetate Deva nu au dezamagit. În frunte cu Andreea Munteanu, **gimnastele devence au cucerit nu mai puţin de 23 de medalii la competitia de la Onesti, dintre care 9 de aur**.”

“Junioarele legitimate la Colegiul Naţional Sportiv "Cetate" Deva au tinut capul de afis al Campionatelor naţionale Individuale de la Onesti. Au urcat pe podium la toate categoriile şi au imbogatit vitrina colegiului cu alte 23 de medalii: nouă de aur, nouă de argint şi cinci de bronz!“

Poziţia de top este vizată şi de gimnastica aerobică pregătită la CNS Cetate Deva care, la Campionatele naţionale din acest an, s-au situat, deocamdată, pe ultima treaptă a podiumului.

Concluzia este evidentă: potenţialul turistic deţine, fără dubiu, un tezaur preţios care nu a fost exploatat la adevărata valoare. Proiectele de viitor strategice este necesar să situeze în prim-planul ambiţiilor şi dezideratul unor circuite turistice care să vizeze, alături de Cetatea Deva, şi performanţele gimnaticii devene.

6.7.4.2. Deva în topul futsalului românesc

Tradiţia gimnasticii instalată la Deva reprezintă un imbold pentru atingerea performanţei şi în alte ramuri sportive. În acest sens, pe un loc fruntaş se află echipa de fotbal în sală, **ASFC FiatAutobergamo Deva,** care a încheiat prima parte a campionatului neînvinsă în frunteaclasamentului Ligii 1, ceea ce îi conferă titlul de campioană de toamnă.

Clasamentul fruntaş actual al echipei ASFC FiatAutobergamo Deva se află pe traiectoria trasată de echipa CIP Deva, triplă campioană naţională la mijlocul anilor 2000. Deşi după desfiinţarea echipei CIP Deva reşedinţa judeţului Hunedoara a înregistrat o perioadă de regres, în vara anului 2013 a fost înfiinţată echipa Fiat Autobergamo, prin finanţarea acesteia de către un om de afaceri.

Parcursul echipei a fost etichetat drept “aproape de perfectiune”, rezultatele şi jocul inregistrat în campionat depăşind cu mult cele mai optimiste aşteptări. Astfel, la finalul anului 2013, echipa de futsal deveana ocupa locul 2 în clasament, la egalitate de puncte cu gruparea campioana, însă cu un golaveraj ceva mai slab. Aceste premise incurajatoare dau speranţe echipei de futsal deveană pentru un nou titlu de campioana după o perioada de 5 ani.

Rezultatele meritorii ale echipei de futsal Deva au fostînregistrate în condiţiile în care cei 4 internaţionali din echipă au trebuit să se împartă între echipa de club şi cea naţionala, pentru ultima contribuind decisiv la calificarea la Campionatul European din Belgia, ce va avea loc în lunile ianuarie-februarie în acest an. Astfel, oraşul belgian Antwerpen va găzdui turneul final al Campionatului European de Futsal, ediţia 2013-2014, în perioada 28 ianuarie - 8 februarie 2014. Această participare a echipei noastre naţionale este ca urmare a calificării pentru a treia oară la un turneu final european.

6.7.4.3. Handbal feminin de Ligă Naţională

Handbalul feminin este reprezentat în municipiul Deva prin **Clubul Sportiv Municipal Cetate Deva**,înfiinţat în anul 2002, sub numele CSM Cetate Devatrans Deva.

În anul 2003, CSM Cetate Devatrans Deva a promovat în Liga Naţională de handbal feminin, unde a continuat să evolueze timp de nouă ani consecutivi. În anul 2005, pe structura echipelor CSM Cetate Devatrans Deva şi Universitatea Remin Deva, după ce aceasta a retrogradat în Divizia A, a fost alcătuită o singură echipă, care a continuat să joace în Liga Naţională sub numele de CSM Cetate Deva. Eceastă echipă îşi dispută meciurile de pe teren propriu în Sala Sporturilor din Deva, cu o capacitate de 1.200 de locuri.

În 2012, CSM Cetate a retrogradat în Divizia A, unde a evoluat doar un an, anul trecut câştigând Seria B a Diviziei A de handbal feminin, ceea ce a asigurat promovarea din nou în Liga Naţională.

6.7.5. Evenimentele localităţii

Primăria municipiului Deva deţine o agendă de evenimente anuale destul de bogată, prin care se doreşte menţinerea şi dezvoltarea în rândul cetăţenilor a spiritului de apartenenţă la viaţa socială a localităţii. Totuşi, se doreşte ca în perioada următoare evenimentele, devenite tradiţionale deja, să fie completate prin activităţi cotidiene de mai mică anvergură, dar care să imprime un character de continuitate al spiritului localităţii.

În prezent, prin intermediul primăriei municipiului se organizează următoarele evenimente:

- Zilele Devei- 1 mai (de obicei se intind pe 3 zile);
- Ziua Copilului- 1 iunie;
- Festivalul Virslilor-mijlocul lunii iunie;
- Opera Nights- începutul lunii iulie(05-10 iulie);
- Ziua Recoltei: ultimul weekend din septembrie;
- Targul de Iarna: 1-31 decembrie;
- Pe perioada lunii decembrie, Primăria municipiului Deva programeaza în fiecare zi un numar de elevi de la diferite şcoli, pentru a colinda şi primi cadouri;
- Premierea olimpicilor din municipiul Deva: la sfarsitul lunii Decembrie(15-20 decembrie);
- La mijlocul lunii decembrie, premierea a 50 de ani de casnicie.

De asemenea, având în vedere condiţiile favorizante existente, se doreste adoptarea mersului pe bicicleta. În acest sens, Primăria municipiului Deva a incheiat un parteneriat cu clubul Faerag, prin care în fiecare weekend se organizează acţiuni care au drept scop promovarea largă a mersului cu bicicleta.

În anul 2016 au fost organizate următorarele evenimente :

- **Vivat Castrum Deva** eveniment organizat în data de 03.04.2016 cu ocazia inaugurării reintroducerii în circuitul turistic a Incintelor II și III ale Cetății Deva, reabilitate cu finanțare prin POR 2007 – 2013, în baza Contractului de finanțare nr. 660/12.03.2010. Lucrările de reabilitare și punere în valoare s-au desfășurat în perioada martie 2013 – martie 2016. Programul evenimentului a fost următorul:

  1. Paradă, cu plecare de la Poarta I – ora 13.00

Purtătorul de steag

Cimpoierii din Transilvania

Terra Dacica Aeterna

Garda romană Alba Iulia și reprezentantul Gărzii romane Alba Iulia, Gabriel Rustoiu (dir. gen. Muzeul Național al Unirii Alba Iulia)

Tobosarul Cetății Sighișoara

Trimișii ordinelor cavalerești din Cetățile transilvane – Mediaș, Brașov, Sebeș, Lupus Dacus Arad, Târgu Mureș

Trupa Pro Scenium

Renaissance

Cavalerii de Hunedoara

Ansamblul folcloric Transilvania al Colegiului Național Decebal Deva – costume germane

Trupa Arhaica

Cavalerii asociației Castelul din Carpați – care asigură gărzi la porți

2. Sosire & desfășurare – pe platforma de artilerie, de o parte și de alta a crainicului

Lovituri de tun

3. Prezentarea celor prezenți, inclusiv a oficialităților

4. Cuvânt de întâmpinare

5. Salutul

Terra Dacica Aeterna – cu vivat, vivat, vivat spus de toți reprezentanților ordinelor cavalerești din cetățile transilvane Salutul trupei Pro Scenium

6. Istoric – prezintă dr. în istorie Daniel Iancu – Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva

7. Reenactment – TDA, Cimpoierii din Transilvania, dansează Ansamblul folcoric Transilvania al CND, dansează Renaissance, Cavalerii de Hunedoara, Arhaica

8. Salut final

- **Serbările Devei** s-au desfășurat în perioada 1 – 3 mai 2016: trei zile de concerte, spectacole de folclor și focuri de artificii au avut loc anul acesta cu ocazia Serbărilor Devei, care coincid cu sărbătorile pascale. Duminică, în data de 1 mai, au fost organizate spectacole de muzică și dansuri populare în Pădurea Bejan, de la ora 15:00, precum și în Piața Unirii, de la ora 18:00.Luni, în 2 mai, acţiunile au fost programate de la ora 12:00, pe Platforma de Artilerie, în Cetatea Devei, şi au cuprins înfiinţarea Ordinului cavalerilor Castrum Deva, concerte şi dansuri populare. În aceeași zi, la ora 18:00 au început concertele susținute de formația Good Day, Lidia Buble, Taxi și Andra. Seara s-

a încheiat cu un foc de artificii. În 3 mai, Grigore Leşe a susţinut un concert de Paşte, în biserica Immaculata.

- **Deva Music Star** - în perioada 18 - 19 iunie 2016- Festivalul a fost organizat de Centrul Multicultural ”Castrum Deva”, Primăria Deva și Consiliul Local Deva, în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Hunedoara, și a avut drept scop promovarea tuturor tinerilor cu calități vocale artistice, muzicale și interpretative. Anul acesta, din juriul festivalului au făcut parte Viorel Gavrilă, Mihai Pocorschi, Doina Matei Pocorschi și Ovidiu Demea. Clasificarea interpreților participanți s-a făcut ținându-se cont de repertoriul adecvat vârstei, intonație, simțul ritmic, calitatea interpretării și prezența scenic
- **Festivalul** Opera Nights 2016 s-a desfășurat în curtea interioară a Colegiului Național „Decebal” din Deva cât și la Castelul Corvinilor de la Hunedoara și a durat 6 zile între 12 și 17 iulie 2016; programul Opera Nights 2015 a fost următorul:

  Rigoletto – Giuseppe Verdi,12.07.2016 – Hunedoara, Castelul Corvinilor
  Carmina Burana – Carl Orff, 13.07.2016 – Deva, incinta Colegiului Naţional “Decebal”
  Madama Butterfly – Giacomo Puccini, 14.07.2016 – Hunedoara, Castelul Corvinilor
  Balul Operei – 15.07.2016 – Hunedoara, Castelul Corvinilor (Sala Dietei)
  Boema – Giacomo Puccini, 16.07.2016 – Deva, incinta Colegiului Naţional “Decebal”
  Nunta lui Figaro – W.A.Mozart, 17.07.2016 – Hunedoara, Castelul Corvinilor

6.7.6. Opinia cetăţenilor

Pentru ***dezvoltarea culturală*** a localităţii cetăţenii consideră ca fiind necesară crearea de noi facilităţi, după cum urmează:

- *Care sunt primele lucruri de care consideraţi că este nevoie în oraşul dvs. pentru dezvoltarea culturală (se pot bifa cel mult <u>trei</u> variante de răspuns)?*

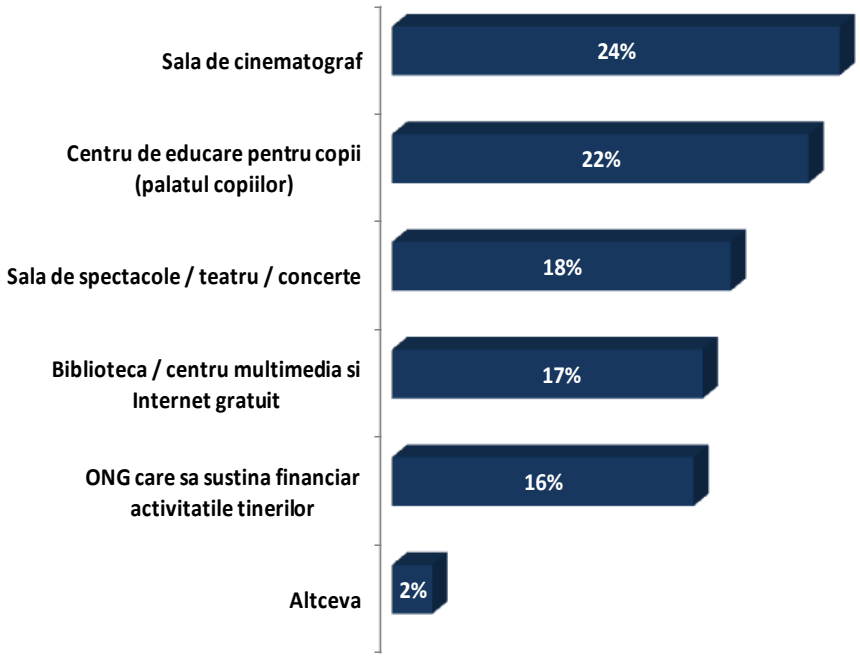

Principala menţiune pentru dezvoltarea culturală a oraşului este *necesitatea sălii de cinematograf* (24%) urmată de importanţa unui *centru de educare pentru copii – palat al copiilor* (22%).

6.8. Analiza SWOT – Turism, patrimoniu şi cultură

PUNCTE TARI
Diversitatea resurselor atractive aparţinând cadrului natural (ale reliefului, hidrografice, climat, elemente biogeografice)
Climatul temperat-continentală moderat, cu influenţe submeditareneene de la Valea Mureşului.
Existenţa unui patrimoniu cultural-istoric diversificat, complex şi complementar, capabil să motiveze şi să susţină segmente variate de turişti cu profil cultural
Prezenţa unor aşezări urbane ce se detaşează prin situri (centrele istorice) care grupează edificii istorice cu arhitectonică valoroasă, instituţii culturale şi religioase cu mare impact în cultura tuturor etniilor din judeţ (română, maghiară, armeană)
Interferenţa şi coabitarea între cultura naţională şi cea a minorităţilor naţionale (îndeosebi maghiară), cu rezultat în coagularea şi unei culturi materiale şi spirituale originale şi cu un ridicat potenţial atractiv
Existenţa mai multor gospodării turistice rurale clasificate integrate în circuitul turistic şi cu un număr în creştere (inclusiv în ultimii doi ani), dublate de coagularea unor asociaţii locale de turism rural active cu rol important în afirmarea turismului rural, în pofida recesiunii economice
Apariţia serviciilor de wellnes/SPA şi a unor unităţi de restauraţie selecte şi/sau cu specific
Conştientizarea necesităţii promovării ofertei turistice şi creşterea interesului manifestat pe această direcţie din partea instituţiilor publice, agenţilor economici privaţi, ONG-urilor etc.
Existenţa în apropierea oraşului, la aproximativ 10 km distanţă, a Parcului Dendrologic Simeria.
Populaţia este deosebit de ospitalieră şi prietenoasă.
Municipiul Deva este străbătut de drumul european E68.
Folclorul şi tradiţiile localităţii.
Sunt reprezentate majoritatea cultelor religioase prin existenţa a numeroase biserici.

Existenţa zonelor protejate – Dealul Cetăţii, Pădurea Bejan şi Dealul Colţ şi Zănoaga;
Datorită poziţiei geografice municipiul Deva poate fi considerat punct de plecare pentru diferite trasee turistice în judeţ.
Capital natural de valoare deosebită din punct de vedere al biodiversităţii, peisajului, resurselor de apă, etc.
Municipiul Deva este situat pe malul stâng al râului Mureş, la poalele ,,Dealului Cetăţii”- monument al naturii şi istoric cu valoare turistică deosebită.
Prezenţa resursei umane specializate în protecţia mediului (cadre didactice, experţi, specialişti de mediu, ONG-uri).
Diversificarea posibilităţilor eficiente de transport la dispoziţia potenţialilor investitori prin modernizarea transportului feroviar prin proiectul de reabilitare a liniei de cale ferată Frontieră – Curtici – Simeria, parte componentă a Coridorului IV Pan – European, pentru circulaţia trenurilor cu viteza maximă de 160 km/h.
PUNCTE SLABE
Amenajare deficitară pe ansamblu şi a zonei montane îndeosebi dpdv al bazelor de cazare, al dotărilor pt. sporturi de iarnă (pârtii de schi, mijloace de transport pe cablu etc.)
Numărul redus şi întreţinerea defectuoasă a traseelor turistice marcate din zona montană
Insuficienta amenajare şi valorificarea minimală a resurselor hidrominerale cu efect terapeutic existente
Predominarea turismului de tranzit în circuite organizate şi cu automobilul personal, cu o durată scurtă a sejurului şi cu o eficienţă economică redusă
Ofertă turistică de nivel scăzut sub aspectul confortului şi serviciilor şi al ofertei pentru tineret (structuri “lowcost”)
Disfuncţionalităţi la nivelul pensiunilor turistice şi agroturistice repercutate în eficienţa economică a domeniului şi a imaginii turismului rural pe termen mediu şi lung
Deficienţe şi disfuncţionalităţi la nivelul ofertelor, programelor şi produselor turistice existente, a promovării acestora
Acoperirea deficitară dpdv numeric cu instituţii indispensabile informării şi organizării activităţilor turistice

Absenţa unui „brand”turistic municipal/ zonal/ judeţean şi susţinerea deficitară a obiectivelor cu potenţial de brand
Lipsa marcajelor aferente clădirilor de patrimoniu.
Inexistenţa unor trasee eficiente şi atractive pentru facilitarea mersului pe bicicletă pe distanţe mari.
Lipsa unor locuri special amenajate pentru parcarea/închirierea bicicletelor.
Lipsa marcajelor pentru evidenţierea omniprezentă a obiectivelor turistice aflate în proximitate.
Nivel redus de educaţie a turiştilor în vederea practicării ecoturismului.
Noţiuni reduse de management, legislaţie, operare pe calculator în vederea rezervării on-line.
Informaţie şi hărţi turistice insuficiente.
Lipsa sau slaba calitate a marcajelor turistice.
Infrastructura de acces către obiectivele turistice este slab dezvoltată.
Număr redus de resurse umane specializate în domeniu.
Număr redus de organizaţii de promovare a turismului.
Lipsa colaborării cu operatorii de turism.
Spaţii neadecvate pentru depozitarea şi reciclarea deşeurilor în zonele turistice.
Mai mult de jumătate din corpurile de apă naturale din bazinul hidrografic Mureş (8 din 14) au un potenţial economic moderat, conexat în special cu modificarea puternică a stării ecologice.
Degradarea progresivă a patrimoniului cultural-turistic.
OPORTUNITĂŢI
Includerea municipiului Deva în categoria polilor de dezvoltare urbană, din care fac parte 13 localităţi la nivel naţional; acestea sunt sprijinite cu prioritate privind acordarea de finanţări din axa prioritară 1 „Sprijinirea dezvoltării durabile a oraşelor – poli urbani de creştere” a POR.
Noua abordare a dimensiunii dezvoltării urbane în România, preconizată pentru perioada 2014-2020, cu definirea municipiului Deva drept pol metropolitan cu potenţial regional limitat.

Dezvoltarea reţelei rutiere prin darea în folosinţă a autostrăzii Nădlac-Arad-Timişoara-Lugoj-Deva-Sibiu... şi a realizării drumului expres cu patru benzi în punctul Deva.
Reabilitarea infrastructurii în vederea creşterii accesibilităţii spre zonele şi obiectivele şi turistice
Valorificarea zăcămintelor hidrominerale cu valoare curativă care nu au constituit până în prezent obiectul unor demersuri de acest tip
Oportunităţi pe piaţă pentru dezvoltarea turismul de nişă şi alternativ, coroborat cu un interes sporit pentru turismul din parcuri naturale, spaţiul rural şi obiectivele culturale, manifestările de factură religioasă (pelerinaje) şi culturală
Cererea în creştere din partea practicanţilor sporturilor de iarnă, turismului rural, ecologic şi cultural, turismului medical (stomatologic, chirurgie estetică), dar şi a formelor de turism de aventură şi extreme (alpinism, escaladă, parapantă, cicloturism, river rafting, motocros etc.)
Stimularea turismul balnear, de wellness, înfrumuseţare şi antiageing, prognozele indicând creştere a interesului pentru acestea pe fondul îmbătrânirii populaţiei, creşterii uzurii biologice şi a stresului la categoriile de vârstă active şi a creşterii preocupării populaţiei urbane pentru o viaţă sănătoasă, activă, profilaxia unor boli etc
Afirmarea turismului cinegetic în condiţiile existenţei în judeţ a unor resurse deosebite şi a lipsei acestora (fauna cinegetică) în ţările din vestul Europei (mari emiţătoare de fluxuri turistice de acest tip)
Investiţiile scăzute necesare pentru crearea / dezvoltarea bazei materiale de susţinere a turismului cinegetic, îndeosebi prin folosirea structurilor cu activitate complementară turismului cinegetic
Demararea unor programe de reconstrucţie ecologică şi valorificare prin turism a unor areale afectate de alte forme de valorificare economică (minerit, forestier, pastoral) pe fondul creşterii constante a nevoii de conservare şi protejare prin turism organizat a unor resurse supuse degradării naturale sau antropice
Creşterea numărului celor care consideră turismul ca o şansă a dezvoltării locale şi regionale, inclusiv a promotorilor unor activităţi specifice în domeniu (consolidarea unei mentalităţi pro turism în cercul investitorilor)
Accesarea unor fonduri interne şi externe în vederea reabilitării a monumentelor arhitectonice laice şi religioase în vederea introducerii acestora în circuitele turistice funcţionale (tematice sau mixte), precum şi pentru creşterea şi diversificarea capacităţii de cazare şi a dotărilor sportive, de agrement-divertisment şi a serviciilor auxiliare de diferite tipuri
Crearea unei imagini de marcă (brand) şi promovare a municipiului Deva ca destinaţie turistică, care să se focalizeze asupra valorii turistice a potenţialului său cultural, balnear şi etnografic
Atragerea/angrenarea operatorilor de turism la târgurile naţionale şi internaţionale

Posibilitatea accesării de fonduri structurale europene pentru dezvoltarea turismului datorită existenţei unor programe europene de dezvoltare a activităţilor şi infrastructurilor turistice
Atragerea marilor operatori internaţionali de turism în zonă şi integrarea municipiului Deva în circuitele turistice internaţionale.
Crearea şi valorificarea unor circuite turistice tematice.
Conservarea şi valorificarea ariilor naturale protejate din municipiul Deva în vederea exploatării acestora ca atracţii turistice.
Crearea şi promovarea produselor turistice cu specific local.
Potenţial de turism cultural-istoric.
Meşteşuguri artizanale.
Implementarea unor trasee de drumeţie. Convergenţa de interese pentru dezvoltarea turismului.
Dezvoltarea parteneriatului şcoală – mediu de afaceri turistic.
AMENINŢĂRI
Menţinerea în stare latentă, ineficientă economic şi social, a valorificării potenţialului atractiv al municipiului
Extinderea concurenţei neloiale
Slaba diversificare şi ineficienţa unor amenajări turistice şi servicii asociate
Întârzierea demarării investiţiilor publice şi private în amenajări balneare, de agrement şi divertisment
Lipsa de diferenţiere între ofertele turistice specifice municipiului şi judeţului în raport cu cele regăsite în oferta turistică a altor oraşe sau zone turistice
Proliferarea amenajărilor ad-hoc (fără autorizaţii legale) şi dispunerea haotică (în lipsa PUZ-urilor), îndeosebi în cazul reşedinţelor secundare (caselor de vacanţă) care au condus la supraîncărcarea unor areale cu potenţial natural ridicat
Pierderea clientelei proprii atrasă de alte zone cu standard turistic superior din ţară şi străinătate;reorientarea unei părţi a cererii interne spre destinaţii externe estivale şi hibernale, dar şi

pentru zonele învecinate care oferă aceleaşi tipuri de produse turistice sau similare care si-au conturat deja strategii turistice şi au iniţiat investiţii în amenajări turistice
Atractivitatea destinaţiilor turistice din afara judeţului, în special înspre turismul montan şi litoral
Ofertele de produse turistice ale localităţii nu sunt competitive la nivel internaţional.
Concurenţă puternică din partea ţărilor vecine.
Reticenţa populaţiei în legătură cu găzduirea de turişti în propria casă.
Confuzie între noţiunile de musafir şi turist.
Investiţii scăzute în domeniul turismului.

7. INFRASTRUCTURA SOCIALA

7.1. Educaţie

7.1.1. Context European

Orientarea spre clustere inovative

Clusterele ocupă un loc important în politica generală a Uniunii Europene, ceea ce poate fi observat în numeroasele documente şi luări de poziţie adoptate de către Comisia Europeană începând cu anul 2005 şi prin înfiinţarea unui European Cluster Policy Group care în perioada 2008-2010 a studiat politica privind clusterele în ţări din afara UE.Opinia generală este de acord cu faptul că asocierea în clustere determină dezvoltarea economică, avantaje competitive pentru membrii lor, influenţează schimbări de structură, revitalizează sectoare industriale, şi asigură cadrul necesar cercetării, inovării şi dezvoltării regionale.

Având în vedere accentul deosebit care se pune pe clustere în viitoarea dezvoltarea europeană, precum şi faptul că acest concept a fost mai puţin vehiculat în perioada anterioară, s-a considerat utilă prezentarea succintă a conceptului de cluster.

Conceptul clusterului are o lungă istorie începând cu prima menţiune făcută de Alfred Marshall în anul 1920. Adept al şcolii economice neoclasice, Marshall a observat şi analizat spaţiul economic din jurul Londrei şi a ajuns la concluzia că organizaţiile şi companiile din această zonă erau interconectate prin trei factori principali. Aceştia sunt: bazin de forţă de muncă, furnizori specializaţi şi accesul uşor la cunoştinţe şi informaţii şi sunt cunoscuţi sub denumirea de „treimea lui Marshall”.

În lucrarea *European Cluster Memorandum* (2007) se menţionează că: „Inovarea este preponderent concentrată geografic, mai mult decât prosperitatea sau productivitatea. Clusterele– concentrări geografice unde se găsesc întreprinderi specializate şi instituţii interconectate – furnizează un mediu favorabil inovării… Acestea reduc barierele în transformarea noilor idei în afaceri, profitând de avantajele globalizării.”

Clusterele sunt privite ca parte a politicii industriale sau de inovare, a politicii pentru competitivitate sau a învăţământului superior şi nu beneficiază de o politică de sine stătătoare. Deci clusterele sunt concentrări geografice cuprinzând întreprinderi, universităţi şi institute de cercetare, precum şi autorităţi locale sau regionale, şi datorită acestui fapt acestea atrag furnizori specializaţi, pot selecta dintr-un bazin de forţă de muncă, au acces la informaţii.

Prin facilitarea dinamismului forţei de muncă, a specializării şi a schimbului de informaţii, toate tipurile de întreprinderi pot beneficia de potenţialul local de inovare, se încurajează antreprenoriatulşi creşterea productivităţii, a salariilor şi a numărului de locuri de muncă.

Recomandările UE conexe procesului educaţional

În Comunicatul *Politica regională ce contribuie la creşterea inteligentă în Europa,* Comisia Europeană oferă un număr de 7 sugestii cu privire la conceptele cheie care trebuie prezentate în cadrul unei strategii de specializare inteligentă. Dintre acestea, trei sunt strâns conexate cu procesele de educaţie şi de cercetare-dezvoltare.

Acestea sunt:

- Clustere de inovare pentru creştere regională. Clusterele oferă mediul favorabil de încurajare a competitivităţii şi inovării. Sprijinul pentru dezvoltarea de clustere trebuie să se concentreze pe domenii cu avantaj comparativ.
- Învăţarea continuă în cercetare şi inovare. Concentrarea programei şcolare la nivel de şcoală secundară, şcoală profesională şi universitate pe competenţe transversale precum creativitatea, spiritul antreprenorial şi iniţiativa îi va ajuta pe tineri să-şi dezvolte întregul potenţial de inovare.
- Infrastructura regională atractivă de cercetare şi centrele de competenţă sunt elemente cheie ale sistemelor de inovare bazate pe cunoştinţe.

Ca o modalitate de concentrare a resurselor pe obiectivele *Strategiei Europa 2020*, *Politica de Coeziune* defineşte un set de obiective tematice (OT) la care vor contribui fondurile ESI (Fonduri de Investiţii Europene – European Structural and Investment). Unul din aceste obiective tematice se referă la "*Întărirea cercetării, dezvoltării tehnologice şi inovării".*

De asemenea, printre priorităţile de finanţare propuse de Comisia Europeană pentru România, cu directă legătură la principalele provocări în cadrul Strategiei Europa 2020, se vizează şi "Îmbunătăţirea capitalului uman printr-un grad de angajare mai ridicat şi politici de incluziune socială şi de învăţământ mai bune".

Caracteristici educaţionale regionale – conform studiului Băncii Mondiale

⇒ ***Regiunea are o populaţie cu un nivel de pregătire relativ ridicat***

Se consideră că Regiunea Vest are o populaţie cu un nivel de pregătire relativ ridicat, datorită parţial prestanţei universităţilor din această regiune.

Există şapte universităţi de statîn Regiunea Vest, din care patru se află în Timişoara, una în Arad, una în Petroşani, una în Reşiţa, iar Universitatea Politehnică are o sucursală şi în Hunedoara. În plus, există şapte universităţi private, aflateîn Timişoara, Lugoj, Deva (la momentul efectuării studiului de către Banca Mondială) şi Arad. Domeniile de specializare ale acestor instituţii de învăţământ superior diferă, dar regiunea este bine reprezentată pe partea de ştiinţe naturale, matematică, informatică, inginerie alimentară, agricultură, medicină şi ştiinţe veterinare.

Datele statistice confirmă faptul că gradul de înscriere în sistemul de învăţământ al populaţiei active din punct de vedere economic este uşor mai ridicat faţă de regiunile omoloage. Regiunea, de asemenea, deţine o proporţie mai ridicată a populaţiei cu educaţie universitară decât oricare altă regiune, cu excepţia Bucureştiului, deşi rămâne multîn urma capitalei la acest

capitol şi în urma mediile europene. În ceea ce priveşte populaţia cu vârsta cuprinsă între 20 şi 24 de ani. Regiunea Vest depăşeşte cu mult majoritatea omoloagelor pe partea de înscriere la facultate. În context european, Regiunea Vest a eliminat diferenţa dintre ea şi UE din punct de vedere al înscrierilor la facultate. Acest fapt sugerează faptul că, după generaţia viitoare, nivelul mediu de educaţie al forţei de muncă din regiune îl va egala pe cel din Europa.

⇒ ***Regiunea Vest este cunoscută ca având un grup puternic de universităţi şi o mare populaţie de studenţi, mai ales în Timişoara.***

După cum indică Tabelul 7.1, Regiunea Vest este bine reprezentată din punct de vedere al universităţilor şi facultăţilor aflate pe teritoriul ei. Totuşi, deşi are o populaţie destul de ridicată de studenţi în primele etape ale învăţământului universitar, regiunea nu iese în evidenţă ca având vreun avantaj faţă de regiunile omoloage. Din datele prezentate în tabel reiese clar că Bucureştiul este de departe cel mai mare centru universitar din ţară.

Performanţa Regiunii Vest scade în etapele avansate ale învăţământului universitar, acolo unde nivelul relativ al populaţiei sale de studenţi este doar jumătate din cel al Regiunii Nord-Vest şi un sfert din cel al Bucureştiului. Luate împreună, aceste elemente sugerează faptul că regiunea se află într-o poziţie relativ bună din punct de vedere al generării de angajaţi pregătiţi (teoretic) pentru toate profesiile care necesită abilităţi superioare, dar poate fi mai puţin competitivă la capitolul cercetare şi inovare.

Tabel 7.1. Infrastructura de învăţământ universitar în Regiunea Vest (2010)

Regiunea	**Instituţii de învăţământ superior**		**Facultăţi**	
	Total	**La 1 milion populaţie**	**Total**	**La 1 milion populaţie**
Vest	14	7,3	79	41,3
Nord Vest	17	6,3	97	35,7
Centru	13	5,2	75	29,7
Bucureşti	34	15	166	73,2
România TOTAL	108	5	684	29,1

⇒ ***Aceste tendinţe din învăţământ sunt transpuse în piaţa muncii, acolo unde RegiuneaVest deţine un avantaj comparativ în ceea ce priveşte angajaţii calificaţi (sau cei cu educaţie universitară).***

⇒ ***În timp ce Regiunea Vest prezintă un punct forte sub forma învăţământului universitar în contextul naţional, avantajul său la nivelul învăţământului secundar şi post-secundar (nu universitar) nu reiese clar.***

Procentele de absolvire a sistemului secundar sunt moderate în comparaţie cu media naţională. Maiîngrijorătoare este performanţa relativă a elevilordin cadrul sistemului secundar. Astfel, în anii 2011 şi 2012, performanţa fiecărui judeţ din Regiunea Vest la prima sesiune a examenului de bacalaureat s-a situat în partea inferioară în comparaţie cu celelalte judeţe din România. În timp ce judeţele lider din Nord-Vest, precum Cluj şi Bihor, s-au situat pe locurile 3, respectiv 5 (din 42 de judeţe), Timiş şi Arad s-au situat pe locurile 34, respectiv 36. Judeţul Hunedoara a ocupat locul 31 în acest clasament.

⇒ ***Regiunea Vest se află în urma altor regiuni omoloage din punct de vedere al înscrierii în programe TVET.***

România are o tradiţie îndelungată a programelor de învăţământ şi Formare Tehnică şi Vocaţională (TVET). Cifrele recente de la INS indică faptul că Regiunea Vest se află în urma altor regiuni omoloage din punct de vederea al înscrierii în programe TVET. Astfel, în 2011 Regiunea Vest a avut cel mai mic număr de elevi înscrişi în licee tehnice dintre toate regiunile României (34.441), şi în 2010 a fost a patra regiune ca număr de înscrieri în sistemul de învăţământ profesional (523). În plus, între 2008 şi 2011, gradul de înscriere la liceele agricole a rămas constant şi în 2011 a fost cel mai scăzut din toate regiunile României (6522 elevi).

Lipsa de interes faţă de învăţământul tehnic din partea potenţialilor elevi - explicabilă, probabil, prin programele şcolare învechite cu legături insuficiente cu nevoile sectorului privat şi prin lipsa echipamentelor moderne necesare pentru dobândirea de cunoştinţe relevante pentru industrie - poate reprezenta motivul care stă la baza acestei performanţe.

7.1.2. Politici orizontale cu impact asupra Regiunii Vest

Aşa cum s-a mai arătat, identificarea principalelor domenii de politică orizontală rezultă din combinarea unui proces consultativ cu reprezentanţii sectorului privat, şi se concentrează asupra percepţiei sectorului privat cu privire la principalele obstacole în calea creşterii economice.

Astfel, domeniile de politici orizontale identificate şi care au conexiune cu sistemului educaţional şi desfăşurării activităţilor de cercetare-dezvoltare, sunt:

- Abilităţi (1): Legătura dintre învăţământul universitar şi forţa de muncă şi formarea continuă;
- Abilităţi (2): Un sistem de şcoli profesionale pentru formare utilă pentru industrie;
- Abilităţi (3): Competenţe antreprenoriale şi de management al afacerilor.

Abilităţile (1) Legătura dintre învăţământul universitar, forţa de muncă şi formarea continuă

⇒ *În ciuda faptului că educaţia şi abilităţile sunt adesea percepute ca sursă a avantajului comparativ pentru regiune, de fapt regiunea se confruntă cu minusuri importante la toate nivelurile de formare şi dezvoltare de abilităţi.*

Constatările raportului Băncii Mondiale intitulat "*Evaluarea teritorială: profil, performanţă şi factori de creştere"* identifică două provocări importante pentru îmbunătăţirea nivelului abilităţilor.

❖ Legătura dintre învăţământul universitar şi forţa de muncă trebuie consolidată.

Regiunea trebuie să echilibreze mai bine infrastructura proprie de învăţământ universitar, mai ales pe parte de inserţie a absolvenţilor pe piaţa muncii, evitând problemele comune de nepotrivire între oferta educaţională şi cererea pieţei muncii şi supra-educarea. Acest fapt va necesita investiţii pentru îmbunătăţirea legăturilor dintre universităţi (precum şi facilităţi de învăţământ vocaţional) şi angajatori.

Ar putea fi utile, de asemenea, investiţiile în promovarea disciplinelor şi abilităţilor care pot reprezenta baza economiei viitoare a regiunii.

❖ Formarea continuă reprezintă un alt domeniu important pentru acţiunea politicilor.

Lipsa investiţiilor în formarea continuă face ca forţa de muncă din regiune să nu se poatăadapta la cerinţele de modificare a abilităţilor ce rezultă din transformările suferite de structura industriei şi de tehnologie.

Rezultatul este un nivel ridicat al şomajului structural (şi procente scăzute de participare) şi nepotriviri de abilităţi la toate nivelurile forţei de muncă. Implementarea de stimulente pentru ca persoanele să investească în formarea continuă şi asigurarea unei infrastructuri şi a unor servicii (publice şi private) pentru a sprijini acest proces va reprezenta o prioritate importantă pentru regiune.

Abilităţi (2): Un sistem de şcoli profesionale pentru formare utilă pentru industrie

⇒ *Consultările cu întreprinderile, derulate ca parte a acestei evaluări, au arătat că numărul foarte mic de şcoli profesionale din regiune (şi din ţară) a avut un impact negativ semnificativ asupra capacităţii întreprinderilor de a creşte productivitatea sau de a se extinde.*

Deşi programul TVET este operaţional de mai mulţi ani, cifrele recente indică faptul că regiunea rămâne în urmă cel puţin din punct de vedere al înscrierilor.

În plus, consultările cu firmele din sectorul privat indică faptul că numărul tehnicienilor care pot utiliza maşini şi echipamente avansate scade rapid, iar vârsta lor medie creşte. Această problemă afectează toate sectoarele care au fost evaluate în cadrul acestui studiu, inclusiv textilele, sectorul agroalimentar, cel auto sau construcţiile şi, într-o mai mică măsură, TIC (mai ales dezvoltarea de software, care reprezintă în primul rând un sector de muncă calificată). Astfel, mai multe companii reclamă faptul că programele de formare oferite de furnizori de servicii de formare profesională şi finanţate din fonduri UE au avut o calitate scăzută şi nu au fost relevante pentru piaţă.

- Pentru a sprijini o dezvoltare industrială durabilă în România pe termen mediu şi lung, estevital ca politicile viitoare să se concentreze pe acest tip de instituţii de învăţământ.

Programa pentru şcolile profesionale artrebui dezvoltată pe baza consultărilor cu sectorul privat la nivel naţional şi regional. În plus, acest tip de formare ar trebui să fie finanţat în mod corespunzător şi studenţii ar trebui să aibă acces la echipamente moderne, pentru a fi în măsură să obţină cunoştinţe utile pentru industrie. Această abordare va asigura că noii absolvenţi dobândesc un set de competenţe care să răspundă cerinţelor pieţei şi să aibă succesîn găsirea de locuri de muncă.

Abilităţi (3): competenţe antreprenoriale şi de management al afacerilor

⇒ *O preocupare subliniată de părţile interesate în domeniul C&D precumşi de sectorul privat, a fost lipsa de competenţe antreprenoriale şi management al afacerilor.*

Programele de formareîn domeniul dezvoltării şi al managementului afacerilor sunt esenţiale în pregătirea întreprinderilor şi antreprenorilor de a concura la nivel naţional şi global. Acest tip de formare ar trebui să fie oferit prin programa universitară (inclusiv un accent pe abilităţile de prezentare), ca parte a serviciilor de incubator, sau să fie furnizate antreprenorilor prin programe specializate la nivel local.

7.1.3. Obiectivele tematice şi prioritățile de investiţii

Din cele unsprezece Obiective Tematice definite de către Comisia Europeană, domeniile educaţiei şi cel al cercetării dezvoltării, şi care se potrivesc cel mai bine nevoilor de dezvoltare din această perspectivă ale Regiunii Vest, sunt:

- ✓ ***Obiectivul tematic 1:*** *Întărirea cercetării, dezvoltării tehnologice şi inovării*
- ✓ ***Obiectivul tematic 10:*** *Investiţii în învăţământ, abilităţi şiformare continuă*

Priorităţile de investiţii identificate în acest scop pot fi finanţate din diverse fonduri ESI, inclusiv FEDR (Fondul European de Dezvoltare Regională). În timp ce investiţiile promovate la nivel naţional, prin alte programe, pot fi, de asemenea, implementate, această propunere se concentrează pe investiţii care pot fi finanţate prin iniţiative regionale.

Obiectivul tematic 1: Întărirea cercetării, dezvoltării tehnologice şi inovării

⇒ *Nevoia de întărire a cercetării, dezvoltării tehnologice şi inovării este motivată de nivelul scăzut de cheltuieli cu C&D în Regiunea Vest - doar 0,22% din PIB-ul regional în 2010.*

Acest nivel înregistrat în 2010 este în scădere de la 0,3% în 2008, comparat cu o medie naţională de 0,47%. Chiar dacă există o bază de cercetare în regiune, legătura acesteia cu industria este limitată. Principalele universităţi locale au început să investească în transferul de tehnologie, dar aceste investiţii se află încă în stadiu incipient.

Este nevoie de investiţii suplimentare pentru a sprijini cercetarea şi inovarea în rândul firmelor, pentru a dezvolta legături şi sinergii între firme şi pentru a îmbunătăţi infrastructura de C&D din regiune.

⇒ *Regiunea Vest necesită un sistem regional de inovare eficient pentru a creşte competitivitatea companiilor locale.*

Acest sistem de inovarea se poate orienta mai ales spre îmbunătăţirea capacităţii companiilor locale de a efectua activităţi de cercetare şi dezvoltare, ceea ce le-ar permite să se concentreze mai nou pe activităţi cu o valoare adăugată mai ridicată. În plus, atragerea companiilor mari în clustere de inovare poate conduce la transfer de tehnologie din amonte din lanţul de furnizare către companii locale mai mici şi la diversificarea automată a bazei de producţie a regiunii.

Obiectivul tematic 10: Investiţii în învăţământ, abilităţi şiformare continuă

⇒ *Extinderea disponibilităţii forţei de muncă calificate care se poate implica în activităţi de inovare reprezintă o altă provocare majoră pentru regiune.*

Timişoara, şi într-o mai mică măsură Aradul, sunt singurele oraşe unde această capacitatea este disponibilă, chiar dacă şi aici ea este limitată. Absolvenţii de facultate trebuie să fie mai bine formaţi pentru a putea aplica cunoştinţele tehnice. Firmele adesea au dificultăţi în a identifica absolvenţi care să corespundă nevoilor lor, în parte pentru că abilităţile oferite de sistemul de învăţământ nu trec dincolo de conceptele teoretice.

⇒ *Pentru a dezvolta seturi de abilităţi adecvate pentru absolvenţi, trebuie îmbunătăţite legăturile dintre industrie şi universităţi.*

Acest fapt poate fi atins prin parteneriate public-private cu privire la colaborările de C&D sau prin adaptarea programei şcolare pentru a răspunde nevoilor industriei. În prezent, asemenea proiecte comune sunt disponibile doar pentru companii mari ca Siemens şi Continental, care au programe şi parteneriate cu universităţile locale. Aceste eforturi trebuie mărite şi ar trebui să includă firme locale, inclusivîntreprinderi mici şi mijlocii.

⇒ *Învăţământul vocaţional trebuie, de asemenea, extins şi îmbunătăţit pentru a oferi un număr suficient de tehnicieni calificaţi (mână de lucru specializată).*

Lipsa muncitorilor calificaţi care să poată utiliza maşinile de ultimă generaţie limitează potenţialul de creştere a firmelor şi creşte costul de producţie. Accesul la o gamă mai largă de forţă de muncă calificată combinat cu absolvenţi mai bine ghidaţi ar întări avantajele comparative ale regiunii. În timp ce parteneriatele între instituţiile de învăţământ de stat şi particulare, fie pentru formarea iniţială, fie pentru programe de formare continuă pot fi promovate prin parteneriat ESF, investiţiileîn infrastructura deînvăţământ ar trebui susţinute prin măsuri FEDR. Aceste parteneriate pot fi proiecte cu auto-susţinere, sau parte a unor proiecte integrate pentru investiţiiîn cercetare şi inovare.

7.1.3.1. Axa prioritară : Învăţământ la standarde înalte pentru toţi

Una din propunerile formulate de Banca Mondială în contextul studiului realizat vizează definirea axei prioritare "Învăţământ la standarde înalte pentru toţi". În acest sens, se consideră că investiţiile productive şi "inteligente" pot fi încununate de succes doar dacă sunt însoţite de intervenţii adecvate pentru a se asigura abilităţile necesare. În afara măsurilor de tip soft, trebuie continuate investiţiile în infrastructura de învăţământ pentru a se asigura acces egal la învăţământul la standarde înalte.

Prima prioritate de investiţii din această axă este reprezentată deîmbunătăţirea abilităţilor şi a competenţelor forţei de muncă pentru a satisface nevoile pieţei**.**

Obiectivele specifice ale acestei priorităţi de investiţii sunt:

(i) creşterea procentului populaţiei absolventă de învăţământ superior; şi

(ii) încurajarea accesului la dezvoltare profesională, inclusiv programe de formare continuă.

Analiza economiei de la nivel regional a indicat o discrepanţă între abilităţile disponibile şi nevoile pieţei muncii din Regiunea Vest. Această problemă poate fi rezolvată prin programe de formare dezvoltate prin programul operaţional naţional. Proiectele pot fi elaborate cu sprijinul autorităţilor regionale care pot asigura coordonarea cererii cu furnizorii de formare profesională (şcoli, universităţi sau centre deformare profesională) pentru a identifica şi promova acele proiecte care se potrivesc nevoilor actorilor din economia locală.

Numărul limitat de şcoli profesionale din regiune (şi din ţară) are un impact negativ asupra posibilităţii firmelor de a-şi creşte productivitatea şi de a se dezvolta. Această problemă afectează toate sectoarele din regiune şi reprezintă unul dintre obstacolele cele mai importante care trebuie eliminate prin investiţii viitoare.

Din acest punct de vedere, adaptarea învăţământului teoretic şi vocaţional la cererea pieţei muncii, creşterea relevanţei ofertei de învăţământ teoretic şi vocaţional prin anticiparea cerinţelor sectorului privat, şi asigurarea caracterului aplicabil al materialelor de învăţare, reprezintă factori cheie pentru dezvoltarea economică a regiunii.

Aceste obiective pot fi atinse prin:

(i) dezvoltarea de programe de formare la locul de muncă prin programe de ucenicie, practică şi;,

(ii) consolidarea capacităţii furnizorilor de învăţământ vocaţional de a oferi programe de învăţământ şi formare atractive şi de calitate, în strânsă legătură cu cerinţele pieţei, mai ales pentru sectoare cu un potenţial de creştere semnificativ, în vederea asigurării complementarităţii cu strategia de competitivitate.

Alt tip de măsuri care pot fi finanţate pentru a dezvolta formarea de abilităţi antreprenoriale şi de management al afacerilor sunt:

(i) promovarea parteneriatelor şi a reţelelor în rândul companiilor şi al furnizorilor de servicii de formare profesională, pentru a creşte gradul de aplicare a formării pe piaţă;

(ii) sprijinirea formării continue prin dezvoltarea şi implementarea de măsuri pentru a creşte relevanţa programelor de învăţământ universitar, inclusiv prin concentrarea pe rezolvarea de probleme, creativitate şi dezvoltarea abilităţilor antreprenoriale;

(iii) dezvoltarea şi consolidarea parteneriatelor dintre instituţiile de învăţământ superior, mediul de afaceri şi institute de cercetare.

Cea de-a doua prioritate de investiţii din această axă prioritară este reprezentată de investiţia în învăţământ, abilităţi şi formare continuă prin dezvoltarea infrastructurii de învăţământ şi formare profesională.

Obiectivul specific al acestei priorităţi de investiţii îl reprezintă reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea şi extinderea infrastructurii de formare la nivel pre-universitar, universitar şi învăţământ vocaţional.

Măsurile de tip soft precum programele de învăţământ teoretic şi vocaţional trebuie susţinute adecvat printr-o infrastructură educaţională şi printr-o echipare corespunzătoare a şcolilor şi centrelor de învăţământ profesional în vederea asigurării unui proces de predare calitativ, cu utilizarea de resurse pedagogice şi tehnice adecvate. Investiţiile care au început în perioada actuală de finanţare artrebui continuate pentru a se echipa infrastructura educaţionalăîn mod adecvat la nivelul regiunii.

7.1.4. Învăţământul în municipiul Deva

Izvorât din necesitatea de a cunoaşte, învăţământul în cadrul oraşului Deva are o tradiţie îndelungată. În perioada Evului Mediu, şcolile erau organizate pe lângă biserici şi mânăstiri. Cea mai veche atestare despre învăţământul devean datează din 1593 când, în testamentul comandantului Cetăţii Deva, Geszthi Francisc, se arată dispoziţia de a înfiinţa o şcoală cu şase săli de clasă, locuinţă pentru profesori şi internat pentru elevi.

În anul 1870 a fost înființat Liceul Pedagogic, sub numele de Școala de Stat pentru pregătirea învățătorilor, menționată și sub numele de Preparandia de Stat din Deva. Între 1922 - 1924 a funcţionat ca profesor de muzică Sabin Drăgoi, personalitate marcantă a vieţii muzicale româneşti. Din anul 1995, liceul a purtat numele acestui om de cultură până în anul 2015, când și-a schimbat numele în Colegiul Național Pedagogic Regina Maria".

În 1870 – 1871 s-a construit o parte din clădirea în care a funcționat Școala Generală Regina Maria, în prezent structură a Colegiului Național Pedagogic Regina Maria.

La 4 octombrie 1871 s-a înfiinţat Liceul Real. În anul 1920 Liceul Real s-a transformat în Liceul Decebal, care de la 1 septembrie 1996 a primit numele de Colegiul Naţional Decebal.

După 1965, în contextul unei dezvoltări industriale puternice a zonei, în municipiul Deva au apărut cinci licee industriale:

- Liceul Energetic (1966) - din 2001 Colegiul Tehnic ,,Dragomir Hurmuzescu",
- Liceul Industrial de Construcţii (1966) din care se vor separa în 1992 Grupul Şcolar Construcţii Montaj numit din 2001 Grup Şcolar ,,Ion Mincu" şi Liceul Teoretic Traian,
- Liceul Industrial Minier (1969), care din 1998 se numeşte Grup Şcolar ,,Grigore Moisil",
- Liceul Industrial de Chimie (1972), care din 1998 funcţionează sub numele de Grup Şcolar ,,Horea" şi
- Liceul Industrial Auto (1977) care din 1995 s-a transformat în Colegiul Tehnic ,,Transilvania".

Alături de aceste licee,a fost înfiinţat Liceul de Artă şi Muzică (1969-1979, reînfiinţat după 1990), care a derivat din Şcoala de Arte înfiinţată în 1958, liceu care din 1997 se numeşte Liceul de Muzică şi Artă ,,Sigismund Toduţă".

În cadrul Liceului cu Program Sportiv Deva a fost construită o sală de sport olimpică, unde se efectuează pregătirea echipei naţionale de gimnastică feminină. Aici s-au antrenat gimnaste de renume mondial, campioane mondiale şi olimpice.

Activitatea elevilor din şcoli se continuă prin activităţi extraşcolare în cadrul Palatului Copiilor şi Clubului Şcolar Sportiv (întemeiat în 1954).

După 1990 în municipiul Deva începe să se dezvolte şi învăţământul universitar.

În anul 1990 a fost înfiinţată Universitatea Ecologică, în cadrul căreia sunt pregătiţi studenţi în domeniul management şi economia turismului şi comerţ internaţional.Cele trei programe de studii universitare de licenţă au fost autorizate în perioada 2002 – 2003. Deoarece din anul 2003 instituţia nu a mai făcut nicio solicitare de evaluare, aceste programe au depăşit termenele de evaluare în vederea acreditării, ultima promoţie de absolvenţi fiind cea aferentă anului universitar 2012-2013.

Din anul 1997 funcţionează Colegiul Pedagogic - coordonat de Universitatea de Vest Timişoara, care pregăteşte institutori pentru limba engleză, franceză şi educaţie fizică. În anul 1999 s-au pus bazele Centrului Teritorial de Învăţământ Economic Deschis la Distanţă, filială a Academiei de Sudii Economice Bucureşti.

Municipiul Deva dispune de o reţea de instituţii educaţionale care asigură toate nivelele de educaţie şi formare, de la grădiniţe până la instituţiile de învăţământ superior.

Structura unităţilor de învăţământ preuniversitar la nivelul anului şcolar 2015-2016 cuprinde un număr total de 12 unităţi de învăţământ, dintre care: 2 grădiniţe de copii, 2 şcoli din învăţământul primar şi gimnazial şi 8 licee. Numărul total al elevilor înscrişi în anul şcolar 2014-2015 era de 10.367 elevi (1.591 creșă și grădiniţă, 2.848 învăţământ primar, 2.348 învăţământ gimnazial, 3.580 învăţământ liceal), iar numărul personalului didactic din cadrul acestor instituţii de învăţământ era de 757 persoane (90 creșă și grădiniţă, 160 învăţământ primar, 132 învăţământ gimnazial, 375 învăţământ liceal).

Datele pe baza cărora s-a realizat analiza sunt prezentate în Anexa 2 şi au la bază Fişa localităţii Municipiului Deva, întocmită de Direcţia Judeţeană de Statistică Hunedoara/ Institutul Naţional de Statistică, respectiv date actualizate de pe site-ul Institutului Național de Statistică.

7.1.4.1. Învăţământul preuniversitar

Structura unităţilor de învăţământ din această categorie este prezentată în graficul din Figura 7.1, iar ponderea elevilor înscrişi în graficul din Figura 7.2. Repartiţia de frecvenţă pentru personalul didactic este cea din Figura7.3.

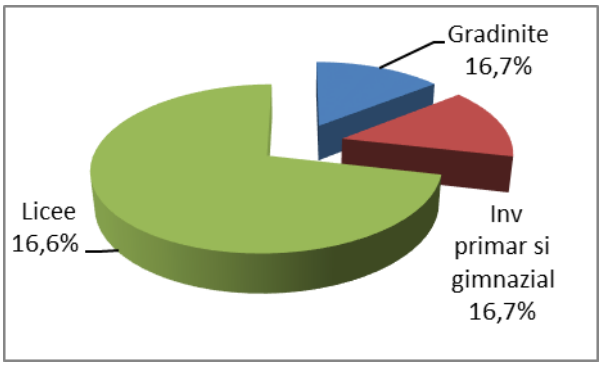

Fig. 7.1. Structura unitatilor din invatamantul preuniversitar, anul 2014-2015

Sursa : INS

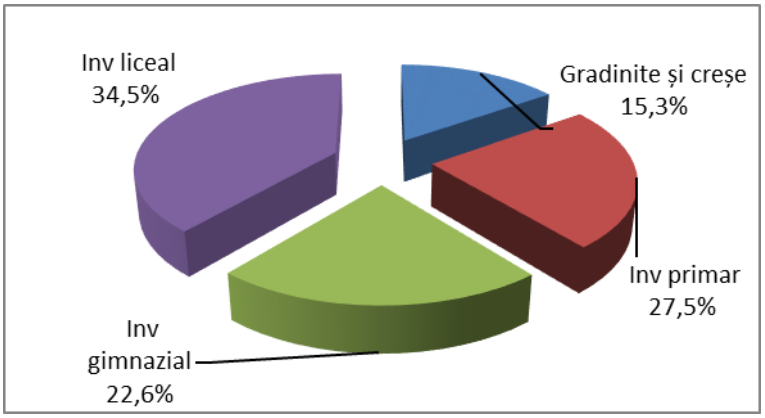

Fig. 7.2. Ponderea elevilor din invatamantul preuniversitar, anul 2014-2015

Sursa : INS

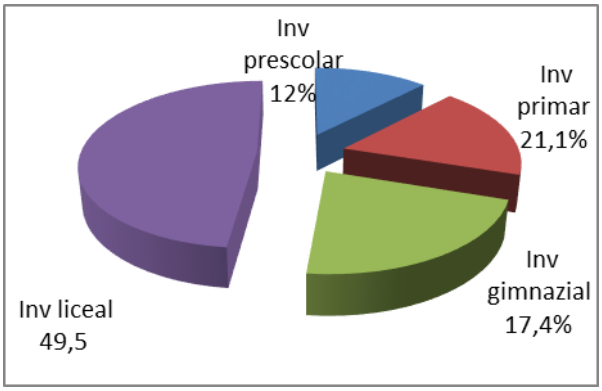

Fig. 7.3. Structura cadrelor didactice pe tipuri de invatamant preuniversitar, anul 2014-2015

Sursa : INS

Evoluţia generală înregistrată în perioada 2006-2015 este de diminuare, respectiv cu 50% în ceea ce priveşte numărul total al unităţilor de învăţământ, şi cu 15,63% în ceea ce priveşte numărul de elevi. O situaţie similară s-a înregistrat şi în ceea ce priveşte numărul cadrelor didactice din aceste forme de învăţământ preuniversitar, scăderea înregistrată fiind de 20,65%.

Dacă se are în vedere evoluţia pe întreaga perioadă pentru care se dispune de date de analiză (2006-2015), la fiecare dintre cele trei tipuri de indicatori prezentate până în prezent, se poate observă că evoluţia descendentă a fost aproape continuă.

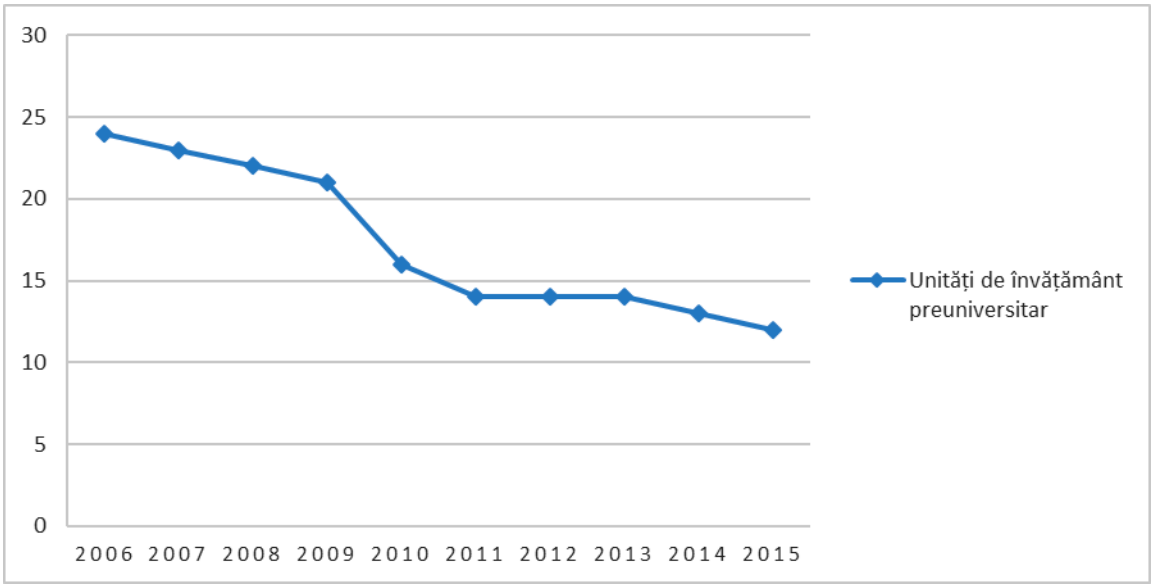

Fig. 7.4. Evolutia numarului total de unitati de invatamant preuniversitar, 2011-2012

Sursa : Fișa localității, Municipiul Deva

Dacă numărul de licee a rămas relativ constant în această perioadă, cu o reducere simțitoare doar în ultimii 2 ani, diminuarea înregistrată s-a realizat pe seama unităţilor de tip grădiniţă şi a celor de învăţământ primar şi gimnazial, care s-au redus în această perioadă de la 13 la 4. Figurile 7.4 şi 7.5 reflectă această situaţie.

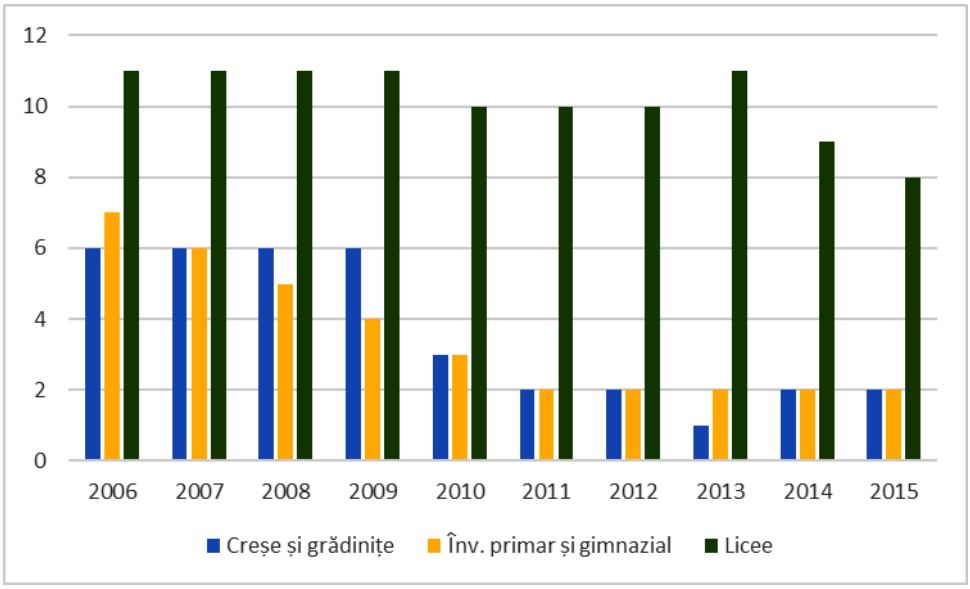

Fig. 7.5. Evolutia unitatilor din invatamantul preuniversitar, pe categorii

Sursa : Fișa localității, Municipiul Deva

Numărul de elevi pe cadru didactic, din învăţământul preuniversitar, este prezentat în Figura 7.6. Se observă faptul că s-au înregistrat o serie de variaţii în perioada analizată, valoarea cea mai mică (deci favorabilă) fiind înregistrată în anul 2006, respectiv un număr de 12,88 elevi la un profesor.

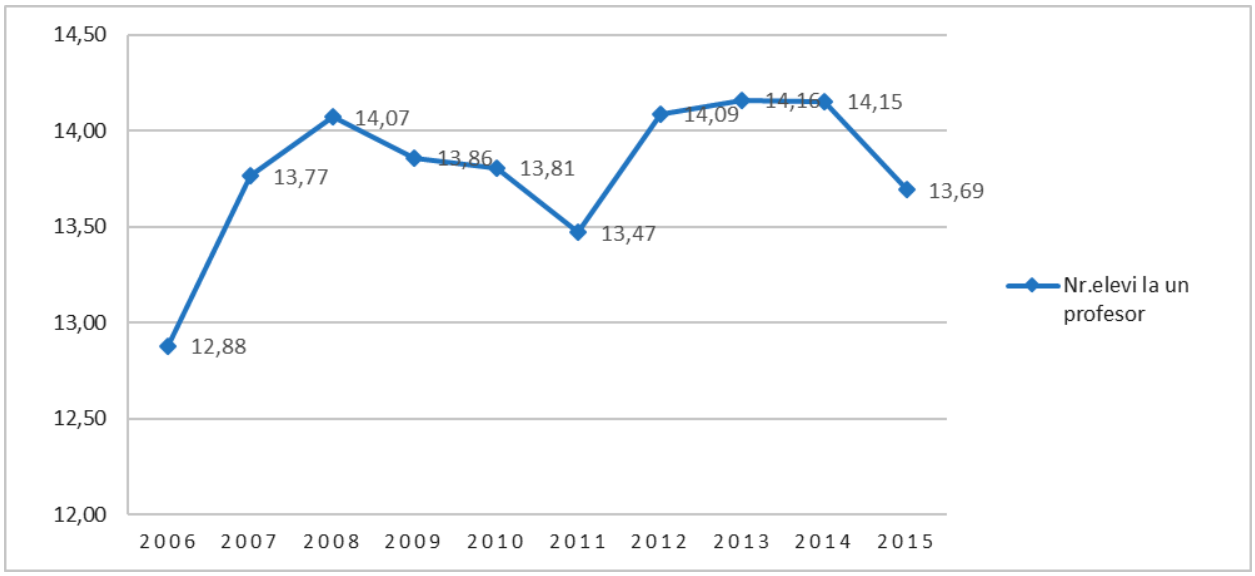

Fig. 7.6. Evolutia numarului de elevi la un profesor, invatamantul preuniversitar

Indicatorul complementar, numărul de profesori la 1000 de elevi, este evidențiat în graficul din Figura 7.7.

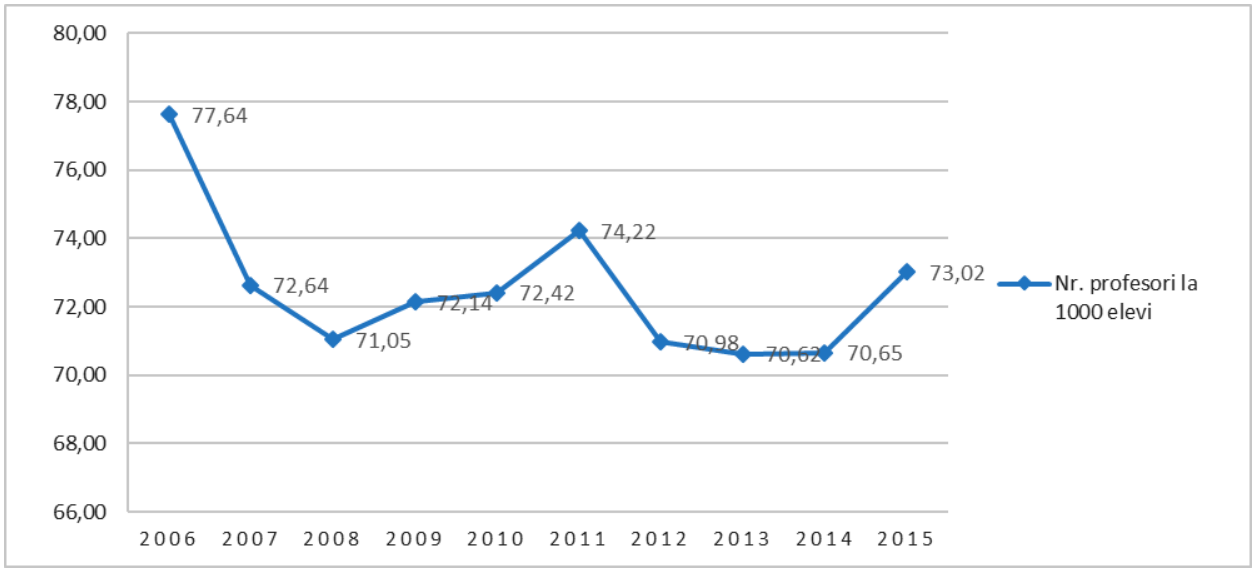

Fig. 7.7. Evolutia numarului de profesori la 1000 de elevi, invatamantul preuniversitar

Referitor la învăţământul liceal, trebuie subliniat faptul că municipiul Deva este cel mai important centru de studiu la nivelul judeţului Hunedoara. În perioada analizată numărul liceelor s-a menţinut relativ constant, cu excepția ultimilor 2 ani, datorită redenumirii și comasării unor unități de învățământ. În schimb numărul elevilor înscrişi şi al cadrelor didactice a avut o evoluţie destul de sinuoasă, fără să poată fi evidenţiată o legătură directă, de tip cauză-efect între cei doi indicatori statistici.

Instituţiile de învăţământ din Municipiul Deva și numărul de elevi înscriși în anul școlar 2015-2016 sunt evidențiate în tabelul 7.4.

Minorităţile naţionale au posibilitatea să studieze în limba maternă, infrastructura şcolară cuprinzând şcoli şi licee cu predare în limba maghiară.

Înntr-o anumită perioadă din intervalul analizat, la majoritatea instituţiilor de învăţământ preuniversitar din municipiu s-au efectuat lucrări de reabilitare şi modernizare a infrastructurii educaţionale, precum și dotări cu mobilier, echipamente didactice şi IT, în vederea îmbunătăţirii procesului educaţional (Anexa 2). Aceste investiţii s-au realizat cu finanţare de la bugetul general al Municipiului Deva.

În cazul laboratoarelor școlare, după o perioadă de creștere semnificativă în anul 2011, a urmat o scădere a numărului acestora, astfel încât în anul 2015 numărul total este mai mic decât la începutul perioadei de analiză. În schimb, atelierele şcolare s-au diminuat în perioada 2006-2011, după care a urmat o perioadă de creștere constantă, cu o reducere a numărului doar în ultimul an al perioadei de analiză, când s-a revenit aproximativ la aceeași valoare ca în anul 2006. Grafic evoluţia celor doi indicatori se prezintă în Figura 7.8.

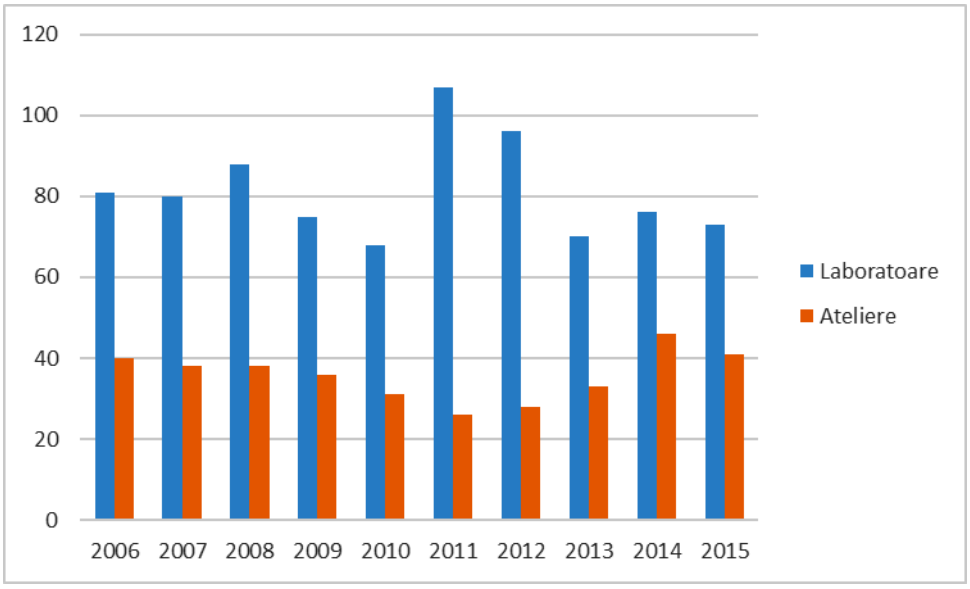

Fig. 7.8. Evolutia dotarilor din invatamantul preuniversitar

7.1.4.2. Învăţământul de arte şi meserii

Această categorie de învăţământ a cunoscut o evoluție variabilă, în funcție de indicatorul statistic analizat – numărul de elevi înscrişi, personalul didactic, numărul de elevi care revin la un profesor, precum şi numărul de profesori la 1000 de elevi.

Astfel, în ceea ce privește numărul de elevi, s-a înregistrat o scădere accentuată până în anul 2011, după care a urmat o creștere constantă, fără a se ajunge însă la valorile de la începutul intervalului de analiză.

Datele de referinţă pentru aceşti indicatori se regăsesc în Tabelele B şi C din cadrul Anexei 6.

Reprezentarea grafică este prezentată în Figurile 7.9 şi 7.10, şi se referă la evoluţia numărului de elevi din învăţământul de arte şi meserii, respectiv evoluţia numărului de profesori din acest tip de învăţământ.

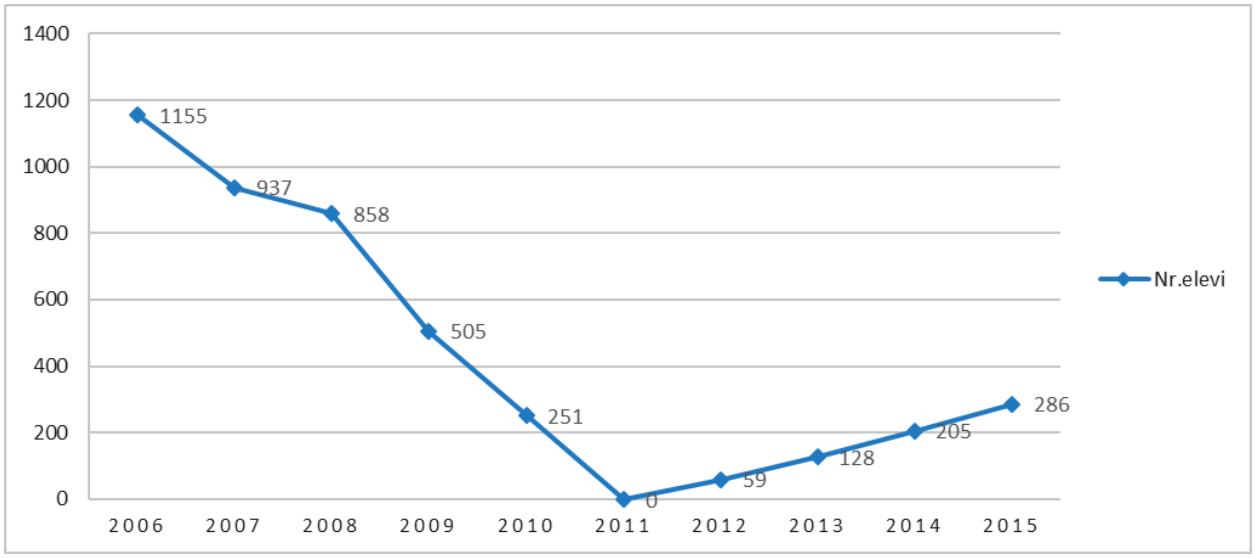

Fig. 7.9. Evolutia numarului de elevi din invatamantul de arte si meserii

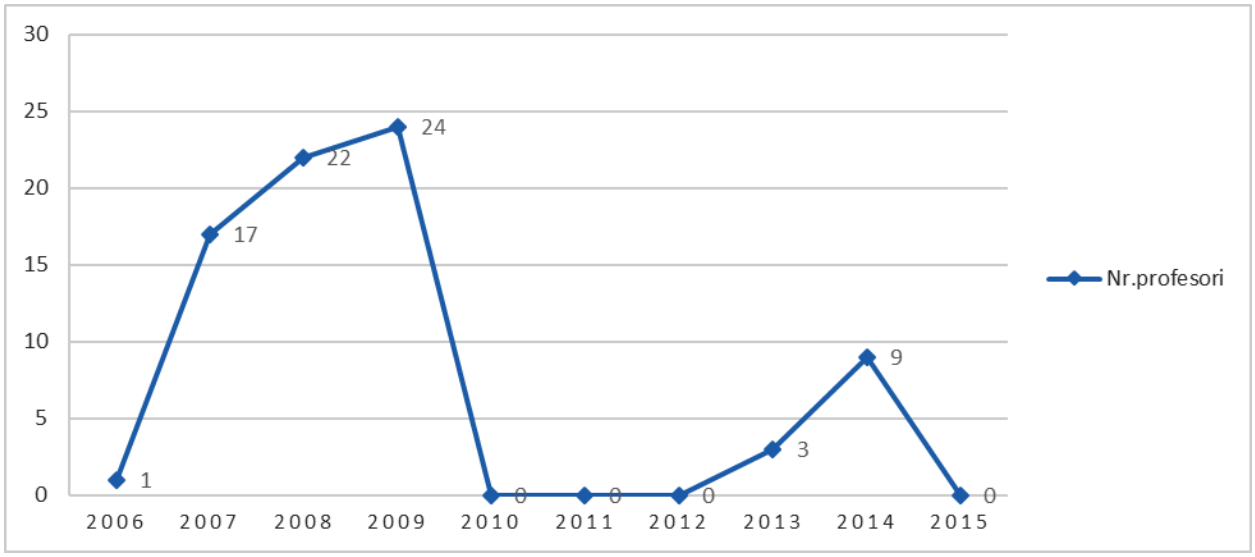

Fig. 7.10. Evolutia numarului de profesori din invatamantul de arte si meserii

7.1.4.3. Învăţământul de maiştri

Această formă de învățământ a avut o evoluţie descendentă în perioada 2006 – 2009, urmată de o creștere constantă pentru anii următori, cu o singură scădere în anul 2015. Cu toate acestea, numărul de elevi înregistrat în ultimul an al perioadei de analiză reprezintă o valoare cu 45% mai mare decât cea din anul 2002.

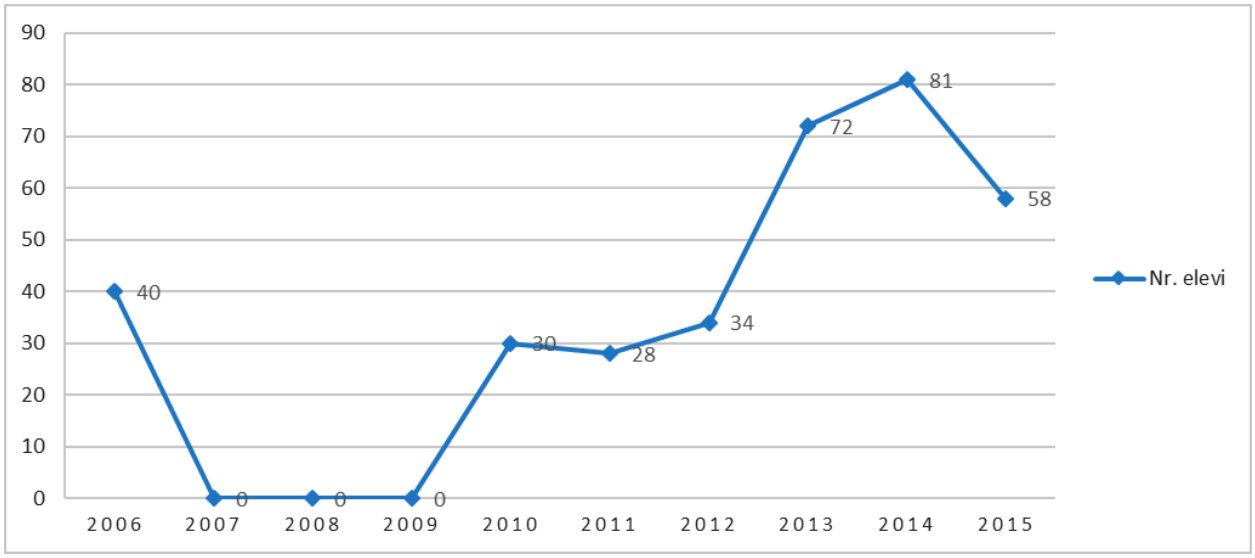

Fig. 7.11. Evolutia numarului elevilor din invatamantul de maistri

Graficul din Figura 7.11 exemplifică această evoluţie.

7.1.4.4. Învăţământul postliceal

A avut o evoluţie ce poate fi caracterizată prin două perioade distincte (Figura 7.12). O primă etapă (2006÷2010) caracterizată de o creștere lentă, care condus la o valoare dublă față de cea inițială, urmată de o perioadă de creştere accentuată (2006-2014), cu o mică scădere în ultimul an al perioadei de analiză. Analizând anii limită ai perioadei de analiză, se constată o creștere de peste 14 ori a numărului de elevi din această formă de învățământ. Se poate obesrva, totuşi, că evoluţia este mult apropiată de tendinţele generale din economie datorate crizei/revigorării economice.

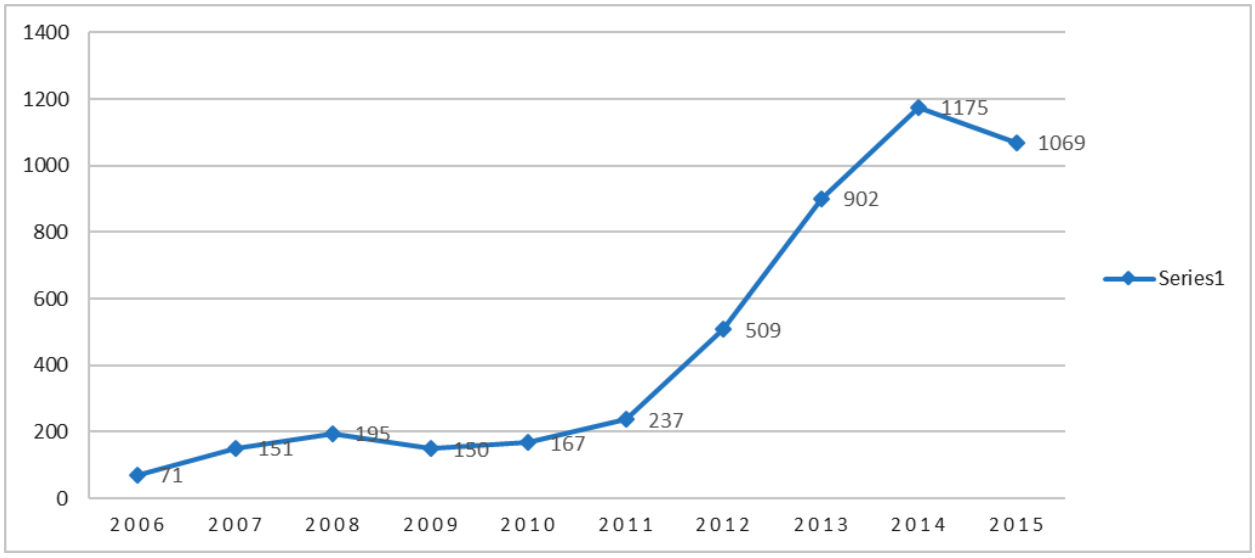

Fig. 7.12. Evolutia numarului de elevi din invatamantul de maistri

7.1.4.5. Învăţământul superior

Învăţământul superior din municipiul Deva a avut o evoluţie specifică, care a condus în final la desfiinţarea acestei forme de învăţământ, cu impact negativ asupra parametrilor socio-economici ai localităţii.

Astfel, momentul de top înregistrat pentru această formă de învăţământ era definit prin pregătirea de specialişti în următoarele domenii: ştiinţe economice, drept, administraţie publică, informatică etc., prin intermediul filialelor unor universităţi de prestigiu din Bucureşti, astfel:

⇒ *Universitatea Ecologică „Traian" Deva, cu următoarele facultăţi:*

- Economia comerţului, turismului şi serviciilor
- Relaţii Economice Internaţionale
- Informatică

⇒ *Academia de Studii Economice Buucreşti – învăţământ la distanţă, cu facultăţile:*

- Finanţe, Asigurări, Bănci şi Burse de Valori
- Contabilitate şi Informatică de Gestiune
- Comerţ

⇒ *Universitatea „Vasile Goldiş", prin facultăţile:*

- Drept
- Administraţie Publică

⇒ *Universitatea „Spiru Haret" – învăţământ la distanţă:*

- Profil: toate secţiile universităţii

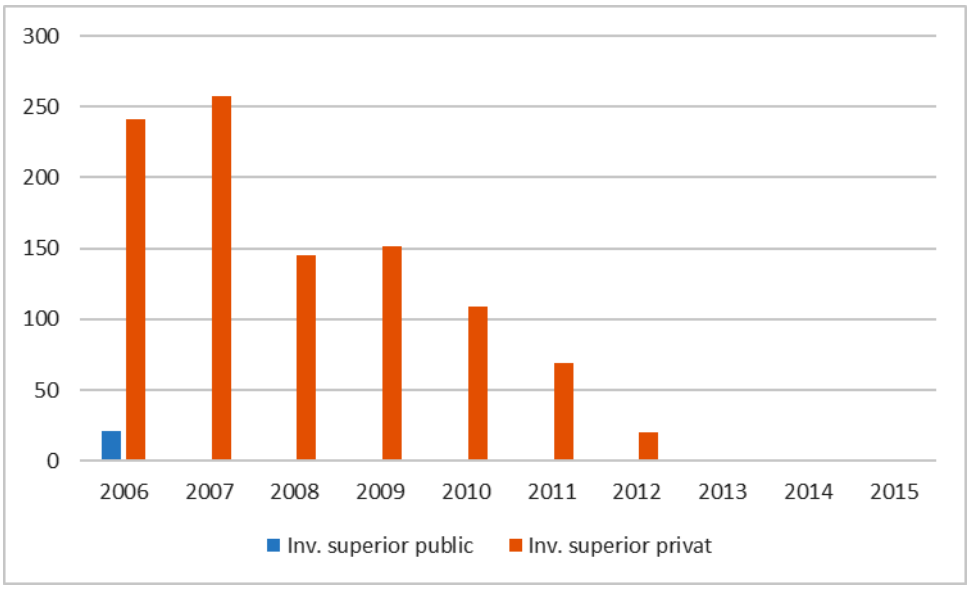

Fig. 7.13. Evolutia numarului de studenti din invatamantul superior public/privat

Pe baza graficului din Figura 7.13 se pot face două observaţii principale: reorientarea preferinţelor studenţilor dinpre mediul public spre cel privat, şi diminuarea treptată a numărului de studenţi, acesta ajungând la 0 în ultimii ani de analiză, așa cum s-a specificat anterior.

7.1.4.6. Educaţia şi formarea profesională

Prin implicarea deosebită a specialiştilor Inspectoratului Şcolar Judeţean Hunedoara, a fost posibilă includerea în cadrul Strategiei a unei analize riguroase privind proiecţia de dezvoltare a învăţământului hunedorean, cu menţiuni şi detalieri referitoare la municipiul Deva. Se demonstrează astfel eforturile de înscriere în viitor a învăţământului pe o traiectorie coerentă, integrată, cu cea rezultată din extrapolarea factorilor determinanţi pentru mediul de existenţă şi dezvoltare al sistemului educaţional: perspectiva demografică şi cea a distribuţiei pe domenii specifice a cererii de resurse umane.

Cuprinderea în continuare a unor elemente demografice şi economice se armonizează cu prezentările din secţiunile anterioare din acest capitol, fiind atribute indispensabile în susţinerea demersului propus.

Creşterea rolului educaţiei şi formării profesionale în formarea capitalului uman în sprijinul creşterii competitivităţii economice, a gradului de ocupare a forţei de muncă, în promovarea incluziunii sociale, consolidarea cetăţeniei democratice active, şi, nu în ultimul rând, în dezvoltarea personală şi profesională a celor care învaţă, constituie o preocupare majoră în cadrul politicilor şi strategiilor în domeniul educaţiei.

În acest context, corelarea ofertei de formare cu cerinţele derivate din nevoile de dezvoltare economică şi socială şi cu nevoile de dezvoltare personală şi profesională a celor care învaţă constituie un obiectiv permanent al sistemelor de educaţie şi formare profesională.

Învăţământul profesional şi tehnic, prin obiectivele sale, este subsumat dublului rol al educaţiei: economic şi social. Prin urmare, învăţământul profesional şi tehnic (ÎPT) nu poate răspunde, în sens restrâns, cerinţelor imediate ale unui loc de muncă, el trebuie să asigure pregătirea pentru o carieră de succes care presupune integrare socio-profesională. În aceste condiţii învăţământul profesional şi tehnic trebuie văzut ca o etapă în procesul învăţării pe parcursul întregii vieţi, care este imediat urmată de învăţarea la locul de muncă în vederea adaptării la cerinţele acestuia.

Din aceste motive, este necesară o planificare prospectivă, în termeni de prognoză, a ofertei ÎPT în corelare cu cererea previzionată a forţei de muncă şi integrată într-o strategie coerentă de dezvoltare a capacităţii ÎPT de adaptare continuă la nevoile în schimbare şi de promovare a măsurilor necesare pentru o tranziţie eficientă de la şcoală la viaţa activă.

În perspectiva anului 2020, putem concluziona **finalităţile aşteptate** de la formarea profesională şi tehnică iniţială şi continuă în judeţul Hunedoara:

- Învăţământul profesional şi tehnic să asigure dezvoltarea profesională şi personală a tinerilor, astfel încât aceştia să devină cetăţeni activi la nivelul comunităţii, să participe la viaţa activă, civică şi profesională;
- Toate unităţile şcolare din învăţământul profesional şi tehnic să asigure şanse egale de dezvoltare profesională a fiecărui beneficiar;
- Să asigure formarea profesională în condiţii de calitate a procesului educaţional;
- Învăţământul profesional şi tehnic să asigure şanse de dezvoltare profesională în vederea dobândirii unei calificări pentru care există oportunităţi de ocupare pe piaţa muncii locală, judeţeană sau regională, naţională, precum şi de continuare a învăţării de-a lungul întregii vieţi active în vederea adaptării la schimbările tehnologice specifice economiei bazată pe cunoaştere.

Este necesar, aşadar, să ţinem seama de nivelul de calificare solicitat de piaţa muncii, inclusiv piaţa muncii europeană, care prezintă următoarea tendinţă (potrivit CEDEFOP).

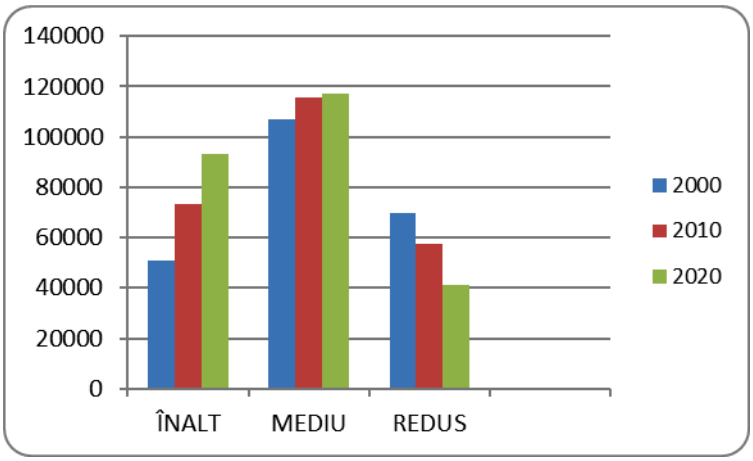

Fig. 7.14. Prognoza evoluţiei nivelului de calificare solicitat pe piaţa muncii

Sursa: Cedefop | Skills Forecasts | Data published în 2012

(Nivelele REDUS, MEDIU, ÎNALT sunt corelate cu nivelele ISCED, astfel:

REDUS – ISCED 0-1, MEDIU – ISCED 2-3, INALT – ISCED 5-6)

Din datele de mai sus se observă o descreştere a numărului persoanelor cu nivel redus de calificare în perioada 2000-2010, cu 17,1% şi în continuare (până în 2020) o descreştere şi mai accentuată de 28,5% .

De asemenea, trebuie să se ţină seama de tendinţele de ocupare, care oferă o imagine a persoanelor angajate în diferite sectoare, cu diferite ocupaţii şi calificări. Imaginea privind ocuparea reflectă cerinţa economiei, capacitatea economiei de a oferi un loc de muncă forţei de muncă libere.

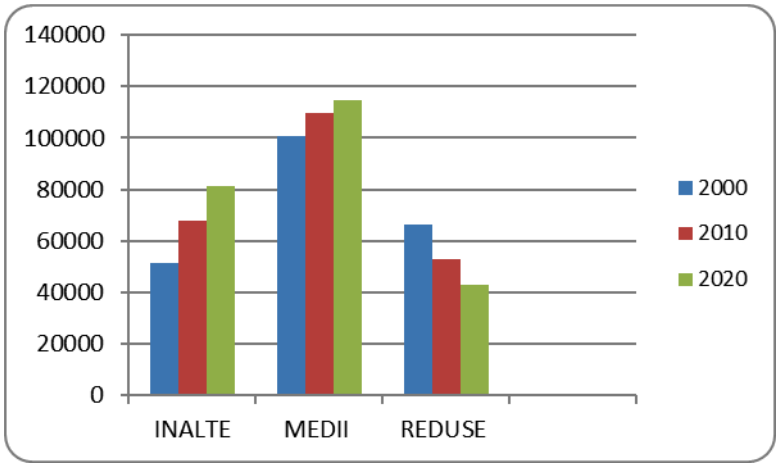

Fig. 7.15.

Prognoza nivelului de calificare pe piaţa muncii

Sursa: Cedefop | Skills Forecasts | Data published în 2012

În perioada 2000-2010 se observă că are loc fenomenul de inversare a ocupării aferente calificărilor înalte şi celor reduse, în 2010 persoanele ocupate cu nivel de calificare înalt, depăşind valoarea aferentă calificărilor reduse.

A. Analiza învăţământului din punct de vedere al evoluţiei demografice

- Principalele concluzii din analiza demografică. Implicaţii pentru ÎPT
  - Declinul demografic general conduce la nevoia unei gestiuni eficiente previzionale a dezvoltării resurselor umane, sprijinită de investiţii corespunzătoare în capitalul uman;
  - Reducerea naturală prognozată a populaţiei tinere exprimă pericolul unui deficit de forţă de muncă tânără calificată în următoarea perioadă de timp.
- Se impun, aşadar, măsuri pentru dezvoltarea resursei umane, precum:
- Creşterea nivelului de calificare şi a motivării forţei de muncă tinere de a participa la forţa de muncă regională;
  - Racordare realistă la piaţa europeană a muncii – acţiuni de planificare a ofertei educaţionale de informare, orientare şi consiliere;
  - Optimizarea alocării resurselor, prin concentrarea pregătirii în şcoli viabile în paralel cu rezolvarea problemelor de acces;
  - Colaborarea şcolilor în reţea:
    - o ofertă cuprinzătoare şi diversificată;
    - eliminarea paralelismelor nejustificate;
    - colaborare pentru acoperire teritorială optimă.
  - Diversificarea grupurilor ţintă (programe pentru adulţi);
  - Dezvolatrea parteneriatelor locale, judeţene, regionale, între unităţile de învăţământ şi reprezentanţii comunităţii, care să conducă la oportunităţi de diversificare a ofertei de formare iniţială;

- Implicarea reprezentanţilor comunităţii locale în implementarea şi dezvoltarea unor curricule în dezvoltare locală (CDL), care să contribuie la formarea competenţelor sociale şi civice (competenţe personale, interpersonale şi interculturale, precum şi toate formele de comportament, care oferă individului posibilitatea de a participa în mod constructiv şi eficient la viaţa socială şi de a participa în mod activ la viaţa civilă);
- Măsuri conjugate pentru consolidarea pregătirii profesionale, indiferent de calificare, cu competenţe specifice economiei de piaţă, care să conducă la dezvoltarea comeptenţelor antreprenoriale – susţinerea implementării şi dezvoltării „Firmelor de exerciţiu" la nivelul tuturor unităţilor de învăţământ liceal (Instruirea în firma de exerciţiu oferă elevului competenţe în ceea ce înseamnă comportamentul profesional, respectiv: "Să ştie ce să facă şi să ştie cum să facă.");
- Fenomenul de îmbătrânire demografică conduce la nevoi sporite de personal calificat pentru asistenţă socială şi medicală şi implicit nevoi educaţionale specifice pentru aceste domenii de calificare;
- Ponderea semnificativă a populaţiei feminine impune oferta de pregătire - calificările dorite de populaţia feminină, programe de sprijin (facilităţi) pentru participarea la educaţie;
- Diversitatea etnică implică cerinţa de educaţie multiculturală şi implicit găsirea de soluţii pentru asigurarea accesului egal la educaţie şi a varietăţii opţiunilor programelor de sprijin pentru grupurile etnice dezavantajate;
- Consolidarea relativă a vârstei de mijloc (35-55 ani) active pe piaţa muncii implică nevoi crescânde de formare continuă şi de implicare activă a şcolilor ca furnizori de programe de formare pentru adulţi.

B. Analiza învăţământului din punct de vedere al evoluţiei economice a judeţului

B.1. Firmele din judeţ. Dinamica, repartiţia sectorială şi pe clase de mărime

În anul 2010, în judeţul Hunedoara îşi desfăşurau activitatea 9.330 firme faţă de 10.748 firme în anul 2008. Acestea reprezintă 1,93% din totalul întreprinderilor din România, procent în scădere faţă de 2008 – 2.01%

Tabel 7.2. Numărul firmelor şi ponderea acestora la nivel regional şi naţional -2010

Activitatea (secţiuni CAEN Rev. 2)	Naţional	Regiunea Vest	Judeţul Hunedoara	Pondere naţională (%)	Pondere regională (%)
Total firme	**482430**	**44839**	**9330**	**1,93**	**20,81**
Industrie extractivă	1350	173	50	3,70	28,90
Industrie prelucrătoare	50066	5010	1032	2,06	20,60
Energie electrică şi termică, gaze şi apă	1047	106	19	1,81	17,92
Construcţii	49859	4513	838	1,68	18,57
Comerţ cu ridicata şi cu amănuntul, repararea şi întreţinerea autovehiculelor, şi motocicletelor şi a bunurilor personale şi casnice	189128	16461	3685	1,95	22,39
Hoteluri şi restaurante	24802	2933	675	2,72	23,01
Transport, depozitare şi comunicaţii	51576	4479	842	1,63	18,80
Intermedieri financiare			146		
Tranzacţii imobiliare, închirieri şi activităţi de servicii prestate în principal întreprinderilor	13687	1587	170	1,24	10,71
Învăţământ	2860	229	36	1,26	15,72
Sănătate şi asistenţă socială 1)	8830	934	162	1,83	17,34
Alte activităţi de servicii colective, sociale şi personale	15039	1400	282	1,88	20,14

Sursa: Direcţia judeţeană de statistică Hunedoara - Anuarul statistic 2011

Pe clase de mărime, din totalul celor 9.330 unităţi locale active în judeţul Hunedoara în anul 2010, 87,1% reprezintă micro-întreprinderile (0-9 angajaţi), 10,2 % întreprinderile mici (10-49 angajaţi), 2,1% întreprinderile mijlocii (50-249 angajaţi) şi 0,5% întreprinderile mari şi foarte mari (peste 250 de angajaţi).

Ca număr de unităţi locale active, ponderea cea mai mare o au firmele din comerţ (3685 în 2010), urmate de cele din servicii (1471 firme), industria prelucrătoare (1032 firme) şi transport, depozitare şi comunicaţii (842 firme).

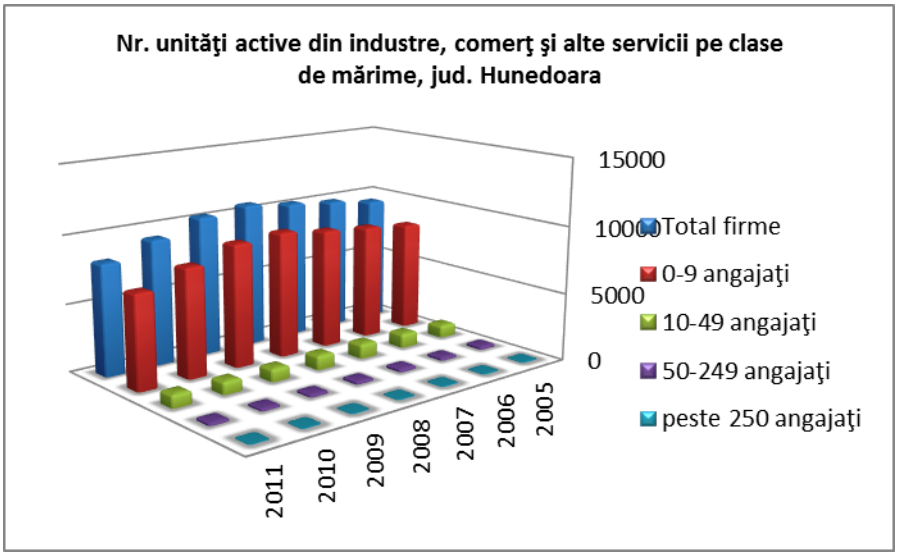

Fig. 7.16. Dinamica firmelor - jud. Hunedoara - unităţi locale active din industrie, construcţii, comerţ şi alte servicii -

Sursa INS jud. Hunedoara

Se constată că din anul 2008 până în 2011 dinamica firmelor - unităţi locale active din industrie, construcţii, comerţ şi alte servicii din judeţul Hunedoara - este una descendentă la firmele mici (0-9 angajaţi) şi uşor crescătoare la celelalte firme, în aceeaşi perioadă.

Unităţile cu cea mai ridicată cifră de afaceri sunt cele care au ca domeniu de activitate comerţul (4283 milioane lei, 37,55% din cifra totală de afaceri a judeţului Hunedoara), urmate de cele din industria prelucrătoare (2791 milioane lei, 24,4%), energie electrică şi termică, gaze şi apă (1232 milioane lei, 10,8%), transport, depozitare şi comunicaţii (719 milioane lei, 6,3%), industria extractivă (476 milioane lei, 4,1%).

Ponderea în cifra de afaceri totală realizată de unităţile active are o importanţă deosebită. Ea trebuie să se reflecte în calificările alese de şcoli, atât pentru formarea iniţială, cât şi pentru formarea adulţilor. Aceşti indicatori sunt importanţi pentru consilierea elevilor, în vederea orientării spre acele domenii unde există forţă de muncă pe care o pot înlocui.

Tabel 7.3. Cifra de afaceri şi ponderea la nivel regional şi naţional – 2009 - milioane lei preţuri curente –

Activitatea (secţiuni CAEN Rev. 2)	Naţional	Regiunea Vest	Judeţul Hunedoara	Pondere naţională (%)	Pondere regională (%)
Total cifra de afaceri	**850834**	**65975**	**11408**	**1,34**	**17,29**
Industrie extractivă	8862	741	476	5,37	64,24
Industrie prelucrătoare	207358	22062	2791	1,35	12,65
Energie electrică şi termică, gaze şi apă	50109	2098	1232	2,46	58,72
Construcţii	79653	6761	90	0,11	1,33
Comerţ cu ridicata şi cu amănuntul, repararea şi întreţinerea autovehiculelor, şi motocicletelor şi a bunurilor personale şi casnice	349554	23568	4283	1,23	18,17
Hoteluri şi restaurante	10849	846	187	1,72	22,10
Transport, depozitare şi comunicaţii	73117	5410	719	0,98	13,29
Tranzacţii imobiliare, închirieri şi activităţi de servicii prestate în principal întreprinderilor	50414	2960	376	0,75	12,70
Învăţământ	512	25	3	0,59	12,00
Sănătate şi asistenţă socială	2826	244	24	0,85	9,84
Alte activităţi de servicii colective, sociale şi personale	7846	494	71	0,90	14,37

Sursa: Direcţia judeţeană de statistică Hunedoara - Anuarul statistic 2010

Populaţia ocupată din judeţul Hunedoara era la nivelul anului 2010 de 182,4 mii persoane, ponderea cea mai mare a angajaţilor fiind în industrie (46,7 mii persoane), urmată de comerţ (28,8 mii persoane), servicii (20,6 mii persoane), construcţii (12 mii persoane) şi transport (9,6 mii persoane).

Principalele tendinţe identificate în ceea ce priveşte forţa de muncă a judeţului Hunedoara sunt:

- creşterea numărului de întreprinzători particulari în paralel cu scăderea salariaţilor;
- scăderea numărului de salariaţi din sectorul de stat în paralel cu creşterea numărului acestora în sectorul privat;
- scăderi ale numărului de persoane ocupate au avut loc la majoritatea domeniilor, astfel în industrie şi construcţii, populaţia activa a scăzut din 1995 până în 2003 aproximativ cu 50 % (vezi statisticile Direcţiei judeţene de statistică Hunedoara) ;
- creşteri ale numărului de salariaţi au avut loc în următorul domeniu: administraţie publică şi apărare (vezi statisticile Direcţiei judeţene de statistică Hunedoara) ;
- amplitudinea fluctuaţiilor intervenite în structura populaţiei ocupate pe sectoare ale economiei naţionale dovedesc rapiditatea cu care s-au operat mutaţiile cel puţin din punct de vedere macroeconomic:
    - rigoarea cu care s-a operat restructurarea în sectorul industriei a antrenat o scădere semnificativă a populaţiei active din acel sector cu 46,27%;
    - dinamismul de care a început să dea dovadă sectorul de servicii a permis absorbţia unei părţi crescânde a populaţiei active (vezi statisticile Direcţiei judeţene de statistică Hunedoara);
- problematica promovării egalităţii şanselor în viaţa socială pentru ambele sexe, constituie o cerinţă esenţială pentru societatea românească;
- în Regiunea Vest, persoanele active de sex feminin reprezintă 44,7% din totalul populaţiei de sex feminin, în timp ce persoanele active de sex masculin reprezintă 55,7% din totalul populaţiei de sex masculin;
- scăderea numărului de persoane active, pe fondul îmbătrânirii populaţiei: grupa de vârstă 15-59 în 2003 faţă de 1995 a scăzut cu 9,44%, creşterea observându-se la populaţia peste 65 de ani, cu aproximativ 10% (vezi statisticile Direcţiei judeţene de statistică Hunedoara);
- prăbuşirea siderurgiei (eşecul primei privatizări) şi a mineritului;
- creşterea persoanelor angajate, de sex feminin, ca urmare a dezvoltării întreprinderilor din industria textilă şi a pielăriei;
- tradiţie în dezvoltarea industrială siderurgică şi mecanică, minerit;
- resursele naturale (zăcăminte de cărbuni şi minereuri de fier) au contribuit la industrializare în sectoarele tradiţionale – minerit şi siderurgie;
- reducerea absolută şi relativă a populaţiei tinere (0-14 ani) şi creşterea ponderii populaţiei vârstnice (de 60 de ani şi peste) (vezi statisticile Direcţiei judeţene de statistică Hunedoara);

- ponderea populaţiei tinere (0-14 ani) este mai scăzută faţă de nivelul regional şi naţional, iar populaţia în vârstă de muncă (15-59 ani) este mai numeroasă;
- libera circulaţie a persoanelor (intrajudeţean, interjudeţean, intraregional);
- emigrarea populaţiei, în căutarea unui loc de muncă, spre ţările UE, America şi Canada;
- zonele de restructurare şi oportunităţile de afaceri în zonele defavorizate;
- creşterea numărului de întreprinzători particulari în paralel cu scăderea salariaţilor;
- balanţa cerere-ofertă prezintă cele mai mari valori negative în cazul domeniului agricultură, vânătoare şi silvicultură;
- populaţia judeţului Hunedoara este în continuă scădere;
- în totalul de 7619 de întreprinderi la nivelul judeţului Hunedoara se observă o pondere ridicată a întreprinderilor mici (6488), din care peste 50% în domeniul comerţului şi serviciilor (vezi statisticile Direcţiei judeţene de statistică Hunedoara);
- nevoia de recalificare a competenţelor forţei de muncă din sectoarele primar şi secundar în sectorul terţiar (al serviciilor).

B2. Influenţe asupra reţelei şcolare:

- În viitor reţeaua şcolară va trebui să fie restructurată, deoarece populaţia este în scădere;
- Ordinea priorităţilor domeniilor de calificare se va modifica, drept urmare a dezvoltării socio-economice a judeţului;
- Retehnologizarea din industrie va avea următoarele influenţe:
    - Dotarea corespunzătoare a laboratoarelor şi atelierelor;
    - Mobilitatea personalului didactic în plan local / judeţean;
    - Corelarea calificărilor cu transferul de tehnologie.
- Scăderea populaţiei duce la afectarea resurselor umane, existând un exces la anumite specializări ale personalului didactic şi un deficit în alte domenii prioritare de pregătire;
- Reconversia personalului didactic;
- Formarea continuă a managerilor şcolari;
- Formarea continuă a personalului didactic şi didactic auxiliar;
- Consilierea şi orientarea privind cariera vor avea o altă perspectivă;
- Adaptarea curriculum-ului în funcţie de cerere şi ofertă;
- Asigurarea egalităţii şanselor de calificare;
- Noua calitate a învăţământului profesional şi tehnic;
- Reintroducerea formării profesionale iniţiale de nivel 2 pentru anumite calificări, după absolvirea clasei a IX-a, prin învăţământul profesional de doi ani;

- Mobilitate teritorială şi profesională deosebită a populaţiei tinere şi o prelungire a perioadei de instruire;
- Efectele demografice şi economice se vor vedea în timp şi vor atrage după sine schimbări la nivelul diferitelor subpopulaţii (populaţia şcolară, populaţia de vârstă fertilă, populaţia în vârstă de muncă);
- Efectele procesului de îmbătrânire demografică asupra desfăşurării vieţii economice şi sociale vor fi resimţite după anul 2008, când în populaţia de vârstă aptă de muncă vor intra generaţiile, reduse numeric, născute după 1990;

Se pot identifica principalele caracteristici ale deficitului de ocupare a forţei de muncă în regiunea Vest. Acestea sunt:

- capcana serviciilor – regiunea Vest are încă un nivel scăzut al angajării în sectorul serviciilor;
- capcana generată de gen – populaţia feminină ocupată este încă scăzută;
- capcana abilităţilor – abilităţile cerute în regiunea Vest nu corespund suportului tehnic existent;
- şomajul structural pe termen lung – aproape jumătate din cei în afara muncii sunt în şomaj de mai mult de un an;
- dezechilibrul pieţelor regionale, atât în Regiunea Vest, cât şi la nivel naţional – şomajul în regiunea Vest este concentrat în judeţul Hunedoara, în regiunile mai puţin dezvoltate, regiuni periferice şi zone de declin industrial.

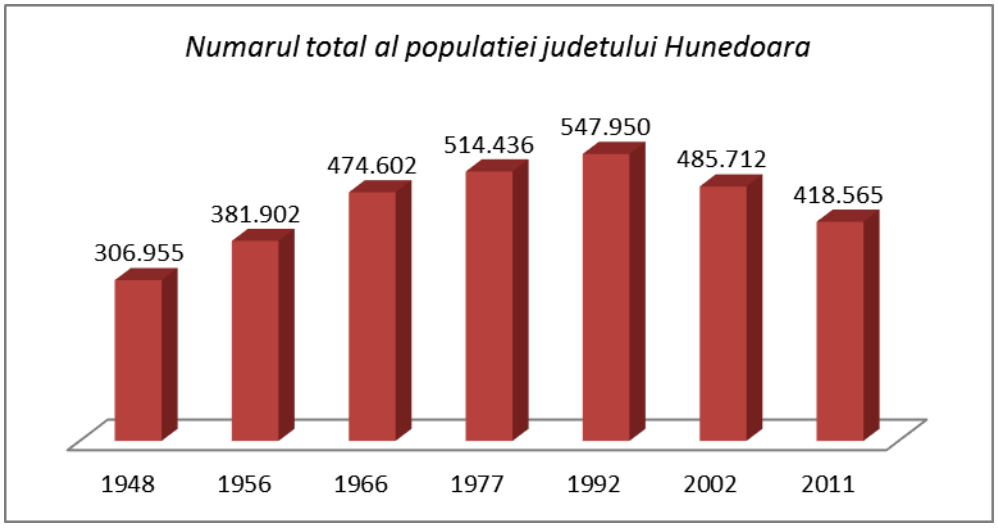

Fig. 7.17. Evoluţia numărului total al populaţiei judeţului Hunedoara

Din statisticile oficiale ale Institului Naţional de Statistică rezultă un trend descendent al populaţiei în ultima perioadă. Din punct de vedere al situaţiei şcolarizării, din rezultă o modificare semnificativă a populaţiei şcolare care per total a **scăzut cu 22%** din anul 1995 până în prezent, astfel:

- numărul preşcolarilor a **scăzut** cu 27%;

- numărul elevilor de la învăţământul primar a **scăzut** cu 48%;
- numărul elevilor de la învăţământul gimnazial a **scăzut** cu 38%;
- numărul elevilor de liceu a **crescut** cu 5% (în anii 90' numărul de locuri în ciclul superior al liceului/treapta a doua era diminuat);
- numărul elevilor de la învăţământul profesional/de ucenici a **scăzut** cu 95% (desfiinţarea şcolilor de arte şi meserii);
- numărul cursanţilor de la învăţământul postliceal şi de maiştri a **crescut** cu 166% (şansa de continuare a studiilor pentru tinerii fără diplomă de bacalaureat);
- numărul studenţilor a **scăzut** cu 10% (închiderea unor instituţii de învăţământ superior).

C. ŢINTE STRATEGICE

ŢINTA 1. OBŢINEREA DE INFORMAŢII CREDIBILE, DE CALITATE, ACTUALIZATE PERIODIC ŞI ACCESIBILE, PRIVIND NEVOILE DE CALIFICARE

Cod act.	Activitatea – descriere	Rezultat măsurabil	Responsabil	Orizont de timp
A.2.1.1.	Compatibilizarea bazelor de date ale AJOFM, de evidenţă ale absolvenţilor şomeri, cu noile finalităţi (calificări profesionale/ niveluri de calificare) obţinute prin sistemul de educaţie şi formare profesională.	❖ Găzduirea PLAI pe pagina ISJ Hunedoara ❖ Rapoarte periodice furnizate de AJOFM Hunedoara privind evoluţia pieţei muncii regionale şi locale (cel puţin anual)	ISJ Hunedoara CJRAE Hunedoara, Unităţi şcolare ÎPT din Judeţul Hunedoara	Anual, cu reactualizarea datelor Noiembrie revizuirea ţintelor
A.2.1.2.	Dezvoltarea colaborării între ISJ şi AJOFM; investigarea evoluţiei pieţei muncii în procesul de planificare a IPT	❖ Statistici şi analize la nivelul judeţului Hunedoara referitoare la cuprinderea absolvenţilor în ciclul superior, şi pe piaţa forţei de muncă.	ISJ Hunedoara Unităţi şcolare AJOFM Hunedoara	Permanent

ŢINTA 2. AJUSTAREA STRUCTURII OFERTEI PE TERMEN LUNG LA NEVOILE DE CALIFICARE (PE DOMENII DE PREGĂTIRE ŞI CALIFICĂRI)

Cod act.	Activitatea – descriere	Rezultat măsurabil	Responsabil	Orizont de timp
A2.2.1.	Actualizarea anuală a PLAI pe baza datelor certificate de INS şi a recomandărilor din PRAI	❖ PLAI ediţia revizuită	CLDPS Hunedoara ISJ Hunedoara	Anual, înainte de stabilirea planului de şcolarizare pt. anul şcolar următor
A.2.2.2.	Asigurarea colaborării unităţilor de învăţământ TVET şcolilor în reţea, pentru planificarea ofertei pe baza unei strategii comune	❖ 2 întâlniri ale coordonatorilor şcolilor ÎPT, premergătoare constituirii planului de şcolarizare	Unităţi şcolare ISJ Hunedoara	Octombrie Noiembrie
A.2.2.3.	Proiectarea anuală a planurilor de şcolarizare în concordanţă cu recomandările formulate în PLAI	❖ Planurile de şcolarizare anuale, avizate de CLDPS, în concordanţă cu PRAI şi PLAI	Unităţi şcolare ISJ Hunedoara	decembrie
A.2.2.4.	Analiza gradului de corelare a ofertei şcolare a şcolilor ţinând cont de recomandările din PLAI Hunedoara	❖ Un raport de analiză comparativă judeţeană	CNDIPT, CLDPS, ISJ	Decembrie Ianuarie

ŢINTA 3. CREŞTEREA NIVELULUI DE CALIFICARE ŞI GRADULUI DE ADECVARE A COMPETENŢELOR FORMATE LA NEVOILE VIITOARE ALE UNEI ECONOMII ÎN SCHIMBARE

Cod act.	Activitatea – descriere	Rezultat măsurabil	Responsabil	Orizont de timp
A.2.3.1.	Identificarea cerinţelor specifice din partea angajatorilor şi adaptarea curriculumului la dezvoltarea locală în parteneriat cu aceştia	❖ CDL – avizate de CLDPS	Şcolile din ÎPT	În anul şcolar premergător anului şcolar în curs

Cod act.	Activitatea – descriere	Rezultat măsurabil	Responsabil	Orizont de timp
A.2.3.2.	Urmărirea ieşirilor din sistemul TVET la nivel de judeţ cu accent deosebit pe analiza problematicii de abandon şcolar şi a rezultatelor obţinute la examenul de Bacalaureat	❖ Statistici şi analize la nivelul judeţului referitoare la cuprinderea absolvenţilor TVET în ciclul superior şi pe piaţa forţei de muncă. ❖ Rata de tranziţie de la ciclul inferior al liceului la ciclul superior al liceului: minim 95% până în 2015	ISJ Hunedoara Unităţi şcolare AJOFM CNDIPT	Anual
A.2.3.3	Măsuri metodice şi colaborare interdisciplinară pentru consolidarea pregătirii de bază şi a pregătirii tehnice generale, cât şi a competenţelor cheie.	❖ Analize la nivelul judeţului realizate cu prilejul inspecţiilor frontale	Inspectorii de specialitate Şcolile din ÎPT Reţele de şcoli şi parteneri	In conformitate cu calendarul compartimentului Inspecţie şcolară din ISJ Hunedoara
A.2.3.3.	Măsuri conjugate pentru consolidarea pregătirii profesionale, indiferent de calificare, cu competenţe specifice economiei de piaţă (marketing, competenţe antreprenoriale, tehnici de vânzări, etc.)	❖ Furnizarea unor cursuri prin CCD Deva care vizează creşterea competitivităţii şi flexibilităţii forţei de muncă, cadrelor didactice din ÎPT	CCD Deva Inspectorul responsabil cu dezvoltarea resursei umane.	Calendarul desfăşurării cursurilor de formare, al CCD Deva

ŢINTA 4. IMPLICAREA ACTIVĂ A ŞCOLILOR TVET ÎN PROGRAME DE FORMARE A ADULŢILOR ŞI ALTE SERVICII ÎN FOLOSUL COMUNITĂŢII

Cod act.	Activitatea – descriere	Rezultat măsurabil	Responsabil	Orizont de timp
A.2.4.1.	Asigurarea cunoaşterii legislaţiei în vigoare specifică furnizorilor de formare profesională pentru adulţi.	21 de şcoli ÎPT informate şi consiliate în privinţa legislaţiei specifice furnizării de formare pentru adulţi.	Preşedintele CLDPS Hunedoara	Ianuarie - februarie 2012

Cod act.	Activitatea – descriere	Rezultat măsurabil	Responsabil	Orizont de timp
A.2.4.1.	Derularea procedurilor de acreditare	Cel puţin 60% din şcolile din reţeaua de ÎPT din jud. Hunedoara acreditate ca furnizori de formare pentru adulţi până în 2014	ISJ Hunedoara	Calendar de activităţi la nivelul şcolilor ÎPT
A.2.4.2.	Cuprinderea cadrelor didactice de specialitate pe listele cu specialişti ale Comisiei Judeţene de Acreditare a Furnizorilor de Formare Profesională a Adulţilor	Cel puţin 6 cadre didactice din fiecare unitate de ÎPT care să se înscrie în registrul specialiştilor din cadrul Agenţiei de Prestaţii Sociale Hunedoare	Preşedinte CLDPS Hunedoara Vicepreşedinte CLDPS Hunedoara	Ianuarie – februarie 2012
A.2.4.3.	Formarea unei baze de date cu cadrele didactice de specialitate din ÎPT, care pot deveni formatori în cadrul cursurilor de perfecţionare, iniţiere, specializare sau calificare	Cel puţin 8 cadre didactice din fiecare şcoală ÎPT care să furnizeze cursuri de perfecţionare, iniţiere, specializare sau calificare	Preşedinte CLDPS Hunedoara Vicepreşedinte CLDPS Hunedoara	Martie – aprilie 2012
A.2.4.4.	Constituirea de parteneriate cu beneficiari ai proiectelor finanţate prin FSE POSDRU, în vederea furnizării de cursuri de calificare pentru şomeri şi şomeri din mediul rural.	Cel puţin 6 şcoli ÎPT care furnizează cursuri de formare pentru adulţi finanţate prin FSE.	Preşedinte CLDPS Hunedoara Vicepreşedinte CLDPS Hunedoara	Ianuarie – februarie 2012

ŢINTA 5. ÎMBUNĂTĂŢIREA SISTEMULUI DE ASIGURARE A CALITĂŢII ÎN ÎPT

Cod act.	Activitatea – descriere	Rezultat măsurabil	Responsabil	Orizont de timp
A.2.5.1.	Sprijinirea responsabilului şi membrilor CEAC, din şcolile ÎPT, pentru aplicarea legislaţiei în vigoare privitoare la CEAC	21 responsabili CEAC din şcolile ÎPT sprijiniţi pentru desfăşurarea unei activităţi în conformitate cu legislaţia în vigoare	ISJ Hunedoara prin inspectorul şcolar general adjunct - inspecţie şcolară	Anual - Calendarul implementării la nivel naţional

Cod act.	Activitatea – descriere	Rezultat măsurabil	Responsabil	Orizont de timp
			Preşedinte CLDPS	
A.2.5.2	Efectuarea inspecţiilor de validare a rapoartelor de autoevaluare a comisiilor CEAC din şcolile ÎPT	21 vizite efectuate de inspectorii şcolari în şcolile ÎPT 21 rapoarte de autoevaluare validate	ISJ Hunedoara prin inspectorul şcolar general adjunct - inspecţie şcolară	Octombrie a fiecărui an şcolar.
A.2.5.3.	Asigurarea implementării planului pentru asigurarea calităţii în fiecare şcoală ÎPT, centrat pe calitatea procesului de predare învăţare dar şi analiza şi implementarea celorlalte principii.	Procedurile de asigurare a calităţii implementate în toate şcolile din reţeaua de ÎPT până în 2014	Şcolile IPT Coordonatorul judeţean al CEAC	Calendarul implementării la nivel naţional ARACIP
A.2.5.4.	Efectuarea inspecţiilor de evaluare externa a comisiilor CEAC din şcolile ÎPT	21 vizite efectuate de inspectorii şcolari în şcolile ÎPT 21 rapoarte de evaluare externă	ISJ Hunedoara prin inspectorul şcolar general adj. - inspecţie şcolară	

ŢINTA 6. CUPRINDEREA ÎN SISTEMUL DE FORMARE CONTINUĂ A MINIM 45% DIN RESURSELE UMANE DIN TVET

Cod act.	Activitatea – descriere	Rezultat măsurabil	Responsabil	Orizont de timp
A.3.1	Informarea resurselor umane din sistemul ÎPT asupra tendinţelor de dezvoltare a sistemului şi planificarea măsurilor de intervenţie la nivelul judeţului Hunedoara şi unităţilor şcolare	O activitate de informare a întregului personal şi un plan de acţiune la nivel de judeţ	ISJ Hunedoara SIP prin reprezentantul în CLDPS CLDPS Hunedoara CNDIPT	Noiembrie 2011 Aprilie 2012

Cod act.	Activitatea – descriere	Rezultat măsurabil	Responsabil	Orizont de timp
A.3.2.	Organizarea de vizite sau stagii de formare a cadrelor din sistemul ÎPT, la partenerii economici, pentru dezvoltarea competentelor metodice şi adaptarea la cerinţele reformei din ÎPT (stagii de formare prin instituţiile acreditate, întâlniri metodice, lecţii deschise, scheme de mentorat în şcoli, etc.)	100 cadre didactice care efectuează vizite la agenţii economici, care asigură desfăşurarea stagiilor de pregătire practică pentru elevii din grupul ţintă al proiectului ID: 60004	ISJ Hunedoara prin proiect finanţat FSE ID 60004	Martie 2012 Februarie 2013
A.3.3.	Sprijinirea cadrelor didactice cu studii scurte (IP3) şi a maiştrilor instructori din şcolile ÎPT pentru echivalarea studiilor absolvite cu ciclul I universitar respectiv profesor pentru instruire practică, în conformitate cu Legea Educaţiei Naţionale şi OMECTS nr 5484/2011 şi nr. 5553/2011	25 cadre didactice din ÎPT absolvente de studii universitare de scurta durata care îşi vor echivala ciclul I de studii universitare.	ISJ Hunedoara prin compartimentul DRU	Ianuarie 2012 Ianuarie 2013 Ianuarie 2014
A.3.4.	Instruirea responsabililor cu proiectele europene din şcolile ÎPT pentru accesarea fondurilor structurale	50 persoane instruite	CLDPS Hunedoara ISJ Hunedoara	În funcţie de deschiderea liniilor de finanţare

ŢINTA 7. DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII ŞI A BAZEI MATERIALE A UNITĂŢILOR ŞCOLARE ASTFEL ÎNCÂT SĂ ASIGURĂM CALITATEA FORMĂRII PROFESIONALE ÎN CONTEXTUL DESCENTRALIZĂRII

Cod act.	Activitatea – descriere	Rezultat măsurabil	Responsabil	Orizont de timp
A.4.1.	Asigurarea comunicarii intre autoritatile publice locale si unitatile de invatamant din reteaua scolara aprobata, in colaborare cu ISJ Hunedoara pentru	Lista de priorităţi şi urgente, a investiţiilor cu aviz CLDPS (pentru minim 4 şcoli / an / judeţ finanţări POR – FEDER)	CLDPS Hunedoara Primăria Deva	În funcţie de deschiderea liniilor de finanţare

Cod act.	Activitatea – descriere	Rezultat măsurabil	Responsabil	Orizont de timp
	realizarea, evaluarea necesarului de dotare cu echipamente şi adoptarea unui plan de acţiune corelat cu strategia ofertei pe termen lung	3 şcoli ÎPT din Judeţul Hunedoara care se află sub finanţare prin POR – FEDER: Colegiul Tehnic Energetic Dr. Hurmuzescu Deva		
A.4.2.	Transformarea bibliotecilor din şcolile ÎPT în centre de informare modernă	7 Centre de informare constituite în 6 şcolile ÎPT din Judeţul Hunedoara	CCD Deva Conducerile unităţilor de învăţământ Consiliile locale	2012-2015
A.4.3.	Asigurarea unor burse pentru elevii care frecventează ÎPT în Judeţul Hunedoara şi îşi desfăşoară stagiile de pregătire practică la agenţii economici	1250 elevi beneficiari ai burselor obţinute din FSE prin proiectul ID 60004	ISJ Hunedoara	2011-2013
A.4.4.	Extinderea programului de asigurarea transportului şcolar pentru şi pentru şcolile ÎPT în vederea creşterii accesibilităţii şcolilor	5 trasee acoperite 100 elevi beneficiari ai transportului cu microbuze furnizate prin programul MECTS 500 elevi beneficiari ai decontării navetei de către autorităţile locale	Consiliul Judeţean Hunedoara ISJ Hunedoara Consiliile locale	2020
A.4.5.	Colaborarea şcolilor cu autorităţile locale de care aparţin, pentru utilizarea optimă a resurselor disponibile;	Până în 2020, toate şcolile TVET din judeţ să corespundă normelor de siguranţă, igienă şi confort pentru elevi	Şcoli, autorităţi locale	Permanent
A.4.6.	Promovarea şi stimularea unităţilor de învăţământ profesional şi tehnic pentru participarea în vederea obţinerii titlului de excelenţă	Toate şcolile TVET din judeţ să participe la obţinerea titlului de excelenţă	ISJ Hunedoara CLDPS Şcoli, autorităţi locale	Anual

DIRECȚIA JUDEȚEANĂ DE STATISTICĂ - HUNEDOARA

Acasa » Statistici Județene » Educatie

Populatia scolara, pe nivelurile de educatie (inclusiv invatamant particular)

număr

Anii scolari	Total	Prescolar	Primar si gimnazial				Liceal	Profesio-nal si de ucenici	Postliceal si de maistri	Superior
			Total	Primar (cl.I-IV)	Gimnazial (cl.V-VIII)	Învăță-mântul special (cl.I-VIII)				
Hunedoara										
1995/1996	105477	14397	59505	32729	26194	582	18778	7318	1371	4108
2000/2001	98619	11983	54922	24717	29472	733	16990	5680	2493	6551
2001/2002	99578	12342	52826	23291	28829	706	17925	6002	2265	8218
2002/2003	97529	12635	50112	22070	27394	648	18654	6054	1713	8361
2003/2004	95661	13019	48007	21842	25561	604	19345	6573	1282	7435
2004/2005	91754	12955	44733	20660	23386	687	19176	6600	1116	7174
2005/2006	89659	13032	41703	19444	21560	699	19167	6559	1091	8107
2006/2007	85415	12617	39912	18760	20518	634	19676	6040	876	6294
2007/2008	83760	12352	37671	17116	19972	583	20144	5227	1394	6972
2008/2009	81732	12131	36686	16794	19332	560	19728	4652	1838	6697
2009/2010	79714	12155	35474	16248	18693	533	21171	2727	2280	5907
2010/2011	78899	12406	35028	16007	18655	366	22013	1259	2843	5350
2011/2012	73898	12215	32220	15148	16723	349	21942	50	3283	4188
2012/2013	71697	10511	33768	17041	16373	354	19671	387	3651	3709

ANEXA 5.4.1

ŢINTE PE DOMENII PENTRU STRUCTURA PLANURILOR DE ŞCOLARIZARE ÎN ÎNVĂŢĂMNTUL TEHNIC ŞI PROFESIONAL

Domeniu de pregătire	Plan şcolarizare realizat la clasa a IX-a în anul şcolar 2011/2012			Nevoi prognozate de formare profesională pentru 2013-2020*) (nivelul 2+ nivelul 3 de calificare)	Ţinte pentru oferta ÎPT pentru 2013-2020*) (nivelul 2+ nivelul 3 de calificare)	
	Nr. clase	Nr. elevi	%	%	Min.-max.	Ţinta (medie judeţeană) (%)
Agricultură	1	25	0,97%	1,90%	1-2%	2%
Silvicultură	1	21	0,81%	0,00%	1-2%	2%
Protecţia mediului	2	66	2,56%	26,20%	3%	3%
Industria alimentară	1	31	1,20%	1,60%	1-2%	2%
Comerţ	4	122	4,73%	9,00%	5%	5%
Economic	8	236	9,14%	8,10%	8%	8%
Turism şi alimentaţie	13	398	15,42%	1,40%	15-16%	16%

Estetica şi igiena corpului omenesc	2	62	2,40%	0,00%	2-3%	3%
Construcţii, instalaţii şi lucrări publice	6	170	6,59%	5,10%	7-8%	7%
Mecanică	23	706	27,35%	21,30%	23-25%	24%
Electric	7	181	7,01%	4,40%	7%	7%
Electromecanică	5	151	5,85%	0,90%	5-6%	6%
Electronică automatizări	8	245	9,49%	1,10%	7-9%	8%
Chimie industriala	1	32	1,24%	1,10%	1-2%	2%
Materiale de construcţii	0	0	0,00%	1,70%	0%	0%
Fabricare produse din lemn	2	57	2,21%	2,50%	2-3%	2%
Industrie textilă şi pielărie	3	78	3,02%	13,40%	3%	3%
Tehnici poligrafice	0	0	0,00%	0,30%	0%	0%
Producţie media	0	0	0,00%	0,00%	0%	0%
TOTAL	**87**	**2581**	**100,00%**	**100,00%**	**100,00%**	**100,00%**

Tabel 7.4. SITUAŢIA ŞCOLARIZĂRII ÎN ÎNVĂŢĂMÂNTUL PROFESIONAL ŞI TEHNIC DE STAT- ÎNVĂŢĂMÂNT DE ZI. ANUL ŞCOLAR 2015/2016. SITUAŢIA PE UNITĂŢI DE ÎNVĂŢĂMÂNT DE STAT

Nr. crt	Denumirea unităţii	Urban/ rural	Profilul	Domeniul	Nivelul de calificare	Calificarea profesională	Nr.clase şi număr elevi înscrişi în anul şcolar - ZI								Nr. ordinului ministrului de	
							Liceu- filieră tehnologică, ciclul inferior şi superior - ZI								autorizare	acreditare
							Nr de clase				Nr de elevi					
							a IX-a	a X-a	a XI-a	a XII-a	a IX-a	a X-a	a XI-a	a XII-a		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	LICEUL TEHNOLOGIC ”GRIGORE MOISIL”	Urban	Servicii	Economic	4	Tehnician în activităţi economice	1	1	1	1	27	27	20	19		OMECT 5770/ 2006
	LICEUL TEHNOLOGIC ”GRIGORE MOISIL”	Urban	Servicii	Comerţ	4	Tehnician în activităţi de comerţ			1				17			OMECT 5770/ 2006
	LICEUL TEHNOLOGIC ”GRIGORE MOISIL”	Urban	Servicii	Turism şi alimentaţie	4	Tehnician în turism	1	1	1		29	27	21			OMECT 5770/ 2006

	LICEUL TEHNOLOGIC ”GRIGORE MOISIL”	Urban	Servicii	Turism şi alimentaţie	4	Organizator banqueting				1				22		OMECT 5770/ 2006
	LICEUL TEHNOLOGIC ”GRIGORE MOISIL”	Urban	Servicii	Turism şi alimentaţie	4	Tehnician în gastronomie		1	1			28	26			OMECT 5770/ 2006
	LICEUL TEHNOLOGIC ”GRIGORE MOISIL”	Urban	Servicii	Estetica şi igiena corpului omenesc	4	Coafor stilist				1				23	OMEN 3747 / 24.05.2013	
2	Liceul Teoretic Teglas Gabor Deva	Urban	tehnologic	servicii	4	Tehnician in turism	1	1	1	1	28	17	15	16		Acreditat conf. OMECT 5770/ 2006
3	Colegiul Tehnic „Transilvania”	Urban	Tehnic	Electronica automatizări	4	Tehnician operator tehnică de calcul	-	-	1	1	-	-	23	16	-	OMECT 5770/ 2006
	Colegiul Tehnic „Transilvania”	Urban	Tehnic	Electronica automatizări	4	Tehnician telecomunicaţii	1	1	1	1	26	25	21	16	-	OMECT 5770/ 2006
	Colegiul Tehnic „Transilvania”	Urban	Tehnic	Producţie media	4	Tehnician operator procesare text/imagine	1	1	1	-	28	28	21	-	-	OMECT 5770/ 2006
	Colegiul Tehnic „Transilvania”	Urban	Tehnic	Electric	4	Tehnician electrician electronist auto	1	1	1	1	27	27	23	17	-	OMECT 5770/ 2006

Colegiul Tehnic „Transilvania”	Urban	Tehnic	Mecanică	4	Tehnician transporturi	1	1	1	1	29	24	28	17	-	OMECT 5770/ 2006
Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban	Tehnic	Electric	4	Tehnician electrician electronist auto	1				28				OMEN 3380/05.05.2014	
Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban	Tehnic	Electric	4	Tehnician în instalatii electrice		1	0,5			21	15		Lg.nr.87/ 13.04.2006 pt aprob. OG. 75/12.07.2005	OMECT 5770/ 2006
Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban	Servicii	Estetica si igiena corpului omenesc	4	Coafor stilist	1	1			28	25			OMEN 3380/05.05.2014	
Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban	Tehnic	Mecanic	4	Tehnician proiectant CAD		1				25			Lg.nr.87/ 13.04.2006 pt aprob. OG. 75/12.07.2005	OMECT 5770/ 2006
Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban	Tehnic	Mecanic	4	Tehnician transporturi			0,5	0,5			15	15	OMECTS NR.5915/ 23.12.2010	
Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban	Tehnic	Mecanic	4	Tehnician operator tehnica de calcul				0,5				15	Lg.nr.87/ 13.04.2006 pt	OMECT 5770/ 2006

														aprob. OG. 75/12.07.2005	
Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban	Tehnic	Constructii, instalatii si lucrari publice	4	Tehnician desenator pentru constructii si instalatii				1				16	Lg.nr.87/ 13.04.2006 pt aprob. OG. 75/12.07.2005	
Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban		Electric	3	Electrician exploatare de joasă tensiune	0,5				14					OMECTS 3279/ 24.02.2010
Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban		Constructii,instalatii si lucrari public	3	Instalator instalatii tehnico saitare si de gaze	0,5				14					OMECTS 3279/ 24.02.2010
Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban		Mecanică	3	Mecanic auto	1				28					OMECT 5770/ 2007
Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban		Constructii,instalatii si lucrari publice	3	Zidar,pietrar tencuietor		0,5				14				OMECTS 3279/ 24.02.2010
Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban		Mecanică	3	Mecanic auto		0,5				17				OMECT 5770/2007

	Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban		Constructii,instalatii si lucrari publice	2	Zidar,pietrar tencuietor			0,5				14			OMECTS 3279/ 24.02.2010
	Colegiul Tehnic Energetic “Dragomir Hurmuzescu” Deva	Urban		Mecanică	2	Mecanic auto			0,5				14			OMECT 5770/2007

Tabel 7.5. RETEAUA ŞCOLARĂ ŞI EFECTIVELE DE ELEVI PE ANUL ŞCOLAR 2013-2014

Nr. crt.	Denumirea unității de învățământ cu personalitate juridică-Adresa Nr. telefon/fax/e-mail/niveluri de învățământ	Număr elevi pe unitatea cu PJ	Denumirea unității de învățământ fara personalitate juridică (arondată)-Adresa Nr. telefon/fax/e-mail/niveluri de învățământ	Număr elevi pe structura	NUMĂR TOTAL ELEVI
1	COLEGIUL NAŢIONAL SPORTIV "CETATE" DEVA, str. Axente Sever, nr. 3, 0254217015, c.i.gimnastica@smart.ro, preşcolar, primar, gimnazial, liceal	575			1089
2			CLUBUL SPORTIV ȘCOLAR ”CETATE” str. Axente Sever, nr. 3 tel./fax 0254 217015; 0254 235520 e-mail: cnscetate@yahoo.ro	514	
3	COLEGIUL NAŢIONAL "DECEBAL" DEVA, str. 1 Decembrie, nr. 22, 0254212758, decebal@cnd.ro, preşcolar, primar, gimnazial, liceal	1458	-	-	1458
4	COLEGIUL TEHNIC "DRAGOMIR HURMUZESCU" DEVA, str. Titu Maiorescu, nr. 28, ct_energ_deva@yahoo.com, liceal, profesional, postliceal, maistri	813			1817
5			ŞCOALA GIMNAZIALĂ, str. Scarisoara nr. 4, 0354-418602,	570	

Nr. crt.	Denumirea unității de învățământ cu personalitate juridică-Adresa Nr. telefon/fax/e-mail/niveluri de învățământ	Număr elevi pe unitatea cu PJ	Denumirea unității de învățământ fara personalitate juridică (arondată)-Adresa Nr. telefon/fax/e-mail/niveluri de învățământ	Număr elevi pe structura	NUMĂR TOTAL ELEVI
			ct_energ_deva@yahoo.com, primar,gimnazial		
6			ŞCOALA GIMNAZIALĂ, str. Bejan, nr. 8, 0254-230472, ct_energ_deva@yahoo.com, primar,gimnazial	434	
7	COLEGIUL TEHNIC "TRANSILVANIA" DEVA, str. 22 decembrie, nr. 116, deva_trans2003@yahoo.com, primar, gimnazial, liceal, postliceal	1122			1122
8	LICEUL TEHNOLOGIC "GRIGORE MOISIL" DEVA, str. Titu maiorescu, nr. 24, 0254221280, moisildeva@yahoo.com, liceal, profesional, postliceal	900			900
9	GRĂDINIŢA CU PROGRAM PRELUNGIT NR 7 DEVA, Aleea Patriei, nr, 6, 0254215076, gradinitapp7deva@yahoo.com, preşcolar	276			818
10			GRĂDINIŢA CU PROGRAM NORMAL NR 3 DEVA, aleea Teilor, preşcolar	163	

Nr. crt.	Denumirea unității de învățământ cu personalitate juridică-Adresa Nr. telefon/fax/e-mail/niveluri de învățământ	Număr elevi pe unitatea cu PJ	Denumirea unității de învățământ fara personalitate juridică (arondată)-Adresa Nr. telefon/fax/e-mail/niveluri de învățământ	Număr elevi pe structura	NUMĂR TOTAL ELEVI
11			GRĂDINIŢA CU PROGRAM PRELUNGIT NR 6 DEVA, str. Aurel Vlaicu, nr. 3, preşcolar	84	
12			GRĂDINIŢA CU PROGRAM NORMAL NR 2 DEVA, Aleea Salcâmilor, preşcolar	88	
13			GRĂDINIŢA CU PROGRAM PRELUNGIT NR 2 DEVA, Strada Scarisoara, preşcolar	207	
14	LICEUL TEORETIC "TEGLAS GABOR " DEVA, str. Anemonelor, nr, 3, 0254228080, itey_kal@yahoo.com, preşcolar, primar, gimnazial, liceal	488			522
15			Scoala Primara Cristur Str.Bucovina nr.78 preşcolar, primar	34	
16	LICEUL DE ARTE "SIGISMUND TODUŢĂ" DEVA, str. C. Porumbescu, nr. 1, 0354805697,	1134			1265

Nr. crt.	Denumirea unității de învățământ cu personalitate juridică-Adresa Nr. telefon/fax/e-mail/niveluri de învățământ	Număr elevi pe unitatea cu PJ	Denumirea unității de învățământ fara personalitate juridică (arondată)-Adresa Nr. telefon/fax/e-mail/niveluri de învățământ	Număr elevi pe structura	NUMĂR TOTAL ELEVI
	todutadev@yahoo.com, preşcolar, primar, gimnazial, liceal				
17			ŞCOALA PRIMARĂ VIILE NOI DEVA, str. 16 Februarie, nr. 1, preşcolar, primar	131	
18	COLEGIUL NATIONAL PEDAGOGIC REGINA MARIA DEVA, str. Gh. Bariţiu, nr. 2 A, 0254216826, lpedsdd@yahoo.com, preşcolar, primar, gimnazial, liceal	1420			1420
19	ŞCOALA GIMNAZIALĂ "ANDREI SAGUNA" DEVA, Aleea Viitorului, nr. 9, 0254227434, asaguna2001@xnet.ro, preşcolar, primar, gimnazial	1077			1116
20			ȘCOALA PRIMARĂ CRISTUR, Ulița Mare, Nr. 115, preșcolar, primar	39	

7.1.5. Proiecte de investiţii

În anul 2009 Municipiul Deva a depus la Ministerul Dezvoltării Regionale prin Agenţia pentru Dezvoltare Regională Vest 4 proiecte de investiţii pentru şcoli în vederea obţinerii de finanţare nerambursabilă de la Uniunea Europeană prin *Programul Operaţional Regional 2007-2013, Axa prioritară 3, Domeniul major de intervenţie 3.4. Reabilitarea / modernizarea / dezvoltarea şi echiparea infrastructurii educaţionale preuniversitare, universitare şi a infrastructurii pentru formare profesională continuă.* Aceste proiecte sunt:

- Reabilitarea ansamblului de clădiri şi echiparea infrastructurii educaţionale a Colegiului Naţional ,,Decebal" Deva.
- Reabilitarea ansamblului de clădiri şi echiparea infrastructurii educaţionale a Liceului Pedagogic ,,Sabin Drăgoi" Deva.
- Reabilitarea ansamblului de clădiri şi echiparea infrastructurii educaţionale a Colegiului Tehnic ,,Dragomir Hurmuzescu" Deva.
- Reabilitarea, modernizarea clădirilor şi echiparea infrastructurii educaţionale la Şcoala ,,Andrei Şaguna" Deva.

În anul 2007 Municipiul Deva a încheiat un număr de 12 parteneriate pentru asigurarea cofinanţării proiectelor depuse de şcoli şi licee din localitate la Ministerul Educaţiei şi Cercetării, pentru finanţare nerambursabilă prin Programul de Granturi pentru Dezvoltare Şcolară. Singurul proiect care s-a implementat în final a fost ,,Art-terapia – modalitate de recuperare a copiilor aflaţi în dificultate", al Şcolii Generale ,,Octavian Goga".

Pentru prevenirea abandonului şcolar, în anul 2008 Municipiul Deva a încheiat un parteneriat cu Colegiul Tehnic Energetic ,,Dragomir Hurmuzescu", Centrul Judeţean de Asistenţă Psihopedagogică Deva, Postul de televiziune DevaTV, Ziarul ,,Hunedoreanul" pentru depunerea proiectului ,,Stay în school, fii cool!" la Ministerul Muncii, Familiei şi Egalităţii de Şanse în vederea obţinerii de finanţare nerambursabilă prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane ,,A doua şansă în educaţie", Axa prioritară 2 ,,Corelarea învăţării pe tot parcursul vieţii cupiaţa muncii", Domeniul Major de Intervenţie 2.2. ,,Prevenirea şi corectarea părăsirii timpurii a şcolii".

7.2. Sănătate

7.2.1. Context European

Creşterea nevoii pentru produse de asigurare a sănătăţii este o trăsătură comună şi importantă pentru toate ţările. În UE toate ţările membre au făcut faţă creşterii presiunii asupra bugetelor serviciilor de sănătate de-a lungul anilor. Cauzele au fost nu numai îmbătrânirea populaţiei, care apasă asupra serviciilor, dar şi creşterea nivelului venitului real şi intensificarea descoperirilor în domeniul medical, care au determinat la rândul lor creşterea cererii pentru tratament.Dată fiind dedicaţia în ceea ce priveşte asigurarea accesului universal la îngrijire medicală, atenţia s-a concentrat asupra reducerii cheltuielilor fără a reduce însă calitatea serviciilor şi accesul la acestea.

Ca urmare, reformele au făcut referire de-a lungul anilor la creşterea eficienţei cu resursele existente şi la menţinerea eficienţei costurilor pentru serviciilor prestate. În acest scop s-a realizat o împărţire a sferei de acţiune a resurselor sectorului public, o împărţire a acordării de asistenţă medicală între sectorul public şi cel privat şi a modului în care tratamentul şi celelalte servicii vor fi gratuite, sau în cazul în care nu e vorba de gratuitate, stabilirea unui nivel acceptabil a preţului.

Obiectivul general al Strategiei de Dezvoltare Durabilă a UE se enunţă prin: Promovarea unor servicii medicale de calitate în condiţii de egalitate şi îmbunătăţirea protecţiei împotriva ameninţărilor la adresa sănătăţii.

Sănătatea publică a devenit în mod oficial un domeniu care intră în competenţa Uniunii Europene, în condiţiile respectării principiului subsidiarităţii, odată cu adoptarea Tratatului de la Maastricht (1992), iar prin Tratatul de la Amsterdam (1997) s-a stipulat că toate politicile în alte domenii-cheie ale activităţii comunitare trebuie să ţină cont de cerinţele de protecţie a sănătăţii umane. Regulamentele, directivele şi deciziile adoptate de-a lungul timpului în cadrul Uniunii Europene fac parte din acquis-ul comunitar şi sunt obligatorii pentru statele membre. Resursele alocate domeniului sănătăţii şi sistemelor de sănătate în statele din nucleul central al Uniunii Europene se ridică la circa 8,5% din PIB, reprezentând în medie, cu variaţii de la ţară la ţară, 1.600 euro pe cap de locuitor.

Deşi nu există încă un sistem medical european unitar ci numai modele de referinţă (german, francez, britanic, scandinav), este evidentă tendinţa spre adoptarea unor standarde şi protocoale comune pentru efectuarea şi evaluarea tratamentelor, acţiunilor de prevenţie şi stării generale a populaţiei, în condiţiile în care toate sistemele din ţările UE sunt de tip social şi se bazează pe principiul solidarităţii (asiguraţii beneficiază egal de servicii, deşi contribuţiile lor variază după venit).

Comunicatul Comisiei Europene din anul 2001 asupra viitorului serviciilor medicale şi a serviciilor acordate persoanelor în vârstă a pus accentul pe 3 mari obiective care vor putea asigura accesibilitatea, calitatea şi susţinerea financiară a sistemelor. Comunicatul Comisiei Europene din anul 1999 a făcut deja apel la Statele Membre în vederea:

- Contribuirii la îmbunătăţirea eficienţei şi a eficacităţii sistemelor de sănătate astfel încât acestea să îşi atingă obiectivele cu ajutorul resurselor disponibile. În acest scop trebuie asigurat know-how-ul medical şi tehnologic şi utilizarea acestuia în cel mai eficient mod posibil pentru a întări cooperarea între Statele Membre;
- Asigurării accesului tuturor la servicii de sănătate de foarte bună calitate şi de a reduce inegalităţile în ceea ce priveşte accesul la acestea;
- Întăririi suportului acordat pe termen lung persoanelor în vârstă şi slăbite, prin asigurarea unor facilităţi de îngrijire şi prin revizuiri în ceea ce priveşte acoperirea protecţiei sociale pentru cei îngrijiţi cât şi pentru îngrijitori;
- Îndreptării atenţiei spre prevenirea bolilor şi protecţia sănătăţii, ca cele mai bune unelte în abordarea problemelor de sănătate, reducerea costurilor şi promovarea stilului de viaţă sănătos.

Măsurile luate până în anul 1999 au constituit un răspuns pentru aceste obiective, deşi s-au materializat în mod specific pentru diferite ţări. Aceasta nu poate decât să reflecte diferenţele în dezvoltarea istorică ale sistemelor naţionale, a felului în care sunt organizate şi fondate, precum şi a unui anumit standard al serviciilor. Cea mai importantă diferenţă organizaţională este între ţările în care există un serviciu naţional de sănătate gratuit din punctul de vedere al distribuţiei – ca ţările nordice, Anglia şi Irlanda – în care cheltuielile sunt susţinute prin intermediul unor taxe generale, şi ţările în care există sisteme bazate pe asigurări, unde contribuţiile sunt percepute special pentru accesul la serviciile de sănătate şi unde oamenii sunt despăgubiţi în funcţie de serviciile pe care le-au accesat.

Măsurile actuale prin intermediul cărora se intenţionează obţinerea unei consolidări a sistemelor de sănătate sunt detaliate în continuare:

- *Descentralizarea responsabilităţii serviciilor de sănătate*

Metoda prin care s-a încercat creşterea eficienţei furnizării serviciilor de sănătate este prin intermediul transferării responsabilităţii către nivelele regionale şi locale, sau chiar în unele cazuri către spitale şi medici generalişti. Scopul este acela de a permite o luare în considerare mai însemnată a nevoilor locale şi o mai bună coordonare între nevoi şi resurse. Acest lucru a fost asociat în unele ţări cu o separare clară între cererea şi oferta de servicii de sănătate şi cu numirea unor profesionişti în funcţii administrative menite să îmbunătăţească managementul serviciilor.

- *Măsuri privind creşterea eficacităţii costurilor şi a calităţii tratamentului*

Eforturile privind creşterea eficacităţii utilizării resurselor au luat diferite forme. A existat spre exemplu a tendinţă crescută de a îmbunătăţi informaţia disponibilă despre costul tratamentelor diferitelor boli, de a încerca să se ţină tot mai mult cont de costuri pentru a determina nevoia de servicii şi pentru a o putea raţionaliza.

- *Mecanismele pieţei*

Un mod foarte răspândit de inducere a schimbărilor în domeniul serviciilor de sănătate, este încercarea de a introduce mecanismele pieţei pentru creşterea eficienţei. În cadrul acestor măsuri se include şi o mai clară demarcare între oferta şi cererea de servicii specificată mai sus.

În acest sens au fost introduse contracte formale între consumatori şi distribuitori, care stipulează serviciile ce vor fi prestate, termenii şi condiţiile aplicate acestora, precum şi stabilirea unui sistem intern de plată, contribuind astfel la conştientizarea de către pacient a costurilor implicate în vederea oferirii îngrijirii şi tratamentului.

- *Reducerea cheltuielilor cu medicamentele*

Măsurile luate în această direcţie vizează implicarea pacienţilor în plată medicamentelor prescrise pentru tratamentul lor (co-plată), încurajându-se astfel economia în folosul pacienţilor. Măsurile mai directe vizează folosirea într-un anumit număr de state membre a medicamentelor generice, sau restricţionarea/interzicerea completă a unor anumite mărci scumpe de produse farmaceutice.

- *Îngrijirea pe termen lung*

În condiţiile în care persoanele în vârstă apelează mult mai des la serviciile de sănătate se estimează că în viitor se va aplica o presiune tot mai mare asupra acestor servicii datorită creşterii numărului persoanelor peste 70 de ani. O proporţie mare din această presiune este atribuită nevoii acestor persoane de a li se acorda îngrijire pe termen lung comparativ cu nevoia lor pentru medicamente. În condiţiile în care numărul persoanelor ce solicită îngrijiri a crescut datorită imposibilităţii acoperii acestei solicitări la nivel familial, nevoia pentru acordarea de asistenţă a crescut în multe din statele membre şi a devenit o provocare importantă pentru politica socială, din punctul de vedere al posibilităţilor de acordare a asistenţei precum şi a posibilităţii de finanţare a acesteia.

În acest context este mai puţin important cine este responsabil pentru asigurarea acestor servicii, ci cine trebuie să suporte din punct de vedere financiar aceste servicii. Până în prezent îngrijirea acordată pe termen lung a fost parte integrantă a sistemului de protecţie socială doar în anumite State Membre. Germania, Austia şi Luxemburgul sunt cele mai recente exemple. În alte state, ca Italia, organizaţiile non-profit deţin un rol important în oferirea de asistenţă. De asemenea, rolul familiei rămâne important mai ales în ceea ce-i priveşte pe bătrâni şi pe handicapaţi.

În condiţiile în care aceste măsuri vor fi luate în considerare pentru consolidarea sistemelor de sănătate şi pentru realizarea obiectivelor propuse, atâta vreme cât este acceptată şi pusă în practică implicarea economicului, a unei administraţii şi a unui management performant în vederea obţinerii unor rezultate de excepţie, sistemele de sănătate din UE nu vor cunoaşte decât progresul.

7.2.2. Context Naţional

În completarea obiectivelor ce derivă din strategiile, planurile şi programele naţionale de dezvoltare, Strategia Naţională pentru Dezvoltare Durabilă a României Orizonturi 2013-2020-2030 stabileşte direcţiile principale de acţiune pentru însuşirea şi aplicarea principiilor dezvoltării durabile în perioada imediat următoare, printre care:

“Modernizarea accelerată a sistemelor de educaţie şi formare profesională şi de sănătate publică, ţinând seama de evoluţiile demografice nefavorabile şi de impactul acestora asupra pieţei muncii.”

Sistemul de sănătate din România este de tip asigurări sociale şi are ca scop garantarea accesului echitabil şi nediscriminatoriu la un pachet de servicii de bază pentru asiguraţi. În anul 2005, gradul de cuprindere în sistemul Casei Naţionale de Asigurări de Sănătate era de 96,08% în mediul urban şi de 98,25% în zonele rurale. Măsurile de modernizare întreprinse începând cu anul 1998 şi legiferarea reformei sistemului sanitar în 2006 au creat premise pentru îmbunătăţirea serviciilor în acest sector prin descentralizarea unor activităţi, introducerea noţiunii de medic de familie la libera alegere a pacienţilor, dezvoltarea bazei de tratament şi prevenţie şi a accesibilităţii la servicii medicale de calitate, sporirea eficacităţii intervenţiilor de urgenţă. Începând din anul 2008 majoritatea unităţilor sanitare funcţionează în regim autonom, în administraţia autorităţilor locale sau judeţene.

Cu toate acestea, sistemul de sănătate înregistrează disfuncţionalităţi privind capacitatea de a face faţă cerinţelor societăţii moderne datorită infrastructurii precare, gestiunii defectuoase şi insuficienţei cronice a investiţiilor, pe fondul unor probleme socio-economice, de mediu, de nutriţie şi de stres persistente. Deşi în ultimii cinci ani se înregistrează un anumit trend descrescător, potrivit datelor din Raportul asupra Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (2007), România se situează în continuare pe ultimul loc în Europa la indicatorul mortalităţii infantile, cu 13,9 la o mie de născuţi vii în 2006 (17,1 la mie în mediul rural) şi la incidenţa îmbolnăvirilor de tuberculoză (de 10 ori faţă de media UE).

Infrastructura sistemului de ocrotire a sănătăţii se plasează, din punctul de vedere al gradului de acoperire şi al calităţii serviciilor, la un nivel de sub 50% în comparaţie cu cele 10 ţări care au aderat la UE după 2004. Deşi numărul de paturi în spitale este de 6,6 la mia de locuitori (peste media UE de 6,1), majoritatea acestora se află în clădiri de peste 50-100 de ani vechime, insalubre şi inadecvat echipate.

Încadrarea sistemului cu personal medico-sanitar având calificare superioară este net deficitară în România (19,5 medici la 10.000 de locuitori faţă de media UE de 28-29), situaţia fiind încă şi mai serioasă în privinţa cadrelor medii, cu 2,04 la fiecare medic (faţă de 2,66 în Ungaria sau 2,76 în Republica Cehă).

Persistă serioase diferenţe în ceea ce priveşte accesul la serviciile medicale atât sub aspect regional cât şi social, cu o vulnerabilitate mai mare în rândul categoriilor defavorizate. În condiţiile în care peste 40% din populaţie trăieşte în mediul rural, mai puţin de 11% dintre medici îşi desfăşoară activitatea la ţară, de peste cinci ori mai puţini decât în mediul urban.

Ca şi în alte ţări europene, se constată o deteriorare a stării de sănătate mentală şi emoţională, cu puţin peste valorile medii europene, creşterea numărului abuzurilor şidependenţei de substanţe psihoactive, a ratei suicidului şi a factorilor de stres, expansiunea comportamentelor agresive şi violente, inclusiv în rândul minorilor.

Îmbătrânirea generală a populaţiei adaugă presiuni crescânde asupra unui sistem de sănătate şi aşa şubrezit.

Obiectivul naţional stabilit pentru orizontul 2013 a fost definit prin:

"Îmbunătăţirea structurii sistemului de sănătate, a calităţii actului medical şi a îngrijirilor furnizate în cadrul serviciilor de sănătate; ameliorarea stării de sănătate a populaţiei şi creşterea performanţei sistemului de sănătate."

Principalele direcţii de activitate stipulate pe termen scurt, pentru orizontul 2013, aufost:

- Creşterea accesibilităţii la serviciile medicale;
- Creşterea calităţii serviciilor medicale;
- Îmbunătăţirea finanţării sistemului de sănătate;
- Descentralizarea sistemului sanitar;
- Reorganizarea instituţională a Ministerului Sănătăţii Publice, a structurilor din subordinea sau coordonarea sa.

Orizontul 2020 stabileşte un alt obiectiv naţional:

"Atingerea unor parametri apropiaţi de nivelul mediu actual al stării de sănătate a populaţiei şi al calităţii serviciilor medicale din celelalte state membre ale UE; integrarea aspectelor de sănătate şi demografice în toate politicile publice ale României."

Având în vedere ţintele strategice ale sectorului sanitar şi măsurile preconizate pentru perioada anterioară, începând cu anul 2014 vor fi consolidate noile structuri instituţionale, în special pentru asigurarea calităţii serviciilor de asistenţă medicală în condiţiile descentralizării şi managementului pe programe. Se vor iniţia noi măsuri, inclusiv prin iniţiative legislative, pentru fundamentarea deciziilor în domeniul politicilor de sănătate prin analiza performanţei sistemului în funcţie de rezultate, evaluarea tehnologiilor, efectuarea sistematică de cercetări de cost/eficacitate şi cost/beneficiu.

Prin implementarea principalelor programe de sănătate, se prevede continuarea trendului descrescător în privinţa mortalităţii şi morbidităţii infantile şi materne, incidenţei îmbolnăvirilor şi mortalităţii prin boli transmisibile şi prin cancer (scădere cu 50%). În acest scop, se va trece la al doilea val de servicii organizate la nivel populaţional pentru prevenţia secundară (screening) în privinţa cancerului de col uterin, a incidenţei şi mortalităţii prin cancer de sân şi de colon.

Va continua creşterea procesului de acoperire a populaţiei cu servicii de bază cum ar fi asistenţa de urgenţă, creşterea cu 50% a accesului la servicii de asistenţă medico-sanitară (îngrijiri pe termen lung) a populaţiei de vârsta a treia, creşterea acoperirii cu servicii paliative la 60% din necesar şi cu servicii de asistenţă de psihiatrie comunitară la 70% din necesar.

În perspectiva orizontului 2030 se defineşte drept obiectiv naţional:

"Alinierea deplină la nivelul mediu de performanţă, inclusiv sub aspectul finanţării serviciilor de sănătate, al celorlalte state membre ale UE."

România se va alinia, în linii generale, la cerinţele şi standardele UE privind accesul la serviciile de bază privind asistenţa de urgenţă, asistenţa medicală primară, controlul cancerului, asigurarea cu servicii de sănătate mintală la nivelul comunităţii.

În privinţa excluziunii sociale, studiul elaborat de*Comisia Prezidenţială pentru Analiza Riscurilor Sociale şi Demografice din România* (CPARSD 2009) a identificat o serie de grupurisociale marginalizate de la accesul la serviciile de sănătate: familiile a căror sărăcie esteaccentuată de procesele de dezorganizare socială; familiile sărace cu mulţi copii; o mareparte a populaţiei de romi; locuitori săraci ai zonelor rurale izolate care nu au banii necesaripentru a se deplasa în oraşe unde sistemul medical este mai bine organizat, iar serviciilemedicale oferite sunt mult mai variate şi mai calitative (risc accentuat şi de închiderea unorspitale în anul 2011 în oraşele mici şi unele comune); persoanele fără loc de muncă şi lipsitede un venit constant; persoanele fără locuinţă.

7.2.3. Sănătatea în municipiul Deva

Potrivit datelor furnizate de către Direcţia de Sănătate Publică a judeţului Hunedoara, municipiul Deva beneficiază de un singur spital, Spitalul Judeţean de Urgenţă Deva şi un ambulatoriu de specialitate, Serviciul de Ambulanţă Judeţean Hunedoara, ambele aflate în sectorul public. În anul 2009, Spitalul Judeţean de Urgenţă Deva dispune de un număr de 828 paturi, iar personalul medical cuprinde un număr de 154 medici şi 520 persoane care alcătuiesc personalul mediu sanitar.

Serviciul de Ambulanţă Judeţean Hunedoara cuprinde staţia centrală Deva şi 10 substaţii în localităţile: Ilia, Hunedoara, Călan, Petroşani, Vulcan, Lupeni, Brad, Orăştie, Haţeg, Pui. Personalul medical cuprinde 29 medici şi 125 persoane care alcătuiesc personalul mediu sanitar.

Începând cu data de 01.07.2009, Consiliul Local Deva prin Serviciul Public Local de Asistenţă Socială a preluat personalul medico-sanitar din cadrul cabinetelor şcolare din unităţile de învăţământ local, conform Ordonanţei nr.162/2008 privind transferul ansamblului de atribuţii şi competenţe exercitate de Ministerul Sănătăţii Publice către autorităţile administraţiei publice locale.Personalul medico–sanitar care îşi desfăşoară activitatea în cadrul cabinetelor şcolare din unităţile de învăţământ asigură asistenţă medicală preventivă şi curativă constând în:examinare medicală; supraveghere epidemiologică; tratamente; campanii de vaccinare; verifică condiţiile de igienă din spaţiile de învăţământ; verifică condiţiile de alimentaţie din cantinele şcolare.

Analiza principalilor indicatori statistici privind sistemul de sănătate publică din cadrul munipiului Deva se va realiza pe baza datelor furnizate de Institutul Naţional de Statistică, înregistrate în Fişa localităţii municipiului Deva, prezentate în Anexa 3.

O primă analiză se referă la ***personalul medical***, pe baza datelor din Tabelul A – Anexa 3. Astfel, în timp ce numărul medicilor din sistemul public a înregistrat fluctuaţii de la an la an, valoarea finală a intervalului pentru care se dispune de date de analiză, 219în anul 2011, înregistrând o scădere cu 17,36% faţă de valoarea aferentă începutului intervalului de analiză – 265 medici medici în anul 2000. Graficul din Figura 7.17 ilustrează această evoluţie.

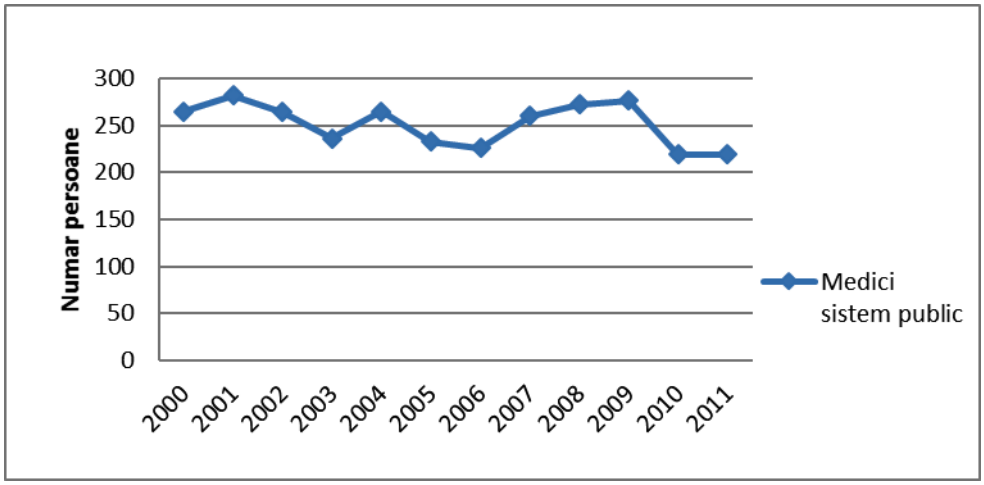

Fig. 7.18. Evolutia numarului medicilor din sistemul public de sanatate

Sursa: Fișa localității, Municipiul Deva

O evoluţie cu conexiune directă s-a înregistrat la categoria medicilor de familie din sectorul public în comparaţie cu medicii de familie din sectorul public. Vom analiza această relaţie pe perioada 2004-2011, pentru care datele statistice la dispoziţie sunt relevante. Astfel, descreşterea de la 45 la 4 medici de familie din sectorul public, pe perioada analizată, este urmată cu consecvenţă de creşterea numărului de medici de familie din mediul privat, de la 11 la 36. Graficul din Figura 7.19 prezintă această evoluţie.

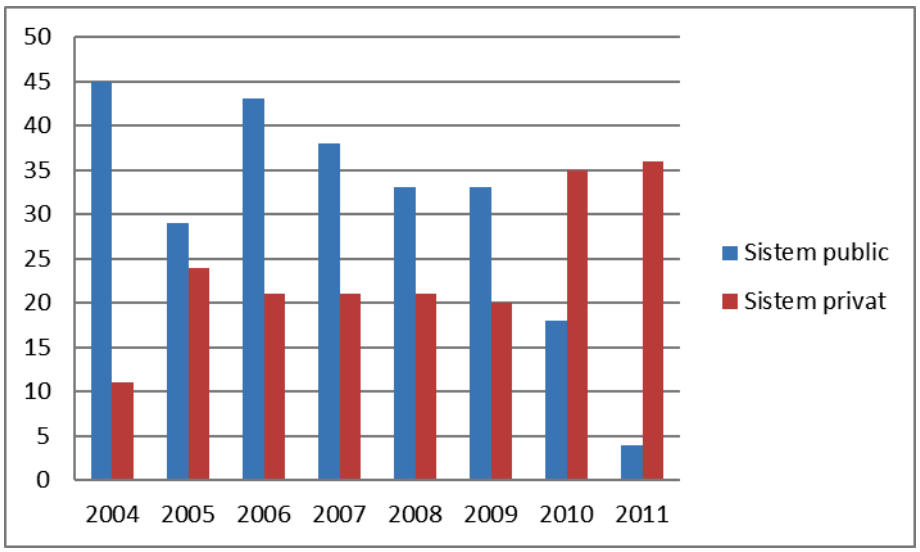

Fig. 7.19. Evolutia numarului de medici de familie din sistemul public/privat

Sursa: Fișa localității, Municipiul Deva

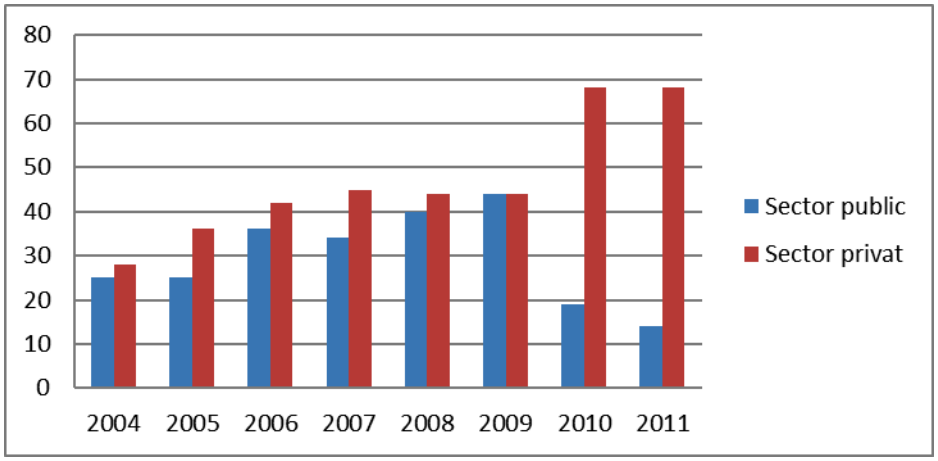

Fig. 7.20. Evolutia numarului de medici stomatologi, sector public/sector privat

Sursa: Fișa localității, Municipiul Deva

O situaţie similară s-a înregistrat şi la categoria stomatologilor – sector public faţă de sectorul privat. Astfel, dacă ne referim tot la perioada 2004-2011, descreşterea stomatologilor din sistemul public de la 25 la 14, concomitent cu creşterea numărului stomatologilor din sectorul privat, de la 28 la 68 medici. Graficul din Figura 7.20 prezintă această evoluţie corelată.

Farmaciştii au avut aceeaşi evoluţie – sistem public/sistem privat, respectiv descreştere de la 16 la 5 în sistemul public şi creştere de la 51 la 93 în sectorul privat (Figura 7.21).

În schimb, personalul mediu sanitar a oscilat de la an la an, fără să poată fi stabilită o regulă generală de evoluţie a numărului acestuia în sectorul public, respectiv sectorul privat. Astfel, dacă în sectorul public erau 794 persoane în anul 2004, la sfârşitul perioadei de analiză, deci în acest caz 2011, erau 633 de persoane. În sectorul privat, de la 103 persoane în 2004 s-a trecut la 109 persoane în 2011, cu o scădere în 2006 până la 39 de persoane.

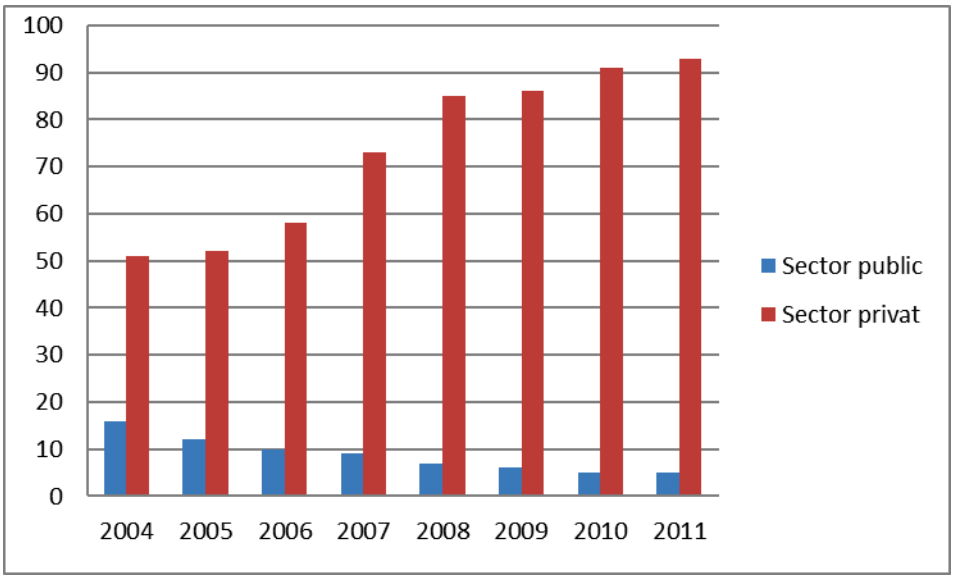

Fig. 7.21. Evolutia numarului de farmacisti , sector public/sector privat

Sursa: Fișa localității, Municipiul Deva

Referitor la capacitatea de spitalizare, ne vom referi la numărul de paturi în spitale şi vom analiza perioada 2001-2012. Tendinţa este clară în acest caz, prin trecerea de la 1.053 paturi în spitale în 2001, la 778 paturi în 2012, deci o scădere cu 26% (Figura 7.22).

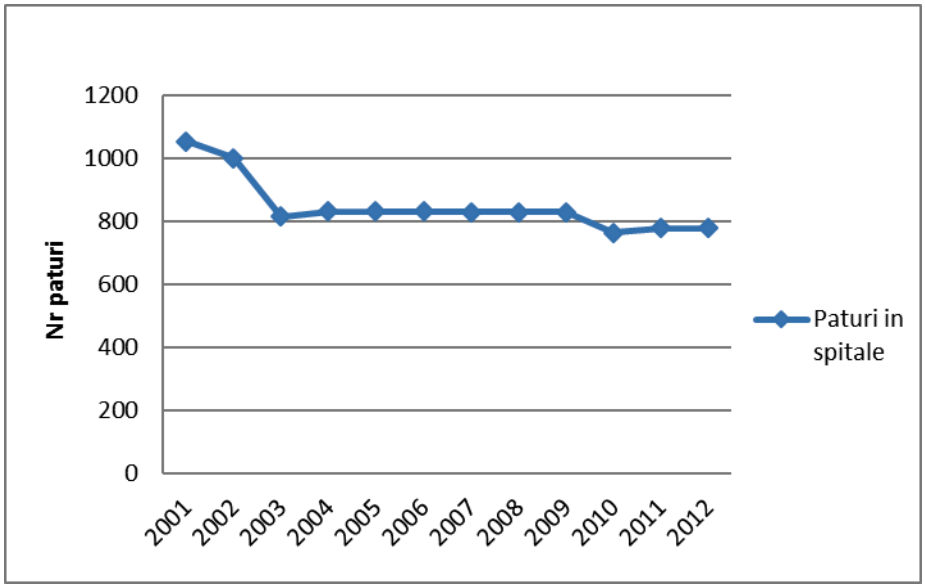

Fig. 7.22. Evolutia numarului de paturi in spitale

Sursa: Fișa localității, Municipiul Deva

Unităţile medicale au cunoscut o trecere de la sectorul public spre cel privat, situaţie care poate fi exemplificată prin evoluţia mai multor categorii de unităţi medicale. Dintre acestea ne vom referi la cabinetele medicale de specialitate şi cabinetele medicale de familie.

Cabinetele medicale de specialitate din sectorul public au scăzut în perioada 2003-2011, de la 35 la 3 cabinete, în timp ce în sectorul privat au crescut de la 17 la 89 (Figura 7.23).

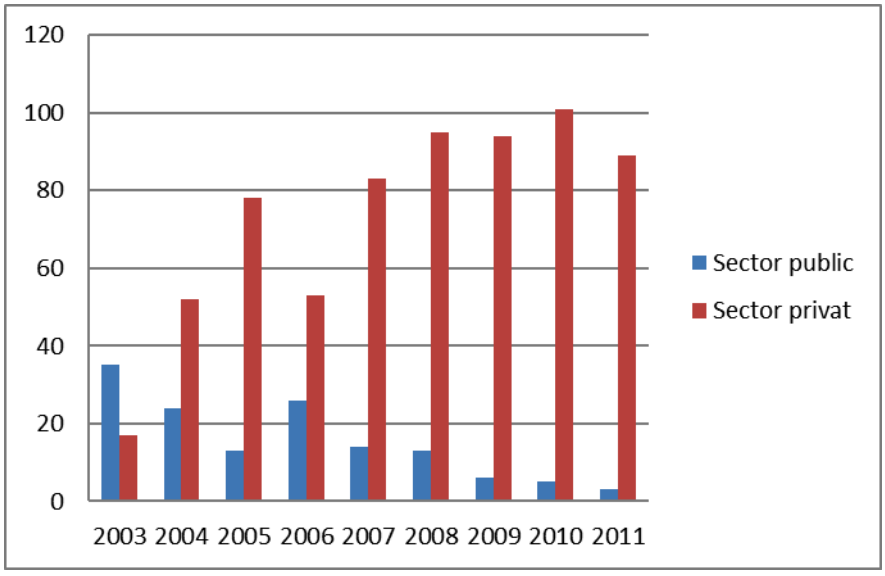

Fig. 7.23. Evolutia numarului cabinetelor medicale de specialitate, sector public/sector privat

Sursa: Fișa localității, Municipiul Deva

O situaţie similară au înregistrat şi cabinetele medicale de familie. În acest caz, dacă ne referim la perioada 2004-2011, în sistemul public a avut loc o scădere de la 43 la 2 cabinete, iar în sistemul privat evoluţia a fost inversă, prin creştere de la 11 la 36 cabinete (Figura 7.24).

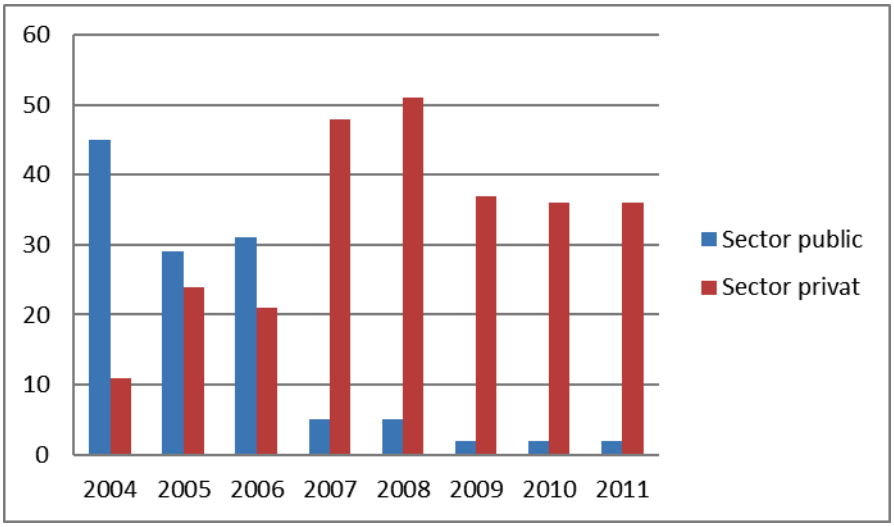

Fig. 7.24. Evolutia numarului de cabinete medicale de familie, sector public/sector privat

Sursa: Fișa localității, Municipiul Deva

Unităţile medicale de tip cabinete stomatologice au avut o evoluţie clar orientată spre mediul privat, fiind preponderente numeric chiar de la începutul perioadei analizate. Astfel, în perioada 2003-2011 în sistemul public s-a trecut de la un număr de 18 cabinete la 8 cabinete, iar în aceeaşi perioadă cabinetele stomatologice particulare au crescut de la 29 la 58 de cabinete. În Figura 7.25 se poate observa evoluţia cabinetelor stomatologice.

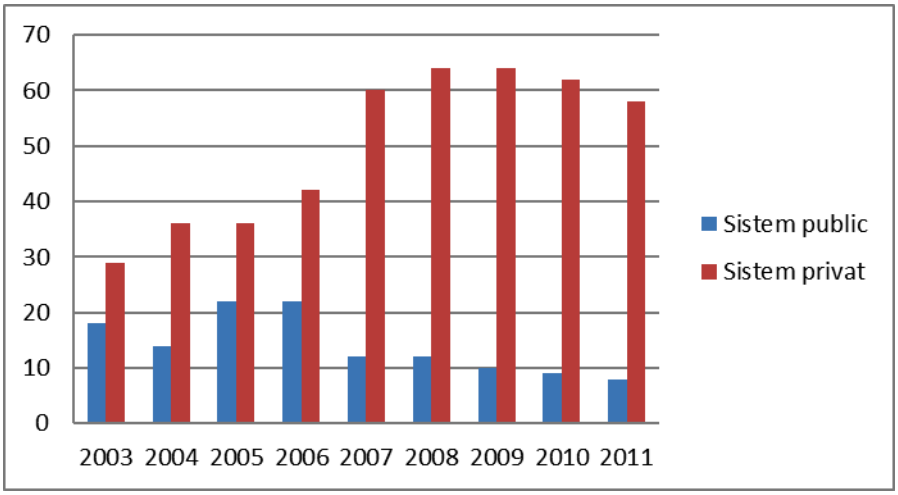

Fig. 7.25. Evolutia numarului de cabinete stomatologice, sistem public/sistem privat

Sursa: Fișa localității, Municipiul Deva

Datele statistice din perioada 2000-2011 referitoare la farmacii reflectă de asemenea o dezvoltare a sistemului privat, prin trecerea de la 21 de farmacii private în anul 2000 la un număr de 31 de farmacii în 2011. Concomitent, farmaciile publice au trecut de la 2 în 2000, la 1 în 2011, cu creştere în interiorul intervalului la 3 (anii 2001 şi 2003), respective 4 (anul 2007). Graficul din Figura 7.26 exprimă această evoluţie.

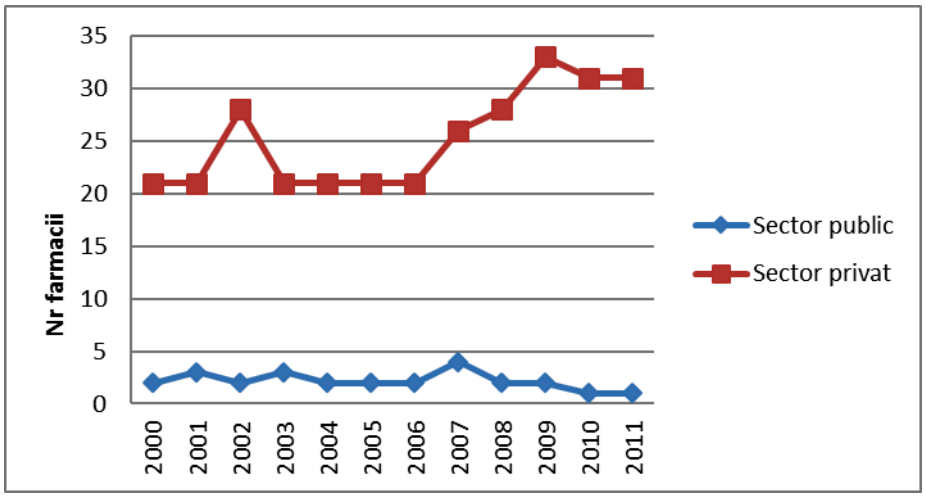

Fig. 7.26. Evolutia numarului de farmacii, sector public/sector privat

Sursa: Fișa localității, Municipiul Deva

Laboratoarele medicale au înregistrat o evoluţie mai lentă şi puţin diferită de trendul evidenţiat la celelalte caracteristici analizate. Astfel, laboratoarele private au rămas în număr de 5, cu unele treceri în interiorul perioadei spre 6, în timp ce laboratoarele publice au crescut numeric de la 8 în 2006, la 12 în 2011. Laboratoarele de tehnică dentară au fost preponderant private, în general 8 laboratore (numai în 2001 au fost 9 laboratoare).

7.2.4. Direcţii strategice de sănătate publică

În concordanţă cu **Strategia Naţională de Sănătate**, în cadrul ariei strategice „Sănătate publică”, Direcţia de Sănătate Publică a judeţului Hunedoara urmăreşte:

⇒ *prin **Programul Naţional VI,** îmbunătăţirea sănătătii materne, neonatale și a copilului (indicatori demografici pe 11 luni comparativ):*

- 2012 natalitate: 3024 nasteri /judeţ; municipiul Deva 687 nasteri;
- 2012 mortalitate:4921 decese/judeţ; municipiul Deva 1261 decese;
- 2013 natalitate : 2614 nasteri /judeţ; municipiul Deva 632 nasteri;
- 2013 mortalitate:4455 decese/judeţ; municipiul Deva 1151 decese;
    - Prin acest program se urmareste conştientizarea şi educarea populaţiei privind soluţiile eficace cu caracter preventiv (primar, secundar sau terţiar); în acest

context, DSP a desfasurat 35 de acţiuni împreună cu instituţiile cu care are protocoale de colaborare.

⇒ *prin Programul Naţional PN I:*

- Programul naţional de imunizare:
  - Subprogramul de vaccinări obligatorii;
  - Subprogramul de vaccinări opţionale pentru grupele de risc;
- Programul naţional de supraveghere şi control al bolilor transmisibile prioritare;
- Programul naţional de prevenire, supraveghere şi control al infecţiei HIV;
- Programul naţional de prevenire, supraveghere şi control al tuberculozei;
- Programul naţional de supraveghere şi control al infecţiilor nosocomiale şi monitorizare autilizării antibioticelor şi a antibioticorezistenţei;

⇒ *prin Programul Naţional PN IV:*

- Programul naţional de depistarea precoce activă a cancerului de col uterin;
- Programul naţional de sănătate mintală şi profilaxie în patologia psihiatrică;
- Programul naţional de transplant de organe, ţesuturi şi celule de origine umană:
  - Subprogramul de transplant de organe, ţesuturi şi celule de origine umană;
  - Subprogramul de transplant de celule stem hematopoietice periferice şi centrale;
  - Subprogramul de fertilizare în vitro şi embriotransfer;
- Programul naţional de boli endocrine;
- Programul naţional de tratament pentru boli rare;
- Programul naţional de management al Registrelor naţionale;

Prin PN I şi PN IV se realizează:

- Controlul eficace al epidemiilor şi supravegherea bolilor transmisibile, inclusiv cu accent pe bolile transmisibile cu povară relativ mare în populaţie;
- Reducerea poverii prin boli netransmisibile evitabile, inclusiv intervenţii privind patologii cronice istoric neglijate (cancer, boli cardiovasculare, diabet, sănătatea mintală, boli rare).

⇒ *prin **Programul Naţional PN II -**Sănătatea în relaţie cu mediul- se realizeaza activităţi de monitorizare a factorilor de mediul , viaţă şi muncă.*

⇒ *prin **Programul Naţional PN II -**Sănătatea în relaţie cu mediul- se realizeaza activităţi de monitorizare a factorilor de mediul , viaţă şi muncă.*

Prin ***aria strategică 2: Servicii de sănătate*** se realizeaza legatura cu Ministerul Sanatatii privind:

- Dezvoltarea în continuare a unui sistem de servicii de asistenţă comunitară de bază destinate grupurilor vulnerabile;

În judeţul Hunedoara există un numar de 20 de asistenti comunitari şi 2 mediatori sanitari, dar niciunul în municipiul Deva.

- Creşterea eficacităţii şi diversificarea serviciilor de asistenţă medicală primară;

În judeţul Hunedoara există:

  - 244 de cabinete medicale ale medicilor de familie;
  - 240 cabinete medicale de medici stomatologi;
  - 4 centre de permanenta ale medicilor de familie,

care ajuta foate mult la degrevarea serviciilor de urgenta prespitalicesti şi spitalicesti, şi care pot să asigure astfel medicina de urgenta pentru cazurile în care viaţa pacientilor este în pericol;

Niciunul nu funcţionează în municipiul Deva.

- Consolidarea calităţii şi eficacitatii serviciilor furnizate în ambulatorul de specialitate;

Pe lângă cele 9 ambulatorii integrate ale spitalelor din judeţ,functioneaza şi 251 de cabinete medicale ale medicilor specialisti din care 88 în Deva.

- Creşterea gradului de siguranţă a populaţiei prin consolidarea sistemului integrat de urgenţă şi asigurarea accesibilităţii la asistenţa medicala de urgenţă adecvată în mod echitabil;

În jud.Hunedoara funcţionează 3 Unitati de primiri urgente (Spitalul judeţean Deva, Spitalul Hunedoara şi Spitalul Petrosani) şi 5 Compartimente de primiri urgenta, la spitaleledin Brad, oraştie, Hateg,Vulcan,Lupeni.

- Creşterea accesului la servicii de reabilitare, recuperare, paliaţie şi de îngrijiri petermen lung;

A fost redeschis spitalul Petrila, ca sectie exterioara a Spitalului Petrosani, singura sectie din judeţ unde se asigura paliaţie şi de îngrijiri pe termen lung.

- Crearea de reţele de furnizori de asistenţă medicală

Deschiderea RMN în municipiul Deva – clinica privata care asigura servicii paraclinice de RMN; astfel bolnavii care au nevoie de aceste investigatii nu mai este necesar să se deplaseze până le Petrosani sau Arad.

Prin aria strategică 3 – Măsuri transversale se realizează

- Dezvoltarea guvernanţei sistemului de sănătate, inclusiv monitorizarea şi evaluarea performanţei acestuia;
- Întărirea colaborării intersectoriale (Sănătate în toate politicile) prin realizarea de colaborări între instituţiile din judeţ şi DSP judeţ Hunedoara.

7.3. Asistenţa socială

7.3.1. Sistemul de asistenţă socială

Asistenţa socială este componenta non-contributivă a sistemului de protecţie socială şi reprezintă ansamblul de instituţii şi măsuri prin care statul, autorităţile publice ale administraţiei locale şi societatea civilă asigură prevenirea, limitarea sau înlăturarea efectelor temporare sau permanente ale unor situaţii care pot genera marginalizarea sau excluderea socială a unor persoane.Obiectivul principal al sistemului de asistenţă social îl constituie protejarea persoanelor care, datorită unor motive de natură economică, fizică, psihică sau socială, nu au posibilitatea să îşi asigure nevoile sociale, să îşi dezvolte propriile capacităţi şi competenţe pentru participarea activă la viaţa socială.

Cadrul instituţional

Adoptarea *Legii nr.705/2001* privind sistemul naţional de asistenţă socială a constituit pasul decisiv în crearea coerenţei legislative şi instituţionale în acest domeniu.

Principalele direcţii ale sistemului nou creat sunt:

1. *O nouă abordare a construcţiei instituţionale după principiul „pâlniei”:*

La nivel central, politica de asistenţă socială este coordonată de *Ministerul Muncii, Solidarităţii Sociale şi Familiei,* şi este realizată de mai multe instituţii guvernamentale cu rol sau cu unele atribuţii în domeniu (*Ministerul Sănătăţii*, *Ministerul Justiţiei,Ministerul Administraţiei şi Internelor, Ministerul Educaţiei şi Cercetării* şi alte instituţii centrale).

Coordonarea concertată a domeniului asistenţei sociale s-a realizat odată cu trecerea în subordinea Ministerului Muncii, Solidarităţii Sociale şi Familiei a Autorităţii Naţionale pentru Persoanele cu Handicap, a Autorităţii Naţionale pentru Protecţia Copilului şi Adopţie şi a Agenţiei Naţionale pentru Protecţia Familiei, începând cu anul 2003.

Din anul 2005 funcţionează *Colegiul pentru coordonarea asistenţei sociale*care este coordonat de ministrul muncii, solidarităţii sociale şi familiei. Colegiul asigură caracterul unitar al politicii generale în domeniul asistenţei sociale, cât şi în ceea ce priveşte politicile sectoriale.

La nivel local (judeţ şi localitate) sistemul de asistenţă socială este integrat şi unitar, prin coordonarea activităţilor desfăşurate de Ministerul Muncii, Solidarităţii Sociale şi Familiei prin direcţiile sale teritoriale şi serviciul public de asistenţă socială din subordinea consiliilor judeţene şi locale, înfiinţat în baza *Hotărârii Guvernului nr. 90/2003pentru aprobarea Regulamentului-cadru de organizare şi funcţionare a serviciului public de asistenţă socială* şi *Legii nr.272/2004 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului.*

2. *Descentralizarea asistenţei sociale la nivel de autoritate locală.*

Autorităţile locale primesc responsabilităţi accentuate în stabilirea drepturilor de asistenţă socială, cât şi în furnizarea suportului financiar şi în servicii. În acelaşi timp, se

consolidează rolul consiliilor judeţene în dezvoltarea activităţii de asistenţă socială la nivel judeţean şi în organizarea şi susţinerea activităţilor de asistenţă socială la nivel local.

Activitatea de protecţie a drepturilor copilului şi a persoanelor cu handicap sunt apanajul direcţiilor generale de asistenţă socială şi protecţia copilului din subordinea consiliilor judeţene.

3. *Organizarea sistemului naţional de servicii de asistenţă socială se întemeiază pe următoarele principii fundamentale:Centrarea pe familie şi comunitate; Organizarea comunitară; Parteneriatul; Complementaritatea; Diversificarea activităţilor pe măsura creşterii resurselor.*

Principiile care stau la baza serviciilor sociale

Solidaritatea socială: intreaga comunitate participa la sprijinirea persoanelor care nu isi pot asigura singure nevoile sociale.

Centrarea pe familie şi comunitate: are ca obiectiv intarirea şi dezvoltarea mediilor naturale de viaţă ale persoanelor (familia şi comunitatea). Din această perspectiva, finalitatea serviciilor sociale este dezvoltarea capacităţilor individuale de funcţionare şi o mai buna integrare socială a individului cât şi realizarea unui mediu social suportiv.

Abordarea globala: porneşte de la premiza ca problemele unei persoane, familii sau comunităţi sunt interdependente şi nu se pot trata separat. Din acest motiv, interventia lucratorului social va porni de la diagnoza bazata pe o intelegere globala a tuturor problemelor existente şi, acolo unde este nevoie, interventia lui va fi completata de servicii de asistenţă socială de tip specializat.

Organizarea comunitara: necesitatea de eficientizare a serviciilor sociale prin organizarea lor la nivelul judeţului şi comunităţilor locale, prin preluarea lor de către autorităţile publice locale sau la nivel zonal iar, acolo unde nu se poate, prin realizarea unui parteneriat între mai multe comunităţi.

Parteneriatul: activand o larga participare a mai multor instituţii, organizatii, autorităţi, prieteni, vecini, colegi, familie, alti reprezentanţi ai societăţii civile, a tuturor actorilor comunitari în vederea realizarii obiectivelor propuse.

***Complementaritatea*:** este realizată între sistemul public şi cel neguvernamental. Sistemul public garanteaza acoperirea drepturilor sociale, dezvolta şi organizeaza serviciile prevazute de lege şi susţine financiar acţiunile organizatiilor neguvernamentale. Astfel, atât sistemul public de servicii sociale, cât şi cel non-guvernamental, se inscriu într-o politică socială unitară, coerentă, de sprijin eficient a celor aflaţi în nevoie.

Lucrul în echipa: bazat pe actiunea comuna a mai multor specialisti din domenii diferite care pot da raspuns problemelor complexe ale beneficiarilor. Resursele importante ale activităţii eficiente în echipa sunt suportul reciproc profesional şi uman, consultarea, luarea împreună a deciziilor cu privire la abordarea fiecarui caz.

***Diversificarea activităţilor pe masura creşterii resurselor*:** sistemul de servicii sociale reprezintă un cadru instituţional structurat în care activităţile se diversifica pe masura aparitiei de noi resurse sau de noi probleme; diversificarea problematicii necesita crearea unui management eficient şi eficace de sistem şi nu trebuie să conduca la înfiinţarea de noi instituţii noi, axate doar pe o anume nevoie sau categorie de beneficiar.

Masuri de asistenţă social

Din punct de vedere al măsurilor de asistenţă socială aceastea se împart în:

⇒ *prestaţii de asistenţă socială (alocaţii familiale, ajutoare şi indemnizaţii)*

⇒ *şi servicii sociale.*

A. Prestaţiile de asistenţă socială reprezintă transferuri financiare care pot fi acordate pe o perioadă determinată şi cuprind: alocaţii familiale, ajutoare sociale, indemnizaţii.

Alocaţiile familiale se acordă familiilor cu copii şi au în vedere, în principal, naşterea, educaţia şi întreţinerea copiilor.

Ajutoarele sunt prestaţii acordate în bani şi în natură persoanelor sau familiilor ale căror venituri sunt insuficiente pentru acoperirea nevoilor minime şi se materializează în :

- ajutorul social acordat în baza *Legii nr.416/2001*privind venitul minim garantat;
- ajutorul pentru încălzirea locuinţei acordat în baza Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.5/2003privind acordarea de ajutoare pentru încălzirea locuinţei, precum şi a unor facilităţi populaţiei pentru plata energiei termice, cu modificările şi completările ulterioare;
- ajutorul bănesc pentru achiziţionarea unei centrale termice individuale sau a unui arzător automatizat, în baza OUG nr.91/2005privind instituirea Programului de acordare a unor ajutoare băneşti populaţiei cu venituri reduse care utilizează pentru încălzirea locuinţei gaze natural;
- ajutorul rambursabil pentru refugiaţi.

Indemnizaţiile se acordă persoanelor pentru favorizarea incluziunii sociale şi asigurării unei vieţi autonome şi pot fi:

- alocaţia socială pentru adulţii nevăzători cu handicap grav sau accentuat.
- indemnizaţia pentru însoţitorul adultului nevăzător cu handicap grav
- indemnizaţia pentru adulţii nevăzători cu handicap grav salariaţi;
- indemnizaţia cuvenită adulţilor cu handicap grav sau accentuat alţii decât nevăzătorii.
- indemnizaţia lunară de hrană pentru copii şi adulţi infectaţi/bolnavi HIV/SIDA.

Finanţarea prestaţiilor de asistenţă socială se realizează, în principal, din bugetul de stat şi din bugetele locale, conform legilor speciale care reglementează acordarea acestor prestaţii.

B. Serviciile sociale reprezintă ansamblul complex de măsuri şi acţiuni realizate pentru a răspunde nevoilor sociale ale persoanelor, familiilor, grupurilor sau comunităţilor în vederea prevenirii şi depăşirii unor situaţii de dificultate, vulnerabilitate sau dependenţă pentru creşterea calităţii vieţii şi promovarea coeziunii sociale.

Serviciile sociale, alături de prestaţiile sociale, precum şi de alte sisteme de securitate socială, intervin pentru soluţionarea unor probleme potenţial generatoare de excluziune socială.

Serviciile sociale sunt asigurate de către autorităţile administraţiei publice locale, precum şi de persoane fizice sau persoane juridice publice ori private.

Furnizarea serviciilor sociale se bazează pe principii, cum sunt : solidaritatea socială, centrarea pe familie şi comunitate, abordarea globală, organizarea comunitară, parteneriatul, complementaritatea şi lucrul în echipă.

Tipurile mari de servicii sociale sunt:

- servicii cu caracter primar care au drept scop prevenirea sau limitarea unor situaţii de dificultate sau vulnerabilitate care pot duce la marginalizarea sau excluziunea socială ;
- servicii specializate care au drept scop menţinerea, refacerea sau dezvoltarea capacităţilor individuale pentru depăşirea unei situaţii de nevoie socială.

Finanţarea serviciilor sociale se realizează, în principal, din bugetele locale, bugetul de stat, contribuţiile beneficiarilor, sponsorizări şi donaţii.

7.3.2. Asistenţa socială locală

Reprezentanţii instituţiilor din cadrul sistemului de asistenţă socială aparţinând autorităţilor administraţiei publice locale şi judeţene abordează, printr-un efort concentrat împreună cu reprezentanţii instituţiilor cu atribuţii specifice şi cu aportul societăţii civile, un model care se cere pus în practică, un model pentru modificări structurale compatibile cu standardale Uniunii Europene.

Principalii furnizori publici de servicii socialeacreditaţi sunt:

⇒ *Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Hunedoara, serviciu specializat la nivel judeţean;*

⇒ *Direcţia de Asistenţă Socială, la nivelul Consiliului Local al Municipiului Deva.*

Furnizorii publici de servicii sociale fac obiectul *Registrului electronic unic al serviciilor sociale,* care este apanajul Ministerului Muncii, Familiei şi Protecţiei Sociale - Politici familiale, incluziune şi asistenţă socială

*Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Hunedoara*asigură aplicarea politicilor sociale la nivel judeţean, în domeniul protecţiei copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum şi oricăror persoane aflate în nevoie.*Direcţia de Asistenţă Socială Deva,*aflată în subordinea *Consiliului Local al Municipiului Deva,* are rolul de a identifica şi soluţiona probleme sociale ale comunităţii din domeniul protecţiei

copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum şi ale altor persoane aflate în situaţii de nevoie socială.

A.Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Hunedoara. Prin intermediul acestui serviciu specializat se oferă o gamă largă de servicii de asistenţă social, acoperitoare pentru spectrul larg al problemelor sociale din cadrul judeţului Hunedoara. Pentru a oferi o imagime integratoare asupra acestora, ne vom referi la ansamblul acestor servicii, deşi unele au sediile în alte localităţi din cadrul judeţului.

Aceasta deoarece ele reprezintă servicii la dispoziţia întregii populaţii a judeţului, inclusiv a locuitorilor municipiului Deva, deci constituie structuri viabile care pot fi accesate în condiţiile încadrării în prevederile reglementărilor aferente serviciului social respectiv.

Aceste servicii sunt:

- Centre de ingrijire şi asistenţă pentru persoane cu handicap
- Servicii sociale specializate acordate în cadrul Centrelor de ingrijire şi asistenţă socială nr.1, nr.2 şi nr.3 Paclisa
- Serviciul de management de caz, plasamente, asistenti maternali profesionisti
- Centrul de plasament pentru copilul cu handicap Hunedoara, Strandului
- Retea servicii de tip familial - Apartament Familial Deva
- Centrul de primire în regim de urgenta – Deva
- Apartamentul Familial Calan
- Centrul de plasament pentru copilul cu handicap din Vulcan
- Retea servicii de tip familial Valea-Jiului - Apartamente Familiale din Vulcan, Apartament Familial din Petrila
- Casa familiala din Hunedoara; Centru de plasament din Lupeni
- Centrul de orientare, supraveghere şi sprijinire a reintegrarii sociale a copilului - Cuore Petrosani
- Echipe mobile de intervenţie rapida în cazuri de abuz, neglijare şi exploatare
- Centrul de plasament din Hateg
- Centrul de prevenire şi intervenţie împotriva abuzului şi neglijarii oraştie
- Centrul de integrare prin terapie ocupationala din Simeria Veche
- Locuinte protejate oraştie Pricaz
- Serviciul de recuperare pentru copii şi adulţi Deva, Bariţiu
- Centrul de plasament din cadrul Complexului de servicii oraştie
- Cămin pentru persoane varstnice Pui
- Casa familiale pentru copii cu dizabilitati şi Centrul specializat pentru copii cu dizabilitati din Hunedoara, Centrul maternal din Hunedoara

- Centrul de recuperare pentru copii cu dizabilitati din Hunedoara
- Compartimentul adoptii, postadoptii, coordonare CL şi ONG
- Aplicarea politicilor şi strategiilor de asistenţă socială în domeniul protecţiei copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum şi oricaror persoane aflate în nevoie Deva
- Centrul de ingrijire şi asistenţă Bretea Strei
- Centrul de plasament din Brad
- Serviciul Evaluare complexa a Copilului
- Serviciul de evaluare complexa a Persoanelor Adulte cu Handicap Deva
- Retea servicii de tip familial Deva - Apartament familial din Hunedoara

Fiecare din aceste structuri din organigrama Direcţiei Generale de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Hunedoara acordă servicii specifice, conform menţiunilor din Tabelul 7.6.

Tabel 7.6. Furnizori publici de servicii sociale - Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Hunedoara

Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal	**Tipuri de situaţii**	**Tipuri de locaţii**
Centre de ingrijire şi asistenţă pentru persoane cu handicap		
Adulţi	Handicap	Centre rezidentiale, publice sau private
Tipuri de servicii oferite: Identificare şi evaluare; Servicii de recuperare şi reabilitare; Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de ingrijire social- medicala de natura medicala; Servicii de ingrijire social-medicala de natura socială; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale; Servicii de baza pentru activităţile zilnice; Fizioterapie; Masaj; Ergoterapie sau terapie ocupationala; Alte servicii de recuperare şi reabilitare; Consiliere Psihologica;		
Personal: asistent medical; asistent social; infirmiera; medic medicina generala/medic specialist; personal administrativ; psiholog; instructor ergoterapie;		
Servicii sociale specializate acordate în cadrul Centrelor de ingrijire şi asistenţă socială nr.1, nr.2 şi nr.3 Paclisa		
Adulţi	Handicap	Centre rezidentiale, publice sau private
Tipuri de servicii oferite: Identificare şi evaluare; Servicii de recuperare şi reabilitare; Servicii de ingrijire social- medicala de natura medicala; Kinetoterapie; Ergoterapie sau terapie ocupationala; Alte servicii de recuperare şi reabilitare;		
Personal: infirmiera; asistent medical; asistent social; pedagog social/pedagog de recuperare; medic medicina generala/medic specialist;		

Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal	**Tipuri de situaţii**	**Tipuri de locaţii**
Serviciul de management de caz, plasamente, asistenti maternali profesionisti		
Copii 17-18 ani; Copii 7-16 ani; Copii 0-6 ani; Tineri 18-26;	Abuz (violenta) şi neglijare; Neglijare; Risc de separare de parinti; Situaţie de dificultate în Familie; Abandon;	Servicii publice specializate;
Tipuri de servicii oferite: Identificare şi evaluare; Reintegrare Familie;		
Personal: Asistent social; jurist; psiholog;		
Centrul de plasament pentru copilul cu handicap Hunedoara, Strandului		
Copii 0-6 ani; 7-16 ani; 17-18 ani; Tineri 18-26;	Handicap; sărăcie; Neglijare;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Identificare şi evaluare; Gazduire pe perioada nedeterminata; Consiliere Psihologica; Kinetoterapie; Personal;		
Personal: psiholog; asistent medical; kinetoterapeut;		
Retea servicii de tip familial - Apartament Familial Deva		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Situatie de dificultate în Familie;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Consiliere Psihologica; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Personal;		
Personal: educator/educator specializat; asistent social; psiholog;		
Centrul de primire în regim de urgenta – Deva		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Abuz (violenta) şi neglijare; Neglijare; Situaţie de dificultate în Familie;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Consiliere Psihologica; Reintegrare Familie; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Reintegrare Comunitate; Gazduire pe perioada determinata; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Personal;		
Personal: psiholog; asistent social; asistent medical;		
Apartamentul Familial Calan		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Separare de parinti;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Consiliere Socială; Consiliere Psihologica; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate;		

Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal	**Tipuri de situaţii**	**Tipuri de locaţii**
Personal: psiholog; educator; asistent social;		
Centrul de plasament pentru copilul cu handicap din Vulcan		
Copii 0-6; 7-16 ; 17-18 ani;	Handicap; Separare de parinti;	Centre de zi, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale; Alte servicii de recuperare şi reabilitare; educaţie socială; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber;		
Personal: psiholog; asistent social; educator; asistent medical;		
Retea servicii de tip familial Valea-Jiului - Apartamente Familiale din Vulcan, Apartament Familial din Petrila		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Situatie de dificultate în Familie; Separare de parinti;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Consiliere Psihologica; Reintegrare Familie; educaţie socială; Suport şi acompaniament; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale;		
Personal: psiholog; asistent social; educator;		
Casa familiala din Hunedoara; Centru de plasament din Lupeni		
Copii 0-6 ani;	Situatie de dificultate în Familie;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Consiliere Psihologica; educaţie socială; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale;		
Personal: psiholog; asistent social;		
Centrul de orientare, supraveghere şi sprijinire a reintegrarii sociale a copilului - Cuore Petrosani		
Copii 7-16 ani;	Delincventa;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Identificare şi evaluare; Consiliere Psihologica; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale;		
Personal: psiholog; asistent social;		
Echipa mobilă de intervenţie rapida în cazuri de abuz, neglijare şi exploatare		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Abuz (violenta) şi neglijare; Neglijare;	Alte locaţii; La domiciliu;
Tipuri de servicii oferite: Consiliere Socială; Consiliere Psihologica; Identificare şi evaluare; Informare în domeniu;		

Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal	**Tipuri de situaţii**	**Tipuri de locaţii**
Personal: asistent social; psiholog;		
Centrul de plasament din Hateg		
Copii 0-6 ani;	Situatie de dificultate în Familie;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Identificare şi evaluare; Consiliere Psihologica; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Gazduire pe perioada nedeterminata;		
Personal: asistent social; psiholog; educator/educator specializat; asistent medical;		
Centrul de prevenire şi intervenţie împotriva abuzului şi neglijarii oraştie		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Situatie de dificultate în Familie;	Centre de zi, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Identificare şi evaluare; Reintegrare Familie; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Consiliere Socială;		
Personal: asistent social; psihopedagog; asistent medical;		
Centrul de integrare prin terapie ocupationala din Simeria Veche		
Adulţi;	Handicap;	Centre de zi, publice sau private; Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Consiliere Psihologica; Ergoterapie sau terapie ocupationala; Suport şi acompaniament; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Gazduire pe perioada nedeterminata; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber;		
Personal: asistent medical; educator/educator specializat; asistent social; medic medicina generala/medic specialist; instructor de educaţie;		
Locuinte protejate oraştie Pricaz		
Adulţi;	Handicap;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Identificare şi evaluare; Consiliere Psihologica; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de ingrijire social- medicala de natura medicala;		
Personal: psiholog; asistent medical; personal administrativ;		
Serviciul de recuperare pentru copii şi adulţi Deva, Bariţiu		
Adulţi; Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani; Copii 17-18 ani;	Handicap;	Centre sociale;
Tipuri de servicii oferite: Kinetoterapie; Masaj; Fizioterapie; Consiliere Psihologica;		

Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal	**Tipuri de situaţii**	**Tipuri de locaţii**
Personal: fizioterapeut; medic medicina generala/medic specialist; psihopedagog;		
Centrul de plasament din cadrul Complexului de servicii oraştie		
Copii 7-16 ani; Copii 17-18 ani;	Situatie de dificultate în Familie; Alte situatii de dificultate;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de locaţii: Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada determinata; Consiliere Psihologica; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale;		
Personal: asistent social; psiholog; personal administrativ;		
Cămin pentru persoane varstnice Pui		
Persoane varstnice;	Varsta;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber;		
Personal: asistent medical; lucrator social; infirmiera;		
Casa familiale pentru copii cu dizabilitati şi Centrul specializat pentru copii cu dizabilitati din Hunedoara, Centrul maternal din Hunedoara		
Copii 0-6 ani; 7-16 ani;	Handicap;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Servicii de recuperare şi reabilitare;		
Personal: asistent social; psiholog; asistent medical; educator/educator specializat;		
Centrul de recuperare pentru copii cu dizabilitati din Hunedoara		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Handicap;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Servicii de recuperare şi reabilitare;		
Personal: asistent medical; psiholog; kinetoterape		
Compartimentul adoptii, postadoptii, coordonare CL şi ONG		
Copii 0-6 ani;	Alte situatii de dificultate;	Servicii publice specializate;
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Identificare şi evaluare;		
Personal: personal administrativ;		
Aplicarea politicilor şi strategiilor de asistenţă socială în domeniul protecţiei copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum şi oricaror persoane aflate în nevoie Deva		
Centrul de ingrijire şi asistenţă Bretea Strei		

Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal	**Tipuri de situaţii**	**Tipuri de locaţii**
Adulţi;	Handicap;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Servicii de recuperare şi reabilitare; Servicii de ingrijire paleativa;		
Personal: medic medicina generala/medic specialist; asistent social; psiholog; instructor ergoterapie;		
Centrul de plasament din Brad		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Situatie de dificultate în Familie;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale;		
Personal: psiholog; asistent social; educator;		
Serviciul Evaluare complexa a Copilului		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani; Copii 17-18 ani;	Boala cronica;	Servicii publice specializate;
Tipuri de servicii oferite: Identificare şi evaluare; Orientare Psihologica; Consiliere Psihologica; Consiliere Socială;		
Personal: psiholog; asistent social; medic medicina generala/medic specialist;		
Serviciul de evaluare complexa a Persoanelor Adulte cu Handicap Deva		
Adulţi;	Handicap;	
Tipuri de servicii oferite: Identificare şi evaluare; Informare în domeniu; Orientare Socială; Orientare Psihologica;		
Personal: psiholog; asistent social; medic medicina generala/medic specialist;		
Retea servicii de tip familial Deva - Apartament familial din Hunedoara		
Copii 7-16 ani; Copii 0-6 ani;	Situatie de dificultate în Familie;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Consiliere Psihologica; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale; educaţie socială;		
Personal: asistent social; educator;		

Tabelul 7.7 prezintă furnizorii publici de servicii sociale din cadrul Serviciului Public Local de Asistenţă Socială –Deva.

Tabel 7.7. Furnizori publici de servicii sociale - Serviciul Public Local de Asistenţă Socială -Deva

Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal	**Tipuri de situaţii**	**Tipuri de locaţii**
Asociatia "Filantropia Ortodoxa" Deva		
Persoane varstnice;		La domiciliu;
Tipuri de servicii oferite: Serviciul de ingrijire şi asistenţă la domiciliu		
Servicii de ingrijire social-medicala de natura socială; Servicii de suport pentru activităţile instrumentale ale vietii de zi cu zi;		
Asociatia Antiparkinson		
Grupuri;	Boala cronica	Birouri particulare
Tipuri de servicii oferite: servicii sociale cu caracter primar		
Informare în domeniu; Identificare şi evaluare;		
Personal: personal voluntar;		
Asociatia Handicapatilor Neuromotori Hunedoara		
Adulţi; Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani; Copii 17-18 ani;	Handicap;	Alte centre sociale
Tipuri de servicii oferite: consiliere, informare, socializare şi petrecere a timpului liber		
Tipuri de servicii oferite: Consiliere Socială; Informare în domeniu; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber;		
Personal: jurist; personal voluntar;		
Asociaţia Psihoterapeutica Copii Speciali		
Copii 7-16 ani;	Handicap	Şcoli
Tipuri de servicii oferite: *Centrul de zi*		
Tipuri de servicii oferite: Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale; Servicii de recuperare şi reabilitare;		
Personal: pedagog de recuperare		
Casa de ajutor reciproc a pensionarilor Deva		
Persoane varstnice	vârstă	

Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal	**Tipuri de situaţii**	**Tipuri de locaţii**
Tipuri de servicii oferit:Centrul de Servicii de Ingrijire şi Asistenţă la Domiciliul Persoanelor Varstnice		
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Servicii de ingrijire social- medicala de natura medicala; Servicii de ingrijire social-medicala de natura socială; Suport şi acompaniament; Consiliere Juridica; Consiliere Psihologica;		
Personal: asistent social; medic medicina generala/medic specialist		
Cresa Deva din subordinea Consiliului Local al municipiului Deva		
Copii 0-6 ani	Varsta	Centre de zi, publice sau private
Tipuri de servicii oferite: *Cresa Deva*		
Tipuri de servicii oferite: Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale; Identificare şi evaluare; Logopedie;		
Personal: ingrijitor copii; logoped; personal administrativ; medic medicina generala/medic specialist;		
Directia de Asistenţă socială – Deva		
Persoane varstnice;	Neglijare; vârstă	La domiciliu
Tipuri de servicii oferite: *Compartimentul de asistenţă socială la domiciliu pentru persoane varstnice*		
Tipuri de servicii oferite: Personal; Servicii de ingrijire social-medicala de natura socială; Servicii de suport pentru activităţile instrumentale ale vietii de zi cu zi;		
Personal: lucrator social		
Servicii sociale cu caracter primar acordate în cadrul compartimentelor		
Familie	Sărăcie	Servicii publice specializate
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Identificare şi evaluare; Personal;		
Personal: lucrator social; personal administrativ		
Centrul de primire în regim de urgenta - centru de urgenta pentru femeia şi copilul abuzat		
Adulţi; Copii 0-6 ani;	Violenta în familie	Centre rezidentiale, publice sau private
Tipuri de servicii oferite: Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Identificare şi evaluare; Gazduire pe perioada determinata; Consiliere Juridica;		
Personal: sociolog; personal administrativ;		
Întocmirea documentatiei pentru beneficiarii Cantinei de ajutor social		

Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal	**Tipuri de situaţii**	**Tipuri de locaţii**
Episcopia Ortodoxa a Devei şi Hunedoarei - Sectorul Social – Filantropic		
	Izolare socială	La domiciliu
Tipuri de servicii oferite: *Centrul care acorda servicii de ingrijire şi asistenţă la domiciliu*		
Tipuri de servicii oferite: Servicii de ingrijire social-medicala de natura socială; Reintegrare Comunitate; Servicii de suport pentru activităţile instrumentale ale vietii de zi cu zi;		
Personal: personal voluntar;		
Centrul de informare şi consiliere		
Grupuri;	Alte situatii de dificultate	Alte locaţii
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Consiliere Juridica; Orientare Profesionala;		
Personal: asistent social		
Fundatia Crucea Alb-Galbena din România - Filiala Deva		
Familie	Alte situatii de dificultate	La domiciliu
Tipuri de servicii oferite: *Servicii de ingrijire la domiciliu -O viaţă demna pentru toti*		
Tipuri de servicii oferite: Servicii de suport pentru activităţile instrumentale ale vietii de zi cu zi; Servicii de baza pentru activităţile zilnice; Consiliere Juridica		
Personal: kinetoterapeut; asistent medical; asistent social		
Fundatia Mara		
Copii 0-6 ani;	Handicap;	Altele
Tipuri de servicii oferite: reţea de asistenti maternali pentru copilul cu dizabilitati		
Tipuri de servicii oferite: Consiliere Psihologica; Consiliere Socială; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Suport şi acompaniament; Gazduire pe perioada nedeterminata;		
Personal: asistent maternal; asistent social; psihopedagog;		
Centru de consiliere şi sprijin pentru parinti şi copii		
Familie;	Handicap;	Alte centre sociale;
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Consiliere Psihologica; Mediere socială Familie; Reintegrare Comunitate; Identificare şi evaluare;		
Personal: psiholog; asistent social;		
Fundatia Misionar Crestina Iosua		

Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal	**Tipuri de situaţii**	**Tipuri de locaţii**
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani; Copii 17-18 ani;	Situatie de dificultate în Familie; Separare de parinti; Risc de separare de parinti;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: *casa de tip familial*		
Tipuri de servicii oferite: Identificare şi evaluare; Consiliere Psihologica; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Gazduire pe perioada nedeterminata; educaţie socială; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber;		
Personal: psiholog; educator; pedagog social;		
Complexul social – Casa familiala Casa Bucuriei		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Situatie de dificultate în Familie;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale; Consiliere Psihologica;		
Personal: psiholog; asistent social;		
Fundatia Sfantu Francisc		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Situatie de dificultate în Familie; Separare de parinti;	Centre rezidentiale, Centre de zi, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: *Servicii sociale specializate acordate în cadrul Caminului Sf Maria şi Casei de tip familial Sf Ştefan, Caminului Sf Elisabeta şi Centrului de zi Sf Bernadett*		
Identificare şi evaluare; Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei şi suplimentelor nutritive (prepararea, servirea şi distribuirea hranei; Promovare relaţii sociale (Socializare)- Timp liber; Personal; Consiliere Socială; Promovare relaţii sociale (Socializare)- activităţi socio culturale; educaţie socială; Reintegrare Familie;		
Personal: pedagog social; asistent medical; personal voluntar; asistent social;		
Penitenciar Barcea Mare Serviciu specializat la nivel judeţean		
Grupuri;	Delincventa;	Penitenciare;
Tipuri de servicii oferite: *Serviciul de asistenţă psihosocială şi Serviciul educaţional*		
Consiliere Psihologica; Consiliere Socială; educaţie socială; Orientare Socială;		
Personal: asistent social; psiholog;		
Societatii naţionale de Cruce Rosie din România		

Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal	**Tipuri de situaţii**	**Tipuri de locaţii**
Grupuri;	Situatie de dificultate în Familie;	Birouri particulare;
Tipuri de servicii oferite:*sprijin material şi financiar umanitar acordat persoanelor şi familiilor cu venituri insuficiente şi măsuri de urgenta pentru persoane aflate în dificultate, victime ale dezastrelor şi calamitatilor natural*		
Informare în domeniu; Identificare şi evaluare; Sprijin de urgenta în vederea reducerii efectelor situatiilor de criza; Personal;		
Personal: personal voluntar;		
Centru de ingrijire şi asistenţă la domiciliu		
Familie;	Boala cronica;	La domiciliu;
Tipuri de servicii oferite: Servicii de ingrijire social- medicala de natura medicala;		
Personal: asistent medical;		

7.3.3. Indicatori privind asistenţa socială locală

Potrivit bazei de date a Departamentului de Asistenţă Socială şi Politici Familiale, următoarele grupuri au fost identificate ca principalele grupuri ţintă pentru îmbunătăţirea serviciilor sociale existente:

- Persoanele cu handicap (copii şi adulţi);
- Persoanele vârstnice;
- Copii şi familii în situaţii de risc;
- Copii şi tineri aflaţi în situaţii risc de separare de părinţi; abuz (violenţă) şi neglijare; neglijare; situaţie de dificultate în familie, abandon, sărăcie, separare de părinţi;
- Bolnavi cronici, alte persoane aflate în situaţii de nevoie socială.

La nivel local, situaţia prestaţiilor realizate de către Serviciul Public Local de Asistenţă Socială din cardul Consiliului Local Deva se prezintă după cum urmează:

Pentru persoanele cu handicap se asigură următoarele tipuri de servicii:

- Efectuarea de anchete sociale necesare pentru a se prezenta la Comisia de expertiză pentru adulţii cu handicap, în vederea stabilirii sau revizuirii gradului de handicap;
- Acordarea îndemnizaţiei lunare pentru persoane cu handicap grav;
- Efectuarea şi întocmirea anchetelor sociale privind minorii infestaţi cu virusul HIV;
- Preluarea, verificarea şi întocmirea documentaţiei necesare pentru obţinerea legitimaţiilor de călătorie gratuită şi a cardurilor de parcare pe raza municipiului Deva, pentru persoanele cu handicap.

Persoanele vârstnice beneficiază de asistenţă socială la domiciliu constând în:

- Servicii de supraveghere temporară;
- Sprijin în realizarea actvităţiilor cotidiene;
- Asistenţă socială, emoţională şi juridică, în vederea facilitării integrării în colectivitate.

Copiilor şi familiilor aflate în situaţie de risc, bolnavilor cronici, precum şi altor persoane aflate în situaţii de nevoie socială, li se acordă:

- Ajutoare sociale;
- Ajutoare de urgenţă;
- Alocaţii de susţinere pentru familiile monoparentale;
- Alocaţii complementare;
- Sprijin financiar la constituirea familiei;
- Acordarea trusoului pentru copiii nou-născuţi;
- Acordarea alocaţie de nou-născut;
- Cazare, hrană, asistenţă medicală, consiliere psihologică, juridică pentru victimele violenţei domestice şi minori acestora în cadrul Centrului de Urgenţă pentru Femeia şi Copilul Abuzat.

Pentru copii şi tinerii aflaţi în situaţie de risc de separare de părinţi, abandon, abuz se efectuează:

- Anchete sociale pentru stabilirea unor măsuri de protecţie;
- Întocmesc planuri de servicii;
- Anchete sociale pentru identificarea şi monitorizarea copiilor care sunt lipsiţi de grija părinţilor pe perioada în care părinţi sunt plecaţi în străinătate.

Numărul ridicat al cererilor depuse pentru acordarea unei locuinţe sociale de către persoanele care nu au locuinţă proprietate personală şi nici nu au posibilitatea achiziţionării acesteia, întrucât nu au venituri sau acestea sunt reduse, indică necesitatea construirii de noi locuinţe sociale, care să acopere astfel nevoile sociale existente.

Urmare a evaluărilor făcute, s-a constatat o creştere a numărului persoanelor străzii, a persoanelor care locuiesc în spaţii improvizate la periferia oraşului, fapt care constituie o problema atât pentru integrarea socială a acestora, cât şi pentru siguranţa cetăţenilor.

Având în vedere acest flagel social, este mai mult decât oportun înfiinţarea unui *Adăpost de urgenţă pe timp de noapte pentru oamenii străzii,* unde să poată fi găzduiţi pe timp de noapte, mai ales în perioada sezonului rece, când condiţiile climaterice pot constitui un real pericol pentru sănătatea acestor persoane.

O altă problemă socială identificată la nivelul municipiului Deva, o reprezintă situaţia persoanelor vârstnice, care au o stare de sănătate precară, nu se mai pot gospodări singure, nu au aparţinători sau aceştia sunt la rândul lor în imposibilitatea de a le oferi sprijinul optim.

Existenţa la nivelul municipiului Deva a unui *Centru de zi pentru persoanele vârstnice* sau a unui *Cămin pentru persoanele vârstnice,* ar constitui o rezolvare a problemelor pentru această categorie socială, prin asigurarea de măsuri de intergrare socială, măsuri de prevenire a marginalizării sociale, constând în servicii de asistenţă medicală, juridică, psihologică, supraveghere /cazare.

Datele statistice privind evoluţia sistemului de asistenţă socială au fost furnizate de Direcţia de Asistenţă Socială Deva şi sunt prezentate în Anexa 4.

Aceste date se referă la modalitatea concretă de punere în practică a principalelor reglementări aferente sistemului de protecţie socială, astfel:

- Aplicarea Legii nr.416/2001 privind venitul minim garantat;
- Aplicarea Legii nr. 448/2006 privind protecţia şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;
- Aplicarea O.U.G. 5/2003 privind acordarea de ajutoare pentru încalzirea locuinţei, precum şi a unor facilitati populaţiei pentru plata energiei termice;
- Alte servicii realizate de către Serviciul Public Local de Asistenţă Socială.

Aplicarea Legii nr.416/2001 privind venitul minim garantat

Pentru punerea în aplicare a Legii 416/2001, au fost acordate următoarele tipuri de ajutoare: social, de urgenţă, social pentru încălzirea cu lemne şi alocaţie pentru nounăscuţi (datele statistice din Tabelul A – Anexa 4).

Astfel, în perioada analizată au fost acordate în total un număr de 12.551 ajutoare, în valoare de 2.109.349 lei, conform graficului din Figura 7.26. Categoriile de beneficiari ale acestor ajutoaare au fost reprezentate de familii sau persoane singure. Cei mai mulţi beneficiari au fost în anul 2007 (2.313 persoane), iar cei mai puţini beneficiari corespund anului 2011 (1.935 persoane).

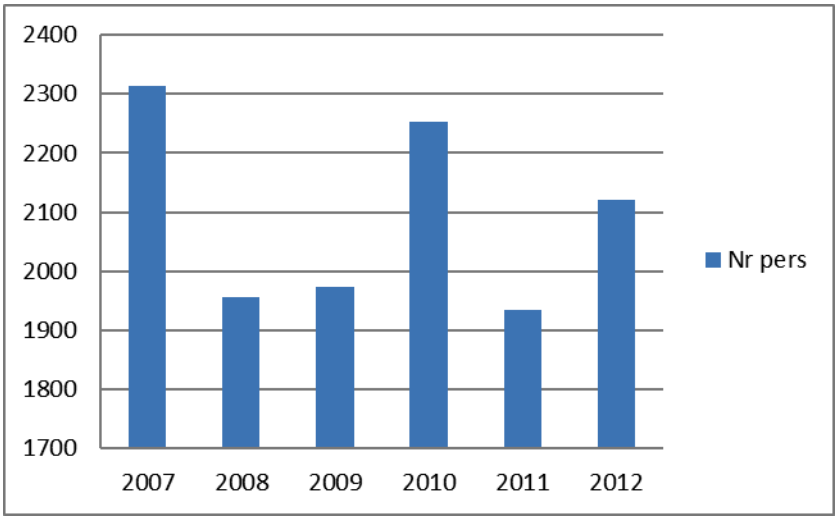

Fig. 7.27. Evolutia numarului de persoane beneficiare de ajutor social

Referitor la persoanele care au primit ajutoare de urgenţă, în perioada analizată s-au cumulat un număr de 974 persoane, în valoare de 678.185 lei, repartizate conform graficului din Figura 7.28. Cei mai mulţi beneficiari au fost în anul 2012 (276 persoane), iar cei mai puţini în anul 2009 (84 persoane).

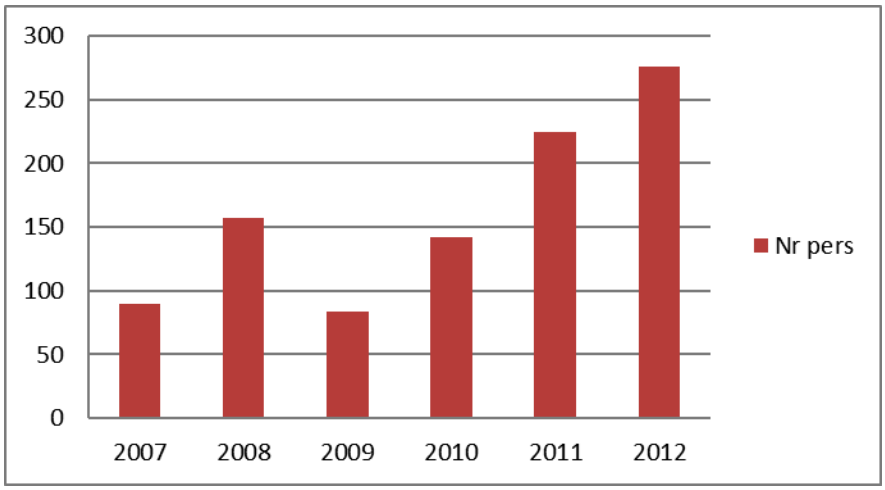

Fig. 7.28. Evolutia numarului de persoane beneficiare de ajutoare de urgenta

Ajutorul social pentru încălzirea cu lemne a fost acordat în total unui număr de 789 persoane, în valoare totală de 218.338 lei. Evoluţia beneficiarilor acestui ajutor este reprezentată în graficul din Figura 7.29. Cei mai mulţi beneficiari, 143 persoane, s-au înregistrat în anul 2010, iar cei mai puţini, 124 persoane, au fost în anul 2008.

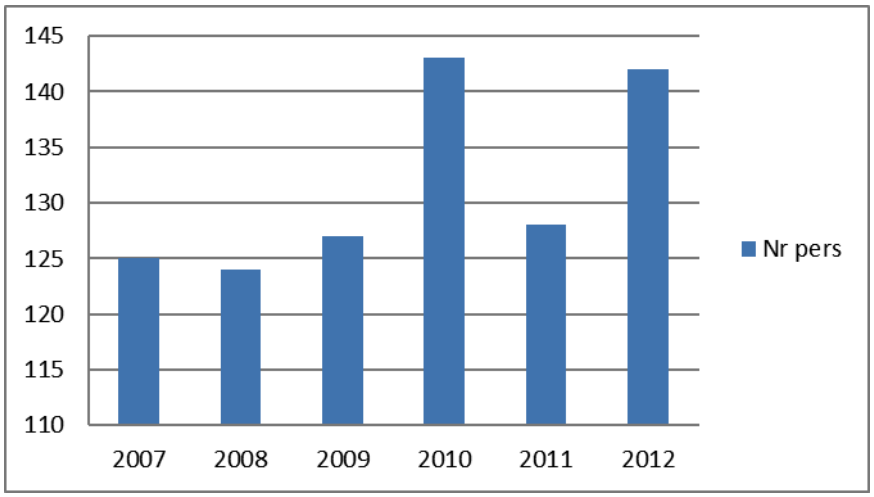

Fig. 7.29. Evolutia numarului de persoane beneficiare de ajutor social pentru incalzirea cu lemne

Alocaţii pentru nou-născuţi au fost acordate numai în intervalul 2007-2010, ceea ce corespunde unui număr total de 2.062 persoane, în valoare de 449.226 lei. Evoluţia în timp a acestui indicator statistic este conform graficului din Figura 7.30, cu o valoare maximă în anul 2009 (588 persoane) şi o minimă în anul 2010 (430 persoane).

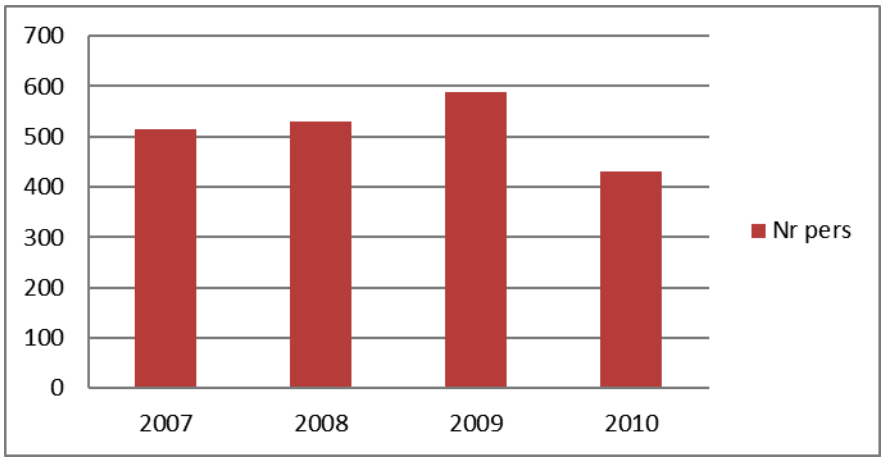

Fig. 7.30. Evolutia numarului de persoane beneficiare de alocatie pentru nounascuti

Aplicarea Legii nr. 448/2006 privind protecţia şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap. De aplicarea Legii 448/2006 au beneficiat două categorii de persoane:

- Asistenti personali pentru persoanele cu handicap grav;
- Persoane cu handicap grav care au beneficiat de îndemnizatii lunare.

Pentru atribuirea celor 13.064 de indemnizaţii lunare pentru persoanele cu handicap grav în perioada de analiză, în valoare totală de 11.868.554 lei, au fost executate un număr de 9.611 anchete sociale. Numărul acestor indemnizaţii a avut o evoluţie diferită în perioada 2007-2009, faţă de situaţia înregistrată în perioada 2010-2012, datorată schimbării cerinţelor de încadrare în condiţiile de beneficiar al unei astfel de indemnizaţii. Graficul din Figura 7.31 reflectă evoluţia acestui indicator statistic (datele statistice din Tabelul B – Anexa 4).

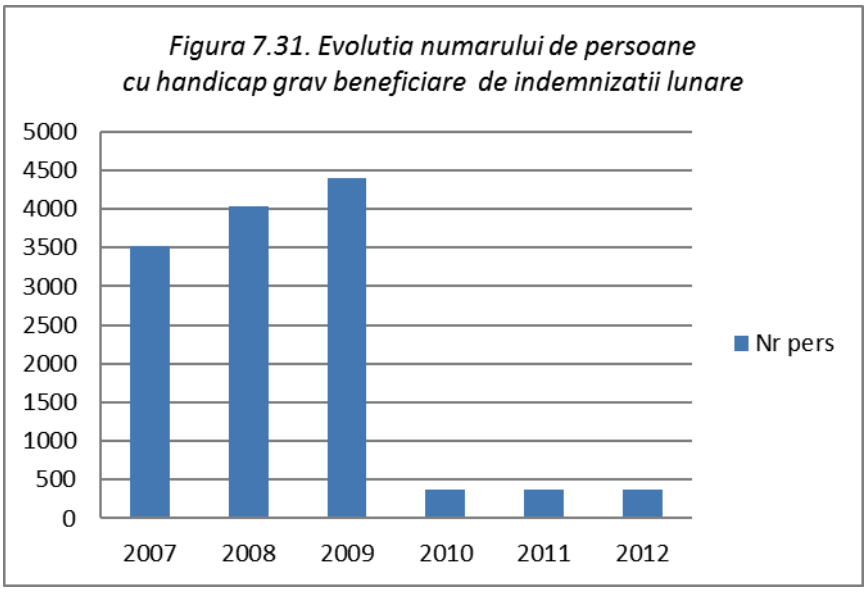

Fig. 7.31. Evolutia numarului de persoane cu handicap grav beneficiare de indemnizatii lunare

Corespunzător, în perioada de referinţă a analizei au beneficiat de indemnizaţii lunare, în calitate de asistenţi personali pentru persoanele cu handicap grav, un niumăr total de 13.001 persoane, în valoare totală de 7.548.131 lei. Figura 7.32 reflectă evoluţia din perioada analizată.

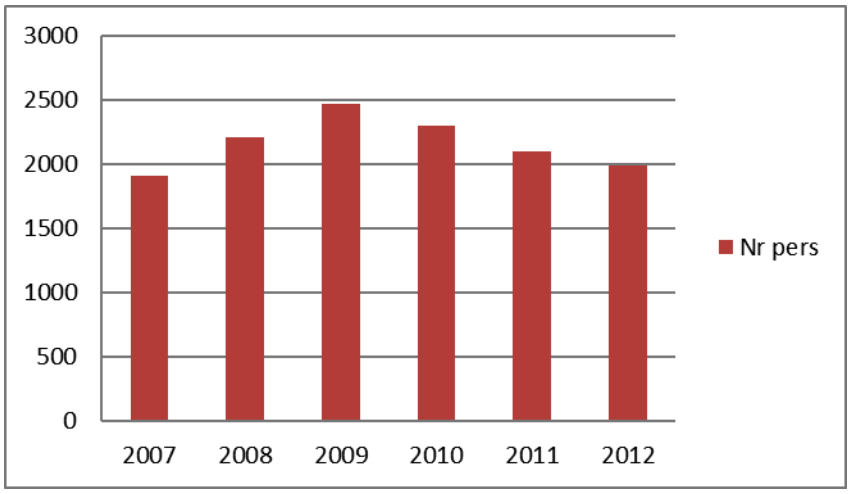

Fig. 7.32. Evolutia numarului de asistenti personali pentru persoanele cu handicap grav

Aplicarea O.U.G. 5/2003 privind acordarea de ajutoare pentru încalzirea locuinţei, precum şi a unor facilitati populaţiei pentru plata energiei termice - De remarcat faptul că, începând cu noiembrie 2011, în acest caz s-a aplicat Ordonanţa de Urgenţă 70/2011.

Sub incidenţa OUG 5/2003, au fost acordate trei tipuri de ajutoare: pentru energie termică, pentru gaze natural şi pentru lumină (datele statistice din Tabelul C – Anexa 4). Procesul de acordare a acestor ajutoare a presupus evaluarea cererilor depuse în vederea acordării fiecărei categorii de ajutor, cu stabilirea deciziei finale de aprobare sau respingere a acestora. De remarcat faptul că procentul respingerilor, pe întreaga perioadă analizată a fost:

- 0,8% în cazul ajutorului pentru energia termică, respectiv 1,9% dacă se iau în considerare şi cererile încetate în perioada respectivă;
- 0,55% în cazul ajutorului pentru gaze naturale, respectiv 1,8% dacă se iau în considerare şi cererile încetate în perioada respectivă;
- 1,23% în cazul ajutorului pentru lumină, respectiv 1,76% dacă se iau în considerare şi cererile încetate în perioada respectivă.

Numărul relative scăzut al cererilor respinse denotă popularizarea / cunoaşterea corectă a reglementărilor în vigoare, marea majoritate a cererilor înaintate aparţinând unor persoane care se încadrau în condiţiile legii privind acordarea ajutoarelor respective.

Numărul total de persoane beneficiare de ajutor pentru energie termică a fost de 27.836, al celor beneficiare de ajutor pentru gazele naturale a fost de 24.817, iar al beneficiarilor de ajutor pentru lemne de 55.488 persoane.

Graficele care exprimă evoluţia numărului de persoane beneficiare ale celor trei categorii de ajutoare sunt prezentate în Figurile 7.33, 7.34 şi 7.35. Datorită perioadei de acordare a acestor ajuroare, respectiv din luna noembrie a unui an până în luna martie a anului următor, plus evidenţierea distinct a alocărilor numai pentrulunile de vârf (noiembrie şi decembrie), setul de date este practice dublat. În cadrul graficelor din figurile de evoluţie vom preleva numai datele care se referă la întreaga perioadă de acordare a ajutorului (prima perioadă menţionată), iar notarea pe axe se va face cu specificarea anului de început al perioadei de iarnă.

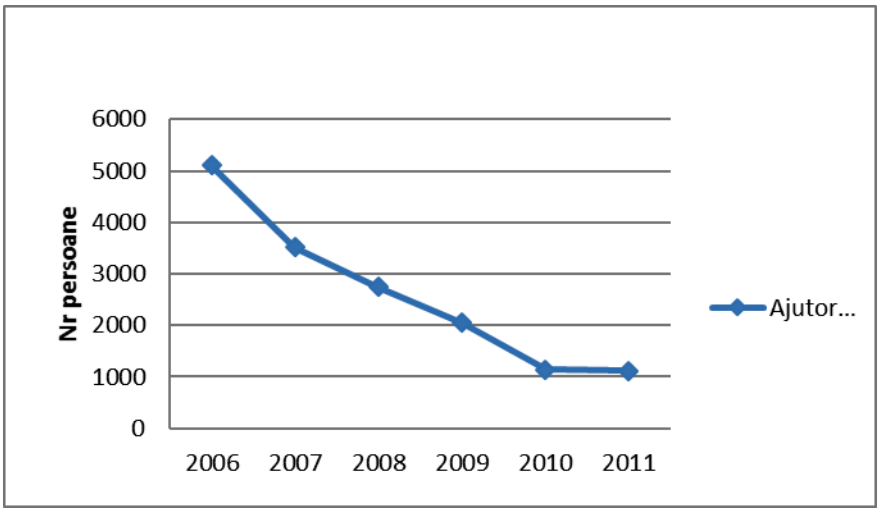

Fig. 7.33. Evolutia numarului de persoane beneficiare de ajutoare pentru energie termica

Diminuarea continuă a numărului de persoane beneficiare de ajutor pentru energie termică este evidentă. Astfel, numărul beneficiarilor din ultima iarnă a perioadei de analiză (1.112 persoane) reprezintă numai 22% din numărul persoanelor care au beneficiat de acest ajutor în perioada noe 2006 – martie 2007 (5.230 persoane).

Evoluţia ajutoarelor acordate pentru gazele natural este prezentată în Figura 7.33.

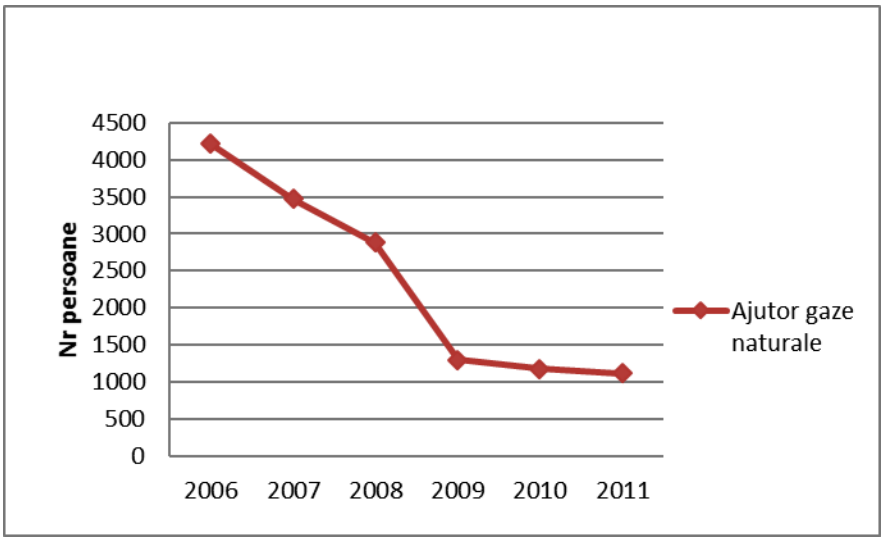

Fig. 7.34. Evolutia numarului de persoane beneficiare de ajutoare pentru gaze naturale

Şi în acest caz este evident reducerea numărului beneficiarilor de acest ajutor social, astfel că în ultimul an al perioadei de analiză (noiembrie 2011 – martie 2012) au beneficiat un numar de 1.112 persoane, care reprezintă numai 26% din numărul persoanelor din prima perioadă analizată, respectiv 4.217 persoane (noiembrie 2006 – martie 2007).

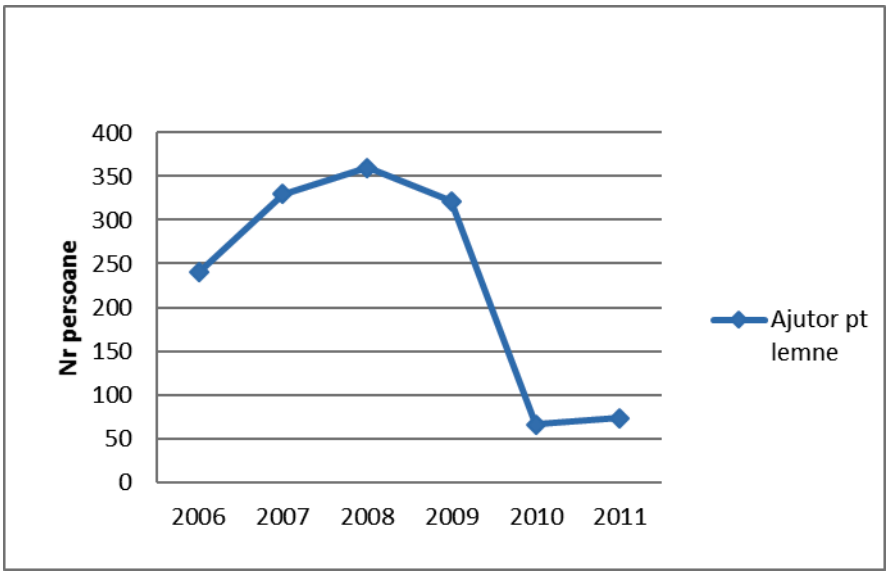

Fig. 7.35. Evolutia numarului de persoane care au beneficiat de ajutoare pentru lemne

Deşi o evoluţie puţin mai sinuoasă, rezultatul final este o descreştere semnificativă a numărului de personae care au beneficiat de acest ajutor. Astfel, în ultimul an al perioadei de analiză (noiembrie 2011 – martie 2012) au beneficiat un numar de 73 persoane, care reprezintă 30% din numărul persoanelor din prima perioadă analizată, respective 240 persoane (noiembrie 2006 – martie 2007).

Celelalte categorii de ajutoare (datele statistice din Tabelul D – Anexa 4) au vizat:

- Alocaţia de susţinere pentru familiile monoparentale, conform O.U.G. nr.105/2003;
- Alocaţia complementară, conform O.U.G. nr.105/ 2003;
- Îndemnizaţia pentru susţinerea familiei în vederea creşterii copilului, cf. O.U.G.nr.148/2005;
- Alocatia de stat, conform Legii nr.61/1993 republicata;
- Drepturi prevazute de Legea nr. 482/ 2006 privind acordarea de trusouri pentru nou-nascuti, cu modif şi completarile ulterioare şi Ordonanta Guv nr.3/2007;
- Drepturile prevazute de Legea nr.396/2006 privind acordarea unui sprijin financiar la constituirea familiei;
- Acordarea gratuita de lapte praf pentru copiii cu vârste cuprinse între 0-12 luni, conform Legii nr. 321/2001.

La acestea se adaugă serviciile sociale oferite pentru:

- Servicii sociale acordate beneficiarilor luati în evidenţa Centrului de urgenta pentru femeia şi copilul abuzat;
- Servicii sociale acordate la domiciliu persoanelor vârstnice.

7.4. Zone marginalizate

Marginalizarea urbană se manifestă prin concentrarea spațială a populației deprivate în comunități situate în anumite zone din interiorul așezărilor urbane. Conform studiului „Elaborarea strategiilor de integrare a comunităților urbane marginalizate – Atlasul zonelor urbane marginalizate din România" , există trei criterii principale pentru definirea și analiza diferitelor tipuri de zone marginalizate, și anume: capitalul uman, ocuparea forței de muncă și calitatea locuirii.

Astfel, o zonă dezavantajată pe capital uman include persoane cu un nivel scăzut de educație formală, care pot avea un loc de muncă sau nu, dar ale căror condiții de locuit sunt considerate standard pentru zonele urbane din România.

Zonele dezavantaje pe ocuparea forței de muncă sunt zonele în care locuitorii nu prezintă un deficit educațional, însă nu reușesc să găsească un loc de muncă în sectorul formal, indiferent de condițiile lor de locuit.

Zonele dezavantajate pe locuire se referă la cartiere în care o parte importantă din locuitori trăiește în locuințe neadecvate și poate prezenta sau nu un nivel scăzut de educație, însă majoritatea populației are un loc de muncă pe piața formală a muncii.

Zonele urbane marginalizate sunt acele zone urbane ce acumulează dezavantaje din perspectiva tuturor criteriilor de mai sus, respectiv al capitalului uman, ocupării forței de muncă și a locuirii. În cele mai multe cazuri, este vorba de zone intraurbane sărace, izolate din punct de vedere social, adevărate pungi de excluziune socială, care concentrează persoane cu nivel scăzut de educație, stare precară de sănătate, număr crescut de copii, cu nivel scăzut de ocupare în sectorul formal și condiții precare de locuire .

Conform Atlasului zonelor urbane marginalizate din România, în Municipiul Deva există 1,81% populație în zone dezavantajate pe loucire, 1,32% populație în zone dezavantajate pe ocupare și 4,14% populație în zone dezavantajate pe capital uman, respectiv 1,85% în zone marginalizate și 2,05% populație în zone cu instituții sau sub 50 de locuitori, rezultând un total de 11,17% populație în zone dezavantajate.

Conform aceluiași document, în Municipiul Deva au fost identificate următoarele tipuri de zone marginalizate:

- zone de tip ghetou cu blocuri:
  - Str. Mărului, Casa Soarelui
  - Cartier Gojdu (cămin de nefamiliști)

- Cartier Gojdu
- Zona Depozitelor
- 1Mai, Cămin Rempeș
- Zona Liceelor
- Cartierul Dacia
- Cartier Micro 15

❖ zone de tip mahala cu case:

- Zona Grigorescu (Gară)
- Zona Sântuhalm

❖ zone de tip mahala cu adăposturi improvizate:

- Zona Malul Mureșului
- Zona Micro 15

❖ zone de tip locuințe sociale modernizate:

- Zona Zăvoi

Cele mai reprezentative dintre zonele enumerate sunt evidențiate în hărțile de mai jos:

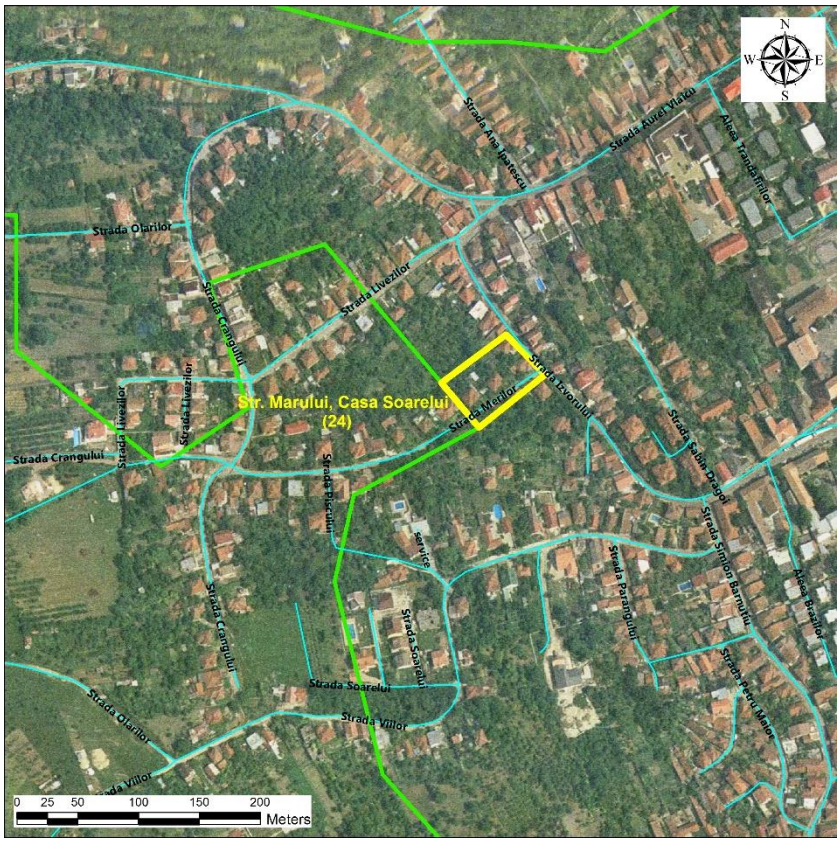

Fig. 7.36. Zona marginalizată Str. Mărului, Casa Soarelui, Municipiul Deva

Fig. 7.37. Zona marginalizată Cartier Gojdu, Municipiul Deva

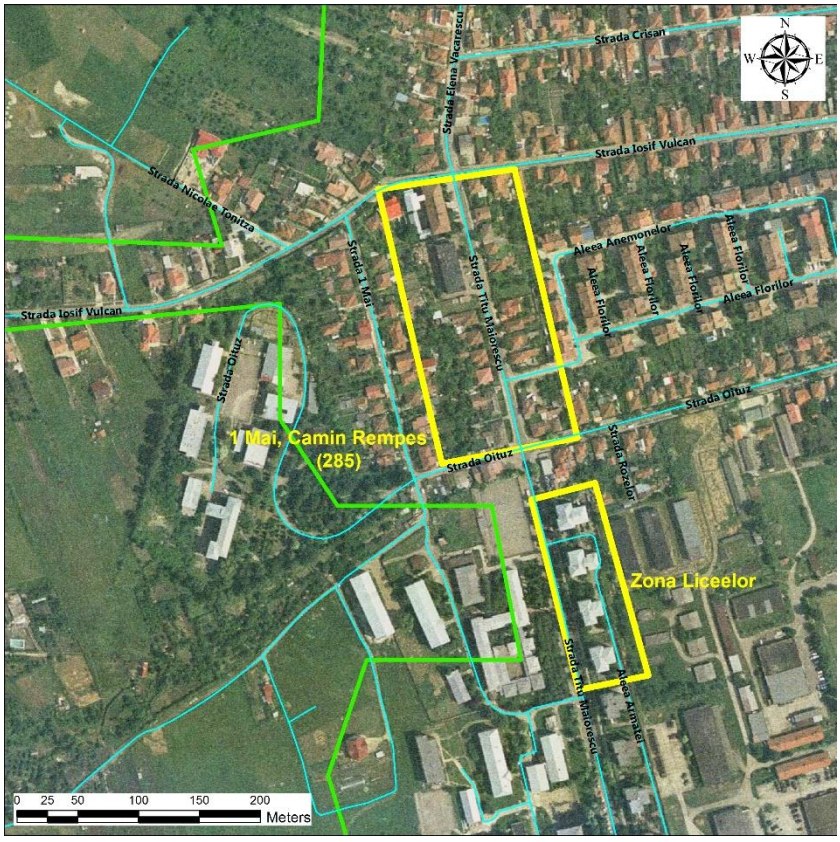

Fig. 7.38. Zonele marginalizate 1 Mai, Cămin Rempeș și Zona Liceelor, Municipiul Deva

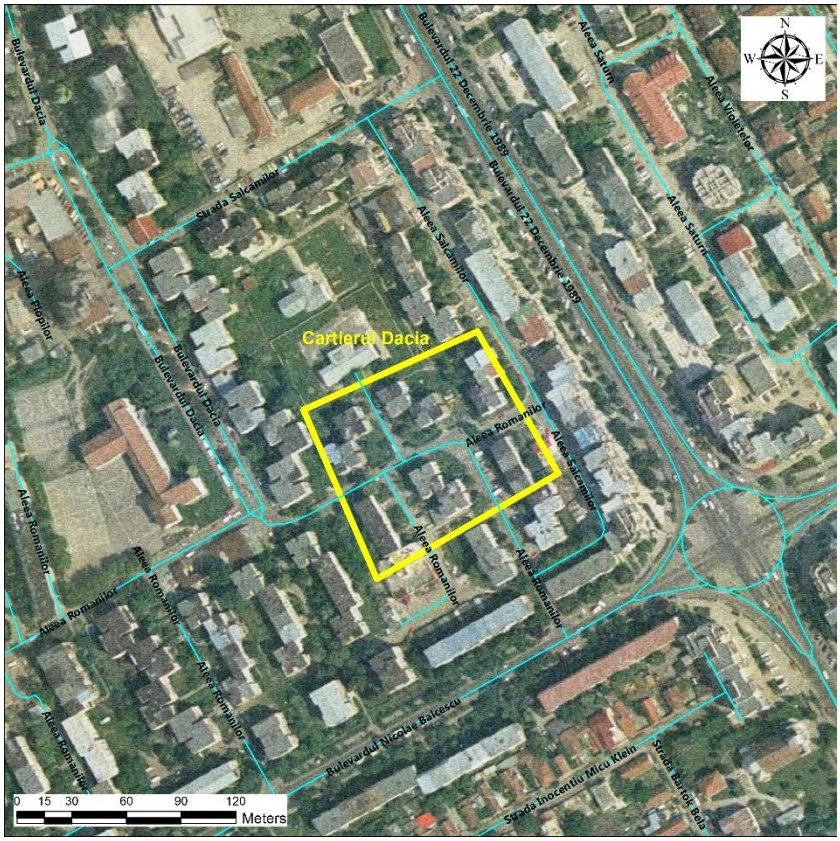

Fig. 7.39. Zona marginalizată Cartier Dacia, Municipiul Deva

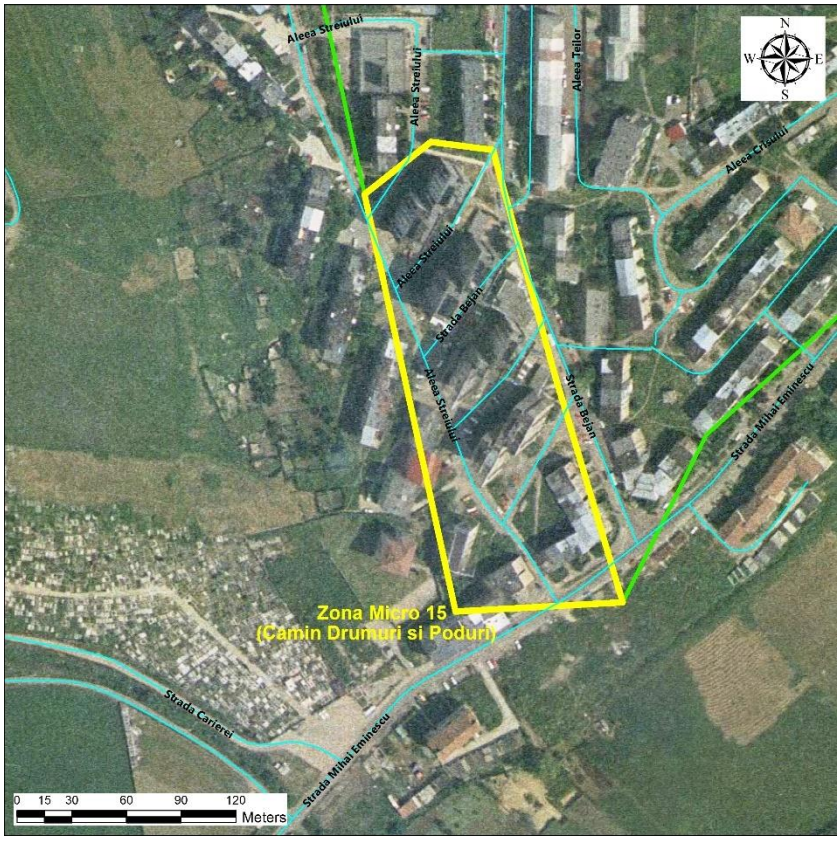

Fig. 7.40. Zona marginalizată Micro 15 (Cămin Drumuri și Poduri),Aleea Streiului, Municipiul Deva

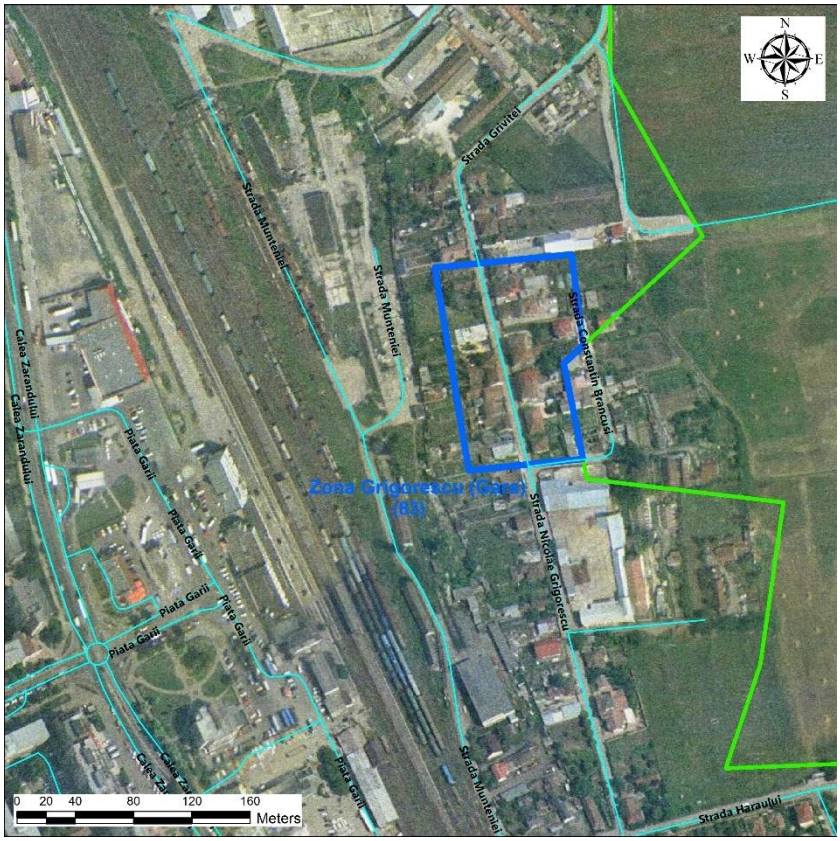

Fig. 7.41. Zona marginalizată Grigorescu (Gară), Municipiul Deva

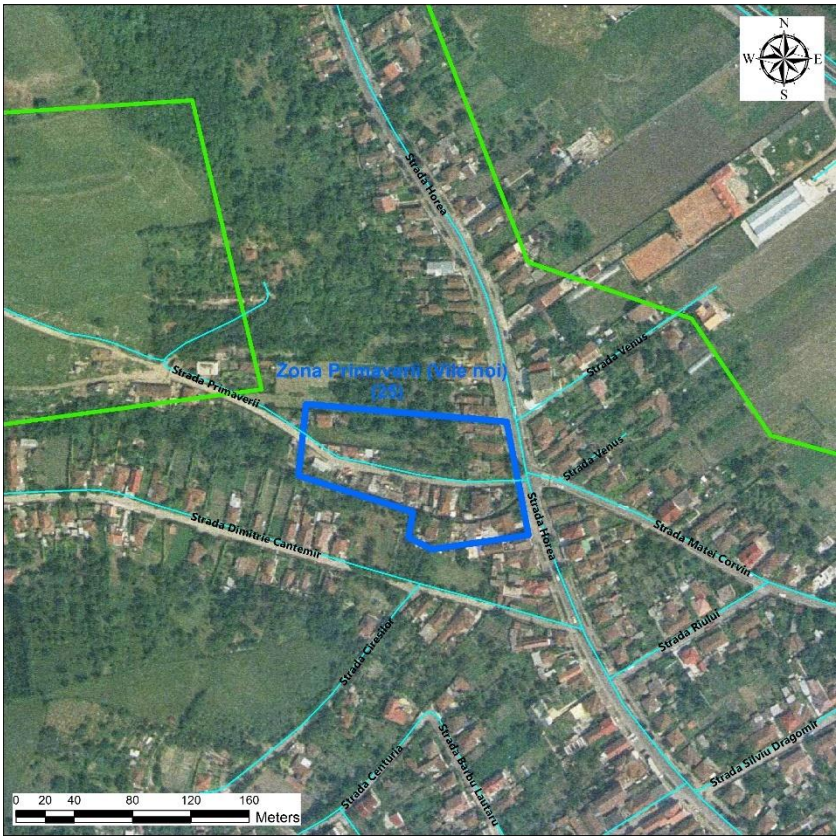

Fig. 7.42. Zona marginalizată Primăverii (Vile Noi), Municipiul Deva

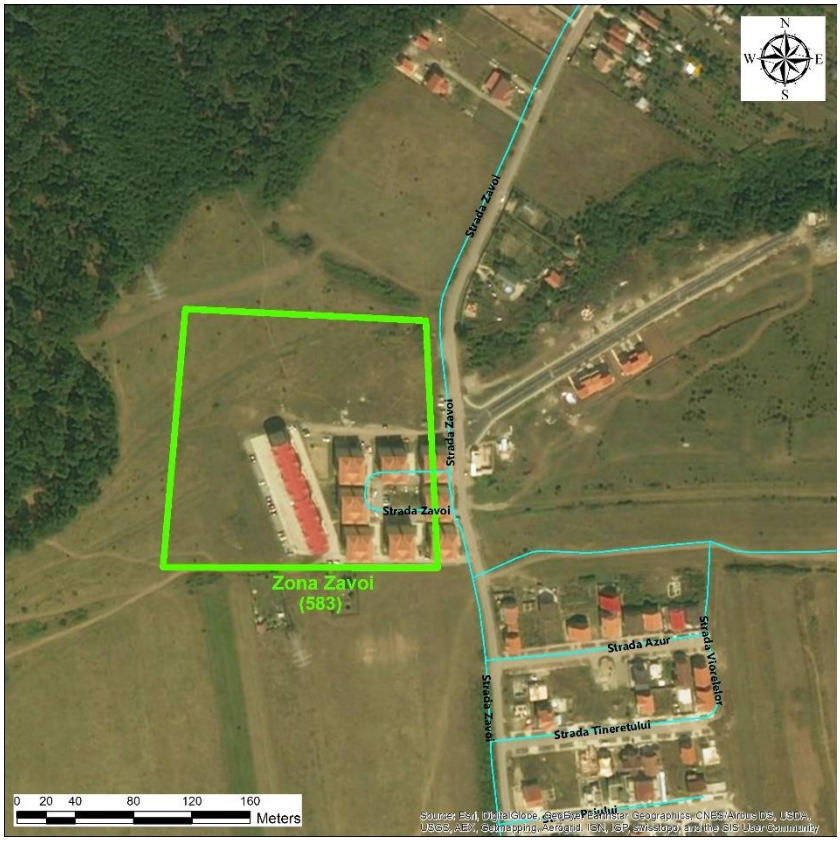

Fig. 7.43. Zona marginalizată Zăvoi, Municipiul Deva

În ceea ce privește situația ajutoarelor sociale pentru o parte dintre zonele marginalizate menționate, aceasta este prezentată în tabelul de mai jos:

Tabel 7.8. Situația ajutoarelor sociale pentru zonele marginalizate din municipiul Deva

ZONA	Venit Minim Garantat (ajutor social)	Alocatie Sustinere a Familiei	Ajutor de Incalzire	Indemnizatii handicap
REMPES/1 MAI/T. MAIORESCU	23	61	75	20
DACIA/ ROMANILOR	10	12	97	54
GOJDU/ MOTILOR	16	19	18	56
MARULUI/ CASA SOARELUI	0	0	0	0
GRIGORESCU	120	54	133	13
MICRO 15/ CAMIN DRUMURI SI PODURI/UZO BALCAN	74	0	74	3

PRIMAVERII	40	29	42	4
ZAVOI	35	129	104	37
MALUL MURESULUI	32	0	32	0
TOTAL	**350**	**304**	**575**	**187**

Ținând cont de numărul mare al zonelor marginalizate, precum și de procentul de peste 10% din populație care locuiește în aceste zone dezavantajate, sunt necesare investiții pentru regenerarea fizică, economică și socială a acestor zone, precum și la crearea de centre multifuncționale, care să conducă la integrarea și creșterea nivelului de viață al locuitorilor, prin aceasta contribuindu-se, totodată, la creșterea nivelului de incluziune socială și de acces la infrastructura de utilități, precum și la îmbunătățirea aspectului urbanistic general al orașului.

7.5. Siguranţa populaţiei

7.5.1. Sistemul judiciar în Regiunea Vest

Din punct de vedere al structurii instituţionale, judeţul Hunedoara este deservit de Curtea de apel Alba Iulia. Structura ierarhică a instanţelor judecătoreşti este formată din Tribunalul Hunedoara şi 6 judecătorii aferente următoarelor localităţi: Brad, Deva, Haţeg, Hunedoara, Orăştie şi Petroşani.

În anul 2011, în Regiunea Vest au avut loc 9,8% din infracţiunile cercetate de poliţie, iar pentru 9,6% din persoanele cercetate au fost pronunţate sentinţe definitive. Analiza comparativă a evoluţiei ratei infracţionalitate-criminalitate sau a infracţiunilor reclamate la numărul de condamnări raportat la 100 mii de locuitori, indică un trend similar în Regiunea Vest ca şi în România, cu o descreştere a fenomenului în perioada 2006-2009 şi o tendinţă accentuată de creştere după acest moment.

Din punct de vedere al siguranţei cetăţenilor, rata infracţionalităţii (numărul propriu-zis al infracţiunilor înregistrate şi cercetate de poliţie la 100.000 de locuitori) la nivel regional este peste nivelul naţional, cea mai scăzută fiind în judeţul Timiş, iar cea mai ridicată fiind în judeţul Hunedoara.De asemenea, rata criminalităţii (număr persoane condamnate definitiv la 100.000 de locuitori) la nivel regional este peste cea de la nivel naţional, cea mai ridicată valoare fiind în judeţul Hunedoara.

7.5.2. Starea de infracţionalitate în municipiul Deva

Datele şi comentariile referitoare la acest subiect, deosebit de important pentru viaţa comunităţii, au fost funizate de Inspectoratul de Poliţie al Judeţului Hunedoara - Poliţia municipiului Deva. Aceste date au fost completate numai prin elemente strict tehnice, care constau în reliefarea evoluţiei unor indicatori statistici specifici acestui domeniu de referinţă.

7.5.2.1. Consideratii generale

În orice societate, capitalistă sau nu, şi în orice perioada istorică, crizele economice şi fînanciare au facut să crească rata infracţionalităţii. România nu face excepţie, cu atât mai mult cu cât aici se adaugă şi o criză socială, generată de lipsa de repere valorice recunoscute, acceptate şide scăderea controlului social.

În acest context general, infracţionalitatea contra patrimoniului este cea mai influenţată de efectele sărăciei, a veniturilor sigure, iar creşterea numărului de furturi era oarecum previzibila. Totuşi, dintre genurile analizate, furturile din autoturisme şi din locuinţe ar putea fi prevenite prin influenţarea pozitivă a comportamentului părţii vătămate şi prin eliminarea contextului favorabil producerii infracţiunii.

Disfuncţionalitaţile identificate care duc la creşterea numărului de infracţiuni de furt sunt şi următoarele:

- neglijenţa părţilor vătămate, care lăsă maşinile neasigurate sau lasă bunuri de valoare la vedere, în interiorul maşinii, ce tentează infractorii. Acest lucru se întâmplă şi din cauza faptului că multe maşini au asigurări CASGO, iar interesul proprietarului scade;
- neglijenţa posesorilor de autovehicule care nu îşi monteaza pe acestea sisteme de alarmare contra efracţiei;
- uşoara vizibilitate a antenelor autoturismelor care au montate staţii de emisie - recepţie fac din acestea ţinte ale infractorilor;
- optica parchetelor şi instanţelor judecătoreşti de a dispune cercetarea în stare de libertate a autorilor de furturi din auto, locuinţe sau magazine, care încurajează recidiva şi oferă posibilitatea infractorilor de a comite în continuare infracţiuni;
- existenţa unor grupări infracţionale voiajore sau recent eliberate din penitenciar, care acţionează la nivelul judeţului;
- lipsa preocupării proprietarilor de locuinţe în a folosi corespunzător sistemele de pază, interfoanelemontate la scara blocurilor, facilitând accesul infractorilor;
- lipsa de informare corespunzătoare a populaţiei în a nu divulga date despre starea materială a familiei, despre intenţiile financiare şi programul cotidian.

În mediul urban, criminalitatea stradală este o problemă care afecteaza calitatea vieţii, generând un sentiment de insecuritate în rândul populaţiei, întrucât are vizibilitate mai mare, iar consecinţele asupra cetaţenilor sunt imediate şi directe. Experienţa anilor anteriori a reflectat faptul că spaţiile unde cetăţenii se simt celmai puţin în siguranţă sunt străzile, în special cele

secundare, unde există baruri şi discoteci, zone comerciale, pieţe agroalimentare şi parcuri neiluminate corespunzător.

În ceea ce priveşte infracţiunile de furt, acestea au deţinut întotdeauna cea mai mare pondere în ansamblul infracţiunilor contra patrimoniului. O caracteristică a furturilor sesizate este că se pastreaza aproape la aceeaşi valoare pe tot parcursul anului, diferenţa între luni şi anotimpuri fiind relativ mică.

Situaţiei socio-economice, una din cauzele criminalităţii în acest domeniu, i se adaugă atitudinile favorizatoare ale potenţialelor victime: o lipsă de reacţie la contextul infracţional din anumite perioade de timp şi zone, precum şi neglijenţa unor proprietari care ignoră cele mai elementare măsuri de protecţie a bunurilor personale.

Pe fondul unei diversificări a modurilor de operare utilizate de hoţi şi al permanentei specializări a acestora, se impune şi o pregătire mai temeinică a populaţiei pentru contracararea activităţii infractorilor. Aspectele prezentate denotă necesitatea desfaşurării constante a unor activitaţi informativ - preventive pentru promovarea modalităţilor de reducere a oportunităţilor infractorilor şi a prejudiciilor cauzate de acţiunile ilegale ale acestora.

Şi din cadrul sondajelor de opinie reiese că grupurile vizate de beneficiari au apreciat demersurile poliţiei ca fiind benefice, avansând propunerea de susţinere periodică a acestor activităţi preventiv - informative.

7.5.2.2. Prezentare statistică

Datele statistice furnizate se referă la infracţionalităţii sesizate, a dinamicii accidentelor de circulaţie şia sancţiunilor contravenţionale în perioada 2010–2012. Astfel, dinamica infracţiunilor sesizate este reprezentată conform tabelului următor (Tabel 7.9) şi a graficului din Figura 7.44.

Tabel 7.9. Evoluţia infracţiunilor sesizate din municipiul Deva

Infracţiuni sesizate	**2010**	**2011**	**2012**	**TOTAL**
Total infracţiuni sesizate, din care:	1.949	2.082	2.011	6.042
de natură judiciară	1.091	1.259	1.292	3.642
de natură economică	78	97	84	259
de altă natură	780	726	635	2.141

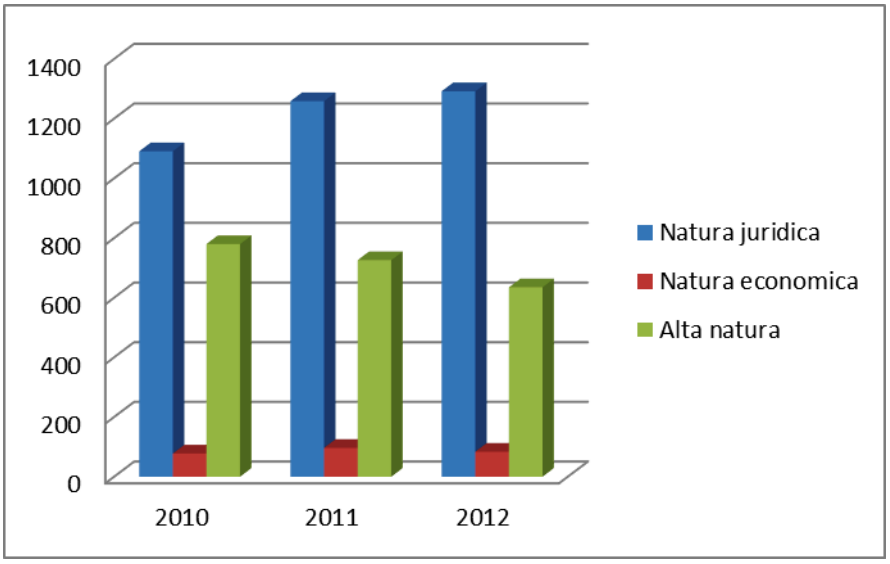

Fig. 7.44. Dinamica infractiunilor sesizate

Ponderea diverselor tipuri de infracţiuni în totalul infracţiunilor sesizate în anul 2012 este prezentată în Figura 7.45.

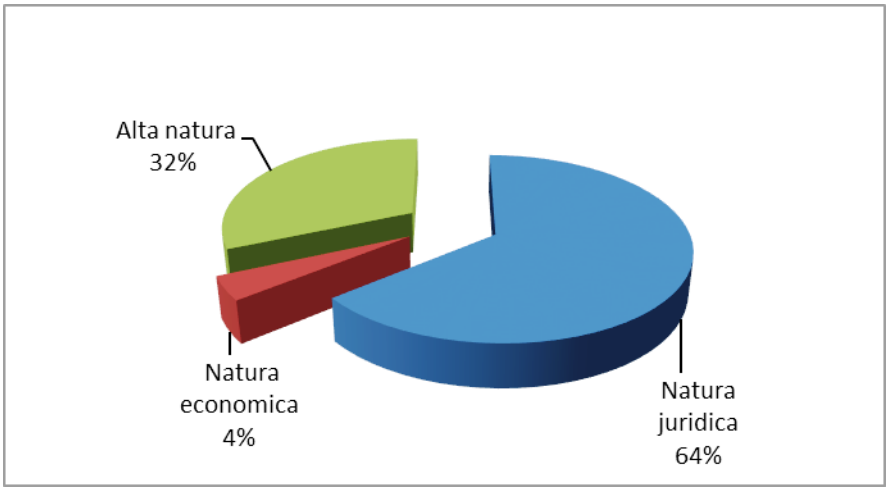

Fig. 7.45. Structura infractiunilor sesizate in anul 2012

Infracţiunile de natură judiciară din totalul infracţiunilor sesizate reprezintă 60,3 % din acestea, pe principalele genuri situaţia fiind reprezentată conform tabelului de mai jos (Tabel 7.10)

Tabel 7.10. Evoluţia infracţiunilor de natură juridică din municipiul Deva

Infracţiuni de natură judiciară		2010	2011	2012	TOTAL
I.	**T O T A L**	**1.091**	**1.259**	**1.292**	**3.642**
1	Omor	-	-	1	1
2	Vătămare corporală	8	11	10	29
3	Lovire	184	156	170	510
4	Lipsire de libertate	2	5	4	11
5	Ameninţare	132	98	86	316
6	Şantaj	3	3	6	12
7	Viol	2	6	5	13
8	Furt	652	896	917	2.465
9	Tâlhărie	16	18	9	43
10	Ultraj	-	2	4	6
11	U.C.B.M.	3	3	5	11
12	Prostituţie	5	4	5	14
13	Alte infracţiuni	84	57	70	211
II.	**Pondere infracţiuni judiciare din total sesizate**	**56.0%**	**60.5%**	**64.2%**	**60.3%**

În ceea ce priveşte evoluţia infracţionalităţii stradale sesizate în perioada 2010-2012, aceasta se prezintă conform Tabelului 7.11.

Tabel 7.11. Evoluţia infracţiionalităţii stradale din municipiul Deva

Nrc.	Infracţionalitatea stradală	2010	2011	2012	TOTAL
I.	**T O T A L**	**124**	**140**	**162**	**426**
1	Tâlhărie	9	10	8	27
2	Tentativă de viol	-	1	-	1
3	Ultraj	-	1	4	5
4	Furt	112	123	143	378
	a. Furt din societăţi comerciale	23	15	26	64
	c. Furt din buzunare, poşete, genţi	8	5	6	19
	d. Furt de auto	6	10	11	27

	e. Furt din auto	46	73	71	190
	f. Furt de componente din exteriorul auto	25	12	23	60
	g. Furt de plăcuţe deînmatriculare	4	8	6	18
5	U.C.B.M.		1	1	2
6	Legea 61/1991 rep.	3	4	6	13

Din cadrul acestor infracţiuni vom prezenta separat evoluţia infracţiunilor din categoria „Furt”. Graficul din Figura 7.46 prezintă această evoluţie.

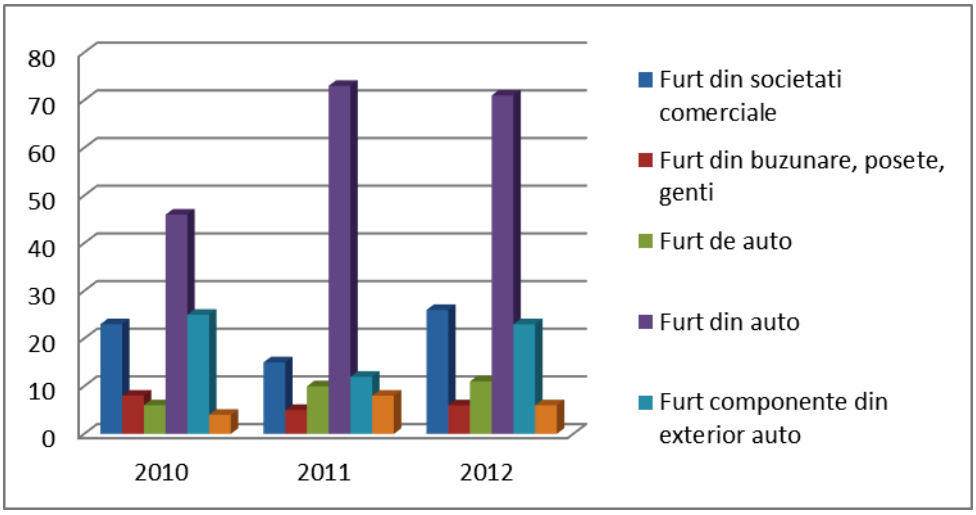

Fig. 7.46. Evolutia infractiunilor sesizate din categoria "Furt"

Ponderea diferitelor categorii de infracţiuni de tip „Furt” la nivelul anului 2012 este prezentată în graficul din Figura 7.47.

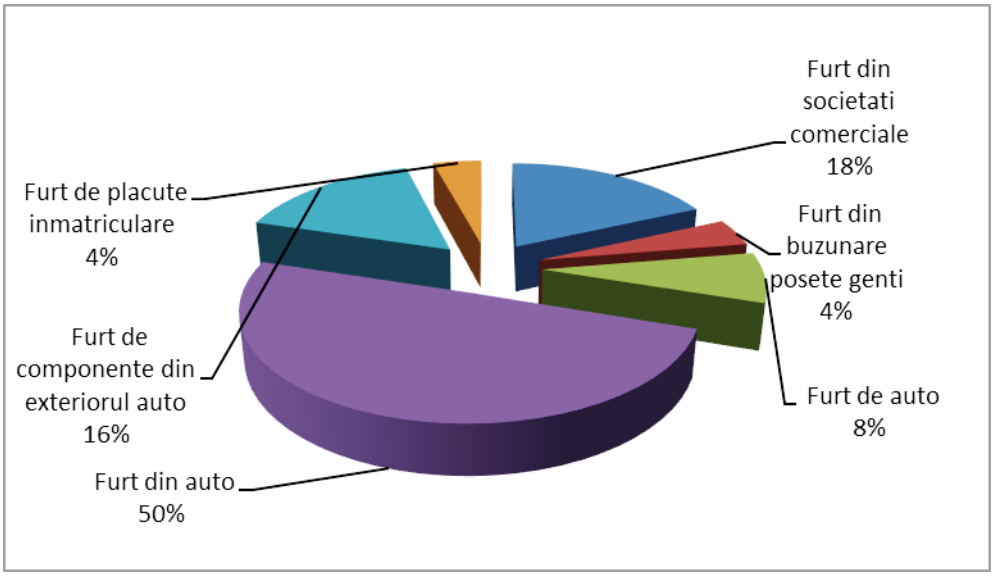

Fig. 7.47. Ponderea infractiunilor de tip "Furt"

Ponderea cea mai mare este deţinută de furturile din interiorul autoturismelor (50%, respectiv 71 din 143 furturi), urmată de furturile din societăţile comerciale (18% - 26 din 143 furturi), apoi furturile de componente din exteriorul autoturismelor (16% 23 din 143 furturi). Celelalte categorii de furturi evidenţiate – furturi de autoturisme; furturi din buzunare, poşete, genţi şi furturile de plăcuţe de inmatriculare – ocupă în total 16%.

Evoluţia evenimentelor rutiere şi consecinţele acestora în perioada de referinţă se prezintă conform Tabelului 7.12.

Tabel 7.12. Evoluţia evenimentelor rutiere din municipiul Deva

Evenimente rutiere	**2010**	**2011**	**2012**	**TOTAL**
I. Accidente grave	54	52	45	151
- Persoane decedate	6	8	9	23
- Răniţi grav	53	48	38	139
- Răniţi uşor	19	12	8	39
II. Accidente uşoare	87	85	89	261
- Răniţi uşor	110	107	104	321

Graficul din Figura 7.48 exemplifică modul de evoluţie a evenimentelor rutiere, precum şi a consecinţelor acestora, care constau în persoane decedate, răniţi grav sau răniţi uşor.

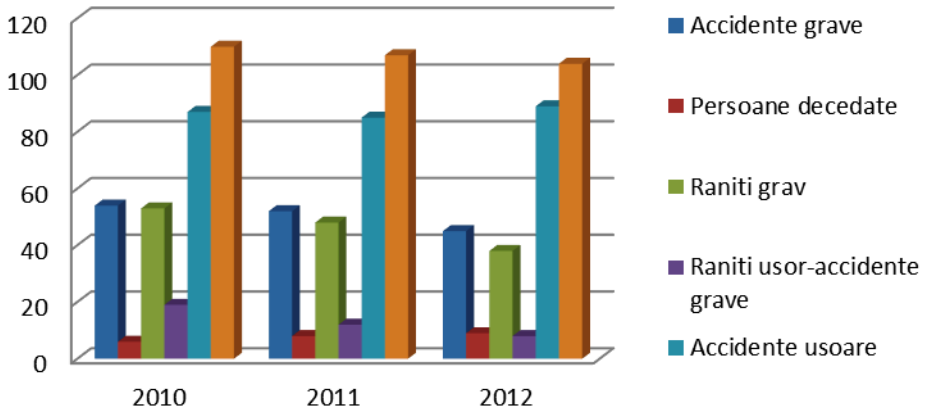

Fig. 7.48. Evolutia evenimentelor rutiere si a consecintelor acestora

Situaţia sancţiunilor contravenţionale aplicate în perioada 2010-2012se prezintă conform tabelului următor (Tabelul 7.13).

Tabel 7.13. Evoluţia sancţiunilor contravenţionale din municipiul Deva

Sancţiuni contravenţionale	**2010**	**2011**	**2012**	**TOTAL**
TOTAL	**18.325**	**15.758**	**17.078**	**51.161**
Legea 61/1991	1.484	1.101	1.756	4.341
Legea 12/1990	221	265	183	669
OUG 195/2002	16.253	14.021	14.820	45.094
OUG 97/2005	119	88	71	278
Legea 333/2003	104	64	65	233
Alte acte normative	144	219	183	546

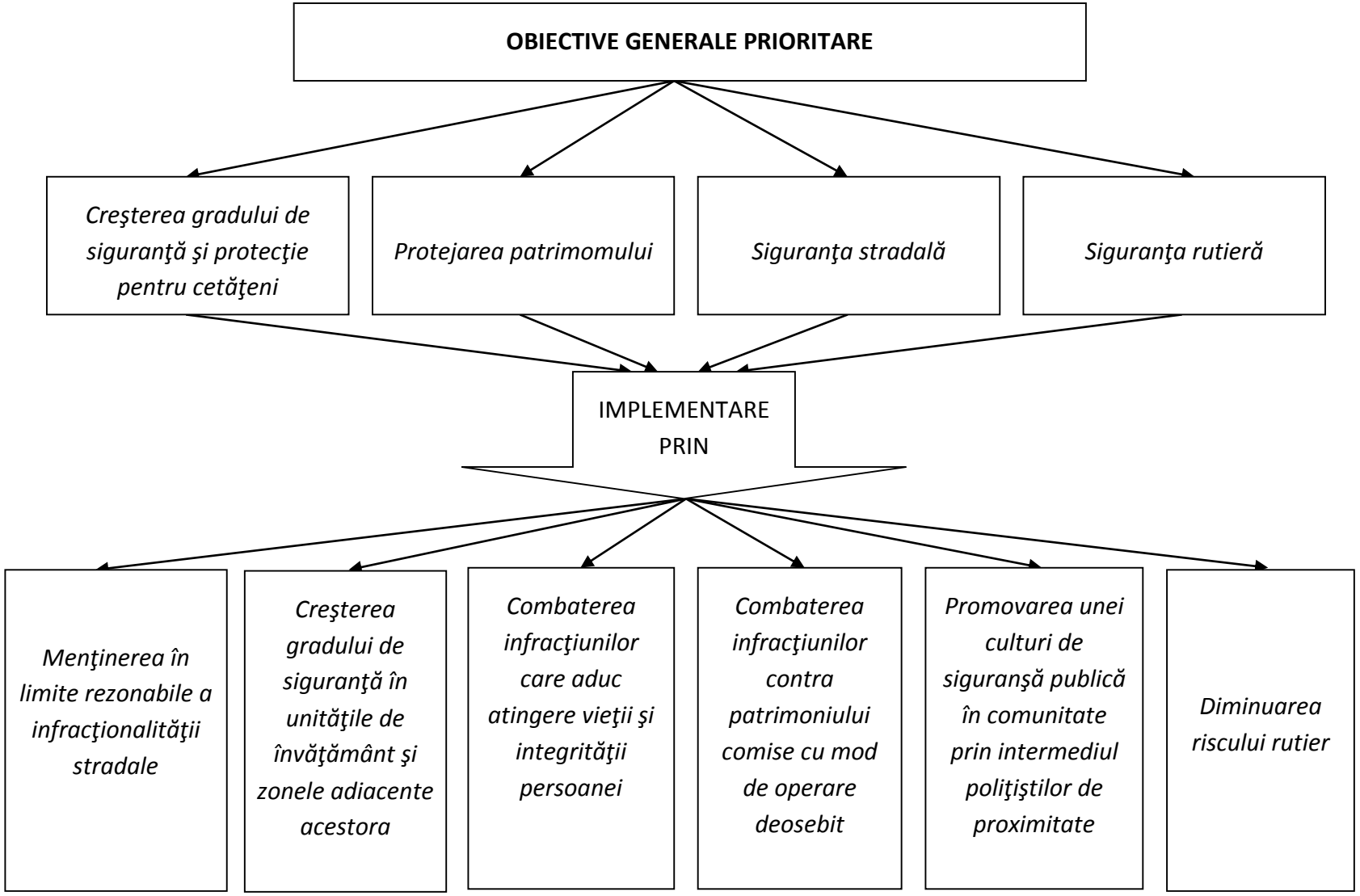
OBIECTIVE GENERALE PRIORITARE
Creşterea gradului de siguranţă şi protecţie pentru cetăţeni
Protejarea patrimomului
Siguranţa stradală
Siguranţa rutieră
IMPLEMENTARE PRIN
Menţinerea în limite rezonabile a infracţionalităţii stradale
Creşterea gradului de siguranţă în unităţile de învăţământ şi zonele adiacente acestora
Combaterea infracţiunilor care aduc atingere vieţii şi integrităţii persoanei
Combaterea infracţiunilor contra patrimoniului comise cu mod de operare deosebit
Promovarea unei culturi de siguranşă publică în comunitate prin intermediul poliţiştilor de proximitate
Diminuarea riscului rutier

7.5.3. Opinia cetăţenilor

Cercetarea sociologică efectuată pentru cunoaşterea punctelor de vedere ale cetăţenilor referitoare la viaţa comunităţii municipilui Deva a vizat şi unele aspecte referitoare la ***învăţământ şi activităţile culturale.***

Rezultatele procentuale pe baza răspunsurilor formulate de cetăţeni sunt:

- *Dvs. ca cetăţean al oraşului, cât de mulţumit sunteţi de următoarele aspecte, pe o scală de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă deloc mulţumit şi 5 înseamnă foarte mulţumit- pentru o prezentare mai eficientă a fost redusă scala pentru cele 3 categorii menţionate în grafic)?*

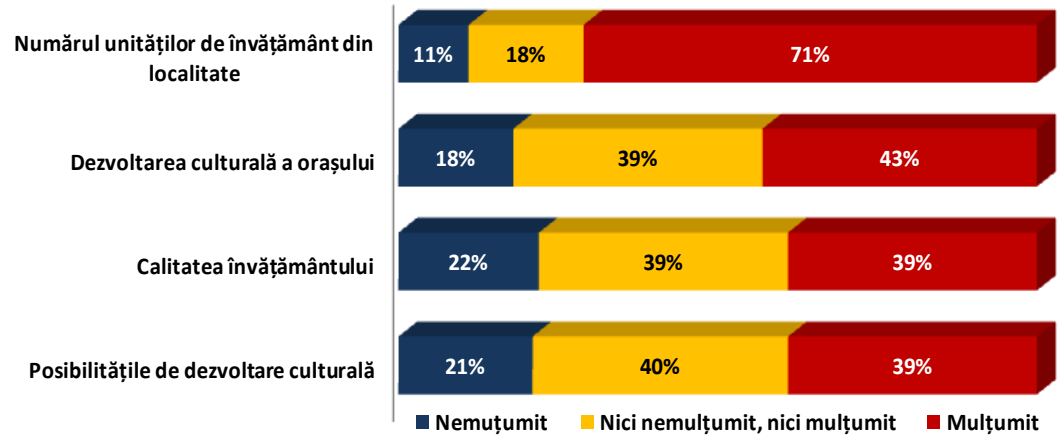

Numărul unităţilor de învăţământ din localitate este mai mult decât satisfăcător pentru populaţia oraşului Deva (71% declarând-şi mulţumirea faţă de acest aspect). Totuşi, posibilităţile de dezvoltare culturală şi calitatea învăţământului sunt destul de reduse, lucru semnalat şi de respondenţii la studiu (21% respectiv 22% evaluând negativ aceste aspecte).

Pe de altă parte, analiza sintetică a rezultatelor pe baza mediilor obţinute indică faptul că nivelul mediu de satisfacţie faţă de indicatorii care definesc dimensiunea învăţământ şi dezvoltare culturală este pozitiv (mediile aritmetice au valori peste 3).

- *Dvs. ca cetăţean al oraşului, cât de mulţumit sunteţi de următoarele aspecte, pe o scală de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă deloc mulţumit şi 5 înseamnă foarte mulţumit- pentru o prezentare mai eficientă a fost redusă scala pentru cele 3 categorii menţionate în grafic ?*

De asemenea, s-a urmărit şi evidenţierea indicatorului ***gradul de satisfacţie faţă de dimensiunea resurse umane şi servicii sociale. În*** acest sens, rezultatele oţinute din prelucrarea răspunsurilor formulate de cetăţeni se exprimă procentual astfel:

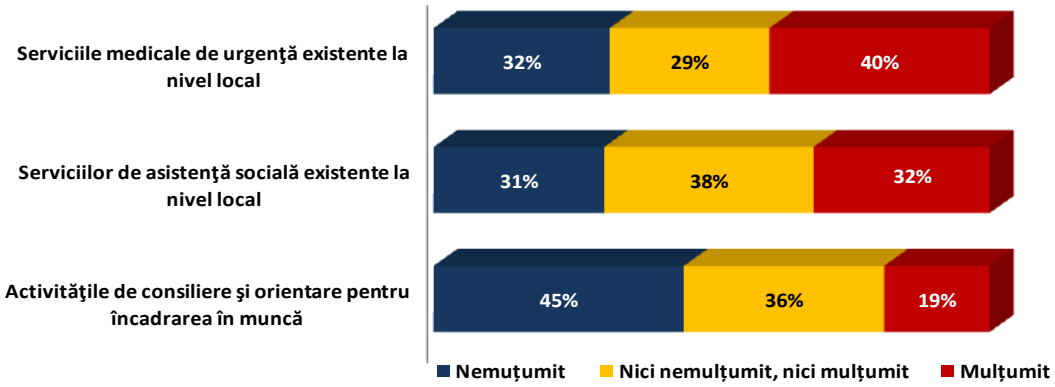

În general, părerile respondenţilor sunt împărţite pentru fiecare item cercetat la capitolul servicii sociale; principala problemă care rezultă se referă la *activităţile de consiliere şi orientare pentru încadrarea în muncă* (45% nemulţumiţi). Serviciile medicale de urgenţă sunt evaluate într-o măsură mai mare dintr-o perspectivă pozitivă.

Pentru o analiză sintetică a nivelului de satisfacţie faţă de categoria indicatorilor referitori la resurse umane şi servicii sociale remarcăm faptul că analiza pe baza valorilor medii obţinute indica o evaluare negativă (2,6) a serviciilor de consiliere şi orientare pentru încadrarea în muncă în timp ce serviciile de asistenţă socială şi medicală de urgenţă obţin medii situate în jurul valorii 3 (satisfacţie neutră).

7.6. Analiza SWOT – Educaţie, sănătate, asistenţă socială

PUNCTE TARI
Dezvoltarea echilibrată a învăţământului primar şi liceal (învăţământul primar: de la 3189 elevi înscrişi în 2000 la 2666 elevi în 2012, respecti pentru învăţământul liceal:4823 elevi înscrişi în 2000 la 4333 elevi înscrişi în 2012). Scăderea numărului de elvi din înv. primar se datorează aspectelor demografice.
Menţinerea constantă a numărului de licee, respectiv 10 / 11 în perioada 2000-2012.
Mărirea locurilor disponibile în grădiniţe; 1355 copii înscrişi în 2000 la 1701 copii înscriţi în 2012.
Existenţa specialiştilor calificaţi în domeniul consilierii şi orientării pentru carieră în municipiul Deva şi a ONG-urilor profilate pe formarea şi reconversia forţei de muncă.
Existenţa unui număr mare de furnizori de servicii sociale specializate acreditate la nivelul municipiului.
Existenţa unui număr mare de unităţi de stat şi private de îngrijire a sănătăţii la nivelul municipiului.
Capacitate de primire mare a sistemului medical din municipiu.
Existenţa unei game largi de servicii pentru vârstnici.
Sectorul ONG puternic dezvoltat în domeniul asistenşei persoanelor vârstnice.
PUNCTE SLABE
Diminuarea continuă a numărului de unităţi de învăţământ din municipiu (de la 33 unităţi existente în 2000, la 15 unităţi în 2012).
Diminuarea continuă a numărului de elevi înscrişi în unităţile de învăţământ (de la 14.357 elevi în 2000 la 10.059 în anul 2012).
Scăderea dramatică a numărului de elevi din cadrul învăţământului de arte şi meserii (de la 1.108 elevi înscriţi în 2000 la 59 elevi în 2012), contrar cerinţelor de accentuare a învăţământului vocaţional stipulate prin documentele strategice ale UE.
Scădere semnificativă şi în cadrul învăţământului de maiştri (de la 120 elevi în 2000 la 34 de elevi în 2012); de asemenea, este o evoluţie contrară asigurării cerinţelor de dezvoltare a învăţământului vocaţional.
Desfiinţarea învăţământului universitar (854 studenţi înscriţi în 2000, la 20 studenţi înscrişi în 2012).
Există încă numeroase necesităţi de reabilitare şi modernizare a reţelei de unităţi de învăţământ existente.

Calificarea profesională prin formare iniţială nu se mai realizează prin sistemul de învăţământ public, care nu mai asigură o acoperire corespunzătoare a tuturor domeniilor de calificare (specializări şi meserii).
Numărul mic al ofertelor de formare profesională continuă, pentru care instituţiile organizatoare deţin autorizaţie de funcţionare.
Corelarea deficitară a cererii cu oferta de pe piaţa de muncă.
Ofertanţii de formare activează izolat, neexistând o ofertă globală, corelată a acestora şi adaptată nevoilor identificate la nivel local.
Nivelul de calificare certificat al forţei de muncă, profilul de competenţe certificate ale persoanelor aflate în şomaj, în căutarea unui alt loc de muncă nu corespund cerinţelor specifice ale angajatorilor.
Oferta de calificare sau reconversie nu este suficient de diversificată şi nu există o concurenţă între ofertanţii de formare, această situaţie fiind un obstacol pentru o ofertă flexibilă şi adaptată nevoilor de dezvoltare personală şi profesională a clienţilor.
Lipsa de parteneriate eficiente între şcoală şi mediul de afaceri.
Insuficienţa fondurilor destinate activităţilor de formare.
Servicii insuficient diversificate pentru diferitele categorii de persoane defavorizate.
Resurse materiale lipsă sau insuficiente în spitale.
Existenţa considerabilă de aparatură medicală învechită, mai ales în comparaţie cu dotările din alte ţări din cadrul Uniunii Europene.
Emigraţia internaţională a populaţiei cu studii superioare, inclusiv a personalului sanitar, poate afecta grav performanţa sistemului sanitar, precum şi a altor domenii de activitate.
Scăderea fondurilor alocate anumitor aspecte ale integrării profesionale a şomerilor, a combaterii marginalizării sociale a acestora.
Măsuri ineficiente de combatere a sărăciei.
Insuficiente servicii pentru tinerii care provin din sistemul de protecţie.
Insuficiente cantine sociale.
Insuficiente servicii rezidenţiale, de zi şi de îngrijire la domiciliu pentru vârstnici.
Insuficiente servicii pentru persoanele cu dizabilităţi.
Numărul mare de zone marginalizate/dezavantajate
Procentul mare (peste 10%) al populației dezavantajate

OPORTUNITĂŢI
Disponibilitatea fondurilor UE care pot fi accesate pentru aspectele referite în această analiză.
Existenţa standardelor minime obligatorii în ceea ce priveşte personalul specializat implicat în asistarea copiilor.
Dezvoltarea învăţământului la distanţă.
Cadru legislativ flexibil şi corelat cu cel european în domeniul calificărilor profesionale prin sistemul de învăţământ.
Existenţa programelor de finanţare din partea Uniunii Europene şi finanţare naţională pentru resurse umane.
Crearea unui sistem integrat de management al situaţiilor de urgenţă.
Clădiri disponibile pentru atragerea de Universităţi care să îşi desfăşoare activitatea pe plan local.

AMENINŢĂRI
Trend ascendent al somajului.
Migraţia tinerilor către inctituţii de învăţământ superior din alte oraşe din ţară.
Abandonul şcolar şi părăsirea timpurie a şcolii.
Slaba conştientizare a populaţiei asistate că pentru ajutorul social poate presta muncă în folosul comunităţii.
Instabilitatea politică şi economică a ţării şi a Europei.
Riscul creşterii sărăciei ăn rândul vârstnicilor.
Instabilitatea locurilor de muncă, fenomen care caracterizează întreaga economie.
Dificultatea multor familii de a asigura îngrijirea vârstnicilor, concomitent cu întreţinerea familiei.
Dificultatea tot mai accentuată de îmbinare a creşterii şi educării copiilor în condiţiile creşteririi competitivităţii pieţii muncii.
Nivelul scăzut al salariilor din învăţământ şi cercetare.
Existenţa depozitului de zgură şi cenuşă din Valea Bejan – suprafaţa totală a depozitului activ 146 ha.

PARTEA II

VIZIUNEA DE DEZVOLTARE ȘI OBIECTIVELE STRATEGIEI INTEGRATE DE DEZVOLTARE URBANĂ A MUNICIPIULUI DEVA

8. CONTEXT STRATEGIC

8.1. Context European

Principalul element de fundamentare a strategiilor elaborate pentru perioada următoare în cadrul ţărilor din Uniunea Europeană îl reprezintă documentul ***Strategia Europa 2020***.

Acest document a fost adoptat de Consiliul European la 17 iunie 2010 şi reprezintă agenda comună a UE pentru următorul deceniu. Strategia pune accentul pe o creştere inteligentă, durabilă şi favorabilă incluziunii, prin care se pot depăşi deficienţele structurale ale economiei Europei, cu îmbunătăţirea competitivităţii şi productivităţii, precum şi consolidarea unei economii de piaţă durabile. Aceste trei prioritati se sprijină reciproc şi sunt în măsură să ajute Uniunea Europeană şi statele membre pentru realizarea unui nivel ridicat de ocupare a forţei de muncă, de productivitate şi de coeziune socială.

Domeniile cheie ale strategiei sunt exprimate sub forma a cinci obiective principale la nivelul UE. În plus faţă de aceste obiective, au fost adoptate şapte iniţiative emblematice, cu scopul de a conduce progresul către obiectivele Strategiei Europa 2020.

Astfel, Strategia Europa 2020 îşi propune să asigure o *creştere economică*:

⇒ *inteligentă - prin investiţii mai eficiente în educaţie, cercetare şi inovare;*

⇒ *durabilă - prin orientarea decisivă către o economie cu emisii scăzute de carbon şi o industrie competitivă:*

⇒ *favorabilă incluziunii- prin punerea accentului pe crearea de locuri de muncă şi pe reducerea sărăciei.*

Ca urmare, cele cinci obiective vizează ocuparea forţei de muncă, cercetarea, educaţia, reducerea sărăciei şi energia/clima, prin care se satisfac cerinţele majore ale celor trei priorităţi menţionate deja: creşterea economică inteligentă; creşterea durabilă; creşterea favorabilă incluziunii sociale.

Sintetic, <u>obiectivele principale</u> se exprimă prin:

⇒ *Ocuparea forţei de muncă:*

- ❖ rata de ocupare a forţei de muncă de 75 % în rândul populaţiei cu vârste cuprinse între 20 şi 64 de ani;

⇒ *Cercetarea şi dezvoltarea:*

- ❖ alocarea a 3% din PIB-ul UE pentru cercetare şi dezvoltare;

⇒ *Schimbările climatice şi utilizarea durabilă a energiei (obiectivul „20/20/20" în materie de climă/energie):*

- ❖ reducerea cu 20% a emisiilor de gaze cu efect de seră (sau chiar cu 30%, în condiţii favorabile) faţă de nivelurile înregistrate în 1990;

- creşterea ponderii surselor de energie regenerabile în consumul final de energie până la 20%;
- creşterea cu 20% a eficienţei energetice;

⇒ *Educaţia:*

- reducerea sub 10% a ratei de părăsire timpurie a şcolii;
- creşterea la peste 40% a ponderii absolvenţilor de studii superioare în rândul populaţiei în vârstă de 30-34 de ani;

⇒ *Lupta împotriva sărăciei şi a excluziunii sociale:*

- reducerea cu cel puţin 20 de milioane a numărului persoanelor care suferă sau riscă să sufere de pe urma sărăciei şi a excluziunii sociale.

Indicatorii de referinţă prin care să fie facilitată translatarea obiectivelor în valori cuantificabile, precum şi trendul înregistrat în ultima perioadă la aceşti indicatori, este prezentat în tabelul următor (Tabel 8.1).

Tabel 8.1. Criteriile principale ale Strategiei Europa 2020

Indicatorul	**Detalii**	**Perioada de referinţă**						**Target**
		2005	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2020**
75% din populaţia în vârstă de 20-64 de ani ar trebui să fie angajată.								
Rata ocupării forţei de muncă-grupa de vârstă20-64 ani	% din populaţia în vârstă de 20-64 ani	68.0	70.3	69.0	68.5	68.6	68.5	75%
3% din PIB-ul UE ar trebui investit în cercetare şi dezvoltare.								
Cheltuieli interne brute de C&D	% dinPIB	1.82	1.92	2.01	2	2.03	(;)	3%
Emisiile de gaze cu efect de seră ar trebui reduse cu 20% faţă de 1990; Ponderea surselor regenerabile de energie în consumul final de energie ar trebui să fie majorată la 20%; Eficienţa energetică ar trebui să se îmbunătăţească cu 20%.								
Emisiile de gaze cu efect de seră	Indicele 1990 = 100%	93.22	90.29	83.74	85.72	83.03	(;)	80%
Ponderea energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie	%	8.5	10.4	11.6	12.5	13.0	(;)	20%
Consumul de energie primară	Milioane de tone de echivalent petrol (toe)	1702.8	1681.8	1592.4	1644.6	1583.0	(;)	1474
Consumul final de energie	Milioane de tone de echivalent petrol (toe)	1191.9	1173.0	1110.1	1152.5	1103.3	(;)	1078
Ponderea abandonului şcolar timpuriu trebuie să fie sub 10% şi cel puţin 40% din persoanele între 30-34 de ani să fi absolvit studii superioare sau echivalente								

Indicatorul	Detalii	Perioada de referinţă						Target 2020
		2005	2008	2009	2010	2011	2012	
Persoanelor care părăsesc timpuriu educaţia şi formarea profesională	% din populaţia în vârstă de 18-24 de ani	15.8	14.8	14.3	14.0	13.5	12.8	10%
Educaţiaterţiară	% din populaţia în vârstă de 30-34 de ani	28.0	31.0	32.2	33.5	34.6	35.8	40%
Sărăcia ar trebui să fie redusă cu cel puţin 20 de milioane de oameni în afara riscului de sărăcie sau excluziune socială								
Persoanele expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială	mii	123892	115694	113773	116206	119758	124392	(;)
Persoanele care trăiesc în gospodării cu intensitate de lucru foarte scăzută	mii	39112	34269	34223	37857	38527	36936	(;)
Persoanele expuse riscului de sărăcie după transferurile sociale	mii	79070	80661	80179	80718	83413	85267	(;)
Oameni lipsiţi grav material	mii	51729	41440	39764	40853	43420	51010	(;)

Obiectivele Strategiei Europa 2020:

- definesc poziţia pe care ar trebui să o ocupe Uniunea Europeană în 2020 din punctul de vedere al unor parametri majori;
- sunt transpuse în obiective naţionale pentru ca fiecare stat membru să îşi poată urmări evoluţia;
- sunt comune şi nu presupun repartizarea sarcinilor, urmând a fi realizate prin acţiuni la nivel naţional şi European;
- sunt interdependente şi se susţin reciproc:
    - progresele în plan educaţional contribuie la îmbunătăţirea perspectivelor profesionale şi la reducerea sărăciei.
    - mai multă cercetare şi inovare şi o utilizare mai eficientă a resurselor ne ajută să devenim mai competitivi şi oferă condiţii favorabile creării de noi locuri de muncă.
    - investiţiile în tehnologii ecologice contribuie la combaterea schimbărilor climatice şi creează noi oportunităţi de afaceri şi locuri de muncă.

Statele membre au adoptat propriile lor obiective naţionale în aceste domenii. Astfel, până în anul 2020, România trebuie să atingă următorii indicatori (Tabel 8.2):

Tabel 8.2. Obiectivele România 2020 în corelaţie cu Europa 2020

Obiectivele Strategiei Europa 2020		**Uniunea Europeană**	**România**
			Obiectiv 2020
1	Rata de ocupare a populaţiei cu vârsta de 20-64 ani	75%	70%
2	Investiţii în cercetare şi dezvoltare	3% din PIB	2% din PIB
3	Energie şi schimbări climatice		
	Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră (faţă de anul 1990)	20%	
	Ponderea energiei din surse regenerabile	20%	
	Creşterea eficienţei energetice	20%	19%
4	Educaţie		
	Rata părăsirii timpurii a şcolii	10%	11,3%
	Rata populaţiei cu vârsta de 30-34 ani absolventă a unei forme de educaţie terţiară	40%	26,7%
5	Pormovarea incluziunii sociale, în special prin reducerea sărăciei – reducerea numărului de persoane aflate în risc de sărăcie şi excluziune socială	Cu cel puţin 20 de milioane	Cu cel puţin 580.000 de persoane

Ţintele valorice ale României pentru indeplinirea obiectivelor Strategiei Europei 2020 au fost stabilite în urma unor dezbateri ale autorităţilor româneşti şi aprobate apoi de către Comisia Europeană. Acestea au fost incluse în *Programul Naţional de Reformă al României 2011-2013.*

Iniţiative strategice

Obiectivele sunt reprezentative pentru cele trei priorităţi - o creştere inteligentă, durabilă şi favorabilă incluziunii - dar nu sunt exhaustive. Pentru a sprijini realizarea acestora, este necesară întreprinderea unei game largi de acţiuni la nivelul naţional, al UE şi internaţional. Comisia Europeană prezintă în acest sens şapte iniţiative emblematice, al căror scop este de stimulare a realizării de progrese în cadrul fiecărei teme prioritare, astfel:

- *„O Uniune a inovării”*- pentru a îmbunătăţi condiţiile-cadru şi accesul la finanţările pentru cercetare şi inovare, astfel încât să se garanteze posibilitatea transformării ideilor inovatoare în produse şi servicii care creează creştere şi locuri de muncă;
- *„Tineretul în mişcare”* - pentru a consolida performanța sistemelor de educație şi pentru a facilita intrarea tinerilor pe piața muncii;
- *„O agendă digitală pentru Europa”*- pentru a accelera dezvoltarea serviciilor de internet de mare viteză şi pentru a valorifica beneficiile pe care le oferă o piaţă digitală unică gospodăriilor şi întreprinderilor;
- *„O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor”*- pentru a permite decuplarea creşterii economice de utilizarea resurselor, pentru a sprijini trecerea la o economie cu emisii scăzute de carbon, pentru a creşte utilizarea surselor regenerabile de energie, pentru a moderniza sectorul transporturilor şi a promova eficienţa energetică;
- *„O Politică industrială adaptată erei globalizării”* - pentru a îmbunătăţi mediul de afaceri, în special pentru IMM-uri, şi a sprijini dezvoltarea unei baze industriale solide şi durabile în măsură să facă faţă concurenţei la nivel mondial;
- *„O agendă pentru noi competențe şi noi locuri de muncă”* - pentru a moderniza pieţele muncii şi a oferi mai multă autonomie cetăţenilor, prin dezvoltarea competențelor acestora pe tot parcursul vieții, în vederea creşterii ratei de participare pe piața muncii şi a unei mai bune corelări a cererii şi a ofertei în materie de forță de muncă, inclusiv prin mobilitatea profesională;
- *„Platforma europeană de combatere a sărăciei”* - pentru a garanta coeziunea socială şi teritorială, astfel încât beneficiile creşterii şi locurile de muncă să fie distribuite echitabil, iar persoanelor care se confruntă cu sărăcia şi excluziunea socială să li se acorde posibilitatea de a duce o viaţă demnă şi de a juca un rol activ în societate.

Iniţiativele emblematice adresează cele trei priorităţi ale Strategiei Europa 2020, conform Tabelului 8.3.

Tabel 8.3. Priorităţile iniţiativelor emblematice ale Strategiei Europa 2020

Priorităţi	**Iniţiative emblematice**
Creştere Inteligentă (dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaştere şi inovare)	*O Uniune a inovării* *Tineretul în mişcare* *O agendă digitală*
Creştere Durabilă (promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice şi mai competitive)	*O Europă eficient*ă *Politica industrial*ă
Creştere Favorabilă Incluziunii (promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forţei de muncă, care să asigure coeziunea socială şi teritorială)	*O agendă pentru noi competenţe* *Platforma Europeană de combatere a sărăciei*

Un document deosebit de important pentru perioada următoare este decizia Uniunii Europene de stabilire a unui ***Cadru strategic comun 2014 – 2020*** (CSC) pentru:

- Fondul european de dezvoltare regională (FEDER);
- Fondul social european (FSE);
- Fondul de coeziune (FC);
- Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR);
- Fondul european pentru pescuit şi afaceri maritime (EMFF).

Aceste fonduri urmăresc obiective politice complementare, iar gestionarea lor este partajată între statele membre şi Comisia Europeană. Ele constituie principala sursă de investiţii la nivelul UE pentru a ajuta statele membre să restabilească creşterea economică şi să asigure o redresare bogată în locuri de muncă, garantând totodată o dezvoltare durabilă, în conformitate cu obiectivele strategiei Europa 2020.

În scopul de a facilita dezvoltarea contractelor de parteneriat şi a programelor, propunerea prevede adoptarea unui cadru strategic comun. CSC ar trebui să sporească coerenţa între angajamentele politice asumate în contextul strategiei Europa 2020 şi investiţiile de pe teren. El ar trebui să încurajeze integrarea, definind modalităţile de colaborare între fonduri. De asemenea, CSC va constitui o sursă de orientare strategică, care va trebui tradusă de către statele membre şi regiuni în programarea fondurilor aparţinând CSC, în contextul necesităţilor, oportunităţilor şi provocărilor lor specifice.

Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene (TFUE) atribuie obiective clare pentru aceste instrumente. Comisia Europeană consideră că aceste obiective pot fi urmărite în mod mai eficace dacă cele cinci fonduri sunt mai bine coordonate, pentru a evita suprapunerile şi a maximiza sinergiile, dacă ele sunt integrate pe deplin în guvernanţa economică a Uniunii Europene şi contribuie la punerea în aplicare a strategiei Europa 2020, prin implicarea părţilor interesate la nivel naţional, regional şi local.

Acesta este motivul pentru care Comisia a propus un regulament privind dispoziţiile comune pentru toate cele cinci fonduri. Propunerea prevede o coordonare mult mai strânsă a fondurilor pentru a obţine:

- Concentrarea resurselor asupra obiectivelor strategiei Europa 2020, prin intermediul unui set comun de obiective tematice la care vor contribui fondurile;
- Simplificarea prin modalităţi de planificare şi de punere în aplicare mai coerente;
- O mai mare atenţie acordată rezultatelor, prin intermediul unui cadru şi a unei rezerve de performanţă;
- Armonizarea normelor de eligibilitate şi extinderea opţiunilor simplificate în materie de costuri, pentru a reduce sarcina administrativă pentru beneficiari şi autorităţile de management.

În plus, propunerea prevede adoptarea de *contracte de parteneriat,* care vor stabili angajamentele partenerilor la nivel naţional şi regional. Contractele de parteneriat vor fi corelate

cu obiectivele strategiei Europa 2020 şi cu programele naţionale de reformă. Acestea vor stabili „o abordare integrată pentru dezvoltarea teritorială, susţinută de toate fondurile aparţinând cadrului strategic comun”.

Propunerea de regulament privind dispoziţiile comune identifică unsprezece obiective tematice. Prin identificarea obiectivelor principale ale strategiei Europa 2020 care urmează să fie abordate în cadrul fondurilor CSC şi a gamei de acţiuni-cheie care ar putea fi efectuate împreună în cadrul acestor obiective tematice, CSC poate furniza orientări suplimentare cu privire la modul cel mai eficient în care fondurile CSC pot fi orientate către creştere în contractele de parteneriat şi în programe:

- FEDER va contribui la toate obiectivele tematice şi se va concentra asupra domeniilor de investiţie legate de contextul în care operează întreprinderile (infrastructură, servicii pentru întreprinderi, inovare, TIC şi cercetare) şi la prestarea de servicii pentru cetăţeni în anumite domenii (energie, servicii online, educaţie, sănătate, infrastructuri sociale şi de cercetare, accesibilitate, calitatea mediului).
- Fondul de coeziune se va axa pe ameliorarea mediului, dezvoltarea durabilă şi TEN-T;
- FSE va fi programat în conformitate cu patru obiective tematice: ocuparea forţei de muncă şi mobilitatea lucrătorilor; educaţie, competenţe şi învăţare pe tot parcursul vieţii; promovarea incluziunii sociale şi combaterea sărăciei, precum şi consolidarea capacităţii administrative. Acţiunile sprijinite de FSE vor contribui, totuşi, şi la alte obiective tematice;
- Cele şase priorităţi ale FEADR vor avea drept obiectiv o creştere inteligentă, durabilă şi favorabilă incluziunii în sectorul agricol, alimentar şi forestier, precum şi în zonele rurale în ansamblu. Ele vizează transferul de cunoştinţe şi inovarea, competitivitatea agriculturii, gestionarea resurselor naturale şi combaterea schimbărilor climatice, precum şi dezvoltarea incluzivă a zonelor rurale;
- Priorităţile EMFF, în conformitate cu reforma politicii comune în domeniul pescuitului, se vor concentra asupra viabilităţii şi a competitivităţii pescuitului şi a acvaculturii, sprijinind, în acelaşi timp, sustenabilitatea mediului. EMFF va promova coeziunea socială şi crearea de locuri de muncă în comunităţile dependente de pescuit, în special prin diversificarea activităţilor în alte sectoare maritime, precum şi prin acţiuni în domeniul politicii maritime integrate.

În temeiul propunerii, regiunile ar urma să concentreze fondurile alocate din FEDER asupra unui număr limitat de obiective, aliniate Strategiei Europa 2020. De asemenea, resursele ar urma să fie direcţionate către domenii precum eficienţa energetică şi sursele regenerabile de energie, inovarea şi sprijinul pentru întreprinderile mici şi mijlocii (IMM-uri) – cel puţin 80% din fonduri, în cazul regiunilor mai dezvoltate şi cel puţin 50%, în cazul celor mai puţin dezvoltate. Anumite domenii nu vor fi eligibile pentru finanţare – de exemplu, producerea, prelucrarea şi comercializarea tutunului şi a produselor din tutun sau dezafectarea centralelor nucleare.

FEDER va acorda sprijin specific pentru oraşe şi dezvoltarea urbană. De asemenea, o parte din fonduri ar urma să fie alocată pentru măsuri de dezvoltare urbană integrată şi durabilă şi pentru crearea unei platforme de dezvoltare urbană care să promoveze schimburile între oraşe.

Un suport deosebit de important în asigurarea coerenţei privind aplicarea Cadrului strategic comun 2014–2020 este furnizat de documentul referitor la **Principiul parteneriatului în implementarea fondurilor care fac obiectul cadrului strategic comun -** elemente pentru un cod european de conduită în materie de parteneriat.

Acţiunea în favoarea creşterii economice şi a creării de locuri de muncă necesită atât asumarea responsabilităţii la cel mai înalt nivel politic, cât şi mobilizarea tuturor părţilor interesate din Europa. Parteneriatul a fost identificat, prin urmare, ca fiind un element-cheie pentru îndeplinirea obiectivelor strategiei Europa 2020.

Parteneriatul a reprezentat, de asemenea, pentru o lungă perioadă de timp, unul dintre principiile cheie pentru implementarea fondurilor care fac obiectul cadrului strategic comun al Uniunii Europene (fondurile CSC). Principiul parteneriatului presupune o strânsă cooperare între autorităţile publice la nivel naţional, regional şi local în statele membre, precum şi cu sectorul privat şi sectorul terţiar. Partenerii ar trebui să fie implicaţi activ pe parcursul întregului ciclu de programare - pregătire, punere în aplicare, monitorizare şi evaluare.

Parteneriatul trebuie să fie privit în strânsă legătură cu abordarea bazată pe guvernanţa pe mai multe niveluri şi cu principiile subsidiarităţii şi proporţionalităţii. Guvernanţa pe mai multe niveluri reprezintă o acţiune coordonată a UE, a statelor membre şi a autorităţilor locale şi regionale, bazată pe parteneriat şi vizând elaborarea şi punerea în aplicare a politicilor UE.

Conform propunerilor Comisiei pentru fondurile CSC în perioada 2014-2020, statele membre vor avea obligaţia clară de a organiza un parteneriat, dar stabilirea procedurilor specifice pentru implicarea partenerilor relevanţi în diferitele etape de programare va fi lăsată la latitudinea autorităţilor naţionale.

Codul european de conduită în materie de parteneriat (CECP) va stabili cerinţele minime care sunt necesare pentru a se ajunge la un parteneriat de înaltă calitate în procesul de implementare a fondurilor, menţinând în acelaşi timp flexibilitatea acţiunilor statelor membre referitoare la modalităţile de organizare a participării diferiţilor parteneri.

Politica agricolă comună (PAC) a fost lansată în 1962 şi reprezintă un parteneriat între agricultură şi societate, între Europa şi agricultorii săi.

Obiectivele sale principale sunt:

- Creşterea productivităţii agricole, pentru a asigura securitatea aprovizionării cu hrană la preţuri rezonabile pentru consumatori;
- Asigurarea unui nivel de trai echitabil pentru agricultorii din UE.

În prezent, UE se confruntă cu noi provocări conexe politicii agricole:

- Securitatea alimentară – la nivel mondial, producţia de alimente va trebui să se dubleze pentru a hrăni o populaţie mondială de 9 miliarde de oameni în 2050;
- Schimbările climatice şi gestionarea durabilă a resurselor naturale;
- Susţinerea zonelor rurale din întreaga UE şi menţinerea vitalităţii economiei rurale.

Ca politică comună integrată, PAC este adoptată de toate statele membre UE, gestionată şi finanţată la nivel european din resursele bugetului anual al UE. Pe de altă parte, alte domenii de politică, precum serviciile de sănătate şi educaţia, sunt finanţate în mare măsură de guvernele naţionale ale statelor membre ale UE. În prezent, cheltuielile anuale cu agricultura şi cu dezvoltarea rurală cumulează aproximativ 55 miliarde EUR, ceea ce reprezintă în jur de 45 % din bugetul total al UE.

Politica agricolă comună 2014 – 2020 este adaptată pentru a răspunde provocărilor viitoare. În anii următori, PAC va deveni mai echitabilă, mai ecologică, mai eficientă, dar şi mai inovatoare. Fondurile financiare alocate ţării noastre prin PAC sunt substanţiale. Astfel, dacă bugetul acordat României în cadrul financiar multianual al Uniunii Europene 2014-2020 este de 39,8 miliarde de euro (în creştere cu 18% faţă de bugetul din perioada 2007-2013), prin PAC România are alocate 17,5 miliarde de euro, ceea ce înseamnă o creştere cu 27% faţă de alocaţia în exerciţiul bugetar 2007-2013, care a fost de 13,8 miliarde euro.

În octombrie 2011, *Comisia Europeană pentru dezvoltarea rurală* a prezentat un set de propuneri legale pentru perioada 2013-2020, care includ un proiect de regulament prin care se oferă susţinere din partea *Fondului European Agricol pentru Dezvoltare Rurală* (FEADR). Această propunere a FEADR stă la baza politicii de dezvoltare rurale a PAC şi se aliniază strategiei de creştere Europa 2020.

Recomandările Comisiei Europene pentru România (2013)

Comisia Europeană a emis un număr de opt recomandări pentru România, menite să ajute la îmbunătăţirea performanţei economice, astfel:

⇒ *Punerea în aplicare a unui program preventiv:*

În 2011, autorităţile române au negociat cu Comisia Europeană şi FMI un program preventiv de ajustare economică.

⇒ *Finanţele publice şi un sistem de impozitare sustenabile:*

Deşi poziţia bugetară s-a îmbunătăţit în România, nivelul redus de respectare a obligaţiilor fiscale constituie o provocare majoră, iar sustenabilitatea şi adecvarea sistemului de pensii prezintă riscuri medii pe termen lung.

Prin urmare, România ar trebui să ia măsuri de îmbunătăţire a colectării impozitelor, să egalizeze vârsta de pensionare pentru femei şi bărbaţi şi să susţină reforma pensiilor, promovând încadrarea în muncă a lucrătorilor în vârstă.

⇒ *Reformarea sectorului sanitar:*

În sectorul sanitar din România există inegalităţi majore, cauzate în principal de utilizarea ineficientă a resurselor şi de un management defectuos.

România trebuie să depună eforturi mai mari pentru a spori rentabilitatea sistemului, reducând utilizarea excesivă a internărilor în spitale şi îmbunătăţind asistenţa primară şi sistemele de trimitere a pacienţilor.

⇒ *Piaţa muncii, şomajul în rândul tinerilor şi sărăcia:*

În 2012, România înregistra o rată scăzută de ocupare a forţei de muncă în general, iar rata de activitate în rândul tinerilor era printre cele mai mici din UE.

România trebuie să amelioreze calitatea politicilor vizând activarea forţei de muncă şi să pună în aplicare, cât mai repede, *Planul naţional pentru angajarea tinerilor.* Numărul persoanelor expuse riscului de sărăcie sau de excluziune este, de asemenea, foarte ridicat, copiii fiind printre cei mai afectaţi. România trebuie să adopte neîntârziat legislaţia restantă şi să întărească legătura dintre transferurile sociale şi măsurile de activare.

⇒ *Reforma învăţământului:*

România se confruntă cu o provocare majoră în ceea ce priveşte creşterea calităţii sistemului de învăţământ şi de formare profesională.

Părăsirea timpurie a şcolii este o problemă importantă. România ar trebui să pună în aplicare reformele şi, în acelaşi timp, să îşi dezvolte capacitatea administrativă. Învăţământul terţiar trebuie adaptat la nevoile pieţei muncii, iar accesul persoanelor dezavantajate ar trebui îmbunătăţit.

⇒ *Modernizarea administraţiei publice:*

Capacitatea administrativă redusă este o preocupare majoră pentru România, care contribuie la o rată scăzută de absorbţie a fondurilor UE.

Prin urmare, trebuie consolidată guvernanţa şi calitatea administraţiei publice.

⇒ *Mediul de afaceri:*

Provocările majore cu care se confruntă România în acest domeniu sunt un mediu de afaceri slab dezvoltat şi sprijinul scăzut acordat cercetării şi dezvoltării.

Autorităţile române ar trebui să asigure servicii de e-guvernare eficiente şi să facă eforturi pentru a facilita accesul la finanţare şi pentru a reduce numărul de proceduri administrative pe care trebuie să le îndeplinească IMM-urile. De asemenea, România ar trebui să amelioreze eficienţa şi independenţa sistemului judiciar, precum şi eficienţa politicilor de prevenire şi combatere a practicilor de corupţie, în special în domeniul achiziţiilor publice.

⇒ *Energie şi transporturi:*

România înregistrează un grad scăzut de competitivitate şi eficienţă în sectorul energetic şi în cel al transporturilor.

Ea ar trebui să asigure liberalizarea preţurilor la gaze şi electricitate, să consolideze guvernanţa întreprinderilor de stat şi a organismelor de reglementare şi să finalizeze conexiunile transfrontaliere. Infrastructura pentru conexiunile de bandă largă este cea mai slab dezvoltată din UE, aspect care ar trebui remediat. În sectorul transporturilor, este nevoie de un plan amplu pe termen lung.

8.2. Context Naţional

Programul Naţional de Reforma (PNR)

Programele naţionale de Reformă (PNR) reprezintă obligaţia fiecărui stat membru de a translata la nivel naţional obiectivele cuprinse în documentul Europa 2020. După publicarea de către Comisia Europeană a Analizei Anuale a Creşterii, *statele* membre au obligaţia de a prezenta versiuni actualizate ale PNR.

Pentru România, PNR reprezintă platforma-cadru pentru definirea şi aplicarea politicilor de dezvoltare economică, în concordanţă cu politicile Uniunii Europene (UE), care permite concertarea demersurilor naţionale pentru modernizarea economiei şi societăţii româneşti şi susţine convergenţa economico-socială cu celelalte state membre ale UE. urmărirea aplicării acţiunilor incluse în PNR este asigurată periodic (trimestrial, anual) pe baza Planului de acţiune pentru implementarea PNR.

Programul Naţional de Reformă 2011-2013 (PNR) reprezintă platforma-cadru pentru definirea şi aplicarea politicilor de dezvoltare economică a României, în concordanţă cu politicile Uniunii Europene (UE), având ca priorităţi realizarea unei economii inteligente, durabile şi favorabile incluziunii, cu niveluri ridicate de ocupare a forţei de muncă, productivitate şi de coeziune socială. Utilizarea judicioasă a acestui instrument, prin asumarea reformelor necesare şi realiste în contextul european al eforturilor pentru atingerea obiectivelor Strategiei Europa 2020, permite concertarea demersurilor naţionale pentru modernizarea economiei şi societăţii române pentru a susţine convergenţa economico-socială cu celelalte state membre ale UE.

Prin PNR au fost fixate ţinte naţionale concrete pentru toate domeniile majore, respectiv ocuparea forţei de muncă, cercetare–dezvoltare–inovare, energie şi schimbări climatice, educaţie, combaterea sărăciei şi promovarea incluziunii sociale. Pentru fixarea ţintelor naţionale au fost avute în vedere circumstanţele naţionale specifice, precum şi perspectivele economiei româneşti. De asemenea, PNR asigură coerenţa cu principalele acţiuni prioritare pentru punerea în aplicare a angajamentelor asumate de România în cadrul noului Acord de tip preventiv încheiat cu UE şi FMI, respectiv în cadrul Pactului Euro Plus.

Memorandum privind pregătirea accesării şi implementării fondurilor europene în perioada 2014-2020

Guvernul României a adoptat la 13 iunie 2012 un memorandum elaborat de Ministerul Afacerilor Europene, referitor la acţiunile şi documentele privind pregătirea accesării şi implementării fondurilor europene în perioada 2014-2020.

Documentul conţine orientări metodologice pentru programarea fondurilor europene destinate unei dezvoltari inteligente, durabile şi incluzive, precum şi precizari pentru organizarea şi funcţionarea cadrului partenerial de consultare în vederea elaborării documentelor de programare naţionale 2014-2020. Orientările metodologice descriu principalele elemente ale diverselor tipuri de documente programatice care urmează a fi elaborate, precum şi etapele procesului de programare.

Totodată, conform memorandumului aprobat la 13 iunie 2012, organizarea şi funcţionarea cadrului partenerial de consultare în vederea elaborării documentelor de programare naţionale 2014-2020 se va realiza cu respectarea principiului european al parteneriatului şi implicând consultări cu reprezentanţi ai autorităţilor competente naţionale, regionale, locale, cu organizaţii ale societăţii civile, cu parteneri economici şi sociali, inclusiv partenerii din domeniul protecţiei mediului sau având responsabilităţi pentru promovarea egalităţii şi nediscriminării.

Structura partenerială la nivel naţional aprobată prin memorandum este configurată pe baza a 13 comitete, cu următoarea arie de competenţă:

- Integratoare – Comitetul Interinstituţional pentru elaborarea Acordului de Parteneriat - CIAP;
- Pe domenii de intervenţie – 10 comitete consultative tematice aferente domeniilor majore de intervenţie definite la nivel naţional;
- Pe criterii teritoriale – 2 comitete consultative.

Corespunzător secţiunilor din cadrul CIAP, sunt organizate Comitete Consultative pentru diverse domenii de intervenţie, astfel:

- Mediu şi schimbări climatice;
- Competitivitate şi eficienţă energetică;
- Comunicaţii şi tehnologia informaţională;
- Educaţie;
- Ocupare, incluziune socială şi servicii sociale;
- Servicii de sănătate;
- Turism, cultură şi patrimoniul cultural;
- Dezvoltare rurală, agricultură şi pescuit;
- Administraţie şi buna guvernanţă;

- Transporturi.

Comitetele Consultative reprezentative pentru dezvoltarea regională şi dimensiunea teritorială sunt:

- Comitetul Consultativ privind Dezvoltarea Regională (CCDR)
- Comitetul Consultativ privind Coeziunea Teritorială (CCCT).

Rolul acestor comitete consultative este de a stabili şi prioritiza investiţiile la nivel sectorial şi regional, pe baza documentelor realizate în cadrul mai multor grupuri de lucru subsecvente. Propunerile formulate de către comitetele consultative sunt dezbătute în CIAP, la nivelul căruia este agreată gruparea domeniilor de intervenţie corespunzătoare fiecărui document de programare, precum şi principalele elemente privind modalităţile de implementare, monitorizare şi evaluare.

Conceptul Strategic de Dezvoltare Teritorială România 2030 *(CSDT România 2030)* este un document strategic privind dezvoltarea teritorială durabilă şi integrată pe termen mediu şi lung a României. Conceptul asigură un cadru de fundamentare a dezvoltării teritoriale a României, în conexiune cu evoluţiile din spaţiul european şi internaţional şi se bazează pe practicile curente în domeniul planificării teritoriale (spre exemplu, din Finlanda, Irlanda, Ungaria, Olanda şi Franţa). Nota specifică a acestuia este apelul la o viziune integratoare a acţiunilor de dezvoltare, în care nu se propun soluţii generale pentru probleme, ci soluţii care izvorăsc din nevoile şi caracteristicile diferitelor zone.

Obiectivul general al *CSDT* este asigurarea integrării României în structurile Uniunii Europene prin afirmarea identităţii regional-continentale, a rolului său în regiune, creşterea coeziunii spaţiale şi a competitivităţii şi asigurarea unei dezvoltări durabile a României.

Obiectivul general este detaliat în cinci obiective strategice majore:

- Racordarea la reţeaua europeană a polilor şi coridoarelor de dezvoltare spaţială;
- Structurarea şi dezvoltarea reţelei de localităţi urbane;
- Afirmarea solidarităţii urban-rural adecvată categoriilor de teritorii;
- Consolidarea şi dezvoltarea reţelei de legături inter-regionale;
- Valorificarea patrimoniului natural şi cultural.

CSDT România 2030 stabileşte liniile directoare de dezvoltare teritorială a României la scară regională, interregională, naţională, prin integrarea relaţiilor relevante la nivel transfrontalier şi transnaţional, corelând conceptele de coeziune şi competitivitate la nivelul teritoriului.

Scopul CSDT România 2030 este de a pune în evidenţă, din perspectivă teritorială integrată, modalităţile de valorificare a potenţialului naţional, în vederea recuperării decalajelor de dezvoltare faţă de ţările europene, de a stimula dezvoltarea echilibrată a României şi de a consolida rolul României ca Stat Membru al Uniunii Europene şi ca actor activ în zona Europei Centrale şi de Est.

Documentul urmăreşte maximizarea impactului investiţiilor străine şi naţionale, prin orientarea lor către zone relevante. Această direcţionare se realizează prin intermediul proiectelor strategice naţionale şi a politicilor publice elaborate în conformitate cu obiectivele acestuia.

Cadrul naţional strategic pentru dezvoltarea durabilă a sectorului agroalimentar şi a spaţiului rural în perioada 2014 - 2020 - 2030

Necesitatea *Cadrului naţional strategic rural* este determinată de trei factori majori ai dezvoltării agricole:

- Cerinţa asigurării securităţii alimentare naţionale şi garantarea siguranţei alimentare a populaţiei României;
- Resursele naturale, materiale şi umane ale agriculturii româneşti;
- Favorabilitatea ecologică a resurselor agricole ale României de a furniza produse agroalimentare de calitate superioară pe piaţa internă şi internaţională.

Construcţia Cadrului naţional strategic rural este aşezată pe trei piloni: *agricultură, alimentaţie* şi *mediu*, fiecare dintre acestea având importanţă vitală pentru pacea socială din România şi pentru ameliorarea continuă a vieţii rurale româneşti.

Priorităţile *Cadrului naţional strategic rural pentru perioada 2014-2030* s-au stabilit pornind de la funcţiile spaţiului şi ale economiei rurale, ale agriculturii româneşti, necesitatea dezvoltării accelerate a acestora, noul parteneriat între Europa şi fermieri, conform reformei PAC şi a bugetului agricol european pentru perioada 2014-2020:

- Garantarea securităţii şi siguranţei alimentare, prin asigurarea integrală a necesarului intern de produse alimentare de calitate îmbunătăţită şi a unui excedent, faţă de consumul alimentar intern, disponibil pentru export;
- Asigurarea echilibrului ecologic durabil pe termen lung al spaţiului rural, prin investiţii publice, public-private sau private în lucrări de infrastructură de protecţie şi echipare a teritoriului (sisteme de irigaţii, sisteme hidro-ameliorative de protecţie, perdele de protecţie, împădurirea terenurilor degradate şi defrişate, sporirea gradului de acoperire verde a teritoriului etc.);
- Conservarea şi protejarea resurselor naturale regenerabile (solul, apa, aerul, biodiversitatea) şi utilizarea durabilă a resurselor naturale agricole, în primul rând a solului, conservarea biodiversităţii, aplicarea politicilor de atenuare a efectelor schimbărilor climatice;
- Consolidarea exploataţiilor agricole, modernizarea tehnologiilor şi ameliorarea generală a activităţilor agricultorilor;
- Stimularea formării exploataţiilor agricole privat-familiale comerciale de tip european prin restrângerea treptată a exploataţiilor agricole de subzistenţă;
- Dezvoltarea teritorială echilibrată a economiei rurale agricole, extinderea IMM-urilor rurale agroalimentare şi nonagricole şi creşterea gradului de ocupare a populaţiei rurale, prin angajarea şi stabilizarea în rural, cu preponderenţă a populaţiei rurale active tinere;

- Echilibrarea balanţei alimentare (şi de plăţi) româneşti şi creşterea exporturilor agroalimentare româneşti;
- Restrângerea zonelor rurale defavorizate şi a sărăciei rurale severe;
- Compatibilizarea sistemului naţional de învăţământ şi cercetare ştiinţifică cu cel european, asigurarea unui parteneriat durabil al acestuia cu sistemul agroalimentar românesc.

Pentru asigurarea securităţii alimentare naţionale care garantează siguranţa alimentară a populaţiei, agricultura României trebuie să se înscrie în următorii parametri de performanţă:

- Dublarea randamentelor agricole în următorii zece ani, comaparativ cu deceniul 2000-2010;
- Dublarea valorii producţiei vegetale şi animale în următorul deceniu, faţă de cea din 2010;
- Dublarea valorii producţiei agroalimentare procesate faţă de anul 2010;
- Creşterea ratei de absorbţie a fondurilor europene.

Singura şansă a României pentru dezvoltarea agriculturii, prin care să se susţină nivelele de producţie propuse în continuare pentru orizonturile 2015, 2020, 2025, 2030, constă în:

- alocarea masivă, dar raţională, dacă se poate optimă, de capital investiţional în infrastructura rurală;
- echiparea teritoriului agricol (circa 1,7 mil. ha irigate, Canalul Siret-Bărăgan);
- plantarea perdelelor de protecţie a câmpului pe circa un milion de hectare în zonele cele mai aride;
- modernizarea exploataţiilor agricole;
- extinderea întreprinderilor de stocare-procesare a produselor agroalimentare (nu numai cereale);
- sporirea capitalului de exploatare, atât din surse proprii cât şi din credite bancare avantajoase, acordat fermelor agricole.

Se estimează că România are un potenţial alimentar, la orizontul 2030, pentru 38,5 mil. persoane, respectiv un disponibil pentru export şi pentru consum nealimentar de materii prime agricole de circa 49-50 mld. €.

Acordul de Parteneriat dintre România şi Comisia Europeană 2014-2020.

Documentul a fost transmis informal serviciilor Comisiei Europene în luna octombrie 2013, deoarece la nivelul Uniunii Europene nu erau adoptate încă regulamentele prin care se stabileşte modul de implementare a fondurilor europene în viitoarea perioadă de programare.

Acordul de parteneriat dintre România şi CE vizează utilizarea fondurilor europene în perioada 2014-2020. În viitoarea perspectivă financiară, România va investi € 39.34 miliarde alocate din fonduri structurale europene (FSE) plus co-finanţarea aferentă, în conformitate cu obiectivele tematice ale UE 2020 şi priorităţile naţionale ale României. Acordul de parteneriat

stabileşte modul în care aceste investiţii vor fi concentrate pentru a promova competitivitatea, convergenţa şi cooperarea şi să încurajeze o creştere inteligentă, durabilă şi favorabilă incluziunii, prin stabilirea unor priorităţi naţionale de investiţii specifice.

Având în vedere că FSE va fi unul dintre cele mai importante instrumente pentru a face faţă provocărilor principale de dezvoltare ale României, identificate în programul de creditare al UE/FMI şi angajamentele UE 2020, *Acordul de parteneriat* stabileşte modul în care va fi optimizată utilizarea FSE pentru a realiza valoarea adăugată a cheltuielilor publice, prin integrarea principiilor de parteneriat, egalitatea între femei şi bărbaţi, incluziunea socială şi dezvoltarea durabilă.

Acordul de parteneriat este elaborat într-o manieră care oferă un cadru flexibil pentru România de a reacţiona şi a reorienta resursele europene, naţionale şi locale, pentru crearea condiţiilor de creştere economică şi ocupare a forţei de muncă şi pentru a maximiza rezultatele obţinute. Prin acest document de programare România vizeaza exploatarea sinergiilor potenţiale dintre FSE şi alte surse de finanţare UE, printr-o abordare strategică şi integrată.

Obiectivul general şi contribuţia strategică a Fondurilor Europene Structurale şi de Investiţii. Ţinând cont de situaţia şi de politicile macroeconomice, alături de blocajele creşterii la nivel naţional, subliniate mai sus, Guvernul României a stabilit anumite priorităţi de finanţare pentru utilizarea Fondurilor Europene Structurale şi de Investiţii în Acordul de Parteneriat 2014-2020, cu ***obiectivul global*** de a reduce disparităţile de dezvoltare economică şi socială între România şi statele membre ale UE.

Acest obiectiv global este o simplă expresie a procesului de convergenţă economică şi socială şi reprezintă o continuare firească a obiectivului Cadrului de Referinţă Strategic Naţional 2007-2013.

Obiectivele de mai sus reflectă impactul posibil al FSE, şi sunt estimate printr-o modelare macro-economică, pe baza modelului R-GREM. Modelul a proiectat, de asemenea, creşteri suplimentare semnificative pentru alţi parametri macroeconomici cheie, inclusiv ocuparea forţei de muncă în sectoare tranzacţionabile (producţie) şi netranzacţionabile (servicii) şi în formarea brută de capital (investiţii).

Obiectivele, la fel ca şi celelalte rezultate macroeconomice, au fost obţinute în baza alocărilor financiare orientative ale Acordului de Parteneriat, plecând de la ipoteza unei rate de absorbţie de 80%. Obiectivele reflectă diferenţa dintre două scenarii: scenariul de bază („cu fonduri”), cu cheltuielile FSE la nivelul stabilit în AP, şi un scenariu „fără fonduri”, unde se presupune că nu va exista o intervenţie a FSE.

Pentru a îndeplini aspiraţiile de creştere economică reflectate în obiectivul global al acestui Acord de Parteneriat, România se va transforma într-o economie modernă şi competitivă, abordând următoarele *cinci provocări în materie de dezvoltare*:

- Competitivitatea
- Oamenii şi societatea

- Infrastructura
- Resursele
- Administraţia şi guvernarea

8.3. Context Regional

Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest pentru perioada 2014-2020

Această strategie reprezintă viziunea Regiunii Vest privind dezvoltarea regională şi baza strategică pentru fundamentarea programelor de finanţare din fonduri externe/ comunitare, naţionale, regionale şi/sau locale.

La elaborarea strategiei s-au avut în vedere unele aspecte evidente cu privire la Regiunea Vest, şi anume:

⇒ Pentru majoritatea indicatorilor relevanţi, cu excepţia celor sociali, Regiunea Vest rămâne o regiune mai puţin dezvoltată în contextul Uniunii Europene.

Ca atare, Regiunea Vest continuă să necesite o gamă largă de intervenţii şi politici publice specifice obiectivului convergenţă, care continuă să acopere principalele domenii de dezvoltare economică, în special competitivitatea întreprinderilor, dezvoltarea economiei rurale, precum şi infrastructura cheie şi serviciile conexe - de transport, mediu, sănătate, educaţie şi formare.

⇒ Regiunea Vest nu este o regiune omogenă.

Problemele de coeziune economică şi socială sunt datorate disparităţilor care există între mediul urban şi cel rural, precum şi între cele patru judeţe ale regiunii. În special două oraşe Timişoara şi Arad, fiecare în parte şi mai ales împreună sunt motorul de dezvoltare ecomomică şi socială pentru întreaga regiune. Pentru cele două oraşe provocarea este clară: ele trebuie să devină competitive pe plan internaţional, comparabil cu regiuni similare din Europa Centrală şi cu cele din urmă Europa de Vest.

Acest deziderat implică o intervenţie energică şi bine direcţionată în ceea ce priveşte structura ecomomică, dinamismul şi progresul general. În acelaşi timp, judeţele Caraş-Severin şi Hunedoara urmăresc constant creşterea gradului de competitivitate prin valorificarea potenţialului local şi diversificarea activităţilor economice, fiind încă dominate de un caracter industrial intensiv, dar redus în termeni de competitivitate şi productivitate.

⇒ Activitatea economică din Regiunea Vest este concentrată în câteva sectoare care reprezintă circa jumătate din cifra de afaceri, forţa de muncă şi productivitatea regiunii.

O comparaţie internaţională sugerează că nivelurile de productivitate din Regiunea Vest sunt încă scăzute faţă de valorile europene. Deşi productivitatea medie din Regiunea Vest (12.799

€) este uşor peste media pentru România (11.507 €), aceasta este semnificativ mai scăzută decât media celor 10 ţări membre ale Uniunii Europene începând cu 2004 (19.059 €) şi decât media UE27 (48.428 €).

⇒ Schimbările demografice, inclusiv îmbătrânirea populaţiei şi migraţia, sunt deosebit de importante în regiune.

În intervalul 1992-2012, populaţia Regiunii Vest a scăzut de la 2.111.947 la 1.828.313 persoane, conform datelor de la recensăminte. Răspunsul la schimbările demografice şi, în special, evoluţia structurii demografice a regiunii vor reprezenta adevărate provocări mai ales pentru furnizarea serviciilor de educaţie şi sănătate, dar şi la nivel de impozitare, sistem de pensii, servicii financiare, turism şi opţiuni de agrement. Ofertele de forţă de muncă şi de competenţe în multe domenii sunt limitate de dimensiunea demografică.

⇒ Realizarea unei dezvoltări regionale echilibrate şi a unei competitivităţi sporite depinde încă, în mare măsură, de nivelul naţional, de calitatea şi de stabilitatea mediului juridic şi de crearea unui cadru instituţional adecvat, iar pe plan local şi regional de capacitatea de mobilizare a tuturor actorilor implicaţi în susţinerea şi implementarea unor proiecte de dezvoltare cu impact regional.

Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest pentru perioada 2014-2020 are la bază informaţiile cuprinse în analiza socio-economică şi analiza SWOT. Totodată, în elaborarea documentului au fost avute în vedere documentele strategice elaborate la nivel european (*Strategia Europa 2020*), naţional (variantele draft ale *Acordului de Parteneriat* şi ale *Strategiei Naţionale de Dezvoltare Regională*), precum şi strategiile elaborate la nivel regional, judeţean şi local.

Strategia propusă pentru Regiunea Vest în perioada 2014-2020 se bazează pe rezultatele obţinute într-o serie de studii care au susţinut demersul de planificare:

- Studiu regional de transport şi mobilitate;
- Sustenabilitatea – motor al dezvoltării în Regiunea Vest;
- Studiu de potenţial privind dezvoltarea axei Timişoara-Arad, centrii de polarizare ai dezvoltării în Regiunea Vest;
- Creşterea impactului utilizării Fondurilor structurale asupra calităţii vieţii locuitorilor din Regiunea Vest;
- Servicii pentru creşterea competitivităţii şi specializare inteligentă în Regiunea Vest.

Obiectivul general al Strategiei pentru Dezvoltare Regională pentru perioada 2014-2020: Regiunii Vest are scopul de a atinge nivelul PIB pe cap de locuitor şi al calităţii generale a vieţii similare cu regiunile puternice, non-capitale din Europa Centrală, până în 2020.

Pentru a îndeplini acest obiectiv general, Regiunea Vest trebuie să devină o regiune:

⇒ mai productivă - cu o forţă de muncă eficientă şi cu un nivel mai ridicat de inovare, atât în activitatea de producţie, cât şi la nivel de servicii. Regiunea trebuie să atingă un nivel ridicat de investiţii, un număr mare de întreprinderi şi de competenţe, pentru a fi capabilă să concureze la nivel global;

⇒ o economie puternică - cu oameni receptivi şi întreprinderi capabile să se adapteze rapid la schimbări, cu instituţii şi reţele de înaltă performanţă, care facilitează creşterea economică durabilă;

⇒ conectată la nou - unde oamenii sunt educaţi, au competenţe adecvate şi relevante pentru activitatea lor;

⇒ un loc plăcut pentru a locui şi lucra - cu o calitate bună a mediului natural şi construit, cu acces egal la servicii de înaltă calitate, cu oportunităţi culturale, de agrement, sportive şi civice pentru toţi locuitorii;

⇒ coezivă- cu comunităţi locale puternice, sigure şi favorabile incluziunii şi egalităţii de şanse.

Atingerea acestui obiectiv general implică cel puţin revenirea la evoluţia PIB şi a productivităţii din perioada 2000-2007 şi se bazează pe următoarele ***obiective specifice***:

⇒ Accentuarea rolului cercetării-inovării. Acest lucru nu se poate realiza decât dacă există o schimbare a vitezelor în modul în care întreg domeniul CDI este configurat şi organizat în cadrul regiunii, în modul în care sprijinul financiar public este furnizat acestor activităţi şi în modul în care organismele publice de dezvoltare sprijină aceste activităţi. În plus, trebuie creată o relaţie din ce în ce mai strânsă cu mediul de afaceri, în vederea transferului rezultatelor CDI în mediul privat.

⇒ Concentrare mai clară asupra IMM-urilor şi investiţiilor directe. Trebuie avută în vedere trecerea la asistenţă, foarte selectivă, practică şi financiară a întreprinderilor din sectoarele-cheie, cu precădere la nivelul acelor întreprinderi care au potenţial de "creştere-înaltă". De asemenea, asistenţa pentru mediul privat va avea în vedere pachete de servicii pentru crearea de reţele de furnizori şi internaţionalizare. Acest lucru înseamnă, de exemplu, atingerea unor niveluri de investiţii străine directe similare celor din perioada 2000-2007, dar mai puternic axate pe activităţile de cunoaştere intensivă, şi incluzând, unde este posibil, atragerea a cel puţin câtorva funcţii de cercetare şi dezvoltare tehnologică, în special în domeniile identificate ca sectoare „smart”.

⇒ Îmbunătăţirea nivelului productivităţii. Creşterea economiei regionale este dependenţă de doi factori critici: rata de ocupare (numărul de personae ocupate) şi nivelul productivităţii (valoarea generată de fiecare oră lucrată).

Pentru a creşte productivitatea la nivel regional, intervenţiile pot fi grupate la nivelul următorilor factori cheie:

- *aptitudini*: orientarea asupra categoriilor de persoane fără calificare şi îmbunătăţirea abilităţilor persoanelor ocupate;
- *inovare*: creşterea investiţiilor în cercetare şi dezvoltare a întreprinderilor, în special IMM-uri şi transformarea cât mai multor idei în produse sau servicii noi sau îmbunătăţite;

- *întreprinderi*: creşterea ratei de formare şi de supravieţuire a întreprinderilor şi crearea unei culturi antreprenoriale începând de la şcoală;
- *investiţii*: îmbunătăţirea nivelului de investiţii în sectorul serviciilor.

⇒ Creşterea conectivităţii şi mobilităţii în/din regiune, indiferent că vorbim despre transport rutier, feroviar, aerian sau naval. Identificarea şi dezvoltarea punctelor multimodale de transport poate contribui la creşterea competitivităţii regionale. La nivel intern, trebuie încurajată folosirea transportului public în comun în detrimentul maşinii proprii, precum şi a mijloacelor alternative de transport.

⇒ Identificarea nişelor din turism şi formularea unei oferte turistice agregate. Acest lucru presupune o abordare serioasă a unui domeniu în care Regiunea Vest a fost în "standby". Există în Regiune un potenţial de a dezvolta şi susţine produsele de nişă, dintre care unele pot fi organizate şi comercializate în mod integrat. Se impune înfiinţarea unei organizaţii formale şi eficiente, regionale de turism, care să-şi asume toate sarcinile de sprijin în domeniul turismului, inclusiv activităţile de promovare în ţară, cât şi în afară.

Prin caracterul său economic, turismul crează cererea turistică – clientela şi oferta turistică – produsul turistic. În timp ce oferta are un caracter imobil, unul dintre cei mai importanţi clienţi pentru care Regiunea Vest poate dezvolta produse turistice este familia, un segment în creştere în termeni de durată a sejurului şi a volumului încasărilor.

⇒ Îmbunătăţirea indicatorilor de participare, în special în învăţământul secundar superior şi în învăţământul terţiar. Regiunea nu este economic sustenabilă cu valorile prezente ale participării în educaţie. Sunt necesare noi strategii pentru a se asigura că toate persoanele considerate în deplină sănătate dobândesc până la împlinirea vârstei de 18 ani un set semnificativ de aptitudini profesionale, tehnice sau academice. Un prim pas îl vor reprezenta eforturile pentru a identifica grupurile ţintă şi chiar teritoriile vulnerabile sub aspectul participării. Iniţiativele de tip "a doua şansă" trebuie încurajate.

⇒ Creşterea calităţii şi accesului la asistenţă medicală eficientă primară şi în afara mediului spitalicesc, cu precădere în etapa de diagnosticare pentru toţi cetăţenii regiunii. Acest lucru nu este posibil în lipsa unui proces continu de restructurare şi reconfigurare a sistemului de sănătate şi, în special, al infrastructurii de sănătate.

⇒ Combaterea sărăciei şi a excluziunii sociale în regiune. Acest deziderat trebuie să se bazeze pe creştere economică şi ocuparea forţei de muncă, dar şi pe o protecţie socială modernă şi eficientă. În plus, intervenţiile în protecţia socială trebuie să fie inovative şi să se combine cu un set extins de politici sociale, inclusiv educaţie direcţionată, asistenţă socială, asigurarea de locuinţe, sănătate, politici orientate către familie.

⇒ Diminuarea disparităţilor de dezvoltare. În primul rând vorbim despre disparităţile existente între oraşele din Regiunea Vest şi relansarea socio-economică a centrelor urbane în declin. Accentul se pune pe creşterea calităţii spaţiului urban prin utilizarea terenurilor degradate, valorificarea potenţialului turistic şi creşterea calităţii serviciilor publice. Totodată, există diferenţe de dezvoltare între judeţele regiunii, caz în care trebuie identificat acel optim de dezvoltare bazat pe de-o parte pe tradiţie, iar pe de altă parte pe specializarea prezentă. Nu în ultimul rând, vorbim despre disparităţi de dezvoltare pe relaţia rural-urban. În rural există încă multe zone cu potenţial de dezvoltare redus,

caracterizate printre altele de un nivel scăzut de dezvoltare a infrastructurii şi a accesului la servicii de calitate şi de un nivel mai ridicat de sărăcie.

⇒ Îmbunătăţirea capacităţii regionale de "dezvoltare" prin crearea şi îmbunătăţirea constantă a instrumentelor de sprijin a proceselor de dezvoltare în cele mai multe dintre domeniile deja amintite. Un pas poate fi reprezentat de dezvoltarea unor programe de schimburi inter şi intraregionale. Un alt pas are în vederea dezvoltarea de capacităţi, instituţii şi mecanisme care să sprijine sistemul local, judeţean şi regional în intervenţii integrate.

Strategia cuprinsă în *Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020* identifică, alături de punctele forte ale regiunii, şi o serie de constrângeri care trebuie luate în considerare în planificarea orizontului 2014-2020: globalizarea, emergenţa economiilor asiatice, creşterea costurilor de energie, impactul schimbărilor climatice, precum şi impactul asupra comunităţilor care rezultă din activităţile curente.

În definirea elementelor strategiei s-a avut în vedere identificarea raportului optim între nevoi şi resurse şi cuprinde un mix de intervenţii, de la investiţii în infrastructură la măsuri soft, propuse de partenerii regionali.

Ca urmare a analizei parteneriale realizate la nivel de regiune, pentru perioada 2014–2020, au fost identificate următoarele ***priorităţi de dezvoltare***:

a. Creşterea competitivităţii regionale prin promovarea inovării şi specializării inteligente;
b. Dezvoltarea unei economii dinamice, bazată pe creşterea productivităţii şi antreprenoriat;
c. Îmbunătăţirea accesibilităţi şi mobilităţii într-o regiune conectată intern şi internaţional;
d. Dezvoltarea capitalului uman şi creşterea calităţii serviciilor în sectoarele educaţie, sănătate şi servicii sociale;
e. Promovarea creşterii sustenabile prin eficienţa utilizării resurselor, energii regenerabile şi un management proactiv al situaţiilor de risc;
f. Încurajarea dezvoltării particularităţilor specifice comunităţilor urbane şi rurale;
g. Dezvoltarea capacităţii administrative regionale.

Aceste priorităţi de dezvoltare pot fi realizate într-un orizont de timp de 8 – 10 ani prin implementarea de proiecte care să genereze dezvoltare, continuând ciclul de programare 2007 – 2013, dar cu o concentrare majoră a intervenţiilor în jurul următoarelor ***aspecte cheie***:

- diversificarea bazei economice şi crearea unei culturi antreprenoriale care să permită echiparea întreg teritoriului regiunii cu companii puternice;
- transpunerea ideilor rezultate din activitatea de cercetare în produse şi servicii noi sau îmbunătăţite;

- dezvoltarea în permanenţă a aptitudinilor / competenţelor populaţiei ca urmare a schimbării tiparelor legate de progresele tehnologice;
- îmbunătăţirea constantă a stării de sănătate a populaţiei şi reducerea excluziunii sociale;
- adaptarea la provocările globale privind schimbarea modului în care sunt produse şi consumate energia şi resursele;
- orientarea şi prioritizarea intervenţiilor în funcţie de impactul asupra îmbunătăţiri calităţii vieţii cetăţenilor;
- reducerea disparităţilor regionale.

8.4. Analiza Băncii Mondiale - Regiunea Vest

Regiunea Vest a României îşi dezvoltă strategia de specializare inteligentă cu sprijinul Băncii Mondiale. Obiectivul este de a dezvolta o evaluare detaliată a competitivităţii şi a specializării inteligente a producătorilor de bunuri şi furnizorilor de servicii şi de a identifica măsuri de politică, intervenţii şi nişe de specializare inteligentă care pot sprijini potenţialul acestora de creştere.

Proiectul de asistenţă tehnică oferită de Banca Mondială include şapte livrabile, care vor fi utilizate de Agenţia de Dezvoltare Regională Vest (ADR Vest) ca input-uri în vederea stabilirii priorităţilor de dezvoltare regionale, astfel:

- Evaluarea rezultatelor comerciale
- Evaluare teritorială: profil, performanţă şi factori de creştere
- Evaluarea Economico-Geografică: provocările dezvoltării teritoriale
- Facilitarea comerţului şi a transportului şi evaluarea infrastructurii logistice
- Competitivitatea firmelor din Regiunea Vest a României: diagnoză, provocări şi oportunităţi
- Studii de caz din sectorul specializării inteligente.
- Raportul final: Recomandări privind politicile

Studiile realizate de Banca Mondială au condus la elaborarea Raportului Final, intitulat “România Regiunea Vest – Creşterea competitivităţii şi specializarea inteligentă”.

Elementele de fundamentare, pe baza cărora au fost definite priorităţile de dezvoltare regională, se referă la: creşterea economică; dezvoltarea teritorială în cadrul Regiunii Vest; atuurile teritoriale; domeniile care prezintă un avantaj competitiv; rolul politicilor orizontale pentru specializarea inteligentă în regiune; fondurile structurale UE şi alte surse de finanţare.

- *Creşterea în Regiunea Vest* este puternică, antrenată fiind de un sector activ al întreprinderilor şi de o orientare pronunţată către exporturi. De la sfârşitul anilor 1990, regiunea a cunoscut o creştere economică rapidă, care s-a tradus prin creşterea salariilor, generată de îmbunătăţirea substanţială a productivităţii. În plus, există semne

importante de activitate antreprenorială şi Regiunea are una dintre cele mai ridicate concentrări de firme şi exportatori din România.

- *Dezvoltarea regională* a fost oarecum dezechilibrată, cu discrepanţe teritoriale semnificative şi o concentrare ridicată a activităţii economice şi a exporturilor. Trebuie depăşite mai multe obstacole pentru ca sistemul de producţie din regiune să treacă la activităţi cu o mai mare valoare adăugată şi pentru a se accelera convergenţa cu cele mai avansate regiuni ale UE.
- *Atuurile teritoriale,* umane, naturale şi culturale pot fi utilizate pentru a se obţine o creştere mai sustenabilă. Regiunea Vest beneficiază de mai multe puncte forte din punct de vedere competitiv. Elementele de infrastructură sunt relativ suficiente şi uşurează accesul la ţările învecinate. Forţa de muncă din regiune este calificată, mulţumită sistemului de învăţământ universitar care este relativ puternic. O poziţionare geografică favorabilă, un mediu natural curat în mare parte şi obiective culturale şi arheologice neexploatate, oferă posibilităţi suplimentare de specializare în activităţi care aduc o valoare adăugată mai ridicată.
- Regiunea prezintă un *avantaj comparativ* aparent în domeniul auto, textil şi al tehnologiei informaţiei şi comunicaţiilor (TIC) şi un avantaj comparativ latent în domeniul agroalimentar şi al turismului.

Pentru sectorul auto, provocarea principală ţine de diversificarea către activităţi cu o valoare adăugată mai ridicată, ceea ce presupune avansarea pe lanţul valoric internaţional.

Sectorul textil trebuie, de asemenea, să crească valoarea adăugată prin construirea abilităţilor şi capacităţilor de care firmele au nevoie pentru a putea demara producţia modelelor sau a mărcilor proprii.

În cazul sectorului agroalimentar, ţinând cont de caracteristicile complexe şi din ce în ce mai globale ale lanţului valorii, provocările ţin de îmbunătăţirea marketingului la produsele locale şi stabilirea de conexiuni cu lanţurile mari de distribuţie.

În TIC - privit în general ca şi competitiv la nivel internaţional pe parte de dezvoltare de software, proiectare şi engineering - principala provocare este extinderea setului actual de activităţi şi a capacităţii totale de producţie.

- *Politicile orizontale,* adesea apanajul guvernului de la nivel central, sunt necesare pentru a încuraja specializarea inteligentă în regiune. Patru dintre domeniile de politică cele mai sensibile sunt comune tuturor sectoarelor: (i) învăţământul şi formarea (extinderea şi îmbunătăţirea sistemului de şcoli profesionale, programe şcolare relevante pentru industrie şi formarea de abilităţi antreprenoriale şi de management al afacerilor); (ii) îmbunătăţiri ale infrastructurii locale de transport (rutier şi feroviar); (iii) extinderea accesului la finanţe; şi (iv) creşterea cadrului instituţional pentru inovare.
- *Fondurile structurale* UE şi alte surse pot sprijini acţiunile orizontale şi specifice pentru sector conform axelor prioritare şi obiectivelor tematice. Fondurile structurale UE disponibile pentru perioada 2014-2020 pot fi utilizate în vederea atingerii de obiective orizontale şi specifice sectorului în conformitate cu strategia de "specializare inteligentă" pentru Regiunea Vest. Disponibilitatea resurselor naţionale şi mobilizarea finanţării sectorului privat pot creşte eficacitatea intervenţiilor specifice. Urmând liniile

directoare ale Comisiei Europene, o serie de obiective tematice, definite prin politica de Coeziune a UE, sunt considerate relevante pentru Regiunea Vest şi sunt grupate în axe prioritare.

Un aspect esenţial al studiului efectuat de Banca Mondială se referă la definirea obiectivelor tematice şi a priorităţilor de investiţii pentru Regiunea Vest.

Astfel, se consideră că, din cele unsprezece Obiective Tematice definite de către Comisia Europeană, cinci se potrivesc cel mai bine nevoilor de dezvoltare ale Regiunii Vest. Priorităţile de investiţii identificate în următoarele subsecţiuni pot fi finanţate din diverse Fonduri Europene Structurale şi de Investiţii (FESI), inclusiv FEDR. În timp ce investiţiile promovate la nivel naţional, prin alte programe, pot fi, de asemenea, implementate, această propunere se concentrează pe investiţii care pot fi finanţate prin iniţiative regionale.

⇒ **Obiectivul tematic 1:** întărirea cercetării, dezvoltării tehnologice şi inovării

Nevoia de întărire a cercetării, dezvoltării tehnologice şi inovării este motivată de nivelul scăzut de cheltuieli cu C&D în Regiunea Vest - doar 0,22% din PIB-ul regional în 2010, în scădere de la 0,3% în 2008, comparat cu o medie naţională de 0,47%. Chiar dacă există o bază de cercetare în regiune, legătura acesteia cu industria este limitată. Principalele universităţi locale au început să investească în transferul de tehnologie, dar aceste investiţii se află încă în stadiu incipient. Este nevoie de investiţii suplimentare pentru a sprijini cercetarea şi inovarea în rândul firmelor, pentru a dezvolta legături şi sinergii între firme şi pentru a îmbunătăţi infrastructura de C&D din regiune.

Sectoarele auto, textile, TIC şi agroalimentar, precum şi alte activităţi, au un potenţial de creştere şi inovare semnificativ. Materialele eficiente din punct de vedere al resurselor pot fi utilizate ca şi specializare suplimentară a regiunii, ţinând cont de faptul că economia de energie va rămâne prioritatea UE în viitorul apropiat. Elementele naturale ale regiunii pot, de asemenea, reprezenta un punct de plecare pentru specializarea în turismul anti-îmbătrânire şi medical. Acest fapt va necesita investiţii suplimentare în turismul balneo, în ecoturism şi în turismul activ. Dezvoltarea de noi clustere de procesare a lemnului sau energia verde pot fi explorate ca opţiune de deplasare a avantajului comparativ al regiunii către eco-inovare şi activităţi asemănătoare.

Regiunea Vest necesită un sistem regional de inovare eficient pentru a creşte competitivitatea companiilor locale, mai ales prin îmbunătăţirea capacităţii acestora de a efectua activităţi de cercetare şi dezvoltare, ceea ce le-ar permite să se concentreze mai nou pe activităţi cu o valoare adăugată mai ridicată. În plus, atragerea companiilor mari în clustere de inovare poate conduce la transfer de tehnologie din amonte din lanţul de furnizare către companii locale mai mici şi la diversificarea automată a bazei de producţie a regiunii.

Îmbunătăţirea cadrului instituţional este necesară pentru a creşte eficienţa investiţiilor în cercetare, dezvoltare şi inovare, prin crearea şi consolidarea de instituţii specializate, cum ar fi agenţiile regionale de dezvoltare economică sau agenţiile regionale pentru inovare, care ar putea gestiona şi extinde proiectele existente asupra clusterelor inovatoare.

⇒ **Obiectivul tematic 3:** Creşterea competitivităţii întreprinderilor mici şi mijlocii

Rolul IMM-urilor este crucial în vederea asigurării dezvoltării economice a regiunii, mai ales în zonele aflate la distanţă faţă de aglomerările economice. Analiza efectuată ca parte a acestui proiect indică faptul că o structură a pieţei care include câteva firme lider şi o gamă largă de firme mai mici este mai deschisă concurenţei şi poate maximiza creşterea producţiei şi procentul de angajare.

Întreprinderile mici şi mijlocii din Regiunea Vest au nevoie de sprijin pentru a deveni competitive. Măsurile posibile pentru IMM-uri pot urmări îmbunătăţirea productivităţii muncii şi a eficacităţii energetice. În plus, autorităţile pot ajuta firmele să acceseze finanţări, unul dintre obstacolele principale în calea dezvoltării IMM-urilor în România şi în Regiunea Vest. Asemenea soluţii pot include crearea de fonduri de investiţii cu sprijin din finanţări UE.

Intervenţiile planificate prin OT3 pot include, de asemenea, măsuri direcţionate către firmele agroalimentare şi pot oferi sprijin indirect pentru o mai bună utilizare a potenţialului agricol local. Instituţiile regionale pentru inovare, cum sunt cele propuse prin OT1, pot creşte nivelul de cunoştinţe şi pot disemina tehnologia în rândul IMM-urilor.

⇒ **Obiectivul tematic 6:** Protecţia mediului şi promovarea eficienţei resurselor

Regiunea Vest prezintă un potenţial turistic semnificativ care trebuie exploatat şi sprijinit suplimentar. Domeniile de dezvoltare includ turismul balneo, ecoturismul şi turismul activ, precum şi turismul urban şi de tip MICE.

Obiectivele culturale şi arheologice aflate în această zonă a ţării trebuie incluse într-un itinerar tematic integrat şi promovat în mod adecvat. În mod similar, pot fi concepute măsuri de dezvoltare a staţiunilor balneo din regiune, împreună cu proiectele de cercetare de la OT1 concentrate pe tratamentele cu ape termale.

⇒ **Obiectivul tematic 10:** Investiţii în învăţământ, abilităţi şi formare continuă

Extinderea disponibilităţii forţei de muncă calificate care se poate implica în activităţi de inovare reprezintă o altă provocare majoră pentru regiune. Timişoara, şi într-o mai mică măsură Aradul, sunt singurele oraşe unde această capacitatea este disponibilă, chiar dacă şi aici ea este limitată. Absolvenţii de facultate trebuie să fie mai bine formaţi pentru a putea aplica cunoştinţele tehnice. Firmele adesea au dificultăţi în a identifica absolvenţi care să corespundă nevoilor lor, în parte pentru că abilităţile oferite de sistemul de învăţământ nu trec dincolo de conceptele teoretice.

Pentru a dezvolta seturi de abilităţi adecvate pentru absolvenţi, trebuie îmbunătăţite legăturile dintre industrie şi universităţi. Acest fapt poate fi atins prin parteneriate public-private cu privire la colaborările de C&D sau prin adaptarea programei şcolare pentru a răspunde nevoilor industriei. În prezent, asemenea proiecte comune sunt disponibile doar pentru companii mari ca Siemens şi Continental, care au programe şi parteneriate cu universităţile locale. Aceste eforturi trebuie mărite şi ar trebui să includă firme locale, inclusiv întreprinderi mici şi mijlocii.

Învăţământul vocaţional trebuie, de asemenea, extins şi îmbunătăţit pentru a oferi un număr suficient de tehnicieni calificaţi (mână de lucru specializată). Lipsa muncitorilor calificaţi

care să poată utiliza maşinile de ultimă generaţie limitează potenţialul de creştere a firmelor şi creşte costul de producţie. Accesul la o gamă mai largă de forţă de muncă calificată, combinat cu absolvenţi mai bine ghidaţi, ar întări avantajele comparative ale regiunii. În timp ce parteneriatele între instituţiile de învăţământ de stat şi particulare, fie pentru formarea iniţială, fie pentru programe de formare continuă pot fi promovate prin parteneriat sub egida Fundaţiei Europene pentru Ştiinţă (ESF), investiţiile în infrastructura de învăţământ ar trebui susţinute prin măsuri FEDR. Aceste parteneriate pot fi proiecte cu auto-susţinere, sau parte a unor proiecte integrate pentru investiţii în cercetare şi inovare.

⇒ **Obiectivul tematic 11:** Creşterea capacităţii instituţionale şi o administraţie publică eficientă

Instituţiile specializate trebuie să asigure succesul investiţiilor în specializarea inteligentă. Este nevoie de unul sau mai multe organisme administrative care să poată coordona procesul de implementare a investiţiilor şi care să poată supraveghea procesul riguros de monitorizare şi evaluare. În plus, instituţii din categoria birourilor de transfer tehnologic pot sprijini strategia de specializare inteligentă prin promovarea colaborării dintre sectorul privat, universităţi şi institute de cercetare-dezvoltare (ICD-uri).

8.5. Context metropolitan

Municipiul Deva aparţine categoriei **localităţilor de rangul II**, conform criteriilor definite prin Legea nr. 351/2001, privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului naţional – Sectiunea a IV-a "Reteaua de localităţi". Ca urmare, sunt satisfăcute cerinţele stipulate prin Legea 351/2001 privind elementele şi nivelul de dotare ale localităţilor urbane de rangul II, pentru categoria municipii reşedinţă de judeţ.

Aceste cerinţe se referă la:

- Populaţie: de la circa 50.000 la circa 200.000 de locuitori;
  - zona de influenţă: circa 200.000—500.000 de locuitori
- Rază de servire: circa 60—80 km
- Accesul la căile de comunicaţie:
  - acces direct la cel puţin două sisteme majore de căi de comunicaţie (traseu de cale ferată principală, drumuri naţionale ce tranzitează sau pornesc din acel loc, eventual aeroport, porturi şi/sau gări fluviale)
- Funcţiuni economice:
  - capacităţi de producţie diversificate din sectorul secundar şi al serviciilor productive, social-culturale şi informative cu rază de servire prioritar judeţeană
- Nivel de dotare-echipare:
  - instituţii de decizie politică, administrativă, juridică de importanţă judeţeană:

- sedii ale administraţiei publice locale; sedii de servicii descentralizate în teritoriu ale ministerelor şi ale altor organe centrale neguvernamentale; sedii de partid, de sindicat, sedii ale organizaţiilor neguvernamentale; judecătorii, tribunale, procuratură, parchet şi alte instituţii juridice;
- educaţie, cercetare ştiinţifică:
  - institute de învăţământ superior sau filiale ale acestora, colegii, institute sau filiale ale unor institute naţionale de cercetare;
- sănătate, asistenţă socială:
  - spital clinic universitar sau spital general, spitale de specialitate, staţie de salvare judeţeană, asistenţă de specialitate (boli cronice, persoane cu handicap, recuperări funcţionale, centre psihiatrice), cămine de bătrâni, centre de recuperare, orfelinate etc.;
- cultură:
  - case de cultură cu săli de spectacol, eventual teatre, săli de concert, de expoziţie, de conferinţe, săli polivalente, cluburi, muzee, biblioteci, edituri,tipografii etc.;
- comerţ, servicii comerciale prestate populaţiei şi agenţilor economici:
  - centre comerciale, camere de comerţ, centre de afaceri, burse de valori şi de mărfuri, magazine specializate pentru vânzări cu ridicata şi cu amănuntul, magazine de prezentare, servicii diversificate de înaltă calitate; posibilităţi de organizare a unor târguri importante;
- turism: hoteluri de 3 stele cu cel puţin 200 de locuri;
- mass-media: mass-media judeţeană (posturi de radio şi de televiziune), publicaţii cotidiene sau periodice;
- finanţe, bănci, asigurări:
  - sucursale sau filiale ale unităţilor financiar-bancare şi de asigurări;
- sport, agrement:
  - zone de recreare şi agrement, grădini zoologice, săli de competiţii sportive de nivel naţional/regional, judeţean, stadioane şi alte dotări diversificate pentru petrecerea timpului liber şi sport (săli polivalente, terenuri de sport, piscine, eventual patinoare artificiale etc.);
- protecţia mediului:
  - agenţii de protecţie a mediului şi servicii dotate cu echipamente specifice pentru menţinerea unui mediu de calitate şi a igienei urbane;
- alimentare cu apă şi canalizare: reţele de alimentare cu apă, sistem colector de canalizare, staţie de epurare;
- culte: lăcaşuri de cult, episcopii, sedii eparhiale, vicariate, subcentre ale cultelor autorizate;
- transport/comunicaţii: gări, autogări, transport în comun, centrale telefonice automate, fax, poştă etc;

- ordine, securitate: instituţii specifice cerinţelor la nivel judeţean.

Municipiul Deva - Pol de dezvoltare urbană

Pentru desemnarea polilor de dezvoltare au fost selectate municipiile de rang 1 şi 2. Deoarece potrivit legii 351/2001 există 81 de oraşe, metoda de selecţie a fost mai riguroasă pentru determinarea oraşelor care ar putea servi drept centre de dezvoltare urbană.

Criteriile de bază în stabilirea polilor de dezvoltare urbană au fost:

- potenţialul de dezvoltare economică;
- capacitatea de cercetare-dezvoltare şi inovare (universităţi, institute de cercetări, centre de excelenţă);
- infrastructură de afaceri adecvată;
- accesibilitate (rutieră, feroviară, aeriană, maritimă);
- servicii publice oferite;
- capacitatea de asociere administrativă.

Unul dintre scopurile desemnării polilor de creştere şi de dezvoltare urbană a fost acela de a contribui la o dezvoltare teritorială echilibrată a ţării şi pentru a evita creşterea disparităţilor interne, investiţiile vor fi concentrate în acele oraşe care acţionează ca poli regionali şi/ sau locali de creştere şi iradiază dezvoltare în zonele adiacente, acordând prioritate polilor de creştere localizaţi în regiunile şi judeţele cu un nivel de dezvoltare mai scăzut în termeni de PIB şi şomaj.

In acest context, în perioada de programare 2007-2014 cele mai accesate proiecte au fost acelea de reabilitare a infrastructurii stradale, a drumurilor şi pasajelor din interiorul oraşelor. De asemenea, de mare importanţă au fost şi reabilitarea şi modernizarea parcurilor, regiunea având un procentaj destul de redus pentru spaţiile verzi pe cap de locuitor.

Abordarea policentrică urbană

Conform Legii nr. 351 din 2001 privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Naţional (PATN), secţiunea IV Reţeaua de localităţi, pe lângă definirea ierarhizării funcţionale, sunt definite alte două concepte:

- Reţea de localităţi - totalitatea localităţilor de pe un teritoriu (naţional, judeţean, zonă funcţională), ale căror existenţă şi dezvoltare sunt caracterizate printr-un ansamblu de relaţii desfăşurate pe multiple planuri (politico-administrativ, social-cultural, economic etc). Reţeaua de localităţi este constituită din localităţi urbane şi localităţi rurale.
- Sistem urban - sistem de localităţi învecinate între care se stabilesc relaţii de cooperare economică, socială şi culturală, de amenajare a teritoriului şi de protecţie a mediului, echipare tehnico-edilitară, fiecare păstrându-şi autonomia administrativă.

Rangul unei localităţi reprezintă expresia importanţei actuale şi în perspectivă imediată a acesteia în cadrul reţelei din punct de vedere administrativ, politic, social, economic, cultural etc, în raport cu dimensiunile ariei de influenţă polarizate şi cu nivelul de decizie pe care îl implică în alocarea de resurse.

Zonele funcţionale urbane (FUA - *Funcţional Urban Areas)* reprezintă cele mai mici elemente constitutive ale unei dezvoltări policentrice, fiind formate dintr-un nucleu urban şi aria înconjurătoare integrată din punct de vedere al dezvoltării economice (de exemplu piaţa locală a forţei de muncă).

În cadrul proiectului ESPON 2006 1.1.1. *Potenţial pentru dezvoltarea policentrică în Europa,* ariile urbane funcţionale din Europa au fost stabilite fie pe baza definiţiilor oficiale, fie pe baza opiniilor experţilor (acolo unde aceste definiţii nu există), criteriile luate în considerare axându-se pe bazinul forţei de muncă, polii urbani, etc. În statele cu populaţie de peste 10 milioane locuitori (deci şi România), zonele urbane funcţionale au fost definite astfel: cel puţin 15.000 locuitori în centrul urban şi peste 50.000 populaţia totală a FUA.

Zonele metropolitane de creştere (Metropolitan European Growth Areas - MEGA) au fost identificate în cadrul studiului, pe baza unei analize multicriteriale care a inclus populaţia, competitivitatea (prin produsul intern brut/locuitor şi localizarea sediului primelor 500 companii europene), gradul de conectivitate (numărul de călători din aeroporturi, precum şi un indicator de accesibilitate multimodală) şi importanţa cunoaşterii (nivelul de educaţie şi ponderea ocupării în activităţile de cercetare-dezvoltare).

În raportul final al proiectului, au fost identificate în România 59 zone urbane funcţionale, din care 2 MEGA (Bucureşti şi Timişoara), 8 FUA de importanţă naţională sau transnaţională (Cluj-Napoca, Iaşi, Constanţa, Braşov, Craiova, Galaţi, Ploieşti şi Oradea), şi alte 49 FUA de importanţă regională şi locală.

Lista *zonelor funcţionale* (în ordinea descrescătoare a populaţiei FUA) este următoarea: Bucureşti, Iaşi, Cluj-Napoca, Timişoara, Constanţa, Craiova, Galaţi, Braşov, Ploieşti, Brăila, Oradea, Bacău, Arad, Piteşti, Sibiu, Târgu Mureş, Baia Mare, Buzău, Satu Mare, Botoşani, Râmnicu Vâlcea, Suceava, Piatra Neamţ, Drobeta Turnu Severin, Focşani, Târgu Jiu, Tulcea. Târgovişte, Reşiţa, Bistriţa, Slatina, Hunedoara, Vaslui, Călăraşi, Giurgiu, Roman, ***Deva***, Bârlad, Alba Iulia, Zalău, Sfântu Gheorghe, Turda, Mediaş, Slobozia, Oneşti, Alexandria, Petroşani, Lugoj, Miercurea Ciuc, Mangalia, Câmpina, Câmpulung, Odorheiu Secuiesc, Mioveni, Săcele, Voluntari, Codlea, Balşşi Blaj.

În acelaşi proiect, sunt propuse două concepte suplimentare : Orizont potenţial strategic urban (PUSH - potenţial Urban Strategic Horizon) şi zonele de integrare potenţială (PIA- potenţial Integration Areas). *PUSH* sunt arii cu potenţial de navetism, incluzând toate localităţile care pot fi atinse, în cel puţin 10% din suprafaţă, în 45 minute pornind de la un FUA. *PIA* sunt cele în care mai multe zone funcţionale urbane îşi împart între ele cel puţin o treime din bazinul potenţial al forţei de muncă, considerându-se că ele pot realiza activităţi comune.

Zonele de integrare potenţială identificate de studiul ESPON sunt, în ordinea descrescătoare a populaţiei: Bucureşti (cu Voluntari), Galaţi (cu Brăila), Braşov (cu Sfântu Gheorghe, Codlea, Săcele), Craiova (cu Balş), Piteşti (cu Mioveni), Călăraşi (transnaţional, cu Silistra), Mediaş (cu Blaj), ***Deva (cu Hunedoara).***

Localizarea geografică şi distanţa dintre centrele urbane trebuie să fie, de asemenea, un element important în stabilirea tipurilor de măsuri care pot fi aplicate. Astfel, oraşele aflate în vecinătate, la distanţe relativ mici (Galaţi - Brăila, Timişoara - Arad, ***Deva - Hunedoara***, Suceava - Botoşani) trebuie să dezvolte relaţii economice şi administrative între ele, cu scopul de a promova complementaritatea şi eficientizarea investiţiilor publice. De exemplu, se pot identifica proiecte de infrastructură majoră (aeroporturi, poduri, centre logistice) de care pot beneficia ambele oraşe, sau proiecte de creare a unor legături mai strânse (noi legături interorăşeneşti, sistem integrat de transport în comun etc).

Populaţia rurală nu este distribuită uniform, ci există diferenţe semnificative din punctul de vedere al densităţii populaţiei, pe tot teritoriul României. Majoritatea comunelor cu mai puţin de 50 locuitori/km^2 sunt grupate în partea de vest a ţării, comparativ cu zonele din est şi din sud, unde predomină comunele cu densităţi ale populaţiei de 50-100 locuitori/km^2.

Astfel, din punct de vedere al densităţii, se pot identifica trei arii mai populate, respectiv Muntenia Centrală, centrată pe Bucureşti, Moldova subcarpatică (în sens poziţional şi nu strict fizico-geografic), şi *centrul Transilvaniei, axat aproximativ pe Valea Mureşului între Deva şi Târgu Mureş, dispunând de câteva nuclee în lungul acesteia şi de două concentrări în imediata vecinătate, în jurul oraşelor Cluj-Napoca şi Sibiu.*

Abordarea prin poli metropolitani

În cadrul Direcţiei Generală Dezvoltare Teritorială (MDRAP) este elaborată o nouă abordare a dimensiunii dezvoltării urbane în România, abordare care poate constitui fundaţia pentru alocarea resurselor în noua perioadă de programare, 2014-2020.

Dacă abordarea anterioară cuprindea doar 3 tipuri de centre urbane (poli de creştere, poli de dezvoltare şi celelalte centre urbane), această abordare este mai detaliată şi cuprinde 9 tipuri de oraşe incluse în două mari grupuri: poli metropolitani şi poli urbani/centre urbane.

A. POLI METROPOLITANI

- cu potenţial internaţional
- cu potenţial supraregional
- cu potenţial regional
- cu potenţial regional limitat

B. POLI URBANI/CENTRE URBANE

- subregionali cu potenţial de zone urbane funcţionale

- cu influenţă zonală
- cu profil specializat şi influenţă teritorială difuză
- de importanţă / influenţă locală
- în vecinătatea zonelor metropolitane

Criteriile de clasificare a oraşelor în aceste categorii se bazează pe metodologia anterioară, dar există şi unele îmbunătăţiri. Populaţia este încă în continuare unul din indicatorii cheie, iar polii metropolitani trebuie să aibă, de regulă, peste 40.000 de locuitori. Alţi indicatori au în vedere caracteristici cheie ale oraşelor, care sporesc atractivitatea centrelor în raport cu persoanele care locuiesc în zonă, în regiune, în judeţ sau chiar peste graniţele naţionale.

Astfel de indicatori includ:

- funcţii administrative cheie prezente în oraş (de exemplu, oraşul este reşedinţă de judeţ, atrăgând oameni care încearcă să-şi rezolve problemele administrative şi fiscale);
- profilul economic (pentru a determina dacă masa economică a oraşului este suficient de puternică pentru a atrage navetişti din zona înconjurătoare);
- accesibilitate (se analizează sistemele de transport şi infrastructura care deserveşte oraşul);
- prezenţa unor servicii publice esenţiale (de exemplu, universităţi, spitale mari);
- prezenţa centrelor de inovare; poziţia geografică şi distanţa faţă de alte oraşe, precum şi clasarea din cadrul Planului de Amenajare a Teritoriului Naţional (Legea 351/2001).

Recunoscând faptul că o simplă clasificare a oraşelor nu este suficientă pentru a ajuta zonele rurale să devină mai competitive, mai sustenabile şi mai favorabile integrării comunităţilor marginalizate, Direcţia Generală Dezvoltare Teritorială a stabilit şi un profil de investiţii pentru toate aceste tipuri de oraşe, încercând să evidenţieze o parte din modalităţile cheie de a spori rolul şi performanţele oraşelor în raport cu indicatorii evaluaţi. De asemenea, s-a încercat şi o prioritizare a investiţiilor pe baza impactului anticipat al acestora.

De exemplu, investiţiile din domeniul educaţiei superioare ar avea un impact mai mare într-un centru universitar consacrat decât într-un oraş mic cu potenţial regional limitat. În acelaşi mod, investirea în infrastructura de educaţie publică, cum ar fi şcolile primare şi liceele, are mai mult sens în zonele urbane cu resurse financiare mai limitate (de exemplu, oraşele din zonele defavorizate) decât în polii metropolitani consacraţi, care generează suficiente resurse pentru investiţiile locale.

8.6. Provocări şi perspective

Programul strategic al Uniunii Europene, Europa 2020, se construieşte pe baza a trei obiective: ***"creştere inteligentă", "creştere sustenabilă"*** şi ***"creştere inclusivă".***

Aceste obiective au ca scop abordarea punctelor slabe structurale din economia Europei expusă crizei, precum şi a provocărilor pe termen lung, reducând în acelaşi timp diferenţele regionale de venit, bogăţie şi oportunităţi.

În acest context, deşi Regiunea Vest a României are un PIB pe cap de locuitor mai ridicat decât media naţională, mai este mult de recuperat până să se atingă nivelurile din UE. Regiunea Vest beneficiază de pe urma mai multor **puncte forte competitive**, pe care le poate folosi pentru a construi o cale solidă şi sustenabilă către dezvoltarea economică.

Zona de vest a ţării posedă suficiente elemente naturale, care sunt într-o anumită măsură neexploatate. În plus, regiunea este considerată a avea o populaţie relativ calificată datorită prezenţei universităţilor de aici. Universităţile locale sunt puternice mai ales în următoarele domenii: ştiinţele naturii, matematică, informatică, alimentar, agricultură, medicină şi ştiinţe veterinare. Datorită, parţial, acestor avantaje, regiunea a cunoscut o creştere economică rapidă, care a condus la creşterea salariilor, prin îmbunătăţiri semnificative ale productivităţii. În plus, există semne importante de activitate antreprenorială şi Regiunea are una dintre cele mai ridicate concentrări de firme şi exportatori din România. Nu este surprinzător faptul că este a doua cea mai orientată către export şi a treia cea mai orientată către import regiune a ţării.

În ciuda bunei performanţe din ultimii zece ani, regiunea trebuie să depăşească o serie de provocări pentru a se îndrepta spre activităţi cu valoare adăugată mai ridicată şi pentru a accelera procesul de convergenţă. Pot fi menţionate mai multe **provocări**.

- În primul rând, beneficiile creşterii economice şi ale convergenţei cu Europa nu au fost distribuite egal în întreaga regiune.
- În al doilea rând, există încă diferenţe intra-regionale din punct de vedere al salariilor, productivităţii şi exporturilor.
- În al treilea rând, activitatea economică din regiune se concentrează în câteva sectoare, care reprezintă aproape jumătate din cifra de afaceri şi locurile de muncă din regiune, ceea ce poate conduce la o volatilitate ridicată a creşterii valorii adăugate şi la o scădere bruscă a PIB-ului pe cap de locuitor în cazul unei crize.
- În al patrulea rând, modelul de creştere bazată pe exporturi al acestei regiuni este foarte vulnerabil la situaţii exogene.

În acest context, politicile de specializare inteligentă apar ca un element cheie de promovare a dezvoltării economice. Aceste politici ar trebui să urmeze o abordare a creşterii bazată pe cunoştinţe care:

- utilizează avantajele comparative existente;
- ajută la dezvoltarea de noi activităţi în locul unde poate apărea un avantaj comparativ semnificativ;

- promovează o contribuţie mai ridicată a factorului cunoştinţe la creşterea economică.

Identificarea avantajului competitiv al regiunii joacă un rol în elaborarea unei strategii de specializare inteligentă. Şase sectoare-cluster (auto, textile, agroalimentar, TIC, construcţii şi turism) au fost alese pentru o analiză detaliată, nu pentru că acestea sunt văzute ca activităţi „câştigătoare", ci datorită relevanţei şi potenţialului acestora pentru economia Regiunii Vest. Această evaluare a indicat, pe baza informaţiilor disponibile, faptul că regiunea are un aparent avantaj competitiv în domeniile auto, textilelor şi TIC, iar domeniul agroalimentar şi turismul au fost identificate ca şi clustere cu un avantaj competitiv latent. Clusterul de construcţii, totuşi, prezintă un avantaj competitiv neclar.

Fiecare dintre aceste sectoare are propriile limitări şi elemente specifice, care definesc provocările care vor caracteriza progresul în viitor spre specializarea inteligentă a regiunii. Pentru sectorul auto ca întreg, provocarea principală este diversificarea către activităţi cu valoare adăugată mai ridicată, ceea ce presupune avansarea pe o structură foarte ierarhică a lanţului internaţional de valoare.

Pentru sectorul materialelor textile, provocarea este să crească valoarea adăugată acumulând abilităţile şi capacităţile pentru ca firmele să poată începe să producă propria lor proiectare sau marcă. Pentru sectorul agroalimentar, date fiind caracteristicile complexe, şi din ce în ce mai mult globale, ale lanţului de valoare agroalimentar, unde marea parte de inovare (şi valoare adăugată) este generată de cumpărători, îmbunătăţirea marketingului produselor locale şi stabilirea de legături cu lanţurile mari de producţie pare să fie principala provocare pe termen scurt. Pentru sectorul TIC, care este în general perceput ca un jucător competitiv la nivel internaţional în domeniul dezvoltării de software şi al design-ului şi ingineriei, cea mai mare provocare este de a-şi extinde întreaga gamă de activităţi.

În cazul sectorului construcţiilor, provocarea este extinderea utilizării materialelor şi tehnologiilor eficiente din punct de vedere energetic, care, deşi încurajată de Uniunea Europeană, nu este încă foarte răspândită în regiune. Pentru sectorul turismului, o atenţie sporită la nivel politic este esenţială, dacă se doreşte ca Regiunea Vest să profite pe deplin de elementele sale naturale şi culturale.

În contextul acestor domenii de politici şi construind pe baza avantajelor comparative ale regiunii, acest raport are o abordare practică şi prezintă elementele cheie pentru un cadru strategic de politici de specializare inteligentă pentru Regiunea Vest. Raportul urmăreşte liniile directoare generale pentru elaborarea instrumentelor ce vor fi finanţate în perioada 2014-2020 din fonduri structurale ale UE şi din alte resurse.

Modul de elaborare a **recomandărilor de politici** prezentate aici urmează liniile directoare ale Comisiei Europene. În primul rând, au fost identificate ***obiectivele tematice*** definite prin *Politica de Coeziune a Comisiei Europene*. Acestea sunt:

(1) Întărirea cercetării, dezvoltării tehnologice şi inovării;

(3) Creşterea competitivităţii întreprinderilor mici şi mijlocii;

(6) Protejarea mediului şi promovarea eficienţei resurselor;

(10) Investiţii în învăţământ, abilităţi şi formare continuă;

(11) Creşterea capacităţii instituţionale şi o administraţie publică eficientă.

În al doilea rând, după gruparea obiectivelor tematice selectate prin axa prioritară, au fost identificate priorităţi specifice de investiţii.

Pentru a putea atinge obiectivele strategiei UE 2020, aceste ***priorităţi de investiţii*** urmăresc:

- Creşterea finanţării acordate procesului de cercetare, dezvoltare şi inovare din Regiunea Vest (axa prioritară 1);
- Creşterea eficienţei energetice şi a gradului de utilizare a energiei regenerabile în Regiunea Vest (axa prioritară 2);
- Creşterea gradului de angajare şi al nivelului de învăţământ, prin îmbunătăţirea abilităţilor şi competenţelor necesare pe piaţa muncii (axa prioritară 15).

În al treilea rând, sunt prezentate 14 ***iniţiative pilot de competitivitate şi specializare inteligentă locale,*** ca exemplificare a felului în care se poate încuraja potenţialul de creştere locală pe baza obiectivelor şi caracteristicilor Regiunii Vest.

Iniţiativele pilot integrate se referă la:

- un pol de competitivitate TIC;
- un fond regional de dezvoltare concentrat pe finanţarea proiectelor inovatoare în Regiunea Vest;
- transformarea parcurilor industriale şi a zonelor industriale existente în parcuri industriale şi tehnologice regionale;
- un centru regional expoziţional şi de formare;
- un laborator şi centru de inovare pentru industria auto;
- un laborator şi centru de inovare pentru industria textilă;
- un laborator şi centru de inovare pentru industria de procesare a lemnului;
- piaţă agroalimentară;
- un laborator acreditat pentru siguranţă alimentară şi teste veterinare;
- lansarea studiului de fezabilitate pentru evaluarea priorităţilor regionale pentru irigarea terenurilor;
- un centru de inovare pentru energii verzi şi eficienţă energetică;
- centru pentru protejarea şi promovarea parcurilor naturale;
- un centru de geo-terapie;
- iniţiativă pilot pentru dezvoltarea de soluţii pentru zonele miniere.

Aceste proiecte de investiţii nu au fost evaluate şi nici avizate de către Banca Mondială. Această listă are titlu de exemplu.

Implementarea iniţiativelor prezentate în raport depinde de existenţa unui ***cadru instituţional eficace***, care reprezintă cheia pentru creşterea capacităţii de inovare, promovarea potenţialului local de inovare şi creşterea competitivităţii sectorului privat din regiune. Aceste obiective pot fi atinse doar prin coordonarea dintre autorităţile locale, regionale şi naţionale, cu privire la elaborarea şi implementarea de politici şi în strânsă cooperare cu sectorul privat şi instituţiile de cercetare.

Acest raport sugerează înfiinţarea a două comitete regionale conduse de Agenţia pentru Dezvoltare Regională (ADR) care ar putea sprijini parteneriate între factorii politici naţionali şi locali. Această propunere poate optimiza coordonarea politicilor cu condiţia să fie însoţită de o simplificare a mecanismelor de cooperare existente.

8.7. Opinia cetăţenilor

O **sinteză comparativă** a ansamblului factorilor care concură la definirea condiţiilor de trai ale comunităţii municipiului Deva, realizată pe baza răspunsurilor formulate la setul de întrebări din cadrul cercetării sociologice, este următoarea:

- *Dvs. ca cetăţean al oraşului, cât de mulţumit sunteţi de următoarele aspecte, pe o scală de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă deloc mulţumit şi 5 înseamnă foarte mulţumit)?*

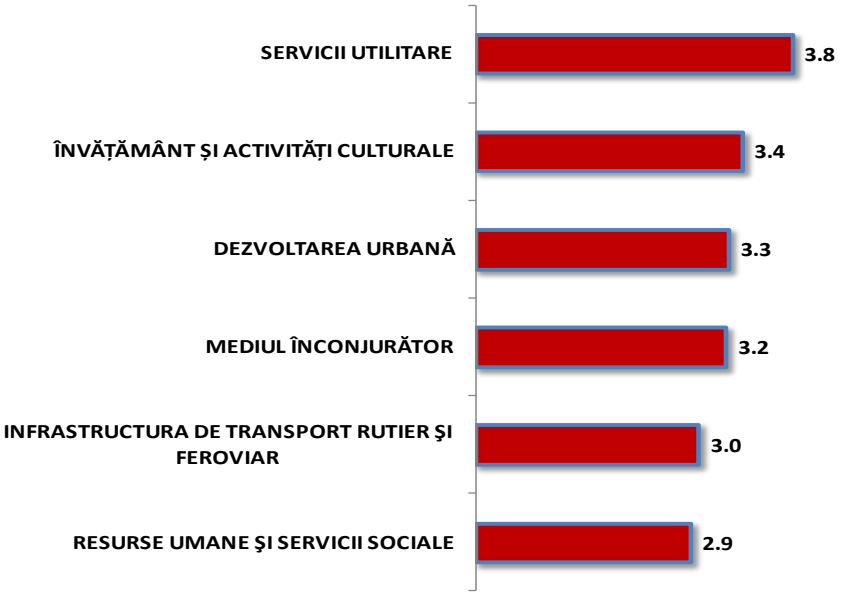

Pe baza răspunsurilor la chestionar a fost realizată o scală a mediilor pentru tipurile principale de domenii de referinţă ale vieţii comunitare.

Astfel, *serviciile utilitare* sunt clasate la vârful scalei, cu o medie de 3.8 (pe scala 1-5). La polul opus se situează *resursele umane* şi *serviciile sociale,* care ţin de problematica locurilor de muncă din localitate.

Concluzii deosebit de utile în procesul de planificare se referă la opinia cetăţenilor Municipiului Deva privind ***aspectele generale ale localităţii din ultimul an***.

Pe această bază se poate verifica dacă este oportună menţinerea în continuare a trendului imprimat în ultimul an sau este necesară o schimbare radicală a modului de abordare de către Primăria Municipiului Deva.

- *Gândindu-vă la activităţile din oraşul dvs. din ultimul an, vă rog să vă exprimaţi acordul sau dezacordul cu privire la următoarele afirmaţii…*

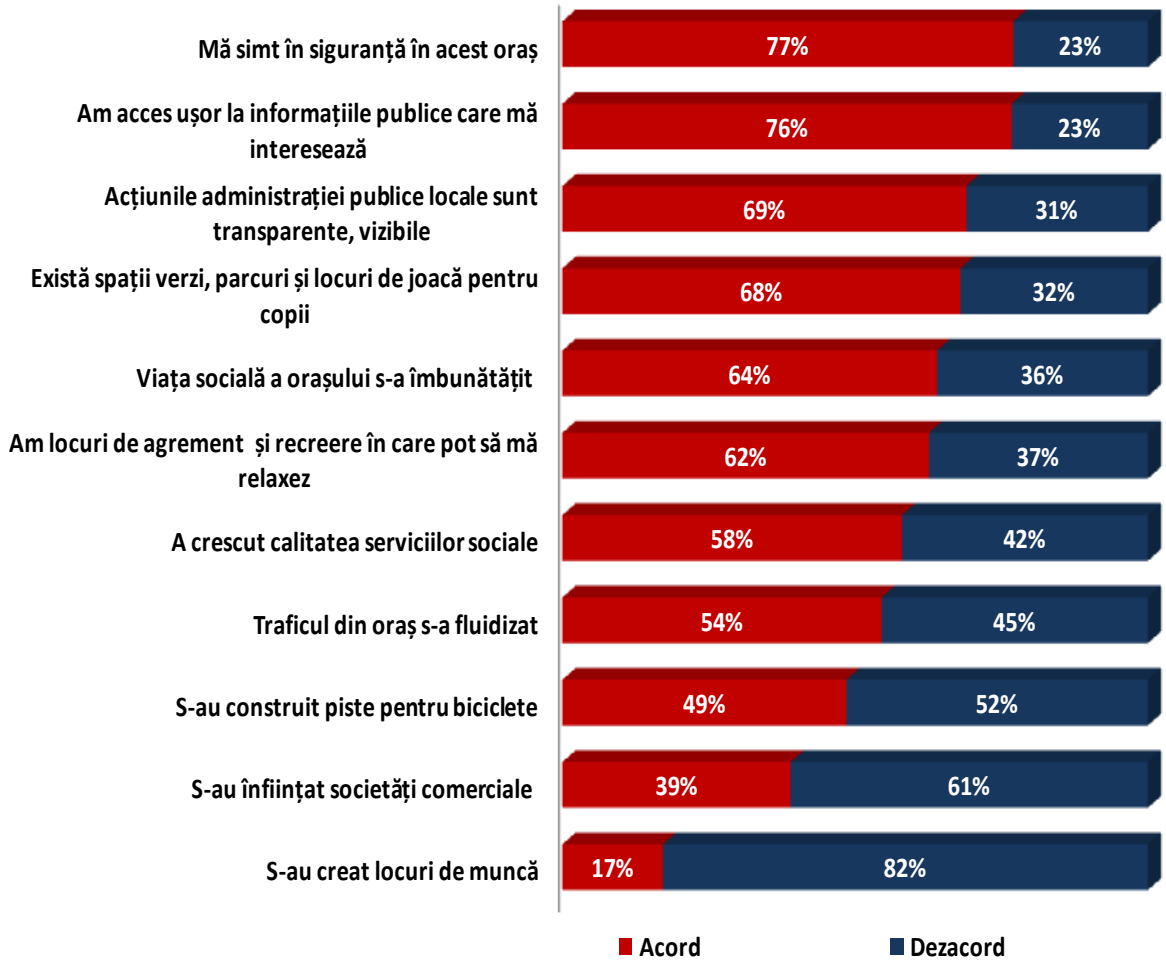

Municipiul Deva este în primul rând apreciat pentru *siguranţă* (peste două treimi au făcut această menţiune). *Administraţia publică* este apreciată pozitiv din punct de vedere al transparenţei şi activităţii desfăşurate. La fel, în zona de apreciere figurează *spaţiile verzi, parcurile şi locurile de joacă pentru copii, viaţa socială a oraşului*.

Locurile de muncă şi *dezvoltarea unor noi societăţi comerciale* sunt probleme care afectează aproape toate regiunile ţării. Locuitorii din Deva se arată şi ei nemulţumiţi de acest lucru (82% declară că nu au fost create noi locuri de muncă).

- *Aveţi o propunere de proiect care poate creşte calitatea vieţii în oraşul în care locuiţi? (întrebare deschisă)*

Astfel, ***propunerile respondenţilor*** se referă la următoarele aspecte care se consideră că au impact asupra calităţii vieţii municipiului Deva:

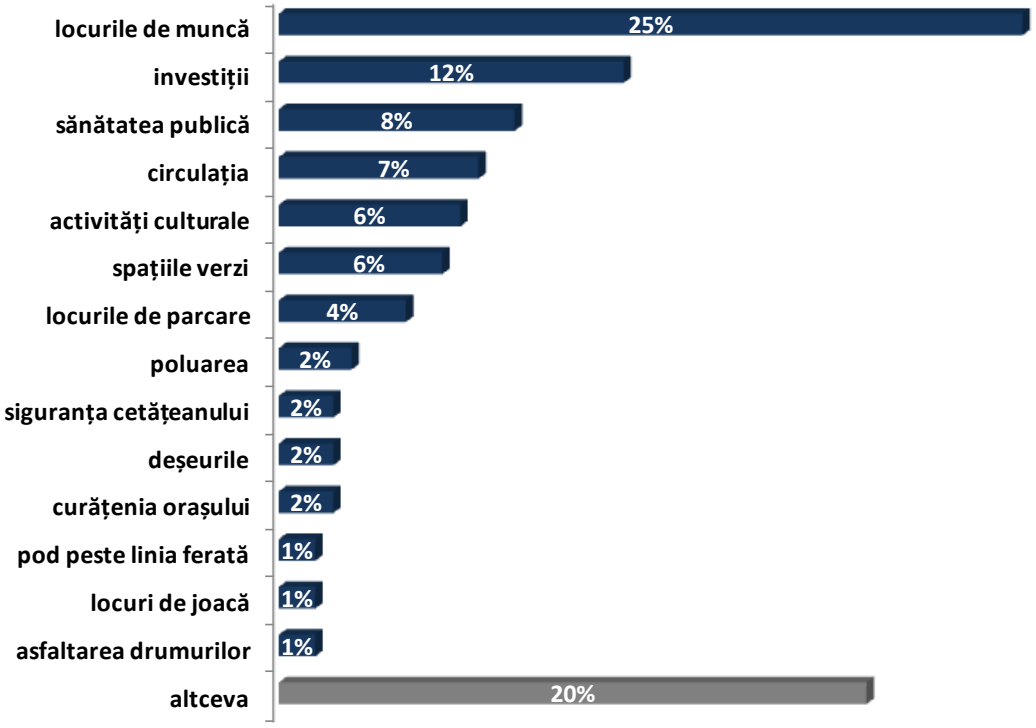

Respondenţii la chestionar au fost rugaţi să propună o serie de proiecte considerate de ei ca fiind importante pentru creşterea calităţii vieţii în localitate.

La categoria altceva au fost indicate proiecte care nu depăşesc ca procent 1%, fapt pentru care răspunsurile au fost listate integral la Anexe. Ceea ce se doreşte în cea mai mare măsură sunt *locurile de muncă* şi *investiţiile* care pot duce implicit la crearea de locuri de muncă (cele două categorii însumând 37% dintre răspunsurile spontane).

- *Când vă gândiţi la oraşul în care trăiţi – în general puteţi spune că sunteţi…*

Evaluarea satisfacţiei generale a cetăţenilor faţă de oraş este următoarea:

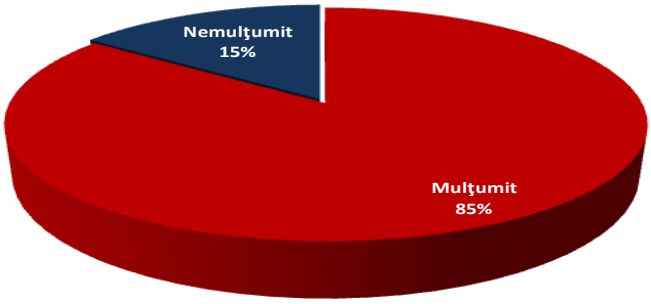

Deci locuitorii municipiului Deva se declară mulţumiţi în majoritatea lor (85%) de localitatea în care trăiesc.

Datorită importanţei deosebite a opiniilor cetăţenilor, principalii beneficiari ai proiectelor care vor fi iniţiate în perioada următoare, s-a considerat utilă includerea unei ***selecţii relevante privind propunerile formulate cu privire la dezvoltarea viitoare a localităţii.*** Pentru asigurarea caracterului de acurateţe a acestor opinii, acestea sunt redate aşa cum au fost menţionate de către respondenţi.

Aceste propuneri se referă la:

Propuneri formulate de cetăţeni
Accesarea fondurilor europene
Amenajarea spaţiilor publice/ Organizarea evenimentelor în oraş
Amenajarea blocurilor din cartierul micro 15
Amenajarea mai multor spaţii verzi
Amenajarea unor centre pentru pensionari
Amenzi pentru cetăţenii needucati (gestionarea deşeurilor)
Asfaltări de calitate
Asistenţa medicală, şcoala, educaţia tineretului. Integraţi în societate bătrânii
Asistenţa pensionarilor
Asociaţiile de locatari
Atragerea de investitori pentru a crea locuri de muncă
Baze sportive pentru copii, gratuite
Bazine de inot
Bolnavii gravi să aiba prioritate
Camine pentru bătrâni
Centru de selectare a deşeurilor
Cinematograf
Competenţa autorităţilor locale în problemele oraşului
Construirea unui aeroport şi a unei fabrici de procesare a deşeurilor
Controale ale celor care ne conduc
Controale medicale
Crearea de locuri de muncă - Înfiinţare de firme

Propuneri formulate de cetăţeni
Crearea unui spaţiu pentru petrecerea timpului liber pentru pensionari
Crearea de spaţii verzi
Curăţenia în oraş
Curăţenie şi pază
Defrişarea pomilor din faţa blocului
Desfiinţarea semafoarelor înfiinţate în ultimul an
Dezvoltarea învăţământului şi a spaţiului pentru copii
Dezvoltarea urbană
Educarea tinerilor
Educaţia populaţiei
Educaţia populaţiei / Instruire
Eliminarea corupţiei din toate sectoarele de activitate
Exploatarea palatului copiilor
Facilităţi la autorităţile locale
Finalizare proiect Carrefour
Firmă mare de locuri de muncă
Fluidizarea circulaţiei şi mai multe parcări
Formalităţile exagerate privind serviciul de asistenţă socială, să se ia masuri
Grijă mai mare de oamenii vârstnici şi cei cu dizabilităţi
Implicarea autorităţilor locale pentru bunăstarea cetăţenilor
Implicarea tineretului în toate activităţile
Înfiinţarea locurilor de muncă, dezvoltarea culturală
Înfiinţarea zonelor industriale, locuri de muncă
Interesul autorităţilor locale
Investiţii majore în zona industrială a oraşului
Investiţii pentru crearea locurilor de muncă
Investitori
Locuri de joacă
Locuri de muncă
Locuri de muncă pentru femei

Propuneri formulate de cetăţeni
Locuri de muncă pentru tineri
Locuri pentru bătrâni, cluburi
Mai mulţi pomi
Mai puţine semafoare
Mediu mai puţin poluat, mai mult bun simţ cu oamenii în spitale
Termocentrala să fie oprită
Modernizat orice punct de vedere
O sală de sport
Oamenii politici să fie cu inima mai mult la popor decât la ei
Obiectele electronice - să pună o pubelă pentru ele
Ordine şi disciplină
Pagina de net la Primărie- expunerea obiectivelor prioritare/fonduri europene, proiecte europene
Parcări
Parcări supraetajate
Parcări subterane
Parcuri
Parcuri, cinematograf
Pasarelă peste calea ferată
Patrule care să dea amenzi celor care rup şi aruncă
Pista de pe Stadionul Cetate să aiba coretan
Piste pentru biciclete dintr-un capăt în altul
Politicienii să discute cu oamenii
Problema culturală
Problema deşeurilor
Problema medicală
Promovarea tinerilor
Protecţie socială mai bună
Redresarea sistemului de termoficare
Reducerea poluării
Reducerea poluării / acces la informaţie

Propuneri formulate de cetăţeni
Reducerea preţurilor serviciilor şi alimentelor
Refacerea canalizării
Renovarea cinematografului şi înfiinţarea unuia 3D
Repararea trotuarelor
Reparaţii la locurile de joacă în parcuri
Să adune comunitatea
Să fie liniste
Să fie mai mult acces la spitale
Să fie mai mult respect pentru oamenii în vârstă
Să nu se mai fure de către conducători
Să se creeze locuri de muncă
Să se facă cel puţin o alimentară pe strada Călugăreni
Să se facă ieşire din oraş la autostradă
Să se ocupe mai mult de copiii orfani şi de asistenţii maternali
Să se termine construirea centrului comercial de la Sântuhalm
Săli de spectacol
Situaţia străzilor de peste calea ferată
Spaţii verzi
Spectacole
Staţii de epurare modernizate
Terminarea autostrăzii Sibiu-Arad
Tineretul să aibe unde să lucreze, să aibe o locuinţă
Transparenţă
Turismul mai bine pus la punct
Un centru de medicină naturistă
Unele dintre semafoare să funcţioneze intermitent noaptea
Unificarea Devei cu Simeria, Hunedoara

9. COORDONATE DE PLANIFICARE

9.1. Criterii şi cerinţe de planificare

La elaborarea Strategiei integrate pentru dezvoltarea urbană a municipiului Deva în perioada 2014÷2023 s-au avut în vedere următoarele **criterii**:

- Respectarea contextului de dezvoltare definit prin Strategia Europa 2020, precum şi prin alte documente strategice la nivel european, naţional şi regional;
- Satisfacerea nevoilor specifice de dezvoltare ale municipiului Deva, actuale şi viitoare, plecând de la avantajele competitive care ar trebui promovate prin investiţiile viitoare;
- Maximizarea atragerii de fonduri europene şi optimizarea rezultatelor socio-economice ale investiţiilor planificate;
- Înscrierea viziunii şi misiunii Strategiei 2014-2023 a Municipiului Deva în aria de referinţă a obiectivelor de creştere inteligentă, durabilă şi inclusivă ale Uniunii Europene;
- Formularea obiectivelor strategice în concordanţă cu obiectivele tematice ale Strategiei Europa 2020;
- Raportarea la experienţa pozitivă a unor localităţi similare sau de rang superior din Uniunea Europeană, prin care să se faciliteze comparaţia şi stabilirea unor ţinte viabile, adaptate la condiţiile specifice municipiului Deva;
- Definirea de obiective majore la nivelul conurbaţiei Corvina, cu vizarea unor avantaje competitive cu spectru larg, pe termen mediu şi lung;
- Conexarea permanentă la efectul sinergic rezultat prin identificarea şi implementarea unor proiecte de interes comun cu municipiul Hunedoara;
- Reducerea decalajelor de dezvoltare existente între zona urbană şi cea rurală administrate la nivelul municipiului Deva;
- Satisfacerea integrală a cerinţelor stipulate prin Legea 351/2001 privind elementele şi nivelul de dotare ale localităţilor urbane de rangul II, cu completarea setului de cerinţe deficitare la nivelul municipiului Deva;
- Definirea elementelor de fundamentare pe baza informaţiilor cuprinse în analiza socio-economică şi analiza SWOT;
- Eliminarea/diminuarea aspectelor din categoria „Puncte slabe” evidenţiate prin analizele SWOT elaborate pe domenii specifice de referinţă;
- Luarea în considerare a lecţiilor învăţate din perioada de programare anterioară.

Referitor la ***priorităţile de dezvoltare***, acestea au fost stabilite printr-o largă consultare a tuturor părţilor interesate, plecând de la nevoile majore de dezvoltare ale municipiului Deva, aferente următoarelor domenii: infrastructură, competitivitate, resurse umane (inclusiv ocupare şi incluziune socială), capacitate administrativă şi dezvoltare teritorială.

Programele de dezvoltare au fost definite ca o interfaţă de conexare a obiectivelor şi politicilor strategice cu oportunităţile oferite de tipurile de investiţii care vor fi finanţate prin

viitoarele programe operaţionale, plecând de la obiectivele tematice, priorităţile de investiţii şi acţiunile cheie prevăzute de proiectele de regulamente privind alocarea fondurilor europene în perioada următoare.

Ca urmare a modului de abordare a investiţiilor pentru perioada 2014-2020, stabilit prin reglementările structurilor de coordonare ale procesului de planificare, atât la nivel european, cât şi la nivel naţional şi regional, ***investiţiile*** propuse spre finanţare răspund următoarelor ***cerinţe***:

- Sunt programate într-un mod integrat şi complementar, cu luarea în considerare ex-ante a aspectelor conexe de funcţionare eficientă a facilităţilor rezultate ca urmare a implementării investiţiilor noi;
- Sunt generatoare de creştere economică şi de locuri de muncă;
- Contribuie la atingerea ţintelor naţionale pentru strategia Europa 2020;
- Fructifică potenţialul economic, social şi geografic al Municipiului;
- Răspund priorităţilor de dezvoltare teritorială.

Astfel, pachetul legislativ prezentat de Comisia Europeană în oct 2011, propune consolidarea procesului de programare strategică prin concentrarea fondurilor europene pe 11 obiective tematice (OT), corelate cu priorităţile Strategiei Europa 2020, pentru a maximiza impactul politicii în ceea ce priveşte realizarea priorităţilor europene, respectiv:

OT1. Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice şi inovării;

OT2. Îmbunătăţirea accesului şi a utilizării şi creşterea calităţii tehnologiilor informaţiei şi comunicaţiilor;

OT3. Îmbunătăţirea competitivităţii întreprinderilor mici şi mijlocii, a sectorului agricol (în cazul FEADR) şi a sectorului pescuitului şi acvaculturii (pentru FEMP);

OT4. Sprijinirea tranziţiei către o economie cu consum scăzut de dioxid de carbon în toate sectoarele;

OT5. Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii şi a gestionării riscurilor;

OT6. Protecţia mediului şi promovarea utilizării eficiente a resurselor;

OT7. Promovarea sistemelor de transport durabile şi eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor reţelelor majore;

OT8. Promovarea ocupării forţei de muncă şi sprijinirea mobilităţii forţei de muncă;

OT9. Promovarea incluziunii sociale şi combaterea sărăciei;

OT10. Investiţiile în educaţie, competenţe şi învăţare pe tot parcursul vieţii;

OT11. Consolidarea capacităţii instituţionale şi o administraţie publică eficientă.

Cu toate că România şi-a depăşit deja ţinta stabilită prin PND 2007-2013, rămâne penultimul stat membru în ceea ce priveşte nivelul mediu PIB/locuitor raportat la UE27.

Ca urmare, obiectivul global al **strategiei de dezvoltare a României** pentru perioada 2014-2020 este reprezentat de:

„Reducerea disparităţilor de dezvoltare socială şi economică între România şi statele membre ale Uniunii Europene, prin generarea unei creşteri adiţionale de 15% determinată de utilizarea fondurilor europene, având ca ţintă atingerea în anul 2022, a unui nivel mediu al PIB/locuitor de 65% din media UE."

Propunerile de obiective specifice (OS) au fost strâns corelate cu cele trei tipuri de obiective tematice propuse de către Comisia Europeană şi cu priorităţile Strategiei Europa 2020, după cum urmează:

⇒ *OS1. Creştere inteligentă;*

⇒ *OS2. Creştere durabilă;*

⇒ *OS3. Creştere favorabilă incluziunii.*

Pentru atingerea acestor obiective specifice, România va promova investiţii ce vor răspunde tuturor celor 11 obiective tematice, aşa cum s-a precizat mai sus. La o analiza preliminară se poate observa că niciunul dintre obiectivele tematice propuse de către Comisia Europeană nu poate fi exclus, fapt ce va fi relevat, cu siguranţă, şi de analizele socio-economice.

Dincolo de obiectivele specifice corelate cu priorităţile Strategiei Europa 2020, investiţiile ce urmează a fi finanţate vor răspunde următoarelor priorităţi tematice (PT) de dezvoltare:

⇒ *PT1. Creşterea pe termen lung a competitivităţii economiei Româneşti;*

⇒ *PT2. Dezvoltarea durabilă a infrastructurii de bază;*

⇒ *PT3. Adaptarea capitalului uman la provocările unei economii moderne;*

⇒ *PT4. Îmbunătăţirea eficienţei administraţiei publice.*

Acestor priorităţi tematice li se adăugă componenta teritorială, care trebuie urmărită ca o prioritate orizontală.

Plecând de la aceste repere general acceptabile, procesul de programare va avea rolul de a selecta un mix optim de priorităţi de investiţii şi acţiuni cheie, care să ducă la atingerea obiectivelor specifice stabilite.

Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020 reprezintă viziunea Regiunii Vest privind dezvoltarea regională şi baza strategică pentru fundamentarea programelor de finanţare din fonduri externe/comunitare, naţionale, regionale şi/sau locale.

Obiectivul general al Regiunii Vest este formulat astfel:

„Regiunea Vest are scopul de a atinge nivelul PIB pe cap de locuitor şi a calităţii generale a vieţii similare cu regiunile puternice, non-capitale din Europa Centrală până în 2020."

Pentru îndeplinirea obiectivului general, Regiunea Vest trebuie să devină o regiune:

- mai productivă;
- o economie puternică;
- conectată la nou;
- un loc plăcut pentru a locui;
- coezivă.

Atingerea acestui obiectiv general se bazează pe următoarele obiective specifice:

- Accentuarea rolului cercetării-inovării;
- Concentrare mai clară asupra IMM-urilor şi investiţiilor directe;
- Îmbunătăţirea nivelului productivităţii;
- Creşterea conectivităţii şi mobilităţii „în" şi „din" regiune;
- Identificarea nişelor din turism şi formularea unei oferte turistice agregate;
- Îmbunătăţirea indicatorilor de participare în special în învăţământul secundar superior şi în învăţământul terţiar;
- Creşterea calităţii şi a accesului la asistenţă medicală eficientă;
- Combaterea sărăciei şi a excluziunii sociale în regiune;
- Diminuarea disparităţilor de dezvoltare;
- Îmbunătăţirea capacităţii regionale de "dezvoltare".

Ca urmare a analizei parteneriale realizate la nivel de regiune, pentru perioada2014–2020, au fost identificate următoarele priorităţi de dezvoltare, translatate la nivel de axe prioritare în cadrul documentelor strategice de planificare regională:

PD1. Creşterea competitivităţii regionale prin promovarea inovării şi specializării inteligente;

PD2. Dezvoltarea unei economii dinamice bazată pe creşterea productivităţii şi antreprenoriat;

PD3. Îmbunătăţirea accesibilităţi şi mobilităţii într-o regiune conectată intern şi internaţional;

PD4. Dezvoltarea capitalului uman şi creşterea calităţii serviciilor în sectoarele educaţie, sănătate şi servicii sociale;

PD5. Promovarea creşterii sustenabile prin optimizarea calităţii factorilor de mediu, creşterea eficienţei energetice alături de valorificarea energiilor regenerabile şi printr-un management proactiv al situaţiilor de risc;

PD6. Încurajarea dezvoltării particularităţilor specifice comunităţilor urbane şi rurale;

PD7. Dezvoltarea capacităţii administrative regionale.

9.2. Oportunităţi de finanţare pentru Deva

Obiectivele tematice sunt transpuse în priorităţi de investiţii specifice pentru fiecare fond în parte. La nivel european, orientarea strategică privind utilizarea fondurilor europene este dată de Cadrul Strategic Comun (CSC), care acoperă cele cinci mari fonduri europene: Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR), Fondul Social European (FSE), Fondul de Coeziune (FC), Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) şi Fondul European Maritim şi pentru Pescuit (FEMP).

Cele cinci fonduri au fost denumite generic ”fondurile CSC”. Din punct de vedere strategic, proiectele de regulamente prevăd faptul că fondurile CSC vor completa intervenţiile naţionale, regionale şi locale în implementarea Strategiei Uniunii pentru o creştere inteligentă, durabilă şi incluzivă (Strategia Europa 2020), luând în considerare contextul specific din fiecare stat membru.

Fondurile europene vor reprezenta în continuare unul dintre cele mai importante instrumente ce vor fi utilizate pentru reducerea disparităţilor regionale, precum şi promovarea creşterii economice la nivel regional şi local, consolidarea competitivităţi şi creşterea ocupării forţei de muncă, obiective de referinţă la nivelul Uniunii Europene. Îndeplinirea acestor obiective este posibilă prin asigurarea unui mediu favorabil investiţiilor, înfiinţarea de noi companii sau dezvoltarea celor existente, contribuind semnificativ la crearea de noi locuri de muncă şi generarea de valoare adăugată.

Conform propunerii Comisiei Europene, alocările naţionale pentru politica de coeziune (fără FEADR şi FEPAM) vor fi limitate la 2,5% din PIB-ul fiecărui stat membru pentru perioada 2014-2020, ceea ce va presupune o alocare superioară faţă de perioada actuală. Există însă o serie de propuneri din partea statelor membre net contributoare care pot diminua nivelul alocărilor pentru toate statele membre.

Alocările financiare vor fi diferite în funcţie de tipul de regiune:

- Regiuni mai puţin dezvoltate – care au PIB/capita sub 75% din media UE27;
- Regiuni în tranziţie – care au PIB/capita între 75 şi 90% din media UE27;
- Regiuni mai dezvoltate – care au PIB/capita peste 90% din media UE27.

În acest context, cele 7 regiuni definite la nivelul teritoriului României, mai puţin regiunea Bucureşti-Ilfov, sunt asimilate în continuare în categoria regiunilor mai puţin dezvoltate.

În conformitate cu propunerile de compromis aprobate la nivelul Consiliului Afaceri Generale al Uniunii Europene, sunt impuse următoarele **principii de concentrare a fondurilor**:

P1. Alocarea Fondului de Coeziune va reprezenta o treime din alocarea pentru politica de coeziune;

P2. Alocarea FEDR va fi orientată spre primele patru obiective tematice prevăzute în Regulamentul General în proporţie minimă de 50% pentru regiunile mai puţin dezvoltate;

P3. Alocarea FEDR va fi orientată spre obiectivul tematic (4) într-o proporţie minimă de 10% pentru regiunile mai puţin dezvoltate;

P4. Alocarea FSE va fi orientată spre patru dintre priorităţile de investiţii finanţate în cadrul obiectivelor tematice (8)-(10) în proporţie minimă de 60% pentru regiunile mai puţin dezvoltate;

P5. Alocările pentru fondurile structurale (FSE+FEDR) vor fi concentrate pe obiectivele tematice (8)-(10), între 20-25% pentru regiunile mai puţin dezvoltate;

În acest context, utilizarea sprijinului structural (**fondurile structurale** - FSE+FEDR) pentru perioada 2014-2020 urmăreşte crearea condiţiilor de îmbunătăţire şi dezvoltare constantă a mediului de afaceri, având ca **obiective principale**:

- stimularea competitivităţii întreprinderilor;
- facilitarea accesului la finanţare;
- crearea unui mediu favorabil creării de noi afaceri şi încurajarea culturii antreprenoriale;
- sprijinirea companiilor de a opera în plan extern şi de a accesa noi pieţe;
- asigurarea unei forţe de muncă calificate şi adaptabile.

Măsurile în cadrul acestei provocări vor fi orientate către următoarele **arii tematice**:

⇒ *cercetare, dezvoltare tehnologică şi inovare;*

⇒ *tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor;*

⇒ *competitivitatea IMM-urilor, a sectorului agricol şi a sectorului de pescuit şi acvacultură;*

<u>Cercetare, dezvoltare tehnologică şi inovare.</u>

Intervenţiile propuse sunt orientate către:

- susţinerea inovării în cadrul întreprinderilor;
- consolidarea capacităţilor pentru excelenţă în cercetare şi inovare;
- schimbări tehnologice.

În zonele rurale, inovarea şi baza de cunoaştere vor fi consolidate prin:

- cooperarea între sectoarele agricol, alimentar şi forestier şi alţi actori;
- crearea de clustere şi reţele, şi utilizarea serviciilor de consultanţă.

<u>Tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor.</u>

Acţiunile vor fi orientate către:

- creşterea capacităţii întreprinderilor să dispună de servicii TIC;
- încurajarea acestora să utilizeze astfel de servicii.

Competitivitatea IMM-urilor, a sectorului agricol şi a sectorului de pescuit şi acvacultură.

Eforturile vor fi orientate către sprijinirea investiţiilor în spiritul antreprenorial, în exploatarea comercială a noilor idei şi a rezultatelor cercetării, prin:

- furnizarea de servicii de consiliere în domeniul afacerilor;
- sprijinirea dezvoltării instrumentelor online.

Intervenţiile pentru îmbunătăţirea competitivităţii sectorului agricol:

- vor ajuta la asigurarea unei producţii alimentare viabile în UE;
- vor contribui la crearea şi păstrarea locurilor de muncă;
- vor contribui la creşterea economică în zonele rurale.

De asemenea, s-au avut în vedere **priorităţile** propuse spre finanţare în următoarea perioadă prin **programele operaţionale**.

9.2.1. Fondurile structurale 2014 – 2020

Pentru a putea avea o privire de ansamblu și a putea înțelege mecanismul de acordare a fondurilor și programelor europene trebuie să cunoaștem contextul care le generează. Fondurile Europene sunt acele instrumente financiare create de Uniunea Europeană cu scopul de a dezvolta anumite domenii și a sprijini țările membre în atingerea anumitor standarde de dezvoltare atât economică, cât și socială și culturală.

Sistemul de implementare a fondurilor europene va fi mult mai eficient în perioada 2014 – 2020, datorită simplificării structurii instituţionale. Totodată, sistemul va fi mai bine coordonat, fiind stabilite atribuții de autoritate de management numai la nivelul a trei ministere: Ministerul Fondurilor Europene, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice și Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale.

Pentru exerciţiul financiar 2014 – 2020, România a reuşit să obţină 39,887 miliarde de euro, cu 18% mai mult faţă de suma alocată în perioada anterioară. În 2014 – 2020, conform acordului de parteneriat, liniile de finanțare pentru România vizează:

- Dezvoltarea Resurselor Umane
- Creșterea Gradului De Ocupare
- Dezvoltarea Regională
- Întărirea Capacității Administrative
- Creșterea Competitivității Economice
- Dezvoltarea Infrastructurii De Mediu

Programul Operațional Regional (POR) este unul dintre programele prin care România va putea accesa fondurile europene structurale și de investiții provenite din Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR), în perioada 2014-2020.

POR 2014–2020 își propune ca obiectiv general creșterea competitivității economice și îmbunătăţirea condițiilor de viață ale comunităților locale și regionale, prin sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri, infrastructurii și serviciilor, pentru dezvoltarea durabilă a regiunilor, astfel încât acestea să își poată gestiona în mod eficient resursele și să își valorifice potențialul de inovare și de asimilare a progresului tehnologic.

Aceste obiective sunt traduse în 11 axe prioritare (plus o axă de asistență tehnică), care au în total o alocare estimată de 8,25 miliarde euro, din care 6,7 miliarde de euro reprezintă sprijinul UE, prin Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR), iar 1,5 miliarde de euro - contribuția națională:

- Axa prioritară 1: Promovarea transferului tehnologic
- Axa prioritară 2: Îmbunătăţirea competitivității întreprinderilor mici şi mijlocii
- Axa prioritară 3: Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon
- Axa prioritară 4: Sprijinirea dezvoltării urbane durabile
- Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural
- Axa prioritară 6: Îmbunătățirea infrastructurii rutiere de importanță regională
- Axa prioritară 7: Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului
- Axa prioritară 8: Dezvoltarea infrastructurii de sănătate şi sociale
- Axa prioritară 9: Sprijinirea regenerării economice și sociale a comunităților defavorizate din mediul urban
- Axa prioritară 10: Îmbunătățirea infrastructurii educaționale
- Axa prioritară 11: Extinderea geografică a sistemului de înregistrare a proprietăţilor în cadastru şi cartea funciară
- Axa prioritară 12: Asistență tehnică

Programul Operaţional Capital Uman (POCU) 2014-2020 stabilește prioritățile de investiții, obiectivele și acțiunile asumate de către România în domeniul resurselor umane, continuând investițiile realizate prin Fondul Social European (FSE) în perioada 2007-2013 și contribuind la atingerea obiectivului general al Acordului de Parteneriat (AP 2014-2020). Acțiunile de investiții propuse în cadrul POCU au în vedere rezolvarea problemelor legate de resursa umană precum:

- Rata scăzută de ocupare în rândul tinerilor;
- Densitate redusă a afacerilor și oportunități limitate de ocupare;
- Disparități importante legate de accesul și participarea pe piața muncii a anumitor categorii dezavantajate;
- Neconcordanță între cererea și oferta de competențe și expertiză.

Programul Operaţional Infrastructură Mare (POIM) 2014-2020 răspunde provocărilor de dezvoltare identificate la nivel național în ceea ce priveşte infrastructura şi resursele. Având în vedere gradul ridicat de corelare şi complementaritate a tipurilor de investiţii în infrastructură, promovarea investiţiilor care adresează nevoile în domeniul infrastructurii şi resurselor au fost propuse spre finanţare în cadrul unui singur program operaţional, având ca obiectiv global: Dezvoltarea infrastructurii de transport, mediu, energie şi prevenirea riscurilor la standarde europene, în vederea creării premiselor unei creșteri economice sustenabile, în condiţii de protecţie şi utilizare eficientă a resurselor naturale.

POIM prin intermediul celor 8 axe prioritare propuse atinge 4 domenii esențiale pentru dezvoltarea urbană a României:

- Infrastructură de transport;
- Protecția mediului;
- Managementul riscurilor şi adaptarea la schimbările climatice;
- Energia curată şi eficienţa energetică.

Investiţiile dedicate sectorului transport vor fi orientate spre continuarea investiţiilor demarate în perioada 2007-2013, având ca obiectiv principal definitivarea coridoarelor de pe reţeaua TEN-T, prin realizarea tronsoanelor lipsă, precum şi dezvoltarea şi modernizarea reţelei naţionale de drumuri care asigură conectarea la reţeaua TEN-T şi modernizarea reţelei de căi ferate, prin electrificare şi dotarea cu material rulant a sectoarelor construite/reabilitate.

În domeniul mediului, investiţiile preconizate pentru perioada 2014-2020 vor continua proiectele orientate spre implementare a acquis-ului comunitar în domeniul apei şi apei uzate, prin continuarea procesului de regionalizare a managementului în acest sector, precum şi cel al managementului deşeurilor. Adiţional, va continua procesul de elaborare şi implementare a planurilor de management – seturi de acţiuni pentru ariile naturale protejate şi siturile Natura 2000, precum şi cel de decontaminare a siturilor industriale poluate istoric. Referitor la domeniul schimbări climatice, investiţiile preconizate vor fi orientate spre măsuri non-structurale şi structurale cu rol de prevenţie a principalelor riscuri cu care se confruntă România, respectiv inundaţiile, seceta şi eroziunea costieră, acordându-se totodată atenţie întăririi capacităţii de răspuns a structurilor cu rol în managementul situaţiilor de urgenţă.

Energia curată şi eficienţa energetică, precum şi asigurarea flexibilităţii transportului energiei electrice şi gazelor naturale, reprezintă o prioritate dedicate cu precădere sectorului privat, atât pentru producătorii şi distribuitorii de energie din resurse regenerabile al căror potenţial a fost mai puţin exploatat, cât şi pentru societăţile comerciale active în sectorul industrial, care doresc să îşi eficientizeze consumul de energie prin cogenerare. Distribuţia şi contorizarea inteligentă vor contribui, de asemenea, la îmbunătăţirea eficienţei energetice şi reducerea gazelor cu efect de seră, contribuind totodată la atingerea obiectivelor stabilite prin Strategia Europa 2020 în acest domeniu.

POIM beneficiază de o alocare financiară de cca. 11,8 mld. Euro, din care:

- 6,94 mld. Euro Fond de Coeziune;
- 2,48 mld. Euro Fond European de Dezvoltare Regională;
- 2,46 mld. Euro Cofinantare.

PO Competitivitate (POC) 2014-2020 susține investiții menite să răspundă nevoilor și provocărilor legate de nivelul redus al competitivității economice, în special în ceea ce privește sprijinul insuficient pentru cercetare, dezvoltare și inovare (CDI) și infrastructura subdezvoltată de TIC și implicit servicii slab dezvoltate, poziționându-se astfel ca un factor generator de intervenții orizontale în economie și societate, de natură să antreneze creștere și sustenabilitate. În acest context, progamul prezintă următoarele axe prioritare:

- *Axa prioritară 1 "Cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare (CDI) în sprijinul competitivităţii economice şi dezvoltării afacerilor" prevede următoarele priorități de investiții:*
  - Cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare în sprijinul competitivităţii economice şi dezvoltării afacerilor;
  - Tehnologia Informației și Comunicațiilor (TIC) pentru o economie digitală competitivă.
- *Axa prioritară 2 "Tehnologia Informației și Comunicațiilor (TIC) pentru o economie digitala competitiva" prevede următoarele priorități de investiții:*
  - Consolidarea aplicațiilor TIC pentru guvernare electronică, elearning, incluziune digitală, cultură online și e-sănătate;
  - Dezvoltarea produselor și serviciilor TIC, a comerțului electronic și a cererii de TIC;
  - Extinderea conexiunii în bandă largă și difuzarea rețelelor de mare viteză, precum și sprijinirea adoptării tehnologiilor emergente și a rețelelor pentru economia digitală.

Pachetul financiar total pentru programul operațional este stabilit la suma de 1 329 787 234 EUR, ea urmând să fie asigurată din următoarele linii bugetare specifice:

- EUR 1 080 699 494 (FEDR — Regiuni mai puțin dezvoltate);
- EUR 249 087 740 (FEDR — Regiuni mai dezvoltate).

Programul Operațional Capacitate Administrativă (POCA) 2014-2020 își propune să consolideze capacitatea administrativă a autorităților și instituțiilor publice de a susţine o economie modernă și competitivă, abordând provocarea 5 "*Administrația și guvernarea*" și provocarea 2 "*Oamenii și societatea*" din Acordul de Parteneriat al României Programul este finanțat din Fondul Social European, în cadrul obiectivului tematic nr. 11 "*Consolidarea capacității instituționale a autorităților publice și a părților interesate și eficiența administrației publice*".

POCA 2014–2020 are rolul de a contribui la crearea unei administrații publice moderne, capabilă să faciliteze dezvoltarea socio-economică a țării, prin intermediul unor servicii publice, investiții și reglementări de calitate, contribuind la atingerea obiectivelor strategiei Europa 2020. Pentru a putea îndeplini acest rol, administrația publică are nevoie de resurse umane competente și bine gestionate, un management eficient și transparent al cheltuielilor publice, o structură instituțional-administrativă adecvată, precum și de proceduri clare, simple și predictibile de funcționare. O astfel de administrație trebuie să fie capabilă să ofere decidenților politici instrumentele necesare fundamentării și implementării unor politici publice în interesul cetățenilor.

Alocarea financiară a programului din Fondul Social European pentru perioada 2014-2020 este de 553,9 milioane de euro.

Bugetul POCA 2014-2020 este structurat pe 3 axe prioritare, după cum urmează:

- Administrație publică și sistem judiciar eficiente, cu o alocare financiară de 326,38 de milioane de euro (59%);
- Administrație publică și sistem judiciar accesibile și transparente, cu o alocare financiară de 18,69 de milioane de euro FSE (33,93%);
- Asistență tehnică, cu o alocare financiară de 3911 de milioane de euro (7,07%).

Programul Operațional Asistenţă Tehnică (POAT) 2014-2020, are drept scop asigurarea unui proces de implementare eficientă şi eficace a Fondurilor Europene Structurale și de Investiții în România în conformitate cu principiile şi regulile de parteneriat, programare, evaluare, comunicare, management, inclusiv management financiar, monitorizare şi control, pe baza responsabilităților împărțite între Statele Membre şi Comisia Europeană.

Alocarea bugetară totală pentru POAT 2014-2020, din care se vor acoperi nevoile orizontale de asistență tehnică identificate pentru sistemul de coordonare, gestionare și control al FESI și pentru beneficiarii acestor fonduri, precum și nevoile specifice de asistență tehnică ale sistemului de gestiune și ale beneficiarilor POAT, Programul Operațional Infrastructură Mare (POIM)și Programul Operațional Competitivitate (POC), este de 250,77 milioane Euro, din care 212,8 milioane Euro reprezintă finanţare nerambursabilă a Uniunii Europene şi 38,5 milioane Euro reprezintă contribuţia naţională.

POAT 2014-2020 este proiectat ţinând cont de noua arhitectură a sistemului de coordonare, gestionare şi control al FESI,respectiv cu patruautorităţi de management în cadrul MFE (POIM, POC, POAT și PO Capital Uman) și își propune să sprijine cu asistenţă tehnică aspectele orizontale pentru toate PO finanțate din FESI, iar pentru cele trei programe finanțate din FEDR/FC aflate în directa gestionare a MFE (POIM, POC și POAT), să acorde asistenţă tehnică pentru aspecte specifice implementării acestora.

Programul vizează întreg teritoriul României şi este conceput pentru a sprijini dezvoltarea acvaculturii şi pescuitului din ţara noastră în perioada 2014-2020. România are o alocare financiară de 168,4 milioane euro (la care se adauga 25% contribuție națională).

9.2.2. Programe de cooperare teritorială și transfrontalieră

Pentru perioada 2014 – 2020, Comisia Europeană a promovat o politică de consolidare a programelor iniţiate în **perioadele** anterioare atât în domeniul Cercetării şi Inovării – prin programul **Orizont 2020**, în domeniul educaţiei prin **Erasmus +,** cât şi în politica socială şi a locurilor de muncă, prin **Programul „Program for Employment and Social Innovation" (EaSI).**

Programul ORIZONT 2020

Programul Orizont 2020 este cel mai amplu program de Cercetare şi Inovare derulat vreodată de Uniunea Europeană. Acest program promite mai multe inovaţii capitale, descoperiri şi premiere mondiale, aducând ideile măreţe din laboratoare pe piată.

Orizont 2020 este instrumentul financiar de implementare a Uniunii Inovării, iniţiativa emblematică Europa 2020 ce vizează asigurarea competitivităţii globale în Europa.

Văzut ca mijloc de stimulare a creşterii economice şi de crearea de locuri de muncă Orizont 2020 beneficiază de susţinerea politică a liderilor europeni şi a membrilor Parlamentului European, care au convenit că investiţia în cercetare reprezintă o investiţie în viitorul nostru, plasând-o în centrul Strategiei Europa 2020 pentru creştere economică inteligentă, sustenabilă şi favorabilă incluziunii.

Imbinând cercetarea şi inovarea Orizont 2020 contribuie la realizarea acestor obiective, punând accentul pe excelenţa ştiinţifică, pe poziţia de lider în sectorul industrial şi pe provocări societale, cu scopul de a asigura capacitatea Europei de a produce ştiinţa de clasă mondială, de a elimina barierele din calea inovării şi de a facilita colaborarea sectoarelor publice şi private pentru furnizarea de soluţii inovative.

Este disponibilă o finanţare de 80 de miliarde de euro pe durata a 7 ani (2014-2020), pe lângă investiţiile private pe care această finanţare le va atrage.

Structura programului cadru este următoarea:

Excelenţă ştiinţifică:

- Cercetarea de frontieră finanțată de Consiliul European pentru Cercetare (ERC):
  - cercetarea de frontieră este deseori primul domeniu pentru care se reduce finanțarea în momente de dificultăți economice. De aceea, prin intermediul ERC, UE dorește să stimuleze nivelul investițiilor. Excelența este aici singurul criteriu pentru finanțarea din partea UE, acordată cercetătorilor individuali sau echipelor de cercetători:
  - finanțare - 13,095 miliarde EUR.

- Tehnologii viitoare și emergente:
  - menținerea abilității de dezvoltare a noilor tehnologii de vârf va ajuta Europa să-și păstreze competitivitatea și să creeze noi locuri de muncă de înaltă calificare;
  - finanțare - 2,696 miliarde EUR.
- Acțiunile Marie Skłodowska-Curie:
  - acțiunile de formare și dezvoltare a carierei contribuie la evoluţia unor cercetători renumiți. Se oferă sprijin cercetătorilor tineri și cu experiență pentru a-și consolida cariera și competențele prin formare sau perioade de stagii în alte țări sau în sectorul privat. Astfel, ei obțin noi cunoștințe și experiențe, care le permit să-și dezvolte deplin potențialul;
  - finanțare - 6,162 miliarde EUR.
- Infrastructură de clasă mondială:
  - achiziţionarea de echipamente folosite în cercetare care facilitează accesul la o infrastructură ultramodernă de ultimă generație pentru a face posibile acțiunile de cercetare noi și fascinante;
  - finanțare - 2,488 miliarde EUR.

Poziţia de lider în sectorul industrial: investiţii în tehnologii promițătoare și strategice, cum ar fi cele folosite în procesele avansate de fabricație și în microelectronică.

- Poziția de lider în materie de tehnologii generice și industriale; sunt sprijinite:
  - tehnologiile revoluţionare necesare pentru stimularea inovării în toate sectoarele, inclusiv tehnologiile informaţiilor şi comunicaţiilor (TIC), precum si cel spaţial;
  - nanotehnologiile, materialele avansate, manufacturarea şi procesarea avansată, biotehnologia;
  - Finanțare- 13,557 miliarde EUR.
- Inovarea în IMM-uri: își propune să creeze o punte de legătură între elementul central al programului-cadru - sprijin pentru proiecte de cercetare, dezvoltare și inovare - precum și crearea unui ecosistem favorabil pentru inovare și creșterea IMM-urilor.
  - Finanțare - cel puțin 3 miliarde EUR
- Accesul la finanţarea de risc: acest obiectiv specific va ajuta companiile și alte tipuri de organizații implicate în cercetare și inovare (C & I), pentru a obține un acces mai ușor, prin intermediul unor instrumente financiare, la credite, garanții, contragaranții și capitaluri proprii.
  - Finanțare - 2,842 miliarde EUR

Provocările societale:

UE a identificat șapte provocări prioritare în cazul cărora investițiile specifice în cercetare și inovare pot avea un impact real în beneficiul cetățenilor:

- Sănătate, schimbări demografice și bunăstare
- Securitate alimentară, agricultură și silvicultură durabile, cercetare marină și maritimă și privind apele interioare și bioeconomie
- Surse de energie sigure, ecologice și eficiente
- Transporturi inteligente, ecologice și integrate
- Acțiuni de combatere a schimbărilor climatice, de mediu, utilizarea eficientă a resurselor și materiilor prime
- Europa într-o lume în schimbare – societăți favorabile incluziunii, inovatoare și reflexive
- Societăți sigure – protejarea libertății și securității Europei și a cetățenilor săi
    - Finanțare – 73.518 miliarde EUR
- Răspândirea excelenței și extinderea participării:
    - finanțare - 816 milioane EUR.
- Știința cu și pentru societate:
    - finanțare - 462 milioane EUR.
- Științele sociale și umaniste.
- Cercetarea nucleară în beneficiul tuturor cetățenilor:
    - finanțare - 1,603 miliarde EUR.

Programul de cooperare INTERACT III

Este un program de cooperare interregională, care urmărește **consolidarea capacității instituționale**, în special pentru autoritățile programului de Cooperare Teritorială Europeană (CTE), precum și creșterea eficienței și eficacității administrațiilor publice în activitățile de cooperare.

Prioritatea de investiții în cadrul programului este promovarea schimbului de experiență cu scopul de a consolida eficacitatea programelor și acțiunilor de cooperare teritorială, precum și utilizarea GECT.

CONSOLIDAREA CAPACITĂȚII INSTITUȚIONALE pentru autoritățile programului de Cooperare Teritorială Europeană (CTE) prin:

- identificarea și transferul de bune practici în domeniul cooperării,
- mecanisme de cooperare pentru reducerea sarcinilor administrative,
- cooperare bazată pe dovezi în contextul strategic mai larg.

INTERACT sprijină cooperarea în întreg teritoriul Uniunii Europene, Elveția și Norvegia, inclusiv la frontierele externe ale Uniunii Europene, pentru o dezvoltare teritorială integrată a tuturor regiunilor. Printr-o cooperare mai eficace se pot atinge obiectivele comune, se pot aborda provocările comune, precum și exploatarea potențialului comun.

Programul de Cooperare INTERACT III beneficiază de o alocare financiară de 46,344 milioane Euro.

Programul de cooperare interregională INTERREG EUROPE

Obiectivul strategic general al programului vizează îmbunătățirea punerii în aplicare a politicilor și programelor de dezvoltare regională, în principal a programelor din cadrul obiectivului privind investițiile pentru creștere economică și a locurilor de muncă și, dacă este cazul, a programelor din cadrul obiectivului CTE prin promovarea schimbului de experiență și a învățării de noi politici, în rândul actorilor de interes regional. Programul Interreg Europa beneficiază de o alocare financiară de 426,31 milioane Euro.

Aria de cooperare:

- întreg teritoriul UE (28 State Membre);
- 2 State partenere cu statut special: Norvegia și Elveția.

Axa Prioritară 1 - Cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare

- Prioritatea de investitii 1 (a) - îmbunătățirea infrastructurilor de cercetare și inovare (C&I) și a capacităților pentru a dezvolta excelența în materie de C&I și promovarea centrelor de competență, în special a celor de interes european;
- Prioritatea de investitii 1 (b) - promovarea investițiilor în C&I, dezvoltarea de legături și sinergii între întreprinderi, centrele de cercetare și dezvoltare și învățământul superior, în special promovarea investițiilor în dezvoltarea de produse și de servicii, transferul de tehnologii, inovarea socială, Eco inovarea și aplicațiile de servicii publice, stimularea cererii, crearea de rețele și de grupuri și inovarea deschisă prin specializarea inteligentă, precum și sprijinirea activităților de cercetare tehnologică și aplicată, liniilor-pilot, acțiunilor de validare precoce a produselor, capacităților de producție avansate și de primă producție, în special în domeniul tehnologiilor generice esențiale și difuzării tehnologiilor de uz general;

Axa prioritară 2 - Competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii:

- Prioritatea de investitii 3 (d) - sprijinirea capacității IMM-urilor de a crește pe pieţele regionale, naționale și internaționale și de a se angaja în procesele de inovare.

Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele:

- Prioritatea de investitii 4 (e) - promovarea unor strategii cu emisii scăzute de dioxid de carbon pentru toate tipurile de teritorii, în special pentru zonele urbane, inclusiv promovarea mobilității urbane multimodale durabile și a măsurilor de adaptare relevante pentru atenuare.

Axa prioritară 4 - Mediu și utilizarea eficientă a resurselor:

- Prioritatea de investitii 6 (c) - conservarea, protejarea, promovarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural

- Prioritatea de investitii 6 (g) - sprijinirea tranziției industriale către o economie eficientă din punct de vedere al utilizării resurselor, promovarea unei creșteri ecologice, a Eco inovării și a managementului performanței de mediu în sectorul public și cel privat.

Axa prioritară 5 – Asistenţă tehnică

Programul Operaţional URBACT III

URBACT III utilizează resurse și cunoștințe pentru a consolida capacitatea orașelor de a formula strategii și acțiuni integrate pentru dezvoltare urbană pe obiectivele tematice ce corespund provocărilor lor.

URBACT nu investește direct în dezvoltarea urbană (construcția de drumuri sau parcuri tehnologice). În schimb programul facilitează schimbul și învățarea între reprezentanții aleși, ofițeri și alți actori cheie, contribuind la îmbunătățirea calității procesului de planificare și implementare a planurilor urbane integrate și a programelor naționale prin învățarea privind politicile de dezvoltare urbană durabilă, prin înființarea Grupurilor Locale de Sprijin și formularea de către acestea a Planurilor Locale de Acțiune. URBACT are ca țintă un impact indirect asupra implementării programelor operaționale naționale. Programul Operațional URBACT III beneficiază de o alocare financiară de 96,325 milioane Euro.

Axa Prioritară 1 - Sprijinirea Dezvoltării Urbane Durabile:

- Obiectivul specific 1: Îmbunătățirea capacității orașelor de a gestiona politicile și practicile pentru dezvoltarea urbană durabilă într-o manieră integrată și participativă;
- Obiectivul specific 2: Îmbunătățirea modului în care sunt elaborate strategiile de dezvoltare urbană și planurile de acțiune în orașe;
- Obiectivul specific 3: Îmbunătățirea implementării planurilor integrate pentru dezvoltarea urbană durabilă;
- Obiectivul specific 4: Creșterea accesului profesioniștilor în domeniu și al actorilor implicați în luarea deciziilor la toate nivelurile (UE, național, regional și local) la cunoștințe și know-how din cadrul URBACT privind toate aspectele legate de dezvoltarea urbană în scopul îmbunătățirii politicilor de dezvoltare urbană.

Axa Prioritară 2 - Asistenţă tehnică

URBACT va lucra cu toate tipurile de orașe din Europa. Orașele vor avea oportunitatea de a utiliza noile instrumente propuse în cadrul Politicii de Coeziune.

În perioada de programare 2014-2020 URBACT III va susține orașele europene în schimbul și împărtășirea experiențelor legate de dezvoltarea urbană durabilă. URBACT III va completa activitatea Rețelei de Dezvoltare Urbană și va susține orașele în implementarea Articolului 7 al Regulamentului (UE) nr. 1299/2013 al Parlamentului European și al Consiliului pentru o abordare integrată a dezvoltării urbane durabile.

Programul de cooperare ESPON 2020

Programul ESPON are drept scop promovarea și stimularea dimensiunii teritoriale europene în dezvoltarea și cooperarea prin furnizarea evidențelor, a transferului de cunoștințe și a modului de realizare a politicilor autorităților publice și a altor actori din domeniul politicilor publice de la toate nivelurile.

Programul de Cooperare ESPON 2020 beneficiază de o alocare financiară de 48,6 milioane Euro.

9.2.3. Alte finanțări

Programul ERASMUS+

ERASMUS + este noul program cadru pentru EDUCAŢIE, FORMARE PROFESIONALĂ, TINERET ŞI SPORT. Interesul ridicat din partea UE se regăşeste şi în suma alocată pentru acet program, cu 40% mai mult decât în perioada anterioară. Erasmus + include programele: Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius, Grundtvig, Youth In Action şi 4 programe internaţionale: Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink și PROGRAME DE COOPERARE cu țări industrializate.

Pentru prima oară, activităţile sportive vor fi susţinute ca piloni pentru creşterea incluziunii sociale, lupta împotriva dopajului şi discriminării, promovarea toleranţei etc.

Granturi SEE și norvegiene 2014-2021

În noua perioadă de finanțare, 15 țări membre ale UE vor beneficia de un total de 2,8 mld. Euro (1,5 mld. Euro prin intermediul granturilor SEE și 1,3 mld. Euro prin intermediul granturilor norvvegiene) pentru reducerea disparităților sociale și economice și pentru consolidarea relațiilor bilaterale cu cele trei țări donatoare: Islanda, Liechtenstein și Norvegia. Din alocarea totală, România poate aceesa un total de 502,5 mil. Euro.

Programele sprijinite, grupate pe sectoare prioritare, sunt următoarele :

I. Inovare, Cercetare, Educație și competitivitate

1. Dezvoltarea afacerilor, inovare și IMM-uri
2. Cercetare
3. Educație, burse, stagii și tineri antreprenori
4. Echilibrul condiții de muncă – condiții de viață
5. Dialogul social – condiții decente de muncă (doar granturile norvegiene)

II. Incluziune socială, angajarea tinerilor și reducerea sărăciei

6. Provocări europene în domeniul sănătății publice

7. Includerea și emanciparea romilor

8. Copii și tineri în situații de risc

9. Participarea tinerilor pe piața muncii

10. Dezvoltarea locală și reducerea sărăciei

III. Mediu, energie, schimbări climatice și emisii reduse de carbon

11. Mediu și ecosisteme

12. Energie regenerabilă, eficiența energetică, securitatea energetică

13. Atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea

IV. Cultură, societatea civilă, buna guvernare și drepturile și libertățile fundamentale

14. Antreprenoriatul cultural, patrimoniul cultural și cooperarea culturală

15. Societatea civilă

16. Buna guvernare, instituții responsabile, transparență

17. Drepturile omului - Implementare la nivel național

V. Justiție și afaceri interne

18. Azil și migrație

19. Serviciile corecționale și arestul preventiv

20. Cooperare la nivel internațional a Poliției și combaterea criminalității

21. Eficacitatea și eficiența sistemului judiciar, consolidarea statului de drept

22. Violența în familie și bazată pe gen

23. Prevenirea și pregătirea în caz de catastrofe

Mecanismul pentru Interconectarea Europei (CEF)

Mecanismul pentru Interconectarea Europei (Connecting Europe Facility - CEF) este implementat în baza Regulamentului (UE) nr.1316/2013 al Parlamentului şi Consiliului, și sprijină implementarea proiectelor de interes european, care vizează dezvoltarea și construcția unor infrastructuri și servicii noi, precum și modernizarea infrastructurilor și serviciilor existente în sectoarele: transport, telecomunicații, energie.

CEF acordă prioritate conexiunilor lipsă din sectorul transporturilor vizând accelerarea investițiilor în domeniul rețelelor transeuropene, în special în finalizarea coridoarelor de transport la nivel european și urmărește să mobilizeze finanțarea provenind atât din sectorul public, cât și din cel privat.

România are alocată o sumă de aproximativ 1,234 miliarde Euro pentru investiții în infrastructura de transport, pentru proiectele finanțate în cadrul anvelopei Fondului de Coeziune, în acest caz rata de cofinanțare din partea UE putând ajunge până la 85% din valoarea totală a proiectului.

Parteneriat Public-Privat (PPP)

Parteneriatul public-privat a fost reglementat prin Legea nr. 178 din 1 octombrie 2010 care a suferit modificări și actualizări periodice. Deoarece s-a constatat că prevederile cuprinse în lege nu pot fi aplicate, aceasta a fost abrogată la 26 mai 2016, ca urmare a intrării în vigoare a Legii nr. 100/2016 privind concesiunile de lucrări şi concesiunile de servicii.

Legea nr. 100 din 19 mai 2016 reglementează modul de atribuire a contractelor de concesiune de lucrări şi a contractelor de concesiune de servicii, regimul juridic aplicabil acestor contracte, precum şi anumite aspecte specifice în legătură cu executarea acestora.

Procedurile de atribuire prevăzute de prezenta lege se aplică concesiunilor de lucrări sau concesiunilor de servicii a căror valoare, fără TVA, este egală sau mai mare decât pragul valoric de 23.227.215 lei. Pentru concesiunile de lucrări sau concesiunile de servicii a căror valoare este mai mică decât pragul valoric menționat atribuirea se face cu respectarea principiilor generale prevăzute la art. 2 alin. (2), în condiţiile şi potrivit procedurilor reglementate prin normele metodologice de aplicare a prevederilor legii.

Legea cuprinde domeniile pe care se poate aplica, exceptările, reguli e participare la procedura de atribuire, reguli privind atribuirea contractelor de concesiune, reguli privind executarea contractelor de concesiune și anexele cu lista activităților ce fac obiectul lucrărilor și serviciilor.

Prin urmare, în conformitatea cu Legea 100/2016, Municipiul Deva poate derula proiecte în parteneriat public-privat, pe domeniul economic și social. Legea nu se aplică serviciilor de interes general fără caracter economic.

Ajutorul de stat

Schemele de ajutor de stat active sunt stabilite prin HG 807/2014, modificată și completată prin HG 357/2016 și HG 332/2014, modificată și completată prin HG 234/2016.

Prin HG 807/2014 este instituită o schemă de ajutor de stat având ca obiectiv dezvoltarea regională prin sprijinirea realizării investițiilor de mare anvergură, cu importante efecte în economie, orientate spre sectoarele de activitate de vârf. Se acordă sume sub formă de granturi, de la bugetul de stat, pentru cheltuieli eligibile de natura activelor corporale și necorporale, precum și cele legate de închirierea construcțiilor aferente investiției inițiale. Se pot emite acorduri de finanțare în baza acestei scheme până la date de 31 decembrie 2020, cu respectarea legislației în domeniul ajutorului de stat, în limita unui buget limită anual. Prin HG 357/2016,

bugetul maxim al schemei a fost majorat la 4.070 milioane lei, echivalentul a aproximativ 925 milioane euro, iar bugetul anual maxim la 638 milioane lei, respectiv echivalentul a aproximativ 145 milioane euro.

Obiectivul schemei de ajutor de stat instituite prin H.G. nr. 332/2014 îl reprezintă dezvoltarea regională prin sprijinirea investițiilor și crearea de noi locuri de muncă, acordându-se sume sub formă de granturi, de la bugetul de stat, pentru cheltuieli eligibile de natura costurilor salariale. Bugetul maxim al schemei este de 2.700 milioane lei, echivalentul a aproximativ 600 milioane euro, iar bugetul maxim anual al schemei este de 450 milioane lei, respectiv echivalentul a aproape 100 milioane euro. Prin HG 234/2016, se aduc modificări și completări asupra unor articole și proceduri stabilite pentru aplicarea acestei scheme.

Corespondența între viziunea de dezvoltare, obiectivele strategice și cele specifice, formează un sistem interdependent, astfel încât fiecare dintre măsuri poate afecta structura sistemului, ducând la întărirea sau dezechilibrarea acestuia.

În mod similar, **corespondența între bugetul propriu, programele de finanţare externe și obiectivele specifice**, respectiv măsurile aferente, creează un mecanism de monitorizare și control al rezultatelor, garantând capacitatea de implementare a proiectelor.

10. DEFINIREA PLANULUI STRATEGIC

10.1. Viziunea şi misiunea strategică

Viziunea strategică Deva 2023 este:

„Ne propunem să fim un reper al eficienţei, coerenţei actului decizional si transparenţei administrative, să susţinem crearea unei comunităţi active si dinamice, să atragem investiţii şi să generăm proiecte de importanţă strategică pentru oraş si cetăţeni, şi toate acestea să conducă la ***CREŞTEREA CALITĂŢII VIEŢII în MUNICIPIUL DEVA****."*

Pentru elaborarea viziunii de dezvoltare s-a avut în vedere proiecţia dezvoltării viitoare a localităţii prin prisma aşteptărilor tuturor categoriilor de factori beneficiari şi/sau cu impact direct asupra direcţiei şi intensităţii de dezvoltare a ansamblului resurselor umane şi facilităţilor operaţionale prin care se consolidează potenţialul de creştere a calităţii vieţii în municipiul Deva.

De asemenea, concomitent cu relevanţa viziunii definite, un aspect deosebit de important a fost reprezentat de consistenţa şi caracterul multidimensional, integrator al acesteia. Astfel, *calitatea vieţii* este un indicator complex, care exprimă percepţia individului despre existenţa sa în contextul culturii şi a sistemului de valori în care trăieşte.

Conceptul de calitate a vieţii este considerat cel mai multidisciplinar termen aflat în uzul curent. Una din definiţiile cuprinzătoare ale acestui termen pleacă de la premisa că acest concept nu poate fi separat de elementele care îl determină şi îl definesc în acelaşi timp: bunăstarea, dezvoltarea umană, capitalul social, calitatea societăţii, excluziunea/ incluziunea socială, etc.

Astfel, ***calitatea vieţii*** este definită ca:

"ansamblul elementelor care se referă la condiţiile fizice, starea economică, socială, culturală, politică, de sănătate etc. în care trăiesc oamenii, conţinutul şi natura activităţilor pe care aceştia le desfăşoară, caracteristicile relaţiilor şi procesele sociale la care participă, bunurile şi serviciile la care au acces, modelele de consum adoptate, stilurile de viaţă, evaluarea împrejurărilor şi rezultatele activităţilor desfăşurate, stările subiective de satisfacţie/ insatisfacţie, fericire, frustrare etc."

Ca urmare, viziunea propusă reprezintă un deziderat ambiţios, prin care se armonizează întregul spectru de cerinţe şi condiţii prin care să se mobilizeze aspiraţiile şi resursele municipiului spre o dezvoltare integrată durabilă, inteligentă, competitivă.

Misiunea prin care să se materializeze viziunea la nivelul anilor 2023, limita orizontului de planificare al strategiei actuale, este deosebit de dificilă, şi aceasta poate fi îndeplinită numai prin efectul sinergic al implicării tuturor factorilor mediului social, economic şi instituţional ai municipiului Deva.

Comunităţile din aria administrativă a municipiului Deva îşi identifică şi îşi definesc împreună drumul de dezvoltare viitoare, orientate spre atingerea performanţei de a fi cetăţeni ai unei localităţi propspere, atractive pentru a trăi, a investi şi a munci.

În acest context, rolul administraţiei locale este de a propune şi a asigura cadrul de armonizare a aspiraţiilor şi posibilităţilor actuale pentru definirea şi, ulterior, punerea în practică a planurilor şi strategiilor concepute în parteneriat, de a contribui şi utiliza eficient resursele financiare şi umane în asistarea comunităţilor, precum şi de a atrage noi resurse. De aici imperativul cooperării permanente cu toţi cei care pot şi vor să influenţeze traiectoria ascendentă a eficienţei şi performanţei în drumul nostru spre viitor. Iar toate acestea să fie realizate în coondiţii de transparenţă şi deschidere totală.

Misiunea strategică Deva 2023 este:

„Identificarea dinamică şi flexibilă a tuturor cerinţelor şi oportunităţilor de acţiuni şi investiţii inteligente, durabile şi competitive, prin care să se maximizeze utilizarea eficientă a întregului potenţial uman, economic şi natural de care dispune localitatea la un moment dat, pentru dezvoltarea unei comunităţi puternice, motivate şi coezive.”

Datorită caracterului dinamic al factorilor şi condiţiilor definitorii la un moment dat pentru mediul socio-economic, considerăm că abordarea noastră privind misiunea viitoare este necesar să fie, de asemenea, dinamică, flexibilă, conexată puternic la mediul intern şi extern de manifestare a vieţii comunităţii.

Viziunea şi misiunea furnizează cetăţenilor, mediului de afaceri, dar şi administraţiei locale, o proiecţie clară despre ceea ce şi când trebuie făcut, precum şi a modului cum trebuie gospodărite resursele existente. Din acest motiv, pentru elaborarea viziunii de dezvoltare au fost consultaţi toţi factorii implicaţi, astfel încât aceasta să beneficieze de expertiza tuturor sectoarelor de activitate participante la viaţa comunităţii şi să se înscrie pe o direcţie de dezvoltare novatoare, corectă, viabilă şi performantă.

Oferirea prin viziune a unei răspuns adecvat aspiraţiilor multiple ale comunităţii şi celor interesaţi de aspectele economice zonale, prin identificarea şi implementarea unei orientări consimţite de marea majoritate a acestora, conferă atribute motivatoare şi şanse reale pentru stabilirea şi îndeplinirea unor obiective viitoare comune.

10.2. Obiectivele strategice

Obiectivele strategice prin care se urmăreşte realizarea viziunii generale la orizontul anilor 2020 au fost formulate în concordanţă cu cele 11 obiective tematice ale Strategiei Europa 2020 şi cu documentele programatice ale Regiunii Vest.

Scopul urmărit a fost asigurarea unei flexibilităţi mărite pe întreaga perioadă de derulare a ciclului de programare/implementare a proiectelor de investiţii definite la nivelul municipiului Deva. De asemenea, se măreşte astfel substanţial capacitatea de reacţie la modificările/completările efectuate de structurile responsabile la nivel european şi regional, ceea ce conferă strategiei caracteristicile de dinamism şi reacţie oportună, cu utilizarea eficientă a resursei timp la dispoziţie pentru promovarea proiectelor adecvate condiţiilor noi rezultate şi maximizarea şanselor de eligibilitate a acestora.

Strategia integrată pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023 se axează pe îndeplinirea următoarelor **obiective strategice**:

OS1. Dezvoltarea unei economii moderne, bazată pe industrii și tehnologii inovatoare, performante și creative, și pe o forță de muncă sustenabilă și de calitate

OS2. Asigurarea unei dezvoltări urbane complexe și integrate, care să contribuie la îmbunătățirea calității factorilor de mediu și a eficienței energetice, promovarea energiilor regenerabile și managementul proactiv al situațiilor de risc

OS3. Creșterea calității vieții cetățenilor prin asigurarea infrastructurii rezidențiale, educaționale, de sănătate, digitale, sportive, a facilităților socio-culturale și de agrement

OS4. Asigurarea unei mobilități urbane durabile, prin implementarea unui sistem de transport accesibil și sigur, care să conducă la o dezvoltare echilibrată a tuturor modurilor de transport și să susțină creșterea calității vieții cetățenilor

OS5. Realizarea nodului convergent turistic Deva, prin valorificarea integrată, inteligentă și durabilă a potențialului turistic și cultural, propriu și zonal

OS6. Modernizarea managementului și administrației publice locale la nivelul standardelor europene.

Tabelul următor prezintă corespondenţa tematică a obiectivelor strategice ale Strategiei integrate pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023 cu axele prioritare urmărite prin Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020, cu menţionarea obiectivului definit pe fiecare axă prioritară şi a obiectivelor tematice adresate de fiecare obiectiv strategic la nivel de axă prioritară.

Tabel 10.1. Corespondenţa obiectivelor strategice ale Strategiei integrate pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023 cu axele prioritare din Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020

Obiectivele strategice	**Axele prioritare**	**Obiectivele axelor prioritare**	**Obiectivele tematice relevante Europa 2020**
OS1. Dezvoltarea unei economii moderne, bazată pe industrii și tehnologii inovatoare, performante și creative, și pe o forță de muncă sustenabilă și de calitate	Axa prioritară 1. Creşterea competitivităţii regionale prin promovarea inovării şi specializării inteligente	Crearea unei culturi a inovării şi dezvoltarea sectorelor cheie în Regiunea Vest	**Obiectiv tematic 1.** Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice şi inovării; **Obiectiv tematic 3.** Îmbunătăţirea competitivităţii întreprinderilor mici şi mijlocii.
	Axa prioritară 2. Dezvoltarea unei economii dinamice bazată pe creşterea productivităţii şi antreprenoriat	Regiunea Vest să devină o regiune digitală, cu afaceri productive şi competitive la nivel global	**Obiectiv tematic 2.** Îmbunătăţirea accesului şi a utilizării şi creşterea calităţii tehnologiilor informaţiei şi comunicaţiilor; **Obiectiv tematic 3.** Îmbunătăţirea competitivităţii întreprinderilor mici şi mijlocii.
	Axa Prioritară 4. Dezvoltarea capitalului uman şi creşterea calităţii serviciilor în sectoarele educaţie, sănătate şi servicii sociale.	Dezvoltarea capitalului uman din regiune prin creşterea gradului de ocupare a forţei de muncă, incluziune socială şi acces crescut la educaţie şi la servicii de sănătate şi sociale de calitate.	**Obiectiv tematic 8.** Promovarea ocupării forţei de muncă şi sprijinirea mobilităţii forţei de muncă; **Obiectiv tematic 9.** Promovarea incluziunii sociale şi combaterea sărăciei; **Obiectiv tematic 10.** Investiţiile în educaţie, competenţe şi învăţare pe tot parcursul vieţii;
OS2. Asigurarea unei dezvoltări urbane complexe și integrate, care să contribuie la îmbunătățirea calității factorilor de mediu și a eficienței energetice, promovarea energiilor regenerabile și managementul proactiv al situațiilor de risc	Axa prioritară 5. Promovarea creşterii sustenabile prin optimizarea calităţii factorilor de mediu, creşterea eficienţei energetice alături de valorificarea energiilor regenerabile şi printr-un management proactiv al situaţiilor de risc.	Regiunea Vest să devină o regiune cu un mediu natural şi antropic sănătos, cu un stil de viaţă bazat pe eficienţă energetică şi capabilă să răspundă proactiv la situaţiile de risc.	**Obiectiv tematic 4:** Sprijinirea tranziţiei către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele; **Obiectivul tematic 5:** Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea şi gestionarea riscurilor; **Obiectivul tematic 6:** Protecţia mediului şi promovarea utilizării eficiente a resurselor.

Obiectivele strategice	Axele prioritare	Obiectivele axelor prioritare	Obiectivele tematice relevante Europa 2020
OS3. Creșterea calității vieții cetățenilor prin asigurarea infrastructurii rezidențiale, educaționale, de sănătate, digitale, sportive, a facilităților socio-culturale și de agrement	Axa Prioritară 4. Dezvoltarea capitalului uman şi creşterea calităţii serviciilor în sectoarele educaţie, sănătate şi servicii sociale.	Dezvoltarea capitalului uman din regiune prin creşterea gradului de ocupare a forţei de muncă, incluziune socială şi acces crescut la educaţie şi la servicii de sănătate şi sociale de calitate.	**Obiectiv tematic 8.** Promovarea ocupării forţei de muncă şi sprijinirea mobilităţii forţei de muncă; **Obiectiv tematic 9.** Promovarea incluziunii sociale şi combaterea sărăciei; **Obiectiv tematic 10.** Investiţiile în educaţie, competenţe şi învăţare pe tot parcursul vieţii;
OS4. Asigurarea unei mobilități urbane durabile, prin implementarea unui sistem de transport accesibil și sigur, care să conducă la o dezvoltare echilibrată a tuturor modurilor de transport și să susțină creșterea calității vieții cetățenilor	Axa prioritară 3. Îmbunătăţirea accesibilităţi şi mobilităţii într-o regiune conectată intern şi internaţional	Implementarea unui sistem de transport durabil şi eficient, care să conducă la o dezvoltare echilibrată a tuturor modurilor de transport în concordanţă cu cerinţele economice, sociale şi de mediu.	**Obiectiv tematic 7.** Promovarea sistemelor de transport durabile şi eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor reţelelor majore
OS5. Realizarea nodului convergent turistic Deva, prin valorificarea integrată, inteligentă și durabilă a potențialului turistic și cultural, propriu și zonal	Axa prioritară 6: Încurajarea dezvoltării particularităţilor specifice comunităţilor urbane şi rurale.		**Obiectiv tematic 3.** Îmbunătăţirea competitivităţii întreprinderilor mici şi mijlocii. **Obiectivul tematic 6:** Protecţia mediului şi promovarea utilizării eficiente a resurselor. **Obiectiv tematic 8.** Promovarea ocupării forţei de muncă şi sprijinirea mobilităţii forţei de muncă; **Obiectiv tematic 9.** Promovarea incluziunii sociale şi combaterea sărăciei;
OS6. Modernizarea managementului și administrației publice locale la nivelul standardelor europene	Axa prioritară 7. Dezvoltarea capacităţii administrative regionale	Îmbunătăţirea capacităţii instituţionale	**Obiectiv tematic 11.** Consolidarea capacităţii instituţionale şi o administraţie publică eficientă.

10.3. Principii de dezvoltare durabilă

Apartenenţa la spaţiul economic european oferă o multitudine de avantaje, dar şi exigenţe sporite în competiţia acerbă deschisă, arbitrată de mecanismele flexibile care guvernează economia de piaţă. Dinamismul fără precedent al raportului de forţe, care se stabileşte între principalii actori angrenaţi în această competiţie, conferă exigenţe sporite privind dobândirea şi menţinerea atributului de competitivitate de către aceştia.

Strategia descrie imaginea pe care o unitate administrativă teritorială doreşte să o aibă în viitor şi este orientată către ceea ce vrea să facă aceasta. Strategia reprezintă cadrul de referinţă prin care se orientează alegerile referitoare la natura şi direcţia unei structuri omogene/eterogene coordonată în mod unitar, stabileşte o direcţie unitară în termeni de orientare a obiectivelor sale operaţionale şi furnizează baza alocării resurselor necesare pentru orientarea dezvoltării viitoare către atingerea acestor obiective.

Procesul de planificare strategică al unei unităţi administrative teritoriale de nivel municipiu presupune parcurgerea iterativă a unor etape de analiză şi fundamentare, în scopul identificării direcţiilor de acţiune viitoare aferente perioadei de planificare vizate, prin care să se armonizeze aspiraţiile tuturor factorilor beneficiari şi/sau participanţi direcţi la transpunerea în practică a obiectivelor strategice definite, în condiţiile maximizării gradului de atragere şi a eficienţei utilizării resurselor aflate la dispoziţie.

Planificarea strategică a dezvoltării durabile completează aspectele referitoare la planificarea strategică cu cerinţele rezultate din asigurarea conformităţii cu principiile de dezvoltare durabilă şi echilibrată stipulate la nivel european şi, ca atare, devenite linii directoare pentru ţara noastră, respectiv pentru Regiunea Vest.

Din punct de vedere al procesului de planificare, s-a urmărit ca prin modul de formulare al obiectivelor strategice să fie vizată în totalitate şi problematica aferentă dezvoltării durabile. De asemenea, acţiunile orientative detaliază şi elemente specifice cu impact asupra dezvoltării durabile (Figura 10.1). Menţionăm că nu au fost realizate conexiuni cu OS6 (Modernizarea managementului şi administraţiei publice locale la nivelul standardelor europene) deoarece acestea ar fi fost necesar să acopere toate cele 10 principii ale dezvoltării durabile, ceea ce ar fi condus la scăderea lizibilităţii schemei.

Mai mult, perioada de elaborare a *Strategiei integrate pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023* a coincis cu cea de elaborare a *Planului Urbanistic General*. Prin schimbul de idei, comunicarea şi colaborarea permanentă dintre echipele de lucru aferente celor două direcţii de acţiune, s-au asigurat condiţiile de tratare unitară, integrată şi coerentă a celor două documente programatice menţionate.

Principiile unei politici de amenajare durabilă pentru Europa se referă la:

- Promovarea coeziunii teritoriale prin intermediul unei dezvoltări socio-economice echilibrate şi de îmbunătăţire a competitivităţii;
- Promovarea încurajării dezvoltării generate de funcţiunile urbane şi de îmbunătăţirea relaţiilor dintre oraşe şi sate;
- Promovarea unor condiţii de accesibilitate mai echilibrate;

- Facilitarea accesului la informaţie şi cunoaştere;
- Reducerea degradării mediului;
- Valorificarea şi protecţia resurselor şi patrimoniului natural;
- Valorificarea patrimoniului cultural ca factor de dezvoltare;
- Dezvoltarea resurselor energetice în menţinerea securităţii;
- Promovarea unui turism de calitate şi durabil;
- Limitarea preventivă a efectelor catastrofelor naturale.

P1. Promovarea coeziunii teritoriale prin intermediul unei dezvoltări socio-economice echilibrate şi de îmbunatăţire a competitivităţii

Presupune îmbunătăţirea atractivităţii, în materie de investiţii economice, prin practicarea unei politici active de amenajare a teritoriului, cu asigurarea condiţiilor necesare implicării cetăţenilor şi a diverselor grupuri ale societăţii.

P2. Promovarea încurajării dezvoltării generate de funcţiunile urbane şi de îmbunătăţirea relaţiilor dintre oraşe şi sate

Sistemele urbane şi funcţiunile urbane trebuie să fie dezvoltate în aşa fel încât să fie înlesnit accesul regiunilor rurale la funcţiunile urbane.

Constituirea şi întărirea reţelelor de oraşe ameliorează complementaritatea între oraşe, creşte sinergiile şi economiile, favorizează specializarea şi determină beneficii prin intermediul concurenţei economice, evitând totodată obstacolele. *Parteneriatele oraş-sat* au de jucat un rol din ce în ce mai important, iar condiţiile pentru un parteneriat oraş-sat eficient rezidă într-o mai bună colaborare între colectivităţile teritoriale, pe picior de egalitate.

P3. Promovarea unor condiţii de accesibilitate mai echilibrate

Realizarea reţelei paneuropene de transport este condiţia indispensabilă a unei bune accesibilităţi macro-spaţiale în interiorul continentului european, care trebuie consolidată în continuare.

O politică de amenajare echilibrată trebuie să asigure o mai bună interconexiune a oraşelor mici şi mijlocii, ca şi a spaţiilor rurale la principalele axe şi centre de transport (căi ferate, autostrăzi, aeroporturi, centre intermodale). Datorită creşterii permanente a fluxurilor de trafic, este o necesitate dezvoltarea de strategii integrate care iau în considerare diferitele moduri de transport şi, în acelaşi timp, imperativele amenajării.

P4. Facilitarea accesului la informaţie şi cunoaştere

Apariţia societăţii informaţionale este astăzi fenomenul cel mai semnificativ al remodelării societăţii globale şi a structurilor sale teritoriale. O atenţie deosebită trebuie acordată accesului la informaţie, care este necesar să nu fie limitat de constrângeri fizice sau de altă natură. De asemenea, ar trebui realizate îmbunătăţiri ale reţelelor de telecomunicaţii iar tarifele ar trebui să nu fie prohibitive.

O importanţă deosebită o are promovarea conexiunilor la nivel naţional si regional între furnizorii de informaţie şi utilizatorii potenţiali ai acesteia, cum ar fi parcurile tehnologice, institutele de transfer de tehnologie, centrele de cercetare şi de formare.

P5. Reducerea degradării mediului

Problemele de mediu care decurg dintr-o coordonare insuficientă a politicilor sectoriale sau din deciziile locale trebuie să fie anticipate şi contracarate.

Din această perspectivă, politica de amenajare trebuie să acorde o atenţie deosebită practicilor agricole şi silvicole mai puţin distrugătoare, promovării sistemelor de transport şi de energie care să favorizeze mai mult mediul ambiental, regenerarea zonelor urbane degradate şi reabilitarea acestora, regenerarea mediului din zonele afectate de activităţi industriale poluante şi de vechile zone militare, ca şi controlul sub-urbanizării.

P6. Valorificarea şi protecţia resurselor şi patrimoniului natural

Resursele naturale contribuie nu numai la echilibrul ecosistemelor, dar şi la atractivitatea regiunilor, la valoarea lor recreativă şi la calitatea generală a vieţii. Acestea trebuie, în consecinţă, să fie protejate şi valorificate.

Strategiile integrate pentru gestiunea resurselor de apă trebuie să includă protecţia apelor de suprafaţă şi a apelor subterane, controlul activităţilor agricole în materie de fertilizare şi irigare, tratamentul apelor uzate etc. În materie de protecţie a calităţii apelor potabile din pânzele freatice, este esenţial să se stabilească o corespondenţă între expansiunea reţelelor de alimentare cu apă cu cele de eliminare a apelor uzate.

Amenajarea teritoriului are de asemenea ca sarcină să contribuie la reconstituirea reţelelor ecologice. Pentru a atinge acest obiectiv, trebuie identificate diverse elemente ecologice cum ar fi zonele de proximitate naturală, resursele de apă, climatele terapeutice, zonele industriale dezafectate care trebuie amenajate şi tratarea lor prin măsuri adecvate.

P7. Valorificarea patrimoniului cultural ca factor de dezvoltare

Valorificarea patrimoniului cultural creşte atractivitatea regională şi locală pentru investitori, turism şi populaţie, este un factor important de dezvoltare economică şi contribuie în mod semnificativ la întărirea identităţii localităţii.

Amenajarea teritoriului trebuie să contribuie la gestiunea integrată a patrimoniului cultural, ca un proces evolutiv prin care se protejează şi conservă patrimoniul, luând în considerare nevoile societăţii moderne. Includerea în itinerarii culturale a monumentelor şi urmelor şcolilor şi curentelor artistice va conduce la armonizarea creativităţii în relaţiile spaţiale dintre arhitectura şi urbanismul modern cu patrimoniul istoric.

Amenajarea teritoriului trebuie să contribuie la conservarea şi respectarea memoriei tuturor naţionalităţilor şi grupurilor religioase, valorificând un patrimoniu cultural specific.

P8. Dezvoltarea resurselor energetice în menţinerea securităţii

Amenajarea teritoriului susţine promovarea resurselor de energie regenerabile ca sisteme coerente în teritoriu şi respectuoase cu mediul, cât şi completarea reţelelor de transport al energiei la nivel paneuropean.

Un element prioritar este reprezentat de utilizarea mai eficace a resurselor energetice şi a echipamentelor deja disponibile. În acest sens, este necesar să fie ameliorată eficacitatea energetică a centralelor termice convenţionale pentru a reduce poluarea atmosferică. Aceasta este o acţiune favorabilă şi în ceea ce priveşte încălzirea globală.

P9. Promovarea unui turism de calitate şi durabil

Amenajarea teritoriului trebuie să aiba în vedere utilizarea ocaziilor de dezvoltare care decurg din turism, mai ales în cazul regiunilor defavorizate. Vor trebui promovate, cu prioritate, forme de turism de calitate şi durabil. În acest context, un rol deosebit revine politicilor de dezvoltare teritorială şi urbană. O cunoaştere aprofundată a ecosistemelor şi locurilor cu potenţial turistic este în general necesară, la fel ca şi utilizarea unor noi instrumente şi proceduri de ghidaj şi de control public.

P10. Limitarea preventivă a efectelor catastrofelor naturale

Ar trebui luate măsuri preventive în cadrul amenajării teritoriului cu scopul de a limita amploarea pagubelor şi a face armătura urbană mai puţin vulnerabilă. Asemenea măsuri privesc, de exemplu, destinaţia terenurilor şi a construcţiilor.

Fig. 10.1. Conexiuni strategice în abordarea dezvoltării durabile

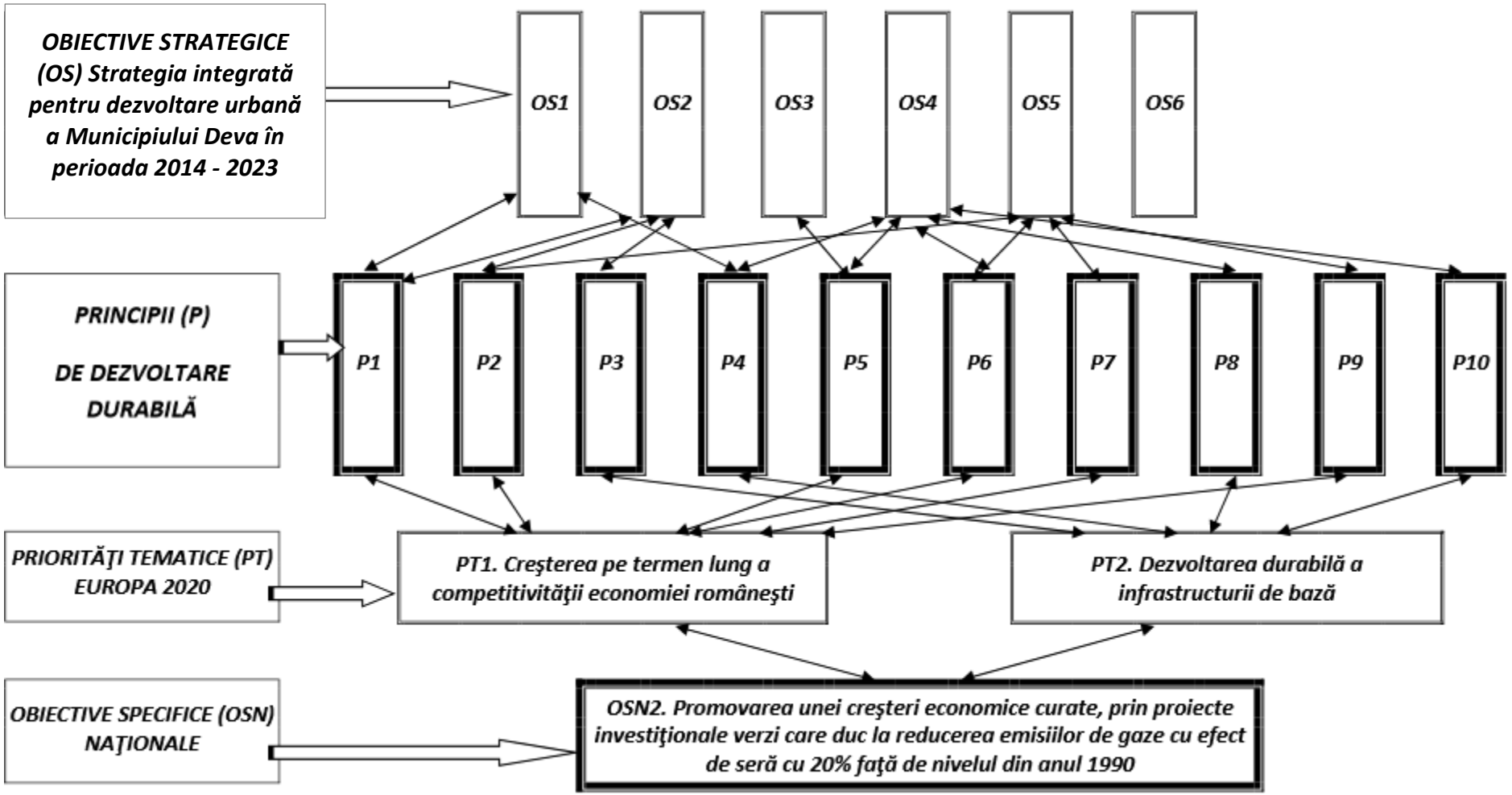

10.4. Domenii de intervenţie prioritare

Portofoliul de proiecte prevăzut pentru aplicarea **Strategiei integrate pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023** a fost stabilit cu respectarea următoarelor **cerinţe**:

- Să deservească atingerii scopului aferent viziunii strategice a Municipiului Deva în perspectiva anilor 2023;
- Să utilizeze la potenţial maxim şi în mod oportun facilităţile de investiţii eficiente identificate prin elementele de tipul „Oportunităţilor" reliefate prin analiza SWOT realizată pe domenii specifice relevante;
- Să producă efecte durabile în timp şi să permită dezvoltarea /modernizarea facilă şi flexibilă, în perspectiva unor necesităţi suplimentare apărute ulterior şi/sau cerinţe noi impuse de noile condiţii tehnologice evidenţiate pe parcurs;
- Să conducă la completarea setului de cerinţe deficitare pentru statutul de localitate de rangul II (Tabelul 10.2);
- Să satisfacă acoperirea unei nevoi actuale reale, stringente, conform rezultatelor de categoria „Puncte slabe" rezultate cu ocazia analizei SWOT;
- Să amelioreze/elimine condiţiile favorizante de manifestare viitoare a unor elemente de categoria „Ameninţări" rezultate cu ocazia analizei SWOT;
- Să producă efecte reale, de maximizare / minimizare (după caz) a setului de criterii cantitativi de eficienă definişi pentru fiecare proiect în parte;
- Consultarea reprezentanţilor abilitaţi ai tuturor unităţilor administrative teritoriale din aria de responsabilitate a zonei municipale Deva;
- Să vizeze un spectru cât mai larg de beneficiari direcţi/indirecţi ai rezultatelor obţinute în urma implementării proiectului respectiv;
- Să satisfacă restricţiile impuse de respectarea criteriilor de mediu aplicabile şi, dacă este posibil, să contribuie la potenţarea factorilor calitativi de mediu;
- Să se bazeze pe o atitudine anticipativă şi comprehensivă privind evidenţierea ex-ante a factorilor de risc, cu minimizarea acestora pe cât de mult posibil;
- Să conducă la completarea setului de valenţe de potenţare a prestigiului municipiului şi crearea unor elemente de specificitate locală.

Pornind de la definirea domeniilor de intervenţie prioritare, setul acestora a fost completat în continuare cu alte domenii de intervenţie, prin care să se faciliteze satisfacerea cerinţelor enunţate privind stabilirea portofoliului de proiecte vizate prin *Strategia integrată pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023.*

Unul din criteriile avut permanent în vedere la elaborarea acestei strategii se referă la maximizarea atragerii de fonduri europene şi optimizarea rezultatelor socio-economice ale investiţiilor planificate, în condiţiile unei dezvoltări durabile.

Acest deziderat presupune oferirea prin Strategie a unor răspunsuri materializate prin obiectivele de investiţii vizate, orientate permanent spre:

- Satisfacerea nevoilor specifice de dezvoltare, actuale şi viitoare;
- Definirea avantajelor competitive de promovat prin investiţiile viitoare;
- Fructificarea potenţialului economic, social şi geografic al Municipiului;
- Abordarea prin prisma priorităţilor de dezvoltare teritorială;
- Maximizarea atragerii de fonduri europene şi optimizarea rezultatelor socio-economice ale investiţiilor planificate.

De asemenea, consultarea largă a comunităţii beneficiare a rezultatelor care se obţin prin aplicarea Strategiei şi a specialiştilor din cadrul mediului socio-economic al municipiului constituie garanţia stabilirii unei traiectorii viitoare de dezvoltare prin care setul de cerinţe explicite este completat cu cel al cerinţelor şi dezideratelor implicite pentru generaţia actuală şi perspective pe termen mediu şi lung.

Un instrument deosebit de util în procesul de consultare a fost reprezentat de punerea la dispoziţia factorilor interesaţi în elaborarea şi implementarea Strategiei a unor seturi de acţiuni orientative, aferente obiectivelor strategice definite, în concordanţă cu obiectivele prioritare la nivelul structurilor coordonatoare europene, naţionale şi regionale.

Furnizarea acţiunilor orientative a avut în vedere satisfacerea următoarelor **cerinţe**:

- Informarea largă asupra oportunităţilor de finanţare din perioada de programare vizată, având în vedere faptul că acţiunile orientative sunt generatoare de proiecte;
- Definirea unui sistem de referinţă comun, prin care să se faciliteze comunicarea şi cooperarea dintre structurile eterogene implicate în etapa de fundamentare a strategiei;
- Asigurarea ex-ante a unui cadru unitar de definire a portofoliului de proiecte;
- Acoperirea relativ omogenă cu proiecte a tuturor obiectivelor strategice viitoare vizate;
- Orientarea în timp oportun spre noua modalitate preconizată de definire a programelor operaţionale de finanţare, deoarece perioada de elaborare a strategiei a corespuns unei perioade de tranziţie din acest punct de vedere.

Tabel 10.2. Elementele şi nivelul de dotare al localităţilor urbane de rangul II cu evidenţierea elementelor deficitare (Municipiul Deva)

Caracteristica	**Nivelul de dezvoltare**
Populaţie	de la circa 50.000 la circa 200.000 de locuitori; zona de influenţă: circa 200.000—500.000 de locuitori

Caracteristica	**Nivelul de dezvoltare**
Rază de servire	circa 60—80 km;
Accesul la căile de comunicaţie	acces direct la cel puţin două sisteme majore de căi de comunicaţie (traseu de cale ferată principală, drumuri naţionale ce tranzitează sau pornesc din acel loc, eventual aeroport, porturi şi/sau gări fluviale);
Funcţiuni economice	capacităţi de producţie diversificate din sectorul secundar şi al serviciilor productive, social-culturale şi informative cu rază de servire prioritar judeţeană;
Nivel de dotare-echipare	instituţii de decizie politică, administrativă, juridică de importanţă judeţeană; sedii ale administraţiei publice locale; sedii de servicii descentralizate în teritoriu ale ministerelor şi ale altor organe centrale neguvernamentale; sedii de partid, de sindicat, sedii ale organizaţiilor neguvernamentale; judecătorii, tribunale, procuratură, parchet şi alte instituţii juridice;
Educaţie, cercetare ştiinţifică	institute de învăţământ superior sau filiale ale acestora, colegii, institute sau filiale ale unor institute naţionale de cercetare;
Sănătate, asistenţă socială	spital clinic universitar sau spital general, spitale de specialitate, staţie de salvare judeţeană, asistenţă de specialitate (boli cronice, persoane cu handicap, recuperări funcţionale, centre psihiatrice), cămine de bătrâni, centre de recuperare, orfelinate etc.;
Cultură	case de cultură cu săli de spectacol, eventual teatre, săli de concert, de expoziţie, de conferinţe, săli polivalente, cluburi, muzee, biblioteci, edituri,tipografii etc.;
Comerţ, servicii comerciale prestate populaţiei şi agenţilor economici	centre comerciale, camere de comerţ, centre de afaceri, burse de valori şi de mărfuri, magazine specializate pentru vânzări cu ridicata şi cu amănuntul, magazine de prezentare, servicii diversificate de înaltă calitate; posibilităţi de organizare a unor târguri importante;
Turism	hoteluri de 3 stele cu cel puţin 200 de locuri;
Mass-media	mass-media judeţeană (posturi de radio şi de televiziune), publicaţii cotidiene sau periodice;
Finanţe, bănci, asigurări	sucursale sau filiale ale unităţilor financiar-bancare şi de asigurări;
Sport, agrement	zone de recreare şi de agrement, grădini zoologice, săli de competiţii sportive de nivel naţional/ regional, judeţean, stadioane şi alte dotări diversificate pentru petrecerea timpului liber şi sport (săli polivalente, terenuri de sport, piscine, eventual patinoare artificiale etc.);

Caracteristica	Nivelul de dezvoltare
Protecţia mediului	agenţii de protecţie a mediului şi servicii dotate cu echipamente specifice pentru menţinerea unui mediu de calitate şi a igienei urbane; alimentare cu apă şi canalizare: reţele de alimentare cu apă, sistem colector de canalizare, staţie de epurare;
Culte	lăcaşuri de cult, episcopii, sedii eparhiale, vicariate, subcentre ale cultelor autorizate
Transport/ comunicaţii	gări, autogări, transport în comun, centrale telefonice automate, fax, poştă etc;
Ordine, securitate	instituţii specifice cerinţelor la nivel judeţean.

Pentru fiecare obiectiv strategic au fost stabilite domeniile prioritare de intervenție, menţionate în tabelul următor (Tabel 10.3).

Tabel 10.3. Domeniile de intervenţie prioritare ale obiectivelor strategice

Obiectivele strategice	Domeniile de intervenţie prioritare
OS1. Dezvoltarea unei economii moderne, bazată pe industrii și tehnologii inovatoare, performante și creative, și pe o forță de muncă sustenabilă și de calitate	Sprijinirea structurilor și serviciilor suport pentru mediul de afaceri, prin consolidarea infrastructurii specifice activității de cercetare-dezvoltare-inovare și încurajarea investițiilor în domeniu
	Încurajarea afacerilor noi și creșterea competitivității economice a întreprinderilor mici și mijlocii, prin modernizarea și extinderea spațiului și dotărilor specifice, și prin susținerea unor soluții de afaceri și promovare inovatoare
	Asigurarea unui mediu propice pentru dezvoltarea resurselor umane și pregătirea unei forțe de muncă competitive și orientate spre nevoi reale ale pieței muncii, care să conducă la creșterea gradului de ocupare a acesteia
OS2. Asigurarea unei dezvoltări urbane complexe și integrate, care să contribuie la îmbunătățirea calității factorilor de mediu și a	Dezvoltarea, modernizarea și reabilitarea infrastructurii de utilități, inclusiv în zonele marginalizate
	Îmbunătățirea calității factorilor de mediu, conservarea biodiversității și a patrimoniului natural, managementul deșeurilor

Obiectivele strategice	**Domeniile de intervenţie prioritare**
eficienței energetice, promovarea energiilor regenerabile și managementul proactiv al situațiilor de risc	Creșterea eficienței energetice în clădirile rezidențiale, clădirile publice și sistemele de iluminat public
	Managementul situațiilor de urgență
OS3. Creșterea calității vieții cetățenilor prin asigurarea infrastructurii rezidențiale, educaționale, de sănătate, digitale, sportive, a facilităților socio-culturale și de agrement	Creșterea accesibilității, calității și infrastructurii educaționale
	Asigurarea unor servicii sociale și de sănătate de calitate și promovarea incluziunii sociale
	Asigurarea infrastructurii necesare pentru creșterea nivelului de utilizare a tehnologiei informației în mediul public și privat
	Dezvoltarea infrastructurii și ofertei de activități socio-culturale și de petrecere a timpului liber
OS4. Asigurarea unei mobilități urbane durabile, prin implementarea unui sistem de transport accesibil și sigur, care să conducă la o dezvoltare echilibrată a tuturor modurilor de transport și să susțină creșterea calității vieții cetățenilor	Reabilitarea și extinderea infrastructurii pentru asigurarea creșterii calității, eficienței și siguranței sistemului de transport
	Creșterea eficienței, accesibilității și atractivității transportului public
	Promovarea și dezvoltarea sistemelor de transport alternative și a intermodalității, pentru asigurarea unui mediu sănătos și creșterea calității vieții cetățenilor
OS5. Realizarea nodului convergent turistic Deva, prin valorificarea integrată, inteligentă și durabilă a potențialului turistic și cultural, propriu și zonal	Conservarea și valorificarea obiectivelor și tradițiilor locale, istorice, artistice și culturale
	Promovarea patrimoniului turistic local și regional
OS6. Modernizarea managementului și administrației publice locale la nivelul standardelor europene	Dezvoltarea capacității instituționale și a competențelor resurselor umane, în vederea atingerii unui nivel european, care să sprijine realizarea cu succes a obiectivelor strategice de dezvoltare ale Municipiului Deva.
	Creșterea eficienței activității administrației publice locale, prin achiziția și utilizarea de echipamente TIC și aplicații software performante.

Obiectivele strategice şi domeniile de intervenţie prioritare astfel definite facilitează structurarea portofoliului de proiecte cu respectarea cerinţelor aferente următoarelor ***concepte vizate*** de proiectele alocate prin planul strategic:

- C1 - Economie durabilă modernă
- C2 - Smart city
- C3 - Regenerare urbană
- C4 - Transport public inteligent intermodal
- C5 - Servicii sociale echitabile şi dezvoltarea capitalului uman
- C6 - Viaţă cotidiană activă şi echilibrată

Congruenţa acestor concepte cu obiectivele strategice se realizează conform schemei de corespondenţă prezentată în continuare (Tabel 10.4).

Tabel 10.4. Congruenţa conceptelor vizate cu obiectivele strategice

Concepte vizate	**C1**	**C2**	**C3**	**C4**	**C5**	**C6**
Obiective strategice	OS1 OS2,OS5 OS6	OS2 OS3,OS4 OS6	OS2, OS4, OS6	OS4, OS6	OS1 OS3,OS5 OS6	OS3, OS4, OS5, OS6

Pe poziţia superioară a obiectivelor strategice se situează acele obiective care au un impact nemijlocit asupra conceptelor vizate. Obiectivul C6, prin modul de definire al acestora, participă sau influenţează întregul ansamblu al conceptelor vizate.

Convergenţa conceptelor vizate este direcţionată spre un concept unic, integrator, căruia îi este subordonată strategia viitoare: *creşterea calităţii vieţii*. Deci noua fază de dezvoltare va pune accentul pe conceptul de calitate a vieţii. Dezvoltarea infrastructurii, a facilităţilor şi serviciilor puse la dispoziţia cetăţenilor municipiului Deva vor conduce la configurarea unei comunităţi dinamice, prospere, cu un nivel de viaţă ridicat, comparabil cu cel al marilor oraşe europene. Acest lucru este posibil numai printr-o economie şi servicii durabile şi moderne, bazate pe inteligenţă, antreprenoriat şi creativitate.

Se oferă astfel un răspuns care satisface atât aşteptările populaţiei, evidenţiate prin rezultatele studiului sociologic realizat, cât şi cerinţele explicite sau implicite ale documentelor programatice de fundamentare strategică elaborate la nivel european, naţional, regional şi judeţean.

PARTEA III

CALENDARUL DE ACTIVITĂȚI PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI INTEGRATE DE DEZVOLTARE URBANĂ A MUNICIPIULUI DEVA

11. PORTOFOLIUL DE PROIECTE

Amploarea managementului proiectelor ca modalitate de a susţine competiţia economică, de a răspunde mediului economic în care se manifestă o competiţie din ce în ce mai acerbă, a condus la apariţia unui nou tip de organizaţie - organizaţia centrată pe proiecte. În cazul unei astfel de organizaţii, performanţa nu se mai măsoară după criterii tradiţionale, lipsite de suportul rezultatelor obţinute ca urmare a desfăşurării unui proces dat, ci în funcţie de capacitatea acesteia de a se adapta la proiecte şi în funcţie de consistenţa portofoliului de proiecte.

Valoarea organizaţiei nu se mai măsoară prin criterii de natura resurselor umane aflate la dispoziţie, ci ceea ce contează mai mult este viteza cu care angajaţii îşi unesc abilităţile şi cunoştinţele pentru a găsi o soluţie la o problemă comună, precum şi viteza cu care, o dată rezolvată problema (o dată încheiat proiectul), angajaţii formează combinaţii diferite pentru a rezolva o nouă problemă.

Afirmaţia că viitorul aparţine organizaţiilor orientate pe proiecte nu constituie o exagerare. Flexibilitatea şi adaptabilitatea care caracterizează acest tip de organizaţie permit permanenta regrupare şi reorganizare a resurselor umane şi informaţionale.

Deci proiectele reprezintă modalitatea prin care organizaţiile se adaptează contextelor în schimbare. Ele sunt punctele de stabilitate în jurul cărora gravitează întregul proces managerial şi de execuţie. Pe scurt, Primăria Deva îşi propune să atingă deziderateleunei astfel de organizaţii.

Portofoliul de proiecte până în 2023 cuprinde atât proiecte sectoriale cât şi proiecte integrate complexe, care acoperă toate domeniile de intervenţie prioritare definite la nivelul celor şapte obiective strategice vizate de *Strategia integrată pentru dezvoltare urbană a municipiului Deva în perioada 2014-2023*.

Consistenţa portofoliului de proiecte definit a fost asigurată prin compararea cu analiza socio-economică, în condiţiile satisfacerii setului de cerinţe şi criterii de planificare definit anterior, precum şi ale folosirii tuturor oportunităţilor de finanţare preconizate în cadrul programelor operaţionale pentru perioada de planificare.

Criteriile utilizate pentru ierarhizarea proiectelor au avut în vedere obiectivele strategice, complexitatea şi impactul potenţial, elemente aferente politicilor financiare şi de investiţii, informaţiile disponibile privind implementarea unor proiecte asemănătoare, precum şi, nu în ultimul rând, opiniile formulate de experţi.

În portofoliul de proiecte al Strategiei au fost incluse proiectele propuse prin Planul de Mobilitate Urbană Durabilă al Municipiului Deva și prin Planul de Acțiune pentru Energie Durabilă al Municipiului Deva.

OS1. Dezvoltarea unei economii moderne, bazată pe industrii și tehnologii inovatoare, performante și creative, și pe o forță de muncă sustenabilă și de calitate

DI1.1. Sprijinirea structurilor și serviciilor suport pentru mediul de afaceri, prin consolidarea infrastructurii specifice activității de cercetare-dezvoltare-inovare și încurajarea investițiilor în domeniu

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P1	Centru multifuncțional pentru susținerea afacerilor
P2	Structuri locale pentru sprijinirea afacerilor în comuna Archia - Incubator de afaceri
P3	Structuri locale pentru sprijinirea afacerilor în comuna Bârcea Mică - Incubator de afaceri
P4	Structuri locale pentru sprijinirea afacerilor în comuna Cristur - Incubator de afaceri
P5	Structuri locale pentru sprijinirea afacerilor în comuna Sântuhalm - Incubator de afaceri
P6	Centru pentru organizarea de evenimente
P7	Dezvoltare prin creativitate – centru de cercetare și inovare tehnologică
P8	Realizarea Parcului de Afaceri Deva.
P9	Realizarea periodică de sondaje de evaluare a tendințelor și nevoilor mediului de afaceri, în vederea identificării posibilităților oportune de sprijin ale administrației locale pentru crearea de condiții propice dezvoltării activităților economice.
P10	Întreprindere virtuală - Incubator de afaceri - Centru de cercetare.

DI1.2. Încurajarea afacerilor noi și creșterea competitivității economice a întreprinderilor mici și mijlocii, prin modernizarea și extinderea spațiului și dotărilor specifice, și prin susținerea unor soluții de afaceri și promovare inovatoare

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P11	Elaborarea studiului „Strategii pentru competitivitate in zona administrativă Deva”.
P12	Realizarea de materiale și acțiuni promoționale la nivel local, portaluri de internet dedicate, cu scopul de atragere a investitorilor străini.
P13	Crearea unui centru de consultanță pentru sprijinul IMM-urilor.
P14	Realizarea de studii și crearea unei baze de date necesare dezvoltării IMM-urilor.
P15	Elaborarea unei strategii de marketing pentru micii întreprinzători.
P16	Implementarea unui centru de promovare, formare și consultanță în afaceri.
P17	Organizarea și diversificarea târgurilor tematice cu atragerea expozanților din spațiul comunitar.
P18	Elaborarea unei strategii privind introducerea sistemelor de comerț electronic și a sistemelor pentru relații cu clienții (Customer Relationship Management).
P19	Implementarea strategiei privind introducerea sistemelor de comerț electronic și a sistemelor pentru relații cu clienții.
P20	Managementul informațional în sprijinul firmelor mici și mijlocii - Promovarea la nivel local a tendințelor noi in economia de piață
P21	Acordarea de sprijin, în colaborare cu toate instituțiile locale competente, în vederea implementării standardelor UE în domeniile managementului calității și al protecției mediului.
P22	Realizarea de studii privind facilitățile și sprijinul care pot fi acordate investitorilor în vederea dezvoltării pieței locale imobiliare.
P23	Implementarea unui set de facilități oferite investitorilor – elaborarea unor scheme de stimulente pentru investitori în funcție de beneficiul pe care aceștia l-ar putea aduce bugetului local și de natura domeniului specific de activitate
P24	Dezvoltarea unui centru virtual de e Business
P25	Crearea unei baze de date imobiliare de interes public, folositoare posibililor investitori

P26	Crearea unui centru de informare pentru investitori si elaborarea unui Ghid local
P27	Master plan privind potențialul turistic al localităților aparținătoare
P28	Centru de colectare a produselor legumicole – comuna Sântuhalm
P29	Realizarea unei piețe agroalimentare în localitățile aparținătoare.
P30	Cresterea competitivității produselor agroalimentare autohtone pe piețele UE prin certificarea acestora la standarde ecologice conforme UE
P31	Modernizarea spatiilor de depozitare ale Centrului Agro Deva prin implementarea noilor tehnologii de depozitare in atmosfera controlata a produselor agroalimentare

DI1.3. Asigurarea unui mediu propice pentru dezvoltarea resurselor umane și pregătirea unei forțe de muncă competitive și orientate spre nevoi reale ale pieței muncii, care să conducă la creșterea gradului de ocupare a acesteia

Proiecte:

Nr. crt.	**Denumirea proiectului**
P32	Studiu privind adulții din comunitățile rurale fără ocupație și care au abandonat școala și identificarea de măsuri în sprijinul acestora.
P33	Implementarea programului pentru adulții din comunitățile rurale fără ocupație și care au abandonat școala.
P34	Înființarea unui birou de orientare profesională și intermediere locuri de muncă la nivel municipal.
P35	Pregătire, calificare si reconversie pentru activități de turism.
P36	Servicii de calitate în formarea profesională a șomerilor, adaptate la noile cerințe ale pieței muncii
P37	PRACTIC 2017 – Program de formare competențe antreprenoriale
P38	ARETEUS – Proiect de reabilitare a asistenței medicale în patologia cardiovasculară, prin creșterea adaptabilității și competitivității personalului din sectorul medical
P39	Sprijin pentru dezvoltarea învățământului profesional in vederea integrării pe piața muncii

OS2. Asigurarea unei dezvoltări urbane complexe și integrate, care să contribuie la îmbunătățirea calității factorilor de mediu și a eficienței energetice, promovarea energiilor regenerabile și managementul proactiv al situațiilor de risc

DI2.1. Dezvoltarea, modernizarea și reabilitarea infrastructurii de utilități, inclusiv în zonele marginalizate

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P40	Dezvoltarea rețelei de telecomunicații metropolitane proprie municipalității
P41	Dezvoltarea hărții evenimentelor în Municipiul Deva (sesizări, defecțiuni etc.)
P42	Reabilitarea sistemului de termoficare în municipiul Deva, in vederea îndeplinirii standardelor de mediu privind emisiile de gaze si creșterea eficientei energetice a sistemului de furnizare a agentului termic
P43	Canalizare pluviala si modernizare Str. Bucovinei
P44	Canalizare Str. Bucovinei
P45	Alimentare cu apa si canalizare la intersecția străzii gării cu șoseaua Hunedoarei, Cristur
P46	Lucrări de intervenție in vederea înlăturării efectelor produse de alunecarea terenului la blocul 47 -Aleea Teilor
P47	Alimentare cu apa si canalizare incinta I Dealul Cetății
P48	Extinderea si reabilitarea infrastructurii de apa si apa uzata in județul Hunedoara
P49	Dezvoltare si modernizare apa/canal în sate aparținătoare.
P50	Alimentare cu apa și canalizare în localitatea Barcea Mica
P51	Regularizarea albiei pârâului adiacent Str. Primăverii
P52	Amenajări rigole pentru ape pluviale in satul Archia
P53	Îmbunătățirea infrastructurii fizice și a serviciilor de bază în localitățile aparținătoare, prin dezvoltarea și reabilitarea sistemului de canalizare, modernizare drumuri, modernizare străzi, extindere sistem de alimentare cu apă

P54	Alimentare cu apa si canalizare pe prelungirea străzii Aurel Vlaicu
P55	Canalizare Str. Digului - Deva
P56	Alimentare cu apa si canalizare pe Aleea Cascadei
P57	Alimentare cu apa si canalizare pe strada Granitului, Deva
P58	Alimentare cu apa si canalizare Str. Roci
P59	Alimentarea cu apa si canalizare pe prelungirea străzii Aurel Vlaicu
P60	Canalizare Str. Digului - Deva
P61	Regenerarea fizică, economică și socială a comunității marginalizate Zona Streiului și crearea unui Centru de zi de integrare/reintegrare socială
P62	Extinderea serviciilor publice de bază prin crearea unui Centru de zi de integrare/reintegrare socială în Cartier Micro 15
P63	Extinderea serviciilor publice de bază prin crearea unui Centru de zi de integrare/reintegrare socială în Cartier Grigorescu
P64	Regenerarea fizică, economică și socială a comunității marginalizate Zona Cămin Rempes

DI2.2. Îmbunătățirea calității factorilor de mediu, conservarea biodiversității și a patrimoniului natural, managementul deșeurilor

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P65	Sistem integrat de monitorizare si informare privind calitatea factorilor de mediu. (Panouri de informare aer, apă, poluanți.)
P66	Amenajare izvor zona Bejan
P67	Regularizare curs Valea Bejan
P68	Realizarea de perdele forestiere de protejare a localităților aparținătoare contra fenomenelor meteorologice periculoase (vânt, furtuni) și pentru ameliorarea factorilor de mediu.

P69	Îmbunătățirea calității mediului prin împădurirea terenurilor agricole degradate din localitățile aparținătoare.
P70	Îmbunătățirea calității factorilor de mediu și a calității vieții prin creșterea suprafețelor spațiilor verzi și realizarea/completarea/recondiționarea de alei pietonale, piste de biciclete, a dotărilor de mobilier urban și a locurilor de joacă.
P71	Realizarea unui sistem integrat de protecție, conservare și valorificare a biodiversității parcului natural Pădurea Bejan.
P72	Realizarea protecției, conservării și valorificării biodiversității prin realizarea de reîmpăduriri ale zonelor defrișate în mod necontrolat din cadrul localităților aparținătoare ale municipiului Deva
P73	Realizarea unui sistem integrat de educație, informare și conștientizare publica privind protecția și întreținerea obiectivelor și ariilor protejate ale municipiului Deva.
P74	Extindere/modernizare sistem de colectare selectiva.
P75	Asociația de dezvoltare intercomunitara - Sistem integrat de gestionare a deșeurilor
P76	Program de susținere a voluntariatului pentru acțiuni de protejare a mediului
P77	Amenajare platforme subterane pentru colectare deșeuri
P78	Amenajare scuar pe Bd. 22 Decembrie
P79	Amenajare grădină urbană în zona Bejan
P80	Amenajare grădină urbană în zona Zamfirescu

DI2.3. Creșterea eficienței energetice în clădirile rezidențiale, clădirile publice și sistemele de iluminat public

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P81	Sistem integrat de monitorizare si management a utilităților publice și reducerea consumurilor energetice
P82	Creșterea eficienței energetice a sistemului de iluminat public din municipiul Deva
P83	Realizarea iluminatului public în unele parcuri sau a iluminatului arhitectural prin soluții eficiente energetic ,control automat asupra timpului de funcționare și alimentarea din surse regenerabile -panouri fotovoltaice
P84	Net City
P85	Creșterea eficienței energetice a clădirilor în care funcționează Colegiul Național Decebal din str. Oituz nr. 8, Deva
P86	Creșterea eficienței energetice a clădirilor în care funcționează Liceul de Arte „Sigismund Toduță” din str. Ciprian Porumbescu nr. 1, Deva
P87	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe B - B-dul Decebal din Municipiul Deva
P88	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe A - B-dul 1 Decembrie din Municipiul Deva
P89	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 7 - Aleea Plopilor din Municipiul Deva
P90	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe P3 - Aleea Moților din Municipiul Deva
P91	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 13A - Strada Mihai Eminescu din Municipiul Deva
P92	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe M1 - Aleea Crizantemelor din Municipiul Deva
P93	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe M2 - Aleea Crizantemelor din Municipiul Deva
P94	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe P5 - Strada Titu Maiorescu din Municipiul Deva
P95	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe C - B-dul Iuliu Maniu din Municipiul Deva
P96	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe D - B-dul Iuliu Maniu din Municipiul Deva
P97	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 8 - Aleea Moților din Municipiul Deva

P98	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 21 - Aleea Jupiter din Municipiul Deva
P99	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 34 - B-dul Nicolae Bălcescu din Municipiul Deva
P100	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe FRE - Strada George Enescu din Municipiul Deva
P101	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 66 - Aleea Streiului din Municipiul Deva
P102	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 3 – B-dul 1 Decembrie din Municipiul Deva
P103	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 8 - B-dul Decebal din Municipiul Deva
P104	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe B B-dul 1 Decembrie din Municipiul Deva
P105	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 25 - Str. Ion Creangă din Municipiul Deva
P106	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 26 - Str. Ion Creangă din Municipiul Deva
P107	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe M - B-dul Decebal din Municipiul Deva
P108	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 79 - Str. Bejan din Municipiul Deva
P109	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 22 - B-dul Decebal din Municipiul Deva
P110	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 23 - B-dul Decebal din Municipiul Deva
P111	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 21 - Str. Mareșal Averescu din Municipiul Deva
P112	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe N - B-dul Decebal din Municipiul Deva
P113	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 61 - Aleea Streiului din Municipiul Deva
P114	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe P10 - B-dul Dacia din Municipiul Deva
P115	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 60 - Aleea Streiului din Municipiul Deva
P116	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 15 - B-dul Decebal din Municipiul Deva
P117	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 16 - B-dul Decebal din Municipiul Deva
P118	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 12 - Strada M. Eminescu din Municipiul Deva

P119	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 14 - Strada Împăratul Traian din Municipiul Deva
P120	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 9B - Aleea Transilvaniei din Municipiul Deva
P121	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 80/1 - Strada Mărăști din Municipiul Deva
P122	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 88 - Strada Horea din Municipiul Deva
P123	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 76 - Strada Bejan din Municipiul Deva
P124	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe Z2 - Strada Mihai Eminescu din Municipiul Deva
P125	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 56B - Strada Mihai Eminescu din Municipiul Deva
P126	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe E11 - Aleea Crinilor din Municipiul Deva
P127	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 27 - Aleea Panseluțelor din Municipiul Deva
P128	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 45 - Aleea Crișului din Municipiul Deva
P129	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe A - B-dul Nicolae Bălcescu din Municipiul Deva
P130	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe D - Strada Titu Maiorescu din Municipiul Deva
P131	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 1A - Strada Mărăști din Municipiul Deva
P132	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 67 - Strada Bejan din Municipiul Deva
P133	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 30 str. Minerului din Municipiul Deva
P134	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe K- B-dul Decebal din Municipiul Deva
P135	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 19B - str. M. Eminescu din Municipiul Deva
P136	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 16 - str. Horea din Municipiul Deva
P137	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 5 - B-dul 1 Decembrie din Municipiul Deva
P138	Creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale din cartierul Micro 15 (10 blocuri care se pot înscrie în programul de reabilitare clădiri rezidențiale)

P139	Creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale din cartierul Dacia (7 blocuri care se pot înscrie în programul de reabilitare clădiri rezidențiale)
P140	Creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale din cartierul Gojdu - Mărăști - Dorobanți - Bălcescu (9 blocuri care se pot înscrie în programul de reabilitare clădiri rezidențiale)
P141	Creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale din cartierul Progresu și zona Centrală (7 blocuri care se pot înscrie în programul de reabilitare clădiri rezidențiale)
P142	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 51 - Aleea Crișului din Municipiul Deva
P143	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 25 - Strada Minerului din Municipiul Deva
P144	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 2 - Strada Griviței din Municipiul Deva
P145	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 29 - Aleea Teilor din Municipiul Deva
P146	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 6 - Aleea Romanilor din Municipiul Deva
P147	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 69 - Aleea Streiului din Municipiul Deva
P148	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 4A - B-dul 1 Decembrie
P149	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe C - B-dul 1 Decembrie
P150	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe F - B-dul 1 Decembrie
P151	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe L5 - Str. Titu Maiorescu
P152	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe A - B-dul Iuliu Maniu
P153	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 20, Aleea Romanilor
P154	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 4, Aleea Romanilor
P155	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 1A+1B, B-dul Iuliu Maniu
P156	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe F, B-dul 22 Decembrie
P157	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 26, str. Minerului

P158	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 39, str. Minerului
P159	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe E, str. Titu Maiorescu
P160	Realizarea parcului de producție energie fotovoltaică.
P161	Plan de acțiuni pentru energii durabile (PAED)
P162	Completarea sistemelor clasice de încălzire cu sisteme care utilizează energie solară, energie geotermală sau alte sisteme
P163	Îmbunătăţirea calităţii vieţii şi sporirea măsurilor de protecţie a mediului înconjurător prin utilizarea de surse de energie regenerabile
P164	Reducerea consumului de energie prin introducerea de sisteme de încălzire care utilizează energie alternativă
P165	Reabilitarea sistemului de iluminat public în localităţile aparţinătoare.
P166	Reabilitare Corp A prin schimbarea instalației interioare la Colegiul National Ion Mincu
P167	Reabilitare corp B prin montare termosistem, schimbare tâmplării exterioare si schimbarea instalațiilor electrice interioare la Colegiul Ion Mincu
P168	Reabilitare școala prin montarea termosistem, schimbare tamplarii exterioare si schimbarea instalatiilor electrice la Scoala Andrei Muresanu apartinatoare Colegiului Tehnic Energetic „Dragomir Hurmuzescu”
P169	Creșterea eficienței energetice și modenizarea Centrului Cultural Drăgan Muntean
P170	Reabilitarea și creșterea eficientei energetice a clădirilor Primăriei Municipiului Deva
P171	Reabilitarea și creșterea eficientei energetice a infrastructurii educaționale a Colegiului Tehnic Energetic „Dragomir Hurmuzescu”, locația din Strada Scărișoara nr. 4 (școala generală)
P172	Reabilitarea și creșterea eficientei energetice a infrastructurii educaționale a Colegiului Tehnic Energetic „Dragomir Hurmuzescu”, locația din Strada Bejan nr. 8 (școala generală)
P173	Creşterea eficienţei energetice a clădirilor Școlii gimnaziale Andrei Şaguna
P174	Cresterea nivelului si gradului de informare si pregatire, a culturii manageriale si organizationale (dezvoltarea capitalului uman), in domeniul managementului energetic si utilizarii surselor regenerabile

P175	Promovarea masurilor de sporire a capacitatii de absorbtie a emisiilor de CO2 prin rezervoare naturale prin cresterea suprafetelor de spatii verzi in zona urbana
P176	Imbunatatirea sistemului de monitorizare a consumului de energie la nivelul consumatorului public
P177	Cresterea gradului de informare si constientizare al consumatorilor finali asupra necesitatii de aplicare a masurilor de imbunatatire a eficientei energetice și încurajarea implicării voluntarilor în acest gen de acțiuni
P178	Desfasurarea activitatilor de informare si implicare a cetatenilor in implementarea PAED si in atingerea obiectivului general și încurajarea implicării voluntarilor în acest gen de acțiuni

DI2.4 Managementul situațiilor de urgență

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P179	Utilizarea unui Centru de date extern pentru a asigura recuperarea informațiilor in caz de dezastru
P180	Asigurarea unei baze tehnice modernizate şi a capabilităţilor necesare pentru intervenţia oportună în situaţii de urgenţă.
P181	Extindere sistem de supraveghere video urbana.
P182	Centru municipal integrat de management al situațiilor de urgenta.
P183	Realizarea şi echiparea celulelor locale de intervenţie în situaţii de urgenţă în localităţile aparţinătoare ale municipiului Deva.

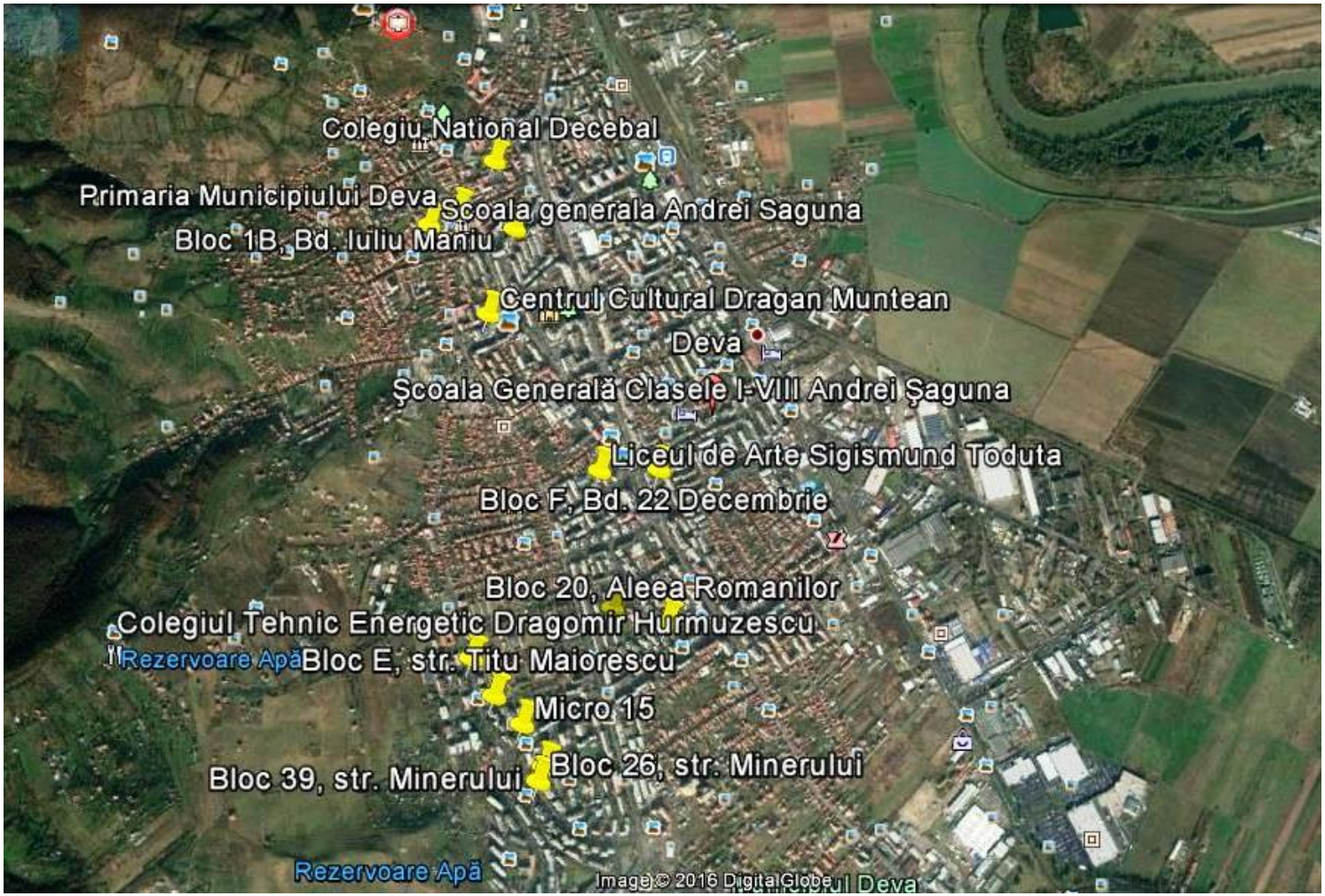

Fig. 11.1. Localizarea proiectelor prioritare OS2

OS3. Creșterea calității vieții cetățenilor prin asigurarea infrastructurii rezidențiale, educaționale, de sănătate, digitale, sportive, a facilităților socio-culturale și de agrement

DI3.1. Creșterea accesibilității, calității și infrastructurii educaționale

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P184	Implementarea de sisteme de acces și monitorizare în instituțiile de învățământ din Municipiului Deva
P185	Modernizare pista de atletism si pista de sarituri la Colegiul National Sportiv Cetate - Deva
P186	Modernizarea bazei sportive de la Colegiul Ion Mincu Deva - teren de handbal
P187	Amenajare terenuri de sport in incinta Scolii Gimnaziale Andrei Saguna
P188	Amenajare teren de minifotbal Colegiul National Sportiv Cetate - Deva
P189	Amenajare teren sport la Liceul de arte Sigismund Toduta - locatia A- Str. Ciprian Porumbescu, nr. 1
P190	Modernizare teren de sport Scoala Andrei Muresanu
P191	Amenajare teren sport in incinta Colegiului Tehnic Transilvania Deva
P192	Amenajare teren sport la Liceul de arte Sigismund Toduta - locatia B- Str. Avram Iancu
P193	Modernizare teren sport la Liceul teoretic Grigore Moisil
P194	Modernizare teren sport Colegiul Tehnic Transilvania, Scoala Generala Eminescu – Petofi
P195	Modernizare teren sport la Colegiul Național Pedagogic Regina Maria
P196	Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea şi echiparea infrastructurii educaţionale a instituţiilor de învăţământ
P197	Îmbunătăţirea procesului educaţional prin asigurarea şi modernizarea bazei tehnico – materiale a instituţiilor de învăţământ din municipiul Deva
P198	Management integrat cu acces la sistemele de monitorizare şi supraveghere video ale şcolilor din Municipiul Deva

P199	Implementarea programului de îmbunătăţire a calităţii învăţământului obligatoriu şi asigurarea accesului la educaţie pentru toţi copiii din mediul rural.
P200	Îmbunătăţirea condiţiilor în şcoli, creşterea accesului la educaţie timpurie prin refacerea infrastructurii educaţionale – construirea de grădiniţe în localităţile aparţinătoare
P201	Reabilitare instituții de învățământ.
P202	Reabilitarea, modernizarea clădirilor şi echiparea infrastructurii educaţionale a Şcolii Gimnaziale Andrei Saguna
P203	Reabilitarea, modernizarea și echiparea infrastructurii educaționale antepreșcolare la Creșa Deva, Aleea Viitorului nr.5
P204	Reabilitarea, modernizarea, extinderea si echiparea infrastructurii educationale prescolare la Gradinita cu program prelungit, nr.2, Deva, str. Scarisoara
P205	Reabilitare/reconversie si extindere cladire existenta din Deva Al.Viitorului, nr.9, in vederea modernizarii si echiparii infrastructurii educationale pentru educatia timpurie prescolara, existente
P206	Reabilitarea, modernizarea clădirilor si echiparea infrastructurii educaționale a Colegiului National Pedagogic "Regina Maria" (școala generala)
P207	Reabilitarea, modernizarea, extinderea si echiparea infrastructurii educationale prescolare la Gradinita cu program normal, nr.2, Deva, Al.Salcamilor
P208	Construcția și echiparea infrastructurii educaționale antepreșcolare și preșcolare în cadrul Colegiului Național Pedagogic „Regina Maria”
P209	Reabilitarea, modernizarea clădirilor și echiparea infrastructurii educaționale a Liceului de Arte Sigismund Toduță (școala generală) locația str. Avram Iancu nr.21
P210	Reabilitarea, modernizarea clădirilor și echiparea infrastructurii educaționale a Colegiului Tehnic Energetic „Dragomir Hurmuzescu” – locația din str. Scărișoara nr. 4 (școala generală)
P211	Reabilitarea, modernizarea clădirilor și echiparea infrastructurii educaționale a Colegiului Tehnic Energetic „Dragomir Hurmuzescu” – locația din str. Bejan nr. 8 (școala generală)
P212	Reabilitarea, modernizarea clădirilor și echiparea infrastructurii educaționale a Liceului de Arte Sigismund Toduță, locația str. Ciprian Porumbescu – finalizare lucrări

P213	Construire grădiniță Zona Orizont
P214	Reabilitarea și echiparea infrastructurii educaționale a Colegiului Tehnic Transilvania din Municipiul Deva
P215	Reabilitarea și echiparea infrastructurii educaționale a Liceului Tehnologic Grigore Moisil din Municipiul Deva

DI3.2. Asigurarea unor servicii sociale și de sănătate de calitate și promovarea incluziunii sociale

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P216	Constructii blocuri ANL.
P217	Reabilitare centru administrativ.
P218	Strategie de dezvoltare pentru zonele defavorizate Gojdu/Micro/ Nicolae Grigorescu in vederea integrarii in zona urbana dezvoltata
P219	Infiintarea de intreprinderi sociale (protejate).
P220	Reabilitare si extindere cantina sociala.
P221	Centru de consiliere si sprijin pt insertia sociala si reconversia prof. a persoanelor aflate in dificultate.
P222	Prevenirea parasirii timpurii a scolii.
P223	Pregatire profesionala pentru persoane defavorizate.
P224	Implementarea de soluţii inovative pentru economia socială - o şansă pentru persoanele cu dizabilităţi intelectuale
P225	Înfiinţarea şi dotarea unui centru de tip after-school
P226	Realizarea de Centre de sprijin al copiilor şi familiei în vederea evitării abandonului şcolar
P227	Crearea de spatii de zi, monitorizate, pentru bătrânii aflați în situații de risc.

P228	Implementarea soluţiilor de promovare a unei societăţi inclusive care să faciliteze accesul şi integrarea pe piaţa muncii a femeilor de etnie rromă
P229	Realizarea centrului social de urgenţă.
P230	Reabilitarea Cantinei de Ajutor Social.
P231	Centru de zi pentru îngrijirea copiilor în municipiul Deva
P232	Reabilitarea Căminului pentru Persoane Vârstnice
P233	Realizarea Centrului balnear Deva
P234	Locuințe sociale modulare - 72 unitati locative Str. Nicolae Grigorescu, municipiul Deva
P235	Centru integrat de intervenţie medico-socială
P236	Call-Center pentru vârstnici
P237	Reabilitarea si dotarea unui centru de zi si a unei unitati de ingrijire la domiciliu pentru persoane varstnice
P238	O șansă la viață demnă pentru vârstnicii din județul Hunedoara
P239	Prin ochii seniorilor
P240	CRED – Cunoaștere, respect, emoție, dăruire – Reducerea și prevenirea abandonului școlar

DI3.3. Asigurarea infrastructurii necesare pentru creșterea nivelului de utilizare a tehnologiei informației în mediul public și privat

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P241	Implementarea unei infrastructuri de acces public la Internet (tip Free Internet Acces - Free HotSpot) în spatii publice
P242	Aplicatii si solutii de acces la dictionare si biblioteci legislative online
P243	Sistem informatic geografic complex (de tip GIS)

P244	Crearea de reţele wireless (hot spot-uri) în zonele centrale ale tuturor localităţilor aparţinătoare.

DI3.4. Dezvoltarea infrastructurii și ofertei de activități socio-culturale și de petrecere a timpului liber

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P245	Realizarea unui Centru de practicare a sporturilor
P246	Reamenajare Piata Agroalimentara Cioclovina - Micro 15
P247	Reamenajare Piata Agroalimentara B-dul M. Kogalniceanu - Deva
P248	Reabilitare loc joaca pe Str. Imparatul Traian
P249	Reabilitare loc joaca pe Aleea Neptun din Municipiul Deva
P250	Reabilitare loc joaca pe Aleea Neptun (vanatorul si pescarul)
P251	Reabilitare loc joaca pe Aleea Muncii (ITM) din Municipiul Deva
P252	Reabilitare loc joaca pe Aleea Pacii (langa Scoala Andrei Saguna
P253	Reabilitare loc joaca pe Calea Zarandului, intersectie cu Str. Marasti din Municipiul Deva
P254	Reabilitare loc joaca pe Str. Saturn din Municipiul Deva
P255	Reabilitare loc joaca pe Str. Minerului (Uzo Balcan) din Municipiul Deva
P256	Reabilitare loc joaca pe Str. Mihai Eminescu (Maxxa) din Municipiul Deva
P257	Reabilitare loc joaca pe Aleea Patriei din Municipiul Deva
P258	Reabilitare loc joaca pe Str. Archia Bl. 9 din Municipiul Deva
P259	Reabilitare loc joaca pe Str. Scarisoara din Municipiul Deva
P260	Reabilitare loc joaca pe Aleea Constructorilor din Municipiul Deva

P261	Amenajare loc de joaca in cartier Viile Noi - Str. Mercur
P262	Amenajare loc de joaca in satul Santuhalm
P263	Imbunătăţirea calităţii vieţii în localităţile aparţinătoare prin amenajarea personalizată a centrului civic şi a unui spaţiu verde cu funcţiuni complementare.
P264	Zona de agrement Parcul Bejan.
P265	Extindere Aqualand - Bazin Olimpic.
P266	Muzeul Olimpic – gimnastica.
P267	Reabilitare si Modernizare Sala Sporturilor.
P268	Construire Sală Polivalentă
P269	Complex pentru activitati extracuriculare pentru gradinite si scoli.
P270	Extindere spatii verzi, parcuri si zone de agrement.
P271	Înființare si reabilitare de parcuri si/cu locuri de joaca.
P272	Crearea şi dezvoltarea bazei materiale necesare pentru consolidarea vieţii culturale a locuitorilor municipiului Deva prin organizarea periodică de spectacole, concerte, piese de teatru, expoziţii, happenning-uri.
P273	Amenajarea şi dotarea de parcuri şi centre de joacă şi recreere pentru copiii din localităţile aparţinătoare.
P274	Construcţie bazine de înot şi terenuri de sport multifuncţionale în localităţile aparţinătoare (prin Programul de dezvoltare al infrastructurii şi a unor baze sportive în mediul rural OG.7/2006).
P275	Refuncţionalizare terenuri de sport şi construcţie vestiare în localităţile aparţinătoare ale municipiului Deva (prin Programul de dezvoltare al infrastructurii şi a unor baze sportive în mediul rural OG.7/2006).
P276	Amenajare teren sport Colegiul National Pedagogic Regina Maria - fost Colegiul National Sabin Dragoi
P277	Amenajare teren de sport Colegiul National Decebal
P278	Amenajare teren sport Colegiul National Sportiv - Cetate

P279	Amenajare tren sport la Scoala Generala Cristur
P280	Amenajare teren sport la Scoala Generala Andrei Saguna
P281	Amenajare teren sport Colegiul Tehnic Transilvania
P282	Reabilitarea şi refuncţionarea spaţiului public urban B-dul Dacia şi zona adiacentă
P283	Amenajare loc de joaca pe Aleea Armatei
P284	Reabilitare loc de joaca pe Aleea Romanilor Bl. 22
P285	Reabilitare loc de joaca pe B-dul Iuliu Maniu in spatele Bl. B si C
P286	Reabilitare loc de joaca pe strada Cioclovina
P287	Reabilitare loc de joaca pe Str. Scarisoara langa Gradinita nr. 2
P288	Amenajare teren skateparc Zona Kaufland
P289	Amenajare zona recreere pensionari pe B-dul M. Kogalniceanu
P290	Amenajare zona recreere pensionari pe B-dul Al. Pacii
P291	Amenajare terenuri de sport cu gazon sintetic si imprejmuire zona Bejan - municipiul Deva
P292	Amenajare teren de sport cu gazon sintetic si imprejmuire Aleea Panselutelor - municipiul Deva
P293	Pod acces intre incinta III si II Cetate Deva
P294	Amenajare loc de joaca pe Str. B. Lăutaru
P295	Amenajare loc de joaca pe Str. D. Zamfirescu
P296	Reabilitare teren de sport vânătorul și pescarul
P297	Dezvoltare durabila integrata a Municipiului Deva prin reabilitarea spatiului public urban B- dul Decebal de la intersectia cu B-dul Iuliu Maniu pana la Piata Arras si B-dul 22 Decembrie de la Piata Victoriei si pana la Piata Arras (inclusiv sensul giratoriu)
P298	Regenerarea urbana a axului central de acces in Municipiul Deva, B-dul 22 Decembrie de la accesul din DN7 si pana la intersectia cu Str. Ciprian Porumbescu

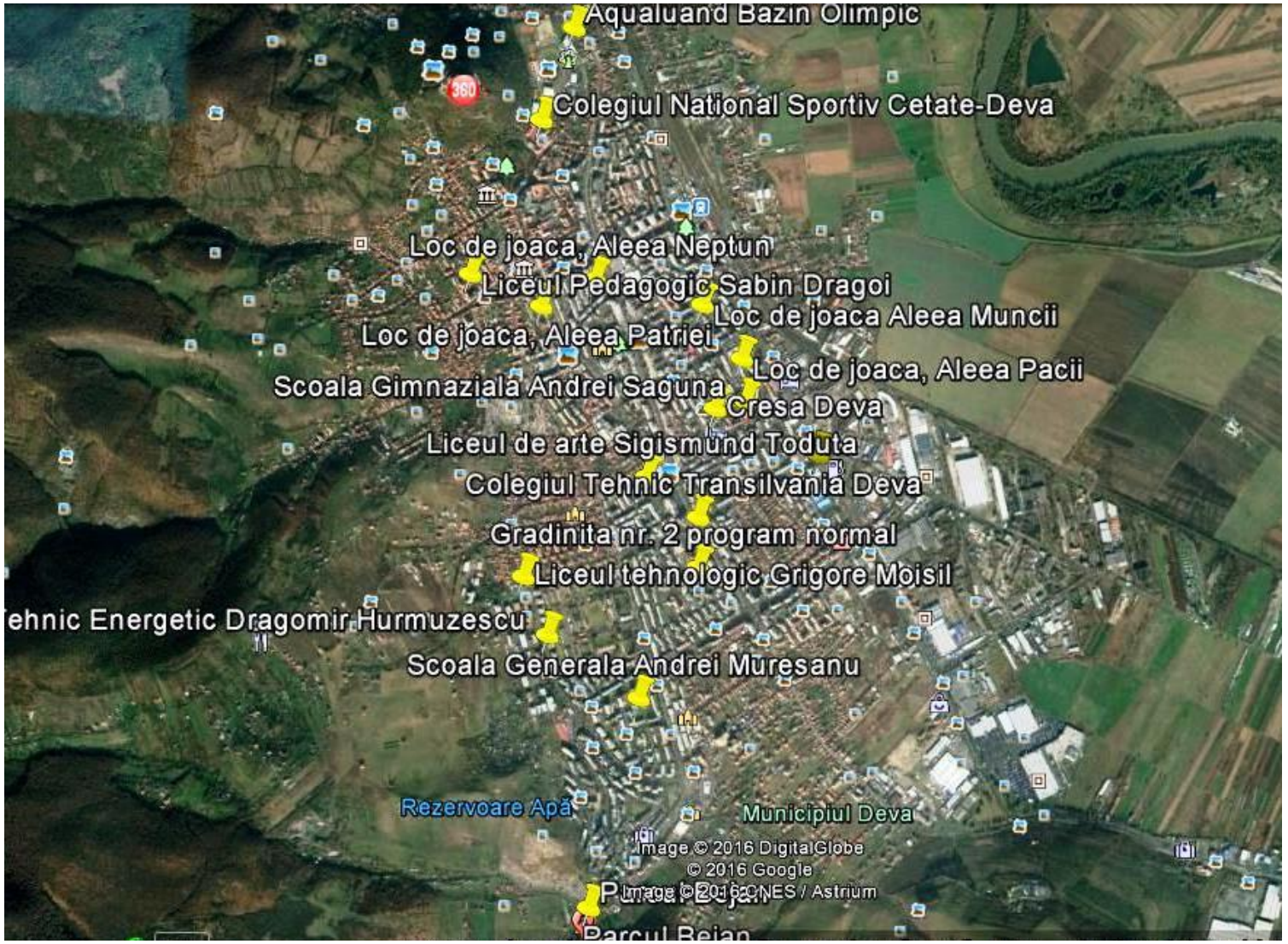

Fig. 11.2. Localizarea proiectelor prioritare OS3

OS4. Asigurarea unei mobilități urbane durabile, prin implementarea unui sistem de transport accesibil și sigur, care să conducă la o dezvoltare echilibrată a tuturor modurilor de transport și să susțină creșterea calității vieții cetățenilor

DI4.1 – Reabilitarea și extinderea infrastructurii pentru asigurarea creșterii calității, eficienței și siguranței sistemului de transport

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P299	Reabilitarea și modernizarea rețelei rutiere urbane pe următoarele artere de circulație: - Zona Vulcan: Str. Granitului; Al. Cascadei; Str. Roci; Str. Cozia; Drum de legătură str. Vulcan – str. Coziei - Zona Archia: Str. Principală sat Archia - Zona Sântuhalm: Str. Eternității; Str. Fermierilor; Str. Armindenului - Zona Bîrcea Mică: Modernizare strada Câmpului - Zona Orizont-Zăvoi: Str. Lotusului; Str. Nordului; Str. Hortensiei; Str. Zenitului; Str. Viorelelor; Amenajare trotuare pe str. Zăvoi - Alte zone: o Str. Petre Ispirescu (str. Sadoveanu in 22 Decembrie – lângă Direcția Sanitar Veterinară); Prelungire str. Brândușei o Sens giratoriu – Eminescu-Minerului o Modernizare prelungire str. Petru Rareș o Modernizare str. Petre Ispirescu o Modernizare str. Alunului
P300	Amenajare scari Str. Parangului
P301	Modernizare drum acces Capela - Cimitir Catolic din satul Cristur
P302	Amenajare rigola la Bl. 82, Aleea Streiului
P303	Modernizare strada Alunului
P304	Reabilitarea și modernizarea unor artere de circulație adiacente pentru legătura cu DJ687.
P305	Construirea a trei pasaje peste calea ferată (proiect realizat de SNCFR), respectiv 2 pasaje pietonale și unul auto.

P306	Construirea unui pod în continuarea străzii Balata, pentru asigurarea legăturii cu Cartierul Grigorescu. Podul va asigura infrastructură pentru traficul auto, cu bicicleta, pietonal.
P307	Modernizarea DJ687: Sântuhalm – Hunedoara – Călan km 13+150 – 22 + 281
P308	Culoar trafic Mureș Nord
P309	Reabilitarea infrastructurii rutiere pe coridoarele deservite de transportul public
P310	Crearea/reabilitarea infrastructurii rutiere pentru zonele de dezvoltare prevăzute în PUG.
P311	Realizarea unei legături la Autostrada A1, conform variantelor prezentate în PUG
P312	Reabilitarea infrastructurii rutiere pe Calea Zarandului, ca rută principală pentru transportul de marfă
P313	Amenajarea de locuri parcare/ încărcare/ descărcare/ depozitare marfă în zona portului
P314	Amenajarea de locuri parcare/ încărcare/ descărcare/ depozitare marfă transport pe calea ferată.
P315	Organizarea circulației și amenajare sens giratoriu în intersecția Str. Mihai Eminescu – Str. Minerului
P316	Amenajare pasaj pietonal peste DN la Valea Cernei
P317	Consolidarea semnalizării rutiere statice orizontale și verticale
P318	Studiu privind identificarea posibilelor arii exclusiv pietonale în Municipiul Deva
P319	Realizare parcări în zonele rezidențiale.
P320	Reamenajare parcare din Zona Trident bloc 2
P321	Reamenajare parcare pe Aleea Cioclovina adiacenta blocului 13A
P322	Reamenajare parcare pe Aleea Neptun adiacenta blocului nr. 37
P323	Amenajarea parcare Bl. C, cartier Progresul
P324	Amenajare parcare Aleea Pacii
P325	Amenajare parcare Str. Cernei

P326	Amenajare parcare Str. Salcamilor
P327	Amenajare parcare Str. Gh. Doja, zona Bl. P3 - 80/2
P328	Amenajare parcare pe terenul din P-ta Unirii nr. 8
P329	Realizare parcare centrală zona Spitalului Județean de Urgență.
P330	Realizare parcare în zona Casei de Cultură.
P331	Realizare parcare pe Bd. Decebal, zona străzii George Coșbuc.
P332	Realizare parcări moderne în zonele dintre blocuri, inclusiv în varianta Smart Parking
P333	Amenajare parcare adiacentă aerodromului, în colaborare cu UAT Simeria.
P334	Revitalizarea și reprofilarea aerodromului, în colaborare cu UAT Simeria.
P335	Plan de organizare a circulației
P336	Extinderea sistemului de management al traficului
P337	Sisteme de limitare a accesului traficului auto în zonele pietonale
P338	Implementarea unui sistem de management al parcărilor cu plată
P339	Implementarea unui sistem de impunere a vitezei legale de circulație
P340	Integrarea în sistemul de semaforizare a semnalizării specifice pentru bicicliști, pe coridoarele pe care sunt prevăzute piste de biciclete
P341	Implementarea unui sistem de detecție automate a trecerii pe roșu
P342	Implementarea unui sistem de recunoaștere a numerelor de înmatriculare la intrările în municipiu
P343	Înființare comisie tehnică pentru problemele legate de sistematizarea dinamică și statică a circulației în Municipiul Deva
P344	Crearea structurii de gestionare a serviciilor de taxare a parcărilor cu plată

DI 4.2 – Creșterea eficienței, accesibilității și atractivității transportului public

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P345	Studii pentru dezvoltarea extinsă a zonei de acoperire a transportului public urban și creșterea nivelului de accesibilitate al populației la acest mod de transport
P346	Studiu privind oportunitatea asigurării unor linii de transport public care să asigure legătura pe arterele de circulație adiacente pentru legătura cu DJ687.
P347	Modernizarea sistemului de transport public local prin achizitionarea de vehicule ecologice, construire depou, precum si a infrastructurii aferente.
P348	Extindere traseu de transport public local spre Cartierul Grigorescu
P349	Implementarea unor linii de transport public electric în zona preurbană și de conexiune cu Municipiul Simeria și Hunedoara (Studiu de oportunitate și achiziția vehiculelor electrice necesare pentru asigurarea serviciului)
P350	Studiu de oportunitate privind asigurarea legăturii cu aerodromul printr-o linie de transport public
P351	Implementarea unui sistem de management al transportului public (monitorizare, gestionare, mentenanță)
P352	Reorganizarea/înființarea structurii de gestionare a serviciilor de transport public

DI 4.3 – Promovarea și dezvoltarea sistemelor de transport alternative și a intermodalității, pentru asigurarea unui mediu sănătos și creșterea calității vieții cetățenilor

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P353	Extinderea spațiului pietonal în zona urbană
P354	Amenajare zonă pietonală Centrul istoric.
P355	Amenajare zona pietonală Piața Cetății și zona adiacentă.
P356	Reorganizarea spatiului urban din zona Posta Veche – Piata Victoriei – Parc I.C. Bratianu si transformarea lui in zona pietonala / semipietonala
P357	Construire piste pentru bicliști și a traseelor pietonale pe DN 7 în Sântuhalm
P358	Extinderea pistei pentru bicicliști și a traseelor pietonale de pe Calea Zarandului spre zona industrială și comercială a Municipiului Deva
P359	Construirea traseului pentru bicicliști pe Bulevardul Decebal, Bd. 22 Decembrie și în zona adiacenta
P360	Amenajarea piste de biciclete pe traseul Deva-Macon-Cristur
P361	Creare piste biciclete pentru asigurarea legăturii cu DHS și aerodrom
P362	Creare/reabilitare/extindere piste biciclete – realizare legătură cu Simeria și Hunedoara
P363	Sistem alternativ de transport public nepoluant pentru cetățeni și turiști in Municipiul Deva (studiu privind zona de implementare și realizarea de piste de biciclete pe traseele stabilite).
P364	Spațiu multifuncțional de recreere, sport și educație timpurie a bicicliștilor pentru promovarea siguranței și securității în trafic – Velo Park
P365	Asigurarea transportului cu vehicule electrice din Piața Cetății până la Poarta 1 și Piața Unirii.
P366	Mărirea capacității de transport a telecabinei
P367	Amenajarea transport electric de agrement in zonele pietonale.
P368	Stimularea transportului privat cu vehicule electrice, prin înființarea unor puncte de încărcare în Municipiul Deva

P369	Transport pentru agrement pe râul Mureș. Crearea de piste de biciclete pe arterele de acces în zonă
P370	Amenajarea zonei portuare pe Râul Mureș
P371	Realizarea unui sistem park-and-ride la intrarea dinspre Simeria
P372	Realizarea unui sistem park-and-ride la intrarea dinspre Mintia și A2
P373	Implementarea unui sistem de bike-sharing
P374	Implementarea unui sistem unic, integrat de taxare pentru transportul public, bike-sharing, parcare, transport telecabină
P375	Program integrat de măsuri pentru promovarea electromobilității
P376	Promovarea mobilității urbane durabile în rândul tinerei generații
P377	Crearea structurii de gestionare a sistemelor bike-sharing
P378	Crearea structurii de implementare și monitorizare a Planului de Mobilitate Urbană Durabilă

Fig. 11.3. Localizare proiecte prioritare OS4 – intermodalitate și mijloace de transport alternative

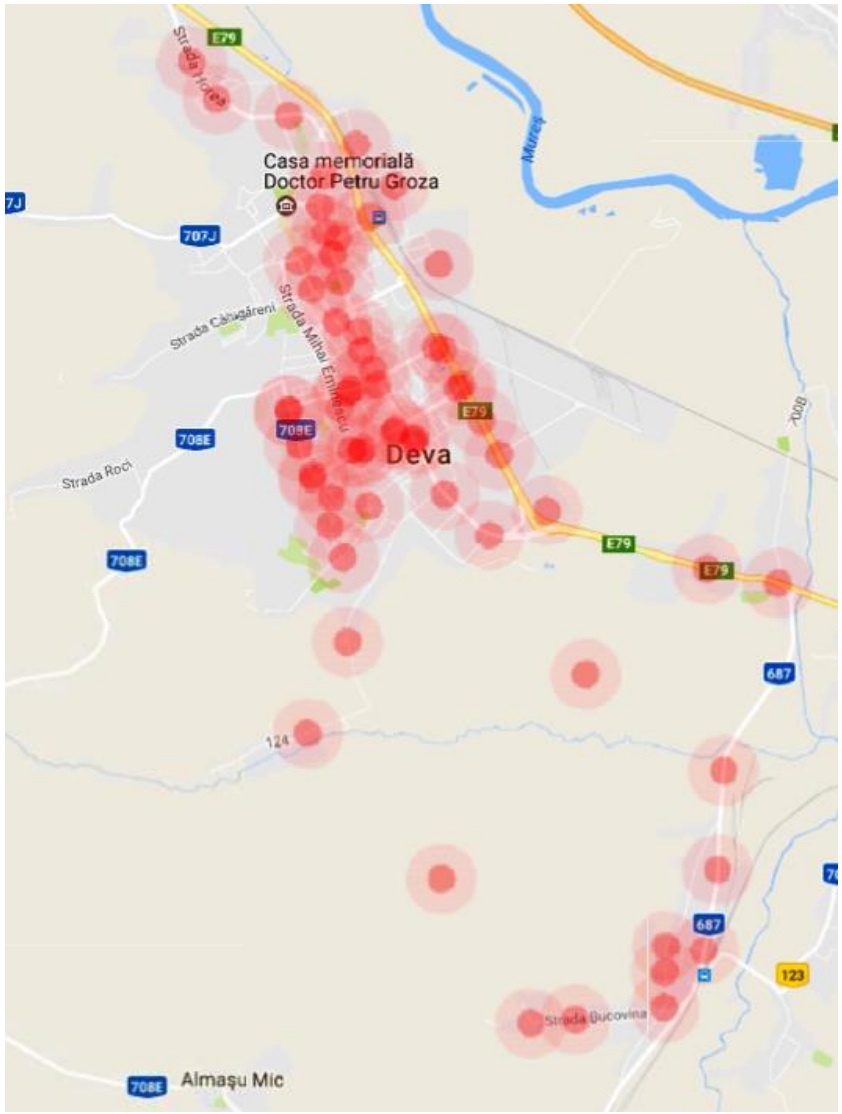

Fig. 11.4. Localizare proiecte prioritare OS4 – transport public

OS5. Realizarea nodului convergent turistic Deva, prin valorificarea integrată, inteligentă și durabilă a potențialului turistic și cultural, propriu și zonal

DI5.1. Conservarea și valorificarea obiectivelor și tradițiilor locale, istorice, artistice și culturale

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P379	Reabilitare camine culturale ale satelor apartinatoare.
P380	Parc de agrement şi distracţii - Thesys Park. (Proiect dezvoltat în colaborare cu Primăria Municipiului Hunedoara)
P381	Parc de agrement - Albia Muresului.
P382	Reabilitarea zonei urbane Dealul Cetatii Deva, monument al naturii si istoric cu valaore turistica ridicata din municipiul Deva - Refuncționalizarea Incintei I
P383	Realizarea unor drumuri culturale (Drumul bisericilor din Deva şi proximitate,Drumul castelelor si cetatilor din Deva şi proximitate).
P384	Sistem integrat de asigurare a condiţiilor optime pentru desfăşurarea activităţilor culturale şi păstrarea specificului local în zona administrativă Deva
P385	Regenerarea mediului cultural şi a valorilor zonei administrative Deva prin reabilitarea, modernizarea şi dotarea aferentă a aşezămintelor culturale
P386	Reabilitarea Conacul Barcsay şi introducerea acestuia în circuitul turistic
P387	Reabilitarea Turnului din cimitirul ortodox si introducerea acestuia in circuitul turistic

DI5.2. Promovarea patrimoniului turistic local şi regional

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P388	Portal informatic de promovare turistica si informare meteo
P389	Promovare agroturism in satele apartinatoare.
P390	Realizarea centrelor de promovare a mestesugurilor traditionale.
P391	Elaborarea studiului ”Strategii pentru cultura in zona administrativă Deva”.
P392	Elaborarea studiului ”Strategii pentru turism şi agrement in zona administrativă Deva”.
P393	Promovarea si reabilitarea obiectivelor turistice județene. (Marcare si elaborare trasee turistice)
P394	Promovare multimedia a site-urilor de interes turistic.
P395	Editarea unei broşuri, tip pliant, de popularizare a facilităţilor turistice de care dispune municpiulDeva şi a celor aflate în proximitatea municipiului.
P396	Creşterea atractivităţii municipiului Deva prin organizarea de târguri de manufactură de artă, promovarea turismului cultural, revigorarea identităţii istorice a diverselor clădiri/străzi din zona istorică a oraşului, organizarea de zile/serbări in zona istorică a oraşului
P397	Păstrarea tradiţiilor, obiceiurilor şi scoaterea în evidenţă a multiculturalităţii zonei Deva prin organizarea unui Festival culinar si al tradiţiilor minorităţilor din Deva
P398	Crearea brandului turistic al Devei

OS6. Modernizarea managementului și administrației publice locale la nivelul standardelor europene

DI6.1. Dezvoltarea capacității instituționale și a competențelor resurselor umane, în vederea atingerii unui nivel european, care să sprijine realizarea cu succes a obiectivelor strategice de dezvoltare ale Municipiului Deva

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P399	Sistem centralizat pentru înregistrarea și monitorizarea sesizărilor din partea cetățenilor
P400	Pregătire profesionala pentru angajații primăriei
P401	Înființare comisie tehnică pentru problemele legate de sistematizarea dinamică și statică a circulației în Municipiul Deva
P402	Reorganizarea/înființarea structurii de gestionare a serviciilor de transport public
P403	Crearea structurii de gestionare a serviciilor de taxare a parcărilor cu plată
P404	Crearea structurii de gestionare a sistemelor bike-sharing
P405	Crearea structurii de implementare și monitorizare a Planului de Mobilitate Urbană Durabilă
P406	Carta de investiții a Municipiului Deva
P407	Dezvoltarea resurselor umane ale personalului primăriei municipiului Deva prin crearea de parteneriate și schimb de experiență la nivel transnațional în domeniul resurselor umane, incluziunii sociale și ocupării forței de muncă
P408	Calitate și performanță în administrația publică locală a Municipiului Deva, Județul Hunedoara

DI6.2. Creșterea eficienței activității administrației publice locale, prin achiziția și utilizarea de echipamente TIC și aplicații software performante

Proiecte:

Nr. crt.	Denumirea proiectului
P409	Aplicație informatica completa si integrata de management al controlului intern/managerial funcțional si eficient
P410	Realizarea Centrului de Date al Primăriei
P411	Virtualizarea stațiilor de lucru utilizate in cadrul Primăriei
P412	Realizarea sistemului de back-up informatic centralizat
P413	Modernizarea infrastructurii informatice si de comunicatii la nivelul Primăriei
P414	Implementarea solutiei de tip „Cloud” de mare capacitate a Primariei
P415	Sistem informatic integrat de management a resurselor administratiei publice (de tip ERP)
P416	Suita de aplicatii informatice de uz administrativ, financiar-contabil, salarizare, resurse de personal
P417	Integrarea sistemului de tip ERP cu alte sisteme conexe suport
P418	Sistem informatic integrat pentru imbunatatirea eficientei Politiei Locale
P419	Implementarea solutiei unitare de semnatura electronica
P420	Implementarea unui sistem central de captura a documentelor
P421	Sistem informatic modern de management a documentelor(tip DMS)
P422	Dezvoltarea si implementarea Registrului Agricol si a portalului informatic de interactiune cu cetatenii
P423	Sistem electronic de management al arhivei fizice
P424	Sistem de informare publica si interactiune cu cetatenii de tip Info-Chiosc
P425	Adoptarea unor servicii dedicate de comunicare personalizata cu cetatenii

P426	Sistem de asigurare a interoperabilitatii intre institutii
P427	Aplicatie informatica de recunoastere vocala automata si transcrierea inregistrarilor in text
P428	Dezvoltarea serviciilor publice electronice pentru cetateni
P429	Interconectarea sediului Primariei Municipiului Deva cu sistemele edilitare de Management al Traficului si Supraveghere Video
P430	Implementarea sistemului de video-conferinta si sistem multimedia la sediul Primariei si lainstitutiile subordonate, inclusiv interfatarea cu sistemele operatorilor de utilitati
P431	Implementarea unui sistem integrat de tip management al proceselor institutionale(BPM - Business Proccess Management) bazat pe servicii orientate pe arhitecturi deschise (SOA - Service Oriented Architecture) necesar uniformizarii si inter-conectarii aplicatiilor disparate utilizate
P432	Înfiinţarea centrului de informare urbanistică
P433	Ghiseu unic si informatizare plati taxe.
P434	Sistem informatic de management administrativ integrat.(e-administratie, ERP APL, software, data center, PC-uri, arhivare, document management)
P435	Extindere, actualizare si integrare cu serviciile comunitare si alte institutii judetene si regionale.
P436	Platforma E- PCDN (Reţeaua de Dezvoltare a Carierei Porfesionale) Deva
P437	Sistem de informare şi comunicare facil pentru cetăţeni – panouri informative Deva
P438	Sistem de automatizare a activității Poliției Locale.

12. PROIECTE PRIORITARE. SURSE DE FINANȚARE

După stabilirea portofoliului de proiecte, a fost analizată prioritatea acestora, ținându-se cont de analiza SWOT realizată în prima parte a etapei de elaborare a strategiei. În funcție de acest aspect, precum și de corelațiile cu anvelopa bugetară a Municipiului Deva pe perioada de referință a Strategiei Integrate pentru Dezvoltare Urbană (2020 – 2023), au rezultat proiectele prioritare prezentate în tabelul de mai jos. În tabel este specificată valoarea proiectului, stadiul de pregătire al acestuia și sursa de finanțare.

Cod proiect	Denumire proiect	Valoarea totală eligibilă a proiectului (EURO)	Sursa de finanțare	Stadiu pregătire proiect
P347	Modernizarea sistemului de transport public local prin achizitionarea de vehicule ecologice, construire depou, precum si a infrastructurii aferente	20.000.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Elaborare temă de proiectare
P354	Amenajare zonă pietonală Centrul istoric.	3.000.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	În curs de elaborare PUZ și DALI
P358	Extinderea pistei pentru bicicliști și a traseelor pietonale de pe Calea Zarandului spre zona industrială și comercială a Municipiului Deva	5.100.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Idee
P359	Construirea traseului pentru bicicliști pe Bulevardul Decebal, B-dul 22 Decembrie și zona adiacentă	1.500.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Idee

P356	Reorganizarea spatiului urban din zona Posta Veche – Piata Victoriei – Parc I.C. Bratianu si transformarea lui in zona pietonala / semipietonala.	3.000.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Idee
P355	Amenajare zona pietonală Piața Cetății și zona adiacentă	5.000.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	În curs de elaborare PUZ
P348	Extindere traseu de transport public local spre Cartierul Grigorescu	1.000.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Idee
P357	Construire piste pentru bicliști și a traseelor pietonale pe DN 7 în Sântuhalm	2.000.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Idee
P78	Amenajare scuar pe Bulevardul 22 Decembrie	250.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.2	Idee
P79	Amenajare gradina urbana in zona Bejan	800.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.2	DALI existent necesită revizuire
P80	Amenajare grădină urbană în zona Zamfirescu	250.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.2	Idee
P61	Regenerarea fizică, economică și socială a comunității marginalizate Zona Streiului si crearea unui Centru de zi de integrare/reintegrare sociala	500.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.3	Idee

P62	Extinderea serviciilor publice de bază prin crearea unui Centru de zi de integrare/reintegrare socialala în Cartier Micro 15	1.000.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.3	Idee
P63	Extinderea serviciilor publice de bază prin crearea unui Centru de zi de integrare/reintegrare socialala în Cartier Grigorescu	1.000.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.3	Idee
P64	Regenerarea fizică, economică și socială a comunității marginalizate Zona Cămin Rempes	100.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.3	Idee
P203	Reabilitarea, modernizarea si echiparea infrastructurii educationale anteprescolare la Cresa Deva, Al.Viitorului, nr.5	400.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.4	Idee
P213	Construire grădiniță Zona Orizont	600.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.4	Idee
P207	Reabilitarea, modernizarea, extinderea si echiparea infrastructurii educationale prescolare la Gradinita cu program normal, nr.2, Deva, Al.Salcamilor	500.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.4	Idee
P204	Reabilitarea, modernizarea, extinderea si echiparea infrastructurii educationale prescolare la Gradinita cu program prelungit, nr.2, Deva, str. Scarisoara	500.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.4	Idee
P205	Reabilitare/reconversie si extindere cladire existenta din Deva Al.Viitorului, nr.9, in vederea	600.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.4	Idee

	modernizarii si echiparii infrastructurii educationale pentru educatia timpurie prescolara, existente			
P214	Reabilitarea și echiparea infrastructurii educaționale a Colegiului Tehnic Transilvania din Municipiul Deva	1.500.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.5	Idee
P215	Reabilitarea și echiparea infrastructurii educaționale a Liceului Tehnologic Grigore Moisil din Municipiul Deva	500.000,00	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.5	Idee

Sursele posibile de finanțare au fost identificate pentru întreg portofoliul de proiecte al SIDU, acestea fiind prezentate în tabelul următor.

Nr. crt.	**TITLUL PROIECTULUI**	**Sursă de finanțare**	**Corelarea cu alte documente strategice**
P1	Centru multifuncțional pentru susținerea afacerilor	Program Operational Regional, Axa prioritară 1 - Promovarea transferului tehnologic;	
P2	Structuri locale pentru sprijinirea afacerilor în comuna Archia - Incubator de afaceri	Program Operational Regional, Axa prioritară 1 - Promovarea transferului tehnologic;	
P3	Structuri locale pentru sprijinirea afacerilor în comuna Bârcea Mică - Incubator de afaceri	Program Operational Regional, Axa prioritară 1 - Promovarea transferului tehnologic;	
P4	Structuri locale pentru sprijinirea afacerilor în comuna Cristur - Incubator de afaceri	Program Operational Regional, Axa prioritară 1 - Promovarea transferului tehnologic;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P5	Structuri locale pentru sprijinirea afacerilor în comuna Sântuhalm - Incubator de afaceri	Program Operational Regional, Axa prioritară 1 - Promovarea transferului tehnologic;	
P6	Centru pentru organizarea de evenimente	Program Operational Regional, Axa prioritară 2 - Îmbunătăţirea competitivităţii întreprinderilor mici şi mijlocii;	
P7	Dezvoltare prin creativitate – centru de cercetare și inovare tehnologică	Program Operational Regional, Axa prioritară 1 - Promovarea transferului tehnologic;	
P8	Realizarea Parcului de Afaceri Deva.	Program Operational Regional, Axa prioritară 1 - Promovarea transferului tehnologic;	
P9	Realizarea periodică de sondaje de evaluare a tendințelor și nevoilor mediului de afaceri, în vederea identificării posibilităților oportune de sprijin ale administrației locale pentru crearea de condiții propice dezvoltării activităților economice.	Buget local;	
P10	Întreprindere virtuală - Incubator de afaceri - Centru de cercetare.	Program Operational Regional, Axa prioritară 2 - Îmbunătăţirea competitivităţii întreprinderilor mici şi mijlocii;	
P11	Elaborarea studiului „Strategii pentru competitivitate in zona administrativă Deva”.	Programul Operational Capacitate Administrativa	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P12	Realizarea de materiale și acțiuni promoționale la nivel local, portaluri de internet dedicate, cu scopul de atragere a investitorilor străini.	Programul Operational Regional, Axa prioritara 7 – Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabila a turismului;	
P13	Crearea unui centru de consultanță pentru sprijinul IMM-urilor.	Program Operational Regional, Axa prioritară 2 - Îmbunătăţirea competitivităţii întreprinderilor mici şi mijlocii;	
P14	Realizarea de studii și crearea unei baze de date necesare dezvoltării IMM-urilor.	Buget local;	
P15	Elaborarea unei strategii de marketing pentru micii întreprinzători.	Programul Operational Capacitate Administrativa	
P16	Implementarea unui centru de promovare, formare și consultanță în afaceri.	Program Operational Regional, Axa prioritară 2 - Îmbunătăţirea competitivităţii întreprinderilor mici şi mijlocii;	
P17	Organizarea și diversificarea târgurilor tematice cu atragerea expozanților din spațiul comunitar.	Programul Operational Regional, Axa prioritara 7 – Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabila a turismului;	
P18	Elaborarea unei strategii privind introducerea sistemelor de comerț electronic și a sistemelor pentru relații cu clienții (Customer Relationship Management).	Buget local;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P19	Implementarea strategiei privind introducerea sistemelor de comerț electronic și a sistemelor pentru relații cu clienții.	Buget local;	
P20	Managementul informațional în sprijinul firmelor mici și mijlocii - Promovarea la nivel local a tendințelor noi in economia de piață	Buget local;	
P21	Acordarea de sprijin, în colaborare cu toate instituțiile locale competente, în vederea implementării standardelor UE în domeniile managementului calității și al protecției mediului.	Programul Operational Capacitate Administrativa	
P22	Realizarea de studii privind facilitățile și sprijinul care pot fi acordate investitorilor în vederea dezvoltării pieței locale imobiliare.	Buget local;	
P23	Implementarea unui set de facilități oferite investitorilor – elaborarea unor scheme de stimulente pentru investitori în funcție de beneficiul pe care aceștia l-ar putea aduce bugetului local și de natura domeniului specific de activitate	Buget local;	
P24	Dezvoltarea unui centru virtual de e Business	Buget local;	
P25	Crearea unei baze de date imobiliare de interes public, folositoare posibililor investitori	Buget local;	
P26	Crearea unui centru de informare pentru investitori si elaborarea unui Ghid local	Programul Operational Capacitate Administrativa	
P27	Master plan privind potențialul turistic al localităților aparținătoare	Programul Operational Regional, Axa prioritara 7 – Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabila a turismului	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P28	Centru de colectare a produselor legumicole – comuna Sântuhalm	Buget local;	
P29	Realizarea unei piețe agroalimentare în localitățile aparținătoare.	Buget local;	
P30	Cresterea competitivității produselor agroalimentare autohtone pe piețele UE prin certificarea acestora la standarde ecologice conforme UE	Buget local;	
P31	Modernizarea spatiilor de depozitare ale Centrului Agro Deva prin implementarea noilor tehnologii de depozitare in atmosfera controlata a produselor agroalimentare	Buget local;	
P32	Studiu privind adulții din comunitățile rurale fără ocupație și care au abandonat școala și identificarea de măsuri în sprijinul acestora.	Program Operational Capital Uman, Axa Prioritară 4 - Incluziunea socială și combaterea sărăciei;	
P33	Implementarea programului pentru adulții din comunitățile rurale fără ocupație și care au abandonat școala.	Program Operational Capital Uman, Axa Prioritară 4 - Incluziunea socială și combaterea sărăciei;	
P34	Înființarea unui birou de orientare profesională și intermediere locuri de muncă la nivel municipal.	Buget local;	
P35	Pregătire, calificare si reconversie pentru activități de turism.	Program Operational Capital Uman, Axa Prioritară 3 – Locuri de munca pentru toti;	
P36	Servicii de calitate în formarea profesională a șomerilor, adaptate la noile cerințe ale pieței muncii	Program Operational Capital Uman, Axa Prioritară 4 - Incluziunea socială și combaterea sărăciei;	
P37	PRACTIC 2017 – Program de formare competențe antreprenoriale	Fonduri private	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P38	ARETEUS – Proiect de reabilitare a asistenței medicale în patologia cardiovasculară, prin creșterea adaptabilității și competitivității personalului din sectorul medical	Fonduri private	
P39	Sprijin pentru dezvoltarea învățământului profesional in vederea integrării pe piața muncii	Fonduri naționale	
P40	Dezvoltarea rețelei de telecomunicații metropolitane proprie municipalității	Buget local	
P41	Dezvoltarea hărții evenimentelor în Municipiul Deva (sesizări, defecțiuni etc.)	Buget local	
P42	Reabilitarea sistemului de termoficare în municipiul Deva, in vederea îndeplinirii standardelor de mediu privind emisiile de gaze si creșterea eficientei energetice a sistemului de furnizare a agentului termic	Program Operational Regional, Axa prioritară 3 – Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon;	
P43	Canalizare pluviala si modernizare Str. Bucovinei	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P44	Canalizare Str. Bucovinei	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P45	Alimentare cu apa si canalizare la intersecția străzii gării cu șoseaua Hunedoarei, Cristur	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
		infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P46	Lucrări de intervenție in vederea înlăturării efectelor produse de alunecarea terenului la blocul 47 -Aleea Teilor	Buget local	
P47	Alimentare cu apa si canalizare incinta I Dealul Cetății	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P48	Extinderea si reabilitarea infrastructurii de apa si apa uzata in județul Hunedoara	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P49	Dezvoltare si modernizare apa/canal în sate aparținătoare.	Programul National de Dezvoltare Rurala;	
P50	Alimentare cu apa și canalizare în localitatea Barcea Mica	Programul National de Dezvoltare Rurala;	
P51	Regularizarea albiei pârâului adiacent Str. Primăverii	Programul National de Dezvoltare Rurala;	
P52	Amenajări rigole pentru ape pluviale in satul Archia	Programul National de Dezvoltare Rurala;	
P53	Îmbunătățirea infrastructurii fizice și a serviciilor de bază în localitățile aparținătoare, prin dezvoltarea și reabilitarea sistemului de canalizare, modernizare drumuri, modernizare străzi, extindere sistem de alimentare cu apă	Programul National de Dezvoltare Rurala;	
P54	Alimentare cu apa si canalizare pe prelungirea străzii Aurel Vlaicu	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
		infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P55	Canalizare Str. Digului - Deva	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P56	Alimentare cu apa si canalizare pe Aleea Cascadei	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P57	Alimentare cu apa si canalizare pe strada Granitului, Deva	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P58	Alimentare cu apa si canalizare Str. Roci	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P59	Alimentarea cu apa si canalizare pe prelungirea străzii Aurel Vlaicu	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P60	Canalizare Str. Digului - Deva	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
		infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P61	Regenerarea fizică, economică și socială a comunității marginalizate Zona Streiului și crearea unui Centru de zi de integrare/reintegrare socială	Programul Operational Regional, Axa prioritara 4 – Dezvoltare urbana durabila;	
P62	Extinderea serviciilor publice de bază prin crearea unui Centru de zi de integrare/reintegrare socială în Cartier Micro 15	Programul Operational Regional, Axa prioritara 4 – Dezvoltare urbana durabila;	
P63	Extinderea serviciilor publice de bază prin crearea unui Centru de zi de integrare/reintegrare socială în Cartier Grigorescu	Programul Operational Regional, Axa prioritara 4 – Dezvoltare urbana durabila;	
P64	Regenerarea fizică, economică și socială a comunității marginalizate Zona Cămin Rempes	Programul Operational Regional, Axa prioritara 4 – Dezvoltare urbana durabila;	
P65	Sistem integrat de monitorizare si informare privind calitatea factorilor de mediu. (Panouri de informare aer, apă, poluanți.)	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa prioritara 3 – Dezvoltarea infrastructurii de mediu in conditii de management eficient al resurselor;	
P66	Amenajare izvor zona Bejan	Programul National de Dezvoltare Rurala;	
P67	Regularizare curs Valea Bejan	Programul National de Dezvoltare Rurala;	
P68	Realizarea de perdele forestiere de protejare a localităților aparținătoare contra fenomenelor meteorologice periculoase (vânt, furtuni) și pentru ameliorarea factorilor de mediu.	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa Prioritară 5 - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea şi gestionarea riscurilor	
P69	Îmbunătățirea calității mediului prin împădurirea terenurilor agricole degradate din localitățile aparținătoare.	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa Prioritară 4 - Protecţia mediului prin măsuri de conservare a biodiversităţii,	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
		monitorizarea calităţii aerului şi decontaminare a siturilor poluate istoric;	
P70	Îmbunătățirea calității factorilor de mediu și a calității vieții prin creșterea suprafețelor spațiilor verzi și realizarea/completarea/recondiționarea de alei pietonale, piste de biciclete, a dotărilor de mobilier urban și a locurilor de joacă.	Programul Operational Regional, Axa prioritara 4 – Dezvoltare urbana durabila;	
P71	Realizarea unui sistem integrat de protecție, conservare și valorificare a biodiversității parcului natural Pădurea Bejan.	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa Prioritară 4 - Protecţia mediului prin măsuri de conservare a biodiversităţii, monitorizarea calităţii aerului şi decontaminare a siturilor poluate istoric;	
P72	Realizarea protecției, conservării și valorificării biodiversității prin realizarea de reîmpăduriri ale zonelor defrișate în mod necontrolat din cadrul localităților aparținătoare ale municipiului Deva	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa Prioritară 4 - Protecţia mediului prin măsuri de conservare a biodiversităţii, monitorizarea calităţii aerului şi decontaminare a siturilor poluate istoric;	
P73	Realizarea unui sistem integrat de educație, informare și conștientizare publica privind protecția și întreținerea obiectivelor și ariilor protejate ale municipiului Deva.	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa Prioritară 4 - Protecţia mediului prin măsuri de conservare a biodiversităţii, monitorizarea calităţii aerului şi decontaminare a siturilor poluate istoric;	
P74	Extindere/modernizare sistem de colectare selectiva.	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa Prioritară 3 - Dezvoltarea	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
		infrastructurii de mediu în condiţii de management eficient al resurselor;	
P75	Asociația de dezvoltare intercomunitara - Sistem integrat de gestionare a deșeurilor	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa Prioritară 3 - Dezvoltarea infrastructurii de mediu în condiţii de management eficient al resurselor;	
P76	Program de susținere a voluntariatului pentru acțiuni de protejare a mediului	Buget local;	
P77	Amenajare platforme subterane pentru colectare deșeuri	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa Prioritară 3 - Dezvoltarea infrastructurii de mediu în condiţii de management eficient al resurselor;	
P78	Amenajare scuar pe Bd. 22 Decembrie	Programul Operational Regional, Axa prioritara 4 – Dezvoltare urbana durabila;	
P79	Amenajare grădină urbană în zona Bejan	Programul Operational Regional, Axa prioritara 4 – Dezvoltare urbana durabila;	
P80	Amenajare grădină urbană în zona Zamfirescu	Programul Operational Regional, Axa prioritara 4 – Dezvoltare urbana durabila;	
P81	Sistem integrat de monitorizare si management a utilităților publice și reducerea consumurilor energetice	Programul Operațional Infrastructură Mare, Axa Prioritară 6 - Promovarea energiei curate şi eficienţei energetice în vederea susținerii unei economii cu emisii scăzute de carbon;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P82	Creșterea eficienței energetice a sistemului de iluminat public din municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P83	Realizarea iluminatului public în unele parcuri sau a iluminatului arhitectural prin soluții eficiente energetic ,control automat asupra timpului de funcționare și alimentarea din surse regenerabile -panouri fotovoltaice	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P84	Net City	Buget local	
P85	Creșterea eficienței energetice a clădirilor în care funcționează Colegiul Național Decebal din str. Oituz nr. 8, Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P86	Creșterea eficienței energetice a clădirilor în care funcționează Liceul de Arte „Sigismund Toduță” din str. Ciprian Porumbescu nr. 1, Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P87	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe B - B-dul Decebal din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P88	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe A - B-dul 1 Decembrie din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P89	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 7 - Aleea Plopilor din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P90	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe P3 - Aleea Moților din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P91	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 13A - Strada Mihai Eminescu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P92	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe M1 - Aleea Crizantemelor din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P93	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe M2 - Aleea Crizantemelor din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P94	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe P5 - Strada Titu Maiorescu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P95	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe C - B-dul Iuliu Maniu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P96	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe D - B-dul Iuliu Maniu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P97	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 8 - Aleea Moților din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P98	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 21 - Aleea Jupiter din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P99	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 34 - B-dul Nicolae Bălcescu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P100	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe FRE - Strada George Enescu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P101	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 66 - Aleea Streiului din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P102	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 3 – B-dul 1 Decembrie din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P103	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 8 - B-dul Decebal din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P104	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe B B-dul 1 Decembrie din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P105	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 25 - Str. Ion Creangă din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P106	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 26 - Str. Ion Creangă din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P107	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe M - B-dul Decebal din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P108	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 79 - Str. Bejan din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P109	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 22 - B-dul Decebal din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P110	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 23 - B-dul Decebal din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P111	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 21 - Str. Mareșal Averescu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P112	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe N - B-dul Decebal din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P113	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 61 - Aleea Streiului din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P114	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe P10 - B-dul Dacia din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P115	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 60 - Aleea Streiului din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P116	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 15 - B-dul Decebal din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P117	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 16 - B-dul Decebal din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P118	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 12 - Strada M. Eminescu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P119	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 14 - Strada Împăratul Traian din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P120	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 9B - Aleea Transilvaniei din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P121	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 80/1 - Strada Mărăști din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P122	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 88 - Strada Horea din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P123	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 76 - Strada Bejan din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P124	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe Z2 - Strada Mihai Eminescu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P125	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 56B - Strada Mihai Eminescu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P126	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe E11 - Aleea Crinilor din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P127	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 27 - Aleea Panseluțelor din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P128	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 45 - Aleea Crișului din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P129	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe A - B-dul Nicolae Bălcescu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P130	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe D - Strada Titu Maiorescu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P131	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 1A - Strada Mărăști din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P132	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 67 - Strada Bejan din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P133	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 30 str. Minerului din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P134	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe K- B-dul Decebal din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P135	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 19B - str. M. Eminescu din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P136	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 16 - str. Horea din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P137	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 5 - B-dul 1 Decembrie din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P138	Creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale din cartierul Micro 15 (10 blocuri care se pot înscrie în programul de reabilitare clădiri rezidențiale)	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P139	Creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale din cartierul Dacia (7 blocuri care se pot înscrie în programul de reabilitare clădiri rezidențiale)	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P140	Creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale din cartierul Gojdu - Mărăști - Dorobanți - Bălcescu (9 blocuri care se pot înscrie în programul de reabilitare clădiri rezidențiale)	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P141	Creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale din cartierul Progresu și zona Centrală (7 blocuri care se pot înscrie în programul de reabilitare clădiri rezidențiale)	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P142	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 51 - Aleea Crișului din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P143	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 25 - Strada Minerului din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P144	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 2 - Strada Griviței din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P145	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 29 - Aleea Teilor din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P146	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 6 - Aleea Romanilor din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P147	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 69 - Aleea Streiului din Municipiul Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P148	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 4A - B-dul 1 Decembrie	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P149	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe C - B-dul 1 Decembrie	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P150	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe F - B-dul 1 Decembrie	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P151	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe L5 - Str. Titu Maiorescu	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P152	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe A - B-dul Iuliu Maniu	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P153	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 20, Aleea Romanilor	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P154	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 4, Aleea Romanilor	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P155	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 1A+1B, B-dul Iuliu Maniu	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P156	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe F, B-dul 22 Decembrie	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P157	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 26, str. Minerului	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P158	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe 39, str. Minerului	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P159	Creșterea eficienței energetice a blocului de locuințe E, str. Titu Maiorescu	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P160	Realizarea parcului de producție energie fotovoltaică.	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P161	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă (PAED)	Buget local	
P162	Completarea sistemelor clasice de încălzire cu sisteme care utilizează energie solară, energie geotermală sau alte sisteme	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P163	Îmbunătăţirea calităţii vieţii şi sporirea măsurilor de protecţie a mediului înconjurător prin utilizarea de surse de energie regenerabile	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P164	Reducerea consumului de energie prin introducerea de sisteme de încălzire care utilizează energie alternativă	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P165	Reabilitarea sistemului de iluminat public în localităţile aparţinătoare.	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P166	Reabilitare Corp A prin schimbarea instalației interioare la Colegiul National Ion Mincu	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P167	Reabilitare corp B prin montare termosistem, schimbare tâmplării exterioare si schimbarea instalațiilor electrice interioare la Colegiul Ion Mincu	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P168	Reabilitare școala prin montarea termosistem, schimbare tamplarii exterioare si schimbarea instalatiilor electrice la Scoala Andrei Muresanu apartinatoare Colegiului Tehnic Energetic „Dragomir Hurmuzescu”	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P169	Creșterea eficienței energetice și modenizarea Centrului Cultural Drăgan Muntean	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P170	Reabilitarea și creșterea eficientei energetice a clădirilor Primăriei Municipiului Deva	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P171	Reabilitarea și creșterea eficientei energetice a infrastructurii educaționale a Colegiului Tehnic Energetic „Dragomir Hurmuzescu”, locația din Strada Scărișoara nr. 4 (școala generală)	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P172	Reabilitarea și creșterea eficientei energetice a infrastructurii educaționale a Colegiului Tehnic Energetic „Dragomir Hurmuzescu”, locația din Strada Bejan nr. 8 (școala generală)	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P173	Creşterea eficienţei energetice a clădirilor Școlii gimnaziale Andrei Şaguna	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P174	Cresterea nivelului si gradului de informare si pregatire, a culturii manageriale si organizationale (dezvoltarea capitalului uman), in domeniul managementului energetic si utilizarii surselor regenerabile	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P175	Promovarea masurilor de sporire a capacitatii de absorbtie a emisiilor de CO2 prin rezervoare naturale prin cresterea suprafetelor de spatii verzi in zona urbana	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P176	Imbunatatirea sistemului de monitorizare a consumului de energie la nivelul consumatorului public	Programul Operațional Regional Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon	Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă
P177	Cresterea gradului de informare si constientizare al consumatorilor finali asupra necesitatii de aplicare a masurilor de imbunatatire a eficientei energetice și încurajarea implicării voluntarilor în acest gen de acțiuni	Buget local	
P178	Desfasurarea activitatilor de informare si implicare a cetatenilor in implementarea PAED si in atingerea obiectivului general și încurajarea implicării voluntarilor în acest gen de acțiuni	Buget local	
P179	Utilizarea unui Centru de date extern pentru a asigura recuperarea informațiilor in caz de dezastru	Programul Operational Infrastructura Mare, Axa Prioritară 5 - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea şi gestionarea riscurilor;	
P180	Asigurarea unei baze tehnice modernizate şi a capabilităţilor necesare pentru intervenţia oportună în situaţii de urgenţă.	Programul Operational Infrastructura Mare, Axa Prioritară 5 - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea şi gestionarea riscurilor;	
P181	Extindere sistem de supraveghere video urbana.	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P182	Centru municipal integrat de management al situațiilor de urgenta.	Programul Operational Infrastructura Mare, Axa Prioritară 5 - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea şi gestionarea riscurilor	
P183	Realizarea şi echiparea celulelor locale de intervenţie în situaţii de urgenţă în localităţile aparţinătoare ale municipiului Deva.	Programul Operational Infrastructura Mare, Axa Prioritară 5 - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea şi gestionarea riscurilor	
P184	Implementarea de sisteme de acces și monitorizare în instituțiile de învățământ din Municipiului Deva	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P185	Modernizare pista de atletism si pista de sarituri la Colegiul National Sportiv Cetate - Deva	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P186	Modernizarea bazei sportive de la Colegiul Ion Mincu Deva - teren de handbal	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P187	Amenajare terenuri de sport in incinta Scolii Gimnaziale Andrei Saguna	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P188	Amenajare teren de minifotbal Colegiul National Sportiv Cetate - Deva	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P189	Amenajare teren sport la Liceul de arte Sigismund Toduta - locatia A- Str. Ciprian Porumbescu, nr. 1	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P190	Modernizare teren de sport Scoala Andrei Muresanu	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P191	Amenajare teren sport in incinta Colegiului Tehnic Transilvania Deva	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P192	Amenajare teren sport la Liceul de arte Sigismund Toduta - locatia B- Str. Avram Iancu	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P193	Modernizare teren sport la Liceul teoretic Grigore Moisil	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P194	Modernizare teren sport Colegiul Tehnic Transilvania, Scoala Generala Eminescu – Petofi	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P195	Modernizare teren sport la Colegiul Național Pedagogic Regina Maria	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P196	Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea şi echiparea infrastructurii educaţionale a instituţiilor de învăţământ	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P197	Îmbunătăţirea procesului educaţional prin asigurarea şi modernizarea bazei tehnico – materiale a instituţiilor de învăţământ din municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P198	Management integrat cu acces la sistemele de monitorizare şi supraveghere video ale şcolilor din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P199	Implementarea programului de îmbunătăţire a calităţii învăţământului obligatoriu şi asigurarea accesului la educaţie pentru toţi copiii din mediul rural.	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 10 - Îmbunătățirea infrastructurii educaționale;	
P200	Îmbunătăţirea condiţiilor în şcoli, creşterea accesului la educaţie timpurie prin refacerea infrastructurii educaţionale – construirea de grădiniţe în localităţile aparţinătoare	Programul Operational Capital Uman, Axa Prioritară 6 - Educație și competențe;	
P201	Reabilitare instituții de învățământ.	Programul Operational Capital Uman, Axa Prioritară 6 - Educație și competențe;	
P202	Reabilitarea, modernizarea clădirilor şi echiparea infrastructurii educaţionale a Şcolii Gimnaziale Andrei Saguna	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	
P203	Reabilitarea, modernizarea și echiparea infrastructurii educaționale antepreșcolare la Creșa Deva, Aleea Viitorului nr.5	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P204	Reabilitarea, modernizarea, extinderea si echiparea infrastructurii educationale prescolare la Gradinita cu program prelungit, nr.2, Deva, str. Scarisoara	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	
P205	Reabilitare/reconversie si extindere cladire existenta din Deva Al.Viitorului, nr.9, in vederea modernizarii si echiparii infrastructurii educationale pentru educatia timpurie prescolara, existente	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	
P206	Reabilitarea, modernizarea clădirilor si echiparea infrastructurii educaționale a Colegiului National Pedagogic "Regina Maria" (școala generala)	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	
P207	Reabilitarea, modernizarea, extinderea si echiparea infrastructurii educationale prescolare la Gradinita cu program normal, nr.2, Deva, Al.Salcamilor	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	
P208	Construcția și echiparea infrastructurii educaționale antepreșcolare și preșcolare în cadrul Colegiului Național Pedagogic „Regina Maria”	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	
P209	Reabilitarea, modernizarea clădirilor și echiparea infrastructurii educaționale a Liceului de Arte Sigismund Toduță (școala generală) locația str. Avram Iancu nr.21	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	
P210	Reabilitarea, modernizarea clădirilor și echiparea infrastructurii educaționale a Colegiului Tehnic Energetic „Dragomir Hurmuzescu” – locația din str. Scărișoara nr. 4 (școala generală)	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	
P211	Reabilitarea, modernizarea clădirilor și echiparea infrastructurii educaționale a Colegiului Tehnic Energetic „Dragomir Hurmuzescu” – locația din str. Bejan nr. 8 (școala generală)	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P212	Reabilitarea, modernizarea clădirilor și echiparea infrastructurii educaționale a Liceului de Arte Sigismund Toduță, locația str. Ciprian Porumbescu – finalizare lucrări	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	
P213	Construire grădiniță Zona Orizont	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	
P214	Reabilitarea și echiparea infrastructurii educaționale a Colegiului Tehnic Transilvania din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	
P215	Reabilitarea și echiparea infrastructurii educaționale a Liceului Tehnologic Grigore Moisil din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa Prioritară 4 - Dezvoltare urbană durabilă;	
P216	Constructii blocuri ANL.	Buget local;	
P217	Reabilitare centru administrativ.	Buget local;	
P218	Strategie de dezvoltare pentru zonele defavorizate Gojdu/Micro/ Nicolae Grigorescu in vederea integrarii in zona urbana dezvoltata	Buget local;	
P219	Infiintarea de intreprinderi sociale (protejate).	Buget local;	
P220	Reabilitare si extindere cantina sociala.	Programul Operational Regional, Axa prioritară 8 - Dezvoltarea infrastructurii sanitare şi sociale;	
P221	Centru de consiliere si sprijin pt insertia sociala si reconversia prof. a persoanelor aflate in dificultate.	Programul Operațional Capital Uman, Axa Prioritară 5 - Dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC);	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P222	Prevenirea parasirii timpurii a scolii.	Programul Operațional Capital Uman, Axa Prioritară 4 - Incluziunea socială și combaterea sărăciei;	
P223	Pregatire profesionala pentru persoane defavorizate.	Programul Operațional Capital Uman, Axa Prioritară 4 - Incluziunea socială și combaterea sărăciei;	
P224	Implementarea de soluţii inovative pentru economia socială - o şansă pentru persoanele cu dizabilităţi intelectuale	Programul Operațional Capital Uman, Axa Prioritară 6 - Educație și competențe	
P225	Înfiinţarea şi dotarea unui centru de tip after-school	Programul Operational Regional, Axa prioritară 8 - Dezvoltarea infrastructurii sanitare şi sociale;	
P226	Realizarea de Centre de sprijin al copiilor şi familiei în vederea evitării abandonului şcolar	Programul Operațional Capital Uman, Axa Prioritară 4 - Incluziunea socială și combaterea sărăciei;	
P227	Crearea de spatii de zi, monitorizate, pentru bătrânii aflați în situații de risc.	Programul Operational Regional, Axa prioritară 8 - Dezvoltarea infrastructurii sanitare şi sociale;	
P228	Implementarea soluţiilor de promovare a unei societăţi inclusive care să faciliteze accesul şi integrarea pe piaţa muncii a femeilor de etnie romă	Programul Operațional Capital Uman, Axa Prioritară 4 - Incluziunea socială și combaterea sărăciei;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P229	Realizarea centrului social de urgenţă.	Programul Operational Regional, Axa prioritară 8 - Dezvoltarea infrastructurii sanitare şi sociale;	
P230	Reabilitarea Cantinei de Ajutor Social.	Programul Operational Regional, Axa prioritară 8 - Dezvoltarea infrastructurii sanitare şi sociale;	
P231	Centru de zi pentru îngrijirea copiilor în municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară 8 - Dezvoltarea infrastructurii sanitare şi sociale;	
P232	Reabilitarea Căminului pentru Persoane Vârstnice	Programul Operational Regional, Axa prioritară 8 - Dezvoltarea infrastructurii sanitare şi sociale;	
P233	Realizarea Centrului balnear Deva	Buget local	
P234	Locuințe sociale modulare - 72 unitati locative Str. Nicolae Grigorescu, municipiul Deva	Buget local	
P235	Centru integrat de intervenţie medico-socială	Programul Operational Regional, Axa prioritară 8 - Dezvoltarea infrastructurii sanitare şi sociale;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P236	Call-Center pentru vârstnici	Programul Operational Regional, Axa prioritară 8 - Dezvoltarea infrastructurii sanitare şi sociale;	
P237	Reabilitarea si dotarea unui centru de zi si a unei unitati de ingrijire la domiciliu pentru persoane varstnice	Programul Operational Regional, Axa prioritară 8 - Dezvoltarea infrastructurii sanitare şi sociale;	
P238	O șansă la viață demnă pentru vârstnicii din județul Hunedoara	Programul Operational Regional, Axa prioritară 8 - Dezvoltarea infrastructurii sanitare şi sociale;	
P239	Prin ochii seniorilor	Programul Operational Regional, Axa prioritară 8 - Dezvoltarea infrastructurii sanitare şi sociale	
P240	CRED – Cunoaștere, respect, emoție, dăruire – Reducerea și prevenirea abandonului școlar	Programul Operațional Capital Uman, Axa Prioritară 6 - Educație și competențe;	
P241	Implementarea unei infrastructuri de acces public la Internet (tip Free Internet Acces - Free HotSpot) în spatii publice	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P242	Aplicatii si solutii de acces la dictionare si biblioteci legislative online	Buget local;	
P243	Sistem informatic geografic complex (de tip GIS)	Buget local;	
P244	Crearea de reţele wireless (hot spot-uri) în zonele centrale ale tuturor localităţilor aparţinătoare.	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P245	Realizarea unui Centru de practicare a sporturilor	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P246	Reamenajare Piata Agroalimentara Cioclovina - Micro 15	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P247	Reamenajare Piata Agroalimentara B-dul M. Kogalniceanu - Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P248	Reabilitare loc joaca pe Str. Imparatul Traian	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P249	Reabilitare loc joaca pe Aleea Neptun din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P250	Reabilitare loc joaca pe Aleea Neptun (vanatorul si pescarul)	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P251	Reabilitare loc joaca pe Aleea Muncii (ITM) din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P252	Reabilitare loc joaca pe Aleea Pacii (langa Scoala Andrei Saguna	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P253	Reabilitare loc joaca pe Calea Zarandului, intersectie cu Str. Marasti din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P254	Reabilitare loc joaca pe Str. Saturn din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P255	Reabilitare loc joaca pe Str. Minerului (Uzo Balcan) din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P256	Reabilitare loc joaca pe Str. Mihai Eminescu (Maxxa) din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P257	Reabilitare loc joaca pe Aleea Patriei din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P258	Reabilitare loc joaca pe Str. Archia Bl. 9 din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P259	Reabilitare loc joaca pe Str. Scarisoara din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P260	Reabilitare loc joaca pe Aleea Constructorilor din Municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P261	Amenajare loc de joaca in cartier Viile Noi - Str. Mercur	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P262	Amenajare loc de joaca in satul Santuhalm	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P263	Imbunătăţirea calităţii vieţii în localităţile aparţinătoare prin amenajarea personalizată a centrului civic şi a unui spaţiu verde cu funcţiuni complementare.	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P264	Zona de agrement Parcul Bejan.	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P265	Extindere Aqualand - Bazin Olimpic.	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P266	Muzeul Olimpic – gimnastica.	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
		și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P267	Reabilitare si Modernizare Sala Sporturilor.	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P268	Construire Sală Polivalentă	Programul Operational Regional, Axa prioritară Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile;	
P269	Complex pentru activitati extracuriculare pentru gradinite si scoli.	Buget local;	
P270	Extindere spatii verzi, parcuri si zone de agrement.	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P271	Înființare si reabilitare de parcuri si/cu locuri de joaca.	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P272	Crearea şi dezvoltarea bazei materiale necesare pentru consolidarea vieţii culturale a locuitorilor municipiului Deva prin organizarea periodică de spectacole, concerte, piese de teatru, expoziţii, happenning-uri.	Buget local;	
P273	Amenajarea şi dotarea de parcuri şi centre de joacă şi recreere pentru copiii din localităţile aparţinătoare.	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
		și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P274	Construcţie bazine de înot şi terenuri de sport multifuncţionale în localităţile aparţinătoare (prin Programul de dezvoltare al infrastructurii şi a unor baze sportive în mediul rural OG.7/2006).	Programul național de dezvoltare locală;	
P275	Refuncţionalizare terenuri de sport şi construcţie vestiare în localităţile aparţinătoare ale municipiului Deva (prin Programul de dezvoltare al infrastructurii şi a unor baze sportive în mediul rural OG.7/2006).	Programul național de dezvoltare locală;	
P276	Amenajare teren sport Colegiul National Pedagogic Regina Maria - fost Colegiul National Sabin Dragoi	Programul Operational Regional, Axa prioritară 9 - Sprijinirea regenerării economice și sociale a comunităților defavorizate din mediul urban	
P277	Amenajare teren de sport Colegiul National Decebal	Programul Operational Regional, Axa prioritară 9 - Sprijinirea regenerării economice și sociale a comunităților defavorizate din mediul urban	
P278	Amenajare teren sport Colegiul National Sportiv - Cetate	Programul Operational Regional, Axa prioritară 9 - Sprijinirea regenerării economice și sociale a comunităților defavorizate din mediul urban	
P279	Amenajare tren sport la Scoala Generala Cristur	Programul Operational Regional, Axa prioritară 9 - Sprijinirea regenerării economice și sociale a comunităților defavorizate din mediul urban	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P280	Amenajare teren sport la Scoala Generala Andrei Saguna	Programul Operational Regional, Axa prioritară 9 - Sprijinirea regenerării economice și sociale a comunităților defavorizate din mediul urban	
P281	Amenajare teren sport Colegiul Tehnic Transilvania	Programul Operational Regional, Axa prioritară 9 - Sprijinirea regenerării economice și sociale a comunităților defavorizate din mediul urban	
P282	Reabilitarea şi refuncţionarea spaţiului public urban B-dul Dacia şi zona adiacentă	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P283	Amenajare loc de joaca pe Aleea Armatei	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P284	Reabilitare loc de joaca pe Aleea Romanilor Bl. 22	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P285	Reabilitare loc de joaca pe B-dul Iuliu Maniu in spatele Bl. B si C	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P286	Reabilitare loc de joaca pe strada Cioclovina	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P287	Reabilitare loc de joaca pe Str. Scarisoara langa Gradinita nr. 2	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P288	Amenajare teren skateparc Zona Kaufland	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P289	Amenajare zona recreere pensionari pe B-dul M. Kogalniceanu	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P290	Amenajare zona recreere pensionari pe B-dul Al. Pacii	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P291	Amenajare terenuri de sport cu gazon sintetic si imprejmuire zona Bejan - municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P292	Amenajare teren de sport cu gazon sintetic si imprejmuire Aleea Panselutelor - municipiul Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P293	Pod acces intre incinta III si II Cetate Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P294	Amenajare loc de joaca pe Str. B. Lăutaru	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P295	Amenajare loc de joaca pe Str. D. Zamfirescu	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P296	Reabilitare teren de sport vânătorul și pescarul	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	
P297	Dezvoltare durabila integrata a Municipiului Deva prin reabilitarea spatiului public urban B- dul Decebal de la intersectia cu B-dul Iuliu Maniu pana la Piata Arras si B-dul 22 Decembrie de la Piata Victoriei si pana la Piata Arras (inclusiv sensul giratoriu)	Programul Operational Regional, Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P298	Regenerarea urbana a axului central de acces in Municipiul Deva, B-dul 22 Decembrie de la accesul din DN7 si pana la intersectia cu Str. Ciprian Porumbescu	Programul Operational Regional, Axa prioritară 6 - Îmbunătățirea infrastructurii rutiere de importanță regională;	
P299	Reabilitarea și modernizarea rețelei rutiere urbane pe următoarele artere de circulație: - Zona Vulcan: Str. Granitului; Al. Cascadei; Str. Roci; Str. Cozia; Drum de legătură str. Vulcan – str. Coziei - Zona Archia: Str. Principală sat Archia - Zona Sântuhalm: Str. Eternității; Str. Fermierilor; Str. Armindenului - Zona Bîrcea Mică: Modernizare strada Câmpului - Zona Orizont-Zăvoi: Str. Lotusului; Str. Nordului; Str. Hortensiei; Str. Zenitului; Str. Viorelelor; Amenajare trotuare pe str. Zăvoi - Alte zone: - Str. Petre Ispirescu (str. Sadoveanu in 22 Decembrie – lângă Direcția Sanitar Veterinară); - Prelungire str. Brândușei - Sens giratoriu – Eminescu-Minerului - Modernizare prelungire str. Petru Rareș - Modernizare str. Petre Ispirescu	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P300	Amenajare scari Str. Parangului	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P301	Modernizare drum acces Capela - Cimitir Catolic din satul Cristur	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P302	Amenajare rigola la Bl. 82, Aleea Streiului	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P303	Modernizarea strada Alunului	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P304	Reabilitarea și modernizarea unor artere de circulație adiacente pentru legătura cu DJ687.	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P305	Construirea a trei pasaje peste calea ferată (proiect realizat de SNCFR), respectiv 2 pasaje pietonale și unul auto.	Buget SNCFR	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P306	Construirea unui pod în continuarea străzii Balata, pentru asigurarea legăturii cu Cartierul Grigorescu. Podul va asigura infrastructură pentru traficul auto, cu bicicleta, pietonal.	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P307	Modernizarea DJ687: Sântuhalm – Hunedoara – Călan km 13+150 – 22 + 281	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P308	Culoar trafic Mureș Nord	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P309	Reabilitarea infrastructurii rutiere pe coridoarele deservite de transportul public	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P310	Crearea/reabilitarea infrastructurii rutiere pentru zonele de dezvoltare prevăzute în PUG.	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P311	Realizarea unei legături la Autostrada A1, conform variantelor prezentate în PUG	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P312	Reabilitarea infrastructurii rutiere pe Calea Zarandului, ca rută principală pentru transportul de marfă	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P313	Amenajarea de locuri parcare/ încărcare/ descărcare/ depozitare marfă în zona portului.	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P314	Amenajarea de locuri parcare/ încărcare/ descărcare/ depozitare marfă transport pe calea ferată.	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P315	Organizarea circulației și amenajare sens giratoriu în intersecția Str. Mihai Eminescu – Str. Minerului	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P316	Amenajare pasaj pietonal peste DN la Valea Cernei	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P317	Consolidarea semnalizării rutiere statice orizontale și verticale	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P318	Studiu privind identificarea posibilelor arii exclusiv pietonale în Municipiul Deva	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P319	Realizare parcări în zonele rezidențiale.	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P320	Reamenajare parcare din Zona Trident bloc 2	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P321	Reamenajare parcare pe Aleea Cioclovina adiacenta blocului 13A	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P322	Reamenajare parcare pe Aleea Neptun adiacenta blocului nr. 37	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P323	Amenajarea parcare Bl. C, cartier Progresul	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P324	Amenajare parcare Aleea Pacii	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P325	Amenajare parcare Str. Cernei	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P326	Amenajare parcare Str. Salcamilor	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P327	Amenajare parcare Str. Gh. Doja, zona Bl. P3 - 80/2	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P328	Amenajare parcare pe terenul din P-ta Unirii nr. 8	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	
P329	Realizare parcare centrală zona Spitalului Județean de Urgență.	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P330	Realizare parcare în zona Casei de Cultură.	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P331	Realizare parcare pe Bd. Decebal, zona străzii George Coșbuc.	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P332	Realizare parcări moderne în zonele dintre blocuri, inclusiv în varianta Smart Parking	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P333	Amenajare parcare adiacentă aerodromului, în colaborare cu UAT Simeria.	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P334	Revitalizarea și reprofilarea aerodromului, în colaborare cu UAT Simeria.	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P335	Plan de organizare a circulației	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P336	Extinderea sistemului de management al traficului	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P337	Sisteme de limitare a accesului traficului auto în zonele pietonale	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P338	Implementarea unui sistem de management al parcărilor cu plată	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P339	Implementarea unui sistem de impunere a vitezei legale de circulație	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P340	Integrarea în sistemul de semaforizare a semnalizării specifice pentru bicicliști, pe coridoarele pe care sunt prevăzute piste de biciclete	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P341	Implementarea unui sistem de detecție automate a trecerii pe roșu	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P342	Implementarea unui sistem de recunoaștere a numerelor de înmatriculare la intrările în municipiu	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P343	Înființare comisie tehnică pentru problemele legate de sistematizarea dinamică și statică a circulației în Municipiul Deva	Buget local	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P344	Crearea structurii de gestionare a serviciilor de taxare a parcărilor cu plată	Buget local	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P345	Studii pentru dezvoltarea extinsă a zonei de acoperire a transportului public urban și creșterea nivelului de accesibilitate al populației la acest mod de transport	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P346	Studiu privind oportunitatea asigurării unor linii de transport public care să asigure legătura pe arterele de circulație adiacente pentru legătura cu DJ687.	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P347	Modernizarea sistemului de transport public local prin achizitionarea de vehicule ecologice, construire depou, precum si a infrastructurii aferente.	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P348	Extindere traseu de transport public local spre Cartierul Grigorescu	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P349	Implementarea unor linii de transport public electric în zona preurbană și de conexiune cu Municipiul Simeria și Hunedoara (Studiu de oportunitate și achiziția vehiculelor electrice necesare pentru asigurarea serviciului)	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P350	Studiu de oportunitate privind asigurarea legăturii cu aerodromul printr-o linie de transport public	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P351	Implementarea unui sistem de management al transportului public (monitorizare, gestionare, mentenanță)	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P352	Reorganizarea/înființarea structurii de gestionare a serviciilor de transport public	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P353	Extinderea spațiului pietonal în zona urbană	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P354	Amenajare zonă pietonală Centrul istoric.	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P355	Amenajare zona pietonală Piața Cetății și zona adiacentă	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P356	Reorganizarea spatiului urban din zona Posta Veche – Piata Victoriei – Parc I.C. Bratianu si transformarea lui in zona pietonala / semipietonala	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P357	Construire piste pentru bicliști și a traseelor pietonale pe DN 7 în Sântuhalm	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P358	Extinderea pistei pentru bicicliști și a traseelor pietonale de pe Calea Zarandului spre zona industrială și comercială a Municipiului Deva	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P359	Construirea traseului pentru bicicliști pe Bulevardul Decebal, Bd. 22 Decembrie și în zona adiacenta	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P360	Amenajarea piste de biciclete pe traseul Deva-Macon-Cristur	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P361	Creare piste biciclete pentru asigurarea legăturii cu DHS și aerodrom	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P362	Creare/reabilitare/extindere piste biciclete – realizare legătură cu Simeria și Hunedoara	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P363	Sistem alternativ de transport public nepoluant pentru cetățeni și turiști in Municipiul Deva (studiu privind zona de implementare și realizarea de piste de biciclete pe traseele stabilite).	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P364	Spațiu multifuncțional de recreere, sport și educație timpurie a bicicliștilor pentru promovarea siguranței și securității în trafic – Velo Park	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P365	Asigurarea transportului cu vehicule electrice din Piața Cetății până la Poarta 1 și Piața Unirii	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P366	Mărirea capacității de transport a telecabinei	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P367	Amenajarea transport electric de agrement in zonele pietonale	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P368	Stimularea transportului privat cu vehicule electrice, prin înființarea unor puncte de încărcare în Municipiul Deva	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P369	Transport pentru agrement pe râul Mureș. Crearea de piste de biciclete pe arterele de acces în zonă.	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P370	Amenajarea zonei portuare pe Râul Mureș.	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P371	Realizarea unui sistem park-and-ride la intrarea dinspre Simeria	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P372	Realizarea unui sistem park-and-ride la intrarea dinspre Mintia și A2	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P373	Implementarea unui sistem de bike-sharing	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P374	Implementarea unui sistem unic, integrat de taxare pentru transportul public, bike-sharing, parcare, transport telecabină	POR 2014-2020, Axa 4, Prioritatea de investiție 4.1	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P375	Program integrat de măsuri pentru promovarea electromobilității	Buget local, Fonduri naționale, Alte surse	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P376	Promovarea mobilității urbane durabile în rândul tinerei generații	Buget local	
P377	Crearea structurii de gestionare a sistemelor bike-sharing	Buget local	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P378	Crearea structurii de implementare și monitorizare a Planului de Mobilitate Urbană Durabilă	Buget local	Planul de Mobilitate Urbană Durabilă
P379	Reabilitare camine culturale ale satelor apartinatoare.	Programul National de dezvoltare locala;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P380	Parc de agrement şi distracţii - Thesys Park. (Proiect dezvoltat în colaborare cu Primăria Municipiului Hunedoara)	Buget local;	
P381	Parc de agrement - Albia Muresului.	Buget local;	
P382	Reabilitarea zonei urbane Dealul Cetatii Deva, monument al naturii si istoric cu valaore turistica ridicata din municipiul Deva - Refuncționalizarea Incintei I	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	
P383	Realizarea unor drumuri culturale (Drumul bisericilor din Deva şi proximitate,Drumul castelelor si cetatilor din Deva şi proximitate).	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	
P384	Sistem integrat de asigurare a condiţiilor optime pentru desfăşurarea activităţilor culturale şi păstrarea specificului local în zona administrativă Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	
P385	Regenerarea mediului cultural şi a valorilor zonei administrative Deva prin reabilitarea, modernizarea şi dotarea aferentă a aşezămintelor culturale	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	
P386	Reabilitarea Conacul Barcsay şi introducerea acestuia în circuitul turistic	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P387	Reabilitarea Turnului din cimitirul ortodox si introducerea acestuia in circuitul turistic	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	
P388	Portal informatic de promovare turistica si informare meteo	Buget local;	
P389	Promovare agroturism in satele apartinatoare.	Programul national de dezvoltare rurala;	
P390	Realizarea centrelor de promovare a mestesugurilor traditionale.	Programul national de dezvoltare rurala;	
P391	Elaborarea studiului ”Strategii pentru cultura in zona administrativă Deva”.	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	
P392	Elaborarea studiului ”Strategii pentru turism şi agrement in zona administrativă Deva”.	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	
P393	Promovarea si reabilitarea obiectivelor turistice județene. (Marcare si elaborare trasee turistice)	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	
P394	Promovare multimedia a site-urilor de interes turistic.	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P395	Editarea unei broşuri, tip pliant, de popularizare a facilităţilor turistice de care dispune municpiulDeva şi a celor aflate în proximitatea municipiului.	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	
P396	Creşterea atractivităţii municipiului Deva prin organizarea de târguri de manufactură de artă, promovarea turismului cultural, revigorarea identităţii istorice a diverselor clădiri/străzi din zona istorică a oraşului, organizarea de zile/serbări in zona istorică a oraşului	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	
P397	Păstrarea tradiţiilor, obiceiurilor şi scoaterea în evidenţă a multiculturalităţii zonei Deva prin organizarea unui Festival culinar si al tradiţiilor minorităţilor din Deva	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	
P398	Crearea brandului turistic al Devei	Programul Operational Regional, Axa prioritară 7:Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului;	
P399	Sistem centralizat pentru înregistrarea și monitorizarea sesizărilor din partea cetățenilor	Buget local;	
P400	Pregătire profesionala pentru angajații primăriei	Programul Operational Capacitate Administrativa;	
P401	Înființare comisie tehnică pentru problemele legate de sistematizarea dinamică și statică a circulației în Municipiul Deva	Buget local;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P402	Reorganizarea/înființarea structurii de gestionare a serviciilor de transport public	Buget local;	
P403	Crearea structurii de gestionare a serviciilor de taxare a parcărilor cu plată	Buget local;	
P404	Crearea structurii de gestionare a sistemelor bike-sharing	Buget local;	
P405	Crearea structurii de implementare și monitorizare a Planului de Mobilitate Urbană Durabilă	Buget local;	
P406	Carta de investiții a Municipiului Deva	Buget local;	
P407	Dezvoltarea resurselor umane ale personalului primăriei municipiului Deva prin crearea de parteneriate și schimb de experiență la nivel transnațional în domeniul resurselor umane, incluziunii sociale și ocupării forței de muncă	Programul Operațional Capacitate Administrativă	
P408	Calitate și performanță în administrația publică locală a Municipiului Deva, Județul Hunedoara	Programul Operațional Capacitate Administrativă	
P409	Aplicație informatica completa si integrata de management al controlului intern/managerial funcțional si eficient	Programul Operațional Capacitate Administrativă	
P410	Realizarea Centrului de Date al Primăriei	Programul Operațional Capacitate Administrativă	
P411	Virtualizarea stațiilor de lucru utilizate in cadrul Primăriei	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P412	Realizarea sistemului de back-up informatic centralizat	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P413	Modernizarea infrastructurii informatice si de comunicatii la nivelul Primăriei	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P414	Implementarea solutiei de tip „Cloud” de mare capacitate a Primariei	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P415	Sistem informatic integrat de management a resurselor administratiei publice (de tip ERP)	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P416	Suita de aplicatii informatice de uz administrativ, financiar-contabil, salarizare, resurse de personal	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P417	Integrarea sistemului de tip ERP cu alte sisteme conexe suport	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P418	Sistem informatic integrat pentru imbunatatirea eficientei Politiei Locale	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P419	Implementarea solutiei unitare de semnatura electronica	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P420	Implementarea unui sistem central de captura a documentelor	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P421	Sistem informatic modern de management a documentelor(tip DMS)	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P422	Dezvoltarea si implementarea Registrului Agricol si a portalului informatic de interactiune cu cetatenii	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P423	Sistem electronic de management al arhivei fizice	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P424	Sistem de informare publica si interactiune cu cetatenii de tip Info-Chiosc	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P425	Adoptarea unor servicii dedicate de comunicare personalizata cu cetatenii	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P426	Sistem de asigurare a interoperabilitatii intre institutii	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P427	Aplicatie informatica de recunoastere vocala automata si transcrierea inregistrarilor in text	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P428	Dezvoltarea serviciilor publice electronice pentru cetateni	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P429	Interconectarea sediului Primariei Municipiului Deva cu sistemele edilitare de Management al Traficului si Supraveghere Video	Buget local;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P430	Implementarea sistemului de video-conferinta si sistem multimedia la sediul Primariei si lainstitutiile subordonate, inclusiv interfatarea cu sistemele operatorilor de utilitati	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P431	Implementarea unui sistem integrat de tip management al proceselor institutionale(BPM - Business Proccess Management) bazat pe servicii orientate pe arhitecturi deschise (SOA - Service Oriented Architecture) necesar uniformizarii si inter-conectarii aplicatiilor disparate utilizate	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P432	Înfiinţarea centrului de informare urbanistică	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P433	Ghiseu unic si informatizare plati taxe.	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P434	Sistem informatic de management administrativ integrat.(e-administratie, ERP APL, software, data center, PC-uri, arhivare, document management)	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P435	Extindere, actualizare si integrare cu serviciile comunitare si alte institutii judetene si regionale.	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	

Nr. crt.	TITLUL PROIECTULUI	Sursă de finanțare	Corelarea cu alte documente strategice
P436	Platforma E- PCDN (Reţeaua de Dezvoltare a Carierei Porfesionale) Deva	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P437	Sistem de informare şi comunicare facil pentru cetăţeni – panouri informative Deva	Programul Operational Competitivitate, Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă;	
P438	Sistem de automatizare a activității Poliției Locale.	Buget local;	

13. MANAGEMENTUL RISCURILOR

Implementarea acțiunilor/proiectelor incluse în Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană poate fi afectată de o serie de riscuri, care pot avea atât caracter intern, cât și extern. Prin urmare, evaluarea riscurilor reprezintă o activitate vitală în dezvoltarea cu succes a portofoliului de proiecte cuprins în cadrul SIDU a Municipiului Deva.

Rolul unei metodologii a managementului riscurilor este acela de a conferi capacitatea de a realiza activități precum conceperea unui plan de management al riscurilor, identificarea și colectarea riscurilor într-un registru al riscurilor, prioritizarea riscurilor, dezvoltarea strategiilor de răspuns asupra riscurilor, dezvoltarea proceselor de monitorizare și control permanent al riscurilor identificate.

Planul de management al riscurilor reprezintă procesul prin care se hotărăște cum se abordează și se planifică managementul riscurilor pentru activitățile de implementare a strategiei. Acest plan de management al riscurilor cuprinde metodologia generală de abordare a managementului riscurilor, responsabilitățile necesare, metodele de analiză a riscurilor, metodele de comunicare, metodele de raportare și control.

În cadrul **etapei de identificare a riscurilor**, este prioritară crearea unui registru al riscurilor, care acționează ca o bază de date a riscurilor identificate, a răspunsurilor posibile și a responsabilităților în menținerea riscurilor identificate sub control, a costurilor necesare pentru mitigarea respectivelor riscuri, și orice altă informație necesară privind un risc identificat.

Analiza calitativa a riscurilor este etapa prin care fiecare risc este analizat dupa o serie de acțiuni ce îi determină importanța. Printre acțiunile analizei se enumeră:

- Analiza probabilității de apariție a riscului
- Analiza impactului riscului
- Gruparea riscurilor în funcție de categoria în care sunt încadrate
- Determinarea calității riscului de a fi acceptat sau nu
- Notarea rezultatelor analizei în registrul de risc
- Comunicarea rezultatelor către persoanele responsabile cu managementul riscurilor.

Analiza cantitativa reprezintă analiza din punct de vedere valoric. Astfel, aceasta analiză utilizează metodele de estimare folosite și în metodologia de definire a planului de implementare și are ca scop estimarea valorică a impactului riscului asupra implementării strategiei.

Planificarea raspunsului la risc reprezintă stabilirea soluțiilor pentru un risc identificat și este realizată în următorii pași:

- Se determină dacă riscul este acceptabil sau inacceptabil.
- Se determină planul preliminar de răspuns.

- Se realizează clasificarea impactului implementării planului de răspuns: scăderea impactului de producere a riscului sau a probabilității de producere a acestuia.
- Se verifică alte cazuri similare, soluțiile utilizate și rezultatele acestora.
- Se determină riscurile secundare sau reziduale ce pot să apară ca urmare aplicării planului de răspuns.
- Se recalculează decizia de implementare a proiectului : DA / NU.
- Se actualizează registrul de riscuri și planul de management al riscurilor.

Monitorizarea si controlul riscurilor reprezintă o activitate în care trebuie să se implice întreaga echipă de implementare, care interacționează cu posibile riscuri. Toate riscurile identificate de personal sunt centralizate în cadrul registrului riscurilor, astfel încât, pornind de la un risc izolat, să poată fi previzionată întreaga sa influență asupra altor procese/proiecte, dacă este cazul.

În perioada de implementare a Strategiei Integrate pentru Dezvoltare Urbană, identificarea și evaluarea riscurilor se face în ședințele echipelor de implementare a proiectelor, în care fiecare membru își aduce contribuția pentru aria sa de responsabilitate. În cadrul echipelor de implementare se iau masurile necesare,in competenta acestora pentru diminuarea impactului riscurile identificate si acestea sunt comunicate Structurii de management si implementare a SIDU pentru o interventie competenta daca este necesar.

Riscurile specifice implementării SIDU pot fi încadrate în următoarele categorii:

a. *Riscuri externe*
   - Schimbări legislative;
   - Schimbare buget - evoluție schimb valutar, costuri lucrări/echipamente.

b. *Riscuri organizationale*
   - Schimbări organizare internă;
   - Schimbarea prioritatilor/strategiilor de alocare a bugetului/fondurilor.

c. *Riscuri management proiect*
   - Planificare greșită a resurselor, timpului alocat, obiective, activități;
   - Lipsa de coordonare / comunicare;
   - Neatingerea obiectivelor de mediatizare.
   - Insuficiente resurse umane

d. *Riscuri procedurale*
   - Probleme în derularea procedurilor de achiziţie pentru bunurile şi serviciile din proiectele componente SIDU
   - Dificultăţi în contractarea furnizorilor
   - Întârzieri ale contractorilor/calitatea lucrărilor

- Neasigurarea resurselor financiare prin diminuarea bugetului municipiului

Riscurile identificate pentru implementarea Strategiei Integrate pentru Dezvoltare Urbană a Municipiului Deva și planul de răspuns pentru acestea sunt prezentate în matricea de evaluare a riscurilor, prezentată mai jos. În acest caz, poziționarea riscurilor în diagrama riscurilor este subiectivă și se bazează doar pe expertiza echipelor de implementare a proiectelor componete ale SIDU.

Tabel 13.1. Matricea de evaluare a riscurilor de implementare a SIDU

Nr. crt.	**Risc**	**Probabilitate** 0,1 - Foarte mică; 0,9 - Foarte mare	**Impact** 1 - Foarte mic; 5 - Foarte mare	**Expunere la risc**
1	Instabilitate instituțională/legislativă	0,5	3	2,1
2	Schimbarea condțiilor de acordare a finanțării	0,6	4	2,4
3	Valori nerealiste ale costurilor de implementare	0,4	3	1,2
4	Neasigurarea resurselor financiare prin diminuarea bugetului municipiului	0,7	4	2,8
5	Neobținerea finanțări din surse externe (fonduri europene)	0,4	5	2
6	Nerespectarea termenelor de plată conform calendarelor previzionate pentru proiectele componente SIDU	0,5	5	2,5
7	Indisponibilitatea efectuării plăților până la recuperarea cheltuielilor efectuate	0,7	3	2,1
8	Înregistrarea de costuri suplimentare sau neeligibile și care nu pot fi suportate de Primărie	0,5	4	2,0
9	Schimbări organizare internă	0,4	2	0,8
10	Planificare greșită a resurselor, timpului alocat, obiective, activități	0,3	4	1,2
11	Deficitul de personal la nivelul administrației locale	0,3	5	1,5
12	Supraîncărcarea echipei responsabile cu implementarea SIDU	0,5	2	1,0

13	Lipsa nivelului corespunzător de expertiză al echipei de implementare a SIDU	0,4	4	1,6
14	Lipsa de coordonare / comunicare	0,4	2	0,8
15	Probleme în derularea procedurilor de achiziţie a contractelor de furnizare servicii, bunuri sau lucrări din proiectele componente SIDU	0,8	4	3,2
16	Neîncadrarea efectuării lucrărilor de către constructori in graficelee de timp aprobat si in cuantumul financiar stipulat in contractele de lucrări	0,8	4	3,2
17	Lipsa de implicare a membrilor comunității în punerea în practică a proiectelor SIDU	0,3	3	0,9
18	Dezinteres din partea comunității pentru dezvoltarea capacității locale	0,3	3	0,9
19	Interes scăzut pentru noi afaceri și locuri de muncă create prin proiecte componente SIDU	0,5	3	1,5
20	Influențe negative din partea celor care nu sunt beneficiari direcți ai proiectului	0,5	3	1,5
21	Condiții meteorologice nefavorabile, care conduc la întârzieri în implementarea proiectelor	0,4	3	1,2

Riscurile prezentate se vor urmări continuu pe parcursul perioadei de implementare. Pentru minimizarea sau eliminarea efectului riscurilor asupra implementării strategiei se va elabora planul de răspuns la riscuri.

Tehnicile de control al riscului recunoscute în categoria de specialitate se împart în următoarele categorii:

- Evitarea riscului – implică schimbări ale planului de management cu scopul de a elimina apariția riscului;
- Transferul riscului – împărțirea impactului negativ al riscului cu o terță parte (contracte de asigurare, garanții);
- Reducerea riscului – tehnici care reduc probabilitatea și/sau impactul negativ al riscului;
- Planuri de contingență – planuri de rezervă, care vor fi puse în aplicare în momentul apariției riscului.

În tabelul următor sunt prezentate planul de răspuns la riscuri și strategiile aplicate.

Tabel 13.2. Planul de răspuns la riscuri și strategiile aplicate

Nr. Crt.	Risc	Strategie	Plan de răspuns
1	Instabilitate instituțională/legislativă	Atenuare	Monitorizarea permanenta a stadiului proiectelor si actualizarea permanenta a planului de raspuns la risc astfel incat sa poata exista o situatie clara a modului de desfasurare a activitatilor in contextul legislativ aferent perioadei de implementare. Semnalarea si informarea factorilor de decizie cu privire la posibilele efecte asupra bunei desfasurari a contractului prin prezentarea planului de risc actualizat si a masurilor identificate pentru eliminarea riscurilor.
2	Schimbarea condițiilor de acordare a finanțării	Transfer	In vederea contracararii efectelor unui astfel de eveniment, se va realiza o analiza financiara actualizata a proiectelor si se vor propune solutii pentru depasirea situatiei (renegocierea termenelor de plata cu furnizorii, reducerea unor costuri mai putin relevante pentru implementare si alocarea fondurilor pentru activitatile critice a fi implementate, credit bancar, garantii bancare etc).
3	Valori nerealiste ale costurilor de implementare	Evitare	Verificarea cu strictețe a documentațiilor tehnico-economice ale proiectelor și a valorilor de investiție estimate. Documentarea cu privire la costurile de realizare a proiectelor pentru care nu există studii tehnico-economice recente prin raportare la proiecte similare implementate recent.
4	Neasigurarea resurselor financiare prin diminuarea bugetului municipiului	Evitare	Realizarea unui buget anual realist, care să ia în calcul toate necesitățile de finanțare a proiectelor în curs de implementare sau care urmează a fi implementate, coroborat cu graficul de realizare a activităților din proiectele respective.
5	Neobținerea finanțării din surse externe (fonduri europene)	Evitare	Proiectele/măsurile propuse prin planul de acțiune, eligibile pentru a obține finanțare din fonduri europene, reprezintă proiecte de bază pentru atingerea obiectivelor strategice stabilite. Lipsa obținerii finanțării pentru aceste proiecte majore este un risc pentru atingerea viziunii și realizarea misiunii SIDU. Strategia de minimizare a riscului presupune acordarea unei atenții deosebite în elaborarea documentațiilor

			care justifică necesitatea și oportunitatea investițiilor pentru care se solicită finanțare, precum și adaptarea acestora la cerințele ghidurilor finale de finanțare.
6	Nerespectarea termenelor de plată conform calendarelor previzionate pentru proiectele componente SIDU	Transfer	Cu toate ca termenele de rambursare sunt bine stabilite de catre finantator, poate aparea situatia unor intarzieri in rambursarea cheltuielilor. Autoritatea Contractantă va realiza o analiza a situatiei financiare actualizate din punctul de vedere al cheltuielilor realizate si va propune un plan pentru continuarea proiectului pana la recuperarea platilor efectuate (renegocierea termenelor de plata cu furnizorii, reducerea unor costuri mai putin relevante pentru implementare si alocarea fondurilor pentru activitatile critice a fi implementate, credit bancar etc)
7	Indisponibilitatea efectuării plăților până la recuperarea cheltuielilor efectuate	Transfer	Autoritatea Contractantă va realiza o analiza a situatiei financiare actualizate din punctul de vedere al cheltuielilor realizate si va propune un plan pentru continuarea proiectului pana la recuperarea platilor efectuate (renegocierea termenelor de plata cu furnizorii, reducerea unor costuri mai putin relevante pentru implementare si alocarea fondurilor pentru activitatile critice a fi implementate, credit bancar etc)
8	Schimbări organizare internă	Atenuare	În perioada de implementare a SIDU este posibil să se producă schimbări de organizare internă în cadrul Primăriei (persoane, funcții, posturi). Atenuarea efectelor acestui risc se va asigura prin transferul corespunzător al responsabilităților în structurile actuale de monitorizare și implementare către noile structuri create, astfel încât să se asigure o continuitate a procesului de implementare a strategiei.
9	Planificare greșită a resurselor, timpului alocat, obiective, activități	Atenuare	Realizarea unei planificări a resurselor și timpului alocat, în funcție de obiectivele și activitățile în desfășurare sau care urmează a fi demarate. Verificarea periodică a desfășurării activităților și monitorizarea resurselor, astfel încât acestea să poată fi suplimentate din timp, înainte de producerea riscului.
10	Deficitul de personal la nivelul administrației locale	Transfer	În vederea monitorizării implementării strategiei, pregătirii documentațiilor de obținere a fondurilor europene și a celorlalte acțiuni necesare pentru realizarea cu succes a

			proiectelor/acțiunilor, este necesară existența în cadrul administrației publice locale a unui personal competent și suficient pentru a face față sarcinilor cu care se confruntă. . Strategia de răspuns pentru minimizarea acestui risc constă în întărirea capacității administrative, dacă se consideră necesar, prin angajarea/pregătirea unor experți suplimentari (manageri proiect, experți achiziții, experți financiari etc.)
11	Supraîncărcarea echipei responsabile cu implementarea SIDU	Atenuare	Structura de management al implementării SIDU va fi alcătuită din personal instruit corespunzător, ce deţine o experienţă vastă în domeniu. Monitorizarea permanenta a incarcarii membrilor echipei de proiect si suplimentarea acesteia cu personal suport in cazul in care se constata a fi necesar.
12	Lipsa nivelului corespunzător de expertiză al echipei de implementare a SIDU	Evitare	Structura de management al implementării SIDU va fi alcătuită din personal instruit corespunzător, cu o experienţă vastă în domeniu.
13	Lipsa de coordonare / comunicare	Atenuare	Realizarea unui plan bine definit de comunicare între toate entitățile implicate în implementarea proiectelor din cadrul SIDU. Asigurarea că obiectivele, activitățile și toate celelalte aspecte tehnice ale proiectelor sunt înțelese corespunzător de toate părțile implicate în implementarea acestora.
14	Probleme în derularea procedurilor de achiziţie a contractelor de furnizare servicii, bunuri sau lucrări din proiectele componente SIDU	Evitarea riscului	Preşedintele Unităţii de Implementare a Proiectului (UIP) va avea ca responsabilitate monitorizarea şi controlul riscurilor, astfel încât activităţile din cadrul proiectului să fie adaptate imediat ce intervin schimbări în circumstanţe sau se produce un risc. Pentru a evita întârzierile în organizarea procedurilor de achiziţii, graficul de realizare a acestora va fi atent monitorizat, vor fi identificaţi din timp posibilii furnizori şi se va încerca o comunicare cât mai transparentă cu aceştia.
15	Nerespectarea graficului de timp prevăzut	Atenuare	Întârzierea în implementarea unor proiecte poate genera reducerea efectelor așteptate, mai ales în cazul proiectelor complexe, interconectate cu alte măsuri sau cu efect asupra acestora. Strategia de răspuns pentru minimizarea acestui risc constă în realizarea unui plan de implementare care să asigure o integrare armonizată a proiectelor, din punct de vedere al planificării temporare, urmată de

			evaluarea și monitorizarea continuă a implementării SIDU.
16	Lipsa de implicare a membrilor comunității în punerea în practică a proiectelor SIDU	Atenuare	Desfășurarea de campanii de conștientizare și de promovare a efectelor și beneficiilor directe și indirecte rezultate din implementarea portofoliului de proiecte al SIDU
17	Dezinteres din partea comunității pentru dezvoltarea capacității locale	Atenuare	Desfășurarea de campanii de conștientizare și de promovare a efectelor și beneficiilor directe și indirecte rezultate din implementarea portofoliului de proiecte al SIDU
18	Interes scăzut pentru noi afaceri și locuri de muncă create prin proiecte componente SIDU	Atenuare	Desfășurarea de campanii de conștientizare și de promovare a efectelor și beneficiilor directe și indirecte rezultate din implementarea portofoliului de proiecte al SIDU.
19	Influențe negative din partea celor care nu sunt beneficiari direcți ai proiectului	Atenuare	Desfășurarea de campanii de conștientizare și de promovare a efectelor și beneficiilor directe și indirecte rezultate din implementarea portofoliului de proiecte al SIDU
20	Condiții meteorologice nefavorabile, care conduc la întârzieri în implementarea proiectelor	Atenuare	In vederea reducerii impactului asupra implementării cu succes a investiţiei, se recomandă o planificare riguroasă a activităţilor proiectului şi luarea în calcul a unor marje de timp.

În concluzie, pentru asigurarea implementării cu succes și atingerii obiectivelor strategice ale SIDU, este necesară aplicarea măsurilor de management al riscurilor, care va presupune parcurgerea etapelor esențiale: analiza contextului în care acestea ar putea să se producă, identificarea riscurilor, analiza și ierarhizarea acestora, elaborarea planului de acțiuni adaptat riscurilor identificate, punerea în aplicare a măsurilor, monitorizarea aplicării măsurilor și a efectelor acestora.

Activitatea de management al riscului va fi parte componentă a activității organismului de monitorizare a implementării strategiei integrate de dezvoltare urbană, implicat în identificarea, analiza, decizia accesării finanțării, a pregătirii proiectului și a implementării lui (persoane cu funcții de decizie din instituție și organizațiile partenere, coordonatori ai compartimentelor de specialitate implicate, membri ai echipelor de proiect). De asemenea, se va solicita opinia cât mai multor experţi în domeniul vizat de proiect, încercând să se identifice riscul în termeni cât mai concreți. Persoanele respective vor fi implicate în managementul riscului în toate etapele acestuia, având capacitatea de a asigura diminuarea/eliminarea impactului și aplicarea măsurilor necesare în acest scop.

PARTEA IV

IMPLEMENTAREA, MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA STRATEGIEI INTEGRATE DE DEZVOLTARE URBANĂ A MUNICIPIULUI DEVA

14. PLANUL DE ACȚIUNE PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI INTEGRATE DE DEZVOLTARE URBANA

Proiectele se adresează obiectivelor specifice ce vor fi atinse în perioada asumată în planul de acțiuni, respectiv 2014-2023. Prin urmare, ele sunt legate de un calendar și un plan de actiuni comun, iar rezultatele vor fi stabilite conform etapelor de evaluare corelate cu perioada asumată.

Analiza SWOT a determinat o prioritizare a necesităților de dezvoltare, care trebuie corelată cu analiza gradului de sustenabilitate financiară a partenerilor și cu oportunitățile de finanțare ale fondurilor structurale, intrumentelor europene, sau programelor naționale aferente. Rezultatul acestei analize integrate a stat la baza planificării în timp a proiectelor.

Planificarea proiectelor implementate de autoritatea publică locală este coordonată cu planificarea și abordarea de dezvoltare a mediului economic local.

Implementarea efectivă a strategiei de dezvoltare propusă depinde în mod fundamental de capacitatea administraţiei locale de a atrage fondurile comunitare pentru a finanţa acţiunile selectate şi de a gestiona judicios fondurile de la bugetul local. Absorbţia fondurilor disponibile depinde însă, alături de eligibilitatea acţiunilor, de capacitatea instituţională de a iniţia proiecte şi de a lucra în parteneriat pentru atingerea scopurilor strategice.

Un proiect ce urmărește obținerea de finanțare europeană trebuie să fie bine construit, să se adreseze unui obiectiv global (strategic) și mai multor obiective specifice. Fiecare obiectiv specific este atins prin una (sau mai multe) activități / acțiuni care dau un rezultat concret și măsurabil atunci când sunt efectuate.

Procesul de implementare și monitorizare va include următoarele activităţi:

- Planuri de acţiune elaborate prin care obiectivele starategiei de dezvoltare a orașului se vor realiza şi aprobarea acestor planuri prin hotărâre de Consiliu Local;
- Realizarea fișelor de proiect, analiza şi corelarea proiectelor identificate în raport cu obiectivele sectoriale şi strategice, precum şi cu dezvoltarea teritorială, impactul estimat al proiectelor, în vederea identificării celor mai bune soluţii pentru atingerea obiectivelor şi priorităţilor locale propuse;
- Monitorizarea calendarului de implementare a proiectelor strategice;
- Implementarea prin realizarea acţiunilor, activităţilor, măsurilor şi proiectelor concrete de dezvoltare;
- Monitorizarea stadiului implementării, în fiecare etapă a acesteia;
- Evaluarea rezultatelor proiectelor, prin compararea cu indicatorii stabiliți

Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană i se va implementa un proces complex, care necesită un management şi control adecvat, realizat de o structură organizatorică, un proces unitar de implementare şi evaluare a rezultatelor obţinute.

Mecanismul de monitorizare și evaluarea a Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană se referă la activități ce vor intra în atribuțiile departamentelor abilitate din Primăria Municipiului Deva după cum urmează:

- analiza procesului de implementare a Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană și ulterior a proiectelor pe baza specificațiilor de proiect, a indicatorilor, precum și a modului în care acestea răspund cerințele Programelor Operaționale;
- Analizarea şi aprobarea planurilor anuale de implementare;
- Propuneri de completare periodică a strategiei;
- facilitarea și îmbunătățirea continuă a proceselor de pregătire și implementare a proiectelor;
- îmbunătățirea mecanismelor interne de aplicare a cerințelor Autorităților de Management;
- Analizarea și aprobarea bugetului anual de implementare.

Etapa de implementare, monitorizare şi control reprezintă etapa de realizare a proiectelor, a programelor şi politicilor prevăzute de strategie, de recoltare şi raportare a informaţiilor asupra desfăşurării proiectelor şi asupra succesului şi impactului acestora relativ la dezvoltarea municipiului.

Elaborarea Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a Municipiului Râmnicu Sărat necesită un suport ulterior pentru a fi eficientă, suport ce trebuie să îndeplinească mai multe funcţii**:**

- **Funcţia de coordonare -** cuprinde activităţile prin care se vor armoniza hotărârile, deciziile și acţiunile implicate în structura de implementare a direcţiilor propuse prin Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană. Responsabilitatea principală a echipei va fi de asigurare a unui management eficient în implementarea strategiei, ţinând cont de resursele financiare, umane existente. În plus, este necesară o monitorizare și o evaluare a modului de implementare prin identificarea și stabilirea unor indicatori clar de progress, impact și rezultat al obiectivelor. Evaluarea se va face prin verificarea periodică a graficului de activităţi.
- **Funcţia de organizare** - cuprinde toate procesele de management, de planificare a activităţilor, împărţire a atribuţiilor și preluarea responsabilităţilor de către toţi cei implicaţi (persoane fizice, agenţi economici, instituţii, Primărie etc.) în procesul de implementare al strategiei. Este necesară și elaborarea unui plan de Comunicare, pentru o mai bună valorificare și vizibilitate a Strategiei pe plan local și judeţean. Scopul planului de comunicare este informarea populaţiei cu privire la acţiunile întreprinse, conducând astfel la noi oportunităţi de parteneriate și de actori implicaţi.
- **Funcţia de previziune** - reprezintă elaborarea de proiecte pentru finanţare, întocmirea studiilor de fezabilitate, a planurilor de afaceri, a studiilor de marketing, a analizelor cost- beneficiu. Toate acestea sunt necesare pentru o bună justificare a necesităţii realizării obiectivelor.
- **Funcţia de monitorizare și evaluare -** Activităţile de monitorizare și evaluare a impactului și rezultatelor au ca scop asigurarea eficienţei și calităţii în implementare, urmărirea sensului de implementare a strategiei și a componentelor sale, respectiv realizarea obiectivelor propuse.

15. CONTEXTUL INSTITUȚIONAL

15.1. Autoritatea Urbană

Abordarea ***dezvoltării urbane durabile***, prevăzută la art. 7 din Regulamentul (UE) nr. 1301/2013, va fi implementată în România prin intermediul Programului Operațional Regional 2014-2020, în cadrul căruia a fost stabilită o axă prioritară, respectiv Axa prioritară 4 intitulată Sprijinirea dezvoltării urbane durabile.

Pentru implementarea proiectelor din portofoliul de proiecte al municipiului Deva, finanțabile prin Axa prioritară 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile, municipiile reședință de județ au fost desemnate organisme intermediare secundare (de nivel II) și sunt incluse în sistemul de management și control al POR 2014-2020. Pentru îndeplinirea criteriilor organizatorice impuse prin Documentul cadru de implementare a dezvoltării urbane durabile, în cadrul municipiului Deva s-a constituit Autoritatea Urbană termen care desemnează structura internă stabilită în cadrul municipiului Deva prin Hotărârea Consiliului Local nr.42/2017 și care îndeplinește atribuția delegată de AM POR cu privire la selecția și prioritizarea proiectelor finanțabile prin intermediul Axei prioritare 4 a POR 2014-2020.

Membri Autorității Urbane sunt desemnați prin dispoziție a Primarului, atribuțiile acestora sunt prevăzute în Regulamentul de Organizare și funcționare și prevăzute în fișele de post.

Autoritatea Urbană își desfășoară activitatea în conformitate cu prevederile *Acordului cadru de delegare a atribuției de selectare strategică a fișelor de proiecte propuse spre finanțare în cadrul POR 2014-2020*, Axa Prioritară 4 Sprijinirea dezvoltării urbane durabile, semnat între Ministerul Dezvoltării Regionale, Administraţiei Publice și Fondurilor Europene (MDRAPFE), în calitate de Autoritate de Management pentru Programul Operaţional Regional (AMPOR) și UAT Municipiul Deva.

Autoritatea Urbană este responsabilă în faţa Autorității de Management a Programului Operațional Regional (AMPOR), pentru îndeplinirea activităţilor aferente atribuţiei delegate prin Acordul de delegare, precum şi a tuturor obligaţiilor care decurg din acesta.

Autoritatea Urbană asigură cadrul organizatoric, procedural şi metodologic, conform dispozițiilor regulamentelor europene și legislației naționale relevante, în acest sens, beneficiind, din partea AMPOR, de îndrumare metodologică şi asistenţă de specialitate necesare elaborării manualelor de proceduri interne şi derulării activităţilor specifice AU.

Autoritatea Urbană aplică metodologia şi criteriile pentru selectarea strategică a fișelor de proiecte din Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană a Municipiului Deva, inclusiv din scenariul selectat din Planul de Mobilitate Urbană Durabilă pentru Municipiul Deva, cu respectarea metodologiei şi a criteriilor de selectare strategică aprobate de CMPOR. În acest proces va elabora Documentul Justificativ pentru finanțare din Fonduri ESI.

Autoritatea Urbană organizează procesul de selectare strategică a fișelor de proiecte la nivel local și asigură transparența și imparțialitatea acestuia, în conformitate cu prevederile procedurale, cu prevederile Documentului cadru de implementare a dezvoltării urbane durabile – Axa prioritară 4 Sprijinirea dezvoltării urbane durabile și/sau ale ghidurilor specifice elaborate de AMPOR şi răspunde de desfăşurarea acestui proces. Selectarea fișelor de proiecte se realizează în baza metodologiei furnizate prin *Documentul cadru de implementare a dezvoltării urbane durabile – Axa prioritară 4 Sprijinirea dezvoltării urbane durabile*.

Autoritatea Urbană își desfășoară activitatea cu respectarea principiilor transparenţei, parteneriatului şi a unui management adecvat, în conformitate cu prevederile Acordului de delegare, ale legislaţiei naţionale şi comunitare aplicabile şi ale procedurilor interne de lucru.

Este prevăzut ca Autoritatea Urbană să funcționeze ca organism intermediar de nivel II până la finalul perioadei de implementare a POR 2014-2020, dacă nu se decide altfel la acel moment. Dupa aprobarea Documentului Justificativ pentru finanțare din Fonduri ESI și dacă nu i s-au atribuit alte atribuții interne cu privire la managementul proiectelor/documentelor strategice, această structură funcțională își poate suspenda pe perioada temporară activitatea la dispoziția Primarului.

Activitatea membrilor Autorității Urbane poate fi reluată ori de câte ori este necesar pe parcursul perioadei de implementare a SIDU, inclusiv după realocarea financiară de la finalul anului 2019, în măsura în care AMPOR va decide acest lucru, pe baza analizei solicitărilor concrete ale beneficiarilor.

15.2. Structura de management si implementare a SIDU

Aprobarea prezentei strategii de dezvoltare nu trebuie sa fie percepută ca punct final al unei elaborări tehnice şi nici ca un document de fundamentare finalizat cu o listă de proiecte implementabile cu ajutorul instrumentelor de finanţare nerambursabile.

Strategia Integrată de Dezvoltare Urbana a municipiului Deva reprezintă un instrument de guvernare a municipiului, flexibil şi adaptabil în timp nevoilor în schimbare, care generează acţiuni publice şi private cu valoare strategică pe termen lung pentru dezvoltarea competitivă a municipiului si a localitatilor apartinatoare. Implementarea eficientă a unei strategii impune participarea activă a unui set amplu de actori care cuprinde pe langa administratia publica a municipiului Deva, Consiliul Judetean, Prefectura, structuri din Ministere, Agenţia de Dezvoltare Regionala Vest prin Structura de sprijinire a Dezvoltarii Urbane, decidenti ai sectorului privat, decidenti ai institutiilor publice si private, ONG-uri.

Implementarea prevede atingerea tuturor obiectivelor şi direcţiilor de acţiune ale strategiei în vederea atingerii viziunii pe termen scurt (2023) şi pe termen lung (2030). Implementarea strategiei trebuie să parcurgă un proces de corelare, între ceea ce este de dorit a fi realizat, cu ceea ce este posibil în condiţiile resurselor existente şi ceea ce este probabil, în condiţiile previzionate (climatul socio-economic naţional şi European, resursele nerambursabile disponibile în această perioadă de programare).

În vederea implementării cu succes a prevederilor Strategiei Integrate pentru Dezvoltare(SIDU), Municipiul Deva în calitate de beneficiar si finantator al actiunilor prevazute in strategie se va asigura înfiinţarea ***Structurii de management si implementare a SIDU***.

Mecanismul de implementare a proiectului se bazează pe trei elemente esenţiale:

- structura de implementare adecvată şi o organizare eficientă;
- managementul echipei de implementare a SIDU;
- competenţele şi calitatea prestaţiilor membrilor echipei de implementare a SIDU

Structura echipei de implementare a SIDU va fi stabilită plecând de la ariile cheie de responsabilitate necesare pentru implementarea strategiei. Acestea sunt grupate astfel:

- **Responsabilităţile strategice** (de bază) în implementarea SIDU care vizează deciziile, acţiunile esenţiale pentru bunul mers şi direcţia proiectului;
- **Responsabilităţile operaţionale** care vizează operaţiunile din cadrul SIDU ce se desfăşoară conform planurilor întocmite şi aprobate de echipa de implementare.

Structura de management si implementare a SIDU va fi constituită ţinând cont de experienţa relevanta de capacitatea manageriala si competenta decizionala a persoanelor propuse în managementul implementarii SIDU.

Structura de management si implementare a SIDU este formată din 3 persoane după cum urmează:

Tabel 15.1. Echipa de monitorizare a SIDU

Nr. crt.	Functia in Structura de management si implementare a SIDU
1	Coordonator implementare SIDU
2	Responsabil financiar implementare SIDU
3	Responsabil tehnic implementare SIDU

Atribuţiile şi rolul fiecărui membru din Structura de management si implementare a SIDU, precum şi experienţa relevantă necesară pentru rolul propus în echipa de implementare sunt cuprinse în fişele postului.

Activitatea centrală a acestei structuri va reprezenta promovarea politicii de dezvoltare a SIDU si corelarea actiunilor specifice.

Structura de management si implementare a SIDU este cea care urmareste respectarea prioritatilor strategice stabilite prin SIDU pentru atingerea indicatorilor stabiliti si poate propune adaptari ale strategiei functie de evolutiile si conditiile concrete constatate prin analize ale mediului social si economic.

Activitatea structurii se bazeaza in principal pe activitatea echipelor de implementare a proiectelor si realizeaza o integrare si coordonare a proiectelor aflate in responsabilitatea mai

multor echipe de implementare si din arii diferite de interventie. Astfel Structura de management si implementare a SIDU se va baza pe colaborarea cu managerii de proiect.

Structura de management si implementare a SIDU va pregăti şi supraveghea implementarea strategiei şi va coordona activităţile in desfăşurare. Aceasta entitate executiva se va intalni ori de cate ori este necesar, dar minim trimestrial, pentru a discuta pe marginea progresului înregistrat în implementarea strategiei şi pentru deblocarea-rezolvarea unor eventuale probleme intampinate in implementarea proiectelor. Se vor urmari aspectele tehnice, financiare si de corelare a investitiilor. Problemele discutate se consemneaza intr-un proces verbal.

Atribuțiile structurii de implementare SIDU sunt următoarele:

- asigura evaluarea si reevaluare continua a masurilor de implementare a SIDU in contextul conditiile economico sociale ce pot suferi modificari in vederea flexibilizarii actiunilor pentru mentinerea caracterului viu al SIDU
- cunoaste prioritizarea proiectelor si actiunilor si actioneaza conform acesteia
- verifica cuprinderea in listele de investitii anuale a proiectelor prevazute de SIDU conform prioritizarii
- urmărește inițierea implementării proiectelor în conformitate cu planul de acţiune al SIDU
- identifică posibile surse de finanţare a proiectelor cuprinse în SIDU
- verifică respectarea calendarelor achizițiilor publice pentru fiecare proiect ce va fi implementat
- monitorizează activitatea echipelor de implementare a proiectelor
- elaborează și actualizează anual: Planul tehnic de implementare a proiectelor componente ale SIDU, Planul financiar de implemntare a proiectelor componente ale SIDU , care vor fi corelate cu Lista de investiți și Bugetul general al Municipiului Deva, cu evidențierea distinctă a surselor de finanțare
- elaborează anual, sau ori de câte ori se solicită, situația privind stadiul implementării SIDU și a proiectelor componente
- în colaborare cu structurile responsabile de comunicare și mass-media se asigură că este comunicat cetățenilor stadiul de implementare al SIDU

15.3. Structuri conexe

Proiectele prevăzute în Planul de Mobilitate Urbană Durabilă al Municipiului Deva fac parte integrantă din portofoliul de proiecte al Strategiei Integrate pentru Dezvoltare Urbană.

În PMUD a fost propusă înființarea unei structuri de implementare și monitorizare, ale cărei responsabilități se vor axa pe monitorizarea implementării Planului de Mobilitate Urbană Durabilă, respectiv a proiectelor/ măsurilor propuse, conform procedurii de evaluare.

Conform prevederilor PMUD, din structura respectivă vor face parte cel puțin reprezentanți ai administrației publice locale și ai actorilor cheie implicați în procesul de realizare a PMUD, printre care:

- UAT Municipiul Deva, prin direcțiile de specialitate
- Poliția Municipiului Deva
- Reprezentanți ai Agenției de Protecția a Mediului
- Reprezentanți ai operatorilor de transport
- Alte entități relevante

Activitățile principale ale structurii de monitorizare a implementării PMUD sunt:

- La nivelul autorității locale (Primăria Municipiului Deva):
  - Implementarea PMUD: introducerea în programele de investiții anuale/multianuale a proiectelor prevăzute în PMUD, monitorizarea pregătirii proiectelor și a achizițiilor necesare, monitorizarea progresului implementării proiectelor, monitorizarea fondurilor bugetare necesare
  - Asigurarea bunei gestiuni a procesului de implementare
  - Revizuirea periodică a stadiului PMUD
  - Realizarea ajustărilor necesare în Planul de acțiune, în funcție de evoluția în procesul de implementare
  - Identificarea surselor de finanțare disponibile
  - Actualizarea programelor de investiții și acțiuni pe termen scurt, mediu și lung, în funcție de evoluția factorilor socio-economici din municipiu
  - Asigurarea cooperării cu instituții la nivel regional și național
  - Informarea și implicarea cetățenilor în realizarea acțiunilor și proiectelor
  - Colectarea periodică a opiniei cetățenilor asupra efectelor implementării măsurilor și proiectelor incluse în PMUD
- Departamentul de planificare a transporturilor:
  - Monitorizarea indicatorilor de progres pentru estimarea evoluției atingerii obiectivelor stabilite prin PMUD
  - Colectarea datelor necesare pentru evaluarea implementării PMUD și actualizarea modelului de transport
  - Actualizarea modelului de transport și testarea proiectelor ce vor fi implementate, cu ajutorul acestuia
- Poliția Municipiului Deva, reprezentanți ai Agenției de Protecția a Mediului, reprezentanți ai operatorilor de transport:
  - Analiza efectelor implementării PMUD
  - Furnizarea de date relevante pentru evaluarea indicatorilor de rezultat
  - Furnizarea datelor necesare pentru actualizarea modelului de transport

În vederea asigurării unei implementări integrate a proiectelor din SIDU, este necesar ca structurile de management și implementare ale PMUD și SIDU să lucreze în strânsă colaborare, fiind posibil chiar să existe persoane care să facă parte din ambele structuri, dacă acest lucru se consideră necesar.

16. MECANISMUL DE MONITORIZARE ŞI EVALUARE

16.1. Strategia de monitorizare şi evaluare a SIDU

Implementarea presupune procesul de transformare a resurselor disponibile (materiale, financiare, umane) în rezultate calitative şi cantitative, astfel încât să fie atinse toate obiectivele strategice definite şi, prin intermediul acestora, la sfârşitul perioadei de planificare, misiunea asumată.

Având în vedere restricţiile care se impun privind resursele disponibile, în etapa de elaborarea strategiei a fost urmărită în mod permanent menţinerea unei corelări dinamice între ceea ce este de dorit a fi realizat cu ceea ce este posibil în condiţiile resurselor existente şi ceea ce este probabil, în condiţiile previzionate.

De asemenea, este necesar să se în considerare faptul că însăşi procesul de implementare induce schimbări, uneori deosebit de importante, ale parametrilor de stare aferenţi mediului de manifestare economic şi social, ca urmare a efectelor rezultate din implementarea noilor facilităţi operaţionale rezultate. De aici imperativul *parcurgerii unui proces de evaluare-reevaluare continuu*, cu reveniri asupra cerinţelor formulate iniţial şi ameliorarea/dezvoltarea aestor cerinţe în conformitate cu situaţia economico-socială actualizată. Mai mult, saltul tehnlogic nu mai reprezintă un element de excepţie. În timp scurt acesta poate reconfigura esenţial necesităţile, aspiraţiile şi restricţiile impuse unui cadru atţt de laborios cum este cel reprezentat de portofoliul de proiecte prin care se materializează strategia de dezvoltare a unei zone administrative.

Fiind o strategie pe termen mediu, procesul de implementare se va afla sub acţiunea unei multitudini de factori interni şi externi, care pot produce efecte pozitive sau negative asupra domeniilor specifice vizate de planificarea strategică. În aceste condiţii, **monitorizarea** se va realiza pe tot parcursul procesului de implementare şi la sfârşitul lui, prin compararea cantitativă şi calitativă a rezultatelor finale obţinute cu cele preconizate prin planificare. Rezultatele concrete ale procesului de monitorizare se traduc prin realizarea de ajustări da natura acţiunilor corective ale unui proces de auditare.

Referitor la perioada de realizare a monitorizării, pe lângă monitorizările care se conformează la necesitatea unor raportări impuse de cadrul managerial definit la nivelul instituţiei Primăriei Deva, fiecare implementare de proiect are un ciclu de viaţă propriu, ceea ce presupune luarea în considerare a momentelor critice de implementare care se definesc la nivel de proiect. Repunerea oportună a unui proiect pe traiectoria optimă de dezvoltare însemnă un cumul de elemente benefice, cele mai multe de natura economiilor de resurse, fie că este vorba de resurse materiale, umane sau deresursa timp.

Dinamismul, coerenţa şi flexibilitatea afacerilor de succes reprezintă o lecţie învăţată care se doreşte să reprezinte un imperativ al unui sistem de administrare eficient şi inovativ. O altă lecţie învăţată din aceeaşi arie de referinţă, mediul de afaceri, este următoarea: “Cine deţine

informaţia, deţine prioritate în afaceri". Datele şi informaţiile de monitorizare, materia primă a actului decizional, este necesar să respecte criteriile de calitate ale datelor. Astfel, o informaţie eronată produce efecte negative mult mai mari decât lipsa informaţiei. Nu în ultimul rând, monitorizarea presupune respectarea unui principiu devenit tradiţional în teoria şi practica proceselor calitative: "Un lucru trebuie bine făcut de prima dată şi de fiecare dată".

Acest proces poate fi pus în practică numai printr-un personal pe deplin conştient de rolul şi locul fiecărei piese componente a sistemului integrat complex reprezentat de primăria unui municipiu, în cazul nostru Primăria Municipiului Deva.

Evaluarea va aprecia în egală măsură performanţa - realizarea concretă, cantitativă şi calitativă a obiectivelor propuse, cât şi procesul de implementare - modul în care au fost atinse obiectivele strategice.

Pe lîngă procesul de monitorizare şi evaluare realizat de către personalul cu responsabilităţi în acest sens stabilit la nivelul Consiliul Local Deva, se are în vedere apelarea la experţi, atunci când se consideră necesar, sau constituirea de comisii consultative de experţi prin care să se evalueze periodic proiectele propuse şi impactul gestionării resurselor alocate, fie la nivelul instituţiilor din subordine, fie la nivelul altor entităţi finanţate în parteneriat, pe baza proiectelor aprobate aflate în implementare.

Măsurarea performanţelor proiectelor urmează să fie evaluată în cadrul unui proces transparent, care să ţină cont de criteriile de evaluare ale Uniunii Europene privind relevanţa,eficienţa, eficacitatea, impactul şi sustenabilitatea proiectelor. Abaterile constatate vor impune luarea unor măsuri de corecţie agreate de comun acord prin contractele de finanţare semnate între părţi.

Pentru a se asigura monitorizarea implementării Strategiei şi susţine evaluările ulterioare, a fost identificat un set de indicatori de rezultat, realizări şi impact.

Stabilirea indicatorilor s-a realizat pe baza documentelor orientative elaborate de Comisia Europeană,referitoare la sistemele de monitorizare şi evaluare aprogramelor şi proiectelor, astfel încât să poată fi evidenţiatîntr-un mod oportun şi eficient progresul realizat prin prisma criteriilor urmărite la un moment dat.

Având în vedere caracterul complex, eterogen, al obiectivelor strategice, a fost necesară structurarea indicatorilor în concordanţă directă cu schema generală urmărită pentru constituirea portofoliului de proiecte şi acţiuni specifice. Schema rezultată este prezentată în tabelul din subcapitolul referitor la indicatorii de rezultat.

Caracterul omogen al procesului de elaborare a Strategiei rezultă şi din utilizarea unei scheme unice de referinţă – obiective strategice, domenii de intervenţie – în cadrul etapelor majore ale elaborării portofoliului de proiecte prin care se concretizează strategia, respectiv: fundamentare, planificare, implementare, evaluare, monitorizare.

Funcţie de context şi obiectivele manageriale avute în vedere, monitorizarea poate viza diferite niveluri de referinţă: etapa de implementare a unui proiect, domeniile de intervenţie din

cadrul obiectivelor strategice, obiectivele strategice sau ansamblul proiectelor, deci portofoliul de proiecte.

16.2. Structura de monitorizare și evaluare a implementării

Prin urmare, monitorizarea constă în realizarea analizei periodice a resurselor, activităţilor şi rezultatelor implementarii SIDU, bazându-se pe un sistem coerent de culegere de informaţii. Monitorizarea constituie un mecanism de analiza sistematică ce prezintă evaluarea analitică a implementării SIDU şi constă în colectarea, analiza datelor, comunicarea şi utilizarea informaţiilor obţinute despre progresul implementarii SIDU.

Prin monitorizare vor fi identificate abaterile dintre planificarea iniţială şi actualizări, pentru a ajusta planul de implementare SIDU prin adoptarea de acţiuni corective, inclusiv prin repetarea proceselor de planificare, atunci când este necesar.

Monitorizarea implementării SIDU va fi desfăşurată ca o activitate continuă, pe tot parcursul implementării SIDU, fiind realizată de către Structura de monitorizare si evaluare a SIDU.

Sistemul de monitorizare a SIDU va consta în ansamblul de instrumente de monitorizare (programe/planuri, rapoarte, şedinţe de lucru, etc).

Pe lângă acestea se vor utiliza ca instrument de monitorizare întâlnirile de lucru (mai puţin formale) în cadrul cărora se vor analiza modul de implementare trecând în revistă elementele de urmărit care sunt prinse şi în capitolele rapoartelor/planurilor(progresul tehnic,progresul financiar si aspectele de legalitate).

Echipa de monitorizare SIDU este constituită din 3 membri:

Tabel 16.1. Echipa de monitorizare a SIDU

Nr. crt.	Functia in Structura de monitorizare si evaluare a SIDU
1	Coordonator monitorizare SIDU
2	Responsabil monitorizare SIDU
3	Responsabil monitorizare SIDU

Atribuţiile Echipei de monitorizare si evaluare a SIDU sunt următoarele:

- Monitorizarea stadiului activităţilor, a atingerii rezultatelor şi indicatorilor asumaţi prin SIDU, a încadrării costurilor în bugetul proiectului;
- Asigurarea respectării legislaţiei specifice in toate proiectele din cadrul SIDU;
- Monitorizarea achiziţiilor publice;

- Anual elaborarea unui raport de monitorizare care să includă comentarii privind modul de implementare SIDU.
- Participarea la vizitele în teren.
- Înaintarea rapoartelor de monitorizare către Primarul Municipiului Deva şi supunerea lor atenţiei Consiliului Local, atunci când este cazul.
- Evaluarea nivelului de implicare a factorilor interesaţi
- Evaluarea gradului de cunoaştere şi asumare a responsabilităţilor
- Evaluarea intermediară
- Examinarea rezultatelor parţiale ale derulării Strategiei, pe fiecare activitate din perspectiva obiectivului general şi a obiectivelor specifice, din perspectiva relevanţei pentru grupurile ţintă şi pentru scopul proiectelor din Planul de proiecte

Atribuţiile şi rolul fiecărui membru din Structura de monitorizare si evaluare a SIDU, precum şi experienţa relevantă necesară pentru rolul propus în echipa de monitorizare si evaluare sunt cuprinse în fişele postului.

16.3. Indicatori de rezultat

În tabelul următor sunt evidențiați indicatorii de rezultat ai Strategiei Integrate pentru Dezvoltare Urbană:

Obiectiv Strategic	Direcție de Intervenție	Indicatori de realizare	Unitate de măsură	Frecvență raportare
OS1. Dezvoltarea unei economii moderne, bazată pe industrii și tehnologii inovatoare, performante și creative, și pe o forță de muncă sustenabilă și de calitate	DI1.1. Sprijinirea structurilor și serviciilor suport pentru mediul de afaceri, prin consolidarea infrastructurii specifice activității de cercetare-dezvoltare-inovare și încurajarea investițiilor în domeniu	Structuri pentru sprijinirea afacerilor realizate	Număr	Anual
		Entități care beneficiază de sprijin	Număr	Anual
		Sondaje de evaluare a tendințelor și nevoilor mediului de afaceri realizate	Număr	Anual
	DI1.2. Încurajarea afacerilor noi și creșterea competitivității economice a întreprinderilor mici și mijlocii, prin modernizarea și extinderea spațiului și dotărilor specifice, și prin susținerea unor soluții de afaceri și promovare inovatoare	Întreprinderi care beneficiază de finanțare nerambursabilă pentru dezvoltare și creșterea competitivității	Număr	Anual
		Evenimente de informare și promovare pentru atragerea investitorilor	Număr	Anual
		Strategii, studii și prognoze realizate	Număr	Anual
		Baze de date, portal și alte tipuri de măsuri pentru sprijinirea investitorilor realizate	Număr	Anual
	DI1.3. Asigurarea unui mediu propice pentru dezvoltarea resurselor umane și pregătirea unei forțe de muncă competitive și orientate spre nevoi reale ale pieței muncii, care să conducă la creșterea gradului de ocupare a acesteia	Persoane care beneficiază de consiliere și orientare profesională	Număr	Anual
		Persoane care și-au găsit un loc de muncă	Număr	Anual
		Persoane care au dobândit o specializare sau o calificare în urma frecventării cursurilor de formare profesioanlă	Număr	Anual
		Programe de integrare a adulților fără ocupație și care au abandonat școala	Număr	Anual
		Programe de formare a competențelor antreprenoriale	Număr	Anual

Obiectiv Strategic	Direcție de Intervenție	Indicatori de realizare	Unitate de măsură	Frecvență raportare
OS2. Asigurarea unei dezvoltări urbane complexe și integrate, care să contribuie la îmbunătățirea calității factorilor de mediu și a eficienței energetice, promovarea energiilor regenerabile și managementul proactiv al situațiilor de risc	DI2.1. Dezvoltarea, modernizarea și reabilitarea infrastructurii de utilități, inclusiv în zonele marginalizate	Instrumente pentru îmbunătățțirea capacității de gestionare a serviciilor publice realizate	Număr	Anual
		Persoane din zone urbane care benficiază de rețele de apă/canalizare noi/reabilitate/modernizate	Număr	Anual
		Persoane din satele aparținătoare care benficiază de rețele de apă/canalizare noi/reabilitate/modernizate	Număr	Anual
	DI2.2. Îmbunătățirea calității factorilor de mediu, conservarea biodiversității și a patrimoniului natural, managementul deșeurilor	Capacitate de reciclare a deșeurilor	Tone/an	Anual
		Capacitate de colectare a deșeurilor	Tone/an	Anual
		Strategii, studii, prognoze, planuri de management realizate	Număr	Anual
		Suprafața spațiilor verzi nou create	Mp	Anual
		Alei pietonale nou create/reabilitate	Mp	Anual
		Piste de biciclete nou create	Km	Anual
	DI2.3. Creșterea eficienței energetice în clădirile rezidențiale, clădirile publice și sistemele de iluminat public	Scăderea conumului anual de energie primară în clădirile publice	kWh/an	Anual
		Clădiri publice cu o clasificare mai bună a consumului de energie	Număr	Anual
		Gospodării cu o clasificare mai bună a consumului de energie	Număr	Anual
		Scăderea conumului anual de energie primară în iluminatul public	kWh/an	Anual
		Scădere anuală estimată a gazelor cu efect de seră	Echivalent tone CO2	Anual
	DI2.4 Managementul situațiilor de urgență	Persoane care beneficiază de servicii/infrastructuri îmbunătățite	Număr	Anual
		Creșterea capacității de intervenție în cazul situațiilor de urgență și pentru siguranța populației	%	Anual
		Personal calificat în intervenții pentru situații de urgență	Număr	Anual

Obiectiv Strategic	Direcție de Intervenție	Indicatori de realizare	Unitate de măsură	Frecvență raportare
OS3. Creșterea calității vieții cetățenilor prin asigurarea infrastructurii rezidențiale, educaționale, de sănătate, digitale, sportive, a facilităților socio-culturale și de agrement	DI3.1. Creșterea accesibilității, calității și infrastructurii educaționale	Infrastructură de învățământ nou creată/modernizată/dotată	Număr	Anual
		Elevi care beneficiază de infrastructura de învățământ nou creată/reabilitată	Număr	Anual
		Rata brută de cuprindere în creșe a copiilor cu vârstă între 0 și 2 ani	%	Anual
		Creșterea gradului de siguranță în unitățile educaționale	%	Anual
	DI3.2. Asigurarea unor servicii sociale și de sănătate de calitate și promovarea incluziunii sociale	Persoane la nivelul comunităților marginalizate aflate în risc de sărăcie care beneficiază de servicii: -medicale -sociale	Număr	Anual
		Întreprinderi sociale protejate înființate	Număr	Anual
		Ghiduri/strategii/programe/prognoze/instrumente elaborate/implementate în domeniul: -socio-medical -asistență socială	Număr	Anual
		Servicii comunitare oferite -sociale -medicale	Număr	Anual
		Persoane care beneficiază de servicii comunitare, din care -vârstnici -copii Persoane cu dizabilități	Număr	Anual

		Persoane care trăiesc în zonele cu intervenții în regenerare fizică, economică și socială a comunităților marginalizate	Număr	Anual
	DI3.3. Asigurarea infrastructurii necesare pentru creșterea nivelului de utilizare a tehnologiei informației în mediul public și privat	Soluții și aplicații informatice realizate/implementate în mediul urban	Număr	Anual
		Rețele wireless implementate	Număr	Anual
	DI3.4. Dezvoltarea infrastructurii și ofertei de activități socio-culturale și de petrecere a timpului liber	Locuri de joacă nou create/reabilitate/modernizate	Număr	Anual
		Spații de recreere/ practicare sporturi nou create/ extinse/ reabilitate		

Obiectiv Strategic	Direcție de Intervenție	Indicatori de realizare	Unitate de măsură	Frecvență raportare
OS4. Asigurarea unei mobilități urbane durabile, prin implementarea unui sistem de transport accesibil și sigur, care să conducă la o dezvoltare echilibrată a tuturor modurilor de transport și să susțină creșterea calității vieții cetățenilor	DI 4.1 – Reabilitarea și extinderea infrastructurii pentru asigurarea creșterii calității, eficienței și siguranței sistemului de transport	Lungime drumuri reconstruite/modernizate	Km	Anual
		Operațiuni implementate destinate reducerii emisiilor de CO2 (altele decât cele pentru transport public și nemotorizat)	Număr	Anual
		Spații deschise create sau reabilitate în zonele urbane	Mp	Anual
		Sisteme inteligente de transport implementate	Număr	Anual
	DI 4.2 – Creșterea eficienței, accesibilității și atractivității transportului public	Pasageri transportați în transportul public	Număr	Anual
		Operațiuni implementate destinate transportului public și nemotorizat	Număr	Anual
		Populația care beneficiază de de servicii/infrastructură reabilitată	Număr	Anual
		Stații modernizate/reabilitate	Număr	Anual
		Emisii GES provenite din transportul rutier	Kg CO2/ mp/an	Anual
	DI 4.3 – Promovarea și dezvoltarea sistemelor de transport alternative și a intermodalității, pentru asigurarea unui mediu sănătos și creșterea calității vieții cetățenilor	Lungime infrastructură pentru transport alternativ noucreată/modernizată	Km	Anual
		Strategii/planuri/programe/instrumente elaborate/ implementate pentru promovarea mobilității durabile	Număr	Anual
		Operațiuni implementate pentru asigurarea unui mediu sănătos și creșterea calității vieții cetățenilor	Număr	Anual
		Populație care beneficiază de infrastructura de transport alternativ	Număr	Anual

Obiectiv Strategic	Direcție de Intervenție	Indicatori de realizare	Unitate de măsură	Frecvență raportare
OS5. Realizarea nodului convergent turistic Deva, prin valorificarea integrată, inteligentă și durabilă a potențialului turistic și cultural, propriu și zonal	DI 5.1. Conservarea și valorificarea obiectivelor și tradițiilor locale, istorice, artistice și culturale	Obiective de patrimoniu reabilitate/restaurate și redate circuitului public	Număr	Anual
		Trasee tematice realizate	Număr	Anual
		Turiști/vizitatori la obiectivele de patrimoniu reabilitate/restaurate	Număr	Anual
		Operațiuni implementate ce conduc la punerea în valoare a obiectivelor turistice/tradițiilor locale, artistice și culturale	Număr	Anual
	DI 5.2. Promovarea patrimoniului turistic local și regional	Strategii/planuri/programe/instrumente elaborate/implementate pentru promovarea obiectivelor turistice/tradițiilor locale, artistice și culturale	Număr	Anual
		Materiale de promovare elaborate	Număr	Anual
		Evenimente organizate pentru promovarea obiectivelor turistice/tradițiilor locale, artistice și culturale	Număr	Anual
		Produse informatice pentru informarea turiștilor/vizitatorilor	Număr	Anual
		Accesări pagini web	Număr	Anual

Obiectiv Strategic	Direcție de Intervenție	Indicatori de realizare	Unitate de măsură	Frecvență raportare
OS6. Modernizarea managementului și administrației publice locale la nivelul standardelor europene	DI6.1. Dezvoltarea capacității instituționale și a competențelor resurselor umane, în vederea atingerii unui nivel european, care să sprijine realizarea cu succes a obiectivelor strategice de dezvoltare ale Municipiului Deva	Operațiuni implementate pentru dezvoltarea capacității administrative	Număr	Anual
		Participarnți la formare profesională continuă	Număr	Anual
		Strategii/planuri/programe/instrumente elaborate/implementate pentru creșterea capacității administrative	Număr	Anual
	DI6.2. Creșterea eficienței activității administrației publice locale, prin achiziția și utilizarea de echipamente TIC și aplicații software performante.	Strategii/planuri/programe/instrumente elaborate/implementate pentru eficientizarea activității administrației publice și interacțiunii cu cetățenii	Număr	Anual
		Operațiuni implementate pentru eficientizarea activității administrației publice	Număr	Anual
		Aplicații TIC ce conduc la eficientizarea activității administrației publice	Număr	Anual
		Cetățeni care utilizează sistemele e-guvernare	Număr	Anual
		Puncte de acces public la informații nou înființate	Număr	Anual

PARTEA V

CADRUL PARTENERIAL PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI INTEGRATE DE DEZVOLTARE URBANĂ A MUNICIPIULUI DEVA

17. CADRUL PARTENERIAL PENTRU ELABORAREA ŞI IMPLEMENTAREA SIDU

17.1. Cadrul partenerial

În cadrul consultărilor care au avut loc pentru definirea viziunii strategice a municipiului Deva, au fost angajate toate categoriile de factori interesaţi în dezvoltarea viitoare a localităţii, respectiv indivizi, grupuri omogene sau instituţii care pot influenţa definirea sau dezvoltarea unei anumite politici, ori care pot fi afectaţi de aceasta. A fost avută în vedere acoperirea întregului spectru al persoanelor (cetăţenilor) şi instituţiilor reprezentative, a grupurilor specifice sau categoriilor de persoane, cu participarea tuturor departamentelor administraţiei locale.

Populaţia este principalul beneficiar şi acţionar al *Strategiei integrate pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023*, atât datorită numeroaselor domenii în care vor avea beneficii în urma acestei strategii, cât şi datorită capacităţii de a influenţa o serie de resurse esenţiale pentru implementarea acesteia. Cunoaşterea opiniei populaţiei a fost posibilă prin studiul sociologic desfăşurat în etapa de fundamentare a strategiei pentru dezvoltare durabilă. Detalii privind modul de organizare a studiului sociologic vor fi prezentate în secţiunea următoare, referitoare la etapele procesului de planificare.

Un alt factor cheie este reprezentat de mediul de afaceri. Asigurarea unui cadru adecvat al discuţiilor desfăşurate în acest scop a fost posibilă prin sprijinul acordat de *Camera de Comerţ şi Industrie a Judeţului Hunedoara.* Interesul principal al antreprenorilor locali este de a fi identificată o direcţie strategică viitoare prin care să se asigure revigorarea mediului de afaceri şi crearea de oportunităţi noi pentru asigurarea unui mediu de afaceri competitiv, cu performanţe de nivel european.

Mediul de afaceri joacă un rol cheie în Strategia de dezvoltare a municipiului şi datorită capacităţii de a mobiliza anumite resurse financiare pentru implementarea planurilor de acţiune propuse de comun acord. O serie de acţiuni se pot realiza prin parteneriate de tip public-privat, autorităţile publice locale neavând capacitatea de a le implementa numai prin resurse proprii. Se obţin astfel avantaje deosebite pentru partenerii implicaţi în acţiunile viitoare comune, aceste beneficii fiind în final un element potenţator la nivelul municipiului şi al locuitorilor acestuia, cu efecte imediate sau de durată.

Un factor deosebit de important în implementarea *Strategiei integrate pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023* este Consiliul Judeţean, prin punerea de acord cu autorităţile publice locale asupra unor proiecte majore care să fie dezvoltate în perioada următoare, cu includerea unor astfel de proiecte în cadrul strategiei judeţene. De asemenea, o serie de resurse şi instrumente financiare şi de impozitare pot constitui factori de impact prin contextul de dezvoltare imprimat pentru perioada strategică vizată.

Consiliul Judeţean are în subordinea sa o serie de instituţii cu rol deosebit asupra vieţii cotidiene a locuitorilor municipiului Deva, cu impact esenţial pentru definirea şi configurarea

unor elemente operaţionale sau utilitare esenţiale pentru mediul social, economic, ambiental şi cultural al localităţii. Dintre acestea amintim:

- Centrul Cultural „Drăgan Muntean”
- Muzeul Civilizatiei Dacice şi Romane Hunedoara-Deva;
- Biblioteca Judeţeana 'Ovid Densusianu' Hunedoara-Deva;
- Teatrul de Arta Deva;
- Ansamblul Profesionist "Drăgan Muntean" pentru promovarea Culturii Tradiţionale Hunedoara;
- Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Hunedoara;
- Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului a Judeţului Hunedoara;
- S.C. ApaProd S.A. Deva;
- S.C. Compania Judeţeană de Turism Hunedoara S.A. Deva;
- Serviciul Public Judeţean Salvamont;
- Agentia de Dezvoltare Economico-Socială a Judeţului Hunedoara;
- Direcţia Publică Comunitară de Evidenţă a Persoanelor Hunedoara;
- Camera Agricolă Judeţeană Hunedoara.

Instituţia Prefectului, în calitate de reprezentant al Guvernului pe plan local, asigură legătura operativă dintre fiecare minister şi organ al administraţiei publice centrale din subordinea Guvernului cu serviciul public deconcentrat din subordinea acestuia. Mai mult, la acest nivel se poate acţiona pentru definirea în cadrul Programului de guvernare a unor proiecte care să contribuie la susţinerea sau potenţarea celor definite la nivel local.

În municipiul Deva îşi au sediul mai multe servicii publice deconcentrate ale ministerelor şi ale celorlalte organe ale administraţiei publice centrale din unităţile administrativ-teritoriale, cum sunt: Direcţia de Sănătate Publică Judeţeană; Direcţia Judeţeană pentru Cultură, Culte şi Patrimoniu Cultural Naţional; Comisariatul Judeţean pentru Protecţia Consumatorilor; Direcţia Judeţeană de Muncă şi Protecţie Socială; Casa de Pensii Judeţeană; Agenţia Judeţeană pentru Ocuparea Forţei de Muncă; Direcţia Judeţeană pentru Sport; Direcţia Judeţeană pentru Tineret; Direcţia Judeţeană pentru Accize şi Operaţiuni; Secţia Judeţeană a Gărzii Financiare; Direcţia Judeţeană pentru Agricultură şi Dezvoltare Rurală etc.

Aceste servicii reprezintă un alt factor important în definirea şi aplicarea *Strategiei integrate pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023*, principala modalitate prin care pot influenţa dezvoltarea municipiului fiind prin parteneriate cu autorităţile publice locale, precum şi prin furnizarea de informaţii privind situaţia din municipiul Deva şi a necesităţilor de dezvoltare identificate pe fiecare domeniu de responsabilitate în parte.

Instituţiile publice de cultură reprezintă un alt factor interesat în strategia de dezvoltare. Astfel, în cadrul etapei de fundamentare a strategiei, specialiştii din cadrul Centrului Cultural “Mihai Drăgan” şi ai Muzeului Civilizaţiei Dacice şi Romane Hunedoara-Deva au contribuit prin

furnizarea unor date şi informaţii specifice domeniului de activitate, precum şi prin identificarea unor obiective şi modalităţi de sprijin reciproc în cadrul unor acţiuni concrete, cu impact asupra vieţii culturale şi turistice a municipiului şi împrejurimilor acestuia.

Şi instituţiile publice de sănătate vor avea o serie de beneficii în urma implementării strategiei, aceasta presupunând dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii de sănătate în scopul îmbunătăţirii serviciilor de sănătate. Mai mult, se oferă în viitor perspective largi de sprijin a dezvoltării municipale, prin participarea la proiecte de cercetare inovatoare.

Municipiul Deva dispune de o serie de organizaţii non-guvernamentale, care au fost deja enunţate la analiza modului de acordare a asistenţei sociale în cadrul municipiului. Mai mult, având în vedere importanţa deosebită a acestor organizaţii, în cadrul Primăriei Municipiului Deva funcţionează un compartiment cu competenţa speciale, *Compartimentul programe sociale, relaţia cu ONG.*

Contribuţia ONG-urilor la viaţa socială a localităţii Deva este deosebit de importantă, iar definirea în viitor a unor parteneriate cu autorităţile publice locale este facilitată de oportunităţile oferite de dezvoltarea unor proiecte finanţate prin fonduri nerambursabile. Prin natura activităţilor desfăşurate, însă, ONG-urile pot contribui şi la dezvoltarea altor sectoare.

Mass-media este un factor deosebit de important pentru influenţa şi aria largă de impact pe care o are asupra formării sau transmiterii opiniei cetăţenilor, atragerea investitorilor, cât şi pentru a influenţa creşterea numărului turiştilor interesaţi de obiectivele din localitate şi din proximitatea acesteia. Ca mediator între autorităţile publice locale şi populaţie, mass-media are un rol esenţial în influenţarea opiniei publice privind oportunitatea şi necesitatea investiţiilor preconizate din municipiu.

Un factor indus este reprezentat de colectivitatea virtuală a turiştilor care vizitează municipiul. Deşi o prezentă temporară în spaţiul localităţii şi al împrejurimilor acesteia, turiştii sunt mesageri ai numelui şi renumelui acestei localităţi, prin care se consolidează reputaţia municipiului. Strategia 2014-2023 va duce la îmbunătăţirea promovării şi informării turistice, la modernizarea infrastructurii de acces la obiectivele turistice, reabilitarea obiectivelor turistice şi amenajarea acestora, dar şi la dezvoltarea unor tipuri specifice de turism, conform recomandărilor rezultate din analizele efectuate în acest scop.

17.2. Etapele procesului de planificare. Consultarea publică

Planificarea strategică este un proces în mai multe etape, prin care comunitatea participă la crearea unei imagini a viitorului propriu în cadrul nou care va fi conferit localităţii lor, pornind de la condiţiile prezente, cu identificarea şi definirea căilor de atingere a acelui viitor. Se realizează astfel imaginea trecerii de la condiţiile actuale socio-economice la noul set de condiţii, conform proiecţiei de perspectivă, care să corespundă aşteptărilor comunităţii şi a altor factori interesaţi de dezvoltarea localităţii.

Documentul final rezultat, strategia de dezvoltare pe termen mediu a comunităţii respective, deţine valenţe multiple:

- Constituie un document programatic privind direcţiile strategice de dezvoltare în perioada de planificare vizată;
- Este un document de cercetare privind contextul şi potenţialul de dezvoltare calitativă a sistemului complex al localităţii;
- Reprezintă un ghid de orientare unitară a liderilor administraţiei publice locale, a comunităţii de afaceri, investitorilor, dar şi a comunităţii civile în ansamblu;.
- Prin punerea în aplicare acţionează ca un instrument de lucru performant la dispoziţia autorităţilor locale pentru a întări potenţialul economic al localităţii, a îmbunătăţi climatul investiţional şi a creşte nivelul general de competitivitate;
- Reprezintă un mijloc de coeziune al instituţiilor şi întreprinderilor locale, precum şi a antreprenorilor şi forţei de muncă;
- Acţionează ca un garant al dezvoltării optimale prin care se sporeşte încrederea mediului de afaceri în eficienţa administraţiei publice locale şi contribuie astfel la stimularea opţiunilor de a investi în zonă;
- Reprezintă un document de analiză detaliată a principalilor parametri de stare ai ariei administrative care constituie obiectul de referinţă al strategiei elaborate.

Oferirea unui răspuns adecvat acestui demers complex, cu actori care aparţin unor categorii multiple şi animaţi de interese diverse, este posibilă numai în condiţiile definirii şi transpunerii unui proces complex, care presupune parcurgerea iterativă a mai multor etape.

Este deosebit de important de subliniat faptul că întregul proces s-a desfăşurat cu *respectarea setului de cerinţe şi criterii definite* în capitolele anterioare. Această modalitate de abordare a asigurat condiţiile necesare fixării unui sistem de referinţă coerent cu documentele programatice aplicabile şi orientarea permanentă a analizei spre direcţiile prioritare definite, aferente obiectivelor strategice vizate.

De asemenea, este necesară evidenţierea *caracterului iterativ al procesului de planificare,* o caracteristică intrinsecă a analizei unor procese complexe de dimensiuni mari. Rezultatele demersurilor/acţiunilor dintr-o anumită etapă sunt strâns conexate de acţiunile celorlalte etape, astfel încât deseori elemente şi caracteristici nou apărute la un moment dat conduc la necesitatea unor revizuiri/reformulări în cadrul etapelor implicate.

Ca urmare, etapele principale pe care le vom prezenta nu au respectat o ordine de derulare în timp strict secvenţială, ci, funcţie de concluziile reieşite din analiza unui anumit aspect, s-a trecut la tratarea simultană, integrată, a unor elemente dependente diverse.

Aspecte şi condiţionări imperative reies din asigurarea caracterului de *realism, pragmatism şi sustenabilitate* a obiectivelor, programelor şi proiectelor vizate prin strategie. Aceasta a presupus adoptarea permanentă a unei atitudini responsabile, dincolo de formulările şi obiectivele preţioase, fără acoperire în posibilităţile reale existente.

Deşi nu este prezentată în mod explicit în conţinutul documentului final, cheia succesului a fost situarea permanentă într-un cadru de referinţă aferent *funcţiei de dezvoltare a calităţii*,

ceea ce a presupus conectarea permanentă la relevanţa sintagmenlor “Ce”, “Când” şi “Cum”, tratate din perspectiva *managementului total al calităţii.*

Principalele etape parcurse în vederea fundamentării şi elaborării Strategiei integrate pentru dezvoltare urbană a municipiului Deva în perioada 2014-2023 sunt:

⇒ *Analiza socio-economică;*

⇒ *Analiza documentelor strategice anterioare;*

⇒ *Sondajul opiniei publice;*

⇒ *Definirea coordonatelor de context strategic;*

⇒ *Stabilirea portofoliului de proiecte;*

⇒ *Consultarea publică.*

Rezultatele analizelor efectuate şi documentele programatice elaborate au fost sistematizate în conţinutul Strategiei în cadrul a **trei secţiuni principale**:

⇒ *I. Analiza socio-economică;*

⇒ *II. Analiza documentelor strategice la nivel european, național și regional ;*

⇒ *III. Strategia de dezvoltare durabilă.*

Prima etapă a procesului de planificare are drept corespondent în cadrul lucrării prima secţiune, analiza socio-economică.

Principalul obiectiv al acestei etape a constat în determinarea parametrilor de stare şi a nivelului de dezvoltare al acestora, pentru domeniile majore prin care se configurează mediul de manifestare al tuturor factorilor de interes din cadrul municipiului Deva.

O importanţă deosebită a fost acordată în această etapă asigurării caracteristicilor de calitate ale datelor prelevate pentru a fi prelucrate, referitoare la: actualitate, veridicitate, relevanţă, credibilitate, consistenţă etc. Pentru respectarea acestei cerinţe, informaţiile şi datele care au făcut obiectul analizei au fost solicitate de la responsabilii de domenii din cadrul Primăriei municipiului Deva, respectiv de la instituţiile responsabile abilitate.

Datele statistice puse la dispoziţie de *Direcţia Judeţeană de Statistică Hunedoara,* aferente *Fişei localităţii Municipiului Deva,* au constituit un prim set de date de analiză. Aceste date au fost grupate pe domeniile specifice analizate şi sunt prezentate în lucrare în cadrul Anexelor 1÷7. În vederea asigurării cerinţelor de reprezentativitate a datelor, s-a considerat relevantă folosirea unor serii de timp cu orizont larg.

Instituţiile reprezentative din localitate au sprijinit demersurile de elaborare a Strategiei, atât prin punerea la dispoziţie a unor analize/date specifice domeniului specific acestora, cât şi prin formularea unor puncte de vedere şi sugestii extrem de utile. În acest sens, au fost contactate următoarele instituţii abilitate: Camera de Comerţ şi Industrie a Judeţului Hunedoara, Centrul Cultural “Mihai Drăgan”, Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane, Inspectoratul Şcolar

Judeţean Hunedoara, Direcţia de Sănătate Publică a Judeţului Hunedoara, Inspectoratul de Poliţie al Judeţului Hunedoara, Agenţia Judeţeană pentru Ocuparea Forţei de Muncă, Direcţia Judeţeană pentru Cultură şi Patrimoniu Naţional, Agenţia de Protecţie a Mediului, Direcţia Silvică Hunedoara, S.C. Electrocentrale Deva, S.C. ApaProd S.A.

Responsabilii pe domenii de referinţă din cadrul Consiliului Local Deva au susţinut demersurile de elaborare a Strategiei prin implicarea directă în acest proces şi furnizarea de informaţii relevante, sistematizate, privind demersurile intreprinse la nivel local.

Informaţiile analizate au fost structurate pe următoarele problematici/ capitole din lucrare: mediul şi infrastructura de mediu; infrastructura şi echiparea teritoriului; dezvoltarea urbană; economia municipiului; potenţialul turistic şi cultural; infrastructura socială. Gruparea pe problematici a avut în vedere respectarea criteriului relevanţei analizei şi a gradului de determinare reciprocă dintre diversele domenii specifice.

Datorită caracterului eterogen al setului de atribute care concură la definirea potenţialului de dezvoltare al municipiului, s-a considerat oportună reliefarea acestor atribute pe fiecare problematică în parte. De asemenea, atunci când a fost posibil, au fost furnizate analize şi date comparative, prin care să fie posibilă creionarea unei imagini de referinţă a poziţiei actuale deţinute de municipiul Deva într-un context mai larg, cel de nivel judeţean, regional, naţional, european.

Rezultatele analizelor de fundamentare a elaborării strategiilor din cadrul Regiunii Vest, efectuate de diverse colective de cercetare, inclusiv din cadrul Băncii Mondiale, au reliefat aspecte importante de avut în vedere şi/sau au făcut recomandări prin care să se imprime o traiectorie de dezvoltare unitară la nivelul regiunii. Reperele de coordonare sau cele prin care se stabilesc elemente prioritare au fost reliefate ca punct de plecare al analizei la nivelul Devei în calitate de municipiu reprezentativ al Regiunii Vest.

Rezultatele analizei socio-economice dau o imagine de ansamblu privind resursele actuale de care dispune comunitatea, cu evidenţierea pentru fiecare problematică în parte a punctelor tari, punctelor slabe, oportunităţilor de dezvoltare care trebuiesc exploatate, precum şi a posibilelor riscuri/ameninţări care trebuie eliminate/evitate (analiza SWOT).

Analiza documentelor strategice la nivel european, național și regional a fost impusă de necesitatea corelării obiectivelor strategiei locale cu cele de la nivel superior, astfel încât aceasta să se integreze în traiectoria de dezvoltare identificată către o direcţie rezultantă a noului mediu socio-economic de manifestare, atât intern cât şi extern.

În lucrare sunt evidenţiate axele şi obiectivele strategice/tematice la nivel european (Strategia Europa 2020), național (Strategia de dezvoltare a României pentru perioada 2014 – 2020) și la nivel regional (Planul pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Sud-Est 2014-2020), precum și structura principalelor surse de finanțare. Deşi rezultatul acestei analize este destul de laborios, aceasta a fost inclusă în lucrare deoarece constituie un punct de reper edificator privind noua orientare a dezvoltării viitoare a municipiului definită prin *Strategia integrată pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023.*

Pe baza analizei riguroase efectuate în această etapă s-a conturat setul actualizat al acţiunilor dovedite eficiente în etapa anterioară în corelaţie cu acţiunile/proiectele aflate în etapa de implementare şi care se situează pe mediana temporară a celor două strategii, precum şi iniţierea unor acţiuni/proiecte noi care să fie demarate în strategia viitoare.

Sondajul opiniei publice reprezintă un element de importanţă majoră în vederea elaborării unui astfel de document strategic. Rezultatele studiului sociologic care a fost realizat în vederea cunoaşterii obiective a punctului de vedere al cetăţenilor localităţii au fost prezentate în lucrare în cadrul secţiunii de analiză socio-economică, în conexiune directă cu problematica analizată prin capitolele acestei secţiuni.

Pe lângă aceste elemente de natură concluzivă, referitoare la aprecierea calitativă a unor factori/facilităţi urbane, a fost urmărită identificarea principalelor priorităţi de dezvoltare ale oraşului din perspectiva locuitorilor. Se oferă astfel o imagine edificatoare asupra aspiraţiilor şi doleanţelor cetăţenilor, care a fost inclusă în capitolul *Context strategic,* fiind unul din reperele de urmărit în definirea traiectoriei şi acţiunilor viitoare.

Se asigură astfel condiţii favorabile pentru maximizarea gradului de acceptabilitate al populaţiei faţă de măsurile şi acţiunile propuse prin strategie, precum şi a gradului de implicare a populaţiei pentru crearea unei societăţi civile puternice, un pion esenţial în transpunerea deciziilor luate de autorităţile publice la nivel local.

Obiectivele specifice ale studiului au fost:

- Evaluarea gradului de satisfacţie a populaţiei privind următoarele dimensiuni:
  - infrastructura de transport rutier şi feroviar
  - servicii utilitare
  - resurse umane şi servicii sociale
  - mediul înconjurător
  - dezvoltarea urbană
  - învăţământ şi activităţi culturale
- Analiza gradului de utilizare a mijloacelor de transport din localitate şi evaluarea eficienţei acestora;
- Evaluarea nevoilor legate de infrastructura de recreere şi pentru activităţi culturale;
- Identificarea percepţiilor privind schimbările din ultimii ani în diverse domenii ale vieţii sociale, culturale, economice şi politice din localitate;
- Identificarea principalelor priorităţi de dezvoltare a oraşului din perspectiva locuitorilor;
- Evaluarea gradului general de satisfacţie al locuitorilor faţă de viaţa comunităţii Municipiului Deva.

Tipul eşantionului proiectat şi realizat a fost probabilistic aleatoriu, pe cote, proporţional cu structura populaţiei pe grupe de vârste şi gen. Cu ajutorul bazelor de date ale Institutului

Naţional de Statistică, realizate în urma Recensământului populaţiei din 2011, a fost analizată distribuţia populaţiei Municipiului Deva funcţie de mai multe criterii, fiind selectate numai criteriile considerate relevante pentru asigurarea reprezentativităţii statistice a eşantionului studiului şi a concordanţei cu obiectivele cercetării.

Astfel, chestionarul a conținut întrebări închise şi deschise de mai multe tipuri pentru a atinge obiectivele descrise mai sus. Mărimea eșantionului a fost de 500 chestionare realizate și validate.

Structura eșantionului pe grupe de vârste și gen este evidențiată în tabelul de mai jos.

Tabel 17.1. Structura eșantionului pentru sondajul de opinie

	18-39 ani	**40-64 ani**	**65 ani +**	**TOTAL VÂRSTE**
MASCULIN	18%	22%	7%	47%
FEMININ	17%	24%	11%	53%
TOTAL GEN	35%	46%	18%	100%

Unul din parametrii evaluaţi în cadrul sondajului de opinie s-a referit la vechimea în localitate. Distribuţia eşantionului selectat pentru sondajul de opinie este relevantă în acest sens, marea majoritate a celor chestionaţi avâns calitatea de locuitori ai municipiului de mai mult de 20 de ani (Figura 11.1).

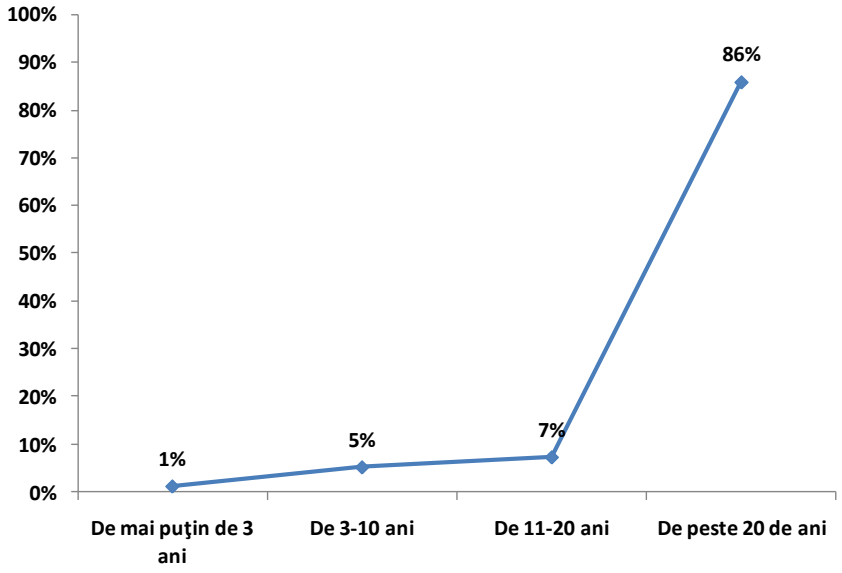

Fig. 17.1. Vechimea în localitate a respondenţilor la sondajul de opinie

Datele obţinute au fost analizate statistic, obţinându-se frecvenţe relative şi absolute sau medii, care au fost reprezentate grafic. Răspunsurile la întrebările deschise au fost codificate după regulile analizei de conţinut tematice, urmărindu-se, de asemenea, exigenţele generale ale clasificării privind genul proxim şi diferenţa specifică dintre categorii.

Aceste rezultate au constituit elemente de analiză şi evaluare a opiniei cetăţenilor şi au fost inserate în conţinutul strategiei. Mai mult, s-a considerat oportună evidenţierea gradului de diversitate al punctelor de vedere ale cetăţenilor, fiind inserate în întregime în cadrul capitolului referitor la contextul de elaborare al strategiei. Per ansamblu, interesul populaţiei în urma strategiei este de a avea condiţii mai bune de viaţă, locuri de muncă diversificate şi bine remunerate şi servicii publice de calitate.

Ultima secţiune se referă la Strategia de dezvoltare integrată. Definirea principalelor repere strategice se realizează după fixarea *contextului strategic actual*, pe baza căruia sunt stabilite *coordonatele de planificare ale Strategiei*. În final se prezintă portofoliul de proiecte şi acţiunile concrete de materializare a *obiectivelor strategice* urmărite în vederea atingerii *viziunii* şi a *misiunii* stabilite la orizontul anilor 2023.

Definirea coordonatelor de context strategic a vizat sistematizarea documentelor de referinţă aplicabile, cu evidenţierea elementelor programatice esenţiale pentru respectarea în cadrul strategiei elaborate. Au fost punctate cerinţele stipulate în cadrul documentelor şi reglementărilor naţionale referitoare la reţeaua de localităţi urbane, cu evidenţierea criteriilor aplicabile pentru categoria polilor şi a zonelor policentrice de dezvoltare urbană.

Având în vedere importanţa şi consistenţa documentelor de analiză întocmite la nivelul Regiunii Vest sub egida Mondiale, un punct special a fost alocat prezentării acestui set de documente, a elementelor de fundamentare a strategiei stipulate prin documentul final emis, precum şi a modului de definire a obiectivelor tematice şi a priorităţilor de investiţii pentru Regiunea Vest.

Definirea strategiei municipiului Deva pe traiectoria vizată de Regiunea Vest a constituit un obiectiv imperativ al strategiei elaborate. S-a urmărit în acest mod crearea condiţiilor de maximizare a atragerii de fonduri europene, concomitent cu asigurarea conformităţii la cerinţele documentelor programatice strategice.

Un aspect deosebit de important în această etapă a fost reprezentat de elaborarea *listei de acţiuni orientative*, pe domeniile de intervenţie prioritare identificate la nivelul celor şapte obiective strategice definite prin *Strategia integrată pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023*. Această listă a constituit un instrument de lucru deosebit de util, prin care s-a facilitat comunicarea la nivelul structurilor de decizie şi a celor responsabile pe domenii specifice din cadrul Primăriei Deva. Rezultatul s-a materializat sub forma unui portofoliu iniţial de proiecte, pe baza căruia a fost continuat dialogul cu alţi factori cu capacitate de a susţine şi/sau orienta traiectoria de dezvoltare a municipiului Deva.

Astfel, mediul de afaceri a reprezentat un partener cu o atitudine constructivă, de implicare responsabilă în procesul de elaborare a strategiei. În primul rând, furnizarea datelor şi statisticilor de referinţă privind starea actuală a municipiului, prin *Camera de Comerţ şi Industrie a Judeţului Hunedoara,* a constituit un suport esenţial pentru definirea traiectoriei actuale a economiei municipiului şi determinarea intensităţii de manifestare pe fiecare domeniu specific. Interesul comun, cel al depunerii de eforturi pe toate planurile posibile pentru atingerea

obiectivelor strategice vizate în perioada imediat următoare, a reprezentat un liant puternic care se va manifesta şi în continuare pentru acţiuni eficiente de implementare a strategiei de dezvoltare durabilă.

Situaţia specifică a municipiului Hunedoara, de situare în imediata apropiere a municipiului Deva, a determinat stabilirea în timp a unor conexiuni puternice între cele două localităţi, devenite deja tradiţionale, cu aspiraţii comune privind dezvoltarea lor viitoare. Prin actuala strategie se definesc o serie de proiecte comune, benefice pentru ambele localităţi, rezultat al dialogului şi colaborării permanente între colectivele de elaborare a strategiilor de dezvoltare 2014-2 aferente celor două localităţi, care au interfaţat de fapt dialogul dintre structurile responsabile din cadrul celor două primării. În final, soluţiile propuse au primit girul factorilor de decizie.

Proiectele şi acţiunile incluse în *Strategia integrată pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023* sunt adresate întregii comunităţi, ele implicând deopotrivă instituţiile şi administraţia publică, mediul de afaceri, societatea civilă şi, mai ales, beneficiarii finali ai rezultatelor implementării Strategiei, cetăţenii municipiului Deva.

Stabilirea priorităţilor la nivel de proiecte a avut în vedere în primul rând importanţa acestora pentru comunitatea locală, aşa cum a rezultat din consultările publice care au avut loc. În acest mod, se creează premisele unui impact favorabil cât mai larg în rândul populaţiei, prin situarea pe traiectoria de dezvoltare dorită de cetăţeni şi luarea în considerare, cât mai mult posibil, a doleanţelor şi aşteptărilor acestora.

În continuare, a fost urmărit gradul de complexitate al proiectelor prin prisma efortului presupus de implementarea acestora, referitor la sursele şi modalitatea de finanţare, instituţiile implicate, necesitatea aplicării unor proceduri specifice etc. De asemenea, pentru proiectele prioritare s-a definit şi succesiunea de abordare a acestora, ceea ce presupune consolidarea caracterului ferm, de aplicabilitate imediată şi lipsită de ambiguităţi, al strategiei elaborate.

Estimarea bugetară a proiectelor propuse se va realiza prin raportarea la standardele de cost actuale aplicate la estimările realizate pe baza valorii unor proiecte similare aflate în implementare sau implementate de curând.

Setul de proiecte astfel definit corespunde viziunii şi cerinţelor strategice vizate, precum şi imaginii viitoare a localităţii conform cerinţelor exprimate de cetăţeni, instituţiile publice şi mediul de afaceri, cu luarea în considerare a condiţiilor socio-economice care sunt expresia resurselor potenţiale de care dispune municipiul la momentul elaborării strategiei şi maximizarea şanselor de atragere a unui volum cât mai mare de fonduri europene. Ansamblul acestor proiecte constituie *Portofoliul de proiecte* al *Strategiei integrate pentru dezvoltare urbană a Municipiului Deva în perioada 2014-2023.* Transpunerea în realitate a acestui portofoliu este posibilă numai în condiţiile unui parteneriat puternic cu instituţiile publice, mediul de afaceri şi societatea civilă.

Consultarea publică a fost amintită deja la prezentarea etapelor de fundamentare ale elaborării strategiei de dezvoltare durabilă, în contextul prezentării sondajului de opinie realizat printr-un studiu sociologic. Au fost astfel identificate principalele probleme cu care se confruntă

cetăţenii localităţii în viaţa de zi-cu-zi a acestora, precum şi acţiunile/ proiectele considerate prioritare din punctul lor de vedere. O astfel de consultare a avut loc şi cu reprezentanţii mediului de afaceri, precum şi cu reprezentanţii principalelor instituţii prin care se definesc parametrii mediului social, economic şi cultural al localităţii.

După definitivarea unei variante unitare a cadrului strategic general propus, a fost organizată o nouă dezbatere publică, la care au participat reprezentanţii administraţiei publice locale, instituţiilor publice, mediului de afaceri şi ONG-urilor. Obiectivul principal al acestei întâlniri a fost de a preleva opinia acestora privind modul de evidenţiere prin conţinutul strategiei a opiniilor formulate anterior, a facilita consultarea largă şi punerea de acord a factorilor implicaţi în procesul de implementare a strategiei, în eventualitatea în care se vor identifica aspecte cu impact contradictoriu asupra unor categorii diferite de factori interesaţi.

Concomitent, a fost creată o platformă electronică de comunicare pe site-ul primăriei municipiului Deva, prin care s-a oferit posibilitatea oricărei persoane interesate să consulte documentul aflat în stadii intermediare de elaborare. Prin intermediul acestei secţiuni s-a facilitat transmiterea feed-back-ului comunităţii către structurile manageriale şi responsabilii de domenii specifice ai Primăriei, fiind vizată echipa care a elaborat documentul strategic supus dezbaterii publice.

Ameliorările succesive ale versiunii iniţiale a strategiei, în urma analizei riguroase a propunerilor formulate de cetăţeni în această etapă, s-au materializat prin versiunile succesive intermediare elaborate. Trecerea de la o versiune veche la una nouă s-a realizat de fiecare dată cu evidenţierea clară a aspectelor care au fost modificate şi cu justificarea/ menţionarea circumstanţelor care au impus aceste modificări.

ANEXA 1. DATE INSTITUTII CULTURALE – MUNICIPIUL DEVA

A. Activităţi culturale

INDICATOR	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Instituţii de spectacole şi concerte - total - numar	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Locuri în sălile de spectacole şi concerte	-	-	-	-	-	80	80	68	68	-	400	400	400
Spectatori, auditori din teatre, instituţii muzicale - total	-	-	-	-	-	6644	8200	4526	5000	4200	3606	15777	15820
Biblioteci total numar	45	45	45	46	46	46	41	36	38	34	31	26	21
Biblioteci publice - numar	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Muzee - numar	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	6	2	2
Vizitatori ai muzeelor - numar	-	-	-	-	-	16622	19874	6038	511	3723	38123	80834	84499

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

ANEXA 2. DATE INVATAMANT – MUNICIPIUL DEVA

A. Unităţi de învăţământ

INDICATOR	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Unităţi de învăţământ - total	24	23	22	22	17	15	15	14	13	12
Nr. de crese si gradinite	6	6	6	6	3	2	2	1	2	2
Nr. de şcoli din înv. primar şi gimnazial	7	6	5	4	3	2	2	2	2	2
Nr. de licee	11	11	11	11	10	10	10	11	9	8
Şcoli postliceale	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Institute de învăţământ universitar	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-
Institute de înv. univ. – proprietate privată	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

B. Elevi înscrişi

INDICATOR	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Elevi înscrişi - total	13816	13749	13161	12907	12488	11894	11780	12260	12345	11780
Nr. de copii înscrisi în creșe și gradinite	1662	1743	1676	1698	1907	1907	1701	1735	1794	1591
Nr. de elevi înscrisi în înv. primar	2441	2322	2306	2277	2281	2279	2666	2756	2870	2848
Nr. de elevi înscrisi în înv. gimnazial	2851	2842	2701	2627	2588	2419	2458	2400	2368	2348
Nr. de elevi înscrisi în înv. primar şi gimnazial	5292	5164	5007	4904	4869	4698	5124	5156	5238	5196
Nr. de elevi înscrisi în înv. liceal	5334	5497	5280	5499	5155	4955	4333	4267	3852	3580
Nr. total elevi înscrişi în înv. preuniversitar	11892	11749	11340	11058	10472	9918	10059	10525	10551	10189
Nr. de elevi înscrisi în înv. de arte şi meserii	1155	937	858	505	251	0	**59**	128	205	286
Nr. de elevi înscrisi în înv. de maistri	40	0	0	0	30	28	**34**	72	81	58

INDICATOR	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nr. de elevi înscrisi în înv. postliceal	71	151	195	150	167	237	**509**	902	1175	1069
Nr. de studenti înscrisi	262	257	145	151	109	69	**20**	0	0	0
Nr. de studenti înscrisi în sectorul public	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nr. de studenti înscrisi în sectorul privat	241	257	145	151	109	69	**20**	0	0	0

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

C. Personal didactic

INDICATOR	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Personal didactic - total	962	938	877	902	867	860	794	791	787	757
Personal didactic – învăţământ preşcolar	100	93	96	95	99	99	97	98	95	89
Personal didactic – învăţământ primar	149	137	133	132	146	133	141	157	169	160
Personal didactic – învăţământ gimnazial	258	221	197	227	232	212	172	174	134	132
Personal didactic - înv primar şi gimnazial	407	358	330	359	378	345	313	331	303	292
Personal didactic – învăţământ liceal	447	450	424	419	387	414	382	359	370	375
Personal didactic – total înv preuniversitar	954	901	850	873	864	858	792	788	768	756
Personal didactic în înv. de arte şi meserii	1	17	22	24	0	0	0	3	9	0
Personal didactic în înv. de maistri	7	5	5	5	3	2	2	0	0	0
Personal didactic în înv. postliceal	0	15	0	0	0	0	0	0	9	0
Personal didactic în înv. univ.	7	5	5	5	3	2	2	0	0	0
Personal didactic în înv. univ. –sector privat	7	5	5	5	3	2	2	0	0	0

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

D. Dotări

INDICATOR	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dotarile din învatamântul preuniversitar										
Sali de clasa şi cabinete scolare	565	530	558	549	644	609	**624**	643	**662**	**641**
Laboratoare scolare	81	80	88	75	68	107	96	70	76	73
Ateliere scolare	40	38	38	36	31	26	28	33	46	41
Dotări total										
Sali de gimnastica – total	17	19	24	29	27	**27**	31	35	26	17
Terenuri de sport - total	19	24	21	24	24	**24**	29	33	35	19
PC - total	866	945	954	1105	1035	**1039**	1250	1088	1011	866

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

E. Absolvenţi

INDICATOR	2010	2011	2012	2013	2014
Total	2377	1821	2091	1907	2253
Înv. primar și gimnazial	737	552	587	596	602
Înv. liceal	1325	1133	1366	1048	1121
Inv. profesional	211	0	0	64	44
Înv. postliceal	65	71	118	170	458
Înv. de maiştri	0	27	0	29	28
Înv. superior	39	38	20	0	0
Înv. superior – proprietate privată	39	38	20	0	0

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

F. Date generale - învăţământ

Tip date	Denumire indicator	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
TOTAL	Unităţi de învăţământ - total	24	23	22	22	17	15	15	14	13	12
	Elevi înscrişi	13816	13749	13161	12907	12488	11894	11780	12260	12345	11780
	Personal didactic - total	962	938	877	902	867	860	794	791	787	757
Înv. Preşcolar	Nr. de creșe și gradinite	6	6	6	6	3	2	2	1	2	2
	Nr. de copii înscrisi în creșe și gradinite	1662	1743	1676	1698	1907	1907	1701	1735	1794	1591
	Personal didactic	100	93	96	95	99	99	97	98	95	89
Înv. primar	Nr. de elevi înscrisi în înv. primar	2441	2322	2306	2277	2281	2279	2666	2756	2870	2848
	Personal didactic	149	137	133	132	146	133	141	157	169	160
Înv.gimnazial	Nr. de elevi înscrisi în înv. gimnazial	2851	2842	2701	2627	2588	2419	2458	2400	2368	2348
	Personal didactic	258	221	197	227	232	212	172	174	134	132
Înv. primar şi gimnazial	Nr. de şcoli din înv. primar şi gimnazial	7	6	5	4	3	2	2	2	2	2
	Nr. de elevi înscrisi în înv. primar şi gimnazial	5292	5164	5007	4904	4869	4698	5124	5156	5238	5196
	Personal didactic	407	358	330	359	378	345	313	331	303	292
Înv. Liceal	Nr. de licee	11	11	11	11	10	10	10	11	9	8
	Nr. de elevi înscrisi în înv. liceal	5334	5497	5280	5499	5155	4955	4333	4267	3852	3580
	Personal didactic	447	450	424	419	387	414	382	359	370	375
Dotarile din învatamântul preuniversitar	Sali de clasa şi cabinete scolare	565	530	558	549	644	609	**624**	643	**662**	**641**
	Laboratoare scolare	81	80	88	75	68	107	96	70	76	73
	Ateliere scolare	40	38	38	36	31	26	28	33	46	41
Dotari total	Sali de gimnastica – total	17	19	24	29	27	**27**	31	35	26	17
	Terenuri de sport - total	19	24	21	24	24	**24**	29	33	35	19

	PC - total	866	945	954	1105	1035	**1039**	1250	1088	1011	866
Înv. de arte şi meserii	Nr. de elevi înscrisi în înv. de arte şi meserii	1155	937	858	505	251	0	**59**	128	205	286
	Personal didactic în înv. de arte şi meserii	1	17	22	24	0	0	0	3	9	0
Înv. de maistri	Nr. de elevi înscrisi în înv. de maistri	40	0	0	0	30	28	**34**	72	81	58
	Personal didactic în înv. de maistri	7	5	5	5	3	2	2	0	0	0
Înv. postliceal	Şcoli poetliceale	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nr. de elevi înscrisi în înv. postliceal	71	151	195	150	167	237	**509**	902	1175	1069
	Personal didactic în înv. postliceal	0	15	0	0	0	0	0	0	9	0
Înv. superior	Institute de învăţământ universitar	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-
	Institute de înv. univ. – proprietate privată	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-
	Nr. de studenti înscrisi	262	257	145	151	109	69	**20**	0	0	0
	Nr. de studenti înscrisi în sectorul public	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Nr. de studenti înscrisi în sectorul privat	241	257	145	151	109	69	**20**	0	0	0
	Personal didactic în înv. univ.	7	5	5	5	3	2	2	0	0	0
	Personal didactic în înv. univ. –sector privat	7	5	5	5	3	2	2	0	0	0

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

ANEXA 3. DATE SANATATE – MUNICIPIUL DEVA

A. Personal medical

INDICATOR	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Medici - sector public - persoane	265	282	264	236	265	233	226	260	272	276	219	219	
Medici de familie - sector public - persoane	-	-	-	46	45	29	43	38	33	33	18	4	
Medici - sector privat - persoane	7	6	7	8	11	102	97	102	102	98	103	103	
Medici de familie- sector privat - persoane	-	-	-	-	11	24	21	21	21	20	35	36	
Stomatologi - sector public – persoane	28	29	28	27	25	25	36	34	40	44	19	14	
Stomatologi - sector privat – persoane	10	3	3	28	28	36	42	45	44	44	68	68	
Farmacişti - sector public – persoane	8	12	11	12	16	12	10	9	7	6	5	5	
Farmacişti - sector privat – persoane	38	39	43	42	51	52	58	73	85	86	91	93	
Personal mediu sanitar -sector public-persoane	632	665	707	696	794	751	627	644	645	571	523	633	
Personal mediu sanitar -sector privat- persoane	69	69	94	105	103	105	39	59	63	70	109	109	

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

B. Capacitate spitalizare

INDICATOR	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Paturi în spitale - sector public - numar	1053	1053	1001	815	831	831	831	828	828	828	763	778	778
Paturi în creşe - sector public - numar	102	102	100	55	55	55	50	50	50	50	50	50	50

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

C. Unităţi medicale

INDICATOR	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Spitale - sector public	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Creşe - sector public	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Dispensare medicale – sector public	9	6	6	3	3	3	3	1	1	1	1	1	
Cabinete medicale scolare – sector public	-	-	-	5	5	5	5	5	5	6	6	5	
Cab.med.individuale (de familie) – sector public	-	-	-	43	45	29	31	5	5	2	2	2	
Cabinete medicale – sector privat	7	13	13	8	11	-							
Cabinete medicale de familie– sector privat	-	-	-	-	11	24	21	48	51	37	36	36	
Cab.med.de medicină generală – sector privat							2	-	-	14	10	5	
Cab.med.de medicină generală – sector public							-	-	-	-	-	1	
Cabinete medicale de specialitate–sector privat	-	-	-	17	52	78	53	83	95	94	101	89	
Cab.med.de spec. (individuale) – prop.publică	-	-	-	35	24	13	26	14	13	6	5	3	
Policlinici – sector public	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	
Ambulatorii de specialitate – sector public	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	
Ambulatorii integrate spitalelor – sector public	-	-	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	
Centre de transfuzie sanguină – sector public	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	
Centre de sănătate – sector public			-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	
Centre de sănătate mintală – sector public							-	-	-	-	-	2	
Alte tipuri de cabinete medicale – sector public	-	-	-	-	-	3	3	1	1	1	1	1	

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

D. Unităţi medicale - stomatologice

INDICATOR	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Cab.stomatologice (individuale) - prop.publică	-	-	-	18	14	22	22	12	12	10	9	8	
Cab.stomatologice – sector privat	14	3	5	29	36	36	42	60	64	64	62	58	
Societate stomatologică civilă – prop.publică	-	-	-	2	3	-							

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

E. Farmacii

INDICATOR	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Farmacii - sector public	2	3	2	3	2	2	2	4	2	2	1	1	
Puncte farmaceutice – sector public							-	-	-	1	-	-	
Farmacii - sector mixt	7	-	-	-	-	-							
Farmacii – sector privat	21	21	28	21	21	21	21	26	28	33	31	31	
Puncte farmaceutice – sector privat	6	8	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	
Depozite farmaceutice – sector privat	7	7	8	7	7	7	7	8	8	8	9	9	

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

F. Laboratoare

INDICATOR	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Laboratoare medicale – proprietate privată	5	6	6	5	6	6	5	5	5	5	5	5	
Laboratoare medicale – proprietate publică							8	8	8	8	7	12	
Laboratoare de tehnică dentară – prop. privată	8	9	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	
Laboratoare de tehnică dentară – prop. publică							-	-	-	1	-	-	

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

G. Date generale - sănătate

Denumire indicator	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Paturi în spitale - sector public - numar	1053	1053	1001	815	831	831	831	828	828	828	763	778	778
Paturi în creşe - sector public - numar	102	102	100	55	55	55	50	50	50	50	50	50	50
Medici - sector public - persoane	265	282	264	236	265	233	226	260	272	276	219	219	
Medici de familie - sector public - persoane	-	-	-	46	45	29	43	38	33	33	18	4	
Medici - sector privat - persoane	7	6	7	8	11	102	97	102	102	98	103	103	
Medici de familie- sector privat - persoane	-	-	-	-	11	24	21	21	21	20	35	36	
Stomatologi - sector public – persoane	28	29	28	27	25	25	36	34	40	44	19	14	
Stomatologi - sector privat – persoane	10	3	3	28	28	36	42	45	44	44	68	68	
Farmacişti - sector public – persoane	8	12	11	12	16	12	10	9	7	6	5	5	
Farmacişti - sector mixt – persoane	9	-	-	-	-	-							
Farmacişti - sector privat – persoane	38	39	43	42	51	52	58	73	85	86	91	93	
Personal mediu sanitar -sector public-persoane	632	665	707	696	794	751	627	644	645	571	523	633	
Personal mediu sanitar -sector mixt - persoane	15	-	-	-	-	-							
Personal mediu sanitar -sector privat- persoane	69	69	94	105	103	105	39	59	63	70	109	109	
Spitale - sector public	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Dispensare medicale – sector public	9	6	6	3	3	3	3	1	1	1	1	1	
Cabinete medicale scolare – sector public	-	-	-	5	5	5	5	5	5	6	6	5	
Cab.med.individuale (de familie) – sector public	-	-	-	43	45	29	31	5	5	2	2	2	
Cab.stomatologice (individuale) - prop.publică	-	-	-	18	14	22	22	12	12	10	9	8	
Cabinete medicale – sector privat	7	13	13	8	11	-							
Cabinete medicale de familie– sector privat	-	-	-	-	11	24	21	48	51	37	36	36	
Cab.med.de medicină generală – sector privat							2	-	-	14	10	5	

Denumire indicator	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Cab.med.de medicină generală – sector public							-	-	-	-	-	1	
Cab.stomatologice – sector privat	14	3	5	29	36	36	42	60	64	64	62	58	
Cabinete medicale de specialitate–sector privat	-	-	-	17	52	78	53	83	95	94	101	89	
Societate stomatologică civilă – prop.publică	-	-	-	2	3	-							
Societate civilă med. de spec.- prop. publică	-	-	-	2	5	5							
Cab.med.de spec. (individuale) – prop.publică	-	-	-	35	24	13	26	14	13	6	5	3	
Farmacii - sector public	2	3	2	3	2	2	2	4	2	2	1	1	
Puncte farmaceutice – sector public							-	-	-	1	-	-	
Farmacii - sector mixt	7	-	-	-	-	-							
Farmacii – sector privat	21	21	28	21	21	21	21	26	28	33	31	31	
Puncte farmaceutice – sector privat	6	8	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	
Depozite farmaceutice – sector privat	7	7	8	7	7	7	7	8	8	8	9	9	
Policlinici – sector public	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	
Ambulatorii de specialitate – sector public	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	
Ambulatorii integrate spitalelor – sector public	-	-	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	
Centre de sănătate – sector public			-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	
Centre de sănătate mintală – sector public							-	-	-	-	-	2	
Laboratoare medicale – proprietate privată	5	6	6	5	6	6	5	5	5	5	5	5	
Laboratoare medicale – proprietate publică							8	8	8	8	7	12	
Laboratoare de tehnică dentară – prop. privată	8	9	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	
Laboratoare de tehnică dentară – prop. publică							-	-	-	1	-	-	
Alte tipuri de cabinete medicale – sector public	-	-	-	-	-	3	3	1	1	1	1	1	

Sursa: INS – BDL - Fişa localităţii municipiul Deva

ANEXA 4. DATE ASISTENTA SOCIALA – MUNICIPIUL DEVA

A. Aplicarea Legii nr. 416/2001 privind venitul minim garantat

Tip ajutor	Categorii de beneficiari	INDICATORUL	Anul						Total
			2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Ajutor social	Familii / persoane singure	Nr. persoane	2.313	1.957	1.973	2.253	1.935	2.120	12.551
		Valoare (lei)	327.568	290.453	366.192	426.948	319.483	378.705	2.109.349
Ajutor de urgenta	Persoane	Nr. persoane	90	157	84	142	225	276	974
		Valoare (lei)	36.650	118.350	62.150	112.560	164.225	184.250	678.185
Ajutor social pentru încalzirea cu lemne	Familii	Nr. persoane	125	124	127	143	128	142	789
		Valoare (lei)	33.588	34.496	36.482	38.918	36.284	38.570	218.338
Alocatie pentru nounascuti	Familii / persoane singure	Nr. persoane	514	530	588	430	-	-	2.062
		Valoare (lei)	103.383	112.143	133.897	99.803	-	-	449.226
T O T A L		Nr. persoane	3.042	2.768	2.772	2.968	2.288	2.538	16.376
		Valoare (lei)	501.189	555.442	598.721	678.229	519.992	601.525	3.455.098

Sursa: Direcţia de Asistenţă Socială, Consiliul Local Deva

B. Aplicarea Legii nr. 448/2006 privind protecţia şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap

Categorii de beneficiari	INDICATORUL	Anul						Total
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Asistenti personali pentru persoanele cu handicap grav	Nr. persoane	1.913	2.215	2.469	2.304	2.105	1.995	13.001
	Valoare (lei)	1.329.311	95.462	84.950	2.164.043	1.913.131	1.943.234	7.548.131
	Contracte de muncă încetate (dosare)	27	27	35	34	43	20	186
	Suspendare pentru creşterea copilului pâna la vârsta de 2 ani	-	1	1	2	-	-	4
Persoane cu handicap grav careau beneficiat de îndemnizatii lunare	Nr. persoane	3.528	4.040	4.393	364	370	369	13.064
	Valoare (lei)	1.238.694	1.696.535	1.968.395	2.217.991	2.311.899	2.435.040	11.868.554
	Nr. dosare încetate	90	97	78	106	89	116	576
	Nr. anchete sociale	1.835	1.650	1.754	1.490	1.594	1.288	9.611
T O T A L	Nr. persoane	5.441	6.255	6.862	2.668	2.475	2.364	26.065
	Valoare (lei)	2.568.005	1.791.997	2.053.345	4.382.034	4.243.030	4.378.274	19.416.685

Sursa: Direcţia de Asistenţă Socială, Consiliul Local Deva

C. Aplicarea O.U.G. 5/2003 privind acordarea de ajutoare pentru încalzirea locuinţei, precum şi a unor facilitati populaţiei pentru plata energiei termice

NOTĂ: Începând cu noiembrie 2011 s-a aplicat Ordonanţa de Urgenţă 70/2011

Tip ajutor acordat	INDICATORUL	Perioada												TOTAL
		Noe 2006-Mart 2007	Noe-Dec 2007	Noe 2007-Mart 2008	Noe-Dec 2008	Noe 2008-Mart 2009	Noe-Dec 2009	Noe 2009-Mart 2010	Noe-Dec 2010	Noe 2010-Mart 2011	Noe-Dec 2011	Noe 2011-Mart 2012	Noe-Dec 2012	
Energie Termica	Nr.cereri depuse	5.230	3.455	3.634	2.807	2.803	2.041	2.078	1.911	1.171	1.113	1.151	898	28.292
	- Aprobate	5.112	3.408	3.513	2.758	2.748	2.034	2.053	2.043	1.136	1.080	1.112	839	27.836
	- Respinse	4	47	40	44	35	6	6	6	13	3	5	15	224
	- Încetate	114	-	81	5	20	1	19	28	12	12	17	2	311
Gaze naturale	Nr.cereri depuse	4.356	3.468	3.548	2.964	2.938	2.401	1.336	1.203	1.248	1.080	1.193	975	26.710
	- Aprobate	4.217	3.353	3.467	2.912	2.883	2.397	1.297	1.297	1.174	1.069	1.112	968	24.817
	- Respinse	31	15	17	21	22	2	2	3	17	4	7	7	148
	- Încetate	108	-	64	31	33	2	37	26	12	3	12	-	328
Lemne	Nr.cereri depuse	257	323	337	361	365	333	333	322	67	59	74	63	2.894
	- Aprobate	240	312	330	356	360	333	322	322	66	59	73	62	2.835
	- Respinse	16	3	7	3	5	-	-	-	-	-	-	1	35
	- Încetate	1	3	-	-	-	-	11	-	1	-	1	-	16
TOTAL	Nr.cereri depuse,	9.843	7.246	7.519	6.132	6.106	4.775	3.747	3.436	2.486	2.252	2.418	1.936	57.896
	- Aprobate	9.569	7.073	7.310	6.026	5.991	3.435	3.672	3.662	2.376	2.208	2.297	1.869	55.488
	- Respinse	51	65	64	68	62	8	8	9	30	7	12	23	407
	- Încetate	223	2	145	36	53	3	67	54	25	15	30	2	655

Sursa: Direcţia de Asistenţă Socială, Consiliul Local Deva

D. Alte servicii realizate de către Serviciul Public Local de Asistenţă Socială

Tip serviciu		INDICATORUL	Anul						TOTAL
			2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Alocatie de susţinere pentrufamiliile monoparentale, cf. O.U.G nr.105/2003		Nr. cereri, din care:	49	29	115	92	300	87	672
		- stabiliri	46	24	109	86	2	87	354
		- respingeri	3	5	6	6	288	-	308
Alocatie complementara, Cf. O.U.G nr.105/2003		Nr. cereri, din care:	17	24	111	89	-	-	241
		- stabiliri	16	23	110	89	-	-	238
		- respingeri	1	1	1	1	-	-	4
Îndemnizatie pentru susţinerea familiei în vederea creşterii copilului, cf. O.U.G.nr.148/2005		Nr. dosare:	600	497	527	517	429	447	3.017
Alocatia de stat, conform Legii nr.61/1993 republicata		Nr. dosare:	-	-	1.534	354	349	342	2.579
		Nr. anchete sociale:	-	-	134	-	-	-	134
Nr. anchete sociale, cf. Ordinului nr.219/2006 privind activităţile de identificare, intervenţie şi monitorizare acopiilor care sunt lipsiti de îngrijirea parintilor pe perioada încare acestia se afla la muncă în strainatate		Nr. anchete sociale:	-	-	154	16	10	17	197
Nr. anchete sociale, cf Legiinr. 272/2004	Nr. anchete privind stabilirea unei măsuri de protecţie:		15	42	-	76	81	63	277
	Nr. anchete cu plan de servicii:		30	42	-	42	11	6	131
Nr. anchete sociale, cf HG 1488/ 2004 privind aprobarea criteriilor şi a cuantumului sprijinului financiar ce se acorda elevilor în cadrul Programuluinaţional de protecţie socială "Banide liceu"		Nr. anchete sociale:	-	-	67	84	69	65	285

Tip serviciu	INDICATORUL	Anul						TOTAL
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Drepturi prevazute de Legea nr. 482/2006 privind acordarea detrusouri pentru nou-nascuti, cu modif şi completarileulterioare şi Ordonanta Guv nr.3/2007	Nr. copii	404	517	611	438	-	-	1.970
	Valoare (lei):	60.600	77.550	91.650	65.700	-	-	295.500
Drepturi prevazute de Legeanr.396/2006 privind acordarea unuisprijin financiar la constituirea familiei	Nr. familii:	321	350	335	115	-	-	1.121
	Valoare (lei):	211.822	252.831	268.737	96.370	-	-	829.760
Acordarea gratuita de laptepraf pentru copiii cu vârste cuprinse între 0-12 luni, conform Legii nr. 321/2001	Nr. cutii / 400 g:	1.675	2.429	1.508	3.137	1.039	1.665	11.453
Servicii sociale acordatebeneficiarilor luati în evidenţaCentrului de urgenta pentru femeia şi copilul abuzat	Nr. beneficiari:	15	38	40	8	4	2	107
Servicii sociale acordate la domiciliu persoanelor vârstnice	Nr. beneficiari:	30	30	30	29	25	26	170

Sursa: Direcţia de Asistenţă Socială, Consiliul Local Deva

BIBLIOGRAFIE

1. Contextul planificarii în Regiunea Vest 10.09.2012
2. http://adrvest.ro/attach_files/Contextul%20planificarii%20in%20Regiunea %20Vest%20%2010.09.2012.pdf
3. Creşterea competitivităţii şi specializarea inteligentă în Regiunea de Vest din România, martie 2013,http://www.adrvest.ro/ attach_filesRomania_West_Competitiveness_Assessment_ROversion.pdf
4. Planul pentru Dezvoltare regională - Regiunea Vest 2014-2020 http://adrvest.ro/attach_files/prez_strategie_sept_2013.pdf
5. Prezentare Analiza Socio-Economică, tur regional
6. http://adrvest.ro/attach_files/prez_soc-ec.pdf
7. Prezentare perioada 2014 - 2020
8. http://adrvest.ro/attach_files/Prezentare%20perioada%202014%20- %202020.pdf
9. Programul Operaţional Regional 2007 – 2013 - gestionat de ADR Vest, http://www.adrvest.ro/index.php?page=domain&did=191&maindomain=yes
10. România, Regiunea Vest – Creşterea competitivităţii şi specializarea inteligentă, iulie 2013,http://www.adrvest.ro/ attach_files/ raport_final_ro.pdf
11. Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020
12. http://www.adrvest.ro/attach_files/Strategia%20PDR%20sept%202013.pdf
13. Competitivitatea firmelor din Regiunea Vest_ro: Diagnosticare, Provocări şi Oportunităţi
14. http://www.adrvest.ro/attach_files/Romania_West_Competitiveness_Assessment_ROversion.pdf
15. Evaluare teritorială_ro - Evaluare Teritorială: Profil, Performanță și Vectori de Creștere în Regiunea de Vest
16. http://www.adrvest.ro/attach_files/Ro_West_Territorial_Assessment_Rover sion.pdf
17. Evaluarea geografiei economice_ro: Evaluarea geografiei economice: Provocări legate de dezvoltarea teritorială în Regiunea Vest
18. http://www.adrvest.ro/attach_files/Ro_West__EconGeog_Assessment_Roversion.pdf
19. Evaluarea rezultatelor comertului exterior_ro
20. http://www.adrvest.ro/attach_files/Ro_West_Trade_Outcomes_Assessment_ROversion.pdf
21. Infrastructura pentru facilitarea comertului exterior, a transportului şi logisticii_ro: Principalele provocări şi oportunităţi
22. http://www.adrvest.ro/attach_files/Ro_West_TradeLogistics_Assessment_ ROversion.pdf
23. Prezentare Banca Mondiala
24. http://www.adrvest.ro/attach_files/Final_PPT_draft_09062013.pdf
25. Procesul de planificare:Planul pentru dezvoltare regională Regiunea Vest
26. http://www.adrvest.ro/attach_files/Procesul%20de%20planificare.pdf
27. Raport final_ro
28. http://www.adrvest.ro/attach_files/raport_final_ro.pdf
29. Raport specializare Inteligentă_ro:Raport de Studii de Caz privind Specializarea Inteligentă

30. http://www.adrvest.ro/attach_files/smart_specialisation_raport_ro.pdf
31. World Bank Presentation 10 september 2012 Timisoara http://adrvest.ro/attach_files/World%20Bank%20Presentation%2010%20september%202012%20Timisoara.pdf
32. Codul european de conduită în materie de parteneriat (CECP),http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:017:0013:0017:RO:PDF
33. Informare privind activităţile desfăşurate în vederea pregătirii accesării fondurilor europene alocate României în perioada 2014-2020,http://www.fonduri-ue.ro
34. Agendă digitală pentru Europa
35. http://adrvest.ro/attach_files/O%20Agenda%20Digitala%20pentru%20Europa.pdf
36. Agenda pentru noi competente şi forta de muncă
37. http://adrvest.ro/attach_files/O%20Agenda%20pentru%20noi%20competente%20si%20forta%20de%20munca.pdf
38. Europa eficienta în utilizarea resurselor
39. http://adrvest.ro/attach_files/O%20Europa%20eficienta%20in%20utilizarea%20resurselor.pdf
40. politică industrială integrată pentru era globalizarii
41. http://adrvest.ro/attach_files/O%20politica%20industriala%20integrata%20pentru%20era%20globalizarii.pdf
42. Uniune a Inovării
43. http://adrvest.ro/attach_files/O%20Uniune%20a%20Inovării.pdf
44. Obiective pentru Strategia Europa 2020
45. http://adrvest.ro/attach_files/Obiective%20pentru%20strategia%20Europa%202020.pdf
46. Platforma Europeană de combatere a sărăciei
47. http://adrvest.ro/attach_files/Platforma%20europeana%20de%20combatere%20a%20saraciei.pdf
48. Politica de coeziune 2014-2020, Investiţii în creştere economică şi ocuparea forţei de muncă,http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/ official/ regulation/pdf/2014/proposals/regulation2014_leaflet_ro.pdf
49. Politica de coeziune a UE 2014 –2020 – Politica regională - INFOREGIO, Comisia Europeană, Direcţia Generală Politică Regională - http://ec.europa.eu/regional_policy/index_ro.cfm
50. Pozitia Comisiei Europene cu privire la perioada 2014-2020 în România
51. http://adrvest.ro/attach_files/Pozitia%20Comisiei%20Europene%20cu%20privire%20la%20perioada%202014-2020%20in%20Romania.pdf
52. Propunere Program Orizont 2020
53. http://adrvest.ro/attach_files/Propunere%20program%20de%20cerecetare-inovare_Orizont%202020.pdf
54. Recomandările Comisiei Europene pentru România (2013), Bruxelles, 29 mai 2013,http://www.mae.ro/node/1625
55. Reuniunea Comitetului Interinstituţional pentru Acordul de Parteneriat (CIAP), Coordonatele majore ale procesului de programare a fondurilor europene pentru perioada 2014-2020, august 2012,http://www.fonduri-ue.ro/res/filepicker_users/cd25a597fd-62/2014-2020/reuniuni-ciap/1_

23.08.2012/Coordonatele_majore_ale_procesului_de_programare_a_
fondurilor_europene_2014-2020.pdf

56. Strategia Europa 2020 rezumat
57. http://adrvest.ro/attach_files/Strategia%20Europa%202020%20rezumat.pdf
58. Tineretul în mişcare
59. http://adrvest.ro/attach_files/Tineretul%20in%20miscare.pdf
60. Acord de parteneriat propus de România pentru perioada de programare 2014-2020, Ministerul Fondurilor Europene, oct. 2013,http://www.fonduri-ue.ro/res/filepicker_users/cd25a597fd-62/2014-2020/acord-parteneriat/Acord_de_parteneriat_01.10.2013.pdf
61. Cadrul naţional strategic pentru dezvoltarea durabilă a sectorului agroalimentarşi a spaţiului rural înperioada 2014 - 2020 – 2030, Comisia prezidenţială pentru politici publice de dezvoltare a agriculturii, http://www.presidency.ro/static/Cadrul%20Naţional%20Strategic%20Rural.pdf
62. Cadrul partenerial naţional
63. http://adrvest.ro/index.php?page=articol&aid=1116
64. Conditionalitatile ex-ante pentru accesarea fondurilor europene 2014-2020
65. http://www.adrvest.ro/attach_files/Conditionalitatile%20ex-ante%20pentru%20accesarea%20fondurilor%20europene%202014-2020.pdf
66. Coordonatele majore ale procesului de programare a fondurilor europene 2014-2020
67. http://www.adrvest.ro/attach_files/Coordonatele%20majore%20ale%20procesului%20de%20programare%20a%20fondurilor%20europene%202014-2020.pdf
68. Memorandum privind pregătirea accesării şi implementării fondurilor europene în perioada 2014-2020, Ministerul Afacerilor Europene, http://www.mai.gov.ro/Home/Documente/pdf/MEMO2014_20202260LO.pdf
69. Ordinul Ministrului Mediului şi Pădurilor nr. 2387.2011 pentru siturile de importanţă comunitară (SCI), Ministerul Mediului şi Pădurilor, http://www.mmediu.ro/protectia_naturii/protectia_naturii/2011-12-19/2011-12-19_protectia_naturii_ordinministru2387sci2011.pdf
70. Planul de amenajare a teritoriului naţional–Secţiunea 3, Ministerul Mediului şi Schimbărilor Climatice, aprilie 2000
71. Planul Naţional de Dezvoltare 2007-2013, Ministerul Fondurilor Europene, http://www.fonduri-ue.ro/documente-programare/pnd-2007-2013
72. Planul Regional de Gestiune a Deşeurilor–Regiunea 5 Vest, Agenţia Naţională pentru Protecţia Mediului, decembrie 2006, http://www.anpm.ro/docfiles/view/3905
73. Politica Agricolă Comună, Ministerul Afacerilor Externe, http://www.mae.ro/node/1625
74. Programe Operaţionale, Ministerul Fondurilor Europene, http://www.fonduri-ue.ro/documente-programare/programe-operationale
75. Programul Naţional de Reforma 2011-2013_ro
76. http://www.adrvest.ro/attach_files/Programul%20Naţional%20de%20Reforma%202011-2013_ro.pdf
77. Propunere MDRT poli naţionali şi metropolitani
78. http://www.adrvest.ro/attach_files/Propunere%20MDRT%20impartire%20poli%20metropolitani%20si%20urbani.pdf
79. Reforme naţionale pentru creştere inteligentă, durabilă şi favorabilă incluziunii la orizontul anului 2020, Departamentul pentru Afaceri Europene, România şi Strategia Europa 2020 –

Bucureşti, martie 2011, http://www.fonduri-ue.ro/res/filepicker_users/cd25a597fd-62/Documente_Suport/Studii/1_Studii_POR/10_Romania_si_strategia_ue_2020.pdf

80. Strategia de Transport Intermodal în România 2020, Guvernul Romîniei, Ministerul Transporturilor şi Infrastructurii, mai 2011.
81. Strategia de transport intermodal în România, 2020, Ministerul Transporturilor şi Infrastructurii, http://www.mt.ro/nou/_img/documente/strategie_de_transport_intermodal_text.pdf
82. Strategia Naţională de Dezvoltare Durabilă a României Orizonturi 2013-2020.2030, Bucureşti 2008.
83. Strategia Naţională de Gestionare a Deşeurilor, Agenţia Naţională pentru Protecţia Mediului, http://www.anpm.ro/upload/3850_SNGD.pdf
84. TOP 2013 – Firme din judeţul Hunedoara, Camera de comerţ şi industrie Hunedoara, Ediţia XX, 2013
85. Cândea, Melinda, Bran, Florina, Cimpoeru, Irina (2006), Organizarea, amenajarea şi dezvoltarea durabilă a spaţiului, Editura Universitară, Bucureşti.
86. Cândea, Melinda, Erdeli, G., Şimon, Tamara (2000), România. Potenţial turistic şi turism, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti.
87. Cândea, Melinda, Şimon, Tamara (2006), Potenţialul turistic al României, Editura Universitară, Bucureşti.
88. Ciangă, N. (1997), Turismul din Carpaţii Orientali. Studiu de Geografie Umană, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.
89. Ciangă, N. (2007), România. Geografia Turismului, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.
90. Ciorogariu, Elena (2008), Rolul cadrului natural în desfăşurarea activităţilor turistice. Studiu de caz: Munţii Poiana Ruscă, în GEIS, Referate şi comunicări de Geografie, vol. XII, Editura Casei Corpului Didactic, Deva, pag.35-39.
91. Ciorogariu, Elena (2009), Evaluarea resurselor turistice în Munţii Poiana Ruscăi, în GEIS, Referate şi comunicări de Geografie, vol. XIII, Editura Casei Corpului Didactic Deva, Deva.(pag.361-367).
92. Ciorogariu, Elena (2011): Potenţial Turistic, amenajare şi dezvoltare turistică în Munţii Poiana Ruscă; Teză de doctorat – rezumat, Ministerul educaţiei, cercetării, tineretului şi sportului, Universitatea din Oradea, Facultatea de geografie, turism şi sport, Oradea.
93. Cocean, P. (1984), Potenţialul economic al carstului din Munţii Apuseni, Editura Academiei Socialiste România, Bucureşti.
94. Cocean, P. (2010), „Ţinutul" –Un taxonom regional tradiţional specific României, în Geographia Napocensis, anul IV, nr. 1, Cluj-Napoca, pag.5-14.
95. Cocean, P. (2010), Geografie Regională, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.
96. Cocean, P. (2010), Patrimoniul turistic al României, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
97. Cocean, P.(2006): Turismul cultural, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.
98. Cocean, P., Dezsi, Şt. (2009), Geografia turismului, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
99. Cocean, P., Filip, S. (2008), Geografia regională a României, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.
100. Cosmescu, I. (1998), Economia turismului, Serviciile turistice, Editura Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu, Sibiu.

101. David, L. (2003), Peisajul etnografic. Concept şi modalităţi de valorificare turistică, în Vol. Datina, anul XI, nr. 32, Spectografia spiritualităţii româneşti tradiţionale, Editura Centrul Judeţean al Creaţiei Populare, Constanţa, pag.71-85.
102. Denisiu, Filip: Potenţialul geografic al Culoarului Depresionar Strei-Cerna-Orăstie şi posibilităţi de valorificare - Teză de doctorat, Universitatea din Oradea, Facultatea de Istorie, Geografie şi Relaţii Internaţionale, Departamentul de Geografie, Turism şi AmenajareaTeritoriului, Oradea, 2010.
103. Dezsi, Şt. (2006), Patrimoniu şi valorificare turistică, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
104. Dinu, Mihaela (2005), Geografia Turismului, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.
105. Directiva Parlamentului European şi a Consiliului de instituire a cadrului pentru implementarea sistemelor de transport inteligente în domeniul transportului rutier şi pentru interfeţele cu alte moduri de transport, COM(2008) 887 final, 2008.
106. Duma, S. (1998), Studiu geoecologic al exploatărilor miniere din zona sudică a Munţilor Apuseni, Munţii Poiana Ruscă şi Munţii Sebeşului, Editura Dacia, Cluj-Napoca.
107. Erdeli, G., Gherghilaş, A. (2006), Amenajări turistice, Editura Universitară, Bucureşti.
108. Glăvan, V. (2000), Turismul în România, Editura Economică, Bucureşti.
109. Ianoş, I. (2000), Sisteme teritoriale -o abordare geografică, Editura Tehnică, Bucureşti.
110. Ilieş, Dorina, Camelia, Josan, N. (2009), Geosituri şi Geopeisaje, Editura Universitară din Oradea.
111. Ilieş, Gabriela, Ilieş, M. (2001), Resursele de atractivitate turistică. Mod de abordare, în Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, XLVI, 2, Cluj-Napoca, pag. 179-182.
112. Ionac, Nicoleta; Ciulache S. (2008): Atlasul Bioclimatic al României, Editura Ars Docendi, Universitatea din Bucureşti, Bucureşti, 2008.
113. Işfănoni, R. (2006), Pădurenii Hunedoarei, Editura Mirabilis, Bucureşti.
114. Jianu, N. (2005): Biserici de lemn din Transilvania, Episcopia Aradului şi Hunedoarei-album, Editura Emia, Deva.
115. Jianu, N., Sicoe I.(2008): Judeţul Hunedoara, zonele etnografice, Editat de Societatea Culturală "Avram Iancu", Deva.
116. Luca, Sabin Adrian: Arheologie şi istorie (III), Biblioteca Septemcastrensis XI, Descoperiri din judeţul Hunedoara, Editura Economică 2005, http://arheologie.ulbsibiu.ro
117. Mathe, Laura Alexandra: Potenţialul turistic antropic din sudvestul Transilvaniei (judeţele Alba, Hunedoara) şi valorificarea acestuia; Teză de doctorat – rezumat, Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, Facultatea de geografie Cluj-Napoca, 2010.
118. Petrea, Rodica, Petrea D. (2000), Turism Rural, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.
119. Popa, N.(1999): Ţara Haţegului- potenţialul de dezvoltare al aşezărilor omeneşti, Editura Brumar, Timişoara.
120. Sorocovschi, V. (2008), Climatologie şi aplicaţii bioclimatice în turism, Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca.
121. Teodoreanu, Elena (2002), Bioclimatologie umană, Editura Academiei Române, Bucureşti.
122. http://mdrl.ro/_documente/dezvoltare_teritorială/amenajarea_teritoriului/patn_elaborate/secVI/metodologie.pdf;
123. http://www.ariiprotejate-cs.ro/ariiprotejate/node/7
124. http://www.fonduri-ue.ro/res/filepicker_users/cd25a597fd-62/2014-2020/oportunitati_finantare/OPF.2014-2020.pdf

125. http://www.primariadeva.ro/
126. http://www.casadeculturadeva.ro/index.html
127. http://arhivadegeografie.wordpress.com
128. http://www.czearad.ro
129. http://www.enciclopedia-dacica.ro
130. http://hunedoaraonline.uv.ro/
131. http://spitaldeva.ro/
132. http://www.ghiduri-turistice.info
133. http://arheologie.ulbsibiu.ro/
134. http://mdrap.ro/
135. http://adevarul.ro
136. http://www.biserici.org
137. http://ro.wikipedia.org
138. http://www.hoinari.ro
139. http://referinte.transindex.ro
140. http://hunedoaraonline.uv.ro/tinutul_padurenilor.html
141. http://www.turismland.ro/zone-turistice/tinutul-padurenilor/
142. http://www.chefbuzu.com/blog/noutati/pentru-locatiile-turistice-si-producatorii-particulari/
143. www.economia-online.ro
144. www.turismland.ro/info/muntii-retezat/
145. www.tarahategului-tinutulpadurenilor-gal.ro/
146. www.hateggeoparc.ro/
147. www.strategvest.ro
148. Site Agenţia pentru Dezvoltare Regională Vest, www.adrvest.ro
149. Site agenţia Naţionala pentru Ocuparea forţei de muncă, www.anofm.ro
150. Site agenţia Naţionala pentru Programe Comunitare în Domeniul educaţiei şi Formarii Profesionale (ANPCDEFP), http://www.anpcdefp.ro/
151. Site Agenţia de Dezvoltare Regională Vest, http://www.adrvest.ro/
152. Site Agenţia de Plăţi pentru Dezvoltare Rurală şi Pescuit, www.apdrp.ro
153. Site Autoritatea pentru Coordonarea Instrumentelor Structurale, www.fonduri-ue.ro
154. Site Centrul de Informare a Comisiei Europene la Bucureşti, www.europeana.ro
155. Site Guvernul României, www.guv.ro
156. Site Institutul Naţional de Statistică, www.insse.ro/cms
157. Site Ministerul Afacerilor Externe, www.mae.ro
158. Site Ministerul Afacerilor Interne, www.mai.ro
159. Site Ministerul Agriculturii şi Dezvoltării Rurale, www.madr.ro
160. Site Ministerul Apărării Naţionale, www.mapn.gov.ro
161. Site Ministerul Culturii, www.cultura.ro
162. Site Ministerul Dezvoltării Regionale şi Administraţiei Publice, www.mdrap.ro
163. Site Ministerul Economiei, www.minind.ro
164. Site Ministerul Educaţiei Naţionale, www.edu.ro
165. Site Ministerul Finanţelor Publice, www.mfinante.gov.ro

166. Site Ministerul Fondurilor Europene, www.fonduri-ue.ro
167. Site Ministerul Justiţiei, www.just.ro
168. Site Ministerul Mediului şi Schimbărilor Climatice, www.mmediu.ro
169. Site Ministerul Muncii, Familiei, Protecţiei Sociale şi Persoanelor Vârstnice, www.mmuncii.ro
170. Site Ministerul pentru Societatea Informaţională, www.mcsi.ro
171. Site Ministerul Sănătăţii, www.ms.gov.ro
172. Site Ministerul Tineretului şi Sportului, www.mts.ro
173. Site Ministerul Transporturilor, www.mt.ro
174. Site Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare – Biroul de Ţară din România, www.undp.ro